

1890

1891

1892

1893

1894

1895

PROMPTVARIVM
MORALE
SVPER EVANGELIA
DOMINICALIA
TOTIVS ANNI.

A D { Instructionem Concionatorum.
Reformationem Peccatorum.
Consolationem Piorum.

*Ex Sacris Scripturis, SS. Patribus, & optimis quibusque
authoribus studiosè collectum.*

Auctore THOMA STAPLETONO, ANGLO,
S. Theol. Doctore, & Regio Professore Louanij.

PARS ÆSTIVALIS.

Rom. 1.

Evangelium virtus Dei in seipsum omni credenti.

FACULTAD
DE
TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BIBLIOTECA

LVGDVNI,

APVD

IOANNEM BAPTISTAM RYSSON

M. D. XCII.

de la com. de Jesus de Onite

P R O M P T U A R I U M
M O R A L I U M

S U P E R E V A N G E L I A
D O M I N I C A L I A

T O T I U S A N N U S
I n s t r u c t i o n e m C o n c o r d a n t i u m
A u t o r T h o m a s S i m o n s
C o n s u l t a t i o n e m P r o f u m
E s t a m p a t u r a n n o 1 7 2 2 i n t y p o g r a f i a e P a r i s i e n s i s
a n t i q u a h a b e t e s t a m e n t u m
A u t o r T h o m a s S i m o n s
S t y l o g r a f i a e P a r i s i e n s i s
P a r i s i e n s i s

Handwritten note at the bottom of the page.

LECTORI BENEVOLO S.

MENSI, fauete & propitio Christo, priorem anni totius semicirculi, & vnus semestris Euangelij Dominicalibus, labore semestri quoad mores explicatis (Dei enim volūtas fuit, vt in hac cōquienda materia morali citò occurreret quod quærebam) eodem fauente ac propitio Numine, ob cuius amorem & obsequium hoc quicquid est operæ ac laboris in me suscepti, alterum nunc semestrē iuxta moris & computus Ecclesiastici sectionē aggredimur, tentaturi, an, eadem felicitate ac facilitate negotio succedente, sub altero quoque labore semestri æstiualem hunc Euangeliorum Dominicalium semestrem expedire poterimus. Exhausta quidem magna ex parte sunt, quæ olim mihi collegeram Promptuariola moralia, vt eisdem locis moralibus denuo recurrentibus (id enim non rarò accider) non tam amplam fortassè vbique rerum copiam & suppellectilem in his sequētibus Dominicis depromere valeā, nec ea vbertate deinceps vti, qua hætenus vsus sum. Spem nihilominus optimam animo concepi meo, non minorem in singulis locis moralibus, etiam ijs quæ iam tractata sunt, copiam nobis & varietatem adfore, quàm in præcedentibus. Certè, vt id fiat, ego studio ac labori non parcam meo. Huius

P R A E F A T I O

enim generis documenta tam latè patent, & virtutis studium ita apud omnes, etiam qui vera fidei luce caruerunt, eo semper in pretio fuit, suàque veluti insita laude ita nunquã carere potuit, vt huius doctrinæ præcones & assertores præclarissimos, Gentium Philosophos, & scriptores ethnicos, habeamus. Ex quibus sanè, sicuti hæctenus frequenter fecimus, ita in sequètib; subinde, & identidem, illustria virtutis documenta, exempla, similia, apophthegmata depromemus. Non sanè eo consilio, vt his, quasi emblematis profanæ literaturæ, suas conciones Ecclesiastes Christianus exornandas putet, quum boni Concionatoris pulcherrima emblemata esse debeant diuinarum Scripturarũ oracula: sed vt, quemadmodum Paulus Gentium conuersionem Iudæis proposuit, & multum inculcauit, vt ad æmulationem prouocaret carnem suam, & saluos faceret aliquos ex illis; sic Gentilium de virtutis laude præconia & exempla Concionator in medium adferat, vt ad æmulationem suos auditores prouocet. Quemadmodum enim puer ad patrem vocatus, & venire recusans, vbi videt aliũ fratrem vocatum venire, patrisque præcepto morem gerere, ex æmulatione quadam accurrit & ipse: sic nos Christiani, quum ad Deum colendũ tot præceptis datis, tot beneficijs acceptis, tot exemplis, tot & tantis propositis præmijs vocati & incitati,

Rom. 11.

A D L E C T O R E M.

incitati, adhuc in eius cultu torpescimus, cõspecta ethnicorũ hominum virtute, religione, temperantia, patientia, diuitiarũ contemptu, fortitudine, amore erga proximos, ad æmulationem profectò prouocari debemus, vt, quem illi dijs falsis cultũ & honorẽ exhibuerunt, quo illi studio & labore, humanis tantũ allecti præmijs, virtutẽ coluerũt, eodem saltem nos, multoq; maiori, verũ Deum cultu prosequamur, idem, aut maius potiùs, virtuti & pietati studium, non iam humanis, sed cœlestibus & æternis donãdi præmijs, impẽdamus. Quæ tamen nostra in prophanis illis accumulandis sententijs & exemplis diligentia, siue iam in priori hyemali parte præstita, siue in hac sequenti præstanda, si cuiquã fortè displiceat, nec in diuini verbi è superiore loco tractatione huiusmodi locum esse debere existimet; is intelligat, nec exemplis grauissimis, nec autoritate, nec summa ratione hoc studium carere. Notum est, Apostolum, tum ad Corinthios ex Menandro illa verba, *Corrumpunt bonos mores colloquia praua;* tum ad Titum ex Epimenide illud, *Cretenses male bestie, ventres pigri;* tum etiam in concione apud Athenienses illud Arati Poëtæ in suis *quælibet* *parvois, In quo viuimus, mouemur, & sumus;* desumpsisse. Hoc nempe est, vt docet S. Augustinus, ab Ægyptijs vasa aurea, multamq; suppellectilem auferre, quibus tabernaculũ Domini

1. Cor. 15.

Ru. 1.

Allor. 17.

De doctrin.
Christ. lib. 2.
ca. 4.

PRÆFATIO

mini ditetur & exorneretur. In Deuteronomio præcepit Dominus, vt, captiuam ancillam in vxorem ducere qui vellet, raderet ei vngues, & caſariam tonderet, & veſtem exureret qua capta fuit. Prophana ſapiētia, ſublatis ſuperfluis, vanis, & inutilib⁹, ſacræ doctrinæ copulari poterit. Deus in Leuitico omne fermentatum à ſacrificiis abiecit. Iubet tamen poſtea, vt ponerent ſacrificia ſuper panes fermentatos. Vide quòd, eſi non ad ſacrificium ipſum, tamen ad miniſterium ſacrificij fermentatus panis aſſumitur. Fermentum eſt doctrina humana, quo ſenſu à fermento Phariſæorum ſuos cauere Chriſtus iuſit. Hæc non eſt Deo offerenda, ſed tantùm ſeruire debet ſacrificio & cultui diuino; ſicut omnes aliæ artes, ſacræ ſcientiæ ancillantur. Quare non ſolùm veteres ſcriprores in ſuis diſputationibus contra ethnicos, vt Origenes cōtra Celſum, Cyprianus contra Donatum, Cyrillus contra Iulianū, Methodius, Eusebius, & Apollinaris contra Porphyrium, Auguſtinus in libris de Ciuitate Dei, Clemens in Stromatibus, Tertulianus in variis opuſculis cōtra ethnicos, tam multa proferunt ex eorū libris, vt omnes veterū Latinorū & Græcorum historias euoliſſe videantur; verū etiam ad mores formādos, D. Baſili⁹, doctor egregiè moralis, & maxime ſpiritualis, libros Gentium legendos, & optima quæque ex illis, vt apes ex floribus

Leuit. 9.

Leuit. 23.

Luca 17.

In Orat. de legend. libris Gentium.

mel

AD LECTOREM.

mel ſolent, colligēda, accurata oratione ſuadet. Quidni verò ab ethnicorū factis exempla proferre debeat Cōcionator, quum ad formicam eos qui pigri ſunt Salomon, ad bouem & aſinum ingratos Iudæos Eſaias, ad inſulas Cethin, & in Cedar (populū idololatricum) Ieremias remittat? Chriſtus verò, Samaritani hominis Gētilis charitate erga proximum in medium producta, quia nec Sacerdos, nec Leuita officium faciebat, concludit: *Vade, & tu fac ſimiliter.* Nihil ergo à boni Concionatoris officio alienum faciet, qui ad auditorū ſuorum tarditatem excitandam, aut etiā cæcitatē redarguendam, ab ethnicorum dictis ac factis documenta petet: qui id videre & præſtare potuerunt, quod nos Chriſtiani & videre nolumus, & præſtare recuſamus. Vnū illud in hac partē monendus eſt Concionator, quū in hac ſæſtiali Parte tantū 24. Dominicæ, earūq; Euangelia ponantur, accidat autē frequentibus annis, vt plures à Pentecoſte ante Aduentum Dominicæ celebrētur, vt, quod in ipſo Breuiario, ad eas quæ inferendæ ſunt Dominicæ, faciendū ſibi obſeruauit, idem quoque in earum Dominicarum Euāgeliis huic Parti ſæſtiali inferēdis intellegat. In Parte quippe Hyemali Euangelia ſex Dominicarum poſt Epiphaniā à nobis explicata inueniet, adeò vt illa pars 28. Euangelia tractet, iſta verò non niſi 24. Ex illis ergo

* 4 sex

PRÆFATIO AD LECT.

Sex Euāgelii accipiet, quæ inter 23. & 24. Dominica post Pentecosten, iuxta Breuiarij Romani vsum & institutum, inserēda sunt. Hæc pauca præfatus, in opere nūc ipso (diuino suffragate Numine) progrediamur. Euāgelium autē pro prima Dominica post Pentecosten, nō illud tractamus quod pro festo S. Trinitatis in eadem Dominica legitur (illud, fauente Deo, tractaturi in altera huius Promptuarij parte, quæ erit de festis Christi, & Sanctorū) sed Euāgelium quod iuxta vsum Romanum in eadem Dominica per modum commemorationis eidē festo adiicitur. Quod si Cōcionator, huius Euāgelij, explicationē huic diei parum vel cōuenire, vel necessariam esse existimet, quum tota diei celebritas sacratissimæ Trinitatis mysterio tribuatur, pulcherrima tamen huius Euāgelij loca, & ad Christianā pietatem in primis necessaria, siue hoc die, siue alia quauis Dominica, aut festo, vbi eorundē locorum materia subiecta occurret, tractare poterit. Vtcunq; est, si non ipsi Cōcionatori, certē cui libet Lectori pio, & purē Christiano, huius Euāgelij loca, insigniter moralia, plurimū ad pietatē cōferre poterūt. Sed hoc huic vni Dominicæ peculiare ac propriū est; de qua re propterea plura verba facienda non sunt. Nunc sacratissima Euāgelij verba Christi que Redemptoris nostri cœlestem (quoad mores) doctrinam, expendamus.

INDEX

INDEX TEXTVVM

EVANGELICORVM, EX

QVIBVS LOCA MORALIA IN Promptuario Dominicali eruuntur, cum nota cuiusque Dominicæ, in qua tractantur, iuxta ordinem quatuor Euāgeliorum, & Capitem cuiusque.

Dominica 5. post Pentecosten.

1. **N**ISI abundauerit in iustitia vestra plus quā Scribarum & Phariseorum, non intrabit in regnum cœlorum.
3. **E**go autem dico vobis: qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.
3. **Q**ui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehenna.
4. **S**i offers munus tuum ad altare; & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offer.

Dominica 14. Post Pentecosten.

1. **N**emo potest duobus dominis seruire.
2. **A**ut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum sustinebit, & alterum contemnet.
3. **N**on potestis Deo seruire & Mammonæ.
4. **I**deo dico vobis, ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini.
5. **H**æc omnia Gentes inquirunt. Scit enim pater vester cœlestis, quia his omnibus indigetis.
6. **P**rimū querite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis.

*

Domi-

I N D E X.

Dominica 7. post Pentecosten.

1. Attendite vobis à falsis prophetis, qui veniunt ad vos.
2. A fructibus eorum cognoscetis eos.
3. Omnis arbor bona bonos fructus facit; & non potest arbor bona malos fructus facere.
4. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.
5. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est.

Dominica 18. post Pentecosten.

Math. 9.

1. Ecce, offerebant ei paralyticum iacentem in lecto.
2. Videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico.
3. Conside fili.
4. Remittuntur tibi peccata tua.
5. Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?
6. Glorificauerunt Deum, qui dedit talem potestatem hominibus.

Dominica 23. post Pentecosten.

7. Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eum.
8. Filia mea modo defuncta est.
9. Accessit retrò, & tetigit simbriam vestimenti eius.
10. Si tetigero tantum simbriam vestimenti eius, salua ero.
11. Et deridebant illum.
12. Et exijt fama hac in vniuersam terram illam.

Dominica 21. post Pentecosten.

Math. 12.

1. Oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.
2. Iussit eum Dominus eius venundari, & uxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.
3. Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.
4. Misertus autem Dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.
5. Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis

I N D E X.

- suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum dicens. Redde quod debes, &c.
6. Videntes autem conserui eius quæ fiebant, contristati sunt valde, & narrauerunt domino suo quæ facta sunt.
7. Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum.
8. Sic & Pater meus celestis faciet vobis, si non miseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

Dominica 17. post Pentecosten.

1. Interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentans eum. Math. 22.
2. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.
3. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum.
4. In his duobus mandatis vniuersa Lex pendet, & Propheta.

Dominica 19. post Pentecosten.

5. Qui fecit nuptias filio suo.
6. Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolabant venire.
7. Iterum misit alios seruos, dicens: Omnia parata sunt.
8. Illi autem neglexerunt, & abierunt.
9. Alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam.
10. Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos occiderunt.
11. Rex autem, cum audisset, iratus est, & misit exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succendit.
12. Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?
13. Ligatis manibus ac pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium.
14. Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.

Domini

I N D E X.

Dominica 22. post Pentecosten.

- 15. Consilium inierunt, vt caperent Iesum in sermone.
- 16. Mittunt ei discipulos suos cum Herodianis.
- 17. Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces.
- 18. Viam Dei in veritate doces.
- 19. Non enim respicis personam hominum.
- 20. Reddite qua sunt Caesaris, Caesari.
- 21. Et qua sunt Dei, Deo.

Dominica 24. post Pentecosten.

Matth. 24.

- 1. Tunc qui in Iudaea sunt, fugiant ad montes.
- 2. Orate vt fuga vestra non fiat in hyeme, vel in sabbatho.
- 3. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modo, neque fiet.
- 4. Surgent pseudochristi, & pseudoprophetae: & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.
- 5. Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stella cadent de caelo, & virtutes caelorum commouebuntur.
- 6. Et tunc parebit signum Filij hominis in caelo, & tunc plangent omnes tribus terra.
- 7. Et videbunt Filium hominis venientem in nubibus caeli, cum virtute magna & maiestate.

Dominica 11. post Pentecosten.

Matth. 7.

- 1. Adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum, vt imponat ei manum.
- 2. Surdum & mutum.
- 3. Et apprehendens eum de turba seorsum.
- 4. Misit digitos suos in auriculas eius.
- 5. Et expuens tetigit linguam eius.
- 6. Et suspiciens in caelum, ingemuit.
- 7. Et praecepit illi, ne cui dicerent.

I N D E X.

- 8. Quanto autem praecipiebat, tanto magis plus praedicabant. Matth. 11.

Dominica 6. post Pentecosten.

- 1. Cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent, ait: Misereor super turbam.
- 2. Quia ecce iam triduo sustinent me.
- 3. Si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via.
- 4. Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?
- 5. Et sustulerunt quod superauerat de fragmentis, septem sportas.

Dominica 4. post Pentecosten.

- 1. Cum turba irruerent in Iesum, vt audirent verbum Dei. Luca 9.
- 2. Rogauit eum, a terra vt reduceret pusillum.
- 3. Praeceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus.
- 4. Sed in verbo tuo laxabo rete.
- 5. Procidit ad genua Iesu, dicens: Exi a me, quia homo peccator ego sum, Domine.

Dominica 1. post Pentecosten.

- 1. Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors. Luca 6.
- 2. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini.
- 3. Dimittite, & dimittentur.
- 4. Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam, & coferatam, & coagitaram, & superfluentem dabunt in sinum vestrum.
- 5. Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tum perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui.

Dominica 15. post Pentecosten.

- 1. Ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa. Luca 7.
- 2. Ecce defunctus esserebatur, filius vnicus matri sua.

I N D E X.

3. Et hæc vidua erat.
4. Et turba ciuitatis multa cum illa.
5. Quam quum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit: Noli flere.
6. Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabāt, steterunt.

7. Adolestens, tibi dico, surge.
Dominica 12. post Pentecosten.

- Luca 10.
1. Beati oculi qui vident quæ vos videtis.
2. Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentās illum, & dicens.
3. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua.
4. Et proximum tuum sicut teipsum.
5. Ille autem volens iustificare seipsum, dixit.
6. Videns eum, misericordia motus est, &c.
7. Vade, & tu fac similiter.

Dominica 1. post Pentecosten.

- Luca 14.
1. Homo quidam fecit canam magnam, & vocauit multos.
2. Dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia.
3. Et cæperunt omnes simul excusare.
4. Villam emi: & necesse habeo exire, & videre illam.
5. Iuga boum emi quinque: & eo probare illa.
6. Vxorem duxi: & ideo non possum venire.
7. Exi citò in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cecos, & claudos introduc huc.

Dominica 16. post Pentecosten.

8. Cùm intraret in domum cuiusdam Pharisæi manducare panem.
9. Et ipsi obseruabant eum.
10. Et respondens Iesus, dixit ad legisperitos.
11. Si licet sabbatho curare?

12. Ipse

I N D E X.

12. Ipse verò apprehensum sanauit eum, ac dimisit.
13. Intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicit ad illos: Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco.
14. Cùm vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco,
1. Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent illum. Luca 15.
2. Murmurabant Pharisæi & Scribæ, dicentes: Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.
3. Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.
4. Vadit ad ouem qua perierat, donec inueniat illam: & cùm inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens.
5. Gaudium erit in celo super vno peccatore penitentiam agente, quam super 99. iustis, qui non indigent penitentia.

Dominica 8. post Pentecosten.

1. Redde rationem villicationis tue.
2. Filij huius seculi prudentiores sunt in generatione sua, quam filij lucis. Luca 16.
3. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt, quò defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

Dominica 13. post Pentecosten.

1. Occurrerit ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè. Luca 17.
2. Et leuauerunt vocem suam.
3. Iesu preceptor, miserere nostri.
4. Ite, ostendite vos sacerdotibus.
5. Regressus est, eum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes Iesu, gratias agens.
6. Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?
7. Nisi hic alienigena, & hic erat Sannanitanus.

Dominica 10. post Pentecosten.

1. Dixit ad quosdam, qui in se considebant tanquam iusti, & illud, Non sum sicut ceteri hominum. Luca 18.

2. Et

I N D E X . I

2. Et aspernabantur ceteros. Velut etiam hic Publicanus.
  3. Ieiuno bis in sabbatho: decimas de omnium que possideo.
  4. Publicanus à longè stans.
  5. Nolebat oculos ad calum leuare.
  6. Percutiebat pectus suum.
  7. Omnis qui se exaltat, humiliabitur.
  8. Et qui se humiliat, exaltabitur.
- Dominica 9. post Pentecosten.

Luc. 19.

1. Videns ciuitatem Hierusalem flexit super illam.
  2. Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, que ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.
  3. Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te vndique.
  4. Ea quod non cognoueris, tempus visitationis tue.
  5. Ingressus in templum, cepit eijcere vendentes in illo, & ementes.
  6. Domus mea, domus orationis est.
- Dominica 20. post Pentecosten.

Joan. 4.

1. Cuius filius reformabatur.
2. Cum audisset, quia Iesus venit in Galilæam, abiit ad eum.
3. Rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius.
4. Incipiebat enim mori.
5. Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.
6. Domine, descende, priusquam morietur filius meus.
7. Credidit homo ille sermone quem dixit ei Iesus, & abiit.
8. Et credidit ipse, & domus eius tota.

PROM

PROMPTVARIII
MORALIS SVPER
EVANGELIA DOMINICALIA

Pars Aestiuialis.

Euangelium Dominicæ 1. post Pentecosten.

ESTOTE misericordes, sicut & Pater vester *Luc. 6.* misericors est. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite cõdemnare, & non cõdemnabimini. Dimittite, & dimittentini. Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatã, & superfluentem dabunt in sinum vestrum, & eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur & vobis. Dicebat autẽ illis & similitudinem. Nunquid potest cæcus cæcum ducere? Nõnne ambo in foueam cadunt? Non est discipulus super magistrum. Perfectus autẽ omnis erit, si sic sicut magister eius. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem qua in oculo tuo est, non consideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo, frater, sine eijciam festucam de oculo tuo, & ipse trabem in oculo tuo nõ vides? Hypocrita, eijce primùm trabẽ de oculo tuo, & tunc perspicies vt educas festucã de oculo fratris tui.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. De operibus misericordie præstandis proximo, sicut Deum erga nos misericordiam esse optauimus.
2. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Contra omne proximi iudicium, omnẽque condemnationem que contra charitatem fit, & absque misericordia.
3. Dimittite, & dimittentini. De condonandis iniurijs.
4. Date & dabitur vobis. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatã, & superfluentem dabunt in sinum vestrum. De elemosinæ amplissima à Deo retributione.
5. Hypocrita, eijce primùm trabem de oculo tuo, & tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui. Contra iudices & reprehensores proximorum hypocriticos.

Pars Aestiuialis.

A

1. Estote

PROMPTVARIVM MORALE

1. *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est.*

Locus moralis de operibus misericordiae praestandis proximo, sicut Deum erga nos misericordem esse optamus. Vult Christus, vt sicut in nos misericors Deus est, sic & nos in proximos simus. Quot ergo modis & rationibus Deus erga nos misericordem se & benignum praebet, tot omnino modis ac rationibus vt erga proximos benigni ac misericordes simus, Christus iubet. Deus autem erga nos misericors est expectando emendationem, recipiendo in gratiam, condonando peccata, largiendo beneficia, puniendo citra meritum, & remunerando ultra meritum, De eo enim dicitur: *Dissimulas peccata hominum propter poenitentiam.* In figura Dei dicitur: *Cum adhuc longè esset (filius prodigus) vidit eum pater eius, & accurrens cecidit super collum eius.* In parabola Dei dicitur: *Non habentibus illis unde redderent, donauit vrisque.* Denique de Deo dicitur: *Escaam dedit timentibus se misericors & miserator Dominus.* Idem & à nobis erga proximum faciendum. Expectanda proximi cõuersio, de qua infra dicitur: *Nolo iudicare, & non iudicabimini.* Ignoscendum & parcendum proximo, de quo infra dicitur: *Dimittite, & dimittentur vobis.* denique & liberalitas erga proximum exercenda, de qua infra dicitur: *Date, & dabitur vobis.* Haec tria misericordiae genera in hoc Euangelio proponuntur & praecipiuntur, vt in illis Dei erga nos misericordiam imitemur, & imitando consequamur. Ac de illis tribus sigillatim postea dicetur. Nunc de ipsa imitationis necessitate, conuenientia, & vtilitate, aliquid in genere dicendum.

Quod ad primum attinet, Naturae principium est: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias.* Ex hoc principio fluxit quod Christus in hoc Euangelio dicit: *Eadem mensura qua mensueritis, remetietur & vobis.* Patere legem quam ipse tuleris, Nihil hae iustitiae iustius. Malum consilium consultori pessimum, *Incidit in foueam quam fecit. Iudicium sine misericordia ei qui non facit misericordiam.* Noluit benedictionem, & elongabitur ab ea. Sic Samuel pingui Agam Amalecitarum regi: *Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis inter mulieres erit mater tua.* Per qua quis peccat, per eadẽ punitur. Pugnantis contra Chananeos filijs Israel, fugit Adonibesech rex eorum; quem persequuti comprehenderunt, caesis summitatibus manuum eius ac pedum. dixitque Adonibesech:

IN DOMIN. I. POST PENTECOST. 3

besech: Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias. *Sicut feci, ita reddidi mihi Deus.* Innumera sunt huius mensurae & iustitiae diuinae exempla obseruatione dignissima, vt erga proximos misericordes esse, & crudelitatem fugere dicamus. Herodiades illa salatrix, quae ab impio

Herode caput Ioannis Baptistae amputari petijt, & amputatum accepit, postea fluuium quemdam glacie constructum pedes transiens, glacie supra demergitur capite tenos, quod glacie statim à reliquo corpore relectum, talem ei vitæ finem dedit, qualem crudelis in alio experierat. Daud moriens Salomoni filio hoc mandatum dedit: *Nosti quid fecit Ioab, qui effudit sanguinem belli in pace, & posuit cruorem praelij in baltheo suo. Non deduces canitiem eius pacifice ad inferos.*

Quare postea occiditur apprehensus cornu altaris ad quod fugerat: *& reddidit Dominus sanguinem eius super caput eius,* id est, crudelitatem crudelitate compensauit. Huius mensurae & iustitiae diuinae duo exempla admiratione plena in Prato spiritali leguntur. Latio quidam puerulo occiso, & poenitentia ductus, monasticam vitam assumpsit, & nouem annis in ea maximam poenitentiam agens perstitit. Quum autem & in somnis, & in Ecclesia, & ad Synaxim se conferens, & in refectorio, puerulus ille semper ei apparetet, dicens: *Quare me occidisti?* nec vel vna hora sinens eum quiescere, sumptis vestibus secularibus cum Abbatis venia exijt, dicens se ire vt pro puerulo quem ex sola crudelitate occiderat, morte plectatur. Cum ergo sic indutus pergeret

Diopolim, tentus est, & sequenti die decollatus. Pemenes senex solitarius post multorum annorum poenitentiam praedixit se à bestiis deuorandum, eo quod in seculo quum esset, & oues pasceret, transeuntem peregrinum à canibus discerpi & comedi in conspectu suo passus est, quum tamen liberate eum potuisset. Quod & ita factum est. Nam post aliquot annos à bestiis vt dixerat, & ipse discerptus est. Alter ergo quia crudelis, alter quia non misericors, qua mensura mensus fuerat, eandem à Deo mensuram accepit, etsi interueniente poenitentia: vt temporali iustitiae satisheret, & exemplum misericordiae exercendae daretur. Sed in hoc genere illustre admodum est, quod & plurimis exemplis obseruari potest, crudelitatis & immisericordiae authores, eiusdem poenas primos tulisse. Eutropius Aecadius Imperatoris cubicularius author legis fuit, ne quis ad Ecclesiam confugeret

Cap. 106.
Cap. 107.
Nicophor. lib. 12. cap. 4.

A 2 alicuius

Sup. 11.
Luca 11.

Luca 7.

Psal. 120.

Loci partitio.

Jacob. 2.
Psal. 107.
Exempla.

1. Reg. 15.
Cap. 11.

2.

Biblioteca
Philipus Comines
sister.
sua cap. 136.

9.
Claudianus &
Onidius de
trist. lib. 5. &
in Ibin.

10.

11.
Aetianus de
var. histor.
lib. 6.

PROMPTVARIUM MORALE

alicuius criminis conuictus, sed vt vel inde etiam extrahe-
retur. Breui post quum Imperatorem ipsemet offendisset,
ad Ecclesiam supplex confugit, sed inde extractus capitale
tulit supplicium, iniquæ legis æquam ferens pœnam. Lu-
donico vndecimo Francorum Regi Episcopus quidam Ve-
rodunensis author & inuentor fuit carceres quosdam &
cancellos ferreos, aspectu terribiles, horrore & tenebris
plenos, clausuris autem munitissimos construendi: sed ipse
primus in eos coniectus fuit, & quarnordecim illic annis
iacuit. Thrasylus, qui Busridi tyranno persuasit ad pluuiam
de cœlo impetrandam, hospite immolato placandos esse
deos immolatur statim & sacrificatur ipse, quia hospes erat.
Perillus qui taurum æneum fabricauit, in quo subiecto igne
qui poneretur vocem bouinam ederet, vt Phalaridi Siculo
tyranno crudelissimo gratificaretur, eodem iubente & co-
gente tyranno, primus ipse omnium (vt canit Claudianus.)

Sensit opus, docuitque suum mugire iuuenum.

Pericles Dux Atheniensium legem scripsit, vt nemo ad
gubernandam Rempubl. accedere permitteretur, nisi qui
vtroque parente ciue natus esset. Terigit autem ipsum le-
gis vltio. Nam duo filij quos habuit, Patroclus & Xantippus,
mortem obierunt. Superstitēs autem Pericli fuere nothi,
quibus potestas administrandi Rempub. per legem patris
erat erepta. Nostra memoria Thomas Cromwellus Hen-
rico 8. Angliæ Regi, cui à Consilijs erat, author fuit vt legem
ferret, qua caneretur ne quisquam læsæ Maiestatis suspectus
aut delatus, ad colloquium Regis admitteretur, nisi causa
prius in Senatu Regis cognita. At ipse paulo post omnium
primus huius legis rigorem sensit, & omni illi ad Regem,
cui charissimus erat, aditu interdicto, capitalem sententiam
accepit & subiit. Sic solet Dei altissima prouidentia hanc
inclementiam punire, & in ea puniēda hanc mensuram ser-
uare, vt qua mensi fuerint, eadem remeriat & illis. Quæ
omnia nos docent quàm sit necessarium vt simus erga nos
muruo misericordes, sicut Pater noster Deus erga nos mi-
sericors est.

Sed nunc vide quàm sit hoc etiam congruens atque con-
ueniens. Decet filios patri assimilari. Aliter instituitur filius
Regis, aliter filius pastoris. Ille formatur vt mores paternæ
dignitati conuenientes induat: hic non instituitur nisi ad
pecora

Simile.

IN DOMIN. I. POST PENTECOST. 5

pecora pascenda. Si Deum Patrem vocamus, & filij eius esse
volumus, mores diuinæ Maiestati conuenientes, vt filij
nobilitate instituti, induere oportet. At nihil diuinæ Maiesta-
ti conuenientius quàm bonitas, clementia, misericordia,
mansuetudo. Deus cui proprium est misereri semper & par-
cere, orat Ecclesia. *Misericordia Domini plena est terra.* ait *Psal. 102.*
David: quia, vt in hoc sermone Christi habetur, benignus
est super ingratos & malos, & *pluit super iustos & iniustos.* Luca 6.
& *facit solem suum oriri super bonos & malos.* Imò vt David
alio in loco cecinit, *Domine in cœlo misericordia tua,* & *De. Psal. 103.*
ritas tua usque ad nubes. Sanè vt conuenit creaturæ, egenam
esse & pauperem, ideoque accipere, non dare sic conuenit
Creatori diuitem & benignum esse, ideoque dare, non ac-
cipere, sicut etiam *honorum nostrorum non indiget.* Nihil er- *Psal. 108.*
go magis proprium Deo quàm benefacere & misereri. In
visione illa magnifica quæ Moyse vidit gloriam Domini
transire, potissimum quod in illa gloria vidit, erat miseri-
cordia Dei: vnde exclamauit videns illam gloriam, *Dom-* *Exid. 34.*
nator Dominus Deus, misericors & patiens & multa mise-
rationis. In hac ergo misericordia Deum Patrem referre de-
bemus, quia in hac potissimum paternos mores eiusque Ma-
iestati conuenientes, vt filij bene instituti, referimus. Præ- *Simile.*
terea vt filius patrem referat, vel patri similis dicatur, nec
manibus nec pedibus, sed facie, quæ certior pars hominis
est, similis patri esse debet. hoc enim respectu alter alteri si-
milis esse dicitur. Quod autem in Deo magis altum magis-
que conspicuum est, & vnde magis innotescat, sicut facies
in homine, sola misericordia est. *Misericordia enim eius super Iacob. 2.*
omnia opera eius: & Misericordia eius super exaltat iudicium. In
hoc ergo Deo similes esse debemus, si similitudinem eius af-
fectamus. Quare non iubet nos Christus esse potentes, esse *In sola bonitã*
superiores, esse miraculorū operadores, sicut Deus Pater noster te Deo similes
est: sed tantum, *Esse misericordes, sicut Pater vester misericors esse debemus.*
est. Diabolus voluit in potentia Deo assimilari, quum dixit:
Ascendam in cœlum, & similis ero Altissimo. Diabolus homi- *Esia 14.*
nem decepit affectata sapientia Dei. *Eritis,* inquit, *sicut di-* *Gen. 1.*
scientes bonum & malum. Simon Magus voluit in operatione
miraculorum similis esse Apostolis. Obtulit illis pecuniam,
dicens: *Date mihi hanc potestatem, vt cuiusq; manus imposuero,* *Alter. 10.*
accipiat Spiritum sanctum. Videlicet in signo visibili quod
miraculum erat. At Christus in sola misericordia, bonitate,
clementia, vult nos Patri nostro similes esse. sic & seipsum
nobis

PROMPTVARIVM MORALE

nobis imitandum proponit. *Descendite à me quia mitis sum & humilis corde.* Non dicit (vt hæc verba exponens ait Augustinus) *descendite à me mundum fabricare, non cuncta visibilia & invisibilia creare, non in ipso mundo mirabilia facere, sed quoniam mitis sum.* &c. Non ergo in magnis istis & mirabilibus super nos, sed in misericordia, mansuetudine, humilitate, Deo Patri similes nos esse conuenit, vt cum in facie repræsentemas, non in brachio potentia, non in cerebro sapientia, non in digito Dei aut dextera excelsi. Magna ergo huius præcepti necessitas, magna conuenientia.

Vilitas præcepti de imitatione.

Math. 7. Eccles. 4.

Proverb. 11.

Psal. 147.

Simile. Plinius natur. Hist. lib. 3.

Vide nunc quanta sit eius utilitas. *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Qui ergo erga proximum misericordes sunt, ad Dei in se misericordiam ius habent. *Esto misericors pupillis vt pater, & pro viro matri illorum, & eris tu velut filius Altissimi obediens. & miserebitur tui magis quam mater.* Rursus alia Scriptura: *Anima qua benefacit impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.* Age ergo, vis vt Dominus rationem vitæ tue exigat in iustitia, an in misericordia? Nosti vocē sancti Propheta: *Ne intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.* Si sic Sanctus, quanto magis tu peccatorum sarcina oppressus iudicij rigorem formidabis? Sis ergo misericors, vt misericordiam inuenias. Nobilissima animalia hunc affectum habent. Leo parit semper subiectis. Elephas si errantem in desertis locis viatorē inuenit, quasi cõpatiens ei, in viam publicã reducit. Hæc de misericordia erga proximos in genere: nunc ad ipsas species in hoc Euãgelio positas.

2. *Nolite iudicare & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini.*

LO C V S moralis contra omne proximi iudicium, omnemque condemnationem quæ contra charitatem fit, & absque misericordia. Huiusmodi autem iudicium est triplex; temerarium, usurpatum, & hypocriticum. De hypocritico iudicio infra Christus multa dicit. Quare de illo seorsum dicendi locus erit. Nunc de temerario, & usurpato. Neque enim excludit hoc loco Christus vel iudicium discretionis, quod in manifesto proximi malo, & vbi signa peccati sunt euidentia, exercetur: vt iudicare esse hominem blasphemum quem audio blasphemare, actu dico blasphemum, non habitu & consuetudine: (illa enim temerarij iudicij pars magna est, quæ ex vno actu peccati, hominē simpliciter talem

IN DOMIN. I. POST PENTEC. 7

talem esse iudicamus, ex vno actu ebrietatis, ebriosum) vel iudicium legitimæ autoritatis, quod secundum formam iuris vel diuini vel humani instituitur. Ne vtrum horum iudicium excludit Christus, quantum ex seipsis est. Nam hæc ipsa si cum odio proximi, cum libidine reprehendendi, cum fastu exercentur (vt ille Diogenes qui culcitram Platonis, in qua sedens docebat, pedibus calcando dixit. *Calcio fastum Platonis, sed, vt Plato mox ei respondit, cum alio fastu*) ad hanc Christi prohibitionem pertinent, & misericordia charitatisque erga proximos maximè contraria sunt. Sed extra legitimam autoritatem, & manifestam veritatem delicti, omne nostram de proximis nostris iudicium, omnis proximi condemnatio, est actus & temerarius & usurpatus, ideòque contra charitatem & misericordiam. Temerarium iudicium est, quod ex leui coniectura leuibusque signis colligitur. Hoc appellat Scriptura, iudicare secundum faciem. *Nolite* (ait Christus) *secundum faciem iudicare, sed rectum iudicium iudicate.* Secundum faciem iudicat qui factum solum externum per se considerat, absque suis circumstantiis, quæ facti speciem mutare possunt; absque intentione facientis, quæ honestissima esse potest quando in facto erratur: absque fine propter quem factum fuit, qui in facto malo si bonus sit, saltem attenuat peccatum; denique absque facti ipsius causa & origine, vt vel praua societate, vel vehementi tentatione, vel fortè vi illata; postremò non habita temporis, loci, personæ consideratione, quæ omnia factum apparenter improbum vel excusare, vel certè plurimum alleuiare poterunt. Secundum faciem quoque iudicat, qui quod in vno probat, in altero improbat, vt Pharisei qui circumcisionem Mosaicam in sabbatho factam probabant, Christum in sabbatho sanantem totum hominem improbabant. Erat enim circumcisio quædam, hominis sanatio. Totum hoc iudicium temerarium est, & à pessima malitiæ radice profectum. Præcipiebat Deus in Leuitico vt septem diebus leprosus clauderetur. Non permisit sacerdotem faciliè de lepra iudicare, sed suspendi voluit iudicium septem diebus. Multo minùs voluit nos, qui autoritate probandi lepras, id est iudicandi peccata aliorum, caremus, de aliorum interna malitia, quæ non ita videri potest sicut corporis lepra, statim & temerè ad iudicandum proflire. Dicit solet: Mala mens, malus animus. Et Apostolus ait: *Omnia munda mundis, (quod aliis verbis alibi dixerat; Charitas nil mali cogitat) conquinatis*

Apophteg. ma.

Iudicium temerarium.

Ian. 7. Iudicare secundum faciem, quid,

Ioan. 7.

Leuit. 12. Typus.

Tu

PROMPTYARIUM MORALE

autem *in infidelibus nihil est mundum, sed inquinata sunt eorum mens & conscientia.* Ideo mali quum sint, omnes sibi similes esse iudicant. Nero impurissimus neminem à libidine purum iudicabat. Unde Scriptura: *In via stultus ambulans, eum ipsa se insipiens, ceteros putat insanire.* Vagao cubicularius Holophernis quum ipse carnalis esset, putabat Holophernem cum Iudith in longum mane libidinari. Quem admodum cucurbitulae quod in carne deterrimum est ad se trahunt, sic improborum animi deterrima quæque cogitando & suspicando ad se trahunt. Animus quippe omnium malorum genere scatens, horrens, ac metuens quæ sunt intus, exilit foras, vagaturque circa aliena, ut lamia quædam domi cæca (oculis in vasculo repositis) foris oculata. Sicut porci non nisi in luto & fimo fodiunt, sic malus animus & sordidus non nisi mala & sordida cogitat. Qui impetigine laborat, perpetuum affricum desiderat. Sic quouis prauo desiderio affectus idem alteri affricare cupit; ut vel aliorum malis quasi sibi similibus se oblectet, vel sua mala ex aliorum aut comparatione iustificet, aut communiōe & societate alleuet. Sicut argent viscera, quum naturalis calor ad externa corporis diffunditur, sic circa alienos defectus notandos ideo solliciti & seruidi sumus, quia nostra negligimus. Sicut quibus domi nullum est negotium, in foro obambulant: ita qui in exploranda vita sua negligentes sunt, in aliena iudicanda curiosi sunt. Interrogatus senex quidam monachus à fratre quodam quid causæ esset, cur assidue iudicaret fratres respondit: *Quia necdum teipsum cognouisti. Nam qui seipsum nouit, fratrum vitia non aspicit.* Appositè sanctus Augustinus: *Non iudicat personaliter, qui diligit æqualiter.* Ideo enim secundum personas, non secundum rem iudicamus, quia personarum acceptores sumus, quia persona quam iudicamus, nobis displicet. Ut autem scias ex iudicio ne, an certa ratione, an ex affectu & corrupta passione fratrem iudices, transfer in alterum quem diligis vel in teipsum, factum id quod iudicas atque condemnas. Si enim adhuc tibi displicet factum, ratio iudicauit; si amplius non displicet, prauus affectus te deceptit. Vbi charitas & misericordia habitant, ibi frater non iudicatur. Lex fidelium mercatorum est, ut socij sint non minùs in damno quam in lucro. Hoc fit in tota fidelium societate. Sicut enim charitas aliena bona facit sua, iuxta illud: *Particeps ego sum omnium timentium te;* atque ita multum lucratur:

fic

1.
Similia.

2.

3.

4.

5.

6.

Plutarch. in Polit.

In Fratre spirit. cap. 134.

Apophtegmata.

Tractat. 30. in Ioan.

Simile.

psal. 112.

IN DOMIN. I. POST PENTEC. 9

sic misericordia aliena mala facit sua, fratribus compatendo, iuxta illud: *Gaudere cum gaudentibus flere cum flentibus.* De hac lege & societate Apostolus: *Sicut socij eitis passionum, ita & consolationum.* Ac totum hanc societatem dissoluit temerarium proximi iudicium ex malevolentia ortum. Nam & rectè facta condemnat, & leuia peccata exaggerat, & ad primam peccati suspicionem iudicat. Sic aliena tam bona quam mala à seipso longissimè remouet, & fœdus societatis abruptit. Nihil huiusmodi hominibus in Christiana societate molestius.

Nam ut venti illi omnium sunt molestissimi qui pallia nobis reuellunt, & ut ciuitates portas quasdam habent nefastas, per quas non nisi purgamenta eiciunt; sic qui temerè fratres iudicant, secretissima violenter expandunt, optima quæque famæ ornamenta abripiunt, & omnes quas inueniunt sordes efferunt. B. Franciscus cum pauperulo quodam sibi obuiam facto, nuditatem eius dolens identidem ingemisseret (iuxta societatis Christianæ legem, quam modo diximus, de qua etiam Apostolus ait, Alter alterius onera portate (compassionis affectu) & sic adimplebitis legem Christi) & frater quocum vna iter agebat, dixisset: Pater etsi rebus ille pauper est, fortasse rerum concupiscentia diues est: continuo ipsum tunicam suam exuere, & pauperem operite iussit: ut quem lit. qualæserat, ei beneficio satisfacere. Idem sanctissimus Pater audiens semel fratrem quendam denigrare famam alterius, conuersus ad vicarium suum; Surge surge, inquit, discute diligenter: & si accusatum fratrem innocentem repeteris, accusantem dura correctione cunctis redde notabilem. Subiciam hęc paucis quædam remedia contra hunc temerarij iudicij morbū peruersum. Ut in aliorum delictis & quorem te præbeas, considera pios ac sanctos esse posse qui à te viro etiã bono & iusto diuersi sunt, ac diuersam vitæ rationem instituunt, diuersos mores habent, iuxta diuersa vnus & eiusdem S. Spiritus charismata, ut latè Apostolus describit.

Sanè si idem semper omnes velle, idè facere, eadem negotia tractare deberent, in vnum forum vel omnes eodem momento concurrere, vel neminem eò ire oportebat: quod & in alijs vitæ negotijs accideret. Deinde si defectum in fratre vides, cogita sub illo defectu multas latere virtutes, aliãque opera bona, iuxta illud Ciceronis in Senatu Romano responsum. Declamanti enim Memmio cuidam contra M.

A 3 Catonem

Simile.

Exempla. M. Marulus lib. 1.

S. Benauentura in vita eius, cap. 1.

Iudicij temerarij remedia.

Stella. de contemptu mundi, cap. 34.

Rom. 12. & 1. Cor. 12.

PROMPTVARIUM MORALE

Catonem quod tota nocte se ingurgitaret, respondit Cicero: Cur non addis, quod tota die aleas ludis? Catonem enim quum totos dies Reipub. negotiis impendisset, de nocte se paulo liberalius recreavit. Memineris quoque defectus proprios & quod grauioribus forte peccatis ipse obnoxius es. Vide manica: quod in tergo est; de quo mox ex Christi verbis in hoc Euangelio plura dicemus. Hoc est enim trabem ex oculo tuo tollere, vt festucam in fratris oculo melius videas. Rursum & id cogita, quod qui nunc grauius tibi lapsus videtur, subito per Dei gratiam in alium virum immutatus est, aut breui immutabitur, iuxta illud: Facile est in oculis Domini subito honestare pauperem. Ruben qui paulo ante libidine carnali caeteris fratribus fuit peior, videns tamen fratrum suorum in Ioseph conspirationem vnam, solus cum ex fratrum manibus eripere nitabatur; ideoque cum in cisterna non reprensus clamabat: Puer non comparat, & ego quid ibo? Quod si actionem ipsam excusare non potes, sequere consilium D. Bernardi: Excusa intentionem, si opus non potes. Aut si hoc non placet, ex ignorantia eum offendisse existima, ideoque misericordia dignum, iuxta illud Pauli: Misericordiam inueni quia ignorans feci. Si nec hoc modo excusare fratrem potes, tibi persuade a grauissima aliqua tentatione victum illum fuisse, quae si te aggressa fuisset, non secus oppressisset & victas manus dare coegisset. Hanc considerationem te docet Apostolus dicens: Fratres, si praecipitatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum ne & tu tentaris. Huius rei praeclearum exemplum vide in alia Dominica ex Cassiano. Postremo vide ne in quo alium iudicas, teipsum condemnes. Iudicas alium grauius peccasse absque legitima auctoritate, absque manifesta veritate, & sic ipsemet grauius peccasti. Caritas enim non amulatur, non agit perperam: non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Qui ergo contraria charitati facis, qui non compateris peccato fratris, sed amularis, & ad reprehendum ac iudicandum cito prorumpis, qui agis perperam, qui cogitas malum, qui gaudes super iniquitate fratris, iudicando, condemnando, propalando, ventilando illud, alium iudicans, teipsum condemnas.

Atque haec de iudicio temerario, de quo vide plura in alia Dominica: nunc de vsurpato dicendum. Qui iudicat fratrem absque legitima auctoritate & manifesta veritate,

IN DOMINIC. I. POST PENT. 11

itate, vsurpat temere & arroganter quod ad eum non pertinet. Sic Apostolus: Tu quid iudicas alienum seruum? Domino vsurpa. ur. suo stat aut cadit. Et paulo post: Tu quid iudicas si atru tuu aut quare spernis fratrem tuu? nempe non iudex eius es, sed frater; ad Deum, non ad te pertinet eius iudicium. Ideo sequitur: Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Vnusquisque nostrum pro se reddet rationem Deo; (non pro proximo, nisi proximi curam ex auctoritate data acceperimus.) Non ergo amplius inuicem iudicemus, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. id est: tua potius vestigia confidera, ne offendas ipse, alterique scandalum praebes. Hoc enim qui facit, & diuinum iudicium expectat, in quo suorum operum omnium atque verborum rationem reddet; profecto satis habebit domi quod agat sua. Satis eum haec cura detinebit, vt in aliorum vitia non inquirat. Maxima est hodie copia medicorum. Omnes volunt in corpore Ecclesiae oculi esse, nemo manus. Oculi in corpore naturali quum caetera omnia videant, seipso non vident. Tales oculi esse volunt qui ad eum locum non vocati, hoc sibi officium vsurpant. Sed manus esse, manum bono operi admouere pauci volunt. Sic alienos labores celeriter carpunt; qui nihil ipsi laborant. Sed ad iudicium vsurpatum redeamus. De hoc iterum Paulus: Qui iudicat me, Dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare, quoaduquo veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Duas causas ponit Apostolus vsurpati iudicij. Vna est, quia praenitur tempus, quod est generale & extremu iudicium. Et haec ratio valet etiam contra iudicium de externis actibus fratrum nostrorum, quos vel non iudicare, vel non nisi in optimam partem interpretari oportebat. Altera ratio est, quia solius Dei est illuminare abscondita tenebrarum. Solus Deus scrutatur corda & renes. Qui ergo circa interna, circa intentionem, circa finem actus iudicat, Dei sibi partes & iudicium vsurpat, quod est scelus horrendu. At ex fine & intentione operis, virtutis aut vicij ratio maius accipitur. In disciplina Christiana De civit. Dei, (ait Augustinus) non tam quaritur verum quis irascatur, quam quare irascatur: nec verum sit tristis, sed unde sit tristis: nec vtrum timeat, sed cur timeat. Hos ergo affectus, irae, tristitiae, timoris qui in fratre iudicat vitiosos semper & improbos esse, (quod & de aliis affectibus intelligendum) de internis iudicat, Deique sibi partes vsurpat.

Hoc

Eccles. 11. Exemplum.

Genes. 3.

Serm. 40. super Cant.

1. Timot. 1.

Galat. 6.

Rom. 7.

1. Corint. 13.

Domi. 1. Quadrages. 1.

Homil. 40.
ca. 39.

Premium non
iudicandi, &
non condem-
nandi.
Mat. 7.

Psal. 17.

Psal. 108.

Psal. 17.

PROMPTVARIUM MORALE

Hoc sensu D. Iacobus scripsit: *Qui iudicat fratrem, iudicat legem.* Legis enim sibi partes usurpat, cuius est iudicare: & secundum quam iudicia exerceri debent ab iis qui legum administratores sunt. *Si autem iudicis legem non tam legit factorem, sed iudex.* At lex Dei nobis data est ut eam faceremus, non ut quoslibet iuxta eam iudicarem. Vnde S. Augustinus: *Noluit Deus hominem ab homine iudicari, ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato iudicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ, siue ultro confessum, siue accusatum atq; conuictum.* Hoc totum Christus dicere voluit, in illis verbis, *Nolite iudicare, nolite condemnare.*

Sed nunc vide quid vel mercedis vel gratiæ adiungat. Ait: *Et non iudicabimini, & non condemnabimini* id est; Si nihil in fratres temere iudicando statueritis, si misericordiæ & charitatis leges erga fratres seruaueritis, vos quoque à Deo misericordiam inuenietis, mitius iudicium, minorem condemnationem accipietis. Quod apud Matthæum clarius apparet, ubi Christus dicit: *Nolite iudicare, ut nō iudicemini, in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura mensueritis, remetietur & vobis.* Si mensura qua alios iudicatis, est charitas, benignitas, misericordia, mensura quoq; qua Deus vos iudicabit, erit etiam charitas, benignitas, misericordia. Si autem mensura vestra rigor est, asperitas, & summum ius, talis erit Dei mensura quam vos iudicat. Hoc est quod David Deo dicit: *Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis.* Qui erga fratres mites fuerit, illos saluabit Dominus, coronans eos in misericordia & misericordione. Hanc mensuram multis verbis alibi David exprimit. In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu Domini: *& peccatum matris eius non deleatur, sicut contra Dominum semper (id est, coram Domino) & dispareat de terra memoria eorum.* Quorsum enim hæc omnia, & multa quæ in Psalmo præcedunt, Propheta imprecatur? Subiungit: *Pro eo quod non est recordatus facere misericordiam, & persecutus est hominem inopem & mendicem, & compunctum corde mortificare.* In alios rigidus & inmisericors fuit. Tales quippe Dominus non in multitudine miseracionum suarum iudicabit, sed in furore suo arguet, & in ira corripiet. Vide plura loco proxime præcedenti.

3. Di

IN DOMIN. I. POST PENTEC. 13

3. Dimittite, & dimittimini.

Locus moralis de condonandis iniuriis. Hanc legē posuit Christus, non tam æquitate plenā quā misericordia, dicit iniurijs, ut si fratribus nostris dimittimus ille nobis dimittat. *Æquum sanè est ut nobis iniucem condonemus, quia fratres sumus.* Sed misericordia magna Dei est, nobis propterea ignoscere, quia quod æquitas postulat, id fratribus præstamus. *Tu quidem eum habes inimicum (ait Augustinus) qui tecum creatus est.* *Enarr. in Psal. 14.* *Deus verò eum qui creauit.* Multo igitur æquius est ut homo homini, quā ut Deus homini pareat. Rursum tu remittis, quum ipse remissione indigeas. *Quis enim qui non peccet?* At Deus nullius rei indigens est, & peccare non potest. Deinde tu quantacumq; tandem alijs remittis, maiora habes quæ tibi Deus ignoscat. Postremò tu cōseruo, Deus seruo ignoscit. Et tamen huic tam necessariæ æquitati, hoc maximum præmium Deus retribuit, ut si fratribus ignoscimus, ille nobis ignoscat. Nepe ut nostra inclemētia luculentius appareat, & si petimus, per nos ipsos pereamus: si peccatorū veniam non consequimur, id nostra culpa fiat, non Dei inclementia. *Hoc Math. 18.* docet illa Christi parabola de decem millibus talentis, quæ roganti veniā seruo Dominus remisit: seruus autē idem cōseruo roganti, ceterum denarios remittere noluit. Cui propterea Dominus dixit: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. Nōne ergo oportuit & te misereri cōseruati?* *Serm. de Eneac. 19.* Hoc est ergo (ut Chrysostronus loquitur) *terribile mysteriū, hoc pactum inter Deū & nos: quod ille quidem incredibili misericordia nos ad certam veniam vocat, nos verò mediū accepimus remissionis peccatorū, & facillimū & saluberrimum & iucundissimū. Quid enim facilius quā decem dare, ut mille accipias? quid salubrius quā omnem animo malitiam depellere? quid iucundius quā in perpetua pace & animorū cōsensu viuere? Hoc totū SS. Patres obseruarunt. Chrysostronus sic scribit: *Ad impetrādā nostrā sceleribus veniam non opus est pecunia, non opus est in longinqua peregrinari, non pericula, non labores tolerare. Sola sufficit bona voluntatis integritas.* Et paulo post: *Quis unquā inter homines remittens cōseruo modicum, propterea à Domino suo totius debiti remissum obtinuit? At hic quotidie tibi hoc datur. Deus enim noster diues est in misericordia & miseracionibus. Deinde si nihil à Deo huic indulgentiæ præmiū proponeretur, at quia omnes beneuolē benefico fauēt, omnes illi admirātur & laudant, etiā non iubēte**

Deo

Deo remittere debebamus debitoribus nostris. Hæc ille, ex quibus huius pacti & cōditionis magna facilitas satis elucefcit. de salubritate eius sic D. Gregorius: *Nomnunquã quia nos culpas varius committimus, aliena pigrinis delicta relaxamus; & quo peccare noster animus sollicitius metuit, eo districtius in id quod ab alio in se delinquitur animaduertimus. Vnde fit vt eo inueniatur vnusquisq; tardior ad veniã, quo proficiendo factus est cautior ad culpã. Sed quid hac doloris macula reperire deterius potest, qua in conspectu Iudicis charitatem nõ inquinat, sed necat? Vnã quippe anima qualibet culpa polluit, seruatũ verò contra proximum dolor occidit. Menti namq; vt gladius figitur, & mucrone illius ipsa viscerũ occulta perforantur. Qui scilicet à trãsfixo corde nisi prius educatur, nihil in precib' diuina opis obtinetur. Nã & vulneratis mētribus imponi medicamina salutis nequeũt, nisi ferrum à vulnere antè subtrahatur. Hinc ergo Saluator dicit; Nisi remiseritis hominibus peccata eorũ, nec Pater vester qui in calũ est remittet vobis. Hinc cõtra institutionẽ postulationis, cõditionem posuit pietatis, dicens: Dimittite & dimittetur vobis: vt profectò bonum quod à Deo compuncti petimus, hoc primũ cum proximo conuersi faciamus. Hæc huius conditionis salubritas est. de eius iucũditate sic Chrysoctomus: Potuit sanè Deus absq; hac mutua & reciproca proximi tui condonatione tibi omnia peccata dimittere; vult tamen beneficium etiam per ista media conferre. Quare mille tibi videlicet occasiones præbet mãsuetudinis ac pietatis, & hoc quod in te belluinũ est depellit, & iram qua flagras extinguẽs, & vndiq; quasi tibi teipsum reconciliã, & coniungens, Hæc ille. Sed & hoc præcepto hoc pacto instituto, ad maximam nos fiducia excitauit. Nam quanta spes veniã est ait Cyprianus quum ipse Iudex nõ tam expectat qua ratione à supplicio liberemur, quã ipse nos viam ac modũ docet, vnde id efficiamus. Quasi diceret, sic facite, & ego parcam. Dimittite, & dimitemini. In humanis iudiciis nõ licet iudici partẽ alterã informare, ne acceptor personarum sit, aut parum æquus videatur. At Deus pro sua inũnita bonitate homines informat quomodo cõtra accusatorẽ diabolũ se defendãt. De hac fiducia dixit D. Ioãnes: Si cor nostrũ nos non reprehenderit, fiduciam habemus ad Deũ, & quacũq; petierimus ab eo accipiemus. His enim verbis admouet nos ait sanctus Augustinus) ne cor nostrũ in ipsa nos oratione & petitione reprehendat, & ne fortè quum experimus dicere, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, cõpungamur nõ facere quod dicimus, aut etiã nõ audeamus dicere quod nõ facimus, & fiduciam petendi amittamus.*

Hæc

Simile.

Homil. 22. in Mattheum. Condondandi iucunditas.

In expositione orai. Domini.

Dissimile.

1. Ioan. 3.

In li. de perfell. iustitia.

Hæc ille. Qui enim orationẽ quotianã dicit, & non dimittit, ad hunc locum quum venerit, quid faciet? Si verba recitat, mentitur; & or quod mentitur, occidit animam. Si non recitat, Sapient. 1. non orat, quia non sic orat vt Christus orare iussit.

Sed & illud quoque in hac conditione tenendum, vt ex animo fiat remissio & proximi cõdonatio. Sic Christus, post parabolam serui qui suo conseruo non pepercit, concludit: Sic & Pater meus caelestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. Quam rem sic Chrylostomus appositè explicat; Si tantummodo non ladis eum qui te laesit, auertas te tamen ab eo, nec libenter eum vides, manet sine dubio vulnus in pectore, & dolor augetur in corde. Quod si ita est, nondũ vtiq; quod Christus mandauit impletur. Nunquid tu ita vis propitium tibi fieri Deũ, vt non quidem te ladat, auertat se tamen abs te, & peccatorum tuorum memoriã gerat, & te videre nolit? Quod si hoc nõ vis; memineris quid Scriptura dicat: Homo homini re seruat iram, & à Deo quarit medelam? In Eccli. 25. hominem similem sibi non habet misericordiam; & de peccatis suis deprecatur? Huius rei illustre exemplũ proferam, vt quãta sit huius præcepti necessitas, melius intelligatur. Sappricius presbyter & Nicephorus laicus Antiochiã maximè erant familiares & amici. Orta autem inter eos simulata, iam Nicephorus ad se rediens primũ per amicos ter quater ve recõciliari peti; quomò; hoc non succederet, supplex ipse veniam rogar, sed frustra. Orta mox persecutione sub Valeriano Imperatore, Sappricius vt presbyter delatus (nam in solos presbyteros seuij tunc persecutio) eidem fortiter confitetur, tormenta varia sustinet, sententiam capitalem accipit. Hoc audito, Nicephorus ei ad supplicij loco ducto in via occurrit; prostratus ad pedes eius, veniam & charitatis osculum petiit. Facit hoc bis tẽr, & aded vt lictores pagani cum quasi stultum deriderent, qui tam anxie veniam ab homine statim morituro peteret. At Sappricius ne verbum quidem ei responderet, ne quidem in ipso supplicij loco & puncto. Quum ergo à carnifice iuberetur Sappricius genua flectere vt caput ei amputaret, dicit lictoribus: Nolite me ferire, & dijs sacrifico.

Hoc audito, Nicephorus multis verbis & laethymis eũ rogat ne sic se in æternum perdat. Sed eo persistente, exclamat Nicephorus: Ego sum Christianus; me pro ipso ferite. Lictores ergo re tota confestim ad Præsidem delata, & ab eo potestate accepta, miserum Sappricium dimiserunt, qui fractem non respiciens, Christum negauerat: Nicephorum verò

Condonare ex animo.

Matth. 12.

De cõpunct. cor. du lib. 1.

Eccli. 25.

Exemplum illustre.

In vita sancti Nicephori Martyris apud Surium p. Februar. tom. 1.

verò Martyrij gloria, amputato eius capite, coronatùt. Tanti momenti hoc est, *Dimittite: & dimittamini.* Quis enim dubitat, omnia Sapricij peccata semel dimissa nunc iterum redijisse & debitum totum semel remissum nunc iterum exactum fuisse, quia confesuo suo dimittere noluit? Sic qui dimisit fratri, martyr sit: qui dimittere noluit, apostata sit. Charitatis defectus hoc totum erat. Sicut enim vehementior est ignis qui longè distantia calefacit, quàm qui vicina, sic maior est charitas quæ inimicos, quàm quæ amicos diligit. Ut autem ignis vehementer incensus omnia iniecta in ignem vertit, sic magna charitas tam ex iniuriis quàm ex beneficiis accenditur. Cuius egregiæ charitatis exemplum profertur, sicut odij & malvolentie iam prolatum est. Oposita enim iuxta se posita magis elacescunt. In Prato spiritali sic legimus: Frater quidam vicinus cellæ cuiusdam senis, absente aliquando sene cellam eius ingressus, libros eius & vasa diripuit. Rediens senex, & quod factum erat videns, pergit ad fratris cellam, ei quod acciderat narraturus. Inueniens autem vasa in medio posita (nondum enim alter ea reposuerat) nolens eum senior confundere, alia quadam necessitate simulata, expectavit foris, donec omnia abscondisset. Moxque veniens, de alia re ei locutus est. Sed & postea cum in carcerem coniectum esse audiens, petijt à quodam alio sene esculenta quadam, & ad fratrem illum captivum, desert, non sciens quòd ob furtum prædictum in carcerem fuisset coniectus. Mox illi frater vbi omnia sua adhuc in tuto essent renunciat, culpamque confitetur, & veniam deprecatur. Senex verò sanctè affirmans se non ea causa venisse, sed tantum ut charitatem illi faceret, etiam eius liberationem apud Iudicem procuravit. Magna & varia fuit huius senis charitas, qui fratrem, quem antea dilexit, facta illi iniuria diligere non cessavit: qui delinquenti in eum fratri facile dimisit, eo quòd plus fratrem quàm vasa direpta dilexit: qui opera misericordiæ visitando & liberando noentem fratrem exercuit: qui denique his modis ad peccati voluntariam confessionem fratrem perduxit, & *lucratu est animam fratris sui.* Sic Alexander Patriarcha Hierosolymitanus fugientem à se ac multa furatum notarium suum, posteaque vincitum ac captivum, 85. numismatibus redemit. Unde in ea tunc ciuitate dici solebat: Nihil vtilius quàm Alexandro malefacere. Sic quum ad alium senem Eremitam latrones ingressi essent, dicentes, Omnia quæ sunt in cella

Simile.

Charitatis exempla.

Cap. 111.

1.

2.

3.

4.

In Prato spiritali. cap. 14.

Cap. 111.

5.

tua, venimus tollere, dicit illis: *Quæcunque vobis videntur filij tollite: quod quum fecissent abierunt.* Et cum solum marsupium, quod pendeat, reliquissent, senex illo accepto post eos sequebatur clamans ac dicens: *Accipite filij à me quod tollere oblitus estis de cella nostra.* Illi ergo admirantes senis tolerantia, omnia in suis locis in cellulam reuersi restituerunt, dicentes ad inuicem: *Verè hic homo Dei est.* Huius ignoscencie & misericordiæ alia exempla in alia quadam Dominica protulimus. Hoc charitatis genus est *oleum misericordiæ*, ad peccatorum nostrorum remedia efficacissimum. Quemadmodum enim athletæ in palaestra luctatori, nuda corpora oleo ungere solebant, ut a ragonistis suis omnem corripienti anam in lubricis carnibus præciperent, sic hoc misericordiæ oleum, qua proximis nostris dimittimus, ita nostram nuditatem vngit, ut iusticia diuina eam ad poenam reposeere, atque corripere nequeat. Factum enim iam Iudex ipse viuorum & mortuorum hoc instituit, ut si dimittimus alijs in nos peccantibus delicta ipsorum, de cordibus nostris; Pater quoque noster ecclesiis nobis nostra dimittit. Vnde & in alia Scriptura: *Relinque proximo tuo nocenti te. & tunc de peccanti tibi soluentur peccata tua.* Sic manibus tuis suam misericordiam Deus posuit.

Simile.

Eccl. 9.

4. *Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam, & conser-*
tam, & coagitatam, & superfluentem dabunt
in sinum vestrum.

Locus moralis de elemosynæ amplissima à Deo retri-
butione. Vix vlla virtus maiorem in tota Scriptura mer-
cedem re promissam habet, quàm elemosyna. Et hoc in loco
Christus verbis exquisitissimis huius mercedis amplitudi-
nem exprimere voluit. Mensuram enim huius retributionis,
vocat *bonam*, id est, plenam. Bona enim mensura vocatur cui
nihil deest, & quæ ad summum valis impletur. Vocat
conferatam, quia in quibusdam mercimonijs, ut lincis ac laneis,
ut plenior fiat mensura, compressa & conferta datur. Vocat
coagitatam, quia in omni genere granorum non plena tan-
tum, sed plenissima datur mensura, quando in vase grana
coagitantur; sic enim magis coherencia grana multo plura
vas capiet. Vocat *superfluentem*, quia in liquidis omnibus,
vino, oleo, melle, plenissima est mensura, quando ita vas re-
pletur, ut etiam superfluat. Docet ergo in omni genere
elemosynæ plenissimam fore retributionem; quæ etiam in

Elemosynæ retributio.

Par. 25. finalis.

B

suo

fuo genere superabundabit: quia & in hac vita *omnia potest Deus facere superabundanter quam petimus*, & in altera vita supra condignum remunerat. *Non enim sunt condigna passiones huius seculi* (multo minus actiones eleemosynariae) *ad futuram gloriam*. Nec supra condignum tantum, sed supra id quod desiderari vel operari vel cogitari potest. Neque enim *vel oculus vidit, vel auris audiuit, quae preparavit Deus diligentibus se*. Rursum *Mensura bona*, fortunae bona denotare potest, quae Deus eleemosynarijs largissime in hac vita retribuit. *Mensura conservata*, naturae bona, ut ingenij vires, valetudinem, & vitam longam, quae etiam Deus eleemosynarijs retribuit. *Mensura coagitata*, gratiae bona, ut peccatorum remissionem, & dona spiritualia, quae similiter eleemosynae retribuantur. *Mensura supereffluens* est gloriae aeternae merces, quae etiam eleemosyna compensatur. Singula mox ex Scripturis ostendentur, & exemplis. Accedit ad mercedis amplitudinem, quod dicitur: *Dabunt in sinum vestrum*. Angeli videlicet, divinae liberalitatis ministri, vel pauperes ipsi quibus beneficii illi per modum ministerij, isti per modum meriti & intercessionis, dabunt hanc totam mercedem *in sinum vestrum*, id est, sic certissime conferent, ut amitti nequeat; sic intumebant, non in tunicam, sed in animam, ut maxime foueant, reficiant, atque oblectent. Sic enim quae in sinum reconduntur, & certissime seruantur, & proprie habentur, & corpus fouent, & grata atque iucunda esse solent. Quo sensu dicitur: *Conclude eleemosynam in sinu pauperis*, videlicet ut pauper eam certo possideat, eaque foueatur. Tam significantibus verbis voluit Christus eleemosynae retributionem tum amplissimam tum certissimam exprimere. Porro variae Scripturae variam hanc eleemosynae mercedem passim docent. Temporalem & praesentem in fortunae bonis retributionem docet Sapiens: *De primitiis frugum tuarum da pauperibus, & replebuntur horrea tua saturitate*. Vidua Sareptana dum de sua paupertate facit Eliae Prophetae submeritum panem parvulum, prius quam sibi & filio, hanc mercedem accepit, *ut hydria farinae non deficeret, nec lecythus olei minueretur*. Huius retributionis temporalis circa fortunae bona in alia Dominica illustrata quaedam protulimus, quae hic loco magis proprio, à concionatore produci possunt. Quaedam hic alia subiiciam. Nobilis quidam Constantinopolitanus magnas eleemosynas faciens, & pecunias omnes distribuens, moriens Christum reliquit filio suo curatorem: & filius conditionem libens acceptavit.

Ecclesi. 29.

Eleemosynae retributio temporalis. Prov. 3.

1. Reg. 17.

Dominica 4. Quadrages. text. 5. Exempla. In Prato spirit. cap. 101.

acceptavit. Non longe post dines quidam in eadem civitate unicam habens filiam, & sollicitus cui eam collocaret, vxori dixit, ut post orationes factas ad Ecclesiam iret, & qui prius ingrederetur, filiam suam coniugem acciperet. Ingressus est forte primus adolefcens iste alterius magni eleemosynarij filius, & magno cum parentum gaudio filiam illam in vxorem accepit. In hoc exemplo, quod pater dedit pauperibus Deus retribuit filio, ut discant patres sic filijs suis thesaurizare, ut maiorem in caelo thesaurum per eleemosynas thesaurizent; utque propter curam filiorum, eleemosynas in pauperes non neglegant, sed Dei providentiam, Christi-que promissa meliorem & certioram illis thesaurum putent, quam quem in arca relinquunt, vel auarè colligunt, vel auarè retentum, ideoque cum peccato relicto. Aliud *In vita eius apud Sarrum tom. 1. p. 245.* adhuc exemplum accipe. S. Theodosius cenobiarca celeberrimus, quam quotannis soleret die Festo Palmarum omnibus pauperibus ad monasterium confluentibus prandium dare, vno certo anno, quum magna esset frumenti caritas, qui eius nomine rem dispensabant, nec omnibus aduenientibus, nec mensam integram, sed quibusdam certam portionem distribuere clausis monasterij ianuis conabantur. Quod quum ille animaduertisset, rem indignè ferens, aperiri ianuas, & more solito cibos ac panem apponi iussit: quod quum fieret, & vniverse multi udini satisfactum est, & ea abeunte, arca panariae plena panibus sicut prius ostendebatur. Hoc tum miraculo, eius tunc piam liberalitatem, & magnam in Deum fiduciam cohonestare Deus voluit. Atqui in eodem monasterio quum post eius mortem similis liberalitas atque fiducia deficeret, monachorum auaritia singulari etiam miraculo à Deo puirata est. Sic enim in Prato *Cap. 15.* spirituali legimus: *Consuetudo fuit in monasterio S. Theodosij, ut in cena Domini pauperes omnes, & populi regionis illius eò confluentes, acciperent singuli medium tritici sextarium, benedictiones tredecim, & sextarium vini, mediumque sextarium mellis. Cum autem magna tritici sterilitas esset, dicunt Abbati quidam ex patribus, ne tritici portio pauperibus daretur, qui illis respondit: Non infringamus filij benedictionem patris nostri Theodosij. Fratres autem in sua sententia persistentibus, permisit Abbas ut facerent quod vellent. Qui benedictionem consecratam eo anno non dederunt. Profectus postea qui praerat horreis, aperiens ostia, reperit totum triticum germinasse, coactique sunt totum*

in mare proiecere. Quo viso, his verbis monachos suos Abbas redarguit: Qui patris nostri Theodosij monita irrita fecistis, labores nunc inobedientia merite. Quingentos modios daturi eramus, fratresque nostros pauperes consolari fuissetis: nunc vero quinque fere millia modiorum tritici perdidimus. Hæc tibi. Docent hæc exempla, quam sint socij inseparabiles hæc duo, *Dare, & dabitur vobis*. Sive in monasterijs, siue in quibuscunque familijs, vbi eiectus est, *dare*: noluit remanere, *dabitur vobis*. Consideret seipsum quisque, cui dandi eleemosynas facultatem Deus dedit, & post negatas pauperi eleemosynas, vel parcius concessas, animaduertat quid ei accidat: & frequenter inueniet parcitatem suam à Deo puniti, vel aliqua rei familiaris iactura, vel cessante aliquo lucro & commodo: idque vel quia non suo tempore ea distraxit, ex quibus lucrari poterat (Dei providentia illum excusante, ut illud tempus non arripere, aut non observaret) vel quia hunc sumptuum inanium occasiones ei subministrantur, quas per Dei providentiam evitasset, si erga pauperes liberalior fuisset. Quum enim *sine Dei voluntate nec passer cadat in terram*; hominum avarorum repentina decimeta, damna non expectata, lucra immota, ex eadem providentia nasci dubitandum non est. Eadem providentia liberalibus & eleemosynarijs abundanter retribuit. Tibertius 2. Imperator toto fere thesauro in eleemosynis distributo, & ob hoc reprehensus, *Deus* (inquit) *non deerit fisco nostro*. Paulo post ambulans in palatio, advertit marmoreum lapidem, humi stratum, cui signum Crucis insculptum esset: iubet auferri, ne redemptionis nostræ signum pedibus concilectur. Eo sublato, adhuc secundus ac tertius similiter signatus apparer. Quibus ordine sublatis, subitus inuenit ingentem thesaurum, & plus quam mille centenarios aureorum, ex quibus largiores quam prius eleemosynas fecit. Quare iterum eidem Imperatori maximus thesaurus Narsethis eunuchi, & in Italia ducis militæ sub Iustiniano Imperatore, à sene quodam, qui solus eius conscius superstes erat, patefactus fuit, Deo sic disponente, propter maximas & perpetuas eius eleemosynas. Fuit autem tanta auri & argenti vis, ut vix multis diebus euacuari thesaurus potuerit. Ita verum inuenit pius ille Imperator, quod Christus dixit: *Dare, & dabitur vobis*. Est adhuc & aliud pulchrum huius rei exemplum in Prato spirituali, quod hic subijciam. Eligat ex omnibus quod volet, vel quæ volet prudens con-

cionator,

cionator, prout convenire iudicabit. In civitate Nisibe, *Cap. 112.* mulier quædam Christiana virum habuit gentilem. Erant autem fortunæ tenuioris, & tantum habebant quinquaginta numismata. Dixit igitur vir vxori: Demus hæc numismata feneratori, ut aliquid solarium ex eis capiamus. Ea enim sigillatim consumimus, & deficiunt. Vxor autem respondet viro: Si placet ea henerari, veni, demus illa sub fœnore Deo Christianorum. Dicit ei vir eius: Et vbi est Deus Christianorum, ut demus eis? At illa: Veni mecum in sanctam Ecclesiam, & ostendam tibi illum. Habet autem Ecclesia illa quinque magnas ianuas. Cum ergo induxisset illum in Ecclesie porticum, ostendit ei pauperes, dicens: Illis si præbueris, Deus Christianorum illa accipit; illi enim omnes sui sunt, ille vero & vsuras tibi persoluet, & capitale duplum reddet. Vir ergo mox cum gaudio numismata cepit erogare pauperibus. Reuertique suat in domum suam. Cum vero post menses tres necessitate sumptuum angustiarentur, ait vir vxori suæ: Sotor, nihil, ut video, daturus est nobis Deus Christianorum ex debito illo, & nunc inopia laboramus. Respondens mulier, ait illi: Profecto dabit. Vade vbi illa dedisti, & exhibebit tibi ea cum omni alacritate. Quo audito, currit in Ecclesiam, & locum in quo numismata dederat diu circumspiciens, neminemque videns à quo exigeret, nisi pauperes ibi stantes, cogitans in seipso quid faceret, aspexit ante pedes suos in mare iacere vnum numisma ex illis quæ ipse erogauerat, inclinansque se, & accipiens, domum redit, vxori narrans se præter illud numisma nihil inuenisse, nec Deum Christianorum vidisse. Cui illa: At hoc tibi numisma Deus Christianorum inuisibiliter dedit. Eme igitur aliquid ut comedamus hodie, rursusque ipse providebit nobis. Emens igitur vir panem, vinum, & piscem, domum veniens, dat vxori: quæ piscem exenterans, inuenit in eius ventre lapidem valde mirabilem, cuius tamen pretium nec ipsa, nec vir cognosceret. Finito prandio, vadit ad trapezitam vir, tentaturus eequid pro eo pretij accipere posset. Rogat igitur trapezitam an lapidem illum velit emere. Qui considerans lapidem, offert illi quinque numismata. Purans autem venditor quod illuderet sibi, dicit ei: Et vis tantum pro illo persolvere? Existimans trapezita quod hoc ille per ironiam loqueretur, ait illi: Accipe decem numismata. Venditor iterum se intrideri arbitrans, tacuit. Cum vero trapezita ad viginti, triginta, quadraginta, quinquaginta

B 3 aften

ascenderet (tacente semper venditore) & iuramento affirmaret se ea datum. cap. ille amplius lapidem aestimare. Paulatim vero emptor ascendens, usque ad trecenta numisma peruenit, deditque illa vendenti. Ipse igitur dato lapide, accepta pecunia, venit ad uxorem suam gaudens, quare intellecta, viro dixit: Ecce Deus Christianorum qualis est, quam bonus, quam gratus, quam diues! Ecce tibi sex duplicata paucis diebus restituit. Vir igitur miraculo admonitus, verbisque uxoris accensus, Christianus effectus est. Hæc ibi: Tanta fuit huius mulieris fides: sic illa Christi verbis credidit: sic Christus suam perfoluit. Optime didicerat quod Scriptura dicit: *Fœneratur Domino qui miseretur pauperi, & iniquitatem suam reddet ei.* Alia huius rei exempla vide in Marco Marulo. Nos quæ apud eum non sunt, annotauimus. Atque hæc quidem de temporali retributione. Nunc de retributione ac mercede eleemosynæ spirituali, etiam in hac vita, aliquid dicendum. Hanc enim multis in locis Scriptura attestat. *Conclude eleemosynam in sinu pauperi, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Eleemosyna veri quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conseruabit.* Daniel impio regi Nabuchodonosor dicit: *Consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum: forsitan ignoscet delictis tuis.* Dicit, *forsitam*, non propter incertum eleemosynæ valorem, sed propter incertam Dei sententiã, quæ utrum definitiua esset, an comminatoria, nesciebat. Christus quoque in Euangelio post variam Phariseorum hypocrisim taxatam, addit, *Veruntamen quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* De quo genere dixit Sapiens: *Est qui multa redimat modico pretio.* Et D. Petrus quum dixisset, *Ante omnia mutuum inter vos ipsos charitatem continuam habentes, & causam adiecit, quia charitas operum multitudine peccatorum*, subiungit de operibus charitatis, quæ intelligi voluit: *Hospitaliales inuicem sine murmuratione, unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes.* Sic & Paulus: *Charitas fratrum inuicem in vobis. Per hanc enim quidam placuerunt Deo, Angelis hospitio acceptis.* Sunt autem & huius admirabilis gratiæ, quam Deus eleemosynis concessit, præclara exempla. Mulier quedam, cuius filiam violauerat Zeno Imperator, clamabat sæpe ad B. Virginem, orans cum lachrymis: *Vindica me de Zenone Imperatore.* Cũ ergo multis diebus hoc faceret, apparuit ei

B. Virgo

B. Virgo, dicens: *Crede mihi mulier, vltionem tuam sæpe facere volui: sed manus eius prohibuit me.* Erat enim valde misericors, & eleemosynas faciens. Molchus mercator Tyrtius, incidens in mulierem quæ se fornicationi exposuerat, & ad hospitium suum eam ducens, quum illa suspirante cognouisset, se necessitate compulsam, ut virum in carcere positum propter res alienum contractum liberaret, sese ita exposuisse, rogans quantum deberet maritus, statim intactam illam dimittens, aurum illi dedit quo virum redimeret. Idem mercator non ita multo post calumniam perpeffus, ab Imperatore in vincula conicitur, bonis omnibus confiscatis. Sed mulier prædicta precibus à Deo impetrauit, ut cor Imperatoris ad misericordiam flecteretur, & mercatori in somno apparens, liberationem promisit, quæ & crastino die sequuta est. Temporalis retributionis hoc exemplum potius esse videtur. Sed quod nunc subiiciam, admirabile & memorabile est tum insignis eleemosynæ, tum spiritualis retributionis exemplum. Alexandria sub Paulo Patriarcha, puella quedam adhuc catechumena & locuples, pomeridiano tempore pomeridiano forte ingressa, vidit quendam in arbore parantem sibi laqueum, ut se præfocaret. Accurrens, & causam cognoscens esse eo quod graui arte alieno obstratus, creditorum importunitatem, suamque ignominiam amplius ferre non posset, quæso (inquit ei) accipe omnia quæ habeo, & reddas: tantum ne perdas te ipsum, Sumens ergo ille, reddidit omnia. Puella postea rebus omnibus destituta, fornicari cepit, ut inde victum quæreret. Sed in se tandem reuerfa & compuncta, & Christiana fieri cupiens, adiens Pontificem, orat ut baptizetur. Cũ autem eam, ut meretricem scilicet, de fonte suscipere, aut pro ea spondere nemo vellet, distulit Pontifex. Tandem apparens puellæ Angelus in specie hominis cui misericordiam fecerat, promittit se aliquos adducturum, qui pro ea pollicerentur. Venientes igitur duo Angeli in specie duorum illustrium virorum & notorum, ex ordine Augustalium, vocant clericos ad baptismum constitutos, & pro ea ad fontem sacrum pollicentur. Quo facto, baptizata est. Mirantibus vicinis puellæ quomodo baptizata esset, illaque respondens tales pro ea respondisse, illi non credentes, Episcopo rem totam denuntiant. Episcopus clericis auditis qui baptizatam affirmarunt, & euocatis illustribus illis viris qui se baptismo affuisse negabant, examinata muliere, & audita misericordia quam fe-

B 4 cerat,

Ibid. cap. 114.

Ibid. cap. 107.

Præter. 19.

Lib. 1. cap. 2.

Eleemosynæ
retributio spi-
ritualis.
Eccles. 29.

Daniel. 4.

Lucas 11.
Eccles. 20.

1. Petr. 4.

Hebr. 13.

Exempla.
In Prælo spiri-
tuali. 171.

cerat, agnouit fuisse Angelos. Ipsa verò re tota narrata, ad pedes Episcopi obdormiuit in Domino. Hæc ibi. Magna & singularis fuit huius puellæ misericordia & eleemosyna. Sed maior fuit Christi eiga eam retributio, verèque dedit in sinum eius mēsuram bonam, cōfertam, coagitatam, & superfluentem. Huic exemplo non abimile est, quod in vita S. Francisci refert S. Bonauentura, cap. 11. Miles quidam magna eum instantia S. Franciscum & socios eius ad prandium inuitauerat. Veniens S. Franciscus, & orationem de more præmittens, videt in spiritu subitanam hospitis sui mortem. Eum igitur leotim vocatum sero hortatur, vt statim confiteatur omnia peccata sua. facit ille quod iubetur. Moxque incipientibus aliis manducare, hospes spiritu subito exhalauit. Merito Imperator Martianus dicere solebat, *veras & certas diuitias esse non aliena rapere, sed sua indigentibus largiri.* Sapienter dixit S. Franciscus, amorem Dei per eleemosynas mercari, & hunc pro illo censum offerræ nobilem prodigalitatem esse, & eos qui minus Dei amorem quam donarios reputabant, omnium esse stultissimos. Quare idem vir sanctissimus de omnibus quæ sibi dabantur ad necessitatem corporis releuandam, solebat à dantibus licentiam petere, vt licite possideret, si magis egen⁹ occurreret, omnia erogare. Quod & perpetuo fecit, nulli ei parens, nec libris ipsis, nec altarium ornamentis. Certè eleemosynarius homini tantum ferocem fugienti similis est, qui quum iam cornibus ei us penè hæreat, penula supra illius oculos coniecta, iam iam impetentem deludit, atque ita amissa toga vitam seruat incolumem. Sic enim iustas peccatorū pernas, & diaboli insultus varios, largitate eleemosynarum interiecta, sæpe euadimus. Sic Tobias filium suum docuit: *Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam.* Hoc singulare peccatis expiatis remediū Dei misericordia fidelibus reliquit, vt his verbis S. Cyprianus docet: *Non haberet quod fragilitatis humana infirmitas faceret, nisi iterum (post primam in baptismo abluionem) pietas diuina (ubueniens, iustitia & misericordia operibus ostensis, viam quandam tuenda salutis aperiret, vt sordos postmodum qua sciusque contrahimus, eleemosynis abluamus.* Quod ex auiis scripturis confirmat. *Sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum.* Rursum: *Per misericordiam & fidem purgatur peccata.* Elaias Prophetæ postquam populi iniquitatem multis verbis explicasset, remediū Dei nomine proponit: *Frangere esurienti panem suum.*

Apothegma.

Zomer in Martiano. In vna eius per S. Bonavent. cap. 9.

Simile.

Tob. 4.

In Serm. de eleemosy.

Eccles. 3. Proverb. 17. Esai. 58.

tuum, & egenus vagisque induc in domum tuam. Si videris nudum, operi eum; & carnem tuam ne despozeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur, & anti-bus faciem tuam iustitia tua. Et gloria Domini colliget te. Nec aliter Dauid: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus.* Sic ad Tobiam Angelus Raphaël: *Bona est ratio cum ieiunio & eleemosyna: quia eleemosyna à morte liberat, & ipsa purgat peccata.* Petrus vt Tabitham à mortuis suscitaret, intellectus eius eleemosynis, fidentior est iactus: & vt ait D. Cyprianus, *non defuturum Christi sen, t auxilium viduis deprecantibus, quando esset in viduis ipsa vestitus.* Quo die Zachæus similitum honorum suorum dat pauperibus, eo die, imò eo momento, *salus domus eius facta est, eo quod & ipse esset filius Abrahæ, id est, Dei verbis credidisset, licet Abraham credidit.* Atque hæc de eleemosynarum spiritali mercede etiam in hac vita.

Accedit ad hæc omnia, quod etiam in futura vita eleemosynis merces à Deo reponitur, quod Christ⁹ his verbis aper-tissime demonstrat: *Nolite thesaurizare vobis thesauros super terram, ubi erugo & timea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in caelo, ubi neque erugo, neque timea demolitur, & ubi fures non effodiunt nec furantur.* hoc est non terrenis possessionibus incubare, sed eleemosynis dandis insistere; quod adhuc apertius alio loco Saluator docet: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt quum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.* Quæ verba in altero Promptuario explicuimus. Sed omnium apertissime in forma extremi iudicii hoc docetur. Tunc enim dicit Rex iis qui à dextris sunt: *Venite benedicti Patris mei: percipite regnum quod paratum est vobis à constitutione mundi.* Esurui enim, & dedistis mihi manducare, & cetera quæ sequuntur de variis eleemosyna generibus. Qui Theologia, aut altarium facultatum candidati sunt, & per examen rigidum ad gradus admittendi, nihil sibi felicitis aut facilis iudicarent, si in qua quæstione, quòve quæstionis articulo, aut quo dogmate examinandi forent, antea certò præscirent: quippe qui vtique medioeriter in eo studio ver-lati, ad illam quæstionem, & illud dogma diligenter se præpararent, omnēsque eius nodos & difficultates edicerent. Nunc verò in supremo iudicio, vbi non de gradu, aut titulo momentanei honoris, sed de æternæ vite corona agetur, prædixit & præmonuit Christus Iudex noster, in quo demū

Psal. 40.

Tob. 12.

Alar. 9.

Vbi suprad.

Lucas 19.

Eleemosynæ retributio æterna.

Matth. 6.

Lucas 16.

Dominica 1. post Pentecost.

Matth. 22.

Simile.

operum genere examen fiet, & nō nisi de misericordiæ operibus, de eleemosynis erga pauperes illud institūdum affirmat. Hoc vnum opus ergo si pratermittimus, nobis ipsis & focordix nostræ imputemus, si in iudicij examine repulsam patimur. Eleemosynarius similis ei est, qui cum pomarij alicuius domino hoc pactum inicit, vt is vescatur pomis intra pomariū, quantum voluerit, ea tamen lege, vt nihil foras efferat. Quam libi legem duriorē videns, comedit quidem in pomario vsque ad satietatem, nec vlla secum foras effert, comedens tamen, multa subinde extra pomarij sepe aut macerā proicit, quæ postea exiens ibi inueniet. Sic enim diuites prudentes, hac a Deo conditione accepta, vt hic quidem bonis a Deo concessis, ad necessitatem vianat, nihil autem extra hunc mundum secum deferant, hac pia prudentia vtūtur, vt pauperibus ea erogantes, quasi extra pomarium efficiant, vt in altera vita ea ad mercedem inueniant. Sicut qui certo sciens fore vt breui in exteram regionem cōpellatur, vbi natali solo relicto, toto reliquo vite tempore egere debeat, a grē tamen ferret bona sua in illam regionem exportari, & eis tantisper domi carere, vsurus postmodum semper, merito insanire iudicaretur: sic planē insaniunt, qui stulta cupiditate habendi, & bona sua quā diutissimē possunt penes se retinendi illece, aut vano timore future indigitiæ perculli, negligunt ea per eleemosynas, aliōsque bonos vsus in cælum præmittere, vbi certissimē sciunt perpetuō se cum omni affluentia & geminata mercede victuros. Sane qui eleemosynam non facit nisi post mortem, similis est homini portanti lumen post tergum: aut ardentem fornacem ingredienti, & aquæ refrigerium postea adhibendum expectanti. Sed qui viuens eleemosynam facit, *anteibit eum* (vt Esaias loquitur) *institia eius*, vt recipiat eum in æterna tabernacula; & iudicij fornacem iam refrigeratū inueniet, quia *eleemosyna exinguit peccata, vt ignem aqua*. His ergo omnibus modis verū est quod Christus dixit: *Date, & dabitur vobis*, dabitur merces tum temporalis, tum spiritualis in hac vita, & merces æterna in altera vita. His de causis sementi merito eleemosyna cōparatur, iuxta illud Apostoli: *Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet*. Quem locū in alia Dominea tractauimus. sicut enim semen abscondi debet in terra, sic eleemosyna in occulto dari, *Vt nesciat sinistra, quid faciat dextera*, nesciat vanitas, quid faciat pietas. Sicut semen quum in terrā proicitur, perdit videtur, sed oprime tunc fer-

Simile.

In vita Thom. Mori, cap. 12.

Esaias 57. Luca 14.

Eccles. 3.

1. Corint. 2. Similia.

1. Eleemosyna semen.

2.

uatur

uatur: sic eleemosyna quū sit, perire pecunia stultus videtur, sed tunc primum thesaurizari a sapiētibus intelligitur. Sicut semen surgit cum multo senore, sic eleemosyna cum multa mercede. Sicut bonum semen tritici seminatur in vno anno, & metitur in alio; viliora autem semina hordei, milij, auenę, eodem anno seminantur & metuntur: sic eleemosyna iusti in hac vita seminatur, & in altera metitur; hypocrita verō statim accipit mercedē suā. Deniq; sicut semen quo diutius in terra manet gelu diuturno cōpressum, eo vberius fructificat: sic eleemosyna quō serius sine in altera vita a Deo compensatur, eo ampliore mercedem accipit. Sane qui eleemosynis parcunt vt liberis thesaurizent, similes ijs sunt, qui vel in carcere se detineri, vel mendicam vitam agere patiuntur, ne vel propter redemptionis pretia, vel propter vitæ suæ necessitatis, filiorum opulentix aliquid detrahatur. Isti enim vel in inferno pereunt, vel in purgatorio diu torquentur, vt filij in mundo triumphent. Diuites difficilis intrat in regnū cælorū, quā camelus trāsit per foramen acus: quia gibbum diuitiarū pri^o nō deponūt per multas & bonas eleemosynas, dispergēdo eas pauperib⁹, vt sic iustitia eorū maneat in seculū seculi.

5. *Hypocrita, ecce primum trabem de oculo tuo, & tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui.*

Locus moralis contra iudices & reprehēsores proximorū hypocriticos. De temerario & vsurpato iudicio proximorū, in alio loco iam dictū est. Nunc Christus iudiciū hypocriticū multis verbis taxa, arguit, condēnat. Hac enim pertinent omnia huius Euangelij verba, post eleemosynę commendationem a Christo prolata. *Cæcus cæcum non potest ducere*: quia cuius oculus, id est, iudicij & affectio, trabe, id est, odio, aut quouis passione mala impedit^r est, ille cæcum, id est, aberratē in aliquo atq; peccantē ducere & corrigere non potest, sed *ambo in foueam cadunt*, ambo in peccato suo manent: ille quia oculo laborat, & non nisi fictā virtutis speciem gerit: hic quia per vocem hypocritę non emendatur, sed magis vel irritatur, vel in malo suo cōfirmatur. Inimici & maleuoli hominis reprehensio ad iracundiā eū prouocat qui reprehenditur, non ad emendationem inuitat. Quum autē qui reprehendit, eodem vitio, vel etiam maiori laborat: is qui reprehenditur, magis ad alium arguendū, quā ad se ipsum emēdandū prouocatur, vt dicat: *Medice cura te ipsum*. Et rursum: *In quo alij iudicas, te ipsum condemnas*. Sic Christus Phariseos vocat cæcos duces, quia discipulos eius in partib⁹ reprehē-

3.

4.

5.

tallicium hypocriticum.

Matt. 23.

Luc. 4.

Rem. 2.

prehendebant, quum ipsi maiora peccassent. *Duces cæci, excolantes culicem, & camelum glutientes.* Rursum ad hoc hypocriticum iudicium pertinet, quod Christus hic dicit: *Nō est discipulus super magistrū: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius.* Qui aliū reprehendit & iudicat, magistri sibi officium usurpat. Quod si ergo cæcus magister est, cæcus quoque discipulus fuerit. Si tu iudicas ac reprehendis alios, seu tibi subditos, seu non subditos, sed vel ex odio, vel eisdē, aut etiam grauioribus vitiis laborans, noli expectare vt quicquā reprehendendo proficias, noli mirari si peccantes & errātes alios videas. *Non enim est discipulus super magistrum.* Deinde, *quid vides festucā*, id est, leue peccatū in oculo, in actione vel intentione potius fratris tui (nā hypocrita saepe actionē per se bonā, ex mala tamen intentione volunt arguere & condēnare) *trabem autem qua in oculo tuo est, animi tui odiū & malevolentia, peccata tua grauiora aut similia nō consideras?* Sic præcedentia omnia huc pertinent. Cōcludit autem Christus, vt *trahat de oculo suo hypocrita prius eiciat, vt odium deponat, sua peccata prius corrigat, ac sic demū festucas fratrum (suorum), & leuia delicta videat, que quum viderit, & non nisi festucas esse aduerterit, facile à iudicando & reprehendendo abstinēbit.* Charitas oculatissima est in virtutibus, in peccatis caeca. Oculi Adam innocenti solum nouerant bonum, delinquentis verò sciunt bonum & malum, & potius malum, quia id statim apprehēdit. Dauid non est ausus mittere manum in Saulē Christū Domini: Philistæi, hanc vnctionem nihil morati, eum interficiunt. Serui Saulis pij, & vnus Dei cultores, noluerunt manus suas extendere in sacerdotes Domini, vt eos interficerent iubente Saule: Vnus Doeg Idumæus, idōlatrā impius, irruit in eos, & trucidauit in vno die 85. viros vestitos ephod lineo. Boni serui Dauidis pendentes in quercu Absalon percutere noluerunt, propter patris & regis præceptum: Vnus Ioab, rebellis & superbus, tribus lanceis eū confodit. Sic homines impij, odio & peccatis pleni, iudicium de fratribus sibi arrogant. Aliorū delicta per radios directos vident, ideoque iudicium de illis quale volunt, ferunt: sua verò delicta nisi per radium reflexum, nō nisi per ambages & circumstantias, quibus ea vel tegete, vel extenuare conātur, considerāt. Sic alienas festucas vident, suas trabes non vidēt. Cōtrā boni & pij in suis delictis & alienis virtutibus oculatissimi sunt, sed in alienis delictis, suisque virtutibus cæci sunt. Aliorū virtutes ex charitate, suos defectus ex humilitate, clarē

Exempla.

1. Gen. 3.

2. 1. Reg. 24.

3. 1. Reg. 22.

4. 2. Reg. 18.

Hypocrita & viri boni iudicium discrepant.

& perspicue vident, quasi per radios directos. Aliena virtus, suaque virtutes non nisi per radios reflexos cernunt, quia in illis iudicandis in seipsum primum, in his considerandis in Deū reflectuntur: quo fit vt nec alios temerē aut arroganter iudicent, nec sibipsum vanē cōplaceant. Hypocrita sunt quasi aurum alchymisticum, quod apparet, & non est: & laborant morbo qui vocatur, *Noli me tangere.* Quū enim alios omnes celestium reprehendant, ipsi reprehēdi non ferunt. Deus primò format cor in homine, pictor primò faciem delineat. Sic iustus, Dei imitator, interna considerat: & quum actionem non potest, bonam saltem intentionem excusat. Hypocrita, pictoris & simulatoris instar (*speciem enim pietatis habet, virtutem abnegat*) secundum faciem iudicat, a facie incipit, ab externis & apparentibus iudicium capit. Vnde alibi Christus Phariseis: *Hypocrita, faciem cali & terra nostis probare, hoc autem tempus (aduētus filij hominis) quomodo nō probatis?* Errabant in Christi aduētū cognoscendo, sicuti errabant circa mores, & in recto iudicio sui ipsorum & proximo. Præcepit Deus per Moysen filijs Israël: *Agrum tuum non seras diuerso semine. Allegoria. Veste que ex duobus textis est, nō indueris.* Quibus verbis hypocritam prohibuit. Seminat enim diuerso semine, qui bona loquitur, & mala perpetrat, qui triticum in ore, zizania in corde habet: qui Curios simulat, & bacchanalia viuunt, qui, in quo alium iudicat, seipsum condemnat. Hypocrita veste virtutis induitur coram hominibus, & veste impietatis coram Deo. Sicut ligna quedā putrida, & squama piscium de nocte lucent, & lucem non veram, sed apparentem & vanam emittunt, sic hypocrite habent apparentem virtutis lucem, sed non vigorē magis in alijs reprehendendis, quàm in seipsis formādis lucent, & virtutis opinionem affectant. Sicut vulpes in medio auium mortuam se fingit, donec accedentes auiculas, gallinas, anseres, & pullos morsu repētino capiat; sic hypocrita, quasi mundo mortuus, totusque mortificatus, & ouis occisionis, tam diu cum innocētibz conuersatus, in specie iusti, donec aliquam mordendi, reprehendendi, & calumniandi occasionem inueniat. Hōs Ioannes Baptista *gemina viperarum* vocauit, quia intus venenū alunt, quam fortis varietatem virtutis & zelū sibilum præ se ferāt. Culpa vacare debet, qui in alium paratus est dicere. Acute & sapienter Socrates Platonē hoc docuit. Quum enim Socrates cū familiari quadam in conuiuio disceptans, acriter eum obiurgaret, dixit ei Plato:

Similia.

Lucas 17.

Allegoria.

Lucas 12.

Similia

Matth. 9.

Exemplum.

Platonē in

lib. de discrim.

adular. & amic.

Plato;

Plato: Nonne facius fuerat hæc illi seorsum dixisse? Cui statim Socrates: Et tu, nonne facius fecisses, si ista mihi seorsim dixisses? Et torem Socratis, & importunam reprehensionem videre potuit Plato, suam videre non potuit. Sicut hydropicus corripit eum cui dignus tumet, sui ventris immemor, sic illi faciunt censores, hypocrita. Sordes tergere non valent manus que lucum tenent. *Ab immundo quid mundabitur? Eccli. 34. Vir pauper calumniam pauperes, similis est imbro vehementi in quo paratur fames. Proverb. 28. Quem enim consolari debebat eodem morbo laborans, eundem vexat calumniando & indicando, sicut imber qui terram fecundare solet, nimium inundans, & intempestive cadens, eam sterilem reddit. Sicut agrestia femina que forma ac similitudine familia frumentis sunt, frumentis admixta difficile repurgantur & eribrantur, (aut enim via non excidunt per angusta foramina, aut simul excidunt per ampliora.) Sic iusta & iniusta, vera & hypocritica reprehensio proximi difficile discernitur & cognoscitur. Ideo Christus in seipsum vnumquemque descendere iubet, & oculum mentis purgare, vt sic alienas videat seu festucas seu trabes. Quam autem graue hoc peccatum sit, ostendit Christus, a contumelia incipiens, *Hypocrita, inquit, eijce trabem, &c.* Sic alibi: *Serue noquam, omne debitum dimisi tibi, &c.* Sic tulum: *O stulti & tardi corde ad credendum, Et iterum. Serue male & piger, sciebas quia homo austerus era, &c.* Et alibi: *Generatio infidelis & peruersa signum quarit, & non dabitur ei, &c.* In his enim omnibus vbi cum contumelia & acerba reprehensione Christus sermonem suum ordiur, maximum quoddam esse peccatum quod reprehendis, docere voluit.*

Matth. 18.
Luca 24. 19. 9.

EVANGELIVM DOMINICÆ II.
POST PENTECOSTEN.

Luca 14.

DIXIT Iesus discipulis suis parabolam hanc. Homo quidam fecit cenam magnam, & vocauit multos. Et misit seruum suum hora cene dicere inuitatis vt venirent: quia iam parata sunt omnia. Et ceperunt omnes simul excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illa. Rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit

20117

dixit: tuga boum emi quinque, & eo probare illa. Rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum venire. Et reuersus seruus nunciauit hæc domino suo. Tunc iratus pater familias, dixit seruo suo: Exi cito in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cecos, & claudos introduce hic. Et ait seruus: Domine, factum est vt imperasti, & adhuc locus est. Et ait Dominus seruo: Exi in vias & sepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea. Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cenam meam.

PRINCIPES morales huius Euangelij.

1. Homo quidam fecit cenam magnam, & vocauit multos. De gaudio ecclesiæ ad quod Deus inuitat.
2. Dixit inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia. De summa Dei benignitate, ex cuius parte nihil profusus deest, quod ad nostram salutem faciat.
3. Et ceperunt omnes simul excusare. De neglectu & fastidio vitæ celestis, morbo mortalium general, & de varia excusatione huius morbi.
4. Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam. De vana ambitione & cupiditate dominandi, quæ innumeros impedit, ne ad magnam cenam vocati veniant.
5. Tuga boum emi quinque, & eo probare illa. Contra auaritiam, & rei familiaris adgendæ nimiam sollicitudinem.
6. Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum venire. Contra omnem effrenem carnis libidinem, violentum salutis impedimentum.
7. Exi cito in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, & cecos, & claudos introduce hic. De vocatione nostra ad salutem sollicitè obseruanda.

1. Homo quidam fecit cenam magnam, & vocauit multos.

LOCVS moralis de gaudio celesti, ad quod Deus homines inuitat. Quam enim Christo ad mensam accumbente, quidam de simul discumbentibus dixisset, *Beatus qui manducabit panem in regno Dei*: Christus statim ex huius verbi occasione hæc parabolam introduxit. Vocat autem gaudium celeste ad quod multi vocati sunt, sed pauci electi, pauci probati, pauci qui veniunt vocati, multis de causis. Magna certe cerna est, quia finem non habet, quia æterna est. Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regni, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Regni autem eius non est finis. Mundus habet sua prandia, non cenas, breues caducas, & fluxas voluptates, quæ in luctu terminantur iuxta

Gaudium cælesti.

Luca 22.
Luca 9.

iuxta illud: *Extrema gaudij luctus occupat, & risus dolore miscbitur.* Et alius Propheta: *Nutrivit eos cum iucunditate, dimisit autem illos cum fletu & luctu.* Et rursus: *Convertentur ad vesperam, & famem patientur ut canes.* Et S. Iob: *Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi.* Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Et paulo post: *Quoties lucerna impiorum extinguetur, & superveniet eis mundatio, & dolores dividet furoris sui.* Erunt sicut palea ante faciem venti, & sicut favilla quam turbo dispergit. Hæc sunt prandia huius mundi. In triumphis Romanorum, peracto triumpho, Dux & imperator qui triumphabat, tanquam privatus & penè solus domum suam redibat, vix ab vno aut altero familiari comitatus. Talia sunt mundi gaudia, talis

*Dominica 3. post
Pascha, text. 2.
Simile.*

Gen. 3.

*Esaia 57.
Simile.*

eorum & repentina catastrophe est, de qua in alio Evangelio plura diximus. Certè sicut medicus ægrotos, qui in prandio cibum copiosum sumunt, cœna privari iubet; sic Deus arceat à sua cœna in prandio huius mundi ingurgitatos. Homo quidem sanus, & in statu innocentie positus, tum huius vitæ prandium iucundum atque opipacum, tum æternæ vitæ cœnam gustasset, è paradiso voluptatis ad cœlestia gaudia, nulla morte aut morbo interveniente, transferendus. At homo per peccatum corruptus & ægrotus, ideoque in sudore vultus sui panem suum comedere iustus, si hic largiter prandere, suum hic paradisum habere, voluptates huius vitæ consecrari vult, carebit necessariò cœna magna gaudij cœlestis. Vnde Esaia de huius mundi voluptatibus: *Erit flos decidentis gloria exultationis eius quasi temporaneum ante matutinum autumnii.* Fructus temporanei antequam ad maturitatem perveniant, manducanti talem dentium stuporem generat, ut quamvis non sit saturatus, tamen optimis cibis, & delicatissimas epulas edere nequeat. Sic huius mundi deliciae quum illis fruentem non satient (manet enim semper appetitus famelicus) saporem ac desiderium gaudiorum & consolationum cœlestium auferunt. Sunt ergo mundi gaudia non cœnæ perpetuæ, sed prandia brevia, nec magna & solida, sed exigua & inania. Rursus gaudium cœleste est cœna magna, quia Dei est; Deus inquirat, Deus cœnam parat, Deus coniuva est. Si magnorum Principum cœnæ solennes & publicæ, ad quas multos vocant, exquisitæ sunt, omnibusque delicijs affluentiissimæ, splendide, opipacæ quâtor magis Dei. Magna opera Domini, & exquisita in omnes voluntates eius. Et huius cœnæ aliquem gustum dare volens

Psal. 119.

Prophe

Propheta regius, ait: *Quam magna multitudo dulcedinis tua Domine! Inebriabuntur ab ubertate domus tua, & torrente voluptatium tua potabis eos: quia apud te est fontis vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Et iterum: *Quam dilecta tabernacula tua Domine! Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.* Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum. Si tam suave fuit desiderium, quàm incunda erit fruitio: Si sic gaudet in speculo & enigmate, quomodo gaudebit videns eum facie ad faciem? Si vestigia sic delectant, quale erit cum videbimus eum sicuti est? Si omnes mortales vno animo & consensu, omnibus suis coniunctis copijs & facultatibus, omni adhibita arte, industria, & studio humano, vel cœnam instituerent, vel palatium exedificarent; quàm magna esset illa cœna, quàm magnificum palatium! At si vnus Angelus hoc facere conaretur, omnem humanam industriam & facultatem superaret. Tota enim gloria humanæ creaturæ est, ut fiat tandem æqualis Angelis Dei. Sed si omnes beati spiritus, omnes hierarchiæ cœlestes omnem ingenij sui vim ac voluntatem in id conferrent, aliquid adhuc his omnibus excellentius absque dubio conficerent. Atqui hæc cœna, hoc gaudium, ad quod invitamur, Deus ipse Angelorum Dominus & Creator instituit. vade alibi dicit: *Intra in gaudium Domini tui;* id est, quod Dominus Deus tuus tibi præparavit, & quidem à constitutione mundi. Hic igitur cogita, quàm omnibus numeris absolutissima hæc cœna erit, imò ut omnem numerum & mensuram nostræ capacitatis excedet. *Misericordie enim Dei non est numerus.* In hac autem cœna coronat suos Deus in misericordia & miserationibus. Plura de hoc gaudio vide in Dominica Septuagesimæ, & Dominica 3. post Pascha.

*Text. 7. par. 3.
Text. 1.*

2. *Dicere invitatis ut venirent, quia iam parata sunt omnia.*

Locus moralis de summa Dei benignitate, ex cuius parte Dei benignitas nihil prorsus deest, quod ad nostram salutem faciat. ^{129.} Omnia ad magnam illam cœnam parata sunt. Via ad gaudium cœleste capessendum patefacta est, facta redemptione per Christum, & præparata via Sanctorum: quia per proprium Hic. 9. sanguinem Pontifex noster introiit in Sanctiam, æterna redemptione inventa. Nihil nunc restat nisi dissolvi, & esse cum Christo. Ipse enim iam iuit in cælum parare nobis locum. Nunc repertimus finem fidei nostræ salutem animarum. De qua salute exquisierunt

atque

C

UNIVERSIDAD DE DEUSTO
TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BIBLIOTECA

atque scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in nobis gratia prophetaverunt, seruantentes in quod vel quale tempus significaret in eis Spiritus sanctus prænunciari eas qua in Christo sunt passionis, & posteriores glorias: quibus reuelatum est, quia non sibi ipsi, nobis autem ministrabant ea que nunc nunciata sunt nobis, per eos qui euangelizauerunt nobis. Salus enim, vita, & gloria æterna à Spiritu sancto in Scripturis toties reposita, ueteribus iustis adhuc data non erat, quia nondum omnia parata erant, nondum per Christi introitum propalata erat via Sanctorum. Hi enim omnes (ait Paulus de ueteribus iustis) testimonio fidei probati nondum acceperunt repositam. Deo pro nobis aliquid melius providente, ut non sine nobis cõsumarentur. Sed nunc tota cœna parata, tauri & alilibus occisis, uitulo saginato in conuiuio mactato, nuptiæ Agni parata sunt, & uocantur conuiuæ, quia hora cœnæ est. Vnde & in cœlo ipso letantur beati, ut describit B. Ioannes. *Audui, inquit, quasi uocem tubæ magnæ, & sicus uocem aquarum multarum, & sicut uocem tonitruorum magnorum, dicentium, Alleluia: quonia regnauit Dominus Deus noster omnipotens. Gaudeamus & exultemus & demus gloriam ei, quia uenerunt nuptiæ Agni, & uxor eius preparauit se. Et datû est illi ut cooperiat se byssino splendenti & candido. Byssinû enim iustificationes sunt Sanctorû. Hæc est Dei nostri erga nos inexcusable benignitas. Nihil est quod debuit facere uincæ lux quod non fecerit. Misit seruos, misit & filium suum. Seminauit bonum semen in agro suo. Omnia parata sunt. Vide de hac re plura in Dominica, post Epiphaniam. Hic ergo nostra maxima ingratitude conuenitur, & econdemnatio maior ostenditur, si, quum ex parte Dei omnia parata sint, nos tantam salutem negligimus, nec venire uocati dignamur. Si quis filium suum apud Turcas captiuum haberet, quem illi grauissimis deuinctum cachenis, terretur, & que carcere inclusum detinerent, sed filij miserus, omnibus suis diuenditis ad eum relicta patria proficisceretur redemptionis precium secum ferens, qui etiam vix Turcarum regnum ingressus, & malè à Barbaris acceptus, magnis afficeretur iniurijs, amore tamen uicente omnia, ad eum usque in carcerem ueniret, atque in hæc uerba prorumperet: Fili, quot & quanta passus sum uelut ad te uenirent que domi dispendia quot in uia pericula, quas iniurias, que uerbera petruisti omnia: tamen læto & libenti animo toleraui, ut te his uinculis exemptû in patriam reducerem. Iam ergo redemptionis tuæ pretium solutum est: iam domi ad tuum reditum*

Hebr. 11.

Marth. 23.
Lucæ 12.

Apocal. 10.

Text. 1. & 4.
Ingratitudo
nostra.
Philipp. Dicit
Canc. 3. de In-
uent. S. Crucis.
Parabola.

reditum conuiuium paratum est: iam te mater plorans ex-
pectat, iam lætos tibi parat amplexus: iam fratres tui, iam
ceteri cognati & amici de tuo reditu gaudebunt. Veni fili mi,
mea lux, mea uita, honorum meorum omnium hæres. Veni,
quid hæres, quid dubitas, quid moraris: His tamen amantif-
simi patris auditis uerbis, hæc tanta charitate perspecta, hæc
libertate, hoc gaudio propolito, ita filius responderet: Domû
reuertere pater. Nihili ea omnia que dicis estimo. Quid mea,
si dispendia rei familiaris, si labores, si iniurias pro me per-
tulisti: Quid ad me matris læchrymæ, fratru desideria, ami-
corum expectatio: Conuiuium ego tuum, & epulus domesti-
cas non curo: nec libertatem quaero. Mihi mea placet capti-
uitas, aridet hæc seruitus, gratæ & iocundæ sunt hæc sordes.
Quanta obsecro hæc filij ingratitude uideretur! Quis non
has uoces inhumanitate plenas detestaretur: Quomodo non
mille mortibus tam ingratus & nequus filius paterno amori
tali ac tanto tam impiè respondens, dignus fuerit? Carerim
ne miremur hoc quod nunquam corrigisse uerisimile est, hoc
quod quotidie accidit, demeretur. Vnus, iure enim nostrum,
qui ad magnam hæc cœnam, in qua omnia parata sunt, uenire
recusat & detestatur, hic nequam & ingratus, & impius
filius est. Nos uenditator sub peccato, & captiuus diabolo, Deos
Pater per Filium suum uirge uirum in hunc mundum uenien-
tem, multaque dira & indigna passum, pretio sanguinis eius
persoluto liberauit, & per eundem in hæc parabola, ad cœ-
lestia gaudia nobis parata inuitauit, ubi tot beati spiritus, tot
sanctorum animæ nos expectant: nos tamen sordibus pecca-
torum delectati, huius seculi uanitate delinuit, omnia negli-
gimus, torum beneficiû reculamur, nec Dei Patris dilectio-
nem, nec Filij Dei redemptionem tanto pretio factam, nec
ipsa cœli gaudia, nec matris Ecclesiæ uocem, nec sanctorum de-
sideria, uel hili astimantes: sed his omnibus breues & uanas
& sordidas voluptates antepponentes. De hæc horrenda ingrat-
titudine Salomon: *Vocauit & uenustis, extendi manum meam, Prou. 1.
& non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, &
inreparationes meas necelexistis. Sed quid sequitur? Ego quoque
in iudicio uestro ridebo, & subsannabo quum uobis id quod ti-
mebari aduenerit. Cùm irruerit repentina calamitas, & interit-
us quasi tempestas irruerit. Si horrendum est incidere in ma-
nus Dei uiuentis, id est, iuste punientis; quanto magis hor-
rendum est incidere in manus Dei iridentis & subsannantis,
& in ira corripientis! Quis poterit*

Rom. 7.
1. Tim. 2.

Hebr. 12.

stare ante faciem iræ eius? Dicent enim tunc montibus & petris, cadite super nos. & abscondite nos à facie sedentis super thronum. & ab ira Agni: quoniam venit dies magnus ira ipsorum. & quia poterit stare? Hanc quoque dementia nostram Ieremias his verbis exprobrat: Et nunc quid tibi vis in via Egypti, ut bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis? Arguet te malitia tua. & auerso tua increpabit te. Scito & vide quia malum & amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum. & non esse timorem mei apud te, dicit Dominus exercituum. Omnes huius seculi voluptates aut aqua turbida sunt, mixta peccatis, curis, & fordidibus; aut aqua fluminis, id est, partiales, breues, fluxæ. Sed apud te est fons vitæ, dicat fidelis anima Deo. Proteruus & improbus, & flagris dignus puer esset, qui ad paternam mensam vocatus, ea recusata cum suis congerionibus aut nugaciter, aut etiam improbè tempus terit. Si in puero hoc damnamus, quem atas & ignorantia officij aliquatenus excusant, nostram inexplicabilem ingratitude quare non damnamus? Qui nunc suavissimam Christi vocem audire non vult, dicentis, Hora cæna est, omnia parata sunt, venite inuitati: aliam eius vocem postea audiet, Discedite maledicti in ignem æternum. Audiamus ergo Spiritum sanctum sic loquentem: Querite Dominum dum inueniri potest, inuocant eum dum propè est. Nunc dies salutaris, nunc tempus acceptabile. Ecce sponsus venit, exite obviam ei. Nolite expectare donec clausa sit ianua: quia fronte capillata, post est occasio calua.

3. Et experunt omnes simul excusare.

Cælestium bonorum fastidium.

Locus moralis de neglectu & fastidio vitæ cælestis, morbo mortalium generali. & de varia excusatione huius morbi. Vocati & inuitati ad cælestis gaudij sempiternam fruitionem, fastidimus illam, negligimus, & neglectus nostri aliquam semper excusationem præteximus. De hoc mortali morbo frequentes sunt in Scriptura querelæ. Dominus de cælo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Sic apud Ieremiam: Attendi & auscultavi. Nemo quod bonum est loquitur, nullus est qui agat penitentiam super peccato suo, dicens: quid feci? Omnes conuersi sunt ad ensum suum, quasi equus impetu vadens

Isai. 55.

Ierem. 5.

vadens ad prælium. Sic & Elaias: Omne caput languidum, & omne cor marens. A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. Sic & sanctus Paulus de suo tempore: Omnes qua Philiz. 2. sua sunt quarunt, nemo qua Iesu Christi. Sic denique Christus ipse de omni ætate ac tempore: Lata & spatiosa est via qua ducit ad interitum, & multi ambulunt per eam. Vnde tanta & tam generalis dementia? vocat mundus ad labores, & omnes sequuntur illum: vocat diabolus ad barathrum, & omnes auscultant illi: vocat caro ad immunditiam & sordes, & omnes acquiescunt illi. Nam à minimo usque ad maximum omnes auaritiam sequuntur, & draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, seducit vniuersum orbem, & vnusquisque ad uxorem proximi sui hincibat, ait Ieremias. At contra, vocat Deus ad cœnam eterne gloriæ, vocat ad iugum suauis, & onus leue, vocat ad sanctificationem & munditiam, sed nemo auscultat illi: incipiunt omnes simul excusare. Vniuersus Israël toto cœlo de sequitur rebellem Absalom, & omnis populus secutus est Sebam filium Bochi, & separatus est omnis Israël à Dauid: cui pauci adhererunt. Quum Moyses apud Deum in monte causam & salutem totius populi ageret, Deusque tabulas Legis conscriberet, quam qui faceret, videret in ea: totus interea populus, etiam ipso conueniente Aarone, vitulum sibi aureum fabricat, & pro Deo suo colit atque adorat. Quum Christus in cœna suæ passionis, nostræque salutis memoriale instituit, Iudæum vendit, totaque Hierosolyma in eius necem conspirat. Hæc est peruersitas nostra. Quo Deus erga nos benignior est, eo nos erga illum proteruiore sumus. Quo ille nos magis inuitat, eo nos detrectamus magis. Pauper ad dimitias mensam inuitatus, exultat præ gaudio, & beatum se putat. Ad regis vero mensam inuitati etiam principes viri, magnæ id felicitatis loco ducunt. Aman primus post regem ad mensam reginæ Hester cum rege Assaero inuitatus, tantæ sibi gloriæ id doxit, eaque animi lætitia perfusus est, ut gloriæ ac lætitiæ suam uxori & amicis multis verbis aperuerit. Nos ad Dei mensam vocati, imò conducti denario vitæ æternæ, atque adeo empri pretio magno, sanguine Filij Dei, adhuc excusamus. Magna mortalium cæcitas, nec videte quid & quantum recusant, nec aduertere propter quid se excusant. Duo mala fecit populus meus. Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & fouerunt sibi cisternas dissipatas, qua continere non valent aquas. Deum relinquimus, diabolo adheremus.

Ierem. 5.

Apoc. 12.

Ierem. 7.

Exempla.

2. Reg. 11. & 10.

Exod. 32.

Hester 5.

Cæcitas mundanorum.

Ierem. 5.

Vitæ æternæ cenam fastidimus; mortis æternæ prandiola appetimus. Nunquid seruus est Israël, aut vernaculus? quare ergo factus est in prædâ? ait Ieremias. Nunquid hospites sumus aut aduenæ? nonquid serui aut captiui? nonquid filij itæ & perditionis? Natura quidem sic eramus: sed nunc per adoptionem & gratiam facti sumus cives sanctorum, & domestici Dei. Liberati sumus à lege peccati, & eruti à potestate tenebrarum, filij Dei sumus & acquisitionis & sanctificationis. Quare ergo facti sumus in prædâ? Quid adhuc mensam caelestem fastidimus, & secularia desideria libèter amplectimur? Quare nauisotanimia nostra supermanna caelesti, quasi cibo leuissimo, & ad ollas Aegyptiacas anhelamus? Nonne quia ut morbus tibi salutaris, ne peccatum salutis æternæ gustum abibalis? Adhuc votus Adam viuit in nobis. Adhuc peccata non cognoscimus, sed excusamus. Ille rogatus cur pomum vitæ comederat, & paradiso voluptatis se se spoliasset, respondit: *Mulier quam dedisti mihi sociam, ipsa dedit mihi, & comedi.* Mulier rogata, cur id fecerat respondit: *Serpens decepit me.* Vterque se excusat, quod potius pomum vitæ, quam toram paradisi voluptatem elegerat. Omnes nunc se excusant, quod potius præcites voluptates, quam cenam magnam, ad quam vocati sunt, appetunt, & amplectuntur. Cato quam dedisti mihi, appetit carnalia, & consenti. Diabolus decepit me, stultitia sua. Mundi consuetudo in errorem me abripuit. Sed ut illis sua non profuit, sic nec nobis nostra proderit excusatio. Accidit nobis quod fatuæ mulierculæ accidisse memorat Seneca. *Harpaxer* (inquit) *uxoris maris fatua iam vetula subito desijt videre. Incredibilem tibi narro rem, sed veram. Nesci se esse caecam. Subinde ducem suum rogat, ut foras exeat. At domum tenebrosam esse. Sic nemo se avarum esse intelligit, nemo ambitiosum. Non ego ambitiosus sum, sed nemo potest aliter Romæ viuere. Non ego sumptuosus, sed vrbs ipsa magnas impensas exigit. Non ego avarus sum, sed familia & liberorum necessitati prospiciendum. Non est meum vitium quod iracundus sum, sed senectus id facit. Non mihi imputandum, si in carnis crimen incidam, adolescentiæ culpa est. Non ego ebrietate delictor, sed oportuit hospitibus morem gerere. Sic in quolibet peccato nulla nostra caecitas, nullus noster error est, sed eorum quæ circa nos sunt. Tales fatui plerique omnes sumus, nisi quod personæ grauitatem retineamus. Nihil hoc vitio periculosius. Orat & clamat Propheta regine:*

Ne

*Ne declines cor meum in verba malitia ad excusandas excusationes in peccatis. Verba malitiæ, omnis excusatio; ut verba 1. i. i. virtutis, omnis confessio. Si dixerimus quia peccata non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus (Deus) ut remittat nobis peccata nostra. De diabolo dixit Iob: Corpus illius quasi scuta fusilia compactum squamis. Peccata quæ sunt opera diaboli ad defensionem suam parata sunt, sicut scuta ad ictus recipiendos. Squamæ sunt excusationes quibus se defendit peccator. Hæ squamæ ceciderunt ab oculis Pauli, iam post longâ orationem & ieiunium plenè ad Christum conuersi. Adam statim post peccatum solis ficum suam nuditatem cooperuit. Ficus est fructus bonus, & apprimè honestus: folia ficum sunt honesti prætextus, & verba foris honestate plena, sed intus verba malitiæ, quibus peccata excusamus. Non est extrinsecum malum nostrum. A nobis ipsis originem capit, & à nostro proprio consensu, cui nulla vis inferri extrinsecus potest. Mè a & cenam magna Dei ideo non placet, quia peccati placet: & quia diligunt homines magis tenebras quàm lucem. Idcirco orat Propheta, ut boni dilectionem eius menti Deus inserat. Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me, quia mandatis tuis credidi. Bonitatem ait, id est, bonum gustum, ut ex Hebræo verti potest. Quare in eodem Psalmo prius dixerat: *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas.* Ipsam boni desiderium bonum gustum concupiscit. Mulum ille in Aristotele profecit, cui potuit Aristoteles placere. Mulum ille ad vitam æternam profecit, cui potuit vita æterna placere, cui potuit æterna magis aridere, qui potuit cum Propheta dicere: *Latus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.* Psal. 127.*

4. Villam emi: & necesse habeo exire, & videre illam.

Locus moralis de vana ambitione, & cupiditate domini- Ambitio.
landi, quæ innumeros impedit, quo minus ad cenam magnam vocati veniant. *In villa enim emptâ dominatio notatur, & superbia castigatur,* ait S. Augustinus. Nam & ideo non dicit se exire ut colat illam, vel vcat illa, sed ut videat illam. Emerat quippe non necessitatis, sed voluntatis & honoris causa: quæ etiã inter Christianos maxima hodie infamia est. Præter habitationem in vrbe honestam & commodissimâ, in agris quoq; villas habere debent, ad splendorem & voluptatem comparatas, ad quas videandas interdum exant. Quibus Propheta dicit: *Va vobis qui domum ad domum coniungitis,* Esai. 2.

C 4

Ephes. 3.
Rom. 8.
Hebr. 11.

Genes. 3.
Exemplum.

Epist. 1.
Simile.

1. i. i.

Allegoria.

1. i. i.

Psal. 127.

Ambitio.

Esai. 2.

Agnum ad agnum usque ad terminum loci. Nunquid vos soli habitabit in medio terra? In hac infantia excelluit Nero, qui sic in vrbe domum ad domum coniunxit, vt de eo caneretur.

Roma domus fiet: Vetus migrate Quiriter,

Si non & Vetus occupet ista domus.

Tota huius mali radix superbia est, quam vanitas fouet, Sapienter Augustinus: Priuata res ipsa in qua homo requiescit, superbos facit. Quam videlicet non ad vsum, sed ad libidinem tener, vt dominus rerum multarum habeatur. Hanc infantiam false taxauit Diogenes: Inter seruos ac dominos malos (quales omnes superbi & dominandi cupidi sunt) prater vocabula nihil aliud interest, nisi quod mancipia seruiant dominis, domini seruiant cupiditatibus. Sicuti ab illis cibis & potibus maxime cauendum, qui etiam saturos & non sitientes ad edendum ac bibendum prouocant, quia natura officium, & dum voluptati, non necessitati seruiunt, naturam incaute obruunt atque extinguunt: sic illa possessio animae maximae periculosa est, quae nulli necessitati: sed soli voluptati subleuiat. Sicut arbores per praecipitia nascentes non hominum, sed eorum vibus fructus adferunt: sic rerum possessio ad voluptatem non necessitatem comparata, animi actiones non Deo, sed diabolo seruientes profert. Ad Dei cenam venire non potuit, cuius animus tam vana cupiditas occupauerat. Dicit Propheta: Si introiero in tabernaculum domus mea, donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob. Abstinentiam docet si non a possessione, saltem ab amore rei priuatae, vt locum faciamus Domino.

Qui ideo solum possidet, vt amet id quod possidet, vt in eo se oblectet, locum Domino non facit, quia suae cupiditati, quam odit Dominus, totum locum seruauit. Haec dominandi libido, & multa possidendi cupido, vt hominibus ceteris dominemur, cum peccato, & per peccatum intrauit in mundum, vt his verbis sapienter docuit S. Augustinus: In domo inuisi uentis ex fide, & adhuc ab illa caelesti ciuitate peregrinantis, qui imperant, seruiunt eis quibus videntur imperare. Neque enim dominandi cupiditate imperant, sed officio consulendi, nec principandi superbia, sed promouendi misericordia. Hoc naturalis ordo praescribit, ita Deus hominem condidit. Dominetur, inquit, piscium maris, & volatilibus caeli, & omnium reptilium. Rationalem factum ad imaginem suam, noluit nisi irrationabilibus dominari: non hominem homini, sed hominem pecori. Inde primi in ista pastores pecorum magis quam reges hominum constituti

Enarrat. in Psal. 131.

Apophtegmata.

Laere. lib. 6.

Similia.

Psal. 131. August. enarrat. ibidem.

De Cuit. Dei. lib. 10. cap. 14.

Cap. 13.

tuti sunt, vt etiam sic insinueret Deus qui postularet ordo creaturarum. & quid exigat meritum peccatorum. Condicio quippe seruitutis, iura intelligitur imposta peccatori. Proinde nusquam Scripturarum legimus seruum, antequam hoc vocabulo Noe iniustus peccatum filij vendicaret, dicens: Maledictus Chanaan. Seruus seruorum erit fratribus suis. Nomen itaque istud culpa meruit, non natura. Haec ille. Sicut ergo nemo natura seruus est, sed culpa sua; & nemo natura aliorum dominus cupiditate dominandi, sed vitio suo, qui ad impiorum vertit quod officij tantum est: sic ita transuersum haec vitiosa dominandi cupiditas hominem agit, vt quia suis confernis dominari vult; Deo Domino Deorum seruire detrectet, & ad eius mensam vocatus venire recuset. Ait enim: Necesso habeo exire. Nec mihi vacat, nec mea dignitas & status amplitudo fert vt quotidie Deo seruam; vt ad Ecclesiam, ad conciones, ad Sacramentorum perreptionem me conferam vulgi more; vt victus sobrietatem, velitus mediocritatem, familiaritatem simplicitatem retineam. Deinde, est mihi honorifica conditio comparanda, est in seculo splendide viuendum, vt cunquae malis artibus eo perueniar. Malo in tertis dominari & honoratus esse, quam ad cenam magnam vocatus venire. Haec est vox huius primae excusationis: quae & adeo honesta videbatur, vt diceret: Rogo te, habe me excusatum.

Nihil facio praeter morem & consuetudinem mortalium. Sic oportet fieri. Necesso est me temporibus ac locis ac personis accommodare. Deus tuus hoc facile mihi donabit. Sed concludat Christus. Dico vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cenam meam. Iste excusationes vanae & filioiae, in sola cupiditate & vanitate fundatae, nullum apud me habebunt locum. Contra ambitionem, & de fuga honorum, vide in aliis Dominieis, Dominica 3. Aduentus, text. 6. Domin. 4. Quadages. text. 8. & Dominica 1. Quadra. text. 1. & Domin. 4. Quadra. text. 6. & Domini. Palm. text. 6: hic tamen pauca adiciemus. Quantum ambitio & honorum cupiditas a Deo terrebatur, & ne ad cenam magnam vocatus veniat, infelicitate impediatur, multa docet. Priuam animi semper inquieti ambitiosus est, semper aedere cupiens, & praesenti honore non contentus. Nabuchodonosor, victo Aiphaxad rege, omnem sibi terram subiugare vult, Antiochus rex Asiae subiugat sibi Aegyptum. Aegypto superata, inquadit Iudaeam. Illa spoliata, ciuitate Elymardem in Perfide nobilitate depredata, & in ea dominari affectat.

Genes 9.

Simile.

Ambitiosi excusatio.

Ambitio iniqua.

Exempla. Iudith. 1. 1. Machab. 1. 2. Machab. 4.

Epist. 25.
Similia.

Exemplum.

Simile.

Exemplum.
Plutarch. lib. de
tranquil. animi.

Similia.

44 PROMPTVARIUM MORALE

Absalom paternum regnum affectans, dicit: *Quis me constituet iudicem super terram, cui ad me veniant omnes?* Aman non contentus tota gloria in regno Assueri, quia ab vno Mardocheo Iudaeo non honoratur, omnia pro nihilo habuit, & tota Iudaeorum gentem interfectioni dare contendit. Ambitiosus (ait Seneca) instat tui biuis est, qui rapta conuoluit, sed ipse antea voluit, & ab hoc maiore impetu incurret, quia nullum illi sui regimen est. Sicut lapis deorsum cadens non sistit donec ad fundum veniat, & qui potuit non occidisse, loco suo manens, locum egrediens, modum tenere non potest, sic ambitio moderationis fines egressa, nullum ambiendi modum facit. Sapienter Cyneas philosophus hanc insaniam Pyrrho Spartharum Regi demonstravit. Pyrrhus cum Romanis bellum gerens, rogatus à Cynea quid illis subactis faceret, Italia (inquit) tota occupabimus: quid Italia subacta, Sicilia (inquit) vicinam capiemus: quid capta Sicilia, superest (inquit) Libya & Carthago, quibus captis facile Graeciae dominabor. Sed delectis omnibus, quid tandem facturus sit, rogatus, respondit: Tunc otio & amicis fruamur, nosque inuicem oblectabimus. Tum Cyneas: At quid vetat, o Rex, quo minus nunc eodem otio perfruaris, nisi quod caeca ambitio te quietum esse non sinat. Sanè quemadmodum hi qui non sitientes bibunt, & non esurientes edunt, citra ea quae esurientes ac sitientes sumperant renouant, & dum superfluos ingurgitant cibos, necessariis priuatur. Sic omnino ambitiosi nouos semper honores appetentes, nec illis quos habent possunt. Quid Alexandro profuit totius Asiae dominium, qui non secus ac si medicus esset, lachrymabatur quod totum mundum suo imperio non subiugasset? Cum enim audiret Anaxarchum inuitos esse mundos discedere, illachrymasse dicitur: percontantibusque amicis: nequid lachrymis ei dignum contigisset, an non (inquit) æquum est me flere, si cum infiniti mundi esse dicatur, haud dum vnus domini facti sumus? Sanè sicut caleus ad pedis figuram accommodari solet, non pes ad calei modum sic honores vel magni vel parvi videntur, prout quisque affectus est. Sicut ergo morbo famelicò liberari debet, qui de iusta cibi mensura conqueritur, sic ambitionis vitium animo eliciat oportet, qui suo statu & loco contentus non est. Sicut enim canis famelicus ad mensam domini aflatus, offas illi obiectas vno momento deuorat, & vna post aliam incessanter accipit, quousque multas acceperit, perinde adhuc expectat & ablatitur, & sublatur, ac si nihil accepisset: sic ambitiosus, honoris & dominationis appetens, nouis semper

semper honoribus inhiat, assentatur, ambit, non secus ac si omnium indigentissimus esset, utcumque plura adeptus quam meruit. Hoc ipso enim quod ambit, nec eo quae tenet honore dignus est. In alijs vitae negotijs nemo tam demens, qui illud in se opus suscipiat, cui se perficiendo idoneum non videt. Sartori si panis legumentum porrigas, iubens ut inde tunicam conficiat, rotundè respondebit, se id non posse facere. Idem faciet furor, si ex frusto corij calceos tibi fieri petas. Ad honores & dignitates omnes idonei sumus, nec segmenta nostra & frusta, & tenuitatem propriam consideramus. Hic nemo se excusat, nisi qui maxime idoneus est. Quum Abimelech, Gedeonis fortissimi ex concubina filius, regnum ambiens, opera & auxilio Sichimitarum regnum adeptus esset, occisis septuaginta filijs Gedeonis super vno lapide, Ioathan minimus, qui solus euaserat, ambitionis huius nefaria turpitudine hac parabola eleganter expressit. *Inuenerunt ligna utINGERENT super se regem, dixeruntque, alius, Impera nobis: quae respondit, Nunquid possum de ferere pinguedinem meam, quae est dicitur homines videntur, & venire ut inter ligna promoueat? Dixeruntque, ligna ad ficum & ad vitem tantundem: quae etiam responderunt, se nolle relinquere dulcedinem & fructus suauissimos suos, ut inter ligna imperarent. Dixeruntque, omnia ligna ad rhamnum, Veni & impera super nos: quae respondit ei, Si uerè me regem super vos constituitis, venite & sub umbra mea requiescite: si autem non uultis, egrediatur ignis de rhamno, & deuoret cedros Libani. Docet haec parabola, viros virtutis pinguedine ac dulcedine plenos, honores non appetere, & ab illis abhorre- re, metuentes ne pinguedinem ac dulcedinem suam honores illi ipsis auferant (ut in alia Domitica ostensum est) aridos autem & inuisuos homines, qui ad nihil nisi ad contentionem valent, talia ambire. Rhamus enim (ut apud Iosephum videre est) species quaedam rubi est nodosa, spinis plena, cuius lignum ad ignatiam valet. Non mirum si ambitio à cena magna remotatur, quae tota virtutis pinguedine hominem euacuat. Sed & inde eius turpitudine manifesta fit, quod omnibus modis occultare se & latere cupiat, ut qui maxime ambitiosus est, nihil minus videri velit. Vnde D. Bernardus: *Ambitio cum prorumpit in impudentiam, efficiam perdit, & cum improbus affectus se aperit, perit effectus. Ambitio mater hypocrisis, latebras amat & tenebras. Lucis impatient est. Ambitio spurcum vitium. In imo iacet. Videt tamen omne**

Exemplum.
Iudic. 9.

Parabola.

Ambitio virtutem euacuat.

Actiua. 12.
cap. 9.

Epist. 25.

subis

Isa. 4.

Philip. 1.
Exempla.
Leuit. 16.

1. Reg. 17.

1. Reg. 1.

1. Reg. 16.

1. Reg. 12.

1. Machab. 9.

1. Machab. 4.
& 1.

Simile.

Auaritia.

44 PROMPTVARIVM MORALE

sublime, sed videri ipsa refugit. Atqui quam grande peccatum sit, quam superba verecundia qua terram & cinerem pūdet, non quidem subijci, sed non dominari, ideoque suā gloriam studiosè querere, Redemptoris nostri verba nos doceant. Si ego, inquit, gloriam meam quero, gloria mea nihil est. Non deceit Christum suam gloriam querere, & nos decebit. Illi hoc non licuit, & nobis licebit. Ille querendo suam gloriam, eam perdidit, & nos querendo nostram gloriam, non perdemus eam. Sanè licet quod Apostolus scribit: Gloria in confusione eorum qui terrena sapiunt. Quod multa nos Scripturarum exempla docent. Nadab & Abiu igne perierunt, quando alieno igno offerre Domino incenium, vt magis honorarentur, voluerunt. Ieroboam vitulos aureos fecit, vt regnum suum sibi conseruaret, ne populus Hierosolymam ad orationem ascenderet. Sed propter illam idololatriam tota stirps eius regno excidit. Adonias Abilam Sunamiticam in vxorem petens, vt apud populum honoratior esset, vita priuatur. Achitophel consilium Absaloni dans de persequendo mox Dauid, quia non id acceptauit Absalom, nec eam honorauit, abiens domum suspendit se. Absalom ipse, qui sollicitabat corda filiorum Israel, vt pulso patre regnaret ipse, in queru suspensus interiit. Antiochus post amplissimas victorias adhuc in Perfide regnare cupiens, & repulsam passus, prae animi moerore interiit. Isaton impius dominandi libidine totius Iudae pacem perturbans, in summa egestate exul & contemptus ab omnibus periit. Omnibus istis gloria ipsorum in confusione erit. Sicut pueri post papilionem tota die currunt, sepius cadentes, & post omnem laborem nihil aliud apprehendunt quam vermiculum & puluisculum deargentatum: sic ambitiosi post innumeros conatus, sumptus, fraudes, adulationes, & similia, etsi quod ambitum assequantur, ad finem vitae certant se nihil nisi conscientiae vermem & inanè puluerem adeptos fuisse. Et tamen propter fumum inanem exulari volunt, ne ad cenam magnam vocati veniant.

5. Iuga bouum emi quinque: & eo probare illa.

Locus moralis contra auaritiam, & rei familiaris augenda nimiam sollicitudinem, alterum impedimentum, & excusationem friuolam, sed vulgarem, ne ad cenam magnam eniatur. Nemo inuentis frugibus glandes comedit. Nos tamen

IN DOMIN. II. POST PENTEC. 45

tamen ad caelestia vocati, terrenis oblectamur. Apposicè Chrysostomus: Si carnicus es, & nihil post hanc vitam speras, difficile forsitan esset verè terrenarum assationem deponere. Dunc autem calum expectans: & en qua in calis sunt, hoc tibi difficile videtur. Si contrarium dicere, Expete diuitias, potuit mihi succenseres, dicens: Quomodo hoc faciam, calum expectans, à quo ista me retardant. Inuiriā tibi facerem, si proposito auro, & pretiosis lapidibus, plumbum tibi appetendum dicerem. Incuilius esset & ingrattissimus hospes, qui ad splendidissimas epulas inuitatus, antequam eò accederet, cepis se & aliis repletet, vnde optimorum ciborum & sibi fastidium, & aliis nauisam ex odore tetto conciliaret. Nos ad cenam caelestem vocati, luto huius mundi sic animum pascimus, vt & nobis caelestia fastidium generent, nosque caelestibus pessimus odor simus. Sapienter Augustinus: Amor rerum terrenarum, viscus est spiritualium pennarum. Sicut enim nulla aquila, si ingētes campanae pedibus alligarentur, vel vnum pedem à terra se subleuare posset: sic cura, amor, & sollicitudo rerum terrenarum, animam deprimit, ne sursum feratur. Hac de re iam in alijs Dominicis multa diximus. Viscus vtramque alicuius alam constringit, vt sursum ferri nequeat. Cupiditas rerum terrenarum & intellectam & voluntatem sic implicatas tenet, vt ad caelestia se erigere non valeant. Clamat igitur saepe Scriptura, ne hoc nos visco implicemus: Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. Non dixit, Nolite habere, sed, nolite diligere. Rursum: Reliquum est vs qui emunt, sint tanquam non possident, & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtentes. Mundo vtitur (ait sanctus Gregorius) tanquam non vtatur, qui & necessaria cuncta ad vitae ministerium congregat, & tamen hae eadem non sunt menti suae dominari: Nihil enim est iniquius quam amare pecuniam, & consequenter, pecunia aestimabile: Hic enim & animam suam venalem habet, quoniam in vita sua proiecit intima sua. Hoc est, in pecuniis conquirendis cura & cogitatione se totum euisceravit. Clamat Sapientia: Relinquitte infantiam, & viuite, & ambulate per vias prudentiae. Infantiam appellat quae sunt puerilia. Diligentes enim temporalia sunt similes pueris, qui magis afficiuntur ad vnum pomum quam ad vnum regnū: sicut iste sua iuga bouum praetulit canē magnae beatitudinis aeternae.

Moyse vt videret rubum ardentem, sed non comburentem, propiusque accederet iubetur prius soluere calcem a pedibus suis: quia terrenarum amor prius exuendus, vt caelestem

in Acta Apo-
bol. Hom. 7.
Simile.

Simile.

Serm. 33. de
verb. Dom.
Simile.

Domin. 1. Ad-
uentus, text. 3.
Domi. 1. Gen.
1. text. 6. loco 1.

1. Ioa. 2.

1. Cor. 7.

Hemil. 16. in
Euang.

Ecoli. 49.

Prov. 9.

Simile.

Exod. 3.
Allegoria.

lestium amor in animum admittatur: de quo supra in alia Dominica. Mulier Samaritana audito Christi sermone, reliquit hydriam, & abiit in civitatem, vt Messiam se inuenisse nunciaret. Talis debet esse affectus noster erga caelestia, vt praeter illorum desiderio & amore relinquamus hydrias nostras aqua plenas, bona huius mundi tota fluxa & caduca. Sicut anguilla quo magis stringitur, eo minus tenetur sic terrenis opibus quo arctius adheremus, eo minus sunt nostrae & in nostra potestate; quia nobis magis dominantur quam feruiunt, & nocent amore quae poterant prodesse vsu. *Qui tenet aratrum* (ait Scriptura) *& qui gloriatur in iaculo, stimulo boves agitat, & conuertatur in operibus eorum: & enarratio eius in filijs taurorum. Cor suum dabit ad versandos sulcos, & vigilia eius in sagina vaccarum.* Docet vnumqueque in eo totum esse quod diligit, sicut hic inuitatus ad coenam magnam sic totus erat in suis bobus, vt coenam contempserit. Vt sapienter scribit sanctus Gregorius: *Si cuncta mundi relinquere non potes, scitena quae huius mundi sunt, vt per ea non tenearis: vt terrena res possideatur, non possideat. Sit res temporalis in vsu, aeterna in desiderio: ut in itinere, illa vt in termino. Quasi ex latere respiciatur, quicquid in hoc mundo agitur. Ante nos autem tota mentis intentione illa spectemus ad qua tendimus. Nam & omnia retinendo relinquimus, si sic temporalia gerimus, vt tamen tota mente ad aeterna tendamus.* Haec ille Homil. 36. in Euang. Giezi pecuniam auarè nactus qua vineta & oliueta emerit, & in hoc seculo ditesceret, ab Elizeo eiicitur, & lepra Naaman Syri percutitur, & lepra illa sicut nix alba erat. Qui bonis conquirendis auarè incumbit, à nuptijs Agni excluditur, & à coena magna lepra peccatorum hominum infidelium ei adheret, & sicut nix oculos perstringit ne viam videas, sic cupiditas & amor terrenorum caliginem menti offundit, ne videantur caelestia. Haec est auaricia siue natura siue poena. *Homini bono* (ait Salomon) *in conspectu suo dedit Deus sapientiam, & scientiam, & laetitiam. Peccatori autem dedit afflictionem & curam superfluum, vt addat & congreget, & tradat ei qui placuit Deo.* Haec afflictio & cura superflua auari duplex est poena est, quia & in praesenti animum molestat, & futurè beatitudinis delectationem, ideoque & fruitionem tollit. Ad coenam enim magnam nemo venit, nisi qui eam vehementer desiderat. *Qui sitit veniat ad me*, ait huius coenae Dominus. Et iterum: *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.*

Simile.

Eccli. 31.

Allegoria.

4. Reg. 5.

Eccli. 2.

Ioan. 7.
Matth. 4.

cur. Sicire caelestia non potest, qui sitit & appetit tetrena. *Qui lacus vult esse amicus huius mundi, inimicus Dei constituitur.* Amac hoc seculum, qui diuitias amat. *Anima saturata calcabit prauum, & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.* Diuitiis saturatus negliget caelestia, sed esuriens in iustitiam, nullum pro caelestibus laborem subterfocet. Auarus ad modum rapax niger est per nequitiam, caecus per ignorantiam; quor habet possessiones, tot facit cumulos, in quibus se sepelit per continuam sollicitudinem. *Quicquid sedit, ponit supra se*, quia de omnibus facit Deum suum. Sicut porcus dum viuit, nihil valet, & est sordidum animal, ab omni conuersatione alienum, & ad quemlibet contactum horribiliter grunnit & vociferatur, ad mortem se peti putans, quia nec lac, nec vsum vllum habet; sed quando moritur, tunc primum valere incipit, & in cibum esse sic avarus dum viuit, nec Deo gratus, nec hominibus utilis est, in quolibet morbo mortem horribiliter timet, quia omni se virtute nudatum videt, & non nisi ad poenam vocari nouit, sed quum moritur, quae inuitus reliquit, in vsum veniunt. Sicut canis sequens duos homines, in capite viatū ostendit quis sit dominus eius, eum sequens, & extraneum dimittens: sic avarus extra tentationem sequens Deum & mundum, in capite viarum, exorta tentatione, in qua aut diuitias aut Deum relinquere oportet, vocatus ad coenam magnam, ad officium hominis Christiani, ibi ostendit quis sit dominus eius, adherens bobus suis, & dimittens coenam magnam. Sic sanè hanc vitam auari ducunt, quasi alteram ex pecunia acturi essent, non hanc praesentem. Neque verò mirum si ad coenam magnam vocatus avarus & mundi amator se excuset, & quasi ex iusta causa venite detrectat. Sibi quippe persuadet, aliquid sibi semper deesse, ideoque augendo cumulo semper debere intendere. Est enim fetarum immantium inilar, quae plus quam fames exigit, mordent. Si quis multum ederit, multumque biberit, nec vnquam expletur, adit medicos: percontatur quid sit morbi. At si quis plura quam sat est possidens, plura nihilominus concupiscat, hic non se aegrum, sed sapientem putat, & summa ratione id agere quod agit. Ceterum sicuti morbo illo antecedito laborantem, non expletione, sed purgatione opus habere iudicamus, & vomere iubemus, quia non inopia, sed aegrotis morbum deponat oportet vt satietur. Plato ad quendam accumulandae pecuniae semper incumbentem, *O improbe,*

S. Benavent.
Diana salacia
cap. 4.
Similia.

1.

2.

3.

Simile.

Plurach. lib. de
cupida. diuitia-
ram.

Simile.

Scob. Serm. 6.
de inuidia.

probe.

probe, inquit, ne possessioni augenda studeas, sed minuenda cupiditati. Appositè Chrylостomus: Si hoc tibi aliquando in mètem veniret, ut mora volucrum velares, quomodo hæc absurditatem reprimeres? verùm fugendo pennas, aliq, ad volandum instrumenta faciendo, an potius suadendo tibi ipsi vesaniam esse hæc. Et rei impossibili cupiditatem? Sic & hic facito. Pland enim facilius est hominem volare, quam acquisitione & accessione perverti.

Homil. in divitiis avaros. simile.

Super Psal. 14. simile.

Hom. in aliquot script. loca.

Simile. Homil. 7. in avaros.

Matth. 19.

Exod. 3. Chrylост. Hom. 40. in Matth. Allegoria. Exempla. Iosep. 7.

4. Reg. 1. Act. 1. Mart. 27. 1. Tim. 6.

omnia cupiditatem habendi terminare. Nam, ut alibi idem eleganter scripsit, Veluti ebrijs occasio sitiendi est vini copia & augmentum, sic plura possides plura concupiscis & dum perpetuò cumulum auget, morbum perpetuò nutrit. Studium enim habendi nos eos ob iam parta exhilarat, sed ob ea qua doesse videntur cupiditati, potius angit. Quæ absurditatem alio in loco accommodatè explicat: Vnumquodq, inquit, crescitium quum ad iustam sibi que convenientem statum & mensuram pervenit, desinit augeti, argentum, verò avari nunquam augetere desinit. Monstrum est igitur. Sanè monstrum horrendum, informe, ingens, animæ cui lumen ademptum est, & quibusvis aqutum vi exundantius. Igne vehementior est, ait Chrylостomus: quia omnia continuando finibus suis occupat, ea que sunt vicini, sibi auferit. Mox ubi alium fortitur vicinum, & qua illius sunt ad se rapit. Quomodo enim flumina (ait S. Basilus) ex parvis initijs occurrunt, deinde paulatim incrementum intolerabile in progressu accipientia, impetu demum violento quequid obicitur secum trahunt sic avari potentes, quo magis crescant, eo magis opprimunt, & per oppressorum ruinas ad alios opprimendos feruntur. Huiusmodi ergo studiis occupati, torique immerfi, ad eam magnam, quæ horum contemptum docet, & aliò vocat, animum intendere nequeunt. Sed quid prodest homini si uniuersum hunc mundum lucrifecerit, anima verò sua detrimentum faciat? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Filij Israël, cogente Pharaone, dispersi sunt in omnem terram Egypti ad colligendas paleas: & post omnem laborem flagellis ceduntur. Amatores huius mundi in quilibet & paleis pecuniarijs conquirendis, tota vita occupantur, cupiditate eos sua ad hoc instigante: & in fine pro omni mercede à dæmonibus Dei exactoribus flagellantur. Avaritiæ causa Achan lapidatus, Giezi lepra percussus, Ananias & Sapphira subita morte extincti, Iudas laqueo vitam finivit. De hac cupiditate dixit Apostolus: Radix omnium malorum cupiditas: quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inservierunt se doloribus multis. Avarus auarum expoliat, spoliandus

spoliandus tandem & ille, quod his verbis eleganter diuus Basilus exponit: In mari piscis minor, esca maior est, ut is qui Exca verum minorem superauerat alterius preda fiat. & ambo tum simul Homil. 7. deglutuntur, & vnum vltimi piscis immersi ventrem ingre- Simile. diuntur. Quid interest inter eum & vltimum piscem, qui sua intemperanti diuitiarum cupiditate tenuiores se deglutit. Ille pauperis patrimonium raptum habuit; tu illum oppressum partem tuarum facultatum fecisti. vide ne qui piscibus accidere solet, idem tibi finis eueniat; hamus forsitam, aut nassa, aut etiam rete. Exempla esse possunt illustra, Mauritius Imperator, qui alioqui bonus, sed avaritia incredibili laborans, nec militibus in Thracia stipendia soluens, nec Longobardos per Italiam grassantes, ut pecunijs parceret, impediens; exolus omnibus à Phoca, infimæ sortis homine, vxore prius & liberis ante oculos eius interfectis, crudelissimè occiditur: & Stilico tyrannus, qui à militibus etiam simili ex causa occisus fuit, caputq, eius lapide ori infixio, vnâ cum dextera manu hastæ superpositum, publicè per castra gestatum fuit, clamante præcone: Date elemosynam homini auaritia insatiabilis. Hoc igitur malum ut ad exitum in hac vita miserabilem sæpe perducit, ita ætæ vitæ beneficio sapissime priuat.

Exempla. Avarus in Mauritio.

Doctat. lib. 6. cap. 1. Paulus diaconus.

6. Et alius dixit: Vxorem duxi: & ideo non possum venire.

Locus moralis contra omnem effrænem carnis libidinis. Carnis libidinem, quæ violentum est adeunda beatitudinis obstaculum, & acerrimum impedimentum, planèque tyrannicum. Ideo hic solus dixit: Non possum venire. Non quia vinci hoc peccatum, aut resisti huic tyranno non possit, sed quia nisi difficillimè non potest. Abstinate vos à carnalibus desiderijs 1. Pet. 2: qui militant aduersus animam, ait Apostolus. Inter omnia certamina Christianorum (ait Augustinus) sola dura sunt prælia Lib. de honest. mul. cap. 2. castitatis, ubi quotidiana est pugna & rara victoria. Grauem namque sortita est castitas inimicum, cui quotidie resistitur, & semper timetur. Sic & D. Ambrosius: Fornicationem fugimus sequentem, qua non post nos, sed in nobis sequitur. Nosmetipsos ergo diligenter videamus ne dum illam fugimus, nobiscum eam portemus. Ideo Apostolus hoc vitij genus toto impetu fugiendum esse docet. Fugite, inquit, fornicationem. Cætera enim vitia vincuntur resistendo, etiam diabolus ipse, quia quanto magis homo in alijs particularia tractat, tanto minus in eis inuenit unde deleteretur, sed magis anxietur. At in hoc vitio quanto homo magis cogitat particulare, Pars Abstinalis. D tantò

De penitent. lib. 2. cap. 14.

1. Cor. 6. S. Thom. in Commun. libid.

tantò magis incenditur. Vincit autem fugiendo, omnè que eius cogitationes celerimè abiiciendo. Quare monet Apostolus, *vt omnis immunditia, fornicatio, scurrilitas, turpilogitum, nec nominetur in vobis.* Huius mali perinaciam his verbis docet sanctus Hieronymus: *Avaritia calcatur à plerisque, & cum marisipio deponitur. Maledicam linguam indictum emendat silentium. Cultus corporis, & habitus vestium, vnius horæ spatio commutatur. Omnia alia peccata extrinsecus sunt: & quòd foris est facile abijcitur. Sola libido insita à Deo ob liberorum procreationem, fines suos egreditur, redundat in vitium, & quadam lege natura in scelus erumpit. Grandis virtutis est, & sollicita diligentia superare quòd natus sis, in carne non carnaliter vivere tecum pugnare quotidie, & inclusum hostem Argenti centum scelle observare.* Hæc est huius impedimenti difficultas: sic carnis libido impedit ne ad beatitudinem perveniat. De ipso recto & honesto carnis usu coniugali proponit exemplum Christus vt quum in ipso honorabili coniugio, & thoro immaculato difficultas inveniretur, multo magis omni illicita carnis libidine eam inveniri non dubitemus. Hortatur Apostolus ad exlibitum, quia ipsum matrimonium, et licitum, impedimentum tamè est orationis, cultus, & amoris Dei. *Volo* (inquit) *vos sine sollicitudine esse. Qui sine vxore est, sollicitus est qua dominum sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum vxore est, sollicitus est qua sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est.* Propter hanc diuisionem, dixit iste in Euangelio: *Non possum venire.* Debeo cogitare ea que sunt mundi, quomodo placeam vxori; familia, liberis, rei domesticæ providere debeo: non vacat de Deo cogitare. Quare Apostolus mox ad virginitatem exhortans, ait: *Hoc ad utilitatem vestram dico non vt laqueum vobis inyciam, sed ad id quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum observandi.* Quòd si erò honestissimum matrimonium impedimentum est obsequij & cultus domini, & amorem erga Deum dimittit, quia animum ad secularium rerum curam abstrahit; quid erit in illis coniugijs vbi vxor vel improba ad frequentem iracundiam rixas & iurgia; vel superba ad multum vestimentorum luxum; vel inuida ad simulatas foris, vel lascivæ ad zelotypiam & suspiciones domi; vel denique luxuriosa ad variam libidinum sceleratam, virum sobrium, mansuerum, pacificum, & castum provocabit; aut vbi vit improbus vxorem bonam ad huiusmodi inibi abijt? In tali matrimonio quàm verè utraque pars dicit: *Vxorem duxi*

1. Cor. 7.

Ibidem.

Coniugi impedimentum.

viro

viro nupsit: & ideo non possum venire! Si prima parentis nostri vxor, quam ipse Deus Adamo sociam dedit, eum ad peccatum induxit, & paradiso eiecit; quantum timendum est, ne quam tu ipse tibi elegeris tantundem tibi faciat? Socrates se consulentibus de ratione matrimonij contrahendi dixit: *Quemadmodum pisces, & adolescentuli, qui nondum intra nassus sunt, volunt intrare; qui autem iam in eis sunt, volunt exire: sic & vos, ne idem vobis accidat, videte.* Alius quum post nouas nuptias amici ei gratularentur, ostento quem gestabat calceò nouo, dixit: *Nemo vestrum qua me parte calceus premit nouit, ego id tantum sentio.* Charondas in his legibus quas Thurijs tulit, scriptum reliquit illud Philemonis Comici: *Se non mirari qui semel esset mare ingressus, sed qui iterum in eum non admirari qui vnam vxorem duxisset, sed qui alteram.* Quare Cicero rogatus ab Hircio, vt post Terentiæ repudium sororem eius duceret, negavit dicens *non posse se vxori & philosophia operam dare.* Thales philosophus vrgenti matris vt vxorem duceret, *Non est alius,* inquit, *tempestiuum est.* Idem à Solone Atheniensi ad nuptias incitatus, tacuit primum: sed paulo post, quum nuncium quasi Athenis venientem subornasset, qui Solonis filium mortuum, & publico funere educatum nunciaret, rétractum nunciare & ægetimè Solon ferret, tum Thales ridens: *Hæc me,* inquit, *Solon à nuptijs & procreandis liberis debortantur, qua se hominem fortissimum & constantissimum frangunt.* Sanè que nuptiarum incommoda Socrates de vxore ducenda rogatus commemorat, *perpetua sollicitudo, querelarum contextus, dotis exploratio, assinium graue supercilium, garrula socrus lingua, subsessio alieni matrimonij, incertus liberorum euentus,* facile docent, quàm verè dictum sit, *Vxorem duxi: & ideo non possum venire.* ad est, nisi difficillimè possum venire. Quamquam præcipuum incommodum diuisionem & distractionem à Deo rebûsque diuinis, quam Paulus assignat, sapientissimus ille Philosophus videre non potuit. De incommodis nuptiarum plura vide apud diuinum Hieronymum.

Cæteràm si legitimum ipsum matrimonium tantum salutis impedimentum est: quale erit vaga & illicita quantum carnis libido? Sanè nihil hominem magis à Deo auellit, & tenacius auulsum retrahit. Sicut enim qui adhaeret Deo per amorem castum, vnus cum eo spiritus est, ideoque Spiritu Dei perpetuò agitur: sic contra carnis libidinem totum

D 2 carni

Antonie in Melissa. par. 2. serm. 14.

Apoptho- mata.

1.

2. Donat. Brasun faces. lib. 7.

3.

4.

5.

6.

In lib. estra Iouinianum.

Vaga libidinis turpitud.

catni immergit. Qui enim adhaeret meretrici, unum corpus efficitur. Idcirco Apollolus (vt annotauit D. Chryl. Iostomus) non dixit: Accipiens membra Christi, coniungam ea membris meretricis (quod solum indignissimum foret) sed dixit: Accipiens membra Christi, faciam membra meretricis Absit. Hoc igitur peccatum habet maximam ad creaturam conuersionem, & a Deo auersionem: quia cum creatura quam fide amat, vnum sit. Sic ergo creatura turpi amore vnitus, verissimè dicere potest, Non possum venire, Nullus hic excusationi locus est. Alligatus & vnitus alteri sum: separari nequeo.

Similia.

Non sic visco auiculæ frondibus irretiuntur, vt auolare nequeant; non sic cimento lapides in ædificio continentur, vt dissolui structura non possit; non sic glutine & bitumine lingua coniunguntur, vt simiter cohæreant, sicut libidinis visus hominem carni immergit, ne cum Dei Spiritu quicquam cõmerci habeat. Quæmadmodum enim aqua quam diu suam retinet naturam, igni aduersatur atque resistit, sed si in arderem focum iniecta in ignem vertatur, ipsum ignem vehementius accendit: sic in homine voluptuario ipse spiritus in carnem versus, non nisi carnis desideria perficit. Libido (ait Augustinus) non solum totum corpus, nec solum extrinsecus, verum etiam intrinsecus vendicat, totumque commouet hominem, animi simul affectu cum carnis appetitu coniuncto atque permixto, ita vt momento ipso temporis, quo ad fixissimam eius voluptatis peruenitur extremum, peccet omnis acies & quasi virgilia cogitationis obruatur. Explicat hoc ipsum D. Ambrosius, exponens illud Apostoli, Qui fornicatur, in corpus suum peccat: Cetera, inquit, peccata ceteri per corpus fiunt, non tamen animam ita carnali concupiscentia faciunt obstrictam & obnoxiam, quæmadmodum commisceri facit animam cum corpore, quasiq; ei immergi visus libidinis agens in opere fornicationis. Tunc enim ita agglutinatur anima corpori, vt in ipso momento nihil aliud cogitare homini liceat aut intendere: quia ipsam mentem captiuam saluat ipsa submersio & absorbitio libidinis & concupiscentia carnalis.

De civit. Dei, lib. 14. cap. 18.

In Comment. in 1. Cor. 6.

Violentia libidinis carnalis.

De panit. lib. cap. in lib. de viduis.

Nec verò in actu tantum huius peccati ista sit mentis submersio, sed & post actum. Huius enim fœdæ libidinis vsu magis ipsa accendit & irritatur: vt de hoc propriè peccato dixit S. Ambrosius: Facilius inueni qui seruauerint innocentiam, quam qui congruè egerint penitentiam, idèoque vt alio in loco demonstraui, certamina viduarum actiõra sunt, quam virginum. Et quum in omnibus peccatis consuetudo peccandi

tandi maximam afferat emergendi difficultatem, vt in alia Dominica explicauimus, tum potissimum in peccato carnis. De hoc enim Scriptura dicit: Fornicatio & ebrietas (quæ sunt quasi pedissequa & domina, nam in vino luxuria) auferunt cor. De hoc dicitur: Inflexus sum in limo profundi, & tempestas aqua demersit me. De hoc propriè dixit Salomon: Ignorat quid ad vincula stultus trahitur. De hoc dixit Ieremias: Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas, & vos poteritis benefacere quum didiceritis mala. Illa enim mala erant, sicuti subiungit: Adulteria tua, & hominis tuus, & scelus fornicationis tua. De hoc carnis peccato disputauit Augustinus, quando de difficultate prauæ consuetudinis ea scripsit, quæ superius ex eo citauimus Dominica citata. Nec in sua conuersione aliam maiorem inuenit difficultatem Augustinus, quam vt vxore careret, vt ipsemet copiosè describit; adeò sanè vt Alipium amicum suum continentem, propemodum ad coniugij vincula traxerit; in diuo autem Ambrosio quum cetera miraretur, vnum eius cœlibatum laboriosum sibi visum fuisse scripsit. In vtraque hodie India tam Orientali quam Occidentali, & in Insulis Iapanicis, multi reges & principes hanc vnam ob causam ne plures vxores habere desiderene, ad Christi leges amplectendis vel non accesserunt, vel serius accesserunt, in postremis litteris ex Goa scriptis, anno Salutis 1587. Decembris 19. sic legimus: Faxiba Quabacundonus rex Meacensis, & omnium in Iapania potentissimus princeps, accedens ad Ecclesiam Patrum Societatis Iesu, vt suam erga eos beneuolentiam ostenderet, his inter cetera verbis vsus est: Scire vos volo, legem vestrã mihi per omnia placere, nec ullam in ea difficultatem me inuenire, excepto quod plures vxores habere vesat. Quod vnum si non iuberet, statim fierem Christianus. Sic iste miles princeps vnus ex illis est, qui dicit: Vxorem duxi: & ideo non possum venire.

Exempla. Confess. 126. 6. cap. 12. & seq. cap. 3.

Sed & quàm multi inter fideles propter vxores percutunt, qui absque vxoribus salui essent! Sampson per suam Daidam perijt. Salomonis cor deprauarunt mulieres, vt idolis coleret. Achab instigante Iezabel persequitur Prophetas Dei. Herodias Herodem perdidit. Mulieres Moabitarum filios Israël deceperunt. Theodora hæretica Iustinianum Imperatorem virum suum induxit, vt duos Pontifices Romanos in exilium cogeret. Attamen ne res vxotia à cultu & obsequio Dei quenquam retardaret, his verbis docuit Christus: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem,

Exempla. Iudic. 14. 16. 1. Reg. 11. 27. Marc. 6. Num. 22. 29.

Lucæ 14.

matrem, & uxorem, & filios, non potest meus esse discipulus. Non sic amari vxor debet, vt Dei amor propterea inuatur. Elcgatè D. Gregorius: Sicut flama ad motu rebus incendijs porrigit, sed idem incendium ignis ipse tibi nascitur prius excitat: sic fidelis animus uxorem & liberos propinquiore sibi facere coniunctos amare certe debet, & illis plus ceteris prodesse; Deum tamen, unde ille amor nascitur, sic intus amare debet, vt cursum mentis ad Deum non impediatur nec retardet. Nempe amorem erga uxores, & naturæ instinctus (cuius author est Deus) & ipsium Dei præceptum (Viri diligite uxores vestras) fidelium animis instillauit atque iniecit. Non debet cõtra Deum militare, quod ad tuam consolationem, & in Adiutorium tibi simile Deus concessit. Rursum quod in remedium peccati datum est, occasio peccati esse nisi apud ingratißimos non potest. Propter fornicationem (ait Apostolus, id est, ne quis torquetur) vnusquisque suam uxorem habeat, & vnaquaque suum virum habeat. Dum vacat que portabant arcam Dei (vitulis carum domi reclusis) ibant in directum, & itinere vno gradiebantur, pergentes & mugientes, & non declinantes neque ad dexteram neque ad sinistram. Si necesse est (ait dicitus Gregorius) vt incedere debeant, qui sacra Christi leguntur suppositi, iam per fidei professionem Dei arcam portant, quatenus propinquorum necessitatibus condolentes, à rectitudinis itinere non desistant. Hæc ille.

Iam verò quia Christus in hac parabola non solum status matrimonialis difficultates, sed totam estranis libidinis impuritatem taxare voluit, & eius ad salutem impedimentum docere, sicut in duobus alijs, ambitionis & auaritiæ peccata taxauerat: poterit hic Concionator loco satis proprio de luxuriæ peccato copiosius agere, eiusque & causas & remedia & fuga m docere. Causas luxuriæ his verbis Prophetæ tradit; Hac fuit iniquitas Sodoma sororis tuæ: Superbia & saturitas panis & abundantia, & otium ipsius. & filiarum eius. Tria notauit, superbiam, gulam, & otium. Superbia non tam incitat ad libidinem, quàm secum pertrahit vt penalem comitem. Primus patens ex superbia lapsus; carnis rebellionem pro pœna statim accepit. In illius peccati pœna (ait Augustinus) quid aliud inobediens quàm inobediens retributa est? Nam quæ est hominis alia miseria, quàm aduersus eum ipsum inobediens eius ipsius? De hac Apostolus: Inuenio legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, Superbia gentium, immundicia carnis punita est: Quia eum cognouissent

Ephes. 5.

Genes. 2.

1. Corin. 6.

1. Reg. 6.

Allegoria.

Vbi supra.

De causis luxuriæ.

Jerem. 16.

Superbia luxuriæ causa.

De Caus. Dei, lib. 14. cap. 17.

Rom. 7.

Roman. 7.

cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, sed enauerunt in cogitationibus suis. Tradidit eos Deus in desideria cordis sui in immunditiam. Ecco (ait Gregorius) caro merfit, quia superbia subleuauit. Intus prius extollitur, quod foris postmodum luxuria corruptione feriat. Culpa qua per elationem mentis in occulto latuit, per carnis luxuriam in aperto respondit. Sic Oleas Propheta, quum dixisset, Spiritus fornicationis in medio eorum, causam subdit: Et respondebit arrogantia Israel in faciem eius. Est autem pœna conueniens, quia nullum peccatum fixidius, nec quod hominem magis humiliat, brutò, & similem reddit. Fiant enim luxuriosi sicut equus & mulus in quibus non est intellectus. Hoc adeò vetum est, vt ipsi iusti, ne in superbiam efferatùr, hoc stimulo carnis comprimantur. Sic de se Paulus: Ne magnitudo reuelationum me extolleret, datus est mihi stimulus carnis. Denique superbia elatos in carnis peccatum prolabi Deus permittit, vt humilietur, propter quod exclamat Augustinus: O venenam superbis, quod non curatur nisi veneno luxuriæ. Aliam luxuriæ causam gulam & saturitatem Propheta assignauit. Nolte, inquit, Apostolus, inebriari uino in quo est luxuria. Et rursus: Ego castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Et iterum: Vidua in delictis uiuens mortua est. Sic post Apostolum Patres. Pascitur libido coniugij (ait Ambrosius) nutritur delictis, uino accenditur, ebrietate flammatur. Sic Hieronymus: Frustra castitatem quæris sine suis comitibus & appenditijs, continentia & pacitate. Et alibi: Lasciuens iumentum frenis media subigere debet, vt non libidinem, sed cibos quærat, & sefforem spiritum sanctum moderato & composito portet incessu. Qui carnes pascit, armat aduersarium contra se. Sicut nauis nimium onerata demergitur in profundam: sic corpus cibi onuitum in turpitudinem deprimitur. Subtrahere ligna si vis vt non ardeat focus. Ignis carnalis ligna sunt cibi & potus. Arma quibus hostis te inuadit, membra carnis tuæ sunt. Illa igitur mortificare, non robotari debes. Daniel primum destruxit idolum Bel, & postea draconem in eo latentem expulit. Caro prius mortificanda, vt intemas luxuriæ hostis penitus euacuetur. Periculosum est pullo indomito sine chamo & freno insidere. Abstinencia carnis frenum est. Sicut vbi magna ciborum in domo copia est, ibi multi mures & feles versari solent: sic ea corpora que multum cibi capiunt, multas libidines generant. Sanè eum qui saturo corpore castitatem se putat seruaturum, ei similem dixit Climachus, qui pœnitentia

Osea 3.

Psal. 31.

1. Cor. 12.

De verbis Apostoli Sermon.

Gula luxuriæ causa.

Ephes. 5.

1. Corin. 9.

1. Timot. 3.

De pœnit. lib. 2. cap. 14.

In episto. ad Paulianam & Soluianam.

Similium egi.

series.

1.

2.

3.

Allegoria.

4.

5.

6.

In his de uera ueritate.

pane carnem à se abigere conatur. Quare futuram virginem docet S. Basilius ante omnia gulum vincere. Aliud libidinis incentiuum, orium est. *Ostiofitat malitiam docent; sed hanc potissimum quam alia Scriptura explicat: Desideria occidit pigrum. Tota die concupiscit & desiderat.* Caro lasciuens ac natura rebellis ad agonem & certamen virtutis nobis relicta est, sicuti quosam Chananeorum populos noluit delere Dominus, *ut erudiret in eis Israël.* Si ergo non certamus, si otio diffluimus, erit nobis caro in ruinam, sicut filiis Israël impinguaris & incallatis diu gentium vicinarum erant. Vnde D. Gregorius: *Inter opera & labores spirituales contra stimulos carnis fortis sumus; sed si quasi fessi à solita conuersationis rigore torpescimus vel remittimus, dum paulatim negligim, aculei carnis insurgunt, qui quasi depositis Moysi manibus Israël vincunt.* Et huius causam paulo post reddit: *Quum duas simul res cogitare non possumus, sit ut aliquid aliud cogitatio non cogitemus immunda.* Celeb ergo & facili victoria libidinis est, circumspectio cogitationis, si quoties carnalia obuiant, ad aliquid aliud recurramus, quod libidinis non sit incitamentum. Hoc sanè est, ut Scriptura suadet, fugere fornicationem: eius cogitationem statim excutere, & animum aliò conuertere. Sic D. Basilius, tentationis carnalis remedium rogatus, respondit, *Desiderium rerum meliorum.* Sic frater Agildius: *Quum accedunt huiusmodi cogitationes, abige illas à te; dicendo: Iam alius hospes meum domicilium occupauit.* Sic D. Ambrosius: *Si nò penitus libidinem nostro excutimus animo, tollimus eam magic nobiscum, quam post nos relinquimus.* Executienda igitur ut vipersa, fugienda ut pestis, omnis cogitatio carnalis; ne torporem opprimat, & desidiosam interimat. Accedit ad has luxuriae causas, turpiloquium, quod Apostolus pariter cum fornicatione interdicit: *Omnis (inquit) fornicatio & immunditia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudine, aut sultiloquium, aut seuerilitas que ad rem non pertinet.* Et alibi: *Corrumpunt bonos mores colloquia praua.* Vnde D. Ambrosius postquam dixisset, *Pascitur libido conuiujs, &c.* adiecit: *Gratiora sunt his fomenta verborum.* Nam *veluti lapis (ait S. Basilius) in aquam cisterna coniectus, non olim aduicentem aqua partem in quam cecidit, agit, verum verbes alios perperuis victibus excutit, eos interdum ad ultimos lacunæ margines agitando perducit: ita sermo lasciuus in animam castam velut in sandam purissimam vehementer coniectus, alias post alius quasi in profundo amatoria cogitatione excitat, totamque animam voluptatis fluctibus*

Eccles. 31.
Prover. 31.
Genum luxu.
sic causa.
Iud. 7. & 3.
Allegoria.
In 1. Reg. lib. 6.
cap. 1.
Ibid. cap. 2.
1. Corint. 6.
In Reg. breu. ad
quap. 30.
Aproph. heg-
nia.
De pœn. lib. 7.
cap. 14.
Turpiloquiu
luxuriae causa.
Ephes. 5.
1. Corint. 5.
De panit. lib. 2.
cap. 14.
In lib. de vera
virginitate.

fluctibus agit. Rursum sicut nauis ad omnem ventum impetu sectur, sic mens humana verbis honestis quasi vento secundo nauigans, ad portum felicitatis pertinget: at prauis & improbis quasi vento illi aduerso impulsa naufragium facit. Verba loquentium aures audientis ferunt, sicut ventus vela, pariterque impellunt. Hæc ergo quatuor vitanda ut luxuria fugetur, castitas conseruetur.

Alia adhuc duo sunt, vehementissima libidinum incitamenta nisi caueantur, præsentia remedia si caueantur: Aspectus videlicet & tactus inhonestus. De aspectu primum, postea de tactu pauca, sed idonea, proferemus. Oculorum custodiam contra luxuriam S. Scriptura frequenter inculcat: *Ascendit mors per fenestras vestras ingressa est domos vestras.* Et rursum: *Oculus meus deperdat est animam meam.* Dauid orat: *Auerte oculos meos ne videant vanitatem.* Ipsum videre metuit. Sapiens monet: *Oculi tui videbunt extraneas, & cor tui loquetur peruersa.* Sanctus Iob dicit: *Pepigi foedus cum oculis meis cor ne cogitarem quidem de virgine.* Ecce detis autem hæc ratio erat, ut illi quidem voluptatem amittere videndi que vellent, unde hoc lucrum & beneficium reportarent, ne postea lachrymis & lactu perceptam ex voluptate maculam eluerent: quod Dauid facere coactus est, visa Bethsabee; unde dixit: *Lachrymis meis stratum meum rigabo.* Sanè sicut naturaliter ægros aliorum oculos inspiciendo, nostros lædimus; ea autem contuendo quæ aspectum iuuant, nos quoque proficit obtutus; ita sanè cum voluptate iudicij iniicimus oculos, animus voluptatis morbo se laucius; veris autem bonis cum intendimus, ab oculis ad animum illa quoque deriuatur. Ut quid ergo per curiosos aspectus periculis nos oblicimus? Difficilis est animum, ubi aliquid pulchrum visu suscepit, partem & integrum conseruare, quam illum à videndo cohibere. Si ergo modò prius quam illud videam, continere me non possum ne videam, quomodo ubi iam videro, & pulchritudine illa me illaqueauero, hærentem animo voluptatem excutere poterò? *Qui amat periculum, peribit in illo.* S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus, sic ab omni forminarum aspectu ablinebat, siue in audiendis confessionibus, siue in colloquijs familiaribus, ut diceret, se nullius mulieri (vna excepta) ita faciem aspexisse in toto episcopatu suo (quem valde amplum per annos 30. tenuerat) ut ex consideratione vultus, si occurreret, quænam esset, posset cognoscere. Sed & aliquando cum femina quædam diu eum conuenerat, quæ cultu

Oculorum custodia.
Ierem. 21.
Thoen. 3.
Psal. 118.
Prover. 23.
Job 31.
Exemplum.
Psal. 62.
Basilius lib. de
vera virgine.
Simile.
Eccles. 31.
In vita eius
apud Sirium
1. Aprilis.
Exempla.
Custodia oculi.

ferē meretricio lasciuissimē cōpta esset, qui astabant clerici seueritate eius cognoscētes, abeunte illa, eum rogarunt, quo modo sine iusta aliqua reprehensione tantam mulierculę luxurię & petulantiam dimisisset. Sed ille respondit, se nihil tale in ea animaduertisse. Porro & à vitorū quoq; vultib⁹ religiose mentis auertendū dicebat intuitum, asserens per cōmunionem humanę mutabilitatis atq; compassionis fieri, vt affectiones conspecti ad memoriã conipicentis frequenter recurrant, & de conspecto irato iratus, de tristi tristis, de lasciuiente lasciuus fiat: quas passionēs facis est habere vnumquemq; proprias, non in se trāscribere opus est alienas. Hęc ille. Sanctus Arsenius Eremita, quum matrona quadā Romana longis itineribus ad eum videndum venisset, illęq; post multas preces, & Episcopi intercessionem, et se conspiciendum p̄tulerit; à muliere rogatus vt eius in suis precibus mentionē vellet: imo verò, inquit, dabo operam, idque Deum seruo rogabo, ne tui unquam amplius memisse queam. Quum virginem quandā, quę se ab omnium vitorum oculis remouerat, trāsens per locum S. Martinus Episcopus loci inuisere vellet: illa per alteram mulierem se excusans, nec ab eo ipso videri voluit: quod ille vir tantus ac talis, & æquo animo tulit, & vehementer laudauit. Cū aliquando apud Iordanem iteī faceret magnus ille Sabas, multorum monasteriorum Pater, cum discipulo iuene, & secularibus in via occurreret, inter quos puella erat specie venusta, vagis & lasciuis oculis, postquam illi pręterissent Sabas veluti tentans discipulū, Tibi (inquit) qualis visa est puella? Mihi enim visa est vnum tantum habere oculum. Nequaquam (inquit) ō pater, sed duos habebat oculos. Ille verò: Falsus es ō filii: erat enim reuera orbata vno oculo. Discipulus autem ignorans hanc interrogacionem fuisse tentacionem: Nequaquam, inquit, ō Pater, sed valde lucidos habebat oculos, & visu iucundissimos. Sabas autem: Qui factum est vt seires hoc tam accuratē, & tam constantē hoc audeas asseuerare? Ego (inquit) eam pulchre attēdi, & apertē noui eam habere duos oculos. Tum diuinus ille Pater implicatū discipulum tenens, An non, inquit, legisti, Ne capiaris nutibus illius? De cetero ergo non amplius mecum versaberis, donec assuefeceris oculū non sic vagari, sed in loco manere. Quo dicto, eum ad multum tēpus inclusit in altero monasterio. Sed & hanc oculorum custodiam ipsos ethnicos ratio & natura docuit. Antiochus Asię Rex ad Pantheam egregia forma virginem videntem,

In vita eius apud Socrum.

Socrus Sulp. Dial. 2. cap. 13.

Apud Socrum, tom. 6. pag. 312.

Præterb. 6.

Exempla ethnica. Plutar. in reg. Apoph.

dam, vt regis oculis dignam, inuitatus, recosauit, dicens: Si modo illam conuenero, quum per otium vacat, fortasse illa mihi sua iura est, vt neglectis regni negotiis illam cōueniam, quū etiam non vacet. Alexander Magnus cūm Darij filias haberet captiuas, demissis oculis eas salutabat, idq; rare rō, sibi metuēs ab illarum forma insigni. Idem dicere solebat: Dolores oculorum sunt Petlicę puellę, verū ego eas tāquā statuas pretereo. Hęc de oculorum custodia. Nunc de tactu fugiendo. Apostoli dictū est: Bonum est mulierem non tangere. De quo verbo dixit senior quidā: Filioli, sal ex aqua est, & si appropinquauerit aqua, continuo soluitur & deficit. Similiter vir ex muliere est, itaq; si appropinquat mulieris, soluitur & ipse. Alius Patet sic suos discipulos docuit: Pluuia bona est, & terra bona; tamen ex eorū commixtione fit lutum, quo ceterę res foedantur. Sic & manus viri licet bona fuerit, ac similiter mulieris, ex mixtione tamen illarum nonnunquā cogitatio vel affectio mala consargit. Nempe, qui tangit p̄cem, inquinabitur ab ea: & quomodo potest homo ignem in sinu suo gestare, & non comburere? Sicut impossibile est (ait sanctus Basilius) eum qui ignem tetigerit manu, illam manū seruare, sed aut bullę repentē tactum consecrat & surge scunt, & futura mimantur, aut iam facta cernuntur: vlcera: ita possibile non est eum qui amoris impetū tactum fecerit, illū tactum innocuum perferre, sed aut bullę perturbationū cordi subrepunt, aut peccati vlcera statim erumpunt. Si dum caudā quō tantum serpentis attingit, caput licet magna corporis prolixitate disiuñctum, ad caudę tactū repentē cōuertitur, & si digito pedis nostri impingente, capilli capitis mox in sublime feruntur, profectō vitio in contactu, etiā si manu tantum fiat, a capite tamen vsq; ad extremos unguēs, ad sensum voluptatis totū pertrahit corpus. Hęc ille Rectē monet Sapiens: Cū aliena muliere ne sedas omnino nec accumbas cum ea super cubitum. Ab his ergo omnibus cauere debet, qui vni suū possidere vult in sanctificatione, vt sit sanctus corpore & spiritu, & glorificet Deū in corpore suo, nec templum Dei, quod ipse est, violat. Sicut arces quę in hostium conuinibus nec sunt, vallis & fossis, ceterisque propugnaculis propter hostium incursiones & insidias muniti solent: ita castitas omni cura & sollicitudine tanquam magis exposita periculis, sepienda atque vallanda est, à cibis, ab otio, à verbis, ab oculis, à tactu periculum illi est, vbique & semper periclitatur.

Ad eam ergo integerrimē cōseruandā, & ad luxurię tyrannidem penitus excutiendā, miris & violentis medijs vsunt

Plutar. in Alexandra.

Quærit.

De tactu fugiendo.

1. Cor. 7. Fratrum spirit. cap. 217. Simile.

In vita P. Iordani apud Socrum, tom. 1.

Simile. Eccl. 21. Titub. 4.

In lib. de vera virginit. Simile.

Eccl. 9.

1. Cor. 7.

Simile.

Castitatis seruandę exempla sunt

funt viri sancti. Sanctus Franciscus circa conuersionis sue primordia tempore hyemali in fontem glacie plenam seipsum plerumque mergabat. vt domesticum suum hominem perfecte subigeret. Sanctus Thomas Aquinas adhuc iuuenis, in domo materna, immixta in cubiculum eius meretricula, arripso est coitione ardenti eam fugauit. Sanctus Benedictus a carne se grauiter citillat aduertens, in vepres se nudum coniecit, corpusque totum lacerauit, vt tentatione fugaret. Nobilis quaedam & pulcherrima forma sancti Vvostanum Episcopum in Anglia Vigor mensis ad turpitudinem pronocauit. Ille audita fremens voce, ingentem alapam muliercule impexit, tanto nisu, vt crepitus illius palmarum rota domo audiret ut, verbisque seuerissimis & episcopo dignis abegit. Sanctus Bernardus Senensis quum panes ostiatim mendicans, ex instituto sancti Francisci a femina quadam sub specie elemosynae accipiendae introductus, ad libidinem terretor, vbi eam expoliare se nudam iusserat, (neq; enim alia euadendi via occurrit) eam flagello ex funiculis, quod forte secum circumtulera, egregie flagellando, tum illam a libidine, tum seipsum a teratatione liberauit. Simile de sancto Edmundo Cantuariensi Archiepiscopo, quum adhuc iuuenis Lutetiae literis operam daret, legitur. Sanctus Bernardus ingrediente ad eius lectum hospita sua (dum forte in itinere esset) vociferando, latrones, latrones, illam abegit, & seipsum seruaui. Sed exemplum seruatae castitatis maxime memorabile est sanctus Marcianus Eremita. Ad eum venit sub noctem meretrix, mendicis specie, panno sa, & imbribus complura, scens & euilas, & hospitium flagitans, ne in illa solitudine deuoretur a bestiis de nocte grassantibus. Ille misericordia victus in ecellam exteriorem ea inducit, appositisque ei pane & dactylis, ignique accesso, in interiorem cellam se recepit, iubens eam seipsam curare. Post noctis medium tentari se intelligens, egreditur vt illam expellat: & ecce videt eam pulcheris vestibus ornatam, quas secum in pera meretrix adduxerat. Obsuofactus, & meretricem esse videns, turbatur & terretur, maxime prouocante illa, & matrimonium pollicente, omniaque rerum necessaria rum suppeditationem. Assentitur ille, sed prius foras egrediendum, & circumspiciendum esse ait, & quis forte in via sit ed venies, quia a multis & saepe visitari solebat. Montem ergo vicinum petit, vbi seipsum colligens, & a Deo motus redit cum farmentis lignorum, ex quibus, luculentum igotem facit, seque mox in illum nudum coniecit, vt igni illo corporali internas animas

com

comprimat. Quo viso meretrix & ipsa vehementer cõpuncta, facti penitencia ducitur. Veniam petit, & accepto ab eo consilio Hierosolymam vadit, & monasticum institutum complexa, totum vitae reliquum in eo statu cõsummauit. At sanctus ille Eremita volens sibi in posterum prouidere cellam reliquit, & loco solitario diu quæsito, tandem a nauclero quodam edoctus, ad rupem quandam angustam in mari positam, prouoluit a terra distantem, excelsam & terribilem perducitur, in eaque se includit: pacto hoc cum nauclero inito, vt ille bis aut ter in anno panem & aquam recentem adferret vnde se aleret, ipse vero ex ramis palmarum quos nauclerus suppedita- ret, ipso, tulas conficeret, quæ nauclero cederet pro alimento allato & ramis. Quum ergo in illa rupe sub dio sex annis egisset, solo nauclero conscio, ecce puella quaedam formosissima naufragium passa, ad illam rupem iactatur: quam illa apprehendens, & virum sanctum videns, exclamauit vt ad se leuaret, & a fluctibus eam liberare veller. Ad hanc nouam tentationem subridens vir sanctus, puellam quidem in rupem accipit, sed dato illi pane, & aqua quam habebat, bonisque verbis consolatus, significans ei fore vt post duos menses nauclerus eam veniat, facto signo Crucis, & Dei nomine multis precibus invocato, in mare se proficit. Statim autem duo Delphines eum acceperunt, & in terram detulerunt. In quam quum venisset, reliquum vitae suae tempus peragrans de loco in locum & nunquam diu consistens, consummauit. Docent haec exempla quanto studio fugienda itaui omnis carnalis libido est, nec vilis ei aditus concedendus. Sancti isti viri optime intellexerunt, quantum ad beatitudinem consequendam impedimentum vel semel gustata nefaria libido attulisset. Nouerant luxuria peccatum gehennae esse simillimum. Nam Luxuria gehenna sicut in gehenna est ignis ardens, vermis rodens, & sulphur ferrens, sic in peccato luxuria est ignis concupiscentiae, vermis conscientiae, & sulphur infamiae. Meminerant luxuria peccatum grauissimè semper a Deo in Scripturis penititum. Propter luxuria peccatum diluuium toti orbi indultum est, Sodoma igne de caelo consumpta, Hemor subito occisus, Sichè euersa, tota tribus Benjamin ad interuersionem delera, Amon a fratre Absalom occisus, Salomon idololatra factus, Dauid ipse deceptus, Sara septem mariti occisi, senes Susanna accusatores lapidati, populi Israelitici hominum 24000. interfeciti, & Samlon excæcatus est. Sancta Christina virgo mirabilis incredibili euilatu sepius deplorabat, totum terrorem huma-

num

Luxuriae pu-
nitione exempla.
Genes. 19. 14.
Iudic. 20.
1. Reg. 17. 11.
1. Reg. 17.
1. Reg. 17.
Dan. 11.
Num. 25.
Iudic. 16.
In vita sine 24.
25.

62 PROMPTVARIVM MORALE

nium corporis pollutione corrumpi, eaque de causa iram Dei vituero orbi imminere. In huius loci explicatione paulo prolixior fui, tum propter huius peccati passim regnantis singulari turpitudinem, tum quia vix in aliis Euangelis iste locus recurrit.

7. Exi cito in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cecos, & claudos introduc huc.

Vocatio virtute tuenda.

LOCVS moralis de vocatione nostra ad salutem sollicitè conseruanda. Docet enim saluator nec Iudeos, nec Christianos, nec horum aliquos, ad quemcunque gratiæ statum vocatos, securos propterea esse debere, quod semel inuitati semel Dei gratia donati fuerint, quasi postea excidere non debeant, aut uali absq; eis Ecclesiam suam Christus non haberet. Exemplo nobis esse potest summi sacerdotij in veteri Lege status. Aaroni summo sacerdoti quatuor erant liberi, ad quos summi sacerdotij dignitas descendere debuit, quorum duo, Nadab & Abi pariter interfecti sunt, igne de caelo percussis, quia igne alieno, & non ex altari sumpto, thuribuscum præsumperat. Supererant Eleazarus maior natus & Ithamar. Phinees Eleazari filius quia zelo zelatus percussit adulterum publicè peccantem, promissionem accepit summi sacerdotij in eius stirpe manurū, sed eius posteris peccantibus, ad stirpem Ithamar facta est promissio, iuxta illa Dei verba ad Heli summum sacerdotem in Silo: *Loquens loquutus sum ut domus tua & domus patris tuis fuit Ithamar* ministraret in conspectu meo usque in sempiternum. Sed quum eius duo filij Ophni & Phinees abuteretur sacerdotio, nec ab Heli corrigerentur, vide quid Deus statuerit: *Nunc autem dicit Dominus, Absit hoc à me. Sed quicumque homo glorificauerit me, glorificabo eum, qui autem contempnit me, erunt ignobiles.* Vnde factum est, ut vno eodemque die Ophni & Phinees in bello caderent, & ipse Heli retortorium cadens, tractis ceruicibus interiret, & quoque, & eodē die Abimelech cum aliis 85. sacerdotibus de stirpe Heli, iubente Saule, occideretur, ac demum Abiathar de stirpe illa postremum sacerdotem Salomon deposuerit, ne esset summus sacerdos, ea dignitate ad Sadoc de stirpe Eleazari translata, in quo & postea mansit. Magna fuit Orientalis & Africanæ Ecclesiæ gloria, ex qua doctissima Ecclesiæ Christianæ lumina prodierunt: in qua plerumque de rebus fidei antiquissima Concilia celebrata sunt: sed eorum posteris venire dedignantibus, &

Exempla.

Num. 1.

Num. 25.

1. Reg. 2.

1. Reg. 2.

IN DOMIN. II. POST PENTECOST. 63

& post suas cupiditates, ambitionis, auaritiæ, carnis ita abeuntibus, ut primum variis atque innumeris heresibus (ut alio in loco ostendimus) ac postea Mahometo manus dantibus, irum est in plateas & vicos ciuitatis, id est, in alias partes orbis cogniti, in partes istas Septentrionales. Eodem enim tempore quo sub Heraclio Imperatore (quo regnante Monothelita vehementer grassabantur, & Concilium Chalcedonense passim contemni cepit) Mahometes præualuit, & in eius legem Persia, Syria, totusque ferè Oriens breui tempore iurauit: per Anglos recenter ad fidem conuersos, sanctum Bonifacium, Vviljebrodum, Suibertum, Marcellinum, Vvino-cum, & alios, magna Germaniæ pars, Frisia, Hollandia, Vvestphalia ad fidem Christi conuersæ fuerunt. *Si Deus naturalibus ramis non peperit* (ait Apostolus) *si Iud eos propter incredulitatem & impietatem reprobauit: ne forte nec tibi pareat, vide, qui insertus es in oleastum: vide potius in te bonitatem Dei, si permanferis in bonitate, alioquin & tu excideris.* Videndum iterum atque iterum ne à nostra quoque Europa, dum ambitionis, auaritiæ, carnis delicta sequimur, recedat Deus per seruos suos verbi prædicatores, & nobis quoque relictis mittat eos in vias & sepes, id est, in remotissimas, & hætenus incognitas gentes: quod nostro tempore vbertimè factum esse ad magnam Dei gloriam, maioremque consolationem nostram intelligimus: dicente iterum Spiritu sancto: *Quia vos repellitis verbum Dei, & indignos vos iudicatis vitæ æternæ* (excusantes vos de honorum studio, de diuitiis congerendis, de carnis voluptatibus, quibus carere non potestis, ut hodie heretici suos docuerunt) *ecce conuertimur ad gentes: ad pauperes ac debiles cecos & claudos.* Ad Christianum salutis suæ & vocationis negligentem dicit Spiritus sanctus: *Dicitis Apoc. 3. quod diues sum, & locupletatus, & nullus egēs: & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.* Quod si agnosceremus, spes salutis esset. Diceret debilis: *Sana animam psal. 40. semitæ tuæ.* Diceret cæcus: *illumina Domine oculos meos, ne psal. 17. unquam ab dormiam in morte.* Nunc autem vel excusamus nos, vel impossibilitatem abstinendi à peccato (ut faciunt heretici) allegamus. Vox illa, *Habe me excusatum, &c.* Non possum venire, plus Deum offendit, quam peccatum ipsum.

In Orat. quodlibet heresit horum temp. esse Antichristo proximum.

Rom. 11.

In vitraque India Orient. & Occident. vel America. Act. 17.

EVAN

ERANT appropinquantes ad Iesum publi-
cani & peccatores, vt audirent illum. Et
murmurabant Pharisei & Scribae, dicen-
tes: Quia hic peccatores recipit, & mandu-
cat cum illis. Et ait ad illos parabolā istam
dicens: Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & si
perdiderit vnā ex illis, nōne dimittit nonaginta nouem
in deserto, & vadit ad illam quae perierat, donec inueniat
illam? Et cum inuenerit eam, imponit in humeros suos gau-
dens; & veniens domū, conuocat amicos & vicinos, dicens
illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam quae
perierat. Dico vobis quod ita gaudium erit in caelo super
vno peccatore penitentiam agente, quam supra nonaginta
nouem iustis, qui non indigent penitentia. Aut quae mu-
lier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam
vnā, nōne accendit lucernam, & euertit domum, &
quirit diligenter donec inueniat eam? Et cum inuenerit,
conuocat amicas & vicinas, dicens: Congratulamini mihi,
quia inueni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis:
Gaudium erit coram Angelis Dei super vno peccatore pen-
itentiam agente.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent illum. De officio boni sacerdotis, vt vita sit edificatiua & attractiua.
2. Murmurabant Pharisei & Scribae, dicentes: Hic peccatores recipit, & manducatur cum illis. Contra boni operis detractores, & linguam maledictam.
3. Hic peccatores recipit, & manducatur cum illis. De incredibili Christi charitate erga salvandos peccatores, sive de zelo animarum.
4. Vadit ad eam quae perierat, donec inueniat illam; & cum inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens. De diuini amoris circa salutem hominum magnitudine.
5. Gaudium erit in caelo super vno peccatore penitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis qui non indigent penitentia. De penitentia peccatoris, Deo semper acceptissima.

1. Erant

1. Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent illum.

Locus moralis de officio boni sacerdotis & ministri Christi: vt quemadmodum hoc loco Christi bona fama, conuersatio suavis, doctrina ecclestis ipsos publicanos, & deploratae vitae homines (tales enim erant qui hic vocantur peccatores, vt alio in loco Magdalena tacito nomine vocatur, mulier peccatrix,) ad se traxit, vt eum libenter audirent; sic cuiusuis pastoris atque etiam sacerdotis tota vita sit ad proximi edificationem, tota conuersatio sit attractiua, doctrina quoque & eruditio probata. Debet esse bonus odor vita in vitam, vt in alta quadam Dominica lausius diximus. Hic tamen pauca addenda sunt, loco proprio. Inter alia veterum sacerdotum officia, xnum erat thymiana accendere mane & vespere, quod liebat ex aromatibus pretiosissimis, & in purum Dei honorem, non pro peccato aut expiatione aliqua. Pastor & sacerdos quotidie tale thymiana bonorum operum suorum fragrantia accendere debet. Exhibeamus (ait Paulus) non metipsum in omnibus sicut Dei ministros, nemini dantes ullam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum. Talis erat Samuel. Cognouerunt omnes à Dan vsquo Bersabee quod fidelis Samuel Propheta esset Domini. Quemadmodum suauia aromatum odora menta proprium quiddam per aërem continentem spirant, quo praesentes recreantur: ita vir bonus toti commorantium contubernio salutaris & iucundus est. Non absque causa Themistocles praedium vendens, clamari per praconem iussit, quod boni vicinum haberet. Si enim aliquod bonum propter vicinum bonum, certè maximum bonum propter pastorem bonum, aut sacerdotem bonum; vt cuius autoritas paulo est necessaria, eiusdem conuersatio sit iucunda & grata. Qui se in hac via (ait diuus Bernardus) ita beneuolus & beneficus praeuenerunt, ita inter homines humane vivere studuerunt, vt gratiam Dei, quam visum habere non sibi tenerent, sed in commune deducerent, estimantes se debitoros sapientibus & insipientibus, isti fragrant vnguentis optimis, & eorum fragrantia in benedictione. Tales debere esse sacerdotes omnes, quos sal terra vocat Christus, his verbis docet sanctus Gregorius: Quasi inter bruta animalia petra salis debet esse sacerdos in populo; cui quisque sacerdoti iungitur, quasi è salis tactu, vita aeterna sapore consistatur. Haec ille Homil. 17. in Euangelia. Talis erat diuus Ambrosius, ad

Pari Aestimalis,
E quem

Sacerdotis vita edificatiua.

2. Cor. 1.
Doin. 6. post
Epiph. text. 3.
Exod. 30.
Allegoria.

3

2. Cor. 6.

Exemplum.

2. Reg. 1.

Simile.

Rasil. in Ger-

dianum mar-

tyram.

Plutarch. in

Politie.

Apophthe-

gma.

Super Cant.

Serm. 12.

quem Augustinus adhuc Manichæus, libenter accessit, & per eum mirabiliter profecit, quia & moribus suavis, & vita sanctus, & eruditione conspicuus erat; quod his verbis Augustinus ipse conlatur: *Veni Mediolanum ad Ambrosium Episcopum in optimis notum orbi terra apum cultore tuum, cuius tunc eloquia strenue ministrabant ad ipem frumentitui, & latinitiam olei. Et sobriam vini ebrietatem populo tuo. Suscepit me patorne ille homo Dei, & peregrinationem meam facis episcopalliter dilexit. Et eum amare capi; primo quidem non tanquam doctorem veri, quod in Ecclesia tua profusus desperabam, sed tanquam hominem benignam in me. Et studio audiebam disputantem in populo, non intentione qua debui, sed explorans eius facundiam, utrum conueniret fama sua. Ecce quid Augustinum adhuc peccatore attraxit, ut appropinquaret ad Ambrosium, & audiret illum: Pietatis opinio, eruditionis fama, benignitas priuata. Sic erat verè sal terra & lux mundi Ambrosius. Anima humana instar terra multas habet corruptiones, si hæc bonis sermonibus salire & cõdite sacerdotes debent, vermes peccatorum interimendo, & grauem odorem delendo; Sed ut alios saliant, sal esse debent ipsi. In veteri Lege nulla fiebat victima absque sale, vnde Christus suis: *Habete pacem in vobis, & habete sal.* Apostolus quoque: *Omnis inquit, sermo vester sit sals conditus.* Sal discretionis virtus est, que mansuetudinem & disciplinam, misericordiam & iustitiam sic temperat, ut nec illa hanc dissoluat, & hæc absque illa ingrata, intolerabilis, ideoque inutilis fiat. Socrates dicere solebat, neque vinum austerum aptum esse potioni, neque mores agraes hominum conuersationi. Qui perdicæ aut coturnices venari intendunt, illicem earum imulant; qui feras venantur, viridem colorem induunt: sic Paulus omnibus omnia factus est, ut omnes lucrifaceret non mentiens astu, sed compatientis affectu, ait Augustinus. Sic Christus, ut ad eum peccatores appropinquarent, venit in similitudinem carnis peccati, & habitum inuentus ut homo, venit comedens & bibens. Quando aliquis princeps venarum procedit, ut aprum aut ceruicem, aut feram aliquam siluestrem capiat, eam suis vniuersum montem circumfider, & vnusquisque suam accipit stationem, suamque tramitem; quo fera trãitura videtur. At princeps ipse locum accipit quo frequentiùs transire, aut per quem venissimiliùs exitura fera putatur. Sic in venatione animarum, que per belinas cupiditates verè siluescunt, alij quidem sancti alias quasi stationes ceperunt, & diuersos diuersis virtutibus ad pietatem*

Exemplum. Confessio. lib. 1. cap. 11.

Simile.

Leuit. 2. Marc. 9. Coloss. 4. Allegoria.

Prob. Serm. 2. de imprudent. Apophthegma. Simile. 2. Cor. 9. Epist. 19.

Rom. 2. Simile.

pietatem homines adduxerunt. Qui per opera misericordie salui esse poterant, ab Abraham capiendos eiusque exemplo trahendos Deus constituit. Quos solitudo, ieiunia, vitæ asperitas aptius capere poterant; illis capiendis stationem suam accepit Ioannes Baptista. Quibus vita cenobitica & hospitalis magis placeret, illis capiendis robustum venatorem sanctum Benedictum Deus posuit. Sic paupertatis amantes per sanctum Franciscum, & sanctum Dominicum; silentij & solitudinis appetentes per sanctum Brunonem Carthage patrem; salutis animarum zelatores per patrem Ignatium Societatis Iesu fundatorem; quasi per venatores diversis locis dispositos ad peccatores capiendos, Deus in sua Ecclesia excitauit, & pro diuersis hominum studijs, ingenijs, ac viribus, diuersos famulos & ministros suos circa huius mundi siluam collocauit, qui feras hominum mentes in pietatis atque virtutis naslas pertraherent. Sed Christus ipse Princeps pastorum, & Magister ac Dux venationis huius, in loco communissimo stationem accipiens, vitam communem ac popularem, statumque mediocritatis (quoad externa omnia) sibi elegit, ut cuiusvis generis peccatores, publicani, metretices ad eum liberè accederent: quam etiam mediocritatis & communis vitæ rationem, quoad externa, Apostoli eius sequuti sunt. Nempe quia in Christo omnia salutis remedia erant, omnes ad eum accedere debent. Qui ægrotus est, festinet ad Christum, quia *Medicus est animarum.* Qui æstu premitur, currat ad Christum, quia *fons est aqua salientis in vitam æternam.* Qui ignorantia tenebris laborat, quaerat Christum, quia *lux mundi est.* Qui famelicus est, adeat Christum, quia *panis viuus est qui de celo descendit.* Si grauat iniquitate, iustitia est. Si auxilio indiges, virtus est ad salutem omni credenti. Si mortem times, via est. Si cælum desideras, via est. Si errorem metuis, veritas est. Nec tamen hæc omnia sic Christus est, ut etiam per modum participationis pastores, quos dedit, ea non sint. Nam & illi dispensando mysteria Dei, medici sunt: eructando verbu vitæ, fons aquæ sunt: exemplo virtutum, lux mundi sunt: proferendo de thesauro suo noua & vetera, alimētum & cibus sunt. Docent iustitiam, aperiunt vitæ ianuam, verbum veritatis administrant, vias mandatorum Dei demonstrant. Habent ergo & illi similem stationem, ut quosuis peccatores ad se attrahant, attractos conuertant, conuersos ad salutis portum perducant. Sicut ignis accendit ei propinqua, sic qui vitis sapientia & sanctitate præstantibus

In Christo omnia salutis remedia. 1. Cor. 1. Rom. 7. Ioan. 1. Ioan. 6. 1. Cor. 1. Rom. 7. Ioan. 1. Ioan. 6.

Simile.

bus familiariter vitur, Dei exardescit amore. Et quoadmodum prunæ lucem proximè emittunt, lampades verò splendorem longius fundunt, sic qui virtute & sapientia sunt præditi, & charitate inflammati, non solum propinquos, sed etiam longè distantes illustrent doctrina & vitæ sanctimoniam, ne errorum caligine obscurantur.

2. *Murmurabant Pharisei & Scriba, dicentes: quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.*

Detractio, & lingua maledica.
Exod. 14.
Num. 1.
Leuit. 12.

Matth. 9.

Matth. 23.

Detractionis & inuidiæ origo.

Allegoria.

Locus moralis contra boni operis detractores, & linguam maledicam. Quod enim in Christo laudare & imitari debebant Pharisei isti & Scribae, hoc illi vitio vertunt, murmurantes. Manducate cum peccatoribus non erat in Legem veritum, sicut manducare & conuersari cum gentilibus, & leprosis, aliisque quibusdam immundis. Quæ tamen tota prohibito partim erat significatiua puritatis spiritualis, in filiis noui testamenti, quod occultabatur sub veteri; partim cautela erat propter infirmitatem Iudeorum qui ad gentilitiæ idololatram procliuus erant. Ceterum superbi & hypocritæ isti, externæ tantum sanctitatis affectatores, vera charitate vacui, dedignabantur peccatorum consortia, nec vllam illis charitatem exhibebant. Vnde alibi Christus ad illos: *Enites discite quid est misericordiam volo, & non sacrificium. Non veni vocare iustos, sed peccatores.* Et rursum: *Ve vobis Pharisei quia decimatis mentham & anethum, & reliquistis quæ grauiora sunt Legis, iudicium, & misericordiam, & fidem.* Tales ergo quum ad peccatorum conuersionem cooperari nollent, indignantur Christo, qui id faciebat. Quia ipsi superciliosi erant, volebant Christum quoque supercilium adducere, & Rabbinicam grauitatem induere. Displicet nobis quod ipsi non faciunt, & nostro pede omnes metiri volumus. Hinc nascitur inuidia detractio, murmura, lingua maledica; quæ maxima mala in mundo sunt, & vt iustus magna crux, sic innumeris impijs atq; hypocritis certa pernicijs. Vna plaga Aegyptiaca erat rana palustres. Nam vt rana de die & palam tacent in paludibus suis lutosæ quiescentes, de nocte autem vociferantur & coaxant, sic murmuratores & detractores, proximorum suorum virtutes & opera lucis tacent, cooperiunt, silent, eorum autem defectus deblaterant, publicè quoque ea vituperare non audent, satis habentes si alijs laudantibus tacet, clam verò & apud suos sui que similes rauca murmure coaxant,

coaxant, & omnibus modis denigrant. Sed quemadmodum *Simile.* qui candelam a dextera digitois pro oprijis mungit, candelæ quidem lumen clariùs efficit, suos autem digitos adurit & contaminat, sic qui iusto detrahit aut contra laudabiliter facta obmurmurat, suam quidem mentem, & conscientiam, & linguam contaminat, & reatu peccati adurit, iusto autem meriti materiam præbet, eiusque famam celebriorem facit. Deus *Exempla.* Moysen nunquam magis laudauit, quam quum Aaron frater, Num. 12. & Maria soror eius contra eum murmurarent. Vide locum. Dauid pro maledictione Semei expectauit à Deo benedictionem, quam & accepit, hostibus breui superatis.

Quemadmodum gallina in ædibus frequenter quum cibus sit appositus bonus & sufficiens, subit tamen angulos, ibique scalpens terram, pabulum quarrit, sic murmurator & detractor honesta & laudabilia, omnibusque ad imitationem & commendationem exposita, nec interrogant, nec libenter audiunt, sed occulta & secreta mala torius domus, familiæ, collegij, ordinis, aut cuiusuis communitatis, curiosè percontando efferunt, euentilant, illisque se sordibus pascunt; scarabæo similes, qui nullum bonum odorem sustineret, sed in stercore semper versatur, eoque se oblectat & pascit. Contra quod vitium appositè Chrysostomus: *Die proximo detrahenti & murmuranti: Habes quem laudes auerter aperio vt unguenta suscipiam. Si verò malum velis dicere, obruro aures. Non enim steruus & coenum accipere sustineo.* Sunt quippe detractores porcis & suibus similes, quæ amœnissimum hortum pulchris & odoriferis floribus constitum ingresse, flores non attingunt, sed fumum, si quis fortè in angulo est, aut lutulentam lacunam inuenientes, in ea se volunt, illam euentilant. Vnde de maledico conuiciatore eleganter dixit sanctus Bonauentura, quod in modum porci, ubi ponit pedem ibi & oritur, & sicut canis macelli semper habet os sanguinolentum. Sapienter Socrates nunciandi quendam esse qui maledictis eum perpetuò incefferet, respondit: *Bene loquitur nescit.* Huiusmodi enim hominum ex abundantia cordis os loquitur, quia cor malitia & odio deprauatum habent: quod illa Zoili responsio egregiè ostendit. Rogatus enim quod sic omnibus malediceret, respondit: *Quia malefacere nequeo.* Quia non potuit factu laedere, voluit verbo. Nã si non aliquis nocuisset, mortuus esset. Sic huius mali non nisi odium & inuidia radix est. Venenum aspidum sub labijs eorum. Sicut mortiferus in silentio, sic qui fratri suo oculis detrahit. Nã virus cordis, est serpens in silentio. Sic qui fratri suo oculis detrahit. Nã virus cordis, est serpens in silentio.

Simile.

Simile.

Humil. 1. ad

pop. Antioch.

Similia.

In Dicitur salu-

tu, cap. 19.

Laert. lib. 2.

Apophtheg-

ma.

Exemplum.

Bruson. lib. 2.

cap. 10. &

Eliahu lib. 11.

Psal. 11.

Eccl. 10.

In Comment.
ibidem.
Præseb. 24.
Psal. 108.

Proverb. 47.

Homil. 39. in
Act. Apost.
10. et 11.
1. Ioan. 3.

Vbi supra.
Simile.

Homil. 3. ad pop.
Antioch.

Psal. 108.

Eccles. 37.

70 PROMPTVARIVM MORALE

pectoris sui (vt exponit Hieronymus) diffundit in fratrem. Qua certe de causa dicit scriptura: Abominatio hominum detractor, quia qualem sementem fecerit, eandem & metet. Vnde David: Dilexit maledictionem, & venit ei. Induit maledictionem sicut vestimentum, & intravit sicut oleum in ossibus eius. Fiat ei sicut vestimentum quo operitur, & sicut zona qua semper praeingitur. Sunt verba signi, acantissima, quibus docet Spiritus sanctus detractores, murmuratores, susurriones, maledicos, idem à Deo passuros quod contra proximum fecerunt, Dei videlicet maledictionem ab eis non recessuram. Hoc & Salomon docuit: Semper iurgia quarit malus: Angelus autem crudelis mittitur contra eum. Et certe quum diabolo proprium sit calumniari, vnde & nomen illud apud Græcos accepit, calumniator omnis & detractor quem spiritum sequatur, quem patrem habeat, cuius mercedem expectare debeat, facile videt. Aptè Chrysostomus: Ferre eum qui contumelia afficit, Dei est: contumelia afficere immeritum, diaboli est. Hoc leuis Diabolus homicida fuit ab initio. Qui enim odit fratrem, homicida est, & ille ab initio odit homines. Sic igitur modo quodam proprio omnis detractor & susurro, membrum diabolo est. Est itaque maledictum aut detractio ipsi maledicenti & detrahenti maxima confusio. Quem admodum enim (ait Chrysostomus) si quis vasa immunda è domo alicuius furetur, & ea coram omnibus educat, non ita confundunt dominum furto sublata, quantum ipse seipsum; ita & contumaciatoribus accidit. Eiectus enim coram omnibus immundis verbis, non alios confundit, sed seipsum, per verba productis talibus. & coinquinata ipsius tum lingua tum mente. Nam vt in domo & vsu corporis quedam honestè haberi & fieri possunt, quæ tamen honestè dici non possunt, sic & in vita atque actione humana nonnunquam accidit. Si quis (ait Chrysostomus) te pratercuntes finem commoueat, hoc facientem nonne statim redarguas? Sic & detractorem reprime. Non enim sic factor ille nares percussit, vt aliena excessu peccata bonos & affantes contristat. Sed ideo hoc malum celebre est (ait sanctus Hieronymus) quia pendet ab omnibus libenter auditur. Quare iusti vox est: Detrahentem secretò proximo suo hunc sequebar. Hoc docet Sapiens esse detractionis remedium. Qui mittit in altum lapidem, recidet in caput eius: ita detractor quum tristem viderit faciem audientis, ne audiat iudicium sanguinis: illico conticeat. De hoc argumento vide quæ in aliis Dominicis diximus.

3. Hic

IN DOMIN. III. POST PENTEC. 71

3. Vno peccatores recipit, & manducat cum illis.

LOCVS moralis de incredibili Christi Redemptoris charitate erga saluandos peccatores, quam omnes imitari debemus, sicut de zelo animatum. Magnum piaculum putabant Pharisæi, peccatores in consortium admittete, & cum illis manducare. Sed hoc periade erat, ac si medici omnes ægrotos fugerent, nec ad eos vniquam accedere vellent. Eleganter Aristippus indignanti cuidam ac dicenti, quod philosophos cereret semper obsidere dicitur fores, & Medicos (inquit) languentium ianuas frequentant. Non tamen quispiam ægrotare mallet quam mederi, nec ego diuus potius esse, quam Philosophus. Maiorum confortia infirmis canenda, à hinc appetenda sunt. Vinum aqua mixtum si fortius est, aqua calore suo imbuti, si tenuius est, ab aqua vicietur, Extincti carbones, ardentibus admixti statim ardescunt. Accede ad citationem ardentem, hominem iustum, virtutis ignem cito accipies. Saul inter Prophetas propherauit, inter improbos improbè egit. Laban propter iacob, & Putiphar propter ioseph ditati sunt. Propter bonum Iosaphat, duobus regibus impus, regi Israël, & regi Edom, cum eo exercitum ducentibus, pluuiam è caelo Heliseus impetrauit. Dixit enim ad soram regem Israël: Si non vultum Iosaphat regis Iuda erubescerem, non attendissem quidam ad te. Charias fraternæ peccatores recipit, & manducat cum illis, à conuersatione & consortio, ab aditu & familiaritate illorum, quatenus medium eos Deo lucrandi esse poterit, non abhorrent. Imò summam charitatis perfectione in peccatoribus lucrandis consistere, viri sanctissimi iudicant. Sanctus Franciscus dixit aliquando fratribus suis: Quid magis consulis, an quod orationi vacem, an quod prædicando discurtam? Videtur in oratione lucrum & cumulatio gratiarum in prædicatione distributio quedam donorum acceptorum. In oratione est purificatio interiorum affectuum, & vnico ad Deum: in prædicatione puluerificatio spiritualium pedum, id est, contaminatio affectuum, distractio circa multa, & relaxatio disciplina. In oratione Deum alloquimur & audimus, quasi inter Angelos conuersamur. In prædicatione multum oportet ad homines condescendere, & humane inter eos viuendo, multa videre, dicere, audire, & cogitare humana. Sed vnum est in contrariis, quod videtur his omnibus præponderare, quod Christus, ipse potissimum prædicationi vacauit, cum peccatoribus manducauit, & conuersatus

Christi erga peccatores amor.

Cariniatib. v. Apophthegma.

Similia.

Exempla. 1. Reg. 19.

Gen. 10. & 19.

4. Reg. 3.

Zelus animarum.

In vita tunc cap. 11. per S. Bonavent.

Exempla.

2.

4. uersatus

uersatus est. Cuius exemplum quia nos maxime sequi oportet, videtur magis Deo placitum intermissa quiete foras egredi ad laborem. Quod & fecit, te tamen pius sudor precibus commendata, qui & post preces factas idem censuerunt. Sic monachi eremos suos deseruerunt, & in vrbes ac frequentia populis loca venerunt, vt proximos suos iuuarent. Isaacius monachus causam suam exiens Constantinopolim venit, vt Valentem Imperatorem Arianum Ecclesie Catholice hostem acerrimum redargueret. Eum enim accedens, frenum equi eius arripuit, dicens: Quod Imperator proficisceris, qui aduersus Deum bellum geris, neque cum propere adiuuorem habebis? Quod & rei euentus ostendit. Quum Antiochenis grauer offensus Ariadius propter Placillie vxoris statuum deiectam, acerbè in eos animaduertere vellet, eremite ad vrbes aduolantes, officarios eius, prætores ac tribunos, frena equorum accipientes, in media ciuitate sisebant, & vindictam à populi capitibus depulerunt. Magnus ille Antonius vt oppressis opularetur, vt Catholicorum causam contra Arianos apud Imperatorem ageret, frequentes vrbes adibat, & sæpe Constantinopoli visus est, & Alexandria. Imò de eo scribit sanctus Athanasius: *Est in solitudine ac montibus versatus, atque omnino ibi exiens vitam, non tamen agrestis ac rudis erat, sed iucundus atque affabilis sermonem, secundum Apostoli præceptum diuino conditum sale proferebat, ita vt inuidia careret, & amore omnium potiretur.*

Theodoretus lib. 4. cap. 24.

Chrysost. homil. 29. ad populum Antiochi.

Nicoph. lib. 4. cap. 40.

S. Athanasius in vita eius.

Nicoph. lib. 12. cap. 25.

Præsumptuosus lib. 1. cap. 27.

Antiochiam venit, quum omnia Valens Arianus Imperator perturbaret, & ab Imperatore visus, atque hoc nomine reprehensus, quod eremo relicto in vrbe ageret, respondit: Id ego, Imperator, libenter fecissem, si pax Christi ouibus esset. Sed si puella essem domi in conclaui cœclusa, soli lanificio vacans, domus autem paterna subito confligaret, me otiosam sedere velles, nec ad incendium extinguendum accurreres? Id ego nunc facio qui incendium in Ecclesia à te excitatum extinguere, & fratres meos in eo periclitantes eripere contendo. Sed huius charitatis erga peccantes fratres illustre exemplum & hoc est. Duo eremite iurauerant sibi inuicem, ne alter ab altero vnquam separaretur. Vnus postea tentatus, in seculum redire voluit, & libidini indulgere. Sequitur alter, vt saltem perpetrato peccato ad eremum eum reduceret, & elupanari prodeuntem complectitur, obsecrans vt secum in eremum redeat. Illo nihilominus in peccato

peccato persistente, manet etiam in eadem ciuitate alter, quotidie manibus laborans, & luxurianti socio laboris sui fructu quotidie largiens, ipsemet ieiunans, & pro salutem fratris seipsum affligens. Hac tanta charitate compunctus tandem alter, flagitiosam vitam deserit, & ad eremum cum fratre reuertitur. Aliud huic simile exemplum, nisi forte hoc idem sit, commemorat Diuus Chrysostronus ad Theodorum lapsus Epist. Hoc est, ad exemplum Christi peccatores recipere, & cum illis manducare. De hac Redemptoris nostri benignitate prædixit Propheta: *Calamum quassatum non confringet, & lignum fumigans non extinguet. In veritate educet iudicium.* Et iterum: *Quod contractum fuerit, alligabo, & quod infirmum fuerit, consolidabo.* Calamus quassatus, & lignum fumigans est mens hominis vanis cupiditatibus dedita, needum illis penitus obruta, sed vt calamus non adhuc contractus, vehementer tamen depressus, & vt lignum non quidem adhuc flamma correptum, fumum tamen, qui flammæ proximus est, emittens; sic cupiditatibus suis ad malum inelmat, & iam iam in turpitudinis fornacem procliuis fertur. Hæc est infinita, & quæ nunquam satis vel explicari, vel laudari, vel recognosci a nobis potest Redemptoris nostri misericordia, hæc etiam aduentus sui in hunc mundum primarius finis ac scopus fuit, vt peccatores reciperet. Non veni vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam. Et Paulus ait: *Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quia Christus Iesus venit in hunc mundum, vt peccatores saluos faceret.* Et rursum: *Vt ostenderet diuinitis gloria sua in pascua misericordie, quæ preparauit in gloriam.* In hac sua misericordia cognosci, glorificari, & prædicari vult. Denique dicit ipse Redemptor in Euangelio, hanc dulcissimam prophetiam in seipso iussit completam: *Spiritus Domini super me, eo quod unxit me, ad annuntiandum pauperibus misit me, vt mederer contritis corde, & predicarem captiuis indulgentiam, & claudis redemptionem, vt predicarem fortitudinem lugentibus Sion, & annuntiarem annam placabilem Domini.* Epaulo post: *Et darem coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu meroris.* Singula hæc verba, quæ varias peccatorum consolatioes, & singula quæ peccatis remedia ponunt, amplificari debent. Certe ex hac misericordia eiga peccatores nota cognosci & manifestari voluit, quando ad eum duos ex discipulis suis Ioannes Baptista ut vinculis misisset, dicens: *In que es? &c. Remittite, inquit, Ioanni quæ*

Christi misericordia ineffabilis. Matth. 9.

1. Tim. 1. Rom. 1.

Esai. 42.

Matth. 23.

Matth. 17.
19. 7.

Collatio veterum cū Christo.

Ioan. 3.
Ezal. 1. 31.
1. R. g. 1. 2.

Typus.

Ioan. 6.
Ezal. 1. 17.
Sermo. 15. super

Psal. 129.

74 PROMPTVARIUM MORALE

audistis & vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, sardi audiunt, mortui resurgunt. & pauperes euangelizantur. Postremo non recipit tantum ad se venientes peccatores, sed vt ad eum confiderent veniant, inuitas, & clara voce compellat: Venite ad me omnes qui laborati & onerati estis. & ego reficiam vos. Rursum: Stabat Iesus in magno die solennitatis. & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me. Hæc Christi benignitas erga peccatores vnica est nostra & maxima consolatio, sine qua, quicquid præterea de Christo credimus, frigeret. Moyses liberator fuit populi veteris, sed non sic vt peccatores reciperet, verum vt eos seuerè puniret. Sic enim extendens manum suam in mare rubrum, Pharonem cum toto exercitu submersit. Sic populo in vitulo aureo peccante, tabulas Legis confregit, & populum ipsum maximo numero interfecit. Sic illum qui collegit tria ligna in sabbaio, fecit lapidari. Iosue saluator & liberator eiusdem populi fuit, sed occidit peccatores qui erant in terra Chanaan. Acham quoque præuaricantem circa spolia hostium, cum toto suo tabernaculo totaque cognatione incendio absumpsit. Samuel erat sanctus Propheeta Domini: sed occidit manu sua pinguisimum Agag regem Amalec, & concidit eum in frustra. Atqui noster saluator, & liberator, & Propheeta magnus, non venit vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Hic est noster Dauid, de quo Scriptura dicit: Memento Domine Dauid. & omnis mansuetudinis eius. De hoc Dauid scribitur: Conuenerunt ad eum omnes qui erant in angustijs constituti. & oppressi are alieno, & amaro animo, & factus est eorum princeps. Hic peccatores recipit. Ad huic accurrunt omnes in angustijs, & difficultate abstinendi à peccato laborantes, omnes veterum peccatorum debitis onerati, omnes de quacunque necessitate tristes & solliciti. Aut enim clementissimus Dominus: Omne quod venit ad me non eijciam foras. Hic est de quo Propheeta prædixit: Adiuutor meus & susceptor meus es tu. & in verbum tuum super speravi. Non solum adiuutor, sed & susceptor: quod explicat D. Ambrosius, Adiuutor, inquit, per Legem, susceptor per Euangelium. Quos Legem adiuuit, in carne suscepit. Hic peccata nostra portat, & ideo in verbū eius super speramus: non in Propheas, non in Legem, sed in verbum tuum: hoc est, in aduentum tuum, vt venias, & suscipias peccatores, delicta condones, eueni lassam tuam in Cruce humeris bonus pastor imponas. Hæc ille. Sic iterum Dauid: Si iniquitates obseruaeris Domine, Domine quis sustinebit? Que spes, que vita mortalium,

IN DOMIN. III. POST PENTEC. 75

talium, si sola apud Deum iustitia vigeret! Ideo subiungit: Quia apud te propitiatio est. & propter legem tuam sustinui te Domine. Hæc est lex euangelica, lex gratie, verbū promissionis, vox misericordie, quia hic peccatores recipit. Veteres Propheete nihil de venturo Messia clarius aut frequentius dixerunt, quam hoc vnum, quod peccata condonaret. Sic Elaias: Sicut Esala 40. pastor gregem suum pascet in brachio suo, congregabit agnos, in sinu suo leuabit, fetas ipse portabit. Pascit in fortitudine, congregat in sollicitudine, portat in mansuetudine & misericordia. Sic Ezechiel: Effundet super populum suum aquam mundam, & mundabit eos ab omnibus inquinamentis suis. & ab vniversis idolis suis (id est peccatis) mundabit eos. Per Ieremiam similiter Ierem. 31 dicit Deus: Propitiabor iniquitati eorum, & peccati eorum non memorabor amplius. Michas vero verbis amplissimis hanc Messie propriam virtutem describit: Quis Deus similis tui, qui auferens iniquitatem, & transis peccatum & reliquiarū hereditatis tuæ Non immitet ultra furorem suum, quia volens misericordiam est. Reuertetur & miserebitur nostri, deponet iniquitates nostras, & proiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Nec hoc tacuit Zacharias, dicens: In die illa erit fons patens domui Dauid, Zachar. 13. & habitatoribus Ierusalem in ablutione peccatoris & menstruatione. Deniq; Dauid de Christo dixit: Tu populum humilem saluum facies. Hæc ergo summa Christi gloria, hæc maxima consolatio nostra: quia si peccauerimus, aduocatum habemus a. 1. Ioan. 2. apud Patrem, Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostri, non pro nostris autē tantum, sed etiam pro totius mundi. Amplificari & vrgeti hæc meritū possunt & debent: primum vt Redemptoris nostri infinita erga nos peccatores misericordia eluceat magis: deinde vt ad eum redamandum efficacius inflammamur: postremò vt in nullis peccatis spem vitie deponamus, sed ad Redemptorem nostrum alacriter recurramus. Pastor ruiticanus, vt eum oues libentius sequatur, ouinā pellem induit. Sic Christus hominē induit, eumq; benignissimū, vt ad eū per penitentiam redire nullus peccator formidatet. Solebant Pagani (sic sanctus Augustinus) hoc nomine Christianis insultare quod penitentiae portus semper in Ecclesia apertus esset, dicentes: Vos facitis vt peccent homines, quum illis veniam promittitis. Quibus ille respondet: Ne desperando augeamus peccata, propitiatus est penitentia Hom. 27. ex portus. Ne sperando augeamus, datus est dies mortis incertus. Hom. 28. Israelitæ quum descenderent in Agyptum vocante Ioseph, Allegoria. existimabant se uti per annos quinque, durante fame, per-

Esala 40.

Ezech. 36.

Ierem. 31

Mich. 7.

Psal. 17.

1. Ioan. 2.

Simile.

Hom. 27. ex

Hom. 28.

Allegoria.

ansa

mansuros. At ibi manserunt per 200. & amplius annos. Sic peccatores aliquando sub spe veniæ, & citò resurgendi è peccato, temerè peccant, sed sæpenumero sic illis placet. *Ægyptus* & status peccati, vt nunquam postea de exeundo cogitent, sitque necesse in manu forti & brachio extento illos educi. Sed tota Christi misericordia erga penitentes non erga perseuerantes in peccato intelligitur.

4. *Vadit ad ouem qua perierat: donec inueniat illam; & cum inueuerit eam, imponit in humeros suos gaudens.*

Amor Dei erga peccatores saluandos. Similium. congeries.

1. **L**ocus moralis de diuini amoris erga peccatores seruandos incredibili magnitudine. Ipse vadit ad ouem que perierat. Nempe sicut ouis aberrans à grege, nisi quaeratur, redire non potest, sed ad vltiora semper progrediens per saltus & siluas se perdit, quum cætera animalia, canis, felis, equus, domino amisso, domum facillè per se ipsa redeant; sic miser peccator, nisi à Deo quaeritus, in salutis viam per se & naturæ suæ ductu aut viribus redire non potest. Sicut terra propter nimiam frigiditatem nullum fructum profert, nisi à sole caleat (vnde in Septentrione omnia inculta iacent) sic homo per peccatum non nisi terra & terrestri maneat, sine diuinæ gratiæ calore nihil salutare operatur. Vt vestis corpori calorem adferat vel augeat, corpus ipsum viuum esse debet, & aliquo calore prius imbui, ideoq; cadauer nullis vestibus calefit; sic nullum opus vel charitatis vel penitentiae, animam in peccato mortuam viuificare poterit, nisi prius Dei gratia viuificetur. Sicut in tenebris, etiam si omnes tenebras aperias, nihil vides; sic in statu peccati mortalis, quod est opus tenebrarum, etsi omnes animæ tuæ vires adhibeas, absque luce gratiæ nihil promoues ad salutem, nec reditum inuenies. Hac de causa dicitur: *Veni filius hominis quaerere & saluum facere quod perierat.* Prius querit quàm saluum faciat. Sic clamatur peccator in Scripturis: *Erraui sicut ouis qua perijt.* 2. *Quare seruum tuum Domine.* Si margaritam pretiosam perdidisti, in eo loco inuenitur vbi amittitur. At ouis perditam non sic, quia semper magis ac magis in saluosa nemora; & in asperos montes se immittit; quiescit nunquam, sed errans progreditur. Sic peccator ab vno peccato in aliud transit, nec peccandi finem facit, nisi à bono pastore suo, Christo, Iesu, specie

Lucas 10.

Psal. 117.

3.

6. **S**peciali gratia & misericordia quaeratur. Ouis amissa, rapaci lupo, aut cuius feræ obnoxia statim est: nec dentes, nec ungues, nec cornua habet, quibus se defendat; nec pedu veloci- tate, qua se seruet. Sic peccator amissa Christi gratia, diabolo, carni, mundo ad prædā expositus est: nec vlla, quibus se tueatur, arma relicta habet. Hinc elucet immensa Dei misericordia erga peccatores. Prius miseretur quàm irascitur; prius misericordiam quàm iusticiam adhibet: prius querit quàm percutiat. Sicut matres & nutrices ad pueros in lutum lapsos non accurrunt eum conuictis, sed prius erigunt, abluunt, componunt, ac deinde, prout opus est, obiurgant: sic Deus ouem perditam primùm tetat ad emendationem variis bladiis & mediis allicere, postea corripit in misericordia. Naucerus cuius nauigiū multam vndique laxatis cōpagibus aquā trahit, nauis ipsiq; nauigio non irascitur. Occurrit potius, & aliā excludit vndā: deinde aliā egerit, manifesta foramina præcludit: latentibus cōtinuo labore resistit, deniq; modis omnibus malum imminens auertit: postea, prout ratio erigit nauis increpat, obiurgat, punit. Pastor quoque bonus de perditā oue nō statim canem percutit, aut apud se indignationē excitat, sed querit diligenter donec inueniat. Hæc est Dei erga nos misericordia. Multū querit, multū expectat, multa tetat, vt ouem perditam ad caulas reducat. Quomodo Christus venator animarū esse voluerit, supra diximus. At inter omnia officia nullum maiore paciētiam postulat, quàm venatio. Multum diuq; expectandū, magnū tædiū deuorandū est, vt fera quātumcunq; cessans, sua tan dē spore exeat. Qui festinat, & idoneū capiendi tēpus nō expectat, nihil vnquā venando capiet. At diu expectandū subito erūper fera, & in castes incidet, vel ictam à te destinatū accipiet. Nullis verbis explicari potest Dei paciētia qua peccator expectat. *Stat ad ostiū, foris pulsat: expectat donec aperiat eum.* An diuitias bonitatis eius, & paciētia, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit? Expectaui vt sinceret viuas. Expectat adhuc vnū annū vt sterilis sicut fenēū proferat. Deniq; sic expectat, vt eius expectatio infidelibus scādālū sit. *Plures enim Dominū (ait Tertullianus) idcirco nō credūt, quia seculo iratum tam diu nesciūt.* Sed exēplo ex Scripturis petito ostendemus, quor modis, quanto studio qua paciētia ouem perditā Deus querat. Apud Esaiā volens Deus peccantem Israel ad penitentiam renouare, vide in quot formas sermonē vertit, satagens & sollicitas ne peccat. Primū protestatur se nihil cōtra eos ex iracundia

6.

7.

8.

9.

10.

Apoc. 1. Rev. 2.

Esai. 1.

Lucas 11.

In lib. de Paciētia, cap. 3.

Ouem perditam quomodo Deus quaerit.

11.

dia aut odio agere: *Indignatio non est mihi.* Deinde cūctatur, sicut parer, qui peccatē illum percutere deberet, cupit tamen parcere, & ait: *An gradiar super eā? succendā eam pariter? An potius tenebit fortitudinē meā? faciet pacem mihi, pacē faciet mihi?* Sic enim peccantē & idololatriam in deserto committem populū quasi percussurus, patitur se per Moysen quasi teneri ne id faciat: *Dimitte me, ut irascatur furor meus.* Sic amātes solent. Hērīcus septimus Anglię Rex, quū cōsobrinū suū ex aliqua causa morte affecerat, posteaq; pro alio quodam nobili mortū obnoxio apud eum certi proceres intercederent, dolēs dicebat: *At nemo vestrum pro meo cōsobrino intercessit.* Tertio cōminatur: *Non est populus sapiēs, propterea nō miserebitur eius qui fecit eū, & non parceret ei qui formavit eū.*

Gravis cōminatio, sed ut parcat, non ut feriat, sicut per Ionam Ninivitis *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur:* que tamen ad Ionę prædicationē nō euerfa, sed emendata est. Circa quod Dei factum Chrysolomus *Quare qua facturus es mala Domine prædicat ut non satia qua prædico. Propterea & gehennā minatus est, ne gehennā inforat.* Rursum expostulat & obiurgat, ne ad verbera veniat: *Qui cæcus nisi servus meus: & quis surdus nisi ad quō misi nuntios meos? Quo cæcus nisi servus Domini? Qui videt multa, nōne custodies? Qui aperiit aures habet, nōne audiet? Gravis obiurgatio, iusta reprehensio. Qui enim cognovit volūtātē Domini, & non facit, vapulabit plagis multis, sed ne eū terreat quem diligit aut contristet, statim blāditur amātissimi: *Ex quo honorabilis factus es in oculis meis & gloriosus ego dilexi te, & dabo homines pro te, & populos pro anima tua. Noli timere, quia ego tecum sum.* Ecce quo modo obiurgatione deiectū, suavissimis vocibus statim releuat. Moꝝ que amātū more conqueritur de ingratitude dilecti populi: *Veruntamē servire me fecisti in peccatis tuis, præbuisi mihi laborē iniquitatibus tuis. Cōqueritur Deus quā duram & acerbā patientiā habuerit, quā diu & multū peccantes sustinuerit, quasi dicens: *Quid faciā tibi nescio: Parcā tibi. Sed fides tua ut salior reddatur. Persequar te. Sed mea non sustinet clementia. Quare post hęc querelā amoris plenā, rursum consolatur, ne ingratitude & impietatis sue cōscia anima penitus deiciatur, & ait: *Ego sum, ego sum ipse, qui doleo iniquitates tuas propter me, & peccatorū tuorum nō recordabor. Qua maxima data cōsolatione, rursum disceptat eū peccatore populo, ut suā iniquitatē, Deiq; parcētis misericordiā magis ac magis agnoscat: *Reduc me in memo-*****

Exod. 32.
Annales Angl.

3.
Exod. 19.
Iou. 1.

Exemplum.

Homil. 1. de Pe-
nitent.

4.
Esaia 43.

Eua. 12.

5.
Esaia 43. 4.

6.
Ibidem 24.

Chrysol. Hom. 1.
de Penit.

7.
Ibidem 25.

8.

riam

riam, & iudicemur simul. *Narra se quid habes, ut iustificeris. Pa- ter tuus primus peccavit, & interpretes tui id est, principes po- puli prævaricati sunt in me.* Hoc est quod Paulus dixit: *Omnia cōclusi sub peccato, ut omnium miseraretur.* Nunc igitur his ser- monibus cōsulū, conuictū, & penitente, sic dulcissimi a- moris brachiis cōplectitur. *Noli timere servus meus Iacob, & Israel quem elegi. Effundā aquas super sitientē, & fluentia super aridā. Effundam Spiritū meum super semē tuū, & benedictionem meam super stirpē tuam.* Hęc est amātissimi Dei cōclusio cum anima peccatrice cōpuncta. Sic ovis perditā querit, Sic, quos ad se vocavit, cōseruat, ne pereat ex eis, quisquam. Quis autem homo amoris iaculo percussus, adeoque infamēs, & el prociari ardentius, vel negotiari diligentius, vel dilectā suā sollicitare artificiosius, vel debilius que telā instruere vel amantius ex- postulare, vel disceptare familiarius, vel parcere liberalius, vel deniq; benefacere abundantiū pollet, quā hic Deus ani- mam sibi semel charitate coniunctā & fide desponsatam, vt ad caulas perdita revertatur, omnibus viis ac modis soli- citat, blāditur, expostulat, conquerit, consolatur, ac deni- que cum ea disceptat, & complectitur. *Quā magna multitu- do dulcedinis tua Domine, quam abscondisti timoribus tuis: perfecisti autem eis qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.* Facit autem hoc Deus in quocunq; & cuiuscunq; generis peccatore, qui quæsitus per gratiā, redire vult per peniten- tiam. Pulchrē Chrysolomus: *Si impius es, cogita publicanum. Si immundus es, attende meretricem. Si homicida es, perspice La- tronem. Si blasphemus es, cogita Paulum prius persequentorem, postea Apostolū: prius lupum, postea pastorē: antea plumbum, postea aurum: antea piratam, postea gubernatorē. Nolo mihi dicas: Vnde scire poterō me veniam esse consecutum? Vbi misericordia Dei imploratur, quæstio non expeditur. Quomodo ille curat nolo diffidat. Sicut medicus varias curationes adhibens, & non interro- gat quomodo curaris, sed concedit arti. Servo concedit, & Dei mi- sericordia non concedit? Hęc ille. Sic bonus pastor Christus querit ovem perditā, donec inueniat eā. De inuenta autem gaudet, humeris suis eam portans, quia inuenta onis, recon- ciliari peccatoris peccata suo luore sanavit: & ne denuo pec- cet, suā semper gratia portat: sicut aquila prouocans ad volan- dum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & as- sumpsit eos, & portauit in humeris suis. Inuentam autem ovem dicit, que reuera non inuenta, sed empta fuit, idque pretio magno.*

Quemad

Ibid. 26.

Rom. 9.

Esaia 44.

1. Cor. 17.

Psal. 30.

Homil. 2. in

Psal. 30.

Esaia 11.

D. u. 31.

Quemadmodum enim cum quis rem quam magnopere exoptabat, etiam maximo pretio emit, dicit amico suo, Ecce quod tibi diu optabam, iam inueni sic Christus, prae desiderio salutis nostrae, inuenisse se dicit, quos sui sanguinis pretio emit. Eandem etiam ob causam de oue perditâ & inuenta loquitur, non de omnibus. Sic enim vniquemque electum diligit Christus, ut si ille solus saluandus esset, pro illo solo facturus & passurus illa omnia fuisset quae fecit & passus est pro omnibus. Quod Diuus Paulus optimè intelligens, dixit: *In fide uiuimus Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Ecce agnoscit pro se in particulari Christum esse passum. Christus in Euangelio gallinae se comparat, dicens: *Quoties volui vos congregare, sicut gallina congregat pullos suos sub alis suis: At qui gallina non secus sollicita & tenera mater est, vni solū pullum ducens, quam si de com duceret. Vidit hoc & sanctus Augustinus quum scripsit: O Deus, qui sic vniquemque curam tanquam solūm curas, & sic omnes tanquam singulos! Sanè sicut sol splendens, non secus vniquodque corpus illuminat, quàm totum hemispherium: sic Christus patiens, diligens, quærens, non secus pro vnoquoque est passus, quàm pro omnibus; non secus quemlibet diligit & quærit, quàm omnes.*

Galat. 2.

Confess. lib. 3. cap. 11. Simile.

Exemplum.

In epist. ad Demag.

Cuius inestabilis dilectionis illustre documentum esse potest, quod sanctus Dionysius Areopagita suo tempore accidisse scribit: *Carpus vir sanctus infideli cuidam, qui alium à fide abduxerat, dira precatum fuerat, celerè quoque à Deo vindictam petierat. Hac precatum, subito vidit caelum quidem supra se apertum, Iesumque in sua gloria stantem, subtus verè ingentem terram hiatum. Et duos illos, seductum atque seductorem, quibus mala improcat fuerat, ad os illius profunda voraginis stare trementes & miserabiles, qui & iam iam casuri videbantur, pariterque serpentes qui deorsum illos praecipitare molirentur. Hæc autem videns, mirandè ferebat quòd necdum cecidissent, & cum sapius eos ipse impellere nitere, tempore quo sinistra hoc moliretur, molestissimè id tulit. Et contra eos rursum improcatum est. Cum ecce vox tantè renouatis ad supera oculis, vidit caelum sicuti & prius aspexerat. Iesumque miseratum quòd fiebat, de caelesti illa sede consurgentem ad eos vsque descendere, & porrigere clementissimam manum, Angelisque vni opem ferentes, aliunde alium tenuisse viros, ac dixisse Carpo Iesum stanti porrecta adhuc manu, ut eos impelleret: iam percute aduersum me, paratus enim sum etiam iterum pro saluandis hominibus pati: gratum mihi istud est, dum non alij homines peccent. Tu autem*

*Rem vide an tibi expediat, per tuam inelēctiam istius profunda voraginis mansorem, Dei ac honorum elementum, consortio præferre. Hæc sunt quæ ego audita vera esse credo. Hæc Dionysius author grauissimus. Sanctus Anno, Archiepiscopus Coloniae, vidit in visione quosdam alios Archiepiscopos in candida & gloriosa veste vestitos, sedes gloriosas in caelo occupare, sequè inter eos candida admodum veste amictum: cuius tamen pars aliqua, quæ pectus tegebatur, sordida quadam macula fixa dabat, quam obiecta manu tegere volebat, nec poterat, ideoque à sede cum alijs capienda prohibitum fuisse, donec illam maculam elueret. Hæc visione cum familiaris amico aperuisset, ille sapièter re cõijciens, *Macula, inquit, hæc vestis tua, est memoria iniuria civium tuorum, quæ te anno superiore Colonia expulerunt, quibus nec adhuc veniam dedisti.* Archiepiscopus testimonio cõscientiæ suæ cõuictus, statim eos omnes reuocauit, & bona fisco addicta illis restituit. A deo Christo displicet amarus zelus, placet verò pietas & benignitas: quæ suo exemplo docet, *quærens ouem perditam, donec inueniat eam.**

Exemplum. In eius vita, lib. 7. cap. 25. apud Surianum tom. 6.

5. Gaudium erit in caelo super vno peccatore penitentiam agente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non indigent penitentia.

Locus moralis de penitentia peccatoris Deo semper acceptissima. Cuius causa duplex est: vna amor Dei in nos peccatoris, qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut conuertatur & viuat. Altera ipsius penitentiae virtus, quæ saepe maiorem adfert emendationem. Quod ad prius attinet, sicut amatiom itæ, amoris redintegratio esse solet, sic Deus amator hominum, peccatorem reconciliatum, ut amicum redintegratum diligit. Alphonfus Arragonum rex interrogatus, *Apophthecor erga omnes eriam malè meritos tam humanus ac mansuetus esset, respõdit: Si iustitia bonis gratum esse, malis autem elementia. Sanè sicut Dei bonitas magis elucet in misericordia quàm in iustitia (ut alio in loco dictum est) sic magis gaudent Angeli in operibus misericordiae, quæ parit Deus penitenti, quàm in operibus iustitiæ, qua remunerat bonos.* Rem à simili explicat diuus Gregorius: *Maius de peccatore conuerso, quàm de sancto iusto gaudium est in caelo, quia & Dux in pralio plus eum militem diligit, qui post fugam reuersus hostem fortiter petit; quàm illum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter gessit. Sic agricola illam amplius terram amat, quæ post spinas & verbas fruges profert, quàm eam quæ nunquam*

Penitentia peccatoris. Parnorm. lib. 2. de reb. g. Alphonfi.

Humil. 24. in Euangel. Similia.

Pars Aestiualis.

F quam

quam spinas habuit. & nunquam fertilem messem producit. Hæc ille. In veteri Lege, quo in loco iugulabatur holocaustum, eodem in loco offerebatur hostia pro peccato. Docet hoc magnam esse peccatoris penitentiæ cum Deo amicitiam, quum in suo sacrificio, & quod ei soli debetur, sacrificium pro peccatore coniunctum esse voluit. In altera parabola de filio prodigo in gratiam à patre recepto, mediante penitentiâ, describitur in domo paterna magnum conuiuium, symphonia, chorus, ut ostendat Christus magnum gaudium, quodque trepidum fieri in celo ex conuersione peccatoris. Totum hoc ex amore Dei in nos proficiscitur, quod facile ex amore quo nos ipsos prosequimur, colligitur. Sic enim & nos de recuperatis bonis magis gaudemus quàm de seruatis. De hac re ita sic sanctus Angustinus: *Deus bono, quid agitur in homine, ut plus gaudeat de salute desperata anima, & de maiore periculo liberata, quàm si spes ei semper affuisset, aut periculum minus fuisset? Etenim tu quoque misericors Pater plus gaudes de vno penitente, quàm de nonaginta nouem iustis, quibus nō est opus penitentiâ. Gaudes quippe in nobis, & in Angelis tuis sancta charitate sanctis. Contestantur & cætera, & plena sunt omnia testimonijs clamantibus, ita est. Triumphat victor Imperator, & non viciisset nisi pugnauisset: & quanto maius periculum fuit in prælio, tanto maius gaudium est in triumpho. Ita hæc tempesta nauigantes, minaturq; naufragium, omnes futura morte pallescunt. Tranquillatur cælum & mare, & exultant nimis, quoniam timuerunt nimis. Eger est charus, & vena eius malum renunciat: omnes qui eum saluum cupiunt, agrotant simul animo. Fit ei recedē, & nondum acbulat pristinis viribus, & sit iam tale gaudium, quale non fuit cum, antea saluus & fortis ambularet. Quid quod ipse voluptates humana vite non inopinatus, & præter voluntatem irruentibus, sed institutis & voluntarijs molestus homines acquirunt? Edendi & bibendi voluptas nulla est, nisi præcedat esuriendi & sitiendi molestia. Ebriosi quædam salsiuicula comedunt, quo fiat molestus ardor, quem dum extinguit potatio, fit delectatio. Institutum est ut iam pacta sponsa non tradantur statim, ne vilem habeat maritus datam, quam non suspirauerit sponsus dilatam. Hoc in turpi & execranda sacuta, hoc in ea, qua concessa & licita est, hoc in ipsa sincerissima honestate amicitia, hoc in eo qui mortuus erat, & renouit, perierat, & inuentus est, ubique maius gaudium mater molestia præcedit. Hæc Augustinus. Satis explicat ex solo Dei erga hominem ardentissimo amore hoc fieri, ut maius sit gaudium*

Leuit. 7.
Allegoria.

Luce 15.

Recuperata
magis delectant
quàm seruata.
Confess. lib. 1.
cap. 9.

Similia.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

gaudium super vno peccatore penitente, quàm super nonaginta nouem iustis. Sed & ait paulo post, quod D. Paulus *1bid. cap. 5.* propter Paulum Proconsulem ad fidem Christi conuertit, & ab eam magna insigne victoria ex priore Saulo Paulum vocari voluerit. Plus enim hostie vincitur in eo quem plus tenet, & de quo plus tenet.

Sed nunc quomodo ex parte penitentiæ ipsius maius penitentiæ gaudium in celo fiat, tribus verbis dicetur. Verè penitens conuersio maior cum affectu ad Deum redit, quia maius se à Deo beneficiis accepisse cognoscit, iuxta illud: *Cui plus dimittitur, plus diligit.* Plus ergo diligit gens plus operatur, & multo emendatior atque ad Deo seruandum alacrior resurgit. Sic apud Elaiam: *Loquimini ad cor Ierusalem, & aduocate eam, quoniam completa est malitia eius, dimissa est iniquitas illius: suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis: id est, abundantem & copiosam gratiam virtutum.* In cuius rei signum & documentum aduulsi Dominus omnia quæcumque fuerant *Iob duplicia, quum conuersus esset Dominus ad penitentiam.* Exemplum in Dauide ponit sanctus Gregorius: *Dauid qui quondam alienam concupiscere non timuit, postea etiã, quia aquam concupiscit, expauit.* Aquam enim ex cisterna Bethleem ei grauius sitienti cum magno periculo militum allatam noluit bibere, sed libauit Domino. Rationem adfert eodem loco: *Qui nullo se grauiori scelere constrictos sentiunt, pigri remanent ad exercenda bona præcipua, quia valde sibi securi sunt quod nulla commiserunt grauiora. At contra ex aliquo graui crimine conuersi, ex ipso suo dolore compuncti, inardescunt in amorem Dei, seque in magnis virtutibus exercent.* Hæc Gregorius. Sic & diuus Chrysostomus: *Qui per respicientiam iterum excurrunt, magna claritate resplendent, & non raro meretrici præcedunt in regno Dei, & multi nouissimi sunt primi.* Morque adfert duo exempla sui temporis, vnus iuuenis, alterius senis, qui per penitentiam in viros clarissimos euaserunt. Maria Magdalena, cui dimissa sunt peccata multa, sic dilexit multum, ut postea unguento perfuderi cepit Christi, ut ad Crucem eum sequuta fuerit, ut prima ad monumentum ecurreret, sola ad monumentum plorauerit: posteaque, Christo in celos assumpto, in Gallia Narbonensi triginta annorum penitentiam acerbam in solitudine transegerit. Sancta Maria Ægyptiaca, ex meretricie conuersa, in desertum fugit, quinq; panibus acceptis quibus consumptis, ex solis herbis

83

1bid. cap. 5.

Illustrior.

Luce 7.

Esaie 40.

Iob ultimo.

Exemplum.

Huall. 24. in

Euangel.

Ad Theodoram
Lapsam epist. 5.

Exempla.

Luce 7.

In vita apud
Scrium, tom. 2.
1. Aprilis.

Sezqm. lib. 8.
cap. 22.
In vita apud
Septim. 11.
Septemb.
In vita 2.
Ostobr.
In vita 24.
Maij.

Similo.

annis quadraginta quinque, nullo mortaliū conspecto, victi-
tauit. Moyses Ethiops ex latrone publico monachus factus,
in eremitam euasit sui temporis celeberrimum. Theodora
Alexandrina propter vnum adulterij actum, mutato habitu,
monasterium ingressa, totam in eo vitā transegit admirabili
sanctitate. Pelagia meretrix Antiochena, à sancto Nonno
Episcopo Heliopolitano conuersa, in cellula iuxta montem
Oliueti extructa vitam huius. Sanctus Bonifacius Martyr
propter vnum fornicationis actum, Romam relinquens, pe-
regrinatur, Martyrum coram gerit, feruente tunc persecu-
tione, ac postremò ipse Martyr sit; Romamque corpore re-
ducto, Aglais matrona cum qua peccauerat, quæque poenit-
entiam egerat, templum in Martyris honore construxit.
Certè bruta animalia que laqueum semel euaserunt, cautio-
ra sunt postea, nec eò facillè redeunt. Communiter quidem
melior est innocètia quàm poenitentia, sicut melior est vestis
integra quàm disrta, et si diligèter resarta. Sed sicut se fissuræ
vestium, si aereis funiculis & pretiosis gemmis copulentur,
pulchriorem reddunt vestem ipsam, quàm si tota sana fuis-
set & integræ sic per egregiam poenitentiam tanta gratia &
charitate resurgit peccator, vt pulchrior reddatur quàm si in
crimen non incidisset.

EVANGELIUM DOMINICÆ IIII.
POST PENTECOSTEN.

Luce 9.

QUAM turba irruerent in Iesum, vt audirent
verbum Dei, & ipse stabat secus stagnū Ge-
nesareth. Et vidit duas naues stantes secus
stagnum. Piscatores autem descenderāt, &
lauabant retia. Ascendens autem in vnā
nauem qua erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pu-
sillum. Et sedens docebat de nauicula turbas. Vt autem ces-
sauerit loqui, dixit ad Simonē: Duc in altum, & laxate retia
vestra in capturā. Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor,
per totam noctem laborātes, nihil cepimus; in verbo autem
tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent, concluderunt piscium
multitudinem copiosam. Rumpebatur autem rete eorū. Et
annuerunt socijs, qui erant in alia nauī, vt venirent & ad-
iuuarent eos. Et venerunt & impleuerūt ambas nauiculas.

114

ita vt penè mergerentur. Quod cum vidisset Simon Petrus,
procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo pecca-
tor sum. Domine. Stupor enim circumdederat eum, & om-
nes qui cum illo erant in captiua piscium quam ceperant.
Similiter autem & Iacobum, & Ioānem filium Zebedæ,
qui erant socij Simonis. Et ait ad Simonem Iesus: Noli ti-
mere. Ex hoc iam eris homines capiens. Et subductis ad
terram nauibus, relictis omnibus, secuti sunt eum.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. Cum turba irruerent in Iesum, vt audirent verbum Dei. De seruore audiendi verbi Dei.
2. Rogauit eum à terra vt reduceret pusillum. De obsequio & seruitio Dei voluntario.
3. Præceptor, per totam noctem laborātes, nihil cepimus. De vano & infructuoso omnium impiorum in hac vitā labore.
4. Sed in verbo tuo laxabo rete. De fiducia in Deum circa difficilia.
5. Procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ego sum Domine. De sui humiliatiōe in conspectu Dei.

1. CUM turba irruerent in Iesum, vt audirent verbum Dei.

Locus moralis de seruore audiendi verbi Dei, exemplo Verbi Dei
populi huius, qui non solū in templo & Synagogis, sed audiendi
per agros & montes, nec paruo numero, sed turmatim, nec seruari
quomodolibet accedentes, sed magno impetu irruentes, &
prementes Iesum, audiebant verbum Dei. Hunc locum iam
bis terte tractauimus. Pauca tamen hoc loco addemus prout
Deus dabit. Hic egregius seruor populi Iudaici in audiendo
verbo Dei, qui nostram ignauitiam in die iudicij condemna-
bit, non hac solam vice, sed aliās frequenter in Euangelio
apparet. Quum per aliquot dies Christum vsque in desertum
sequuti essent, dixit discipulis suis: *Miseror super turbam: ecce iam triduo sustinent me.* Alibi sic eū frequentes sequebantur,
vt diceret discipulis suis, *vt nauicula sibi deseruerent propter turbam, ne comprimerent eum.* Quum mulier hemorroissa
symbriam eius tangeret, usque rogaret quis esset, dicunt ei Apo-
stoli: *Vides turbam comprimentem te, & dicis, quis me tetigit?* Alia
vice sic vndiq; à turbis eum audieribus circumcingitur, vt qui
paralyticum à Christo sanandum adferebat, non inueniente
qua parte illum inferrent præ turba, *asteterunt super tellurem, &
per tegulas summisserunt eum cum lecto in modum ante Iesum.*
Postremò tanta hominū multitudo, & tanto studio ad Chri-
stum audiendā cōfluxerat, vt dixerint Pharisei, qui omnibus
115

Demis. Sexa-
ssi. text.
Domi.

Marc. 1.

Marc. 2.

Marc. 3.

Luce 7.

Mat. 23.

F. j. modis

modis id impedire conabantur, *Videtur quia nihil proficitur!* Ecce totus mundus post eum abiit. Totum hoc nostram locordiam condemnabit, qui iuxta Ecclesias habitantes, & rariùs ad conciones vocati, fastidimus eò exire. Si iustus & bonus es, considera quòd sal non solum mortuas carnes conseruat, sed etiam viuas, & qui Christi & Apostolorum locum tenent, sunt *sal terra*, non solum ad sanandas putridas carnes, sed etiam ad conseruandas integras & sanas. Si peccator es, vide diligenter ne abhorreas à concione, existimans quòd nihil illa te iuuabit. Memineris eos qui à Phariseis missi erant vt Christum comprehenderent concionantem, Christum audientes, ita compunctos misse, vt ad Phariseos reuersi & cur eum non adduxissent interrogati, responderint; *Nunquam sic loquutus est homo.* Ne dabites quin idem tibi accidere queat: *Viuus enim est sermo Dei, & omni gladio penetrabilior, &c.* Si doctus es, ne existimes propterea auditum verbi Dei tibi esse vel non necessarium, vel non conducibilem. Nam viua vox magis afficit, & nescio quid latentis energix habet, maxime viua vox prædicationis sacræ, quæ medium est ordinarium fidei & salutis, vt alio in loco ostendimus. Dauid etiam sapientissimus, tamen in peccato suo mansit, donec voce Nathan Prophete admonitus excitaretur. Quam vbi primùm audiuit, compunctus, exclamat: *Peccati.* Nabuchodonosor contemplantur illam arborem quæ statum suum designabat; sed nihil ea mouebatur, donec Danielis viuam vocem audiret, qua ad penitentiam adducitur. Paulus doctus erat, in Lege euertitus ad pedes Gamalietis; sed Christum non agnouit nisi voce de cælo missa. Certè ad sapientiam Salomonis audiendam venit regina Sabæ, alique sapientes multi de finibus terræ. Atqui plus quàm Salomon hic. Euangelij prædicatio omnem Salomonis sapientiam superat. Vt cunque sis doctus, tamen nec sic vides ipse defectus tuos legendo, sicut prædicatorem, qui Christi cathedram tenet, audiendo; nec multa quæ legis sic aduertis & obseruas, sicut in prædicatione verbi ea audis obseruari: quod vsus ipse & experientia quotidiana demonstrat. Ceterùm non scientiæ copia, non virtutis possessio, sed sola ignauia & locordia, rerumque diuinarum fastidium, ad audiendas conciones tardos ac pigros nos facit. Optimum cibi condimentum fames. Maximus audiendi verbi Dei stimulus, verbi desiderium. Appositè Origenes: *Omnia animalia cognoscunt proprios cibos, & appetunt illos. Sed & inter homines*

Matth. 1.

Ioan. 7.

Hebr. 12.

Demini. 3. Quædragies. 10. 7. part. 2.

Exempla. 2. Reg. 12. Daniel. 4.

Altor. 22. Aitor. 9. 9. Reg. 10.

Hmil. 17. in Numer.

nes ætas, valetudo, & habitudo corporis diuersa, alimenta appetit diuersa & conuenientia. Solus Christianus animi cibos suscipit & nauicat, nisi Spiritu Dei, & igne amoris diuini cor incensum gerat: quo si flagrat, verbo Dei audiendo nunquam satiabitur, sed cum Propheta dicit: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! Super mel ori meo. Quomodo dum esurire, corporis bonam valetudinem declarat* (ait Chrysostomus) sic sermones appetere spiritualis, animæ sanitatem arguit. Alioqui sicut qui in magno vase aceti (ait idem sanctus Doctor) modicam guttam mellis immiscet, etiam mel perdit, & acoritas aceti non mutatur: sic, quos multa cupiditates possident, salutis verbum non admittunt. Desiderium sciendi est optimus modus proficiendi, iuxta illud: Admiratio pepetie philosophiam. Diogenes quum ab Antisthene repelleretur, etiam baculum intentante, subiecto capite, *Cade*, inquit: *non enim ita durum baculum reparis, qui me abs te, quàm diu aliquid dixeris quod discam, arcere possis.* Si tantum in nobis esset retum diuinarum, quantum in hoc homine sapientiæ humanæ erat desiderium, nullus labor, negotium nullum ab audiendo verbo Dei nos retardaret. Sed ideo audire negligimus, quia scire non appetimus. Ideo non appetimus, quia quanti valeant, non cognoscimus. Quæ à longè videmus; minora quàm sunt nobis representari certissimum est: quæ verò prope nos sunt, & præ manibus, magna videntur. Sic peccatori, & retum terrenarum amatori, omnia quæ Dei sunt, tota rerum diuinarum cognitio, minima & contemptibilia apparent: sola huius mundi gaudia & commoda, pulchra & expenda videntur. Ex hac cæcitate & præpostero iudicio illud discrimen oritur inter cibos corporales, qui in mensa, & cibos spirituales, qui pro concione distribuuntur. Ad mensam vocati nunquam ita recusamus, quasi cibo non indigentes: ad audiendum Dei verbum inuitati, semper ita recusamus, quasi concionatoris voce non egeamus. Rursum in mensa optimum quenque cibum nobis ministrari gaudemus, deteriorum aliis accubentibus: in verbo Dei audiendo optimum quidque (vt alicuius vitij reprehensionem, quæ ad animæ sanitatem maxime conducit) à nobis semper remouemus, & in alios trãsterimus, dicentes: Hoc verbum illi & illum perstringit, non me. Deinde in mensa volumus semper esse primi: in concione postremi. Denique omnis concio proluxa: nulla mensa proluxa videtur. Postremò in mensa eisdem frequenter & penè quotidie cibos sine nausea comedimus:

Esaia 117. Simila.

Hmil. 1. in Esaias.

Hmil. 31. 9. 9. in 1. 1. 1. 1.

Lact. lib. 6.

Apothegma.

Simile.

Concionis & mensæ discrimen.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

in concione eundem sermonem bis audire non sustinemus. Horum omnium causa est, quia appetitus omnis rerum conflictum in nobis deiectus est.

2. Rogavit eum a terra reducere pusillum.

Voluntarium Dei obsequium. Matth. 7.

3. Corint. 9. Levit. 27.

Allegoria.

De Civit. Dei. lib. 11. cap. 21.

S. Bernard. In vita Malachia.

Exempla. 1.

Locus moralis de obsequio & seruitio Dei voluntario. Potuerat Christus imperare Simonem, sicut imperavit ventis & mari, & obediebant ei, ut nauem a terra reduceret, sed rogat non imperat. Vult ut omne obsequium quod ei deferimus, voluntarium sit: *Hilarem datorem diligit Deus, & omne opus bonum ex dilectione pensatur.* In Levitico præcipiebat Dominus: *Omnia altimatio siculo sanctuarij ponderabitur.* Omne opus bonum, quod Deo offertur, siculo diuini amoris ponderandum est. Si ieiunas, si oras, si elemosynam facis, ex hoc pondere opus altimabitur. *Pondus meum* (ait Augustinus) *amor meus.* Amore quippe sicut pondere in ea ferimur quæ amamus, maiori amplius, minori minus. Charitatis feruor inter operandum facit opus per se exile & tenue, valde præstans & fructuosum. Exemplum vnum aut alterum proferemus. Ciuis quidam Eboracensis in Anglia, videns Malachiam Episcopum Romam pergentem, multos habere socios itineris, & equos non nisi tres, obtulit ei suum, quo ipse vehebatur, hoc solum dolere se inquit, quod esset runcinus, durè portans, & addit, Libentius dedissem, si melior fuisset. Sed si dignamini, ducite vobiscum. Et ego, ait Episcopus, eo libentius accipio, quo tu prædicas vilis rem, quia non potest mihi vile esse, quicquid tam pretiosa voluntas obtulerit. Illum ergo conscendens Episcopus, primo quidem durum leniebat, postmodum autem mita mutatione valde commodum & suaviter ambulantem inuenit: denique factus est ei optimus & pretiosissimus: quimerium & de subnigro cepit albescere, & non multo post vix inueniebatur albius illo. Quare & Episcopus eo nouem post annis vsque ad diem mortis suæ perpetuo utebatur. Hæc dicit Bernardus. S. Catharina Senensis quum ex putida farina & exigua, ideoque ab alia quadam statim prouicienda, plurimos panes, eoque optimi saporis in vsus pauperum suis manibus confecisset, causam huius miraculi Patri Raimundo Confessatio suo roganti hanc dedit: Ne Dei donum despiceretur, & ne pauperes negligenterentur, magno cum seruore accessi ad illam fatinam: atque ita, Angelis mihi cooperantibus, multiplicata, & in meliorem mutata farina fuit

In vita

2. In vita 2^a apud Surium, tom. 3. pag. 247.

In vita sancti Eligij Episcopi Nouiodunensis simile exemplum legitur. Hoc quoque sensu *duo minuta vidua* laudauit Christus: & Paulus ad Corinthios: *Scio promptum animum vestrum erga ministerium in sanctos, pro quo de vobis glorior apud Macedones.* Sicut terra pinguis ex modico semine vberem fructum adfert, sic paruum opus ex magna charitate profectum, vberem mercedem à Deo reportat: quod David expressit, dicens: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, pinguedine charitatis, & labijs exultationis, id est, labijs exultantibus, & præ gaudio iubilantibus, laudabit os meum.* Vide plura huc pertinentia Dominica 1. post Epiphaniam, & in Dominica Palmarum.

Lib. 2. cap. 21. tom. 4. Sur. 2. Cor. 9. Simile. Psal. 62. Text. 1. Text. 4.

3. Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus.

Locus moralis de vano & infructuoso omnium impiorum in hac vita labore. Infidelitas, hæresis, peccatum mortale, nox huius vite sunt & opera tenebrarum, sine Deo, sine Christo, sine luce virtutum, sine die gratiæ, sine sole iustitiæ. Unde omnium impiorum illa vox est: *Iniustitia lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis.* Propterea sequitur: *Lassati sumus in via perditionis & iniquitatis.* Qui post multum laborem bonam mercedem accipit, aut quod quaesuit inuenit, aut eò quò voluit peruenit, non lassatur, non fatigatur, sed maxime recreatur. Omnes impij ideo in termino laboris lassantur, quia multum laborantes nihil ceperunt. Infidelium hominum omnis labor prosterlus irritus, & inanis est, sine quoad veri scientiam, siue quoad virtutis actionem. Unde B. Prosper: *Grecia scholæ, Romana eloquentiæ, & totius mundi inquisitio circa inueniendum summum bonum, acerrimis studijs, excellentissimis ingenijs laborando, nihil aliud egerunt, quam ut euanescerent in cogitationibus suis, quia ad noscendam veritatem semetipsi ducibus utebantur.* Hoc est, cæca in intellectum cæca voluntas sequebatur, & ambo in foueam ceciderunt. *Ambulant enim gentes in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, propter cæcitate cordis ipsorum.* Ex hac nocte infidelitatis cor apud philosophos sectarumque pugnantem opinionem. Unde sanctus Augustinus: *Dum Socrates ipse omnia monet, offerit, destruit, quoniam non euidenter quod quærebat apparuit, eius discipuli quod cuique placuit inde sumpserunt, & ubi cuique visum est, ibi finem boni posuerunt.* Hinc videlicet factum est, ut sicut à magistro discipuli, sic ipsi inter se discipuli per-

Impiorum labor vanus. Sapiens. 1. Philosophia humana nox labori. Cont. a Collat. 2. cap. 26. De Civit. Dei lib. 1. cap. 3.

petuò dissenſe int , & ſectas inſtituerint. Vnde apud Theodorum Porphyrius : *Perpetua eſt apud nos λογικη & verborum diſceptatio , utpote qui in boni coniecturam humanis rationibus ducamur. Vt autem quod melius & certius eſt aſſequamur , ſemper nobis indagandum relinquitur.* Denique hoc illud eſt quod in perſona ſacerdotis Aegyptij in Timæo ſuo conqueritur Plato : *Vos Graeci ſemper pueri eſtis. Nulla enim apud vos eſt diſciplina qua ſenio incanuit.* In annos videlicet ſingulos noui philoſophi prodierunt. Tanta certè & tam infamis fuit hæc philoſophorum pugna puerilis circa verum & bonum inueniendum , vt Lucius Gellius , Procòſul Romanus , Athenis quum ageret , omnibus philoſophis in vnum locum conuocatis , grauiter eum illis egerit , vt controuerſiarum & diſſenſionum harum aliquem tandem facerent modum , qua etiam in te ſuam illis operam & authoritatem in eſponere pollicitus eſt : eſt inanis & irritus totus eius labor fuerit. Huius rei cauſam his verbis S. Auguſtinus reddit : *Non alia de cauſa inter Græcos illos philoſophos , vt à magiſtris diſcipuli , & ipſi inter ſe còdiſcipuli diſſentiebāt niſi quia vt homines humanis ſenſibus , & humanis argumentis veritatē inueſtigarunt. Sic iſti tota nocte laborantes , nihil ceperunt , nec veritatem attingerunt , nec virtutem coluerunt , ſicut illa coli debet , id eſt , ſic vt fructum beatitudinis inde perciperent. Alia nox huius vite eſt hæreſis , cuius etiam omnes labores inanes & irriti ſunt.* Quod his verbis Apoſtolus docet : *Si quis aliter docet , & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Jeſu Chriſti , & ei qua ſecundum pietatem eſt doctrina , ſuperbus eſt , nihil ſciens , ſed languens circa quaſtiones & pugnas verborum.* De his etiam alibi dicit , quod ſunt ſemper diſcentes , & nunquam ad ſcientiã veritatis peruenientes. Et rursus : *Volentes eſſe legiti doctores , non intelligentes neq; qua loquuntur , neque de quibus affirmant.* Nempe dum nolunt eſſe diſcipuli veritatis , ſunt magiſtri erroris ſemper errantes. & in errorem mittentes. Horum quoque ignorantie cauſa eſt , ſicuti Paganorum , quòd ſemetipſi ducibus vtuntur , & per ſe ſapere volunt. *Veritas tua Domine (ait ſanctus Auguſtinus) nec moa eſt , nec illius aut illius , ſed omnium quos ad eius communionem publice vocas , terribiliter admonens nos , vt nolimus eam habere priuatã ne priuemur ea. Nam quiſquis id quod tu fruendum omnibus proponis ſibi propriè vendicat , & ſuum eſſe vult quod omnium eſt , à communi propellitur ad ſua , id eſt , à veritate ad mendaciã. Hæc eſt nox hæreticorum. Iſti nihil capiunt , quia per nulla bona opera*

De curat. Græc. aff. lib. 1.

Plato in dialog. Timæo.

Cicero lib. 1. de legibus.

De Civit. Dei. lib. 18. cap. 41.

Hæreſis labor de nocte.

1. Timot. 6.

2. Tim. 2.

1. Timot. 1.

2. Timot. 3.

Confess. lib. 12. cap. 27.

opera Deo placere poſſunt. Vnde ſanctus Auguſtinus : *Extra Eccleſia vanitatem quicquid operantur hæretici , quamuis magna diligentia & ſolertia fieri videantur , tamen nihil illis prodeſt aduerſus iram Dei.* Rurſum alibi plenius : *Extra Eccleſiam Catholicam totum poteſt hæreticus habere præter ſalutem. Poteſt habere Ordinem eccleſiaſticum , habere ſacramentum , cantare Alleluia , reſpondere Amē , (hoc eſt , in omni externo cultu cõuenire) tenere Euangelium , fidem Trinitatis habere & prædicare. Solam ſalutem non poteſt habere. Fudare ſanguinẽ poteſt ne idola colat , coronã accipere non poteſt. Hæc ille. Nox peccati mortalis ſine lumine gratiæ , & igne charitatis , facit etiã vt laborantes nihil capiant , nullum laboris ſui fructum percipiant , nec meritum conſequantur. Hoc de eleemoſyna , hoc de ieiunio , hoc de quouis bono opere extra charitatem factò docet Scriptura. De eleemoſyna his verbis : *Si diſtribuerò in cibos pauperum omnes facultates meas , & ſi tradiderò corpus meum ita vt ardeam , charitatis autem nõ habuerò , nihil mihi prodeſt.* De oratione his verbis : *Fiat oratio eius in peccatum. De ieiunio : In diebus ieiunij veſtri inuenitur voluntas veſtra , & omnes debitorum veſtroſ repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. Non eſt hoc ieiunium quod elegit Dominus. De ipſa pœnitentia : Eſaia quaſiuit cum lachrymis locum pœnitentiæ , & non inuenit. Nempe quia irarus fratri hoc quaſiuit , non dolens ſuper temeritate ſua , qua vendidit primogenita. Deniq; ſic animam peccatricem Deus alloquitur : *Stia cum multitudine maleficiorum tuorum , in quibus laboraſti ab adoleſcentia tua , ſi forte quid proſit tibi , aut ſi poſſis fieri fortior. Deſeciſti in multitudine conſiliorum tuorũ. Et per alium Prophetam. Ponite corda veſtra in per vias veſtras. Seminaſti multum , & intuliſti parum. Comediſti , & non eſtiſ ſatiatus ; bibiſti , & non eſtiſ inebriatus ; operuiſti vos , & non eſtiſ calefactus ; & qui mercedes congregaſti , miſiſti eas in ſacculum pertuſum. Hic eſt labor eorum qui vanitates ſectantur. In aranearum telas erit vitulus Samaria : quia ventrum ſeminabant , & turbinem metent : culmus ſtans nõ eſt in eo : germen non faciet farinam : quod eſtiſ fecerit , alieni comedent eam.* Vide vt omnibus modis docet Spiritus ſanctus homines impios nullos ex ſuis laboribus fructus capere : *In circuitu impij ambulant. Sicut mola toto die ſe vertens , eodem ſe loco veſperi inuenit , nihil progressaſſe impij , auari , ambitioſi , voluptuarij , nihil in hunc mũdũ intulerunt ; nudi , obſcuroſ , plorantes nati ſunt : nihil inde auferent ; nudi , obſcuroſ , plorantes moriẽtur. Equi nobiliũ bene phalerati , auto & argento cõtecti , toto die honoriũ***

Cont. Parm. lib. 1. ca. 3.

In Sermon. de Geſtu Emeriti Donati. tom. 7.

Peccati mortalis nox.

1. Cor. 13.

Psal. 104.

Eſaia 58.

Hebr. 11.

Eſaia 47.

Aggæi 2.

Oſea 2.

Psal. 11.

Similia.

1. Tim. 6.

norificè ambulat. Sed quum domù redeunt, omni illo ornatu sublato, nihil illis restat, nisi fatigatio, sudor, & vulnèra quæ ex tantis oneribus & curibus acceperunt. Diuitis, ambitiosi, voluptuarij, sentient in fine, omnes illas diuitias auarè vel acquiritas, vel retentas, omnes honores eupidè vel cõparatos vel possessos, omnes voluptates illicitas, meta onera, eademque grauià & acerba fuisse. Hæc nempe sunt. *Desideria multa & inutilia, & nociua, qua mergunt homines in interitum & perditionem, in quæ incidunt qui volunt diuites fieri.* Damascenus, vt ostendat quàm vanus sit omnium huius mundi voluptatum labor, ponit quendam in discrimen capitis vocatum, qui tres amicos habebat, quorum duos ingenti semper affectu amauerat, multa que pro illis pericula, labores multos sustinuerat, tertium verò sapius aspernatus fuerat, & raro admodum coluerat. Horum igitur primum quum supplex adisset, auxilium in eo discrimine flagitans, & vt causam suã apud iudicè commendaret vehementer rogans, responsum accepit, se quidem id facere non posse quod petebat, tamen honoris causã ad tribunalis locum eum comitari velle. Secũdũ quum supplex adisset, nihil aliud ab eo opis accepisse, nisi duo cilicia, quibus in via vteretur, si vellet. Tertium verò etiam nõ abique magna verecundia aggrediens, & in extremo hoc articulo opem eius etiam immertam suppliciter rogans, hilari & ameno vultu acceptus est, seque incertumũ eius amicũ esse professus, Bono, inquit, sis animo, Regè adibo, & vt tibi propitiuss sit, obsecrabo; causamque tuã apud eum diligentissimè agam. Qua respõsione accepta, miser ille afflictus plurimum est animo consternatus, nesciens quid magis deploraret, suã in tantũ amicũ extremam negligentiã, an aliorum erga se maximã ingratitudinem, an verò suã erga ipsos tantam & tam malè collocatam beneuolentiã. Horum amicorum primus est vxor, liberi, amici, cognati, ceteriq; secundũ carnem familiares. Hi enim hominem ad extremum vitæ diem hoc solo obsequio prosequuntur, vt ad sepulchrũ vsque cadauer comitentur, nulla in re alia illi post mortem vtiles. Secũdus amicus est diuitiarum copia, totaque mandi gloria, ex qua post mortem nihil secum homo aliud auferit præter duo fortè cilicia, quibus sepeliendũ corpus inuoluitur. Itaque per istos duos amicos tota nocte laborans, nihil utilitatis accepit. Tertius amicus vera virtus est, pietas, iustitia quam in hac vita quisque exercuit & coluit: quæ quantumcumq; exigua, comitatur tamè, & causam hominis post mortem apud Deum

1. Tim. 6.

In historia de
Ieraphar, &
Iesaphar,
cap. 13.
Parabola.

Deum Iudicem vehemèter cõmendat. *Opera enim illorum sequuntur illos.* Sed de duobus aliis amicis, mundo & carne, dicit iterum Scriptura: *Seruietis diis alienis, qui non dabit vobis requiem die ne nocte.* Sicut porta in cardine semper vertitur, nec inde exit: sic peccator terminum sui doloris non inuenit. Adulescens aliquãdo captus amore alicuius mancipij, ita illam deperit, vt etiam certò sciat, si eam in vxorem ducat, fore vt ipse statum seruilem subeat, à nuptiis tamen illis, & indigna copula abstinere nolit. Sic diuitis, honoribus, voluptatibus multi ita desponsantur, vt malint eum illis perpetuam seruire seruitutè, & tota nocte laborantes nihil capere, quàm eam cupiditatem deponere. De huiusmodi sanctus Iob dicit: *Sicut tela aranearum fiducia eius.* Aranea se totã euiscerãdo vt rete conficiat. nihil in eo nisi muscas capit. Musca præter id quodd vilis est & immunda, importuna quoque est & molesta: quam si semel atq; iterum abigas, vsque tamen & vsque redibit. Auarus, ambitiosus, voluptuarius, inuidus, vindictæ cupidus, perpetuis curis & cogitationibus afflictanur, ad id quod appetunt consequendum, nec ab illis curis die noctuq; liberantur, quia cupiditates, vt musca importuna, mentes eorum incessanter exagitant. Magna cœcitas, tota nocte laborantes nihil capere, qui tantũ de die laborantes, & ex præscripto legis diuinæ, amplissimam mercedem acciperent. Si quis mercator eodem pretio offerret veros lapillos, & verum aurum, quo alius vendit adulterina, cæcus & insanus haberetur qui recusaret. At Deus pro eodem labore venale exponit regnum cælorum, quo diabolus terrenam hanc & ementiam felicitatem. Sed vt qui de nocte laborant, quis futurus sit laboris fructus, ante laboris exitum non vident: sic terrenarum rerũ amatores, & solliciti negotiatores, quis futurus sit eius negotiationis fructus, nisi finitis huius vitæ mūdinis nõ aduertunt. Et sicut pisces, quã diu inuenta in eca hamo pascuntur, nihil mali sentiunt; & auicula laqueo capta, interitum præda potiuntur, satis se tuto ac bono loco esse putant; sed pisces sublato ex aquis hamo interitũ suum tunc primum vident, & auicula dum euolare contendit, tunc demum se captam cernit: ita omnis generis impij in statu peccati positi, & huius seculi noxiis voluptatibus potiti, miserã suam catastrophe non prius vident, quàm quum sibi in adeptis bonis quietem & pacè pollicentur. Tunc enim repentina mors hæc ipsa nocte animã repetens, qualem somnũ dormierunt, ostendit. O quã longa nox, & quã vacua manus! Dormierunt enim somnum

Apocal. 14.

1. Tim. 10.

Iob 8.

Simile.

Simile.

Similia.

Ioc. 12.

somnum suum, & nihil inuenerunt in manibus suis. Vide plura in aliis Dominicis.

4. *Sed in verbo tuo laxabo rete.*

Fiducia in Deum.

Locus moralis de fiducia in Deum circa difficultia. Hic nobis Petrus est tota nocte laborando nihil piscium cepisset, quod tamen tenebrarum temporis piscationi maxime aptum est; amen nunc clara luce retina ad capturam laxate, Christo iubente, non veretur, plus videlicet in verbo Christi, quam in arte sua confidens. Docet nos hoc exemplum in rebus semper arduis magis Dei verbum seu promissionis, seu precepti, seu etiam consilij attendere maioremque, in eo fiduciam ponere, quam in humanis viliis viribus aut praesidiis, siue ea nobis desint penitus, siue quomodocumque adsint. Dauid cum lociis suis, videns quod eo absente Siceleg incensa esset, omnesque uxores & parvuli cum tota subitancia per lacrones Amalecitas abducti, in re tam desperata, ceteri quidem leuauerunt voces suas, & plauerunt, donec desicerent in eis lachrymas; sed itatim confortatus Dauid in Domino Deo suo, consulit Dominum, persequitur latroculos, comprehendit eos, & excutit praedam. Sic alibi idem Dauid: Quoniam in te eripiar à temptatione, in Deo meo transgrediar murum. Totus ille Psalmus hæc in Deum fiduciam canit. Sic Apollolus: Omnia possum in eo qui me confortat. Rationem assignat Elias. Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem: id est, nouam induent, à Deo acceptam. Egregium in Dauid exemplum contra Goliath, cui Dauid dixit: Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum. In hac fiducia sonitibus turbauit castra Philistinorum solus cum suo armigero, dicens: Non est Dominus difficile saluare vel in multis, vel in paucis. Dixit Israhath rex e. exercitui suo, ad pugnam congregato: Credite in Domino Deo vestro, & securi eritis. Nehemias videns tot imminere pericula & labores in rex edificanda Ierosalem, dixit ad fiduciantibus Deo noster pugnabit pro populo, & vos ipsi faciamus opus. Sic Iudas Machabeus ad suos milites: Non in multitudine exercitus victoria hosti, sed de celo fortitudo est. Alia exempla in aliis locis prolata vide, & de hoc argumento plura in aliis Dominicis, vt Dominica 4. Aduentus, text. 5. & 7. in Dominica Pasche, text. 4. Dominica 4. post Epiphaniæ, text. 4. Dominica Quinquagesimæ, text. 1. & 4. Dominica 4. Quadragesimæ, text. 1. Dominica in Albis, text. 1. & Dominica Pentecostes, text.

Exemplum.

1. Reg. 17.

Psal. 17.

Philipp. 4.
Ephes. 4.

Exemplum.
1. Reg. 17.

1. Reg. 14.

1. Parap. 20.
Nehem. 4.

1. Mach. 1.

text. 5. Certus esse debet de re, qui habet pignus apud se. Verbum Dei seu promittentis operi, seu iubentis opus, pignus certissimum est. Neque enim vel falsa promittit, vel impossibilia iubet, sed iubendo quod non possumus, docet nos id petere vnde possumus: nec petenti vnquam negat, quia nihil se negaturum promittit. *Redimet Dominus animas seruatorum suorum, & non delinquent omnes qui sperant in eo. Cum cecideris (iustus sperans in Deo) non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.* Praesentissimum est Dei auxilium sperantibus in verbo eius; & solum Dei verbum iustis omnibus, vt baculus, vt anchora, vt tutis fortissima, omnis praesidij loco est. Hinc illæ voces: *Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mihi spes dediti.* Rursum: *Sustinuit anima mea in verbo eius, spera- uerit anima mea in Domino.* Et iterum. *Propter verba laborum tuorum ego custodiuui vias duras.* Denique hanc maxime ob causam dicit Propheta: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis, quia sicut lumē oculos, sic Dei verbum animam lætificat, & mira consolatione replet: sicut lumē pingros ad opus excitat, sic Dei verbum timidus ad fortitudinē prouocat, iuxta illud: Verba sapientum quasi stimuli.* Sicut ex luminis solaris reflexione generatur ignis, sic verbum Dei generat in anima amoris flammam, iuxta illud. *Eloquium Domini inflammavit eum.* Sed sicut lumen in diaphano & perspicua materia incenditur, in materia autem feculentiora remittitur: sic in animo puro & deſecato verbum Dei fortitudinem generat, amorem excitat, consolatur, onerum adfert, sed in animo materialium & terrenarum rerum amore quasi densa nube offuscato, verbum Dei nec penetrat, nec vllam operationem sibi propriam facit. Similis Simoni Petro esse debet, simplex in malo, feruens in bono, humilis corde, qui audita Dei voce, confestim dicat: *In verbo tuo laxabo rete.* Verbum Dei se meum est, multum fructificans sed in terra bona. Verbum Dei est cibis animæ, sed illis qui renati sunt ex verbo. Eisdem enim nutrimur, ex quibus iunus: sicut pullus nascitur ex albugine oui, & nutritur ex vitello eiusdem.

5. *Procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ego sum, Domine.*

Locus moralis de sui humiliatione in conspectu Dei. Petrus indignum se tanta Christi gratia existimans, vt ean-

Psal. 33. & 12.

Verbum Dei omne praesidium.

Psal. 118. 119. & 116.

Psal. 118.

Simile.

Eccli. 22.

Psal. 104.

Humiliatus est superbum.

tum miraculum eo presente, & in eius nauticula Christus operaretur, peccatorem se profiteretur, & Christi presentia indignum. Sed quo se indigniorem Christi conuersatione iudicabat, dicens, *Exi a me Domine* eo Christo propinquior factus est, & omnium eius indiuiduorum comitum intimus, omnium Apostolorum familiarissimus, & secretorum maxime conscius. Quanto humilius sedebat, tanto amplius capiebat, sicuti Magdalena secus pedes Christi sedens, vt verbum vite audiret. *Saul cum esset paruulus in oculis suis, factus est caput in tribubus Israel*. Vbi ostium est humile & paruum, necesse est de misso capite intrare, vt conque sit domus magna. Vt caelum ingrediaris, vt ad virtutem & veram gloriam peringas, per Christum intrare debes. *Ille enim est ostium*. At ille miris & humilia corde erat: & hoc ipsum vt nos essemus, ab eo nos dicere iubet. *Non in spiritu non in commotione Dominus, sed sibilus aura tenuis*. Illic habitat & requiescit Dominus, vbi humiliter de se animus fertur, non ambulans in mirabilibus super se, sed sicut recenter ablactatus a matre sua, qui adhuc pendet a matre sua, sicut modo geniti infantes, in simplicitate cordis lac concupiscit. Inter ceteras sponsae dotes haec ponitur: *Statura tua assimilata est palma, & vbera tua botris*. Palma est arbor, cuius radix quanto plus opprimitur, tanto altius confurgit, habetque radicem maxime in terra defixam. Habet quoque folia ad modum palmae manus humanae, quam natura sine vnguibz pungentibus & sine aculeis formauit. Haec omnia humilitatem spiritus, mansuetudinem & simplicitatem sponsae significant: vt sic fructus suauissimos proferat, sicut palma suos dactylos; & in altissimam comam insurgat, sicut palma quae arbor est maxime procera, & in capite valde comata. Sic enim dicitur: *Iustus vt palma florebit in domo Domini*. Quia solus Petrus hoc viso Christi miraculo se maxime humiliavit, propterea ei soli respondit Christus: *ex hoc iam eris homines capiens*; cum plus ceteris honorans. Sic alibi ex summa animi humilitate Christo dixit, *Non lauabis mihi pedes in aeternum*; sed a Christo correctus, ex eadem humilitate promptissime morem gerit, dicens: *Domine, non solum pedes, sed & manus & caput*. Haec est humilitatis virtus, iuxta illud: *Inter montium petransibunt aqua, & valles abundabunt frumento*. Humilibus datur abundantia gratiarum, & copia meritorum. Sicut enim valles aquosae sunt, fructuosae, vmbrosae, & calidae propter solis ardorem magis coelsum, & aquarum defluxum,

Exemplum.

1. Reg. 15.
Simile.

Isa. 50.
Matth. 23.
2. Reg. 19.

Psal. 130.
2. Pet. 2.

Cant. 7.

Simile.

Psal. 91.

Luce 7.

1. Cor. 13.

Psal. 145.

Simile.

defluxum, propterque vicinos montes: sic animae humiles, propter gratiarum decussum, & conclusae charitatis ardorem (superborum enim charitas, si qua in operibus est, effluit tota per vanam gloriam) & vicina Sanctorum exempla, quae illi intuentur, sunt perpetuo bonorum operum fructuosae. Nempe, vt ait Scriptura, *Vbi est humilitas, ibi est sapientia*, Prou. 11. *Simplicitas iustorum attinget eos*. Humiliter enim de se sentiens, & seipsum melius cognoscit, & ad Deum cognoscendum perspicacior efficitur. *Excelsus Dominus, & humilia* Psal. 137. *respicit, & alta a longe cognoscit*. Sic Phariseus de bonis operibus sibi placens, seque ceteris hominibus preponens, abiectus est: Publicanus suam misericordiam agnoscens, iustificatus est.

Ipsa docet rerum natura, in magnis Dei donis, multaeque virtutibus humilitatem animi adesse semper oportere. *Ra. Similia.*
 1. *Imis quo fructibus est onustior, eo terram versus magis depimitur*. Spica quo granis plenior, eo se incuruat magis.
 2. *Ramus erectus, & spica erecta, vacua sunt*. Vasa vacua magis resonant, repleta minus. Cuius arboris folia lata & densa sunt, vel nullum vel raram fructum adfert. Multa loquuntur, multum iactitant, multum verborum habent, quibus solidae virtutis inest minus. Humilitas taciturna est & timida, sed bonis operibus plena. Sicut stella in firmamento est modica in apparentia, sed verè magna, & quidem (vt Mathematici tradunt) tota terra maior: sic humilis quum sit apud Deum & in rei veritate magnus, sibi tamen atque alijs paruus & contemptibilis videtur. Inter superbum & humilem hoc discrimen est. Superbus ab omnibus cognoscitur, sed seipsum nescit: humilis a nemine cognoscitur, sed seipsum optime nonit. Sicut pueri homine conspecto, nihil nisi hominem cognoscunt, nec vestem, nec dignitatem considerantes: sic humilis factus vt paruulus (*nisi autem efficiamur vt paruuli, non intrabimus in regnum caelorum*) res ipsas, vt a Deo sunt, considerat, non vt mundi vanitas nouo succo eas depinxit. Plura de hac insigni virtute iam in alijs Dominicis aliquoties diximus, & adhuc plura infra dicemus. Dominica 10. post Pentecosten, textu ultimo.

Par. Aestiuale.

G EVAN

Superbi & humilis discrimen.

Simile.

Matth. 18.

PROMPTVARIUM MORALE
EVANGELIUM DOMINICÆ V.
POST PENTECOSTEN.

A MEN dico vobis, nisi abundauerit iustitia vestra plus quam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis: quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehenna ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te; relinque ibi munus tuum ante altare; & vade prius reconciliari fratri tuo; & tunc veniens offers munus tuum.

PERTECOSTE moralis huius Euangelij.

Nisi abundauerit iustitia vestra plus quam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Contra hypocritam, & de vicia eius generibus.

Ego autem dico vobis: Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Contra iram aut quodcumque odium proximi.

Qui dicit a fratri suo, fatue, reus erit gehenna. Contra contumelias & mala verborum proximo.

Qui offers munus tuum ad altare & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offers, &c. De necessariis & non necessariis in reconciliacione fraterna.

I. Nisi abundaueris iustitia vestra plus quam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum.

Locus moralis contra hypocritam, & de vicijs eius generibus. Iustitia enim Scribarum & Phariseorum tota hypocritica erat, quia vel in exterioribus tantum reuerentia, neglecta interna & vera cordis iustitia, vel in ipsa externa aut prepotenter & inuisa, quia patria exacte seruabant, maxima negligebant; aut ficta tantum & simulata, quia verbalis potius erat quam realis obseruatio, consistebat. Ad primam quod attinet, dicit illis Christus: Vos Pharisei quod de foris est castus & castus mundatis; & quod autem intus est vestrum, plenum est rapina & iniquitate. Stulti, nonne qui fecit quod de foris est, etiam quod deintus est fecit? Rursum alibi: Vobis

Hypocritis, & vana eius genera.

1. Externa reuerentia siue interna.

Matth. 23.

Scriba

Scriba & Pharisei. Similes estis sepulchris dealbatis, quæ a foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcicia. Sic vos a foris pareti hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisis, & omni iniquitate. Hæc est detestanda impietas sub fæco iustitiæ. Iustitia Christianorum debet esse interna, & in corde; non ficta, nec in labijs. Diligens non verbo & lingua, sed opere & veritate. Omnia opera hypocritæ sunt sicut falsa moneta, exterius deaurata, intus lutea. Sunt vacua vasa bene signata, & titulis speciosis ornata. Sunt sicuti poma illa quæ circa mare mortuum (ubi olim Sodoma stetit & Gomorra) nascuntur, vt varij scribunt authores, & quæ colore & magnitudine speciosa sunt, maturaque videntur ac solida, sed ubi ea primum tetigeris aut compresseris, in vaporem fetidum & sulphureum resoluntur, tam naribus ingrata, quam oculis erunt iucunda. Sunt quasi opacum, & umbratum nemus, quod prima facie amœnum, & delicijs plenum apparet, sed intus non nisi serpentes ait. Sunt sicut tormenta bellica in castris propugnaculis disposita, quæ magnum aspicientibus terrorem adferunt, sed puluere & globis vacua, idcoque inania terriacula menta. Vides in hypocrita ieiunium, orationem, elemosinam. Quem ista non moueant? Sed deest diuini amoris ignis, deest intentionis bonæ globus, & ita nihil valent. Quod natura differt ab arte, hoc vera iustitia ab hypocrisis. Natura in omnibus animalibus à corde suum opus incipit; pictores & statuarij à facie, nec interiora possunt exprimere. Assimilantur hypocritæ struthioni, de quo Iob ait: Penna struthionis similis est Iob 39. herodij & accipitris. Accipiter & herodius sua velocitate reliquas aues superant. Struthionis autem pennæ similitudinem eorum habent, volatus autem non habet. Alas quidem quasi ad volandum erigit, sed nunquam à terra eleuatur. Tales sunt hypocritæ, qui actiones externas quasi alas ad volandum excutunt; habent, animo tamen & corde toti terræ inhærent, & terrena sapiunt. Quum enim sint immunditia suæ, malicia lupi, astutia vulpes, usani gloria volucres, transfigurant se tamen in Angelos lucis. Sicut vulpes simulat se mortuam vt gallinæ capiat, securè ad eam accedentes; sic hypocritæ mortificationem simulant, vt simplicibus imponant, & sub pietatis prætextu prædam aliquam capiunt. De quibus Apostolus: Vos lupi in pelle ovium, & quibus Apostolus: Vos similes sunt, qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas oves.

1. Ioh. 3.
Similium congeries.

Simila.

1. Tim. 2.

rata peccatis. Tales hypocritæ polyo similes sunt, de quo sic scribit sanctus Basilus: *Non silentio præterierim polyopi dolor ac furacitatem, is cuiusque saxo adhaerit, colorem subit illius, atque ad se, ut piscium complures ad ipsum de improviso nantes, tanquam ad saxum appellant, paratamq; sese offerant illi prædam. Tales sunt qui sobrietatem cum sobrijs laudant, intemperantes sunt cum intemperantibus, atq; ad id quod cuique placet, suam omnino sententiam vertunt. Quos evitare facile nemo potest, propterea quòd pietatis prætextu, prauitas eorum fucata, et adornata profunda latet. Hæc ille. De huiusmodi David: Loquantur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Maledixit Dominus vineæ de qua expellauit ut faceret uua, et fecit labruscas. Labrusca habet colorem uua; sed non saporem; sicut opera hypocritarum bonum habent colorem, sed Deo sunt insipida. Videtur hypocrita huiusmodi esse tepidus ille, quem euomet Dominus. Habet enim exterius calidum quid, & interius frigidum: feruet actio, & friget intentio. Vide plura in Dominica prima post Pentecosten.*

Psal. 37. Esau 3.

Apoc. 3.

Text. 5. Hypocritis superstitiosa.

Luca 11. Matth. 23.

Exempla. Puar. his de discrim. adul. & amic.

Alia iustitia Pharisæorum siue alia hypocritis, erat externa quædam sanctitas præpostera & mutila, quia in minimis scrupulosi erant, in maximis nullam conscientiam ponebant. De qua Christus: *Vt vobis Pharisæi, qui decimatis meniam, et rutam, et omne olus, et præteritis iudicium et charitatem Dei. Vel, ut Mattheus habet, et reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium, et misericordiam, et fidem. Hanc iustitiam superamus, & hypocritam corrigimus, si magna facimus, & parua non prætermittimus: si in nos ipsos rigidi & seueri sumus exactores, non adultores: si quum parua præstitimos, non propterea sanctulos nos esse opinemur, sed quæ maiora non facimus, attentè dispiciamus. Prolomæo regi Aegypti, quia discendi cupidus videbatur, adultores ei familiares de lingua, de versiculo, de historiola digladiantes, ad mediam vsque noctem reluctabantur. At verò sciuenti, ferocenti: uehementibus populum oneranti, nullus è tam multis obfistebat. Cùm aliquando Tiberius Cæsar in Senatum uenisset, surgens adulator quidam, ait, hominibus liberis liberè loquendum esse: nihilque metu dissimulandum, neque quicquam reticendum eorum quæ ad publicam utilitatem pertinet. His verbis eum omnes excitaſſet, factoque silentio, & ipso etiam auscultante Tiberio, Audi Cæsar, inquit, in quo te quidem culpamus omnes, etiam si nemo palàm audeat dicere. Negligis teipsum, corpusque tuum*

tuum exponis pro nobis, sollicitudinibus & laboribus illud conficiens, nec interdium, nec noctu quiescens. Huiusmodi multa cum ille dixisset, aiunt Oratorem Caium Seuerum subieciſſe: *Ista libertas hanc hominem exitio dabit. Tales adultores tam sui ipsius, quàm aliorum sunt hypocritæ. Non ille bonus medicus est, qui hominis tubera fistulâsque habentis, pilos tantùm & ungues ferro incidit. Non ille bonus ludimagister est, qui puerum de tabula & stylo castigat, mores autem eius deprauatos dissimulat. Ridiculus ille censor ac monitor esset, qui imperitum Oratorem, nihilque dicentem quod ad causam pertineat, reprehensurus, de voce cauillerur, & grauitè accuset, quòd frigidam porans corrumpat arteriam. Meritò Diogenes Musicos in ius vocat, quòd quum lyrae chordas congruè aptarent, animi mores inconcinnos haberent. Grammaticos quoque admirabat, quòd quum Ulyſſis mala tam studiosè inquirerent, sua prorsus ignorabant. Quam præposteram diligentiam prudenter Themistocles refutaui, qui rogatus inter epulas ut neruis caneret, quum respondiſſet, se illam artem nescire, alijsque inuulsiſſet, Quid ergo nosti, si hoc non nosti respondit iterum, Republicam ex parua magnam facere noui. Sicut ergo absurdum & præposterum est, parua curiosè scire, magna nescire: parua in alijs curiosè arguere, magna dissimulare: sic præposterum & periculosum admodum est, in paruis delictis ingentes scrupulos ponere, magna crimina sine scrupulo committere. David uita Bethsabæ, & iam captus in oculis suis, inquirebat an mulier sanctificata esset ab immunditia sua: & non inquisiuit an viro esset copulata coniugio. Iudei noluerunt ingredi prætorium ne contaminarentur, sed falsis testimonijs Christum morti tradere nihil verebantur. Tales sunt qui in ceremonijs externis omnia accuratissimè obseruant, seriùs ad Ecclesiam uenisse, in hotis reddendis uersiculum omiſſiſſe, pro maximo piaculo habentis, sed in ipsa Ecclesia fratres maleuolè obseruare, inuidia laborare, obsecenas cogitationes uolere, pro nullo delicto habet. De quo homo in genere sic conuenitur Augustinus: *Sed hoc nimis doleo, quia multa quæ in diuini libri saluberrimè præcepta sunt, minus curantur: et tam multis præsumptionibus sic plena sunt omnia, ut grauius corripiatur qui per otia sua (id est, per festiua solennia) terrâ nudo pede tetigerit (non caleatus & melius solito uestitus) quàm qui mentem uolentia sepeleuit. Alia Simulata Pharisæorum iustitia seu hypocritis erat, uerbalis, non realis, ficta**

Similia.

Laë. 1. lib. 6. Apophthe. gmata.

Auguſt. epist. 28. ad Ursulum.

Exempla. 2. Reg. 12.

104. 19.

Epist. 119. cap. 19.

Simulata sanctitas.

Math. 23.

Luc. 11.

Luc. 11.

Math. 23.

Domin. 2. Ad-
vent. text. 4.

Exod. 24.

Math. 21.

Roman. 2.

Math. 21.

Math. 23.

De fide & oper.
cap. 26.

Contra Faustum,
lib. 17. cap. 2.

Plutarch. in lib.
de profectu ma-
rum.

Apotheog.
ma.

De del. Chrij.
lib. 4. cap. 27.

Similia.

Of. 2.

ficta & non vera mandatorum observatio, quam sæpe in Evangelio taxavit Christus: *Quæcumque dixerint vobis facturos secundum opera eorum nolite facere. Dicunt enim, & non faciunt.* Rursum: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Et iterum: *Nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit eam?* Et adhuc aperta: *Va vobis legisperitis, quia tulistis clavem scientiæ, ipsi non introiistis, & eos qui introibant, prohibuistis: malum videlicet exemplum & scandalum præbendo, Et alibi: Onera gravia imponunt humeris aliorum, & digito suo ea nolunt movere. Quem locum alibi exposuimus, simulque de hoc hypocrisis genere in aliis Dominicis diximus. Hæc hypocrisis omnibus ferè Judæis communis erat, omnium certè filiorum veteris testamenti, siue in statu legis, siue in statu gratiæ (non enim temporum, sed morum hæc differentia est, ad vetus vel novum Testamentum pertinere, veterem vel novum hominem esse) propria est. Horum enim omnium vox est: *Quæcumque dixerit Dominus faciemus, & erimus obedientes;* sed nihil opere præstant. Isti pertinent ad minorem illum filium, qui *invisare & operari in vinea, dixit: Eo Domine, & non inivi.* De his Apostolus dicit: *Qui in lege gloriatur per prævaricationem legis Deum inhonorat.* Nomen enim Dei propter vos blasphematur inter Gentes. Atqui iustitia nostra debet esse maioris filij, & gentilis populi; qui etsi ad tempus noluit obedire Deo, & vocatus in vineam, respondit: *Nolo ire, postea tamen poenitentia motus inivi.* Hic enim fecit voluntatè patris sui. *Qui enim fecerit & docuerit, sic vocabitur magnus in regno celorum:* Hic verè hæres regni erit, & ideo his verbis statim subiecit Christus hunc Evangelij nostri textum, simulque ostendit, hanc Pharisæorum iniustitiam & hypocrisim in hoc genere maximè consistere, quòd dicat bene, & faciat male, vt deducit sanctus Augustinus. Anacharsis Scythæ de Græcis hoc notavit, quòd præclare loquerentur, & nihil facerent, ideoque similes eos illis esse dicebat, qui namisinate ad nihil aliud videntur, nisi ad numerandum. Appollitè sanctus Augustinus: *Sicut civitas pulcherrima est corpus, & deformis animus, magis dolendus est, quàm si deformis haberet & corpus; ita qui sancta loquitur, & male vivit, magis miserandus, quàm cuius vita improba verbis respondet.* Hoc enim est ex eburnea vagina plumbeum educere gladium. De istis verè est quod scribit Oleeas: *Oblitus est Israel factoris sui, & delubra edificavit.* Obliviscuntur hypocrite Dei in corde, & de labijs suis edificat templa, quia omnem*

omnem sanctitatem in verbis ponunt: *Labijs suis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Sunt quæsi aurum alchymistricum, quod splendet, & non valet. Vox quidem eorum vox Iacob, sed manus eorum manus Esau sunt: opera reproborum faciunt, loquuntur vt electi. Sed aurichaleo hypocrita propriè assimilatur: auri colorem habet, non valorem. Cibaria in aurichaleo servata, malè sapiunt, & odorem fetidum contrahunt. Sic hypocrisis interiores affectus corrumpit, quos diu exaltator vbi semel producere audet hypocrita, teterrimi appasebunt, & pestilentes. Vasa ex aurichaleo facta, quum nova sunt, nihil verè aureis splendore cedunt, sed paulatim rubiginem contrahunt, tandemque cupere suam originem manifestè produunt. Sic hypocrita in prima eam eo conversatione vir sanctus videtur, sed diuturniore consuetudine minus placet, vt tandem proflus displicet, quum sub pelle leonina auriculæ prominent asina. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Hypocrita est arundo vento agitata. Arundo radicem habet in arena, & vento, pluvia, flumine obruitur. Hypocrita totus radicatur in amore terrenorum, & quavis tentatione se ipsum prodis, simulationemque deponit. Inter veram ovem & lupam in vellitu ovis hoc discrimen est: vt vera ovissu condeatur, semper tamen lanam gerit, quæ in proprio subiecto & naturali facile denuò succrescit. At vellus quo se veltit, lupus, si condeatur, nonquam denuò succrescit, sed statim se prodit lupus. Sic vera virtus tribulatione laboratur, simulata & hypocritica de- tegitur & reuelatur. Sicut solis ardor coram dissolvit, & lutum indurat: sic tribulationis æstus cor molle & flexibile ad emendationem trahit; cor luteum, & sordidis cupiditatibus repletum, quale hypocritarum est, indurat magis. Rursum arundo omni vento agitur. Sic hypocrita ad omnem fortunæ auram se flectit. Arundo exterius vitorem habet, intus medulla, & omni soliditate caret. Hypocrita in verbis sanctus est, in corde vanus. Arundo cito crescit, & cito atrescit. Sic hypocritæ gloria & exultatio, de qua Job: *Quidum hypocritæ ad instar puncti.* Denique licet perforatur manus que arundini inaitur, sic facile læditur, qui hypocrite fidit. De quo Esaias: *Ecco confidit super hyrculum auidem & confractum, &c. cui si innoxius fuerit homo, intrabit in manum eius; & perforabit eam.* Quemadmodum Patroclus Achillis arma induens, & equos in pugnam deducens, hastam Pelicam non ausus est attingere, sed hanc omisit: sic hypo-

Math. 23.
Similium co-
geriet.

1.
2.
3.

Math. 7.
Math. 11.

4.

5.

6.

7.

Job 22.

Esai. 38.

8.

crita verba & voces Sanctoꝝ concinne resonant, facta eorum non attingunt. Illis diei debet quod adoleſcēti leuifimo de temperantia & ſobrietate in Senatu Romano grauius differenti reſponſum erat: *Quis te ſeruat adſcitantem vt Crasſius, cenantem vt Lucullus, loquentem vt Cato?* Cygnus plumas habet omni niſo candidiores, ſed carnem nigram, & digeſtionis duriffimā. Sic hypocrita ſub verbis mellitiffimis venenum alit. Panthetiam propter pellis pulchritudinē, & colorum varietatem, & odorem quem emittit, cætera animalia ſollicite adeunt, & multum videre deſiderant, ſed torritate capitis deterrentur, vnde ipſa caput occultat, & uicidentia animalia rapit & deuorat. Sic hypocrita propter externam ſanctitatem, & opinionem eius, a multis appetitur, quos ipſe poſtea vel corrumpit ſua improbitate, vel ad ſuum emolumentum trahit. Poſteſt quoque & eruce aptiffimē comparari ipſa hypocriſis. Eruce eſt vermis maximē noxius arboribus & herbis: folia, flores, & ipſas interdum frondes & pampinos corrodit. Sic hypocriſis omnes animi affectus, verba, & opera corrumpit, nihil in homine ſanum relinquit. Eruce omnibus conſumptis textis de ſuis viſceribus telas, mox aranearum, quibus ſe per totam hyemem inuoluit, adhaerens arboribus, & ſemen ſuum peſtiferum cuſtodians: Egerit enim quedam oua, quibus in vere erumpentibus naſcitur multa proles. Sic hypocrita ad ſui conſeruacionem, & ad diſſimulationem ingenioſus eſt, & omnia aliqua aduerſitate, multis technis & dolis ſuam celat malitiam, adhaerens alijs bonis viris, tantisper dum tempeſtas tranſeat, quorum ope multa ſecreta facit multorum ſemina malorum. Eruce ad modum bombycis ſericum facientis, tranſformat ſe ex reptili in volatile, & ſic papilio, & quādo volat, minūſ eſt noxia quā quando reptat. Sic hypocrita ad modum iuſtorum, qui præclare de Eccleſia & Republica merentur, ſit ex priuato Prælatuſ, ex paupere diues, atque aperte ſuperbuſ: & tunc minūſ nocet, quia magis ſe manifeſtat (magiſtratuſ enim probat virum) quā quando in ſua paupertate reptabat, opinione ſanctitatis multos decipiens, & ſeipſum perdeus. Nam vt luctatores ſuum corpus humiliant vt deiciant alios; ſic hypocritæ ſeipſos exterius humiliando, alios ſepenumero ſupplantant, & alijs deiectis in ipſorum loca & dignitates conſcendunt. Alia adhuc Phariſæorum hypocriſis erat, in omni virtutis opere laudem & gloriam humanam captare. *Omniem iuſtitiam ſuam faciunt,*

Phariſæica vana gloria.

vt vi-

vt videantur ab hominibus. Hanc inſaniam corrigere debemus, qui à Chriſto nomen accipere volumus; vt in alijs iam Dominicis ſemel atque iterum late deduximus. Hic tamen pauca addemus. Bonus Chriſtianus in omni virtutis actione puram Dei gloriam ante oculos habere, & eam ſolam quaerere debet. *Artes omnes humana* (ait D. Baſilius) *ad finem ſibi præfixam actiones ſuas omnes dirigunt: hominis Chriſtiani finis eſt, ei placere, cui ſe probauit, iuxta illud Apoſtoli; Contendimus in omnibus, ſiue abſentes ſiue præſentes, placere Deo.* Ad hunc finem omnia dirigenda, ſicut cynoſuram reſpicit naua, vt curſum dirigat. Nunquam ille rem faciet, qui ſegetem ſuam in herba colligit, nec autumnum expeſtat, quod meliſſis tempus eſt. Qui nunc laudati volunt, receperunt mercedem ſuam, quia æterna carent. Tinea virtutum laudis cupiditas eſt. Sicut enim tinea ex bono panno naſcitur: ſed eundem conſumit, quia non excutitur, ſed compreſſus iacet pannuſ: ſic ex bona virtute vana naſcitur gloria, ipſamque virtutem corrodit, hoc eſt, debita mercede priuat, quia apud ſe manet recti operis conſideratio, non excutitur, non examinatur quis eius verus author ſit, Dei ſcilicet gratia, non humane vires. Egreſſio Auguſtinuſ: *Niſi humilitas omnia quacunque benefacimus, & præceſſerit & comiteſtur, & conſecuta fuerit, præpoſita quā intueamur, & appoſita cui adhaereamus, & impoſita qua reprimamur; iam nobis de aliquo bono factō gaudentibus, totum extorquet de manu ſuperbia.* Hæc ille. Proponi debet, vt ſinuſ quem intuemur non ſit vana, id eſt, ab hominibus; aut noſtra, ſed Dei ſolius gloria. Apponi debet, vt non noſtris vitibus, ſed Dei auxilio adhaerentes, bene operemur. Imponi debet, vt non in nobis, ſed in Domino gloriemur. Quare hanc & primam, & ſecundam, & tertiam, & ſic deinceps hominis Chriſtiani virtutem, ſicut in eloquentia pronuntiationem eſſe reſpondit Demoſthenes, ibidem affirmat ſanctus Auguſtinuſ. De hac falſa Phariſæorum iuſtitia à Chriſtianiſ ſuperanda & corrigenda, in altero Promptuario contra hereticos diſputauimus.

z. Ego autem dico vobis: Omnis qui irascitur fratri ſuo, reus erit iudicio.

Loe vs moralis contra iram, aut quodcunque odium proximi. Quum enim Phariſæorum iuſtitia, id eſt, hypocriſis, præter illa omnia hypocriſis genera in ſuperiori loco explicata,

ira & odium proximi.

G 5 explicata,

explicita, etiam ex hac parte hypocritica fuerit, quod literalis tantum esset, non spiritalis; & in exterior tantum opere, non in voluntate peccatum poneret, ideoque precepta de non occidendo, de non machando, de non furando, opus tantum exterium prohibere existimarent: hunc gravissimum errorem conatur Christus, docereque internum nocendi desiderium peccatum esse, & quidem huiusmodi ut reum iudicio constituat. Sic Augustinus hanc locum exponens: *Quia non intelligebant Iudaei homicidium, nisi peremptionem corporis humani, aperuit Dominus omnem iniquum motum ad nocendum fratri in homicidii genere deputari.* Iosephus Iudeus reprehendit Polybium, quod Antiochum ideo peritile dicat, quia Dianae templum diripere voluerat. *Voluisse enim tantum* (inquit) *ut non etiam profecisset sacrilegium, non videtur res digna supplicio.* Sic ceteri Iudaei concupiscentiam in Decalogo prohibitam, non aliam esse volent, quam eam quae cum proximi iniuria coniuncta est, & vultus aduersatur, non castitati. Sed hanc eorum falsam iustitiam superamus, ab omni etiam pravo cordis affectu cauedo. Thales philosophus, Iudaeis in hac parte sapientior, rogatus an lateret Deum homo male agens, *Ne cogitans quidem*, inquit, *quale frumentum mola imponimus, talem illa nobis farinam reddit.* Mola a Nonum nostrarum, est agitatio phrasmatum. *Ex abundantia cordis os loquitur, & manus operatur.* *Beatus qui alitit parvulos tuos ad petram.* In terribile inimicum dum adhuc parvulus est: noli serpentem in sinu tuo alere, ne eo crescente tu ab eo occidaris. Non licet simpliciter damnatur, quod malas cogitationes habemus; illae enim nobis iniuris surrepunt: *Et non est in potestate nostra*, ait Augustinus, *quid visum agamus*, sed quod in illis immoretur. Permissum erat Iudaeis, ut Genes eorum fines liberè transirent; sed ut inter se habitare eos sineret, id prorsus prohibitum erat. Conubia cum alienigena penitus interdicens Deus, hanc causam adiecit: *Quia seducens te, non sequaris mo, sed magis ut servias dñs alienis.* Qui animo & voluntate peccatum voluit, & voluendo consentit, tam cum eo connubium iniit, & fornicatus est: certissimè eum seducet, ut actione impiã voluntati conformè producat. Cogitatio & primus mentis motus est quasi radix arboris. Si vivit bono succo plena, folia & fructus bonos dabit. Si infecta est vel pice, vel sulphure; fructus oēs quos protulit, inficietur, pravi & corrupti erunt. Bóyees seu vermiculi illi qui sericem conficiunt, in principio sunt quasi minime

Contra Faustum lib. 19. cap. 22.

Acti qui, lib. 22. cap. 23. Cogitationes male abudicant.

Lucert. lib. 1. c. 1. Apophthegma. Simile. Matih. 14. Psal. 130.

De lib. arb. lib. 2. cap. 25. Allegoria. Num. 14.

Deuter. 7. Simile.

Simile.

Simile.

simi grana sinapis: cernunt autè illos saeculo inclusos ante peccus gestantes, calore pectoris foveant, & ad vitam educant, ut vermicoli fiant. Cave ne improbam contra fratrem cogitationem tam diu in sinu pectoris foveas, donec tandem vermicus fiat, qui conscientiam tuam rodant. *Homo malus ex malo thesauro cordis sui profert malum.* Nec gratiae defectus, nec diaboli suggestio, sed sola voluntas improba malitiam in mente operatur. *Si animo deficiat cogitatio bona* (ait sanctus Basilius) *perspicitur est, quod una cum cogitatione, illuminatio quoque divina deficit: non quia id deficit quod illuminat, sed quia id dormitat quod illuminari debet.* iuxta illud, *Dormitavit anima mea pro tadio.* Quamvis ex silice igniario percussio, ignis excutitur, tamen nisi sulphuratum mox adhibeas, nihil effectum est. Sic etiam diabolus tenerationis suae igniario (quod *incalum ignitum* Apostolus vocat) seu sualitaris tuae lapide percussit, ignem quae desiderij expresserit, ille tamen ardebit nunquam, si consensus & voluntatis tuae sulphuratum non adhibeas. Ita igitur aut odium a nimo contra fratrem conceptum, peccatum semper est à nobis ipsis proiectum, qui ear non custodimus, qui diabolo aditram permittimus, qui cum Deo collecti & uniti non stetimus. *Qui per frequentem cum Deo communicationem* (ait sanctus Basilius) *in eum collectus est is qui corpore suo constitur tantum ut domicilio curarum suorum, et ad mentis actiones educendas instrumento, sicut casus illum in forum attulerit: vel in montem, vel in agrum, licet in maxima altitum conuentus celebritate versetur, stabilis tamen in naturali suo monasterio manet.* quippe qui mentem suam utrorum ad se ipsum recolecta gerat, obij, de rebus ad officium suum pertinentibus tractet, non tunc sanè quam avarus utroque cum aliis hominibus saepe versetur, animus tamen eius semper in arca est, ut gulosi in patinis, & libidinosi in amoribus. Non solum ergo à pravo opere abstinendum, à corde, à percussione, à contumelia, sed etiam ab omni malevola in proximū cogitatione. Hoc ignorare Iudaei ipsi non poterat, sic enim in lege eorum scriptum erat: *Nō oderis fratrem tuum in corde tuo.* Et David dixit: *Qua deris in cordibus vestris, et in cubilibus vestris compungimini.* *Et Isaias quoque: Aversis mala cogitationum vestrarum ab oculis meis.* Ceterum Iudeorum mentes sicut odium excoequavit, ne diligenter fratres; sic etiam excoequavit ne suam ipsi legem intelligerent. Docet ergo Christus non ita scendum fratri in peccato duae quasi facies conspiciantur. Una est Dei offensio: altera est ipsius peccatoris prolapsio. Illa

Matih. 18.

In Reg. 3. c. 1. In Reg. 3. c. 1. In Reg. 3. c. 1.

Simile.

Ephes. 3.

Cogit. mon. 2. cap. 6.

Leuit. 19.

Psal. 4.

Isaia 2.

Peccati consideratio duplex.

Illa ad iram prouocat virum iustum, & diuinæ legis zelatorem: hæc ad compassionem mouet virum bonum, & fraternæ dilectionis studiosum. Iustus igitur peccato quidem irascitur, quia contra legem Dei est: sed fratri non irascitur quia proximus eius est. Hoc est quod Dauid dixit: *Irascimini, & nolite peccare.* Aliud enim est ira per zelum, aliud ira per vitium. *Ira per zelum* (ait Gregorius) *sapienter turbat: ira per vitium stultos interficit.* Sic Ambrosius: *Irascimini ubi culpa est, cui irasci debeat.* Sic & Augustinus hunc locum enarrans, *Ve irasci peccato, in ipsa, inquit, ira modum tenuerimus, ut non peccemus, ut vincatur ratione iracundia.* Quæris hunc modum? videtur tibi difficile, irasci peccato, & nõ irasci fratri peccanti, id est, ab eius dilectione nõ recedere: Vide ergo. Pater castigat filium peccantem, nec tamen odit filium: imò quanto magis filium amat, tanto magis filium castigat. Sed & tibi ipsi sæpe irascaris, vel peccanti in Deum, si bonus es, vel peccanti & erranti circa huius vitæ negotia, si mundanus es, nec tamen à tua ipsius dilectione recedis. Imò quanto te ipsum magis diligis, eo magis doleste per Dei offensam ab eius gratia excidisse, si bonus es; vel aliquo tuo cõmodo caruisse, si mundanus es. Sic ergo irascere peccanti proximo, sicut tibi ipsi peccanti. Debes enim proximum tuum diligere sicut te ipsum. Hoc est quod Dauid dixit: *Perfello odio oderam illos.* Hoc est, ait Augustinus, *nec propter vitia homines odisse, nec vitia propter homines diligere: sed quanto magis naturam hominis amant: tanto magis vitium odisse, quòd naturam illam à te se adamatam fecerunt.* Hæc ille. Quæto vestis tua pretiosior est, tanto indignius fers maculam in illa. Sic magis offendit macula in toga, quàm in calceis; & in toga pretiosa, quàm in vulgari & domestica. Sic Moyses irascitur Iudæis de vitulo aureo, & indignissimè rem tulit: sed tamen orat pro illis ardentissimè, dicens: *Aut dimittè illis hoc peccatum, aut dele me de libro vitæ.* Sic Samuel irascitur populo postulanti Regem, ad eò ut Deus ad eum placandum dixerit: *Non te sprauerunt, sed me.* Idem tamen ait populo: *Abstine à me, ut cesset orare pro vobis.* Sic Dauid iratus est filio Absalom rebeli, & ingentem exercitum contra eum emisit. Præcipit tamen duobus suis, toto audiente populo: *Seruate mihi puerum Absalom.* Sic Paulus irascitur Corinthio fornicario, & tam eum, quàm amicos eius grauius obiurgat: *Et vos* (inquit) *inflati estis, & non magis lucrum habuistis.* Attamen ut ostenderet se non homini, sed peccato eius iratum fuisse, audita correptione scribit: *Confirmate in eum chari*

Psalm. 4.
Moral. lib. 1.
cap. 37.
Offic. lib. 1. c. 21.
Enarrat. in
Psalm. 4.
Irasci peccato,
non peccanti.

Enarrat. in
Psalm. 17.

Simile.
Exemplum.

Exod. 32.
1. Reg. 11.
Et 22.

1. Reg. 18.

1. Cor. 4.

2. Cor. 7.

charitatem, ne absorbeatur à tristitia. Sic alibi: *Si quis non obediat verbo nostro, per epistolam hunc notate: & ne commisceamini cum illo, ut confundatur: & uobis quasi inimicum existimate, sed corripite ut fratrem.*

Hoc est non irasci fratri, cui nunquam irasci oportet, ne quidem ex iusta causa. Quod enim apud Matthæum additur, *sine causa*, (et si in veteribus Græcis exemplaribus suo tempore ea verba non reperiri affirmant: Hieronymus & b Augustinus) hunc sensum habet, ut quicumque fratri irascitur tantquam fratri, ille sine causa iusta irascatur. Sic Augustinus rem exponit: *Non fratri irascitur, qui peccato fratri irascitur. Qui ergo non peccato fratris irascitur (sed ipsi fratri) ille sine causa irascitur.* Unde dicitur Basilius: *Quomodo irascetur sine causa? Cum demon instigat, & homo instigatur, et homini maledicis, sicut canes qui saxa mordent, quando iactant lapidem non attingunt.* Nunquã ergo iusta causa est ut fratri irascaris, ut à fratris dilectione recedas. Qui sic irascitur, reus est iudicio.

Hoc iudicium multiplex est. Prius Dei amicitia, & mentis lumen auferit. *Qui odit fratrem, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quòd est, quoniam tenebra excæcauerunt oculos eius.* Mille mala, mille absurda committit, quem ira & odium tranuersum agit. *Sicut enim in mari tempestate, multus tumultus, clamor magnus, nec ibi quis phislo sophandi tempus habet, ita nec in ira.* Quemadmodum nec solis radius, cernitur, quin commota nubes cæli faciem obducunt, nec turbatus fons insipientis imaginem reddit, quam tranquillus ostendit: sic animus ira commotus nihil videt. Denique ipsa sibi etur est. Nulla enim sic vipera corpus laniare, sicut ira animum torquere solet. Qui fratri irascitur, qui de vindicta cogitat ac meditat, in seipso perpetuam carnificinam exercet. Docuit hoc Christus, dicens: *Diserte à me quia mitis sum & humile corde, & inuenietis requie animabus vestris.* Si nullum aliud in ira malum, in mäsuetudine bonum esset, quàm quòd illa bellum, hæc pacem animo adfert; vel hoc solù iudicium, ne fratri irascamur, satis terreret. Sed maius iræ malum est, quòd qui fratri irascitur, Deum iratum sentit, & Dei iudicium patitur: *Desine ab ira, & derelinque furorem: noli emulari ut maligneris, quoniam qui malignatur, exterminabuntur.* Emulatur ut malignetur, qui sic irascitur peccato, ut irascatur & fratri: qui sic emulatur legem, ut malignetur proximo. Zelus pietatis, odium peccati debet præcedere, ut sic scias fratrem corripere. Sicut in tormento bellico puluis

Irasci fratri
nulla ex causa
licet.

In Com. ad e. 1.
Matthæi.
b Kerrall. lib.
1. cap. 19.
Idem.

Homil. 20. de
ira.

Iudicium Dei
contra irascen-
tes.

1. Joan. 2.
Similia.
Corinth. 13.
ad pef-
Antioch.

Gregor. Moral.
in Job. lib. 5. c. 27.
Matth. 11.

Psalm. 36.

Similia.

nis tormentarius non ante sed retro ponendus est, non in ore tormenti, sed in eanda, ut sic globum foris omittas (nam si in ore tormenti puluerem & ignem apponas, te ipsum interficiet), sic in correptione & castigatione fratris, si ira in principio actionis adhibes, te ipsum interficis, & fratrem non iuuas, sed perturbas tantum & scandalizas: si autem primò zelum pietatis, & odium peccati animo concepisti, & propter hæc duo tantum ad correptionem accessisti, ut postea nõ nisi coactus irascaris, tunc ita que instrumentum virtutis est, verbum correptionis quo frater emendandus est, sine tuo peticulo, & cum alterius fructu, quasi globum à tormento emit-
 2. ter. Non est satis circa fratris offensionem, ut omni lesione proximi aut contumelia abstinere, nisi etiam omnem animo agridudinem aduersus eum deponas. Alioqui agridudo illa, quasi occultus hostis, te à victoria reliquorum inimicorum redemptem (qui enim nec factò nec verbo lædit, iam quosdam animi hostes superat) elanculum & per insidias interficiet. Quid autem Daci profuerit, à victoria redeunti, clam in via ab occulto hoste interficit? Lancea vulneratus nõ bene à medico sanatur, cuius particula aliqua seu assula in carne relicta est. Hæc enim sola in carne putret, & ad mortem pertinet. Nulla odij, vel minima acicula in corde contra proximum retinenda si saluus esse cupis, & à iudicio immunis. Nempe iudicium Dei erga irascetum in fratrem, hoc est, ut qua menura mensus fuerit, eadem à Deo remetiatur. Et ei, Deumque uacum & seuerum sentiat, qui erga fratrem inimicis fuit. De qua re vide supra in alia Dominica. Huc quoque pertinet quod alibi Christus dicit: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui persequuntur vos. Adeo enim non irasci inimico prohibet hoc loco Christus, ut eam à nobis diligere debet. Diligere inimicos præceptum est, quantum ad dilectionem communem, que excludit omnem iram & odium, omni tempore exhibendam, perpetuò retinendam: & etiam quantum ad particularem dilectionem, ut consilio, auxilio iuuare, quando id res exigit, & necessitas eius postulat. Que etiam particularis dilectio extra necessitatem, consilium est, & homine Christiano digna. Sed semper sic diligendus inimicus, ut uoquam ut odio habendus. Apud S. Augustinum: *Quam inimicam amat, fratrem amat. Respicit enim inimicum ad nos, autem, auertentem, mordentem uerbis, exasperantem adigit. Attendit tamen quia homo est, & à Deo factus. Hoc in illo, dicitur.*

Luce 6.

Domin. 1. post Pentecost. 1. et 1. Mart. 1.

Diligere inimicos.

Tract. 1. in epist. 1. in.

gã. Huc nomine tibi frater est. Reliqua odisti, quis eius sunt: non Similia, Dei. Sic Deus amat peccatores: sic agricola terram incultam, & faber lignum rude atque impositum non reicit: Faber optimus (ait Augustinus) uidet lignum non dolatum, impositum, *ibidem* & recem de silua præcisum. Adamauit. Nescio quid inde uult facere. Vide idoneum esse, unde accedente arte ad opus utile fiat. Agricola quoque (ut idem Doctor alibi scribit) quam terram uiderint ingentes herbas esse inuiles progignere, frumentis aptam esse pronuntiant: Et quem montem oleastri ita uide scere aspexerint, oleis esse uilem cultura accedente non dubitant. Sic Moyses Aegyptium occidens, Saulus Ecclesiam persequens, Petrus Malchi auriculam amputans, siluestres erant oleastri, in oliuas fructiferas, à Spiritu sancto exculti, postea conuersi. Sed cur inimicus diligendus, cur frater in nos peccanti non irascendum, in alia Dominica varias causas & *Domin. Passio. no. rest. 1.* considerationes produximus, que hic locum habere possunt. Vide etiam Dominicam 1. post Pentecostem, super illa uerba: *Dimittite, & dimittetis illa enim omnia huc pertinent.*

7. Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehenna.

Locus moralis contra contumelias & maledicta in proximos. Dicere enim fratri *fatue*, est aliquo conuicio & maledicto fratris seu proximi tui honorem violare, pacem turbare, amicitiam dissolvere: que etiam maxima mala sunt, & gehennã digna. Nihil bono nomine fama, & exiliminatione pretiosius, quam contumelia vitiantur. Iudeos Christo maledicentes, his uerbis Christus grauiter reprehendit: *Ego honorifico Patrem, & vos inhonorastis me. Etsi suam gloriam non quereret, tamen debet illi gloriam docet: unde addidit: Ego non quero gloriam meam. Est qui querat, & iudicet. Que uerba contra contumeliosos in alia Dominica tractauimus, que huc referri possunt: Apostolus dicit: Cui honorem, honorem. Et iterum. Honore inimicem præuenite. Virtuti enim quum debeatur, absque criminis suspitione non negatur. Melius est (ait Sapiens) nomen bonum, quàm diuitia multa. Super argentum & aurum gratia bona. Qui famam alterius contumelia lædit, tunicam innocentis Ioseph in sanguine tingit, quia maculam uesti honestatis aspergit. Carnem quoque cum sanguine comedit (quod Lex uenit) qui in proximi actiones maledicam dentem insigit, quo infamiam sanguinem elicit.*

Contumelia & maledicta.

Ioan. 5.

Domin. Passio. 1. et 1. 4.

Proverb. 22.

Allegoria. Leuit. 19.

elicít Maria soror Moysis maculam fratri aspergere voluit, dicens: *Non per solum Moysen locutus est Dominus; nonne & nobis similiter est loquutus?* Hoc erat authoritati eius derogare, exultationem imminuere, & famam ledere, ac denique *fatus* ei dicere. Dicit enim fratri, *fatus*, qui murmure vel detractioe, sapientie & exultationi eius iniquè derogat. Sed illa propter linguæ petulantiâ lepra statim percussa est. Chore, Dathan & Abiron, honori Moysis & Aaron lingua maledica detraxerunt, dicentes: *Cur eleuamini super populum Domini?* Sed terra hiatus viuos absorpsit eos. Semei maledixit David maledictione pessima, & honorem eius vehementer violauit. Sed Salomon filius eius nō deluxit canos eius pacificè ad inferos. Alia exempla vide in Dominica Passionis. Conuiciam quoque & contumeliam flagellum lingue vocat sanctus Iob, quia honorem unminuit, & pacem turbat. *A flagello lingua abscondetur.* Quæ verba explicans sanctus Gregorius, ait: *Flagellum lingue, est exprobratio illata contumelia.* Flagello enim lingua, est exprobratio illata contumelia. Flagello enim lingua, est exprobratio illata contumelia. Sape enim lingua à bono opere dum vituperat, reuocat, & quasi flagellum se erigit, quia dorsum timida mentis cadit. Sancta autem anima à flagello lingue absconditur, quia dum in hoc mundo honorem laudis non quarit, nec contumeliam detractioe sentit. Hæc ille de anima sancta.

Num. 16.

2. Reg. 16.
1. Reg. 2.

Iob 5.
Moral. in Iob.
lib. 6. cap. 17.

Prou. 17.
Simile.

Galat. 5.

Psal. 13.
Simile.
Plin. natur. histo.
lib. 8. cap. 17.

Sed infirmiora vascula non sic ab hoc flagello sunt immunia. Vnde Sapiens communiter loquendo ait: *Responsio mollis frangit iram; sermo durus suscitât furorem.* Sicut lapis in aquam coniectus, ex placida turbulenta facit, & multos circulos mouet: sic contumelia in animum pacatum coniecta, ex quieto turbulenta reddit, & nouos in animo motus excitat, nisi rara & sancta fortitudo immotam mentem teneat. Hoc aduertens Apostolus dixit: *Si inuicem mordetis & comedetis, videte ne ab inuicem consumamini.* Et iterum monet, vt *supportemus inuicem in lenitate & mansuetudine.* Sumus enim vasa fictilia. Vt quid illa ex composito collidimus, & conuitiis atque contumeliis fratris fragilitatem pertentamus? Quantam ad pacem fraternam violandam contumelia & maledictum vim habeat, David expressit, dicens: *Venenum aspidum sub labiis eorum: quorum os maledictione & amaritudine plenum est.* Aspis morsu nocet, & perniciosissimè nocet, sed vt minus noceat, hominem nō videt (si enim videre posset, vix quisquam eius morsum euaderet) sepius auditu excitatur, quàm visu; quia non in fronte, sed in temporibus

poribus oculos habet, eisdemque herbetes. Sic homo maledicus maximè mordet; & si tam esset oculatus, quàm est auritus, & curiosus in alienis vitijs vestigandis, lingue eius aculeos nemo euaderet. De hoc etiam rursus David: *Eccè Psal. 78. peccatores intenderunt arcum; parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagitent in obscuro rector corde.* Pharetra peccatorum est cor malitia & amaritudine plenum; quam vt depouant hortatur Colossenses Apostolos, dicens: *Nunc autem Coloss. 3. deponite iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro.* Arcus intentio est, qua singulas has sagittas, quæ volunt, emittunt. Sed inter alias contumelia & ierimo turpis citius depromuntur, quibus clanculum pios & rector corde percuciant. Contumelia: vulnus vitæque sanetur, manet tamen cicatrix, nec facile abluuntur aspersa labe, vt aliqua macula non relinquatur. *Dentes eorum arma & sagitta lingua eorum gladius acutus.* Sicut enim virulenti sunt herbarum succi, ita sunt venena verborum. Et sicut est languor & lepra corporis, ita prurigo obreccationū, lepra est animarum, ait Emilianus. Certè in veteri Lege iubetur leprosus habere os velle contactū quando foras egreditur, ne habitum pestifero obuios inficiat. Nam & lingua maledici est *sepulchrum patens*, factore plenum, pestilentes verborum halitus emittens, qui & circumstantes inficiant, & eum cui maledicitur, certo ictu percuciant, vel honorem ledendo, vel pacem animi turbando, vel etiam charitatem & amicitiam (si infirmior est) dissoluen-

do. De quo tertio puncto nunc aliquid suggerendum. Diserte hoc docet Scriptura: *Sicut mittens lapidem in volatilia, deiecit illa* (quia etiam non tangat aut ledat, tamen auolare & separari illa se inuicem facit) sic & qui conuiciatur amico, dissoluit amicitiam. Nempe verba maledica, contumelie, conuicia sunt illa quæ seminant discordiam inter fratres, quod tantopere se odit. Deus prohietur, vt supra explicatum habes in alia Dominica. Sicut amici detestantur saxum aut canem incurrentem qui eos dicunt; sic execrari deberent homines caninos, qui maledicentia sua dirimunt necessitudines, mutuanque beneuolentiam. Sicut noctuæ aues inauspicatæ noctu gementes (nam propria hæc illis vox est) mortaliū quieti inuident, ita virulenta lingua semper aliquid spargit, quo concordiam hominum disturbet. Bonus animal, quoniam cornibus implexis non potest ledere, figiens sumum reddit, cuius contactus insequentes vt ignis aliquis comburit. Ita maledici quia alia sepe ad nocendum arma non habent, sed Dei

Parti Æstiuæ.

H

providen

Coloss. 3.

Psal. 77.

In reccoriat ad p. eorum.

Simile.

Allegoria.

Luca 15.

Psal. 78.

Contumelia: pacem turbant.

Eccli. 22.

Prou. 8.

Similia.

Plutare, in Moralibus.

2.

Plin. natur. his.

Por. lib. 10.

cap. 17.

Idem lib. 8. cap. 17.

providentia improba & petulea vacca angusta corona dedit (vt apud nos Anglos in proverbio est) ideo sparis probis & impuris conuicijs contaminant hominem. De hoc maledicentia malo dixit diuus iacobus. *Lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam siluam incendit? Et lingua ignis est vniuersitas iniquitatis: iniquitum malum, plena veneno mortifero.* Huius exempla non deunt, quod ex vno verbo maledico non solum discussiones priuatae, & similitates acerbae quotidie nascuntur, sed & ingentia bella orta sunt. Sed alterius loci illud est.

Contumelia cur Deo displiceat. *Hemil. 12. in Matth.*

Docendus magis populus, cur ita contumelia in fratrem Deo displiceat, vt cum qui dicit ei, *fatue*, reum gehennae pronunciet. Tam ea parte proximi tres causas diximus. *Nihil autem ita studet Deus (ait sapienter Chrysostronus) vt nos mutui charitatis nexibus colligare. Propterea & per semetipsum, & per discipulos suos, & in veteri & in nouo Testamento, plurimo hoc mandatum sermone commendat.* Deinde quanta est perpetuae charitatis ad salutem necessitas, tam est maledicentiae certa pernicietas. Sed & nihil magis a uocatione Christiana abhorret, quam maledicum esse & conuiciatoreum. Quod Apostolus considerans, ita scribit: *Induite vos sicut electi Dei, sancti & electi* (hoc est enim omnis verè Christianus) *viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam: supportantes inuicem, & donantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam, sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos. Super omnia autem haec, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis: & pax Christi exultet in cordibus vestris, in qua & vocati estis in vno corpore, & grati estote.* Haec diuina verba explicari populo debent, & diligenter amplificari. Monet nos uocationis nostrae, quia *electi Dei sumus, sancti & dilecti.* Decet tales omnis mansuetudo, vel ne seiplos contaminent, vel ne Deo ingrati appareant. Proponit exemplum Christi, quod imitari debemus. Adfert in medium pacem Christi, qui debet esse finis, & summum bonum nostrum. Alibi verò ab alio capite hoc idem docet. *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis uenit ad edificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem sicut & Christus donauit.*

Coloss. 3.

1.
2.
3.
4.

Ephes. 4.

donauit vobis. Docet maledicos, & ad hoc contumeliam promptos contristare Spiritum sanctum quem acceperunt. Ille enim non est *Spiritus commotionis, sed sibilus aura tenuis.* Si contumelia in viro Principe res indigna videatur, multo magis in homine Christiano, diuina natura consorti, electo Dei, sancto & dilecto, & Spiritus sancti habitaculo: nisi forte totam uocationem nostram verbalem tantum esse putamus, nec verò eam esse quae in Scripturis vocatur. Acute iustè, meritò, & grauitè Philippo Consuli respondit Crassus, quum eum contumelia afficeret: *Non est mihi Philippa Consul, quia nec ego tibi Senator sum.* Meritò & iustè, quum in fratres contumeliosi sumus, respondebit nobis Christus: *Non es mihi filius, quia nec ego tibi pater sum.* Noli à me misericordiam expectare, qui erga fratrem tuum tam es inimicus & feruus. Non te pro filio agnisco, qui mihi tam es dissimilis. Non te pro oue habeo, qui tibi pastor non sum; qui canis magis, & lupus, aut vrsus videris inordens, allatrans, lacerans conuicijs fratres tuos, quam gregis mei ouicula manucta, simplex, & benigna.

4. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo; & tunc veniens offers munus tuum.*

Locus moralis de necessaria & non differenda reconciliatioe fraterna. Si necessaria est reconciliatio vbi vel featerna non odium, vel contumelia intercessit; vt, donec ea facta fuerit, nullum Deo munus nostrum, nulla hostia nulla oblatio, nulla pietas, nullum bonum opus placeat. Sine charitate fraterna nihil Deo gratum est. *Qui non est in charitate, manet in morte.* Si tradidero corpus meum vt ardeam, quae est magna victimam, singularis hostia, munus & sacrificium ex nostra parte maximum, & charitatem non habuero nihil mihi prodest. Frustra diligis & colis Deum, id est, per opera externa te diligere & colere singis (neque enim verè Deum diligis, qui proximum non diligis: *Quomodo enim Deum diliges, quem non videt, qui proximum, quem videt, non diligit?* (si fratrem non diligis, si vlla tibi cum fratre similitas est. Si inquit Christus habet aliquid aduersum te: non addit, iustè, quia siue iustè offendantur contra te siue iniustè, tu tamen reconciliare illi: tu fac quod in te est, iuxta illud Apostoli: *Cum omnibus pacem habentis, quantum in vobis est: & nulli aliquid debentes, nisi vt inuicem diligamus.*

1. Reg. 15.

2. Per. 1.
Coloss. 3.
1. Cor. 7.

Brusianus lib. 1.
cap. 14.
Exemplum.

Reconciliatio featerna non differenda.

1. Ioan. 3.

1. Cor. 13.

1. Ioan. 4.

Rom. 12.

diligamus. tu inimicitias omnes deponere, sine ille eas deponat siue non, sine ille reconcilietur siue non. *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Noli differre reconciliationem. Sicut sapiens medicus (ait in hunc locum Chrysostomus) non modo immunes morbos praeuenientibus remedijs excludit, verum etiam iam tenentes alio medendi genere iam repellit: ita hoc loco Christus facit. Nam factum quidem vocare prohibendo, aduersus inimicitias auditorum corda praeuenit. Reconciliationem vero post inimicitias imperando, cum morbi iam obstinentis e medio tollit. Hæc ille. Sed quod modò diximus, reconciliari nos debere, omnèque charitate complecti qui habent aliquid aduersum nos, siue iustè id habeant siue iniuste, aliquid exemplis illustrabitur. De diuo Bernardo sic legimus: *Vsq̄ uadeo omnes homines germano amplectebatur affectu: ut eorum scandalo grauius uereretur, quibus nullam uideretur scandali occasionem praeuississe. Plus enim pyssimum pectus, gratuitum alterius affligebat scandalum, quam propria immunitas conscientie. Siquidem minus sperabat posse sanari, quod unde procederet, non uidebat.* Vides non esse negligendos qui iniuste offenduntur, sed potius commiserandos, ideoque aut per amicabilem cõmunicationem, aut alio aliquo modo, quantum in nobis est, ad charitatis copulam reducendos. Sanctus Iohannes Eleemofynarius, Patriarcha Alexandrinus, inuentum offerens sacrificium, ea ipsa hora in qua sacrum uelum à sanctis donis auferitur, (id est, post consecrationem, quum esset recitanda oratio Dominica) recordatus cuiusdam electici contra eum offensi propter suspensionem iniustam, significat diacono, ut connexam resumat petitionem, & sæpe dicat, donec ipse redierit. Ipse autem ventrem prætrensus, egressus est ab altari, & iubet celeriter vocari ad se clericum illum: quo ueniente, procidit Patriarcha ad pedes eius, coram omnibus veniam postulans. Quo facto motus clericus, & ipse quoque procidens, veniam petit. Sic fratri reconciliatus ad altare redit, & cum fiducia canit: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & dimittimus debitoribus nostris memor uerbi Saluatoris: Si offers munus tuum ad altare, & cetera.* Hæc ibi. In Prato spiritali sic legimus: Inter duos uicinos Episcopos orta simulas est, quum alter eorum diues & alturus, alter ualde humilis & simplex esset, quærebátque alturus alium lædere. Hoc comperto, dixit alter die quodam solenni clero suo: *Sequitur me, & quicquid me uidetis facere, & vos facite: & victores erimus.* Venit igitur ad Episcopum

Exempla.

1.
In uita eius
lib. 3. cap. 6.

2.
In uita eius
apud Surium
cap. 1.

3.
Cap. 310.

copum illum diuitem, & pertranscunte Litanis, populòque totius ciuitatis congregato, procidit ad pedes eius cum toto suo clero, dicens: *Ignosce nobis Domine. Sciri tui sumus.* Stupefactus ille atque compunctus in tanta Episcopi humilitate & charitate, tenuit pedes illius, dicens: *Tu meus & dominus & pateres: factaque est inter eos ex illa die magna charitas atque concordia.* Simile charitatis exemplum uide in S. Godofrido, Episcopo Ambianensi apud Surium.

Quòd si exempla Sanctorum minus mouent, quasi magis ardua, uisq̄ne uiribus maiora; accipe ethnicorum exempla: quibus paria præstare non posse, nostra nunc confusio est; & in die iudicij condemnatio erit. Aristippo philosopho cum Aeschine oratore (quum prius amici fuissent) aliquid ira inciderat. Quum ergo illi quidam diceret: *O Aristippe, ubi nunc amicitia uestra respondit: Dormis, sed ego eam excitabo.* Adiensque Aeschinem, *Adone,* inquit, *tibi uideor modis omnibus infelix & insanabilis, ut ne moueri quidem merear abs te?* At Aeschines: *Non mirum, inquit, si cum in omnibus me præcellas ingenio, hic quoque prior uideris quid facto opus esset.* Et ne soli philosophi hanc animi moderationem tenuisse uideantur (quorum tamè philosophia nisi inane erat & falsum sapientie nomen) uiri in seculo Principes spontaneam hanc cum inimico reconciliationem ut uiris magnis ac prudentibus digna sequuti sunt. Philippus Macedoniae rex, hortantibus amicis ut Archadionem perpetuo illi maledicentem puniret, quum occurrisset homini, humaniter cum illo loquutus, mox etiã donis ad eum missis, percontari eos postea iussit, quomodo iam de se apud Græcos loqueretur. Conctis testificantibus, iam mirum eum Philippi laudatorem esse factum, Ego igitur, inquit, melior medicus fui quam vos. Alcibiades, Hipponico viro clarissimo propter iniuriam filio illi dātā, et grauius offenso, postridie summo mane Hipponici domum proficiscitur, ostiumque ingressus, ubi in cõspicuum illius uenit, deposita raptim uelle, corpus nudum uel betandum homini obtulit, multis precibus rogans, ut debitis uerbis excederet. Hic autem iniurie cõfessum oblitus, non modo veniam Alcibiadi praeuit, sed & filiam ei in matrimonium tradidit. Si potuerunt ethnici uel ex animi moderatione, uel ex prudentia humana, sic sponte reconciliari fratribus suis, & suas iniurias uel illatas agnoscere, uel acceptas condonare, surgent illi profecto in iudicio, & nos condemnabunt, qui fratribus nostris, qui habent aliquid aduersum

4.
In uita eius
lib. 1. cap. 2.
tom. 6.

Exempla
ethnica.

1.
P. ut arch. lib.
de colub. it. m.

2.
Plutarch. ubi
supra.

3.
Plutarchus in
Alcibiades.

psal. 117.

Christiani ho-
minis pruden-
tia.

Mark. 6.

Reconciliandi
necessitas.

Simile. 1

118 PROMPTVARIUM MORALE
 nos, reconciliari; vel vt rem indignam, vel vt arduum quid
 & impossibile, exhorreſcimus. Dicit Dauid: *Super inimicos
 meos prudentem me fecisti mandato tuo, quia in aeternum mihi
 est.* Hæc est vox omnium fidelium, quos Christi gratia illu-
 strauit. Illa enim certe prudentes nos fecit super omnes ini-
 micos nostros, super omnes ethnicos & paganos, in Dei mā-
 dato & voluntate; quia in aeternum nobis est, quia eius co-
 gnitio perpetuò auribus nostris insonare eius meditatio assidu-
 a nobis est. Quotidie oramus: *Dimitte nobis, sicut nos di-
 mittimus.* Hæc sola oratio prudentes nos facere debet, vt
 vel nunquam irascamur fratribus, vel si irascimur, quàm ce-
 lerimè in gratiam redeamus.

Obserua autem quanta sit huius rei necessitas. *Si offeris* (in-
 quit Christus) *munus tuum ad altare.* Hoc autem quotidie
 faciendum. Non enim de sacrificio proprie dicto hic loquitur
 Christus (hoc enim est offerre in altari) sed de quouis
 munere ad altare oblato: de elemosyna, de oratione, de
 quocunque Dei cultu. Nihil horum Deo placet, nisi prius
 reconciliaris. Reconciliari autem non est quocunque modo
 satisfacere aut veniam petere: sed in pristinam gratiam &
 amicitiam redire, quantum ex te est. *Relinque munus ad altare,*
 id est, desiste tantisper à cultu Dei, donec reconciliaris. Adeò
 non vult Deus extra charitatem cum proximo aliquid ipsi
 offerri. Sed & vide vtilitatem. Addit enim: *Et tunc venient
 offeres munus tuum.* Hoc est, tunc munus tuum erit pergratum,
 quum fratri tuo reconciliatus fueris, quum vel ille tibi
 pepercerit, vel tu illi noxam fratri remisieris. Quum enim
 noxam fratri remittis, perinde tecum agitur, ac si ille aureis
 regulis te lapidasset, quibus latus sortè ad tempus fueris,
 sed illis mox collectis, magnas opes acquisieris: quorum si
 amator es, optas vt sic te sæpius lædat. Maximas opes ex fra-
 trum iniuriis acquiritur, quum eas dimittimus; quia sic fit vt
 nostra nobis dimittatur peccata, munusq; nostrum ad altare
 gratum Deo fiat. De huius reconciliacionis fraternæ & neces-
 sitate certa, & vtilitate amplissima, vide supra in aliis Domi-
 nicis, Domi. 3. Quadragesi. text. 3. Dominica Passionis, text. 3.
 & 8. Dominica in albis, text. 2. Dominica i. post Penteco-
 sten, text. 3. Non vt huc illa omnia congerat Concionator,
 sed vt de illis omnibus delectum faciat: Lector verò vno
 intuitu, quæ ad hanc tam necessariam virtutem capessen-
 dam valent, conspiciat. Quod semel dictum, in vniuersum
 Lector accipiat.

N diebus illis iterum cum turba multa es-
 set, nec haberent quod manducarent, con-
 uocatis discipulis, ait illis: *Misereor super
 turbam; quia ecce iam triduo sustinent me,
 nec habent quod manducant: & si dimisero
 illos ieiunos in domum suam, deficient in via; quidam enim
 ex eis de longe venerunt.* Et responderunt ei discipuli sui:
Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?
 Et interrogauit eos: *quos panes habetis?* Qui dixerunt,
Septem. Et præcepit turba discumbere super terram, Et
 accipiens septem panes, gratias agens fregit, & dabat dis-
 cipulis suis vt apponerent: & apposuerunt turba. Et
 habebat pisciculos paucos: & ipsos benedixit, & iussit
 apponi. Et manducauerunt & saturati sunt: & sustule-
 runt quod superauerat de fragmentis, septem sportas. Erat
 autè qui manducauerat quasi quatuor millia: & dimisit eos.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. Cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent, ait: *Misereor super turbam.* Locus duplex. 1. De prouidentia Dei circa necessaria. 2. De operibus misericordie erga egenos.
2. *Quia ecce iam triduo sustinent me.* De perseverantia in bono.
3. *Si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via.* De presentis vite solatiis à Deo concessis.
4. *Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?* Contra disfidenciam: de de pia in Deum fiducia.
5. *Et sustulerunt quod superauerat de fragmentis, septem sportas.* De virtute liberalitatis.

1. *Cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent, ait: Misereor super turbam.*

Loe vs moralis duplex. De prouidentia Dei circa neces-
 saria vnus: De operibus misericordie alter. Christus prouidentia
 enim vt Deus erat & homo, sic his verbis & hoc facto Dei
 prouidentiam erga mortales, quæ nunquam deficit, in ne-
 cessariis aperte docet: simulque hominum erga proximos
 indigentes qualis affectus, quæ misericordia esse debeat,
 ostendit. Necessitatem eorum non habentium quod manduca-

prouidentia
 Dei circa ne-
 cessaria.

*Domin. 4. post
Epiph. text. 2.
Quadr. text. 1.
text. 1. & 4.
Quadr. text. 1.
Simile.*

110 PROMPTVARIVM MORALE
rent, prospexit mirabiliter, vt Deus: miseretur presenti necessitati, vt homo. Vtrumque hunc locum iam in alijs Euāgelij aliquoties tractauimus, quæ huc referri possunt. Hic tamen pauca addemus prout Deus dabit. Ac primum de prouidentia Dei, quæ nunquam dormit, nunquam deficit, circa etiam temporalis huius vitæ necessaria. Si in Regis palatium ingre diens, in aula eius mensam pretiosis mappis instratam, & delicatissimis cibus ornatam videres, in qua muliones, aliæque viles personæ accumberent; quibus etiam postquam apposite epulæ absumptæ essent, aliæ semper atque aliæ de nouo apponerentur, magna in copia & varietate merito multum mirareris, quæ tandem & quam splendida foret mensa, quantus apparatus, quæ magnificentia epularum, vbi Rex ipse cum filijs & amicis suis manducaret. Atqui in hoc mundo omnibus etiam impijs & peccatoribus apposuit Deus mensam omni genere instructam & adornatam, multos agros omnium fructuum varietate vberitimos, prata multa herbarum & florum vepustate florentia: innumera alia lapida gustui, grata aspectui, odoriferâ olfactui. Carnium verò tantam copiam & abundantiam, vt pro vnaquaque anni tempestate aliæ atque aliæ inueniantur; sed & pro cuiusque palato, singula suppeditentur. Similiter & de piscibus. Quod si talis est mensa quam Deus omnibus etiam impijs apparauit; qualis erit illa quam iustis & amicis suis incessanter adornat? Non potest mendari Scriptura, quæ dicit: *Nunquam visti initum derelictum, aut semen eius quarere panem.* Rursum: *Vniuersi qui sustinent te, non confundentur.* Videtur quidem suos aliquando Deus ad tempus deserere, sed vbi ad probationem id modicè fecerit, celeriter eos consolatur. Sic in Abraham, in Tobia, in filiis Israël in deserto eum fecisse, alibi ostentum est. De qua erga illos perpetua Dei prouidentia ait Moyses: *Porrauit te Dominus Deus tuus, vt solet homo paruulum gestare filium, in omni via quam ambulastis, donec venissetis ad locum istam.* Sicut enim hi qui agonibus præsumunt, eos qui ad certamen veniunt, non vicunque, neque fortuita inter se sinuat inire certamina, nec raptim & promissè quemlibet eodem amant modò, sed diligenti exannatione facta, prout corpora viderint vel ætates, æquissima ratione pares cum patribus iungunt, & arma cuique apta & sufficientia suppeditant: ita plane de diuina prouidentia cogitandum est, quod omnes qui in huius vitæ agones descendunt, æquissima ratione dispenset

*Psal. 36.
Psal. 24.*

Deuter. 1.

*Orig. lib. 3. cap. 2.
de principijs.
Simile.*

IN DOMIN. VI. POST PENTEC. 111

dispenset atque disponat, vt alius quidem contra carnem, alius contra paupertatem, alius rursus contra ipsa diuitias, & sic alij aduersus alia impedimenta pugnent; idèoque alijs & diuersis armis quisque induatur, & maiori aut minori robore donetur, quo hostem sibi constitutum vincat: *Fidelis enim Deus est, qui non patitur quenquam tentari supra id quod potest; sed (quo ad amplius est) facit etiam cum tentatione prouentum.* Non enim licet agonotheta in certaminibus, vbi certatores armauerit, arena & palestra egreditur, spectaturus cum cæteris; sed ipsemet in singulis aduatur, & minus fortes maioribus subsidijs subiade relicit, valentiores minori, sed assidua tamen virtute roborat. Tanta eentè & tam vigilans est Dei prouidentia circa mortales; maximi autem fideles, vt hoc nomine omnia amoris nomina & vocabula sibi attribui voluerit. Vnde sanctus Chryostomus: *Deus suum nobis Super Psal. 14. nostra salutis amorem significaturus, gallinarum in nobis cecuriam, patrum curam, matris misericordiam, sponsi amorem præfert: non quia tantum duntaxat amat, sed quia maioris istis alia non sunt apud nos amoris argumenta.* Dat ergo semper necessaria, quatenus expedit, & plus quam necessaria, quando id nihil nobis obesse cognoscit. Quemadmodum enim infanculo sphaeram, pilam, & trochum abscondimus, ne impediatur à necessarijs; cum autem ea contempserit, & non tam desiderio eorum tenetur, omnia talia ei liberè permitimus, quia stulta cupiditate cessante, eum à necessarijs talia amplius nõ auocabunt: sic omnino Deus ab electis suis multa auferit, quam diu eos vana eorum cupiditate teneri cernit; quibus postea, extincta ea cupiditate, eadem & multo plura suppeditat.

Sed ne circa homines, maxime Deum timentes, eius sancta prouidentia decisse aliquando videatur, eadem circa vnâ bestiolam docere nos potest. Aleyon marina auicula est; ac in maris littoribus in disiccare conluuicis, colloccatis in ipsa arena ouis, idque in media hyeme: quo tempore multis ac violentis flaribus mare ac terra perturbantur. Et tamen tam diu quiescunt marini fluctus, dum Aleyon fouet oua, septem videlicet diebus. Hoc enim spatio excludit pullos. Quomodo verò alimento est illis opus, & spatio quo crescunt, septem alios dies ad pullorum educationem & incrementum munificentissimus Deus huic minime auicula largitur. Quam rem & nauæ intelligentes, dies illos Aleyonios appellant. Quo exemplo docemur, quanta sit Dei prouidentia erga

Fidelis 2. Cor. 10.

Dissimile.

Simile.

*Prouidentia
diuina exēpla.
1.
Isidori Clarius
Orat. 50. tom. 1.*

cum cui cætera omnia animantia subieci. Accipe vnum ad-
huc aut alterum aliud exemplum. Locustæ per integras
acies agros interdum depopulantur, vbi eas Deus vi venti
impulerit. Ne tamen ea perniciosè nimium grassaretur, vt-
que facta quam Deus vni strage, statim e medio tollatur,
Seleucis auis insatiabilem à Creatore edendi naturam sorti-
ta, eas insequitur, breuique temporis momento vniuersas
absumit. Hæc autem auis ab incolis Casij montis nunquam
conspicitur, nisi quæ locustæ agros vastarunt, ipsaque neces-
sitas postulat. Piscis quidam Noruegici maris, illo idiomate
Suaamsisek dictus, quam sit crassus & valde pinguis, vrgente
periculo, carnem, pinguedinem, & pellem (veluti facit he-
reticus, siue à periculo sibi cauens, siue etiam poma ab arbo-
ribus decussa in victum colligens) super caput reduplicat, &
contrahendo se caput abscondit, suarum interim caronum
esum seipsum sustentans. Hæc ad sui conseruationem diuinæ
providentiæ in sanctu animalcula faciunt, sed & illud quo-
que diuinæ providentiæ præclarum erga homines ipsos
argumentum est, quod eodem in opere idem commemo-
rat Olaus.

1.
Olaus magnus
Hist. lib. 21. c. 15.

4.
Lib. eod. cap. 17.

Quum vehementia frigorum in extremis partibus Se-
ptentrionis, & validæ tempestates ibidem non sinant in al-
tum crescere arbores, à quibus erigi possent necessariæ ad des,
idecirco Dei providentiâ incolis prospexit, vt ex ingentissimis
belluarum manuum costis fabricare domos valeant, & reli-
qua in eisdem necessaria. Eadem Dei providentiâ vbi regio-
nes frigidiores sunt, lanæ & pellium copiam propter pecoribus,
que illa gerunt, abundantiam suppeditavit; vbi calidiores,
serici & bombicum. Sic etiam obseruare licet, vbi vitiua ca-
lidiora & fortiora crescunt; vbi aquas esse dulcissimas, & ad
potandum purissimas, vt in Hispania, Italia, & Gallia; vbi au-
tem aut non crescunt vitæ, vt in Anglia, Scotia, Hibernia; aut
tenuiora nascuntur, vt in Germania; aquas potabiles, vel non
ingentis vel raras & minus dulces. In India Orientalis insula
quodam Celiâ dicta, colubri quidam frequentes sunt val-
de perniciosi, qui leui etiam motu homines interimant. Sed
eodem in loco salutaris quædam arbor passim nascitur, cui-
us ramum si quis in manu gestet, ita eius odore ac virtute
colubrum sopit ac incantat, vt is etiam in sinu positus nihil
noceat, neque loco moueatur, ita vt possis cum pro litro vel
oggerere, vel cadere. Innumera sunt huius admirabilis Dei
providentiæ argumenta; quibus singulis docemur, quæ certa
& infal-

1.
Ludo Granat
Com. 7. in Dani,
11. post Pentec.

infallibilis sit circa homines eadem; vtque de ea nullus re-
linquatur ambigendi locus.

Alter locus moralis hic est, de operibus misericordiæ pro-
ximo indigenti exhibendis, exemplo Redemptoris, qui elu-
rientis turbæ, & non habentis quod manducaret, miserum
se esse proficitur. Beatus Iob de seipso ait: *Ab infantia creuit
mecum miseratio.* & de vtero matris meæ egressa est inecum.
Merito Raab exploratoribus, quos domi sue receperat, post-
quam ipsos à morte eripuit, dixit: *Nunc ergo inrate mihi per
Dominum, ut quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita &
vos faciatis cum domo patris mei.* Sic erga proximum miseri-
corde, à Deo misericordiam iusto quodam titulo exposcit.
Sanctus Elzearius Comes, quum quodam die multas auri
vncias, & pannum coccineum, oblata illi munera repudias-
set, ingrediens cubiculum suum, vt sancta meditatione ani-
mum suum in Deum colligeret, huiusmodi verbis utebatur:
Tu mihi Domine Deus in paradiso debes centum auri vn-
cias, & duos pannos coccineos. Tantum enim recusauerat.
Hanc fiduciam Scriptura nos docet: *Benefacis iusto, & inuenies
retributionem magnam, nisi non ab ipso, certe à Domino.* De hac
retributionis mætura in alia Dominica diximus. Habet au-
tem opus misericordiæ suam mercedem, siue ille dignus sit
misericordiâ, siue non, cui miseremur. Est enim misericor-
diâ (vt eam Augustinus describit) *aliena misera in corda nostro
compassio*, qua vtrique si possumus subuenire, compellimur;
idque propter Deum communem patrem orphanorum &
egenorum. Rex David Miphibosech nullo Ionathæ amici sui
dixit: *Ne timeas, quia faciem faciam in te misericordiam propter
Ionatham patrem tuum, & restituiam tibi omnes agros Saul pa-
tris tui.* & tu comedes panem in mensa mea semper. Hanc mi-
sericordiam fecit ei David, etiam vtroque pede claudo, propter
patrem eius Ionatham, ipsi Davidi coniunctissimum. Si Dei
amor in nobis est, pauperibus, etiam vtroque pede claudis, qui
nec patientiam in aduersitate, nec humilitatem in paupertate
habent, facile & libenter miserebimur propter Deum pa-
trem ipsorum, & nostrum. Hinc diuus Ioannes: *Qui habuerit
substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem
habere, & clauerit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei
manet in eo!* Impossibile est diu ferrum esse in fornace absque
eo quod emolliatur. Sic nec cor humanum in fornace chari-
tatis esse potest, absque eo quod viscera eius in alterius mi-
seria commoueantur. Est enim ferrum humano corde du-
tiss

Misericordiæ
opera proxi-
mo exhibenda.
Iob 31.

Exempla.
1.
Iob 2.

2.
In vita eius ca-
27, apud Suriã.
tom. 1.

Ecclesi. 37.

Dominic. 11. post
Pentecostem, text.
1 & 4.
De Ouit. Dei
lib. 2. cap. 13.

2. Reg. 9.
Exemplum.

1. Ioan. 7.

Simile.

rius; & est diuinus ignis hoc materiali nostro fortior. Qui ergo se in pauperis miseria commoueri uo sentit, certo sciat, charitate Dei eor vacuum se habere. *Beatus qui intelligit* (id est, qui commouetur) *super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus* id est, ei quoque, quum miser fuerit, miseretur. Qui ad miserendum & elargiendum proterui & duri, parci & auari sunt, ad accipiendum uero faciles & proprii, largas & apertas manus habent; sunt similes spongię que facile liquorem imbibit, soloque tactu attrahit & exhaurit; illum autem, nisi prius comprimatur, non reddit. Sic enim auarus minimo digito pecuniam colligit; sed de largiendo quam agitur, citius clauam e manu Herculis extorqueas, aut a quam e pumice haurias, quam ab illo teruncium elicias. Sunt quedam uasa fictilia, que angustū admodum foramen seu rimulam potius habent (quales etiam sunt pyxides aeneae pauperum in ecclesijs positae) in quam rimulam nummi facile demittuntur, sed postquam intus sunt, nihil ab illis educi potest, etiam si milles huc atque illic illa inuoluas & inuertas ideoque ut nummos inclusos elicias, frangi uas fictile debet, aut si aenea pixis & seirata est, clauo apertiri oportet. Sic auarus ita nummos suos mordicus inclusos tenet, ut quomodocumque hominem agites atque conuoluas, seu Dei comminationes, & auaritię poenas ac sordes, seu misericordię & beneficentię ingentes retributiones, honestatē & uirtutem ei proponas, nihil proficias. Sola mors uas fictile confringens, omnes eius thesauros effundit, & in rapaces heredes dispergit: sola mors, instar clauis, omnes eius arces aperit, & conclusa recludit.

Auarus eruditus.
Exemplum.
1. Reg. 14.

Nihil auaro eru telius: homine immiserico corde nihil immanius. Plus ille eam & mulo, quam fratris necessitati prospectum uolet. Rex Achab post triennij sterilitatem & famem ingentem, dixit dispensatori domus suae: *Vade in terram ad uniuersos fontes aquarum, & in cunctis ualles si forte possimus inuenire herbam, & saluare equos & mulos, & non penitus inuimuta intereant. Diuiseruntq; sibi regiones ut circumirent eas.* Achab ibat per uiam unā, & Abdiās dispensator eius per uiam alteram. Ecce de equis & mulis sollicitus est, de pauperibus, uiduis, de pupillis, de fratribus toto regno afflictissimis, nullam curam habet. Tales adhuc in ipsa Christi Ecclesia multi sunt, qui canibus & equis suis plus quam pauperibus prospiciunt. Alij pauperes fortiter obiurgant, in nulla re adiuuant. Amici Iob, quū eum in sterquilinio sedentem uiderunt, &

Aliud.
166. & seqq.

IN DOMIN. VI. POST PENTECOS. 125
testa saniem cadentem, multis uerbis uisunt, ut eum alicuius sceleris arguerent, propter quod sic eum Deus percusserat; multum accusauerunt, sed toto illo tempore nec pannum quidem, quo uulnera sua mundaret, ei porrexerunt. Quare & iratus est illis Deus, nec nisi ipsius Iob precibus placari uoluit. Aliud nos docet Christus, misericordia motus super turbam non habentem quod manducaret. Vide plura intra Domini- ca 8. post Pentecosten, text. 3. loco magis proprio.

2. Quia ecce iam triduo sustinent me.

Locus moralis de perseuerantia in bono. Hanc enim su-
Perseuerantia
tu bono.
Luce 22.
Simila.
Non perseue-
randi causa,
obliti.
inten

luta, & sollicitudinis, & misericordię erga turbam esu-
rientem, nec quod manducaret habentem, causam adfert
Christus, *Quia ecce iam triduo me sustinent*. Dicens, *ecce*, ob-
seruari docet causam facti sui, Dicens, *ecce*, laudat pacien-
tiam & perseuerantiam auditorum suorum, quę toto triduo
sine cibo & potu audiendo Christo uacabant. Ideo miseretur,
ideo non deserit suos Deus, quia & ipsi Deum non deserunt.
Sic Apostolis suis dixit Christus: *Pot estis qui permansistis me-
cum in omnibus tentationibus meis: & ego dispono uobis regnum,*
ut comedatis & bibatis in mensa Patris mei. Huius conuiuij
ęlestis, quod perseuerantibus in bono redditur, figura &
exemplum fuit hodierni Euangeliij conuiuium, quo audito-
res suos usque ad saturitatem Christus pauit in deserto.
Veteranus miles assuetus laboribus, nec glorum nimbum
super se, nec multitudinem cadentem ante se, nec tormento-
rum tonitrua circa se, nec hostium agmina prope se formida-
bit, sed imperturbatus finem pugnę expectabit. At delicatę
domi enutritus, ad primū belli strepitum fugit, nec detineri
potest. Ille uictoriam & gloriam, hic intentum & ignomi-
niam reportat. Idem sit in militia Christiana. Qui perseuerat
in charitate Dei & proximi, in timore, in cultu, in obsequio
Dei, in bonis operibus exercitatus & assuefactus, nec impio-
rum impioria super se, nec multitudinem peccantium an-
te se, nec demonū stremitus circa se, nec mundi & carnis bla-
ditias prope se respiciet, ut a Dei seruitio abstrahatur, sed per-
seuerabit usque in finem, æternum glorię pondus reportatu-
rus, qui molles & flaccidi sunt, ad primam tentationem suc-
cumbunt. Huius rei causa inter cetera est horum ingrati-
tudine, illorum perpetua Dei beneficiorū memoria. *Filij Ephraim*

Psal. 77.

Psal. 119.

Non perseuerandi causa, manca conuersio.

Exod. 13.

Exemplum.

Perseuerantiz exemplum. Inepist. ad Eustochium. Psal. 118.

Gen. 22.

Allegoria.

Serm. de B-wang. 7. p. 1000.

Locus contra haeticos.

Simile.

Cant. 1.

126 PROMPTVARIVM MORALE

intendentes & mittentes arcum, id est, vocati & apti ad militiam caelestem, conuersi sunt in die belli, tempore tentationis recesserunt, non custodientes testamentum Dei, & in lege eius noluerunt ambulare: & oblitii sunt, id est, quia oblitii sunt benefactorum eius. At contra iustus dicit: Viam veritatis elegi, iudicia tua non sum oblitus. Posterius reddidit causam prioris. Alia causa non perseuerandi in bono est, quia non ex puro Dei amore, sed ex timore poenae ad Deum conuertimur. Sic Aegyptij multis Dei flagellis afflicti, metu magis quam charitate commoti, urgebant populum Israel exire velociter de terra. Sed mox eos percutit, & excurrentem Israel vsque ad mare rubrum persecuti sunt. Quae autem ex amore fit conuersio, firma est, nec tentationi cedit. Beatus Hieronymus acriter a demone tentatus, vt castitatem violaret, opem Domini implorans, tam diu in oratione perseuerauit, vt a tentatione liberaretur. Memini inquit me clamantem, diem crebro iunxisse cum nocte, nec prius a pectoris cessasse verberibus, quam rediret, Domino imperante, tranquillus. Clamat igitur nobis Scriptura: Expecta Dominum, & viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Abraham cum aliquando sacrificium Deo immolare, & aues ad illud descenderent, nihilominus tamen ipse abigebat eas, ne, vt vnquam propter illarum importunitatem a sacrificio cessabat. Idem nobis animus, eadem alacritas, idem perseuerandi studium, in cuiuslibet opere virtutis esse debet. Viam trium dierum (vt docet sanctus Bernardus) necesse est nobis in hoc deserto agere. Primus dies est timor poenae, qui nostra primordia conuersionis exercet. Secundus est pietatis dies, qui respiramus in luce miserationum Dei. Tertius est obedientia, quam prestare necesse est mandatis Dei. Quo d enim timor inceptus, spes veniae promouet: sed nihil fit, nisi obedientia mandatorum sequatur: a quo tertio haeretici hodie abhorrent: duobus primis contenti, eaque sufficere arbitrati. Sed isti triduo Christum non sustinent, quare de eius panibus non gustabunt. Quando canis venaticus lepore, vel aliud aliquod venationis genus inuestigat, si nullum vestigium inuenit piger & iners ambulat: at si animalis vestigium nares eius attingit, solertissimè & diligentissimè currit, quousque feram inueniat. Ita nos, si verè Deum gustamus, si odor eius longè suauissimus ad nares nostras peruenit, si beneficia praesentia, mercedem repromissam diuinæ sapientiae dulcedinem verè odoramus & intelligimus, curremus haud dubie post odorem unguentorum istorum, trahatq; nos post se, & vl-

que

IN DOMINIC. VI. POST PENT. 127

que ad finem alacriter currendo perseuerabimus, latantes in his que dicta sunt nobis in domum Domini ibimus. Ceteram ad quorum nares harum rerum odor non peruenit, qui non ga-

Psal. 111.

Hebr. 8.

Psal. 11.

Psal. 72.

Dom. 2. post

Expl. text. 8.

Dom. 1. post

Expl. text. 7.

Dom. 2. post

Expl. text. 1.

stauerunt donum caeleste, nec quam suauis est Dominus, & quam bonus Deus Israel is qui recto sunt corde, illi pigri ambulant, nec vel vno die Christum sequuntur, imo nec vna hora cum Christo possunt vigilare, sed post carnem suam ambulant, & post concupiscentias eius. De hoc argumento vide plura in aliis Dominicis.

3. Si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via.

Locus moralis de praesentis vitae solatibus a Deo concessis, Deus enim etiam electos suos variè tentat, & multis in hac vita difficultatibus exponit, Aristamen & intermixtis solatiis reficit, ne, si ieiunos, omnique solatio destitutos in domum suam, quae est cuiusque mors temporalis, dimitteret, deficerent in via peregrinationis huius, nec ferendis laboribus ac molestiis pares essent. Huc pertinet illa mensa Dei, rebus omnibus non necessariis saturi, sed etiam ad honestam voluptatem comparatis plena, quam in primo huius Evangelij loco describitur: de qua etiam Apostolus loquitur, dicens: Diuitibus huius seculi praecipere non sublimè sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo vivo, qui praestat nobis omnia abundè ad fruendum. Quod & Propheta Regius cecinit, dicens: Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das illis escam in tempore: aperis tu manum tuam, & implet omnia animal benedictione. Sed totam hanc admirabilem Dei bonitatem in alio Psalmo ea proposito canit, ex parte non hominum tantum, atque animantium, sed & rerum omnium animatarum, atque aded creaturarum post quorum ferè omnium enumerationem concludit. Omnia à te expectant, vt des illis escam in tempore. Dante te illis, colligenti, aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate. Sed hæc Dei bonitas in homine maxime elucet propter quem inferiora hæc omnia creauit: & in ipsa hominis cura, circa animæ salutem ac statum, secundum quam ad imaginem Dei creatus est. Hanc enim, ne deficiat in via, assiduè consolatur, docet, reficit, ac recreat. Conuersi ad Deum peccatores (ait sanctus Gregorius) in praesentis vita via deficiunt, si in sua conscientia sine doctrina sancta pabulo dimittantur. Ne ergo lassentur in huius peregrinationis itinere, pascendi sumus sacra admonitione. Sed hac maxime indigent qui de longè venerunt.

Vita praesentis solatia.

Tim. 4.

Psal. 144.

Psal. 103.

Rom. 11. in

Ex. 50.

vt

vt in hoc Evangelio quidam ex iis qui triduo. Christum sequuti fuerant, hoc est, qui ex grauioribus peccatis, & longioris peccati consuetudine conuerti sunt. Sic filius prodigus in gratiam receptus, opulenta & copiosa patris mensa fruatur, occiso vitulo saginato, etiam usque ad inuidiam senioris fratris.

Voluptas virtutis maior quam vitijs.

Domin. 7. post Pascha. text. 2. Similia.

Phil. lib. 3. cap. 2.

Isa. 4. Exemplum.

Confessio. d. cap. 1.

Nulla in re longius falluntur peccatores, quam dum existimant in virtute non posse tantum solatium aut voluptatis inueniri, quantum in suis luxurijs inuenire se opinantur. Quantum distat siliqua porcorum, qua se faciat, voluit filius prodigus, a vitulo saginato, quem pater ei apposuit, tantum est discriminis inter sordidas & vanas luxuriosorum & secularium desideriorum voluptates, atque veras & solidas iustorum laetitias. Quod in alia quadam Dominica tractauimus. Quemadmodum nutritices amarissimo absinthio vbera sua intingunt, vt infantes ab vberibus depellant: sic Deus labores & difficultates varias seculi voluptatibus studio immiscuit, vt illis relictis, caelestia quereremus. Contra vero quemadmodum qui naturae historiam scribunt, lacum esse quendam aiunt, cuius epota aqua abstinens reddit: sic aqua Christi talis est, vt qui eam bibit, amplius non sitiat, id est, vt eius gustus omnes alias mundi delicias infiditire faciat. Hunc in se gustum Angustinus recenter ad Christum conuersus sentit, vt de seipso his verbis scripsit: *Quam suauis mihi subud factum est carere suauitatibus nugarum! & quae amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eas a me, veras tu & summa suauitas: eiciebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, sed non carni & sanguini, omni lute clarior, sed non iam sedenti in tenebris, omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Iam liber erat animus meus a curis mordacibus ambiendi & acquirendi, & volutandi atque scalpendi scabiam libidinum. & gestiebam tibi charitati mea. & diuixi meti, & salutis mea. Domino Deo meo.* Haec ille. Vide simile exemplum de beato Cypriano ad Christum conuerso Domin. 4. Aduent. text. 6. Haec est symphonia & musica haec epulae, hoc conuiuium, hic vitulus est saginatus, peccatori ad Deum veteriter conuerso datus. Huiusmodi nouis solatijs perfunditur, qui Christum laboriose sequitur, non dimittitur ieiunus, non caret ingenti consolatione & gaudio.

Mutantur ista in iustis, non tolluntur. Hoc est quod Christus dixit: *Tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiem. non deferendu.* Quod sic explicat diuus Bernardus: *Mira nouitas, sed eius qui facit*

Matth. 11. In declinat. de non deferendu.

facit omnia noua: & eius qui singul labore in praecepto. *Filius in praecepto labor est, onus leue, iugum suauis, erit in manu oleo. Quod Abrabae dictum est. Tolle filium tuum quem diligis Isaac, & offeres eum mihi in holocaustum, labor filius est in praecepto. Oblatus siquidem Isaac (sanctificatus est, non mactatus. Et tu igitur si vocem Domini audieris intus in animo, vt offeras Isaac, id est, vt quodcumque est gaudium tuum, immoles Deo (Isaac enim interpretatur risus) constanter obediens ne timeas. Non Isaac, sed aries morietur. Non peribit tibi laetitia, sed contumacia. Non mactabitur Isaac, sed viuet. Crucifixus mundo, vltus Deo. Tanquam tristis, sed semper gaudentes. Haec ille. Nempe non tollitur, sed mutatur, & ad meliora conuertitur iustorum in hac vita gaudium, laetitia, consolatio. Petrus qui piscatione piscium delectabatur, sit piscator hominum, dicente illi Christo: *Ex hoc eris homines captiens.* Nolo vt artem tuam deseras: immo eandem illustriorem reddam. Saulus ex zelo legis persecuens Ecclesiam Dei, sit ex zelo fidei, persecutor Iudaismi, dicente Christo: *Ostendam illi quantum oportet eum pro nomine meo pati.* Magi ex Oriente, qui Astrologiae scientia delectabantur, per astra ad Christi cognitionem duentur. Delectati astraorum scientia, per astra ad gaudium fidei trahuntur. Vasa enim stalla quum itaret supra domum in qua Christus erat, gausi sunt gaudio magno valde. Populus Israeliticus, quem olla Aegyptiaca delectabat, vt ex Aegypto egredirentur, hanc promissionem acceperunt: *Introducet vos Dominus ad terram fluentem lacte & melle.* Quasi diceret: Delectat vos rerum copia. Illa habebitis, sed ex me, & in terra quam ego dabo. Sic ipsidem Israeliticis permitta sunt sacrificia cruenta & carnalia: sed vt vero Deo illa offerrent, quae alioquin idolis immolari erant. Sic Apostolus prohibens diuitias sperare in incerto diuitiarum, iubet eos sperare in Deo viuo. In his omnibus non affectus, sed obiectum mutatur. Sperare, gaudere, concupiscere non prohibetur, sed ad res honestas, laudabiles, solidas, atque diuinas affectus conuertitur. Quod ergo Christum sequuntur, omnia mundi gaudia illicita abdicantes, non dimittuntur ieiuni, sed habent alia vera & solida gaudia quibus se oblectent. Pro allijs & cepis Aegyptiacis, manna de caelo; pro siliquis porcorum, vitulus saginatus; pro panibus in deserto, cibus qui non perit, sed permanet in vitam aeternam; pro carnalibus spiritualia cordis gaudia subministrantur. Qui serui erant immunditiae, serui fiunt iustitiae. Mutata seruitute, mutantur affectus, voluptates, gaudia.*

Iustorum laetitia non tollitur, sed mutatur.

Exempla.

Luc. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Matth. 2. Exod. 1.

5. 6. 7. Tim. 6.

Iustorum solatia.

Rom. 6.

Pars Aestimalis.

Mutan

Mutantur, sed non tolluntur. Anarus gaudet in pecunijs suis, & sibi plaudit, dum nummos tacitus contemplatur in arca. Apostolus gloriatur in infirmitatibus suis. Superbus gaudet honore & laude populari. Iustus dicit: Gloria nostra hac est, testimonium conscientia nostra. Voluptuarius gaudet in Venete & Baccho. Sobrius gaudet, quia victum & vestitum habens, contentus est.

4. Unde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?

Contra diffidentiam.

Mar. 6.

Matth. 22. & 14.

Sap. 1.

Exemplum.

1. Reg. 12.

Locus moralis contra diffidentiam. Discipuli enim Chiliti quum paulo ante vidissent miraculum de quinque panibus & duobus piscibus, quibus quinque millia hominum Christus pavit (vt diuus Marcus precedenti capite commemorat) tamen adhuc dubitatione & diffidentia laborant, nec tam recentem Christi potentiam recordantur. Sed & hanc eorum incredulitatem paulo post hoc exhibitum miraculum grauius illis exprobrauit. Quum enim dimissa turba ascendisset in nauiculam, & discipuli eius venissent trans fretum, obliti accipere secum panes, Christusque illis diceret, Causa in fermento Pharisaeorum & Sadduceorum, illis cogitantibus inter se quod panes non acceperant, dicit illis Iesus: Quid cogitatis inter vos modica fidei, quia panes non habetis? Nondum intelligitis neque recordamini quinque panum & quinque millia hominum, neque quot cophinas sumpsistis? neque septem panum in quatuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis? Displicet multum Deo omnis de eius bonitate dubitatio ac diffidentia, placet ei fiducia. Seneca de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis (non in prudentia humana) quare illum: quoniam inuenitur ab his qui non tentant illum: apparet autem eis qui fidem habent in illum. Tentat Deum, qui postposita fiducia in eum, suae innititur prudentiae, multo magis qui suae confidit malitiae. Verbi gratia: In necessitate aliqua constitutus, non ad Dei auxilium confugit, honesta tantum confectans media, quibus necessitati subueniat, & quod reliquum est, Dei bonitati committens: sed malis artibus, dolo, fraude, mendacio, per fas ne fasque vitae necessaria, aut etiam superfluas opes conquirat. Tales erant Israelitae, quum reiecto Samuele, & regimine sacerdotali, Regem sibi postulerent more caeterarum gentium, quibus Samuel dixit: Scietis & videbitis, quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini, petentes vobis Regem.

Annoranda

Annoranda hic grauissima omnium ferè peccatorum ab-urditas: vt victum, vestitum, opes, honores acquirant, totum in humanis artibus, nihil in Dei bonitate ponunt: fortis, mendacijs, rapinis operam dant, mentiuntur, adulantur, calumniantur, nulli secleri parcunt. Sed quum tam multa & magna peccent, Deum tamen misericordem ipsis fore confidunt. Sic Deum in necessitatibus suis crudelem aut negligentem; in secleribus suis misericordem sibi fingunt. At qui debebant Dei prouidentiam circa necessaria & honesta, certa fiducia concipere; de Dei misericordia in tot suis flagitijs non praesumere. Qui pontem angustum positus ante oculos perspicillis transit, quum hoc modo maior pons appareat, quam sit, facile ponit pedem in aëre, & de ponte labitur. Sic de Dei misericordia, quae pons salutis est, per quam in caelum transire necesse est, sed pons vt poenitentibus amplissimos, ita flagitiosis, atque in flagitio perseverantibus petangustus, qui cum vanae fiduciae perspicillis iudicat, profecto facile ea excider, & in barathrum aeternae damnationis corruer. Bona est & laudabilis, & Deo grata, circa honesta & necessaria vitae praesidia, in Deum fiducia; sed circa peccata & flagitia, timenda iustitia, non praesumenda misericordia. Sic castissima Susanna, posita in peccati ab vna, & infamia ac mortis discrimine ab altera parte, fiduciam habuit in Deum, non circa peccatum perpetrandum, sed circa mortis periculum euadendum. Vnde & sic loquitur: Angustia sunt mihi undique. Si enim hoc egero, mori mihi est: Si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras (id est, in periculum mortis temporalis) quam peccare in conspectu Domini. Habuit fiduciam non in misericordia Dei post peccatum, sed in protectione Dei absque peccato. Quare & cum accusaretur à senioribus illis, stans, suspexit ad caelum: erat enim cor eius fiduciam habens in Domino. Sed & postea quum liberabatur, circumstantes benedixerunt Deum, qui saluat sperantes in se. Sic S. Ioseph maluit dominæ suae grauissimam indignationem cum periculo status sui subire, committens reliqua Deo, quam in eius gratiam, statusque sui conseruationem Deum offendere, dicens: Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? Genes. 39. Similiter tres pueri in camino ignis à Nabuchodonosor conijcendi, fiduciam habuerunt non de misericordia Dei post adorationem statuae, sed de adiutorio Dei circa liberationem à morte. Vnde quum

Fiducia postea.

Simile.

Fiducia recta, Exempla.

Dan. 11.

eis Nabuchodonosor diceret: *Quis est Deus qui eripiet vos de manu mea? responderunt ei: Deus noster, quem colimus, potest nos eripere de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, o Rex, liberare. Quod si noluerit, noium sit tibi, quia deos tuos non colimus.* Quam innumeri hodie in Anglia schismatici cesserunt, sperantes fore ut cito se inde extricarent, à Deo misericordiam consecuti, qui tamen ab eo nunquam postea emerferunt, sed ex timidis schismaticis, hæretici obdurati facti sunt! Quam innumeri quotidie peccant peccato carnis, mendacii, fraudis, rapinæ, sperantes se hoc solo peccato pepercituro, statim ad meliorem vitam conuertendos, qui de peccato in peccatum progressi, totam vitam in eo consummaverunt, miserèque perierunt! Israëlita quum in Egyptum descenderent, existimabant se non nisi per annos quinque, quam diu durabat fames, in ea commorandos: at illi totis quadringentis annis illic hærescunt. Est ergo circa subsidia necessaria fiducia in Deum nunquam deponenda, Non est in malis artibus, in prudentia aut malitia humana, spes ponenda. De hac pia in Deum fiducia, & contra diffidentiam, in alijs. Dominicis iam aliquoties diximus.

Allegoria.

1. Domin. 4.
 post Epiph. text.
 4. Dominica
 Quinq. text. 3.
 Et 4. Domin.
 7. Quadr. text.
 7. Domin. 4.
 Quadr. text. 3.
 Domin. Pasch.
 text. 4. Domin.
 in. Abh. text. 1.
 Domin. Pent.
 text. 3.
 Liberalitatis
 virtus.
 Psal. 144.

Psal. 113.
 Exempla.

1. Reg. 30.

5. *Et sustulerunt quod superauerat de fragmentis septem sportas.*

Locus moralis de virtute liberalitatis. Christus enim sic in deserto Auditores suos cibo abundanter refecit, ut non solum manducantes saturati fuerint, sed etiam de fragmentis quæ super fuerant, sustulerint, secumque abstulerint septem sportas, id est, quantum septem sportæ continere poterant. Commenda hoc facto, Christus non solum simplicem elemosinam, sed etiam liberalem. Sic Deus aperiens manum suam, implet omne animal benedictione. Non benedicit tantum, aut simplici benedictione impartit, sed etiam implet benedictione. Sic alibi: *Qui replet in bonis desiderium tuum.* Non satisfacit tantum, sed & replet. David natus ex Amalecitis prædam optimam, non solum inter pugnantem eam distribuit, sed & alijs ducentis qui ad sarcinas remanserant (multis murmurantibus) liberaliter diuitiis; nec in illos modo, sed & in absentes liberalis, misit dona de præda senioribus Iuda proximo suo, dicens: *Accipite benedictionem de præda hostium Domini. Sed & reliquis qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat David, Saulem fugiens, & viri eius, dona misit.*

misit. Ita lux liberalitatis neminem ex amicis suis expertem esse voluit. Filij Israël, quum Iliorum Iuda captivos maximo numero cepissent, apprehendentes eos, omnes qui nudæ erant, 1. Paral. 27. 2. offerunt de spolijs, & inique vestissent eos & calcassent, & vescesissent cibo ac potu, & inique propter laborem, & adhibuissent eis curam, quicquam ambulare non poterant, & erant imbecillo corpore, imposuerunt eis iumentis, & adduxerunt Iericho ad fratres eorum. Nabal negato David & viris eius liberali subsidio, celeri & inopinata morte extinctus est. Contrà Abigail vxor eius magna liberalitate erga David & viros eius vsa, ipi postea David matrimonio esse iun- 4. Tab. 1. & 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

*Exempla
sancti
Gregor. Dialo-
lib. 3. cap. 1.*

*In vita eius
apud Saurum.
tom. 3. pag. 435.*

*Domin. 4. Qu-
drog. text. 1.*

omnes, ad conciliandam hominum benevolentiam & gratiam (sine qua nec imperia cura sunt, nec vita communis iucunda esse potest) quantum in liberalitate & beneficentia momentum positum sit. Sancta autem & insignis fuit sancti Paulini Episcopi Nolani erga ciues suos liberalitas; quos à Vandalis captos, omnibus pecuniis opibusque exhaustis, redemit: & quum vnicum viduæ filium vnde redimeret non haberet, seipsum pro eo in seruitium barbaro dedit. A quo postea, viri sanctitate barbaro diuinitus patefacta, cum reliquis omnibus captiuis ciuibus libertate donatis, domum remissus est. Sanctus Bernardinus quum à Duce Mediolanensi, vt pecunias acciperet, cogereretur (etsi ille non iuandi, sed tentandi eum causa hoc fecerat) vir sanctus mox ad carceres Senenses abiens, omnes illic ere alieno pressos, ex Ducis pecunia liberavit: quibus tantum exceptis, quibus non suffecit illa pecunia: quos tamen paulo post populus ipse, viri sancti exemplo motus, & precibus flexus, facta collecta similiter liberavit. De hoc argumento, & de liberalitatis mercede amplissima à Deo retributa, in alia Dominica diximus:

EVANGELIVM DOMINICÆ VII.
POST PENTECOSTEN.

Matth. 7.

Atendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit: mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona malos fructus facere; neque arbor mala fructus bonos facere. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum.

PERICOPÆ Moralis huius Euangelij.

1. Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos. De studio cauendi & fugiendi hæreticos.

2. A fru-

1. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* De noxiis & pestiferis hæreticorum nostri temporis fructibus.
2. *Omnis arbor bona bonos fructus facit: & non potest arbor bona malos fructus facere.* De virtutis & honorum operum necessitate.
3. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* De duplici poena peccati omissionis.
4. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in caelis est.* De necessaria obsecratione mandatorum Dei.

1. Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Loqvs moralis de cauendis magno studio & fugiendis hæretici ca-
læreticis. Falsi enim prophetae, quos Christus hic de-
notat, iuxta omnes veteres interpretes, sunt hæretici omnium
temporum; qui sub nomine Christiano, aliisque sanctitatis
& doctrinae vestimentis, pietatem promittentibus, intrinse-
cus rapiunt, mactant, & perdunt ouile Christi. Hunc locum
in altero Promptuario latè explicauimus; & nostri temporis
hæretici, quor modis sint lupi rapaces sub vestimentis ouium,
studiosè ostendimus. De hæreticis quoq; fugiendis, & nullo
modo audiendis, in eodem Promptuario, circa illa Christi
verba: *Oues mea alienum non sequuntur, sed fugiunt ab eo,*
discrimus. Hic tamen aliqua addemus, vt de te ad praesenti-
tem & salutem inprimis necessaria. Attendendum maxime
& cauendum ab hæreticis, quia simulati & occulti hostes
sunt, vt hic Christus docet. Cur autem, & quomodo sint
tales; paucis explicandum.

Quædam vera cum falsis docent, vt tanto efficacius fal-
lant. Sicut enim sutor apti seu porci subtili seta utitur, vt
aliud suum filum duplicatum, pice delibutum & crassum
in corium introducat, eam in fronte alterius adaptans; quæ
propter suam subtilitatem in corij foramen facillimè ingre-
ditur: sic hæretici, vt crassas suas & falsitatis terribilissimas
deliberatas sententias, in animos auditorum intromittant,
ponunt in fronte subilem, veram, & sanam aliquam doctri-
nam; quam suæ heresi adaptantes, eam pariter intromittunt,
falsamque pariter cum vero sophistica connexionem coniu-
cta, suorum animis instillant. Quam eorum pestilentem
fraudem similitudine apposita diuus Irenæus expressit:
Quemadmodum qui Regis imaginem ex auro & gemmis
pretiosis à solette artifice fabricatam, dissoluunt, & trans-
ferunt aurum illud & gemmas in canis imaginem, quam ex

Simile.
Feria 3. Pentec.
Hæretic^o ho-
stis occultus.
Lib. r. aduers.
hæres.
Simile.
I 4 eadem

eadem materia conficiunt; aut post imaginem suam canis, esse Regis imaginem, quoniam idem est aurum, & idem pretiosi lapilli: sic omnino heretici fidei imaginem dissolunt, & ex iisdem factis Scripturæ autoritatibus perperam ac falso expositis atque transpositis, imaginem peritiæ suæ conficiunt & ornant, dicentes illam esse fidei & veritatis imaginem, eo quod ex iisdem S. Scripturarum locis est constructa. Sic enim imperite plebi facile imponitur, quæ de materia quidem iudicare potest, aureâne sit an plumbea, verba Scripturæ norunt, sed de forma iudicium ferre nequit, de sensu & connexione Scripturarum sana ac legitima iudicare nescit. Non enim habet sensus exercitatos ad discretionem veri ac falsi. Impius ille Propheta Balaam, multa bona verba dixit. Sic enim populum Dei benedicebat: *Quam pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israël, ut vallis nemorosa, ut horti iuxta flumines irrigui, ut tabernacula quæ fixæ Dominus. Idem tamen falsus Propheta Regi Balac consilium dedit, ut populum peccatis faceret per mulieres Moabitidas, ut sic ad idola pertraherentur, mittens scandalum eorum filijs Israël, edere & fornicari, quod & factum est: Fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad sacrificia sua, at illi comederunt, & adorauerunt deos earum.* Sic heretici hodie sacram Scripturam, Dei verbum, Christi Evangelium, magnificis verbis prædicauerunt, populôq; Christiano benedixerunt. Sed ut eos Regi Moab, qui diabolus est, subirent, consilia carnis dederunt, & doctrinam Balaam tenuerunt: nihil prodesse ieiunia, castitatem rem esse impossibilem, confessionem peccatorum non esse necessariam, satisfactionem superfluam, poenitentias inanes, cultus externos, peregrinationes, preces prolixas, sacrificia res esse superstitione plenas, nullis denique Ecclesiæ legibus hominem Christianum teneri, sed nec ipsas Dei leges aut mandata esse ad salutem necessaria, sola fide omnes saluari. His acceptis consiliis, fornicatus est populus Christianus cum filiabus Moab, demonum libidini, voluptatibus carnis sese totos prostituerunt.

Heretici modernis veteribus audaciores.

Atqui, ut nostrorum hodie hereticorum lupinam rabiem clavis intelligas, & luculentius populo exponas, sic accipe. Veteres heretici, non auri Ecclesiæ Christi, (quam ut acie terribili per ordinatam, & ut civitatem super montem positam, & murmuris sortitionis factorum Canonum circumdatam, propugnaculis sanctorum Patrum defensam conspexerunt

runt) aperte impugnare, cuniculos egerunt, & ipsam fundamentum fundamentorum, atque lapidem angularem Christum Dominum, ex cordibus hominum (operante per eos satana) tollere conati sunt. Hinc contra personam eius modò quoad diuinitatem, ut Ceteribus & Ebion; modò quoad humanitatem, ut Marcion, Valentinus, Manichæi, Apollinaris; modò iterum quoad diuinitatis veritatem, ut Arius & Eunomius; rursum quoque contra veram diuinitatis cum humanitate coniunctionem, ut Nestoriani, Eutychni, Monothelitæ, & sectæ illorum innumera, donec tandem ex his omnibus monstrum Mahometanum, Christo excluso constaretur. At hæreses hodiernæ audaciores & impudentiores, totum Ecclesiæ corpus, quasi lupi rapacissimi totum gregem, acerrimo impetu aggressi, impugnaverunt. Primum enim utraq; domus huius latera fortissimè concusserunt, videlicet cultum Dei externum, & vitam spiritualem, seu cultum omnem internum. Ut cultum Dei externum euicerent, sub vestimento tamen Reformatæ religionis, omnem de Reformato-
Sacramentis & sacramentalibus doctrinam orthodoxam contaminauerunt. Sanctorum quoque invocationem, imaginum & reliquiarum venerationem, & quæcumque eò petiunt, penitus sustulerunt. Ut vitam spiritualem destruerent, sub vestimento *Euangelicæ libertatis*, omnem de peccatis & virtutibus sanam doctrinam venenatis suis dogmatibus infecerunt: primum exaggerando peccatum originale, & corruptionem naturæ inde consecutam, ad eò ut liberum arbitrium negent, & peccati morbum incurabilem doceant; deinde negando ullam bonorum operum veram iustitiam, aut ad salutem necessariam, & consequenter omnia in sola fide collocando, unde emerit certitudo gratiæ ex parte nostra, & imputatiua ex parte Christi. Concussis lateribus domus huius magnæ fundamèta quoque ipsa aggressi sunt, quæ Christus lapis angularis posuerat, sibi quæ archistitum connexerat. Hoc ut peticerent, Ecclesiæ totam auctoritatem, sub specioso *Protestantium* titulo & vestimento, omni ex parte subverttere conati sunt. Ex parte subiecti in quo illa consistit, ab Episcopis, pastoribus, & doctoribus quos Christus posuit, ad congregationem & promiscuam plebem, vel ad quosdam de plebe (tales enim, & non alij sunt omnes eorum quos vocant, ministri) transferendo. Ex parte obiecti, ad quod illa se extendit, negando illi, vel circa Scripturarum canonem consignandum, vel circa Scripturarum interpretationem,

Euangelicæ.

Protestantes.

tationem, vel circa Traditiones extra Scripturam suam quam à Christo habet potestatem & facultatem. Ex parte qualitatibus & dignitatis quam in se formaliter habet, ponendo eam probabilem tantum merè humanam, & errori obnoxiam, quum Christus eam posuerit planè necessariam, infallibilem, & suo quodam modo diuinam. Ex parte mediocorum omnium quibus ad fidei stabilitum uti solet, negando Conciliorum decreta, S. S. Patrum consensum, Regulam fidei, & his consimilia. Postremò, ut nullus relinqueretur eorum impudentiæ & impietati modus, ipsam tandem in se Catholicam & Apostolicam Christi Ecclesiam penitus negauerunt: non secus certè quàm perfidi rebelles, qui ubi primùm de potestate Regis, eiusque abusu disputarunt, postea ipsum Regis titulum ac ius in dubium vocant. Sic hodie profecerunt in peius, tales lupi rapaces extiterunt.

Simile. Lupi rapaces & famelici, vna ouicula comprehensa, eam ita certatim lacerant, ut nullum eius membrum intactum relinquant. Sic heretici hodie Ecclesiam, & omnia dogmata, sacramenta, & Sacramentalia eius. Et quia pastores gregis sibi commissi causam diligentè agere, canesque vocales, verbi prædicatores strenuos ac fortes habere hi lupi aduenterunt, hos ab ouili arcerè, horum authoritati derogare, existimationem imminuere, personas denique è medio tollere omnibus viis & modis conati sunt. Philippus Macedonum Rex quum Athenas obsideret, misit ad ciuitatem Legatos, qui dicerent: Date mihi Oratores decem quos ipse elegero (illi enim Republicam vestram perturbant) & ego ab obsidione cessabo, atque amicitias vobiscum faciam. Cuius postulato Demosthenes sic respondit: Lupi pastoribus aliquando sic dixerunt: omnis discordia quæ inter nos ac vos agitur, propter canes vestros exorta est: eos si nobis tradere vultis, arcto vobiscum amicitia frædere coniungemur.

Exemplum. Illis ergo traditis, dum somnum pastores caperent, lupi gregem inuadunt, & quotquot volunt, deuorant. Hoc studio heretici hodie primùm omnium ordinum religiosos, posteaque sacerdotes, pastores, & Episcopos, infensissimo odio prosequuti sunt. Hæc lupina hereticorùm rabies sub vestimento ouium, iniquare diaboli commetum fuit, quo animas perditere. *Quemadmodum enim in bello (ait S. Chrysostomus) milites strenuos, atque animâ profundè paratos, inimicis conspiciens,*

Simile. *Orat. 2. de Pro-mouentia.*

conspiciens, qui nulla eos ratione ledere queat, neque à studio in Regem remouere, neque ad timorem iraducere, neque machinis superare potest, hac via tamen suadendo corrumpit, frustra illos ac temerè tantos suscipere labores, ut sic vobis labefactet, animi robur extinguat, & à bellicis curis amotos, nudos & inermes certatim captiuos trahat: sic & diabolus facit. Posteaquã videt Dei gratia gentium errores passim irrideri, sermones de pietate ubique acceptissimos esse, magnam impietatis depulsionem fieri, non ausus est procedere, ac palam dicere, Desicite à Christo, &c. Nouit enim is a magis à suo imperio recessuros, & vehementius illum exosuros. Propterea reitã via ad accusandum non pergit, sed circuitione quadam perreptã, venenorum iniquarum opinionum claculum spargit, hoc relinquens, ut videantur quidã homines in fide permanere: re autem vera radicitus eam extrahit, & omnia veritatis instituta perfringit, & multũ apud homines sibi obediens, Deo calumniam offundit. Non secus sanè quàm si quis puerum ingenium ac liberum, sed simplicem & incallidum dextera præbens, è domo paterna non eijceret, sed ea præcipere facienda, quibus designatis, volens nolens paterna domo eijciendus & ex hæres esset. Hæc ille. Sic per hereticos diabolus hodie operatus est, sic blandimentis & fallacijs infinitas animas, quasi sub vestimentis ouium, lupi rapaces, & nostri, & omnium temporum heretici seduxerunt.

Inter alia ouium vestimenta, quibus isti lupi rapaces, heretici, se tegunt ut fallãt, S. Scripturæ abusus vel potissimũ est, sicuti in altero Promptuario tum super hoc Euangeliũ annota-
Dominica 2. Quadrag. In lib. de vera virginitate. Simile.

uimus, tum in alia Dominica latius deduximus. Sed & hoc quoque suafore & instigãte diabolo faciũt, ut his verbis docet sanctus Basilius: Sicut per qua putabant homines Deũ cognoscere, per ea maximè Geniles ignorare Deum diabolus fecit, (mundus enim opificũ sui index propositus quum sit, illi non per visibilia Dei eum cognouerunt, sed suafore diabolo seruerunt creatura, Solè ipsum, & cetera pro dijs adorãtes) sic vnde oportebat Christi agnoscere, ex Scripturis scilicet Christi prædicãtib, inde maximè Christi ignorationẽ diabolus inducere molitus est, hereticis intelligẽtias callidè ingerẽdo. Hæc ille. De hac etiã hereticorum impostura inaximè tum vulgari, tum speciosa Origenes: Sicut piratae solent in mari in locis vadosis, occultisq, scopulis, per obscurum noctis lumen accendere, quo nauigãtes sub spe cofugiendi ad portum salutis, ad naufragia perditionis inuident: ita & istud lumẽ falsa sapiẽtia, & falsa fidei per Scripturam prolata, ab hereticis accenditur, ut salutis suæ cupidos hac luminis specie ad fidei

Dominica 2. Quadrag. In lib. de vera virginitate. Simile. In epist. ad Rom. cap. 14. Similia.

fidei & salutis naufragia pertrahant. Sanè sicut aucupes qui-
dam frondem mortuam instar arboris circumferedo: & aucu-
mo tuas perinde ac viua essent, in ramis collocat visco illi-
tis: quò accedentes viua aues, quasi ad socias & amicas, irie-
tite capiuntur: ita planè heretici sermonem Scripturarù vo-
cibus còtextum proferunt, & verba mortua (est enim spiritus
litera qui viuificat, sive quo litera occidit) quæ sonat tamè vt
viua, sermoni interserunt, visco falsa & venenarè interpre-
tationis illita, quæ corda simpliciu, quæ indocti & instabiles,
quasi ad Dei verbù auidè accurrentes, cum certa animarum
pernicie capiuntur. Tales sunt sub vestimentis ouium lupi sa-
pices & tanquam à rabijs attendere, id est attendè cauere,
ruber saluator.

Attenditur à falsis prophetis, ab hereticis, duobus maxi-
mè modis. Vno modo, eorù voces & verba nullo modo au-
diendo de quo in altero Promptuario latè diximus. Altero
modo, eorum libros & scripta non legendo. Vtrobique enim
par periculum est. De hoc ergo posteriori, hoc loco, satis pro-
prio, pauca suggeremus. Quos libros hereticorum legere, aut
nulli piaculù putant; aut etiam commodè permitti posse at-
que debere existimant, non aduertunt quantum valeat quòd
Christus hic dixit: *Attendite à falsis prophetis.* Quid enim est
artèdere, quàm sibi ab illis cauere? Aut vbi magis ab illis ca-
uendù est, quàm in quo fallere maximè contendunt? At eorum
libri summo studio ad fallendù compositi prodeunt. In eorum
libris lupina rabies sub vestimentis ouiu callidissimè & ac-
curatissimè occultatur. Ibi enim verborù lenocinia, sermones
pharisei, sophismata elaborata, paralogismi magno studio
concinati conspiciuntur. Ibi Scripturæ torquentur, adulterat-
ur, deprauantur, mutilantur. Patrù sententiæ, Conciliorum
decreta, veteres h storiæ in eorum libris vel sugillantur, vel
eorum punant. Sanctus Ephrem duos Apollinaris magni he-
retici libros, qui hæreses eius complectebantur à quadam fem-
mina quæ eos custodiuit, mutuo acceptos, ita per singula folia
còglucinauit, vt nunquã postea vsui cuiquam esse possent,
optimè se de Ecclesia meritù hac ratione arbitratus. In Pra-
to spirituali sic legimus: Abbas Cyriacus presbyter Lauræ
Celamontis iuxta iordanè vidit in somnis beatam virginem
ante cellam suam transeuntem. Quòq; multù precaretur, vt
ingredi velleret. Quomodo (inquit) ingredi ar in cella tuâ, quam
ibi teneas inimicam meam? Et his dictis abcessit. Ille autem
eui gilas, miratus quid hoc sibi velleret, tandè torâ cellam suam
difeu

Hereticorum
libros non esse
legendos.

Exemplum.
In vita eius a-
pad Surium.

Exemplum.
Cap. 10.

discutiendo, inuenit in quodam Ilychij volumine, quòde-
nebat, duos impij Nestorij libellos in fine voluminis assutos.
Quos statim reddens ei à quo mutuatus fuerat, & causam
narrans, effecit vt statim impij illi libri cremarentur. Tibe-
rius Imperator Eutyechij librum hereticù, postquam à sancto
Gregorio Legato tunc Pòsificio conuictum vidit hereticum,
suis ipse manibus in ignem coniecit. Dei iudicio, & singulari
Ecclesiæ industria factum est, vt ex tot hereticorum volumi-
num myriadibus, nulla prorsus hodie veterum hereticorum
scripta extant, nisi paucorum: apud Patres, qui eos consulta-
runt, fragmenta. *Quamuis enim sint (ait sanctus Leo) in here-
ticorum scriptis quadam quæ videantur eruditionis & pietatis
speciem habere, nunquam tamen vacua sunt veneni. Nam (vt
scribit sanctus Gregorius) miscent velle peruersis, vt ostenden-
do bona, auditores ad se pertrahant; & exhibendo mala, latenti
peste corrumpant.*

2. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Locus moralis de noxijs & pestiferis hereticorum fructi-
bus, hoc maximè tempore in orbem Christianam inue-
dit. *Quemadmodum enim Christus, quum Iudæi illum in
horto aggrederentur, e us quidem diuina voce bis repulsi ce-
siderunt in terram retrorsum, tandem tamen accepta potesta-
te quicquid liberet faciendi, dixit illis. Hæc est hora vestra, &
potestas tenebrarum* id est, nunc tempus & potestatem habe-
tis, omnem in me libidinem ac rabiè vestram exercendi; &
quicquid vobis princeps tenebrarum suggererit, in corpus
meum exequendi, & quemadmodum diabolus potestatem à
Deo accepit còtra S. Iob, primùm quidem circa bona & sub-
stanciam eius vniuersam, quam propterea totam rapinis & in-
cendio vastauit, libetis quoq; eius omnibus interfectis; dein-
de & in corpus ipsum, quod propterea vicete pessimo totum
percussit: sic in nostra hæc ætate, partim ad penas peccato-
rum partim ad probationem electorum, & vt manifesti fuerit
qui probati sunt in vobis, Diabolus à Deo potestatem accepisse
videtur, vt per ministros suos, nostri temporis hereticos, im-
manissimos & horrendos fructus produceret, & ingentes in
Ecclesia strages daret. Christiq; corpus mysticum, ram quæ
ad ea quæ circa illud sunt, vt totus religionis cultus, & sacra-
menta, quàm quæ id ipsum est, vt tota eius in terris potestas
& auctoritas, pro sua libidine ac rabijs, quocùque vellet mo-
do vexaret, turbaret, perderet. Qui horrédi fructus & strages
ex

Exemplum.
In vita sancti
Gregorii.

Epist. 23. c. 17.

Moral. lib. 1.
cap. 11.

Hereticorum
fructus.

Ioan. 19.
Lucæ 22.

1. Cor. 11.

142 PROMPTVARIVM MORALE

ex iis consecuta, vt clarius populo exponantur, breuem hoc loco enumerationem proferam earum nouitatum ac mutationum omnium, siue quoad fidem, siue quoad mores, quas istæ hæreses introduxerunt.

Mutata est religio Christianorū, vel, vt hæretici nostri loquuntur, reformata est, ab vna & vniformi, omniumq; gentium consensu, in varias, quàm plurimas, & maximè dissentientes sectas: de quibus vide Apologiam priorem Friderici Staphyli Dubitacium Guilielmi Lindani, & Opusculū nostrum de Principiis fidei doct̃. Mutata & reformata est ab antiqua & Apostolica, ad nouam & paucorum annorum, à Martino Luthero ceptā anno Christi 1517. A Catholica & omnium gentium communione, ad paucitatem & singularitatem cuiusq; gentis, prouincie, ac propemodum ciuitatis. Ab ordinata monarchia sub vno Christi vicario (qualē Christus Petrum dedit, cuius iste successor est) ad anarchiā, vel certē fædam polyeratiā, aut popularem, aut Principū (& in his modō sub puero, modō sub femina supremo capite, vt in misera Anglia) aut denique consistorialem, prorsus turbulētā. Ab illa in qua piscatores fiebant Apostoli, laici fiebāt clerici, & seculares facti sunt religiosi, ad illā in qua Apostolorū successores fiunt apostatae, clerici non distinguuntur à laicis, religiosi, redeunt ad seculum, atque ad eō redire coguntur, vel certē redeuntes laudantur. Ab illa quæ orabat pro defunctis fratribus, ad illam quæ omnia pro defunctis orandi collata subsidia instruit collegia, constructa monasteria expulauit. Ab eleemosynarū largitione, ad xenodochiorum subuersionem. A vita claustrali, ad luxum aulicum. A voto castitatis, ad monachorum connubia, id est, adulteria approbata. A velandis virginibus, ad stuprandas matronas. A vinculo thori conjugalis, ad frequentia diuortia, & superinductas vxores, id est, concubinas domesticas, superstite relicta. A voto paupertatis, ad professas & legibus probatas vsuras. Ab obedientia voluntaria ad arrogantiam affectatā, effrontē & effrenē. A paucorum superstitione, ad impietatem communem. Ab hypocrisis quorundam, ad iniquitatem iactabundam, vt qui antea castitatem simulabat, nunc inter adulteros esse castus erubescat. A certis ieiuniis, ad perpetuam ingluuicem & carnis curam in desideris. A vigiliis nocturnis, ad somnolentiam diurnam. A precibus ecclesiasticis, ad prædicationes laicas. A concionibus doctorum, ad lecturas adole-

scen

IN DOMIN. VII. POST PENTEC. 143

scantum & muliercularum. A memoria Sanctorum, ad reliquiarum exultionem. A peregrinatione ad loca sancta, ad frequentanda lupanaria. A fide Christiana, ad fiduciam Lutheranam, aut perasationem certam Caluianam. A timore & tremore, quo iubet nos Apostolus operari salutem, ad certitudinem & præsumptionem, quam docet Caluinus, timore vacuam. A studio virtutis, ad contemptum peccati. A verecundia peccatorum confessione, ad gloriandum in iniquitate, & exultandum in rebus pessimis. A minorum peccatorum serupulo, ad contemptum maximorum. Ab illa religione quæ omnes fere veteres hæreses resuscitauit, ad illas sectas quæ omniū notissima, illustri, & super montem posita, iuxta Scripturas, ad latitantem in deserto, ad fugitiuam meretriculam, iuxta misera paucorum perfugia. Ab ecclesia Patrum & omnium Sanctorum, ad conuenicula hominum nouorum, quibus mercedi dici debet, quod Manichæis dixit Augustinus: *Pis De utilit. cred. tam noui, tam pauci, tam turbulenti, haud dubium quin nihil di. cap. 7.* *gnum auctoritate proferatis.* A veritatis magistra: ad scholas mendaciorum. A certis & firmis dogmatibus ad religionem negantem. Ab illa cuius sunt certa & firma fundamenta, ad illam cuius totum fundamentum suus cuique animus est: qui illud in Scripturis & Ecclesie dogmatibus quod volunt credunt, quod nolunt, non credunt, ideoque nec Scripturis, *Lib. 3 cap. 3.* nec Ecclesie, sed sibi ipsis credunt, & vt ait Irenæus, *semeti ipsos prædicant.* A doctrina spiritus, ad doctrinam carnis. A toto Scripturæ Canone, ad mutilatores Canonicarum Scripturarum. A voce interpretantis Ecclesie, ad sensus Scripturæ cuiusque priuatos & proprios. A Spiritu viuificante, ad litteram occidentem. A verbo Dei distincto & formato per vocem loquentis Ecclesie à Spiritu sancto edocta, ad confusum & informem sonum verbi. A verbo Dei integro, ad textus corruptos. Ab vna versione Catholica, ad innumeras nouas. A Patrum consensu, ad Patrum vel contemptores, vel corruptores. A iugi sacrificio, ad abominationem desolationis. A cultu præsentis Christi, ad horrendam idolatriæ Christianæ calumniam, seu blasphemiam potius. A fide & bonis operibus, ad solam fidem iustificantem atque saluantem. A studio merendi vitam æternam, & violenter rapiendi illam, ad doctrinam præsumendam, & absque certamine coronandi. A mandatorum obseruatione

46. feruatione studiosa, ad doctrinam de impossibilitate obseruandi ea. Ab efficacia sanatis gratiæ & noua in Christo creatura, ad doctrinam de insanabili natura, & uersitate in Adam permanente. A libero arbitrio, ad necessitatem peccandi.

47. A reuerentia sacerdotum, ad occisionem eorum. A confessione & ornatis templis, ad demolitiones eorum. A ueneratione sanctorum, ad eorum statuas deturbandas. A religiosis festorum solennitatibus, ut de populo Christiano circa

48. Martyrum memoriam Augustinus loquitur, ad politicas celebrationes, ut de ipsis Christi festis isti noui magistri loquuntur.

49. A legibus Ecclesiæ; ad placita Principum. A septem sacramentis, ad duo, uel secundum alios, ad tria; uel, ut quidam

50. eorum uolunt, quatuor. A baptismo ad salutem necessario, ad anabaptismum, secundum quosdam; ad non necessarium, iuxta Caluinum; ad uirtutem eius abnegatam, secundum

51. omnes. A liturgia Catholica, ad cœnas Calvinilicas. A fide solo uerbo satis confirmato, ad periuria scripta & signata.

52. Ab amicitia fiduciali inter proximos, ad suspiciones & fraudes inter omnes. A simplici ueracitate, ad circumuersiones in dolo. A sacerdotio ordinato, consecrato, & ex libere, ad

53. ministerium politicum, profanum, & exoratum. A clero hospitali, ad ministerium rapax. A pijs & amplis foundationibus, uel ad Dei cultum, uel ad literarum studia, uel ad pauperum

54. subsidia erectis & institutis, ad omnium huiusmodi uel expilationem, uel subuersionem. Ab illa religione quæ neminem ad fidem cogit, quam nunquam tenuit; ad illas sectas, quæ eruentis legibus (ut in Anglia) cogunt ad nouas hæreses

55. amplectendas, & fidem omnium gentium abiurandam. Ab illa religione in qua perfectionis studio, quotquot uoluerint, Christum sequi possunt, relictis omnibus quæ possident; ad

56. illas sectas, quæ neminem hoc facere permittunt, & facientes à sancto proposito depellunt, omneque perfectionis studium damnant. Ab illo sacerdotio ad quod in bonis literis, artibus, & sacris studiis instituti promouentur; ad illud ministerium, in quo ex officinis mechanicis ad cathedras ecclesiasticas sese, qui uolunt, proripiunt. Ab illa religione quæ sexum muliebre, & uersusque sexus pueros ac iuuenes in modelia ac uerecundia metu que maiorum continebat; ad illas sectas, in quibus nec poeri, nec eximie quicquam erubescunt. In quibus uidelicet naturali uerecundia successit impudentia; pudori uirginali, effrons lasciuia; munditia, fucus; oculis demissis, elati & leues; parcitati uerborum;

rum, superba loquacitas; operi assiduo, iulus perpetui; acui & filo, chartæ & tripudia; libellis precum, cantilena amatoris; frugali parsimonia, luxus immodicus; rosarius beatæ Virginis, plumula crispæ, pectines, uericali; erubescencia de iuratis nuptijs, risus effusi de rebus ueneris. Hæc iuuentutis in Anglia (postquam hæretica esse cepit) mutatio facta est. A iteato & impedimentis peccatorum, ad calcat iniectandum. A metu peccati, ad uerecundiam iustitiæ ubi scortatores fiunt, ne Papistæ uideantur, ut in Anglia hæretica. Ab illa religione, quæ proposita operis mercede inuitat ad iniustitiam, ad illam sectam, quæ (spe pænam) temporalis inuitat ad nequitiam. A conscientia sacramentorum, ad contemptum sacramentorum. A concito corde, ad eorum induratum. Ab agnitione peccati, ad celanda & neganda peccata cum perueriis. A iuramentis raris & religiosis, ad crebra & quotidiana periuria. A satisfactione pro peccato per opera penalia, ad frequentationem peccati absque metu conscientis, eo quod solus Christus pro omnibus satis fecit. Ab honore sanctorum, ad omnem sacrilegam prophanationem. Ab his fructibus hæreticos nostri temporis cognoscere licet. Sunt & alia multa quæ prudens & cordatus Concionator obseruare poterit. Atque hi sunt proprii hæreticorum nostre ætatis fructus, quia uel propria eorum dogmata conuoluntur, uel eam uis impuritate flagitia, scelera quæ ex ipsa eorum impia doctrina nascuntur & promanant; ex quo duplici capite fructus hæreticorum proprii dignoscendi sunt, ut in alio nostro Promptuario explicauimus. Nempe de spinis nemo colligit uas, nec de hæresi fructum bonum. Sicut enim spina uel tribulus, ex quacunque parte illam conspexeris, aculeos habet, nec faciliè contraheris absque læsione, sic hæreses hodiernas, ex quacunque parte, eas consideraueris, seu ex parte doctrinæ, seu ex parte operum, quatenus quidem ipsi hæc propria sunt, iniquitate & tarpitudine plenæ sunt. Sub huiusmodi spinis nihil latet, nihil requiescit, nisi serpentes, & animalia uenenata. Nihil hodierna hæresis fouet, nisi impietatem, & secularia desideria; nec secundum illam aut piè creditur, aut sobriè, iuste, castè uiuere quis potest.

3. Omnis arbor bona bonos fructus facit, & non potest arbor bona malos fructus facere.

Locus moralis de uirtutis & bonorum operum necessi- Bonorum operum necessitate. Arbor bona, bona uoluntas est in Christo renata & tum necessaria. Pars Æstiuale. K reformata

66.
67.
68.
69.
70. 71.
72.
73.
74.
Pag. 114. b.
& 135. b.
Simile.

reformata, vel iustus ipse & ex Deo parus; qui velut arbor radicem, corticem, folia, flores, & fructus non nisi bonos habet. De corde tanquam de radice exeunt cogitationes bonae, sicut de corde malo malae exeunt, ut Christus docuit. In cortice gerit boni operis exempla; *ut luceat lux eius coram hominibus.* In folijs sermones sanctos habet, *sicut de cer sanctos.* In floribus sancta desideria; in fructu opera virtutum. Talis bona arbor est noua in Christo creatura: de qua Propheta Regius: *Erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Omnis in Christo renatus, est verè *vir iuda germen Domino acceptabile; germen plantationis eius; plantatum secus decursus gratiarum eius; qui abundantiam gratiae, & donationis, & iustitiae acceptum in vno Christo, ut in vita regnemus per eum.* Talis arbor, tale germen; tale lignum fructum suum dabit in tempore suo: id est, tempore tentationis ad malum, vel occasionis oblatæ ad bonum. Qui iniuria afficitur, habet tempus ad fructum patientiae producendum. Qui carnis tentationes patitur, habet tempus proferendi fructum castitatis. A quo pauper eleemosynam petit, habet tempus proferendi fructum misericordiae. In huiusmodi tentatione & occasionum tempore cognoscat quisque seipsum, an sit arbor bona. Dabit quoque vnumquodque lignum fructum suum; neque enim ficus vitas; aut vitis ficus producit. Dat quisque fructum suum, non alienum, operando iuxta vocationem & statum suum, non iuxta alienum; ut clericus & sacerdos, quæ clericorum sunt tractet, non quæ militum, mercatorum, agricolarum; & sic in cæteris. *Vnusquisque secundum vocationem suam, ut quæ vocatus est, ambulet. Non omnia membra eundem actum habent.* Non est oculorum audire, aurium videre non ad pedem perire loqui, nec ad linguam ambulare. Qui bonæ opera differunt vsque ad mortem, non sunt arbores bonæ, quæ faciunt fructum in tempore suo, sed proflus id agunt, vel agere potius conantur tempore non suo. Hinc monent sacra scriptura: *Ante mortem benefac amico tuo, & secundum viam tuam exporrigent da pauperi. Non desinueris a die bono, & particula bonæ diei non te prætereat. Qui eleemosynam non facit nisi post mortem, similis est homini portanti lumen post tergum. Navis cum per rimulas aquam bibit, in portu, non in fiero facienda est. Murus disruptus, in pace, non in bello reſtitendus. Arma ante pugnam, non in ipsa pugna præparanda sunt. Alexander Magnus, iustitiam*

Matth. 13.

Matth. 13.

Psalm. 1.

Esai. 5. & 30. Rom. 1.

1. Cor. 12.

Mortis hora non est tempus iusti.

Ecclesi. 14.

Similia.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

iam ad prælium acie, cum cerneret militem quandam id *Exemplum.* temporis amicum velo adaptantem, ut inutilem submouit. *Plutar. in* ab exercitum, qui id temporis appareret arma, cum his vtendi *Græc. apolit.* tempus adesset. Tales sunt qui nouam vitam tunc inchoant, quando antea cæta vitæ præmia capere oportebat; & qui tunc arma virtutum parant, quando maximus est eum hoste confusus. Equis in ipso cursu nemo iniicit frenas, sed longè antè. *Simile.* In mortis articulo passiones tristes & melancholicæ sic mentem occupant, vt se ad virtutem erigere nequeat. Tor alie eorū circumstant, morbi acerbitas, rei familiaris sollicitudo, amicorum derelictio, mortis horror, iudicij futuri terror, satanae tunc maximè suarum rerum satagentis varia & horrenda vexatio, vt eo tunc tempore de fructu virtutum cogitare, perinde sit, ac in media hyeme fructum ab arbore expectare. Qui sanus & hilaris Deo seruire non potuit, quomodo totus tristis & æger id præstabit? Qui per totam vitam Dei est oblitus, quomodo expectat vt in extremo articulo Deus illius sit memor? Si quis per annos quinquaginta aut sexaginta continuos tibi semper infestus & inimicus, te tandem ad regiam dignitatem præter omnem spem euectum certens, tibi se supplicem exhiberet, num eius amicitiae fideres, aut tua gratia eum dignum existimares? Impoenitens nequam, qui per totam vitam sceletatè vixerat, iactitare solebat, se in vltimo articulo, tribus tantum verbis recitatis saluum fore. Hic tandem needum adeo senex, equo pontem disti actum transiens, turbante equo, quum illum erigere conaretur, nec posset, sed necessario sibi in aquas cadendum præcipitem videret, laxatis habenis cadens, exclamat: *Capiat omnia demon:* atque cum his tribus verbis suis immerlus perijt. Non sunt bonæ arbores, quæ non nisi sub mortem de virtute capellenda cogitant. Imò non sunt bonæ arbores, nisi quæ & vberem fructum, & quavis data occasione proferrunt. *Ante languorem adhibe medicinam, & ante iudicium Ecclesi. 14.* interroga teipsum. & in conspectu Dei inuenies propitiationem, Non impediaris orare semper, & ne verearis vsque ad mortem iustificari: quoniam merces Dei manet in æternum. Ne fueris mediocris in contentione ex favore, (id est, in operibus misericordiae, per quæ fieneramus Domino) & non sit tibi nihil *Simile.* in saeculo, eris enim inuidus vita tua. Sed sicut homines avari nec minima lucra contemnunt, sed semper cumulo addunt ita nos nec minimas benefaciendi occasiones prætermittete conuenit; ne felicitati nostræ; salutis certitudini, &

Exemplum. Plutar. in Græc. apolit.

Simile.

Simile.

Exemplum. In vita Thom. Mori, cap. 22.

Simile.

gloriae apud Deum ipsimet invidere videamur. *Quodcumque potest, operetur manus tua.* De qua re in alia Dominica plura diximus.

- 1. Arbor bona altis & fixas radices habet, nec villo vento aut tempestate loco movetur. Voluntas bona fixam habet in Deo radicem, nec vlla tentatione aut difficultate à virtutis tramite diuellitur. Non ex folijs, non ex cortice, nec ex radice sed ex fructu solo certò arbor cognoscitur. Non ex verbis, non ex generis nobilitate, non ex splendore diuitiarum aut honorum, non ex status dignitate, sed ex solis operibus, bonisque actiombus in recta hie factis, vir iustus certò cognoscitur. Arbor infrugifera multum est opaca, multam umbram habet, ampla folia densum truncum, & durum corticem. Impij telluris sunt inutile pondus: alijs malo exemplo nocent, & virtutem obscurant, multa verba habent, ventrem curant, externo splendore operam dant. Dicebat Plato, hominem esse arborem inuertam, quæ radicem habet sursum, & ad cælum erectam, vnde veram caput alimentum, sicuti plantæ & arbores radicem habent in terra vnde aluntur. At qui terrena sapiunt, nec nisi carnis fructus proferunt, plantæ potius & arbores terrestres sunt, quàm homines. Verus homo cælestia appetit, & (vt dixit Seneca) *hoc argumentum habet diuinitatis suæ, quòd eum cælestia delectant.* Adeò isti Philosophi videre potuerunt, quòd ad cælestia nati & facti sumus, non ad huius vitæ voluptates, brutorum more, coniectandas. Si ad hoc nati, multo magis ad hoc in Christo renati sumus. Quod enim corrupta peccato natura vel extrinxi, vel certè multum oblitterauit, hoc Christi gratia in nobis resuscitatur. Quemadmodum sulcus arboris fructifera: insitus in trunco & stipite arboris agrestis, eam trahit ad naturam suam, vt iam alia folia, & alios fructus ferat: sic Christi doctrina insita in anima nostra sterili, eiusque gratia voluntati ad malum proclini admota, eam mutat, & ad seipsam traducit & conuertit, vt iam alia verborum folia, alios virtutum fructus producamus. Sed quemadmodum necesse est, vt ramos veteris trunci ampuemus, quo sulcus insitus yberius proueniat, & copiosius succum trahat: sic plane necesse est, ramos peccatorum amputare, quo in nobis Christus inseratur, nolque lætissimos ex eo fructus proferamus.

In Timas.

Pinus in Ezechiel. cap. 17. Similia.

- 1.
- 2.

Arbor bona, quatenus bona, & quàm diu bona est, non potest malos fructus ferre. Nemo simul & turpibus voluptatibus

luctatibus oblectatur, & cælestibus gaudijs perfundatur. Nemo simul ea qua sursum sunt, & ea qua super terram sunt, Coloss. 1. sapere, amare, appetere potest. Arbor simul sterilis & fructunda esse non potest. Si mundum diligis, infructuosus es; si Deum fructuosus. *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.* Nemo se dicat manere in Christo, nisi fructum multum (id est, multa bona opera) faciat. Hoc de Christi gratia, vetèque Christianis prædixit Ezechiel: *Super torrentem orietur in ripis eius, ex utraque parte omne lignum pomiferum, non defluet solum ex eo, & non deficiet fructus eius, id est, nec in verbis stultum aliquid loquetur, nec in factis perperam & contra Deum peccabit, De Samuele scriptum est: Non cecidit ex omnibus verbis eius in terram.* De arbore fructifera dixit Dauid: *Omnia quæcumque faciet, prospera buntur:* quod alijs verbis Apostolus dixit: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Huiusmodi enim & prosperis moderate & aduersis fortiter vtentur. Speciem gloriae despiciunt, mundi opes fugaces exilimant, verum decus in virtute ponunt, mentis oculos in Deum intentos ferunt. Sicuti solam ex arboribus laurum sulmen non lædit, sic solum inter homines iustum nec aduersa nec prospera mutant. Quemadmodum in eo, vi rectè valet, calor naturalis omnia alimenta in bonum sanguinem conuertit, sic in Deo radicatus, omnia quæ possunt accidere, materiam virtutis facit. Diuitiæ sunt illi iustitiam misericordie, inopia humilitatis causæ; bona valetudo ferendis laboris vires; ægritudo, patientiæ materiam suppeditat. Sic arbor bona, bonos fructus facit, & malos facere non potest.

Ioan. 15.

Ezech. 47.

1. Reg. 1.

Psal. 7.

Rom. 8.

Similia.

4. Omnis arbor que non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Locus moralis de duplici pœna peccati omissionis. Aristoteles, quòd arbores infrugiferae homines steriles bonorum operu & infructuosi, hoc ipso quòd tales sunt, hoc ipso quòd bonos fructus non fecerunt, hoc ipso quòd bene agendi occasiones omiserunt, hoc ipso quòd iuxta talenta & facultates quisque suas, bonum operatus nõ est, excidentur, & à visione Dei excludentur pœna damni afficiendi; & præterea in ignem mittentur, pœna sensus & tormentoru locum libituri. Tremenda sententia & bene expendenda. Tantundè alibi dicit: *Omnem palmam in me non ferentem fructum, tollet Pater meus,* Ioan. 15.

Omissionis pœna duplex.

Et in ignem mittet. Et iterum: Inutilem seruum projicite in tenebras exteriores. Et in extremo iudicio forma condemnationis erit: Esuriis. Et non desistis mihi manducare, &c. His omnibus in locis damnantur homines, non vt adulteri, fures, homicidæ, superbi, sed vt minus boni quàm par erat, vt steriles, vt inftructuosi. De hac materia plura diximus super illa verba: Quid hic status tota die otiosus? quæ huc referri possunt; & adhuc in aliis Dominicis, vbi vel contra oscitantiam & negligentiam in causa salutis, vel pro feruore & diligentia in exercendis bonis operibus multa produximus: Notandum hoc loco quod Christus dicit: Omnis arbor (nemine cuiuscunque status excepto) quæ non facit fructum, quæ non assidue operatur; non enim dicit, fecit, aut faciet, ac denique fructum bonum, id est, Deo gratum, & proximo utilem: non dicit, magnum, splendidum, honorificum. Hanc bene operandi assiduitatem Apostolus propriam esse cuius bene Christiano docuit, dicens: Ea quæ retrò sunt, oblitiscens; ad ea quæ autè sunt, me extendens. Qui in agone currit, & ad metam contendit, & brauium reportare desiderat, non quantum in cursu profecerit, sed quantum adhuc illi viæ restat, perpetuo cogitat. Cupiditates terrena nullum modum habent: sed quo quis plus adeptus est, eo plura concupiscit. Talis esse debet sancta cupiditas, Dei & rerum diuinarum appetentia. Hoc diuina meretur bonitas, hoc nostra requirit salus: hoc illa meretur gloria quam expectamus. Quæ si non mouent, vide penas horrendas negligentibus statutas: Excidentur, & in ignem mittentur.

Arbor infrugifera excidetur, & è cætu sanctorum exterminabitur, sicuti ex pomario sterilis ficulnea, dicente patrefamilias: *Excide illam; ut quid terram occupat?* Hæc prima pena est, carere societate sanctorum, exterminari à facie Dei. Mater iunioris Tobie flebat lachrymis irremediabilibus de absentia vni ei filij, dicens: *Lumen oculorum nostrorum, baculus senectutis nostræ, solatium viæ nostræ, spes posteritatis nostræ. Omnia simul in te vno habentes, te non debuius dimittere abire à nobis. Quanto infinitus maior dolor erit dimittere à se Deum, carere eius visione & gloria, qui multo verius est lumen Angelorum, gaudium beatorum, solatium miserorum, spes æternitatis nostræ, & in quo vno simul omnia habemus, quia in eo vno sunt omnia, vt in fonte riuuli, vt in radice tami, vt in principio conclusiones! Insuper etiam in hac vita nullam sine Deo consolationem accipit. Remittit consolari*

Septuag. text. 1. Domini. 1. post Epiphani. text. 1. Domini. 1. post Epiphani. text. 1. Domini. in ramis palma. text. 4. Domini. Pasche. text. 1.

Philip. 1. Similia.

1. Carere visione Dei, & societate sanctorum. Tobia 10.

Psal. 76.

anima mea. Memor fui Dei, & delectatus sum. Soja memoria si reficit, vtilio quid faciet? Rursum: Fuerunt mihi lachryma & sal. 41. mea, panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, Vbi est Deus tuus? Et iterum: Auertente te faciem, omnia turbabuntur. Psal. 103. Apposte hac de re Chrysostomus: Noui quia plurimi perierunt in gehennam. Ego tamen illius glorie amissionem multo amarior, quam ipsius gehenna dico esse supplicium. Si verò id non possum sermone monstrare, nihil est omnino mirandum. Neque enim nouimus illorum beatitudinem pramiorum, vt infelicitatem quoque de eorum amissione scire possimus. Et paulo post ex verbis Pauli id colligit, qui causam desiderij sui ergo alteram vitam hanc posuit, sicuti conspectu Christi. Cupio dissolui, & esse cum Christo. Quare iterum subiungit: Est satius mille fulmina sustinere, quam vultum illum Christi inaccessibilem pietati quæ plenum, nos tamen auersantem, in extremo iudicio videre, & illos totius tranquillitatis oculo nequaquam nos aspicere sustinentes; denique vocem illam audire: Desicio vos. Hæc ille. Sed hoc vernaculum non capiunt, nisi quorum corda Christi amor tetigit. Vnde alibi scripsit idem sanctus Chrysostomus: Sunt quidam absurdi iudicij: vbi duntaxat amari effugisse gehennam. Contra ergo multo diuinius esse tormentum assero, non assequi etiam gloriam, & ea excidisse. Quando Regem videmus frequenter satellitio palatium adæquantem; eos qui illi proximè cohærent, sermonis consilijque & matellatis eius participes, felices iudicamus; nosque miseros, licet aliis multis bonis abundemus, existimamus, quod sola Regis præsentia & familiaritate caremus. At Regum terræ gloria & breuis & incerta est, & multa seruitute mixta. Dic obsecro. Si quis te in theatrum induceret, vbi magna multitudo hominum sederet amicta stolis aureis, & in medio omnium alium quendam ostenderet gemmis eximie adornatum, regio vestitu insignem, coronam habentem in capite, deinde polliceatur te assumpturum in humerum eorum, at non omnia faceres quæ ipse iuberet? Huic nunc animo in cælum, cogita non montem Sion, non theatrum, non circum quemlibet huius mundi; sed ciuitatem Dei videntis. Ierusalem cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum, conscripti sunt in cælu, & iudicem omnium Deum; & spiritum iustorum perfectorum, & testamenti non mediatorum Iesum. Arbor quæ facit huiusmodi fructum, in horum numerum & societatem cooptabitur; quæ non facit, ab ea societate exterminabitur: locum apud

Psal. 41. Rom. 1. 4. in Matth.

Philip. 1.

Ad Theod. 1. 4. Paron. 1.

Simile.

Simile.

Hier. 27.

Regem, locum in teatro, locum in Dei civitate non habebit. Nonne hoc unum & solum maximæ calamitatis locum ducendum? Pectori generoso non tam molestum est rerum angustia premi, quam abundantia & gloria pritari.

Sed nõ hoc solum malũ est. In ignem quoque arbor infructuosa mittetur. *Hic erit fletus & aridor dentium.* Has ignis infernalis penas animo fixas & impressas qui gerit, arbor infructuosa, ne ad eas accedat, facile fiet. Narrat venerabilis Be da. sanctum Furseum, oppidi Peronenſis in Picardia patronum, propter infernales penas ei in visione ostensas, solum postea, acerrimo h, emis tempore glaciẽque constricto, tenui veste indutum, ex magnitudine timoris, non secus quam in media ætate sudare. Alium quoque memorat, qui similia in ecclia viderat, tempore hyemali in congelatas glaciẽ aquas sese immisitisse, mortificandi corporis causa, & rogatum, quo tandem modo tantam frigoris asperitatem tolerare potuerit, hoc solum respondisse: *Frigidiora ego vidi.* Sed & Divus Gregorius de quodam Illyricano similia scribit: *Tantis* (inquit) *se postmodum tenuis virgilitate confestim, ut inferni eum vidisset & pertinuisse tormenta, etiam si tacere lingua conuersatio loqueretur.* Hæc ille. Ideo Scriptura hæc nobis cogitanda proponit, dicens de impiis: *Ignis & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum.* De his penas infernalibus iam diximus, quæ huc referri possunt, in Dominica 3 post Epiphaniæ text. 10.

5. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in caelis est.

Mandatorum obsequia non necessaria. 1. fol. 12.

Simile.

Deuter. 4.

LOCUS moralis de necessaria obsequatione mandatorum Dei. Facere enim voluntatem Dei, quæ per præcepta eius nobis innoteſcit, est ea facere quæ iubet. Intellexit hoc sanctus David, dicens: *Tunc non confundar, quum perſpexero in omnibus mandata tua.* id est, quum per mandata tua intellexero quæ sit sancta voluntas tua. Sicut qui obtusam habent oculorum aciem perspicillis videntur, & absque eis nihil contuentur, sic mentis humane acies ac divina caligans, ut quæ sit sancta Dei voluntas intelligat, mandatis eius in Scripturis reuelatis, tanquam perspicillis uti perpetuo debet. Ideo de Lege veteri dictum est Iudais: *Erunt hæc verba qua ego præcipio tibi hodie in corde tuo, erunt quæ & movebuntur*

buntur ante oculos tuos: sicut sanæ perspicilla ante oculos illorum semper sunt, quorum caligant oculi. Qui aliquem inuitat, aut amicum excipere vult, parat studioſe cibos non suo, sed hospitis palato gratos. Sic Deo placere per opera nostra si volumus, ea facere oportet quæ ipsi placeant & grata sunt, non quæ nostris cupiditatibus conveniunt. Nec verbis tantum inuitat amicum hospes, sed se ipsa opparum parat ei conuiuium. Sponsa in Canticia, non ad colligenda vitentia folia, sed ad edendos fructus sponsum inuitat, dicens: *Descendat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructus pomorum suorum.* Qui dicunt tantum, Domine, Domine, nec faciunt, quasi ad vitentia folia, & erudas herbas Deum inuitant. Oramus quotidie, & dicimus Patri nostro celesti: *Fiat voluntas tua sicut in caelo, & in terra.* Atqui in caelo Angeli non laudant Deum tantum, sed & in omnibus faciunt voluntatem eius, iuxta illud Davidis: *Benedicite Dominum omnes Angeli eius, poscentes virtute, facientes voluntatem eius.* Si Angeli faciunt, quidni homines hoc nos argumento premit illa oratio. Sed adhuc magis premit, quod de seipso Christus dixit: *Ego non veni ut faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me, Patris.* Angelis faciunt, Christus facit & nos non faciemus voluntatem Dei Patris? Nemo tam ignavus miles, qui Docem aut Regem ipsam in pugnam descendentem videns, pugnare d-rectet. Deinde quanta merces? *Qui facit voluntatem Patris, intrabit in regnum caelorum.* Voluntatem Principum etiam turpem atque absurdam, innumeri mortales faciunt, non ut regni participes, aut heredes hant, sed ut minutum aliquid beneficii aut honoris reportent. Hæc nos in Dei iudicio confundent. Rursus ipsam nostram voluntatem rectificat, ac beatam facit, quando Dei voluntatem facit eique prorsus conformatur. Quod his verbis eleganter docet D. Bernardus: *O dulcis & suavis affectio: o pura & defacata intentio voluntatis, eo certè defacatior & purior, quo in ea de proprio nihil iam admixtum relinquatur. Quomodo stilla aqua modica, multo infusa vino discernitur a se tota videtur, dum & saporem vini dulcis & colorem, quomodo ferrum ignitum & candens, igni simillimum sit, pristina, propriæque forma exutum, quomodo solis luce perſusus aer in eandem transformatur luminis claritatem, addo ut non tam illuminatus, quam ipsam lumen esse videtur: sic in sanctis humana omnis affectio quasi à semetipsa liqueſcit, & in Dei penitus transfunditur voluntatem.* Hæc ille. Beata ergo ipsa in se

Cant. 1. Simile.

Matth. 8.

Psal. 102.

1. Ion. 4.

Simile.

Matth. 7.

De diligendo Deo.

Similia.

voluntas, quæ Dei voluntatem in omnibus faciendo diuinæ conformatur. Contrà nihil propria voluntate, & quæ diuine repugnat, infelicis. Vnde idem D. Bernardus: *Cesset propria voluntas, & infernus non erit. In quid enim desinuit ille ignis, nisi in propriam voluntatem? Etiam nunc quum frigus, aut famem, aut aliquid tale patimur, quod laeditur, nisi propria voluntate?* Quod etiam his verbis docet Augustinus: *Voluntas Dei est aliquando vt sis sanus, aliquando vt agrates. Si quando sanus es, dulcis est voluntas Dei, quando autem egrotus amarus non es recto corde. Quare? Quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem Dei, sed tu es curuus. Illa autem recta est, sed tu es curuus.* Hæc ille. De necessaria executione voluntatis Dei, deque perfecta & omnimoda mandatorum Dei obseruatione, iam in aliis * Dominicis aliquoties diximus; quæ huc referri possunt. Sed & in Promptuario nostro Catholico eam astruximus.

EVANGELIVM DOMINICÆ

VIII. POST PENTECOSTEN.

HOMO quidam erat diues, qui habebat villicum: & hic dissimatus est apud illū quasi dissipasset bona illius. Et vocauit illum, & ait illi: *Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ. Tam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia Dominus meus auferet à me villicationem? Fodere non valeo, medicare erubescio. Scio quid faciam, vt quum amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suos. Conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primò: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipo cautionem tuam, & sede cito, & scribe quinquaginta. Deinde alio dixit. Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipo literas tuas, & scribe viginti. Et laudauit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filij huius seculi prudentiores filijs lucis in sua generatione sunt. Et ego dico vobis: Facite, vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.*

PERI-

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Redde rationem villicationis tuæ. De bona & verâ dispensatione rerum ac bonorum temporalium.
2. Filij huius seculi prudentiores sunt in generatione sua, quam filij lucis. Contra inauiam & socordiam in causa religionis & veræ pietatis, & de prudentia filiorum lucis.
3. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt, quum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula. De æterna retributione elemosynarum.

1. Redde rationem villicationis tuæ.

Locus moralis de bona & legitima dispensatione rerum ac bonorum, seu temporalium, seu spiritualium. Docet Ratio reddendâ Christum in hac parabola, diuites huius mundi non dominos, da omnium, sed villicos & dispensatores esse bonorum quæ à Deo acciperunt, ideoque dissipanda ea non esse, sed prudenter & piè dispensanda, huiusque dispensationis in hora mortis rationem reddendâ esse. Superbus quidem & auarus dicit: *Diues sum, & nullius ego: sicut ille Nabuchodonosor. Nonne hæc est Babylon magna, quam ego adificauit in robore fortiudinis meæ, Apocal. 3. & in gloria decoris mei? Sed magna stultitiæ & insanie hæc voces sunt, diaboli voci confimiles, qui Christo dixit: Omnia regna mundi tibi dabo, quia mea sunt; & cuiusque voluero, do illa. Nouæ nuptiæ pauperes, quæ ad diem nuptialem non habent vestem, omnia à vicinis accommodata accipiunt, ab alia pallam, ab alia tunicam, ab alia micram petentes. Die nuptiali transacta, vnaquaque vicina quod commodauit repente, ipsa repente nudatæ, & omnibus ornamentis spoliatae manent. Sic huius mundi diuites, vicia præsentia tanquam die nuptiali transacta, sicut nihil in hunc mundum intulerunt; ita nihil secum auferunt. & sicut ineptus esset, qui nouam nuptiam, alienis ornamentis vestitam, diuitem existimaret, sic planè deceptio est, quempiam propter bona temporalia absolute diuitem iudicare. Scriptura vocat diuites huius seculi, & mammonam iniquitatis cum hoc aditamento. Absolute cum loquitur, eas quæ in caelo sunt aut spirituales intelligit: *Gloria & diuitia in domo eius. Rursus, Corona sapientum, diuitia eorum.* Quare Christus post hæc Euangelij verba vocat diuitias huius seculi, bona quædam aliena, non nostra. *Si in alieno fideles non fuerint, quod vestri est, quis dabit vobis? Illud certe nostrum est, quod in nostra potestate & plena libertate est, & quod intus nobis auferri à nobis**

nobis non potest. Sicut aqua fluminis transeuntis non est alicuius propria, quia transit per ciuitates, & vnusquisque de ea accipit quod satis est; & diuitiæ huius seculi non sunt alicuius propria, quia dominos vel potius possessores suos in dies & annos perpetuo mutant. Percurre in vna ciuitatis platea, quam inhabitas, domos illius: & perpende quam multos inquilinos habuerit vnaquæque domus. Sic fluunt diuitiæ ab vno in alium. Qui sedet ad mensam magni Principis, vbi multa vasa argentea apponi videt, ridiculus diceretur, si propter præsentis conuiuij vsum, cuius ille pars est, vasa illa sua esse, sequæ illorum proprietarium cogitaret vel diceret. At quæcumque in hoc mundo possidentur, ex magna illius Dei mensa sunt, in qua omnibus dat affluenter: de qua supra in alia Dominica diximus. Non ergo domini, sed possessores & vfructuati, cum dispensationis & reddendæ rationis onere, sumus earum rerum omnium quæ in hac vita possidentur. Vnusquisque sibi dictum à Deo existimet, & quidem quotidie (hora enim mortis incerta est) *Redde rationem villicationis tuæ*. Si esses magni Principis dispensator, qui tibi imperaret vt sub vesperam diei præsentis rationem ei reddas multorum millium ducatorum, nõne statim libi os tuos inspiceret, & rationes tuas, vtunque bene constitutas, iterum ad calculum reuocaret? Quod si non ad huius diei vesperam, sed ad quamlibet cuiusvis diei horam te paratum esse iuberet ad reddendas rationes, nõne eandem diligentiam adhiberes? Non est dubium quin hoc faceres, si dominum, vt patet est timeres, cuique honoris & status curam haberes. Atqui prorsus ita se res habet inter vnumquemque nostrum & Deum. Reddenda vnique ratio est accepti & dati. *Simile est regnum calorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis* Rursum alibi quum dixisset Christus, *Vigilate, quia nescitis neque diem neque horam*: subiungit; *Sicut enim homo peregre proficiscens, vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua: & paulo post. Post multum temporis venit dominus, seruatorum illorum, & posuit rationem cum eis*. Porro tam exacta omnium reddetur ratio, vt dicat alibi Christus: *Bonus homo de bono thesauro suo (quem Deus ei credidit) profert bona, & malus homo de malo thesauro suo (quæ sua sibi malitia & impatiētia thesaurizauit) profert mala. Dico autem vobis, quoniam omnino verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij*. Vides de bonis & malis sic reddendam

ratio

*Simile.**Simile.**Matth. 12.**Matth. 25.**Matth. 12.*

rationem, vt etiam omne verbum otiosum in rationes venire debeat. Hoc in simbolo Athanasij canit & credit Catholica Ecclesia: *Vnusquisque de propriis factis suis reddet rationem* Sic vnique dicitur; de bonis acceptis seu naturæ seu fortunæ (vt cum vulgo loquamur) seu gratiæ: *Redde rationem villicationis tuæ*. Dixerat Christus seruis suis: *Negotiamini donec veniam*. nempe donec ad iudicium veniam, vbi factæ negotiationis reddetur ratio. *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt accipiat vnusquisque prout gessit in corpore, siue bonum siue malum*. Et rursum: *Vnusquisque nostrum pro se reddet rationem Deo*. Et de omnibus impijs Petrus dicit: *Reddent rationem ei, qui paratus est iudicare viuos & mortuos*.

Hæc omnia qui nouit, qui credit, qui memoria tenet, quomodo de acceptis à Deo seu fortunæ, seu naturæ, seu gratiæ bonis, tanquam de absolute suis gloriatur & superbit? quomodo illis ad libitum & voluptatem abutitur? quomodo de sollicita & prudenti eorum dispensatione & administratione non cogitat? quomodo de reddenda Deo omnium & singulorum ratione, quotidie non deliberat? quomodo bona fortunæ, opes, diuitias, honores, ad libitum, ad voluptates, ad vanam & noxia conquirenda dissipat? quomodo naturæ bona, ingenij acumen, animi industriam, memoriæ vires, transfert ad vanam, ad scelera, ad flagitia, ad fraudes, ad iniurias? quomodo gratiam Dei in vanum accipit, nec fidei, nec charitatis, nec spei fructus illos profertens? Dicit Deus Ezechielii Prophetæ: *Sume gladium acutum, & capillos tibi rade, & assumes sceleram ponderis, & diuides eos. Tertiam partem igne combures in medio ciuitatis: tertiam gladio concides: tertiam verò aliam disperges in ventum*. Quid sibi vult hæc ceremonia? quid docet hæc prædicatio non verbis, sed rebus & signis facta? de quo genere doctrinæ Dei sapientiæ vilitate in alia Dominica diximus. Ad literam docet percussione Iudæorum, quorum alij à Chaldeis comburendi, alij gladio occidendi, alij in captiuitatem abducendi erant.

At verò mysticè significatum est, quam profanè & impie bona huius mundi homines dissipant & consumunt. Sicut enim capilli si nimis crescant, nimisq; multiplicentur, oculorum aciem impediunt, & reserari propterea debent: sic diuitiæ & bona temporalia si multum accrescant, nisi superflua rescentur, & in bonos ac pios vsus conuertantur, aciem mentis penitus obtundunt, ne celestia quis appetat aut intel-

*Luce 12.
2. Cor. 5.**Rom. 14.**1. Pet. 4.**Negligentiæ
nostræ absur-
ditas.**Ezech. 5.**Domin. palm.
text. 3.**Simile.*

ligat.

ligat. Partem horum capillorum in ignem illi mittunt, qui diuitias & facultates suas in carnis illecebris ac voluptatibus effundunt: nec pauperibus elemosinas erogant, nec domesticorum suorum curam habent. Altera pars horum capillorum gladio diuiditur, in rixas, iurgia: & lites impeditur, quia non nisi in vanis collocatur, & iis que ad oculorum concupiscentiam comparantur: in pulchris ædificiis, vestimentorum luxu, venationis, alexæ, chartarum studio. Hanc nobiscum rationem reddit Scriptura: Pondus & statera iudicis Dei sunt. Sicut nummularij monetas in statera ponderant, & falsam reiciunt, bonam in arca recondunt, qui autem falsam monetam cuderit, pariter cum illa collo suo appensa comburitur: sic iudicabit actiones nostras Deus, falsa ne an bona moneta fuerint, bonis eius acceptis, recte ne an perperam vii fuerimus. Qui autem falsam monetam cuderit, & sub inscriptione regia cuprum pro auro supposuerit, sub professione Christiana vitam nefariam duxerit, dissipans bona à patre accepta cum meretricibus, id est, cum insanis huius mundi amoribus & cupiditatibus, ille ut auertitur seruus proieciatur in tenebras exteriores, & tanquam Izaniam colligabitur cum suis malis operibus in fasciculum ad comburendum. Nam vt de iustis dicit Scriptura, opera illorum sequuntur illos, ita maxime de impijs est verum: quorum peccata vel precedunt eos ad iudicium, vel subsequuntur. Omnia autem impiorum peccata sunt malæ villicationis peccata: quia exhibuerunt membra sua, id est, dona nature, gratiæ atque fortunæ, arma iniquitatis peccato: facientes ea, instrumenta peccandi, & subteruire immunditiæ & iniquitati, quæ debebant seruire iustitiæ in sanctificationem, vt Apostolus docet. Diligenter ergo villicationis nostræ rationem nobiscum inire, & per frequens conscientiæ examen ad reddendas Domino nostro rationes, parati esse debemus. Hoc Ezechias Rex fecisse videtur, quum dixit: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anima mea. Lugent Prophætæ negligentiam mortalium qui hoc non faciunt.

Proverb. 10. Simile.

Lucæ 13. Matth. 23. Matth. 24.

Apocal. 14.

1. Tim. 5.

Rom. 6.

Conscientiæ examen.

Esaia 38.

Ierem. 31.

Esaia 44.

Dicit per Ieremiam Deus: Posuerunt vitæ meam in dissipationem (hi sunt qui bona animæ dissipant) luxuriam super me, desolatio desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitat corde. Et expressius per Esaia: Nescierunt neque intellexerunt: obliuiscuntur ne videant oculos eorum, & intelligunt corde suo. Non recogitant in mensa sua, neque cognoscunt.

unt, neque sentiunt. Totum hoc dicit Propheta de filiis Israel, qui de fordibus idololatriæ ab ipsis perpetratis nihil recogitarunt, qualem de tot sceleribus Deo rationem redderent. Idem de nobis dicitur, qui de nostræ villicationis ratione reddenda nihil cogitamus.

Magna fidelium erit confusio, ipsa Gentilium hac in parte industria: Duorum temporum (dicebat Pythagoras) est tibi habenda ratio, mane & vespere: in altero gerenda prospice, in altero respice qua gessisti. De hac re sic scribit Seneca, non vt Philosophus, sed vt Christianus, adeoque vt religiosus: Animus quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextus, vt consummato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum, quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Desinet ira, & erit moderatior, desinet cupiditas, & erit temperatior, desinet superba vanitas, & erit cautiior, qua sciet sibi quotidie ad conscientiam iudicem veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totum diem? Quale ille somnus post recognitionem sui sequitur? quam tranquillius, alius, ac liber? Vt hac potestate, & quotidie apud me causam dico. Hæc Seneca, vt moraliter bonus esset, & conscientiam iudicem non offenderet. Quanto id nobis accuratius prestandum, vt iusti apud Deum sumus, & Deum iudicem non offendamus, cui reddenda est ratio villicationis nostræ? Facit hoc exactè Societas Iesu, iuxta eorum Constitutiones saluberrimas.

De hac villicationis nostræ ratione reddenda, sic suos docuit sanctus Chrysothomus: Dedit tibi vitam Deus, vt se coleras. Tu eam incassum & inutiliter consumis. Quæris quod sit id vitium? Si vel paruum argenti emerit consumpseris, ad omnino damnatum appellas. Sin totos dies in diaboli operibus consumpseris, nihil amisisse opinaris. Opus est in sacrificiis & precibus vitam omnem impendere. Tu ad clamores, perturbationes, obscena verba, contentiones, voluptates, vitam tuam eduristi. Dic, quæso, si cui filiorum tuorum præciperas vt aliam artē disceret, ille autem vel domi, vel alibi tempus frustra contereret, possetne apud magistrum excusari? Hæc & vobis dicenda sunt. Nūc exiget à nobis Deus rationem. Vobis (inquit) tempus dedi, vt pietatē per rectū vniuersi artem erudiremini. Cur incassum & inutiliter hoc tempus consumpsistis? Hæc ille. Qui de reddenda ratione villicationis suæ nihil recogitant, similes sunt pueris, qui quum in platea à parentibus alicuius rei emendatæ causa mittuntur, spectaculis in

Apophthegma.

De ira lib. 3. cap. 36.

Hom. 17. in Iuan. Simile.

Simile.

via intenti, obliuiscuntur ad quid erant missi: sed domum reuerli flagra reportant. Similex etiam sunt filio alicuius magni Principis, qui extracto sibi à patre magnifico palatio, & magna mercede conductis magistris, qui illum bonas artes doceant, nihil aliud quàm chartis & aleis totos dies ac noctes in palatio ludit. Denique similes sunt illis malis agricolis, quibus pater familias locauit vineam suam, posteaque seruos suos, alios post alios ad colligendos fructus misit, à quibus tum serui, tum etiam filius ipse postmodum missus, male accepti, vexati, & inter lecti sunt, nullo relato fructu. Sed tam ganeo- nem filium pater, quàm malos agricolas pater familias male perdet. *Et vineam suam locabit alijs, dona sua largietur alijs, qui rectius ventur, gloriam alijs conferet, qui melius emeriti fuerint: iuxta illud Christi, Auferte ab eo unam sum. Habenti enim (id est: rectè ventri quod habet, rectè villicanti) dabitur, non habenti auferetur.* Ex de gloria dicit Scriptura: *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.* De hac re-ctà villicatione, de legitimo vsu acceptæ gratiæ, de necessario profectu nostro, & de ratione eius reddenda iam in alijs 7 Dominicis aliquoties diximus, quæ ferè omnia huc referri, & hic locum habere possunt. Loci quoque omnes contra negligentiam salutis huc pertinent, quos vide in Indice.

2. Filij huius seculi prudentiores sunt in generatione sua, quàm filij lucis.

Ignavia in causa religionis.

Locvs moralis contra ignauiam & socordiam in causa religionis & veræ pietatis. Villicus inquiraris ad victum sibi & necessaria huius vitæ parâda, prudens & vigilans fuit, fecitque sibi amicos quando opportunum erat: Filij huius seculi, id est, qui secundum hoc seculum viuunt, in suis negotijs ac rebus gerendis cauti, vigilantes, attenti sunt. Sed filij lucis, id est, quorum professio est ad æternam lucem pertinere, & vt eò pertingant, acceperunt interim lucem gratiæ, vt faciant opera lucis, in sua generatione, in suis negotijs, & cauti, non perinde prudentes aut vigilantes sunt. Ostendit Christus quid accidere soleat, non quid debeat. Simon & cæteri Apostoli, Christo orante & vigilante, in hortu dormiunt, Iudas non dormiuit, sed satellites cum armis & fustibus ad hortum perduxit, vt Christus caperetur. Bufones & nocturæ etiam noctu vident, sed de die nihil vident. Impij in malo lyneei, in bono talpæ sunt. Felis acutiùs videt quàm homines sed

Exemplum.

Similia.

sed ad capiendum mures, non ad legendum litteras. Tota filiorum huius seculi prudentia & vigilancia ad malum est. *Infiltratur vt rapiat pauperem; rapere pauperem dum attrahit eum: fraude videlicet & dolo, non vi. In laqueo suo humiliabit eum.* Mittit nos ergo Christus ad impios, vt ab illis discamus prudentiam, id est, prouidentiam: hoc enim significat vox Græca *προνοια*. Sic alio in loco mittit nos ad serpentes. *Estote (inquit) prudentes sicut serpentes.* vbi iterum vitur verbo *προνοια*. Serpentis autem prudentia, est cautela & vigilancia ad sui conseruationem. Totum enim corpus scitibus exponit, vt caput deculter, quo saluo, reliqua saluantur omnia. Ad hanc prudentiam hortatur Scriptura, quum dicit: *Prudentiam sapienter & intelligenter, ac nouissima prouiderent.* Isthuc est sapere, hoc est prudentem esse. *Memorare nouissima, & in æternum non peccabis.* Prouidere de futuris proprium est prudentiæ. Hoc faciunt filij seculi circa bona terrena: serunt, plantant, negotiantur, propter fructum & lucrum non præsens, sed futurum. Hoc arguit Christus in filijs lucis, quia non faciunt. Non faciunt hic amicos, vt acquirant tabernacula æterna. Non aduigilant, non prospiciunt rebus futuris. *Ab omnibus qui in agone est (ait Apostolus) abstinet se ab omnibus: & illi quidem, vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.* Iterum exemplo filiorum huius seculi, arguit Spiritus sanctus ignauiam & socordiam filiorum lucis. Illi abstinent ab omnibus: nihil de cibo, de potu, de vestitu, vel alia aliqua de re cogitant athletæ in arenam descenduri: sed toti in hoc sunt, vt coronam accipiant, & brauium reportent: quod tamen vnus aut alterius dici gaudium est, facileque corrumpitur alijs aduersis. Nos expectauimus coronam incorruptam, & in agone positi sumus: & tamen nihil minus cogitamus, ventri, otio, & voluptati dediti. Qui in certamine Olympico palmam reportauerat, ad suam ciuitatem rediens, non per patentem vrbs portas intrauit, sed maioris triumphi causa, per diruta vrbs moenia inuectus ferebatur. Debemus per corporis nostri & fortunarum ruinam, oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum Dei. Regnum celorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. In optima causa nostra, maximus agendum viribus. Memorabile est, & huius discriminis filiorum seculi, & filiorum lucis illustre exemplum, Pompeius & Cæsar; ille pro Reipubl. libertate, hic pro suo honore & imperio dimicans. In pugna Pharsalica, quum starent horum Ducum acies, Pompeius Reipublicæ

Psal. 9.

Math. 10.

Deut. 15.

Eccle. 7.

1. Cor. 9.

Simile.

Mat. 14.

Mat. 11.

Exemplum.

blicæ causam agens, exclamat ad militem: *Parce civium sanguini*. Cæsar pro sua gloria delectans, exclamat: *Miles faciem feri*. Ita dum ille quasi filius lucis, in causa iustitiæ molliter & flaccidè agit, & seipsum, & Rempub. totam perdidit: hic in sua generatione prudens & vigilans, & ad victoriam attentus, victor triumphavit. Hodie hæretici ad suam hæreticam pravitatem vel conservandam, vel propagandam, etiam alienas terras invadere, etiam contra Reges suos Catholicos rebellare ausi sunt: contra, Catholici vix sub Catholico Principe suam tueri domi religionem possunt. Tres in vna ciuitate ciues hæretici, plus potuerunt ad ciuitatem perdendam, quam tria Catholicorum millia ad eam conservandam. Laban idololatra, Iacob electo Dei, & in Lia supponenda, & in muranda mercede decem vicibus imponere potuit. Sed & illi seni, ac sanctissimo viro, decem filij per totos annos viginti illuserunt, occisum esse Ioseph, per intinctam sanguine tunnicam persuadendo. Absalom impius, contra Dauidem patrem, *utrum secundum cor Dei*, totum regnum ad rebellionem concitare, Hierosolymam occupare, exercitum ducere potuit. Sic filij seculi in sua semper generatione prudentiores sunt. Sed de hoc argumento, id est, de seruire spiritus in causa Dei & salutis nostræ, vide in compluribus alijs * Dominicis iam prolata, quæ hic (loco magis proprio) in vsum deprimi poterunt.

Ceterum ne quod Christus hic de facto pronunciat, necessitudo quis fieri existimet, & huic ignauie suæ in causa religionis & salutis pretextum querat, aliqua hic exempla proferam de prudentia & seruire filiorum lucis in sua generatione. Paphnutius Episcopus, videns Maximum Episcopum Hierosolymitanum in Concilio Tyri inter Arrianos, qui contra Athanasium conspirauerant, sedentem; surgens de medio, manu eum apprehensum è subsellio detraxit, dicens: Nolo Maxime, vt qui eadem mecum Domini stigmata feris (nam & oculo vno orbatus, & nerui succisionem palis pro fide fuerat, sicut Paphnutius) eum impijs sedes, & eorum impietatis contra sanctum Athanasium particeps has. Persarum Rex Hormisdas, virum nobilem, quia Christum abnegare noluit, dicens hoc nec ipsi Regi esse utile, quia qui Deum suum negat, facile Regem negabit, omnibus bonis exutum, & laceris indutum, cunctis camelorum fecit. Accidit postea vt ei fortè occurrens Rex totum iam squallido & puluerulento, pristinae fortunæ recordatus & commiseratus,

Exempla.
Genes. 29. &
11.

1. Reg. 11.

* Domin. 1. p. 97
Epiph. text. 1.
Domin. 1. text.
2. Dominica
Sept. 29. &
5. Dominica
Palm. text. 2.
Domin. Pasch.
text. 3.
Exempla prudentiæ filiorum lucis, quoad fortitudinem.

1.
Saxo. lib. 1.
cap. 24.

2.
Theod. lib. 1.
cap. 11.

miseratus, eum nobiliter vestiri, & in palatium reduci iussit. Quo facto, Nunc, inquit Rex, filium fabri nega, & pertinaciam depone. Ille hoc audito, byssinas illas & pretiosas vestes statim discindens atque exuens, Si propter ista, inquit, me fidem velle abnegare existimas, ea tibi denuo accipe. Atque ita eum ignominia à Regis facie extulit, Deum & fidem suam fortiter seruaui. Beniamin diaconus Persa, postquam duobus annis in carcere maceratus esset. Legatis Romanis interuenientibus, liberatus fuit ea conditione, vt Euangelium magis non predicaret. Sed ille hanc conditionem recusauit, respondens, se non debere talentum acceptum abscondere: memor videlicet villicationis suæ. Dimissus nihilominus denuo predicauit, & post annum denuo captus, atque à Rege iussus vt Christum abnegaret, respondit: Si mortem commeretur qui te Regem suum, quum ex subditis tois sit, negare vellet; metito & ego morte pietendus essem, si Deum meum negare vellem. Constantius Arrianus Imperator, mittit ad Eusebium Samosatenum Episcopum, vt Concilij Ariminensis decretum ad eum mitteret. Quo negante se id facturum, nec depositum apud se alioaturum sine consensu Patrum eorum qui id apud se deposuerant, Imperator iratus iterum mittit, minitans dexteram ei præscindere ni reddat. Episcopus leuata epistola, porrigit nuncio utramque manum, dicens: Veramque præscinde. Neque enim decretum hoc, quod tam illiure est prauitatis hæreticæ testimonium, reddam Imperatori. & laudauit ipse Imperator Episcopi constantiam. Atque hæc seruire & fortitudinis exempla sunt, pauca de innumeris, quæ nunc occurrerunt. Addam adhuc vnum aut alterum. Terentius dux, magna cum victoria ex Armenia reuersus, quum eum Imperator Valens periret quam veller mercedem inheret, id iam petiit, vt vna Antiochiæ Ecclesia Catholicis daretur. Iratus Imperator, petitionis schedulam lacerauit, & vt aliud aliquid peteret, iussit. Terentius fragmenta schedule recollectit, & Hoc, inquit, de tua Majestate totius mercedis loco accipiam: nec aliud petam. Deus inter te & me iudicet. Memorabilis hæc pietas fuit, & fortitudo egregia. Sed illustrior est, quam veteri pietati Theodosij iunior Imperator præstitit. In grauissima Regis Persarum contra Christianos persecutione, multi Persæ ad Imperatoris Theodosij iunioris regna profu-

L 2 getunt.

3.
Theod. lib. 1.
cap. 28.

4.
Theod. lib. 2.
cap. 22.

5.
Theod. lib. 4.
cap. 22.

6.
Corat. lib. 7.
cap. 11.

gerunt. Repetit ab Imperatore fugitivos suos Rex Persa. Negat Imperator Catholicus: belloque asperimus super hac contentione orto, nobilissimas victorias reportavit. Hac fuit prudentia filiorum lucis nihilo inferior filii seculi. Cuius quod nunc subiicimus adhuc celebrius exemplum est. Iovianus in Imperatorem electus, non aliter se Imperij administrationem suscipere velle dixit, nisi omnes, quibus imperaret, Christiani esse vellent; quod & effecit. Præclarum quoque & istud, Maior Armenia, quæ sub Persarum dominio erat, sicut minor Armenia sub Romanorum Imperio, gravissimas persecutiones propter fidem passa, facta cum Iuliano iuniore Imperatore occulta amicitia, & fœdere inito de libertate religionis potianda, Magistratus suos & Præfectos omnes repente è medio sustulit: Armenia sese adiunxit. Hæc de prudentia feruoris, fortitudinis, & vigilantia in causa fidei.

7. Theodor. lib. 4. cap. 1.
8. Euzeb. lib. 1. cap. 7.

Exempla prudentia filiorum lucis quoad astum bonum.

1. Euzeb. lib. 1. de vita Constant. cap. 11.

2. Ambrosius Sermone 9.

Nunc prudentia ut cautelam & astum bonum significat (in qua præcellere solent filij huius seculi) aliqua etiam exempla proferam. Quod de Paphnutio modo protulimus, ad hoc genus magis proprie pertinet. Constantius Constantini Magni pater inito Imperii sui, vocatis omnibus domesticis suis, ait, eos qui sacrificare diis vellent, apud se mansuros loco & honore pristino; qui id recusatent, ut recederent, gratiaque agerent, quod eos gravius non persequeretur. Quibusdam ergo Christianis sacrificantibus, aliis vero aula potius quam fidem deserentibus, hos apud se retinuit, magnoque in honore habuit, illos aula sua & comitatu expulit. Hac ille prudentia usus est, non ut filius huius seculi, sed ut filius lucis, ut non nisi fideles apud se ministros haberet. Quum à Dionysio Episcopo Albanensi Arriani subscriptionem ad hæresim extorsissent, Eusebius Vercellensis Episcopus hoc comperto, sinxit apud Arrianos, se velle quoque propter bonum pacis subscribere. Data ergo illi schedula subscriptionum, visio Dionysij nomine inter primos, quasi ad rem novam stomachatus; Quare, inquit, iuvenis ille, & meus discipulus me præcedit? Illuc ferendum non est. Fiat alia schedula, ut me pioere loco subscribente, sequatur ille Patres suos. Arriani mox illa schedula combusta, aliam paravit, cupientes illi satisfacere, eiusque subscriptionem obtrahere. At ille hoc facto, suaviter subridens, nec ego (inquit)

nec

nec filius meus Dionysius vestris impietatibus subscribemus. Ex quo eius factio concludit Ambrosius: Unde etiam dicit Evangelium in hac generatione prudentiores filius tenebrarum esse quam lucis, ecce hic ipse tenebris prudentior filius lucis inuentus est. Nec minor fuit sancti Athanasij ad eludendos Arrianos, & vel suam innocentiam, vel causam Catholicam defendendam prudentia. Mulier ab Arrianis subornata fuerat, quæ Athanasio stuprum cum ea perpetratum obijceret; resque ad publicum iudicium deducta est. Sed ubi mulier coram Episcopis in vnum convocatis hæc obijceret, Timotheus presbyter Alexandrinus, qui affabat Athanasio (sic enim inter eos etiam conuenerat) ita affatur mulierem: Egone te per vim compressi? Tum illa; An non tu, quæ ego, inquit tempusque & locum in quo compressa iherat, ostendit. Sic ridicula apparuit accusatio, & calumnia inanis. Episcopi innocentia etiam inimicis iudicibus patefacta est; Arriani summa ignominia affecti. Pari prudentia apud Constantium Imperatorem Arrianum, pro Catholicæ religionis libertate usus est. Ad preces, vel etiam minas Constantis fratris, qui in Occidente Catholicus imperabat, Athanasium ab exilio reuocauit Constantius, & Antiochiam Syriæ ad se vocatum, liberum ei ad Episcopatum regressum offert: sed vnum (inquit) est, in quo mihi gratificari debes, ut vnam Arrianis Ecclesiam in tua ciuitate concedas: cui quum ille respondisset, se quidem id Imperatori negare non velle: sed æquum esse, ut & illi tantundem concedat Imperator, ut Antiochiæ Catholicis vna quoque Ecclesia concedatur. Quæ res quum ab altera parte magis Arrianis incommodaret, quam vna Alexandria Ecclesia, præsentem illi Athanasio, commodate potuisset; Imperator ex Arrianorum consilio à postulato abstinuit, virique prudentiam admiratus. Non frustra (inquit) hunc vnum virum tantopere Arriani exagitant. Sed & magna prudentia Flavianus Antiochiæ Episcopus Catholicus, contra Adelphiū hæreticum, & Massalianorum Principem usus est, ut totam pestilentis hæresis venenum quod occultauerat, & clanculum multis instillauerat, nec de vilo conuinci poterat, sua sponte effunderet. Hominem ad se Antiochiam euocat, benignè tractat, proprie assidere iubet. rum ad eum: Nos, inquit, o senex, ad longam iam ætatem prouecti, multoque usu rerum edocti, & demonum fraudes perspectas habemus, & dona Spiritus

3. Sægm. lib. 2. cap. 14.

4. Theodor. lib. 3. cap. 11.

Nicoph. lib. 8. cap. 14.

5. Theodor. lib. 4. cap. 11.

sancti edocti sumus. Isti iuvenes spiritualium sermonum necdum capaces, occultiora Dei mysteria non percipiunt. Itaque mihi, quæso, aperias, quomodo ad nos Dei Spiritus adueniat, & contra us Spiritus quomodo à nobis recedat. His verbis delinuit senex totam cordis sui arcanum patefecit, & pestilentis suæ doctrinæ virus totum effudit. Quo audito, & seni verbis acerrimis maledixit, & totam illam Massalianorum pestem (cui simile quiddam Anabaptinus hodiernus est) tota Syria expulit. Sunt ergo & filij lucis, licuti esse debent, prudentes in generatione sua, quoties ad id animum, Dei auxilio inuocato, se id & strenuè applicare contendunt. Iehu in Regem à Deo vnctus, singulari prudentia omnes sacerdotes Baal in templum euocatos ad vñt crucidauit. Cui simile est quod de Cabade Persarum Rege Paulus Diaconus meminit. Manichei Phatuaxit filio Cabadis persuadent, se illi à patre iam sene regnum obtenturos, si eorum religionem. Promittit ille. Rex senex hoc intellecto, conuocat omnes regni sui Ordines, ac Manicheos omnes cum Episcopo suo Indagara, cum vxoribus quoque & liberis, fingens se velle dictum filium Regem creare. Laudatis itaque in pleno conuentu Manichæis, & dicens se filium suum illis Regem daturum, monet vt seorsum omnes consistant, ad eum solemniter acceptandum. Illis ergo seorsum stantibus, immissa militari manu, vniuersos occidit in conspectu totius nobilitatis, & omnium Christianorum Catholicorum. Sed & liberos eorum omnes postea combussit. Hac prudentia, & insigni stratagemate, Baal illud Manicheum in tota Persia deletum & extinctum fuit. Non est igitur quod vel pij & Catholici ex prudentia filiorum huius seculi, ignauie suæ prætextum quærant, vel impij in sua prudentia gloriorentur, qui sæpe incidunt in foueas quas fecerunt: quia non est sapientia, non est prudentia, non est consilium aduersus Dominum.

3. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; vt, quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

Eleemosynarū
retributio
æterna.

Locvs moralis de æterna retributione eleemosynarum. Docet Christus hanc nostram debere esse prudentiam, vt de mammona iniquitatis, siue de iniquo mammona, iuxta phrasem Hebraicam, non quia iniquè parata est, aut possidetur: sed quia multe iniquitatis, causa esse solet.

enim

enim diuitiarum superbia, ait sanctus Augustinus, & radix omnium malorum, cupiditas pecuniarum quæ superbia, ait Apostolus) faciamus nobis amicos eam bene & prudenter non dissipando, sed dispensando, pauperibus eam distribuendo: vt, quam nos defecerimus, & villicare amplius non poterimus, per mortem diuitis omnibus exuti, isti quos per eleemosynas amicos fecimus, pauperes & indigentes, de quibus bene meriti sumus, recipiant nos, id est, recipi faciant, siue præcædo pro benefactoribus suis, si boni pauperes sunt, Deoque grati; siue, quia non illi, sed quod illis præstitum est, misericordie opus recipi faciat in æterna regni celorum tabernacula. Hunc esse huius loci & litteræ sensum in altero Promptuario contra hæreticos ex SS. Patribus ostendimus. Nunc quoad mores, eum paucis tractabimus: nam de hac eleemosynæ virtute ac mercede iam in alijs Dominicis semel atque iterum diximus; quæ etiam huc referri possunt. Iosephi prudentia & sapientia laudatur, qui per septem annos sterilitatis in Aegypto collegit tanta copia frumentum in horrea regia, vt per septem alios sterilitatis annos totam Aegyptum aleret, & quintam eius partem regio dominio subiret. Præsens diuitum & locupletem vita sunt anni sterilitatis ipsorum. Prudenter faciunt si future sterilitati post mortem prospiciant (post mortem enim omnibus exuentur, nec villicare poterunt, & illa est nox in qua nemo sanus potest operari, vt Christus præmonuit) & diuitias suas in Dei horrea, pauperibus distribuendo congregent. Illi enim (vt dixit tyranno sanctus Laurentius) in caelestes thesauros illas reponent. Operemur bonum ad omnes, dum tempus habemus, ait Apostolus. In die bonorum ne immemor su malorum, ait Sapiens: Formicam astate congregat, quod in hyeme comedat. Componit cumulos (vt scribit Plinius) & in secretiori parte domus abicopdit. Sic eleemosyna in sinu pauperis abscondenda, & largiter componenda vt ipsa exoret pro nobis. Hericulus illam prudentiam habet, vt duo sibi foramina faciat: vnum ad septentrionem; quod se recipiat tempore æstus & caloris; alterum ad meridie, quod contra frigus petat. Hæc quoque nobis prudentia documento esse potest, vt contra frigus & æritum, contra propriæ deuotionis & pietatis frigus, contra purgatorij ignis & iusti iudicij Dei æritum atque calorem, apertam habemus vtramque manum ad Eleemosynam & beneficentiam: & ita apertam atque exporrectam, vt nec sciat dextera quid facit sinistra, nec sinistra aduertat

Dominici, 1. post
Post. text. 4.
Dominici, 8. post
Pentec. text. 1.
Allegoria:

Ioan. 3.

Galar. 2.
Eccles. 11.
Prouerb. 4.

Aristot. lib. de
animalib.
Simile.

Psal. 111.
9. Curat. p.

Eccles. 4.
Hidion.
Obiurgatorce
pauperum.

Eccles. 4.

Esai. 11.

Rom. 13.
Psal. 103.

Ecc. 1. 11.

Pratum spiritus
1. 2. 1. 2.

Exemplum re-
tributionis.

quid porrigat dextera. Dicit regius Propheta: *Lucundus homo qui miseretur ac commodat: disponit sermones suos in iudicio.* Lucundus est qui elemosynam dat, quia *hilararem datorum diligit Deus.* Non ex tristitia aut necessitate. Et Sapiens idem monet: *Inclina pauperi aurem tuam sine tristitia.* Et iterum: *Congregationi pauperum affabilem te facito.* Docet non esse obiurgandos aut iustitice abigendos pauperes. Noli illi otium aut vagam vitam improperare. Si in otio vivit, satis carè hoc otium emit, famem, nuditatem, frigus ferendo. Deinde si iustitiae zelo obiurgas, quid tot alios in civitate ignavos non mones? quid divites summo otio tempus terentes, usque ad multum diem dormitantes, non arguis? quid teipsum non consideras, quo fortasse nihil est otiosius, aut ignavum magis? An forte piratam, qui parva scapha & unica nani praedatur, suspensio dignum, Alexandrum vero, qui tota classe depradatur, imperio dignum existimabis? & in paupere seculus erit, quod in diuite laudi ducetur? At Scriptura dicit: *Ne exasperes pauperem in inopia sua, & cor inopie ne afflixeris.* Os enim tuum & caro tua est. Ideo hac causam Propheta elemosynam subiunxit: *Si videris nudum, operi eum: & carnem tuam ne despereris.* Lucundus ergo homo, non tristis, non rudis, non acerbus, non asper, qui miseretur, iuxta illud Apostoli: *Qui miseretur, in hilaritate.* Et Psalmista: *Ut exhilararet faciem in oleo, scilicet misericordiae.* Porro qui miseretur pauperi, idem commodat, ut David adiecit, non simpliciter omne à se dominium transfert, sed commodato dat. Vnde alibi Scriptura: *Mitte panem tuum super transeuntes aquas* id est, super afflictos & egenos) *quia post multa tempora invenies illum.* Quo autem tardior est solutio, eo copiosius lucrum recipies.

Euagrius philosophus à Synetho philosopho & Episcopo Cyrenensi ad fidem Christi conversus, dedit ei postea ad vltum pauperum trecentas auri partes, accepta ab Episcopo cautione, quod Christus ei redderet in futuro seculo. Moriens postea Euagrius, iussit filios suos cautionem illam in manibus eius ponere, & vna cum eo sepelire. Tertia die post mortem apparuit Synetho Episcopo, dicens ei: *Veni ad sepulchrum meum, & recipe chirographum tuum.* Accepi enim debitum, & mihi yberitum satisfactum est. Fecit ita Episcopus, & cum clericis ac primariis civitatis accedens ad sepulchrum, eo aperto inveniunt iacentem Philosophum, & chirographum, manu Episcopi conscriptum, manu tenentem. Accipientes ergo illud, & aperientes, inveniunt in eo no-

nitct

inter manus philosophi Euagrii scriptum, hunc in modum. Ego Euagrius philosophus tibi sanctissimo Domino Synetho Episcopo salutem. Accepi debitum in his literis manu tua conscriptum, satisfactumque mihi est, & nullum contra te habeo ius propter aurum quod dedi tibi, & per te Christo Salvatore. Cautio autem illa servata est in Ecclesia Cyrenensi multis post annis. Hæc ibi. Hic philosophus post multa tempora invenit pecuniam suam. Sic per mammonam iniquitatis recipimur in aeterna tabernacula. Sic hic quod in Plaimo citato sequitur: *Disponit sermones suos in iudicio:* id est, in die iudicij, facile inveniet quod respondeat summo iudici, scilicet ad illa iudicis verba: *Esuriis, sitis, nudus, captivus, hospes fui.* Solum immites avari, immisericordes, leuenum Dei iudicium subibunt, quia in iudicio, quod pro se respondeant non habebunt, nisi meodacem ignorantiam: *Domine, quando vidimus te esurientem, &c.* Rex terrenus, la-trocinio, homicidio, aut cuiuscunque flagitio veniam dare potest, ubi non est pars laesa: sed cum iniuria & detrimento tercij, ubi per homicidium, per latrocinium, aut aliud scelus, filij, nepotes, vxor, proximi grauer laeduntur, nisi illis facta prius satisfactio, condonatio iniusta erit. Sic in die extremi iudicij, soli immites, & in pauperes avari, atque crudeles, vel certe præcipue illi durissimum, & sine misericordia iudicium subibunt, quia, sicut contra Iudæos Ninivitarum, & meretrices penitentes; sic contra avaros divites, viduae, pupilli, pauperes, quibus peccentibus elemosynas negauerunt, & qui per eorum crudelitatem fame & nuditate aut perierunt, aut intolerabilem vitam & miseram egerunt, surgent in iudicio, tanquam partes lesæ, & satisfactio-nem postulabunt. Imò iudex ipse, illis tacentibus, pro illis iudicabit. Dicit enim: *Quod vni ex his minimis non fecistis, mihi non fecistis.* Quare et sibi ipsi factam iniuriam certissime vindicabit, dicens: *Ite maledicti in ignem aeternum, Contra vobis elemosol, vos facientibus dicit: Venite benedicti Patris mei, possidete regnum, &c.* Tunc fiet quod Isaias prædixit: *In illa die auferetur iugum tuum, & computrescet iugum à facie olei.* id est, multa peccata per que iugo sarax subiciuntur, propter opera misericordie delebuntur, iuxta illud Danielis: *Daniel. 4. Peccata tua elemosynis redime.* Itemque illud diui Petri: *1. Petr. 4. Charitas operat multitudinem peccatorum.*

Magna diuitum avarorum cæcitas, qui tantum cleemo. Diuites avari
sine tractam non aduertunt. Magna & crassa, sed vulgaris cæcitas.
L 5 maximè

Matth. 23.
Cur tolli immi-
sericordes te-
uerum sub. b. c.
iudicium.
Simile.

Matth. 25.
Ibidem.

Esai. 10.

Daniel. 4.

1. Petr. 4.

maximè absurditas eorum est, in conuiuio instruendis, in eliciendis amicis, diuitibus, potentibus viris, etiam ultra facultates saepe effundere; quum ad eleemosynam faciendam occasio se offert, statim sensus suos reputare, & ne quid effulus largiantur, auxiè cogitare. Sed huius absurditatis causa est, magnus amor mundi, paruus amor Dei & proximi. Alia etiam causa est, dissidentia & incredulitas circa Dei promissa, & certissimam eleemosynæ benè collocatæ mercedem. Vidua Elisei quamdiu ex vase suo oleum infudit in vasà vacua, sensu crescere oleum: quum verò non amplius infudit, stetit oleum. Si vasà vacua, id est, pauperes oleo eleemosynarum impleueris, augebuntur tibi diuitiæ: sin autem litere eleemosynam volueris, cessabit abundantia. Sicut aquæ puteales, quo frequentius hauriuntur, eo largius fluere solent; sic quo liberalior quis est in pauperes, eo magis rem facit. Dicit Scriptura, & verum dicit: *Da altissimo secundum datum eius, & in bono oculo ad intentionem facio manuum tuarum, quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi.* Certe sicut oleum, quod ex ipsis oliuis ex sola pinguedine, absque eo quod prematur, spontè effluit, multo præstantius & purius, & ad multa medicamenta vtilius est quàm illud quod per vim in torculari exprimitur, quod etiam in vino verum est: sic eleemosyna voluntaria, prompta & hilari, absque importuna obsecratione fluens, Deo gratissima est, & ad meritum vberius efficacissima. Ideo monet Sapiens: *No dicat, vade, vade, cras dabo tibi; cum possis statim dare.* eleemosyna est viaticum in mundo, & thesaurus in celo. Posterius Christus aperte docuit, dicens: *Facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in caelis.* Prius hac comparatione elucescit. Sicuti qui ad magnum flumen transeundum (cuius transitus omnibus est necessarius) pontem magno suo sumptu, maiori labore construxit, æquissimum postulatur, ut qui pontem transeunt, aliquid ei pedagium aut vectigal soluant, siue ad sumptus recuperandos, si illis opus habet; seu certe ad tanti beneficij recognitionem; siue denique quia hanc illi conditionem apponere placet sic omnino, quia Christus Redemptor noster pretio sui sanguinis, & laborum atque arumnarum quas præterea in terris pro nobis passus est, pontem misericordie extruxit, & viam sanctorum præparauit, aeterna redemptione inuicta: per quem necesse est omnes de hoc mundo transire ad Patrem caelestem, simulque ordinauit,

Allegoria.

Simile.

Ecles. 31.

Simile.

Ecles. 31.
Eleemosyna
viaticum in mundo,
thesaurus in celo.
Luca 12.
Simile.

Hebr. 9.

ordinauit, ut qui hae eius misericordia & redemptione gaudent volumus, opera misericordie faciamus, & ut per mammonam iniquitatis in aeterna tabernacula recipiamur; quia hac ille conditionem apposuit, ut iudicium sine misericordia fiat ei qui iacob 2. non fecit misericordiam, et si damus, dabitur nobis; ut quia mensura mensi fuerimus proximo nostro, eadem ab illo remetietur & nobis; non quia vel bonis nostris ille indiget, vel solius gratitudinis ergo (ut hæretici hodie falluntur) hoc à nobis flagitatis sed quia æquitatis & iustitiæ ratione hoc exigit; hancque viam nobis præscripsit & præcepit, cui obedire par est profecto necesse est opera misericordie exercere, eleemosynas largiri, & facere nobis amicos de mammona iniquitatis. Christus enim per passionem consummatus, factus est causa salutis omnibus obtemperantibus sibi. Hinc Propheta inter reliquas iniquitates & causas ruinae Sodomorum hanc ponit: *Ei manum egeno & pauperi non porrigebant.* Hoc enim vnum si fecissent, forte aliarum iniquitatum poenas superbia, sacuritatatis panis, abundantia & otii, euasissent. Ideo enim his sceleribus hanc immisericordiam subiunxit Propheta. Quare paulo post inter remedia peccati, & reconciliationis cum Deo media necessaria, hoc ponit: *Si panem suum esurienti dederit, & nudum aperuerit vestimento.*

Sane qui leues faciunt, & non nisi vanitati diuitias impendunt suas, similes sunt fluminibus aquas suas in mare mittentibus; terras autem sitientes minimè rigantibus. In vacua vasà, non in plena, bonum liquor em infundi par est. Quid illis meliorem amplam adornas, qui magis videntur fame ad digerendum cibum, quàm cibo ad nutriendum corpus indigere? Bene dixit Sapiens: *Alij dimidant propria, & ditiores fiunt; alij rapiunt non sua, & semper in egenate sunt.* Frumentum in horreo reconditum, non augetur, imò sepe à curculione corrumpitur, à muribus vastatur, seu corrumpitur: at in terram proiectum, vberimum fert fructum. Sic pecunia in arcula recondita, sepe numero direptioni committitur, & cum suis ipsa custodibus aufugit, illis corruptis; multis quoque aliis modis intercidit: in pauperes autem collocata fructum centuplum in hac vita producit, & postea vitam aeternam. Relinquere enim patrem, matrem, fratres, sorores, & agros propter Christum, non solum est, illis in totum relictis, & omnibus diuenditis, paupertatem perpetuam ex voto proferis; sed est etiam, sua bona propter Christum pauperibus elargiri, & totius cognationis carnalis curam (quando non indigent) propter pauperes subleua

Luca 6.

Luca 6.

Locus contra hæreticos.

Hebr. 5

Ezech. 16.

Ezech. 17.

Simile.

Simile.

Relinquere agros propter Christum.

subleuandos negligere. Sicut putei & lacus aquatum viuendum sordibus obcurati & inquinati, si exhausti fuerint, fluunt yberiore & pulchriore aqua, dimissi vero & quieti corrumpuntur: sic opes distributae crescunt, asseruatae seruantem, sicuti tinea vellem, corrudent atque consumunt. *Differfit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi.* Omnia autem auita manus habentia, illis terram attingunt, praeter hominem, qui manus a terra habet eleuatas. Ipsa natura compositionis docet, manus nostras non debere esse in arca pecuniaria, nec vel in colligendis diuitiis rapaces, vel in asseruandis tenaces, sed ad caelum erectas, & in illis operibus versari, quibus ad caelum pertingamus, ad quod fruendum nati & tormati sumus. *Beatus vir, qui post aurum non abiit nec sperauit in pecunia thesauris.* Abit post aurum, & seruus fit eius, qui pauperi perenti, quum potest, aurum non elargitur. *Sperat in pecunia thesauris,* qui metu futurae inopiae abstinere ab elemosyna; contidens non in Domino, sed in arca sua. Sed beatus est qui neutrum facit, quia per elemosynam beatitudinem consequetur. Aquila generosa auis est, & auium princeps. Illam, quum praedam agit, caeterae aues turmatim sequuntur, ut partem praedae habeant. Solet enim, ubi naturae satisfecit, reliquam praedae partem aliis auibus relinquere. Contra uoluit facit, qui totam praedam vel deuorat vel occulcat. Idem inter quadrupedia facit leo quod aquila, & idem lupus quod uoluit. Renatus in Christo generosi peccatoris esse debet, ut Dei se filium esse ostendat: & sit misericors, sicut Pater eius caelestis est. *Qui miseretur pauperis beatus erit, qui credit in Domino, misericordiam diligit.* Qui ergo misericordiae opera negligunt, ostendunt se in Domino non credere, & miseros fore. Paxilli qui ad vices sustentandas ponuntur, si id probè non faciunt, in ignem a Domino vinea mittuntur. Diuites qui ad aliorum sustentationem & consolationem, tanquam dispensatores, non sibi ipsis, ut domini absoluti, diuitias a Deo acceperunt, si pauperes ex eis non sustentant, in ignem aeternum in die iudicii a summo iudice proiectentur, sicuti apud Matthaeum disertis verbis Christus praedixit.

Eccl. 31.

Simile.

Prover. 14.

Simile.

Matth. 22.

E V A N

VM appropinquaret Iesus Hierusalem, videns ciuitatem, fleuit super illam, dicens: Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua quae ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia uenient dies in te, & circumdabunt te inimici tui valles, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquet in te lapidem super lapidem; eo quod non cognoueris tempus visitationis tuae. Et ingressus in templum, cepit excere vendentes in illo & ementes; dicens illis: Scriptum est, quia domus mea, domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens quotidie in templo.

Luca 19.

PERICOPA moralis huius Euangelij.

1. Videns ciuitatem (Hierusalem) fleuit super illam. De defendis peccatis, seu nostris, seu alienis.
2. Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. De alia obliuione futurorum propter pacem rerum praesentium.
3. Quia uenient dies in te, & circumdabunt te inimici tui valles, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, &c. De iudicio Dei, & poena peccatorum certissima, ubi peccato modus non postitur.
4. Et quod non cognoueris tempus visitationis tuae. Contra dilationem penitentiae aut conuersionis ad Deum tempore opportuno.
5. Ingressus in templum cepit excere vendentes in illo & ementes. Contra uariam profanationem templorum.
6. Domus mea, domus orationis est. De orationis studio in templis Deo consecratis potissimum frequentando.

1. Videns ciuitatem (Ierusalem) fleuit super illam.

LOcus moralis de defendis peccatis, seu nostris, seu alienis. Christus Dominus in media illa pompa & celebritate, qua faustis omnium acclamationibus in Hierosolymam receptus est, populo ramos palmarum manibus gestante, apostolis & discipulis vestimenta sua asino impouentibus, aliis

Peccata delenda.

fron

frondes in via stementibus. pueris Hofanna clamantibus, tota civitate ad eius occursum effusa; neq; hac celebritate motus, neq; externo verbis splendore, & presenti pace affectus; ad ea que incus latebant & quæ futura erant, mentis oculos ediecit. Peccata, scelera, & flagitia illius populi presentia, & futuram flagitiorum penam prospiciens; fleuit super civitatem, & verba lachrymosa singultuque plena protulit: tractis verbis, & imperfecto sermone animi sui ingentem dolorem patefaciens. Doce hoc factò Christus, quantum quisque sua debebat desere peccata, postquam ille sic fleuit aliena. Docet etiam quantum opere proximorum peccata, & totius mundi scelera à pio quovis pectore deservenda sunt. Quæ duo hic tractata salubriter possunt. Fletum & gemitum, peccatorum nostrorum proprium, quoddam esse & validum remedium, variaz Scripturæ docent. In quacunq; hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor. Quam Christo crucem suam banulâte, filie Hierusalem fletent super eum, dixit ad illas: Nolite flere super me, quia peccator non sum, sed fletis super vos & filios vestros: quia vos peccatores estis, & hoc remedio indigeris. Petrus post abnegatum Christum, exiit foras, & fleuit amarè: moxq; respexit eum Christus, & post resurrectionem ante omnes alios discipulos illi apparuit. Notæ sunt Magdalenz lachrymæ, quibus pedes Christi rigavit, deservens flagitia sua. Davidis penitentiæ illa vox erat: Lauabo per singulas noctes lectum meum, sed est per singula peccata cor meum, vt exponit diuus Ambrosius. Et lachrymis meis stratum meum rigabo. Rursum: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum non despicies. Et iterum: Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent. Beata sunt semina, quæ tantum gaudium produciunt. Hinc Christus: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Si magnificimus aquas florum aut herbarum, quia abluunt oculos, aut medentur nonnullis vulneribus; cur non magnificimus lachrymas quæ abluunt animæ sordes, eiusque vlcera curant? Hoc significavit Salomon quum mare fusile & lytares in templo cõstituit. Nam per mare fusile & æneum, in quo lauabantur sacerdotes Deo sacrificium oblatari, significabatur confessio peccatorum cum lachrymis coniuncta, quam sacerdotes nouæ legis sacrificaturi adhibere debent. Lytares, in quibus carnes in altari holocaustorum offerenda abluuebantur, lachrymæ sunt contritionis, quibus quilibet Christianus labes suas abluere debet, vt fiat

Lachrymæ peccatorum remedia.

Exegh. 12.

Luca 23.

Luca 22.

Luca 7.

Psal. 6.

Psal. 50.

Psal. 125.

Matth. 5.

Simila.

1. Reg. 5.

Allegoria.

fiat Domino sacrificium & holocaustum. Neq; enim cõburi potest, quod prius non laetur. Exardescere in amorem Dei, & fieri holocaustum nemo potest, nisi qui prius peccata omnia, & peccata affectum lachrymis, veraq; contritione abluerit. Omnes fluij non possunt prunâ vnâ extinguere purgatorij, sed pia contritionis lachrymæ illam extinguunt. Sicut quum domus aliqua incendio flagrat, qui eam voluit à flammis eripere, ad aquas confugiunt: sic cuius anima cupiditatum flammis accenditur, ad penitentiæ lachrymas confugit, quo restinguatur. Sicut nummus in pelui aqua plena melius cernitur, sic peccata cuiusq; in lachrymis, & per lachrymas, multo euidentius apparet. Sicut enim nube per pluuiam delapsa, ad serenatur; sic mens peccatoris, tristitiæ & peccati nube per lachrymas resoluta, serenior fit, tum ad seipsum, tum ad Deum cognoscendum. Aqualachrymarum est veluti mare rubrum, vbi Pharao, hoc est, viziorum exercitus obruitur, & flagitiorum capita confringuntur; iuxta illud: Contribulasti capita draconum in aquis, est quasi natorum Siloe, vbi oculi animorum abluuntur. Sicuti hydria liquore plena, si fuerit subitò resoluta, liquorem fundit; sic pium cor lachrymarum plenum, ex subita peccati compunctione, quasi à summo ad inum reuoluitur, & lachrymas vbertim profundit. Ad sola peccata valent lachrymæ, non ad alia quacunq; rerum damna, vt in alia Dominica ostensum est. Sicuti cineres & pulueres combustæ viperæ (vt ex philosophorum sententia tradit Lactantius) ad ipsius morsum venenosum præsens afferunt remedium, sic dolor peccati, & eius iam extincti tristitia, contra peccati præteriti penam, & iterandi cautelam præsentissimum est remedium. De hoc argumeto vide in aliis Dominicis plura.

Docet Christus, aliena peccata, proximorum delicta, totius mundi flagitia amarè lachrymis esse deploranda. Ideo Christus super Ierusalem fleuit, quia eum venientem non receperunt, quia nec doctrina eius, nec miraculis, nec patientia & humilitate, vt in eum crederent, vitamq; & mores sceleratissimos in melius commutarent, adduci poterant. At & hodie Christi doctrina, patientia, passio, mors, beneficia innumera, ab illis contemnuntur, qui vel non credunt, vel credentes, impiè & sceleratè vitam transigunt. Hæc mundi ingratitude, & quotidiana proximorum flagitia, cuius iusto & Deum timenti perpetuam lachrymarum & fletus materiam præbent.

Simila.

Allegoria.

Psal. 75.

Simile.

Domin. 4. post

Ascens. text. 1.

De ira Dei.

ca. 13.

Simile.

Vt supra. Et

Dan. 10. post

Pentecost. 6.

Peccata aliena

& publica esse

deservenda.

Impieta

Impietates Iudæorum veteres Propheta amare se bāt. Sic Sophonias: *Prophetrix & redempta civitas: colūba non audivit vocem, & non suscepit disciplinam. In Domino non est confisa, ad Deum suū non appropinquavit.* Ieremias exclamavit: *Quid dabit caput meo aquam, & oculus meus fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos filia populi mei?* Sed & sic eum Dominus alloquitur: *Percute manum tuam, & allide pedem tuum, & dic: Heu, heu, ad omnes abominationes malorum domus Israel.* Fortè lamentationes quas scripsit, non solum populi captivitatem, sed ipsa populi peccata, quæ captivitatis causa erant, flebilibus vocibus deplorant. Nec aliter Oseas: *Consolatio abscondita est ab oculis meis: quia ipse inter fratres dividet, & adducet ventem ventem Dominus de deserto ascendit, &c.* Propheta regius sic a horum peccata deservit, ut diceret: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam: scilicet peccatores in terra.* Et iterum: *Tabesce me fecit, & plus incus, quia oblit sunt verba tua inimici mei.* Sed & idem Propheta sanctus, qui pro parvulo filio aegroto in cinere, & cilicio, & ieiunio diu ploravit, eo autem mortuo, statim deposita tristitia, cibum hilariter sumpsit, audita morte filij Absalonis, inconsolabiliter fluit, dicens: *Absalom fili mi, fili mi Absalo, quis mihi det ut ego moriar pro te?* Causa discriminis est, quod Absalom in peccatis suis mortuus erat. Sic accepta Saulis exde, magnam ploratum fecit, quia in peccatis suis mortuus erat. Samuel luget Saulem à Deo reprobatum. Quid, quod Esaias etiam Moabitarum hostium Dei excidium plorat? *Super hoc (inquit) plorabo in fletu laxer.* & paulo post: *Super hoc venter meus ad Moab quasi cithara sonabit.* Inbetur Ezechiel assumere super Tyrum lamentum. Et alibi dixit Dominus ad eum: *Transi per mediam civitatem in medio Ierusalem, & signa Tau super frontes virorum gementium, & dolentium super cunctis abominationibus quæ sunt in medio eius.* Hi signantur & seruantur ad vitam, qui in collouie flagitiorum non sua tantum, sed & aliena aduersus Deum admitta scelerata piè deplorant. Sic Apostolus Iudæorum casum & ruinam desolebat: *Tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo: optabam enim anathema esse à Christo pro fratribus meis.* Sic Corinthij fornicarij flagitium lugebat: & eos qui luctum non habuerunt, grauter reprehendit. Denique dicit: *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Et alibi: *Quamdiu sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus grauati.* Et rurtum Ephesus vale dicens, *Per triennium, inquit,*

nocte & die non cessavi cum lachrymis monens unumquemque vestrum. Postremo luget eos omnes qui non egerunt penitentiam super immunditia & fornicatione sua. Iam verò Christus ipse non solum hic super Ierusalem quasi transiens fleuit, sed & in cruce eum clamore valido & lachrymicis precibus Deo Patri Hebr. 1. pro nobis obtulit. Quem nunc non pudeat in tot gentibus grassantes hæreses, tot hodie mundi scelera & flagitia, tantam Ecclesiasticæ disciplinæ depravationem, publicæ iustitiæ violationem sicis oculis præterire? Moyses & filij Israel Num. 27. flebant peccata sociorum, & fratrum filiorum suorum ante fores tabernaculi. Iob sanctissimus, *Flebam, inquit, super eo qui afflitus erat.* Paulus iterum: *Multi ambulant de quibus Philip. 1. dixi, & nunc iterum flens dico, inimici crucis Christi, quorum Hebr. 11. Deus venter est.* Denique maluit Moyses affligi cum populo Dei, quam gaudere cum Pharaone. Sic Sapiens monuit: *Melius est sentire gemitus columbæ, & compati laboranti in peccatis Ecclesiæ, quam laudare peccatores in desiderijs Psal. 9. anima ipsorum, & iniquos benedicere.*

Luctus & compassio de peccatis alienis, argumentum est charitatis erga alios. Vnde Apostolus: *Ex multa tribulatione, 1. Cor. 2. & multa angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas, ut sciatu quam charitatem habeam abundantius in vobis.* Argumentum quoque est propriæ innocentie, & amoris erga virtutem, odij erga vitium. Magis quippe vitiosi minus ea dolent. Quando mare propter peccatum Prophetæ Ionæ intumuit, ait Scriptura: *Clamauerunt viri ad Deum suum, & miserant vasa quæ erant in nauis in mare, ut alleviaretur ab eis, & Ionas descendit ad interiora nauis, & dormiebat sopore graui. Qui siue culpa illius tempestatis erant, anxij & solliciti remedium, ne nauis periret, adhibere contendebant. Sic in mari tempestuoso huius mundi accidit. Impij, propter quos Ecclesia bellis hæresibus, multisque alijs calamitatibus affligitur, dormiunt & altum stertunt. Pij & innocentes anxie Deum orant pro pace Ecclesiæ, pro sine bellorum, pro pietatis & diuini cultus conseruatione. Quum totus ferè Israël deos alienos sequeretur, solus Elias in spelunca latitat, & zelo zelatus pro Domino Deo exercituum, quia reliquerunt pactum Domini filij Israel. Quum populus Israëliticus totis iam septuaginta annis in captiuitate mansisset, solus Daniel, vitæ delictorum, confitetur peccata sua & populi sui, ut inueniret misericordiam à Deo. Posuit faciem suam ad Dominum Dan. 9.*

Deum, rogare & deprecari in ieiunijs, sacco, & cinere. Tales zelatores Deus requirit, qui iram & vindictam eius impediant. De cuius defectu conqueritur Propheta: *Cecidimus quasi folium vniuersi, & iniquitates nostrae quasi ventus abstulerunt nos. Non est qui inuocet nomen tuum, qui consurgat, & teneat te. Quum totus populus in deserto vitulum aureum adoraret, etiam ipso consentiente aut certe connigente Aaron, solus Moyses anxie clamat ad Dominum: Dimitte illis hoc peccatum, vel dele me de libro vitae.* Sancta Lutgardis virgo ex reuelatione diuinitus ei facta, totis septem annis ieiunauit in pane & cereuisia, vt iram Filij Dei placaret, quae generatim imminabat vniuerso orbi. Quod hodie tot passim grassentur & alicubi dominantur haereses, quod in tam multis locis impia causa meliori sit fortior, non tam ex peccatis nostris fit (quanquam & ex illis) quam ex eo quod peccati sensum amissimus, nec est qui recogitet corde, nec qui plangat, vt auertatur ira furoris Domini à nobis. Dixit diuus Hieronymus de suo tempore. *Barbari fortes sunt. Nostris vitij superatur exercitus. Multo verius de nostris temporibus dici potest: Haeretici fortes sunt. Nostris vitij Catholicus superatur exercitus, Catholica vexatur religio.*

2. *Quia si cognouisses & tu, & quidē in hac die tua, qua ad pacem tibi. Nunc autē abscondita sunt ab oculis tuis.*

Obluio futurorum.

Locus moralis de alta obliuione futurorum, propter pacem rerum praesentium. Hoc in Iudeis deplorat Christus, quod pace, & affluentia, & gloria rerum praesentium fruentes, non cognoscunt, nec vident, quid eorum capitibus diuinæ vltionis immineat. Monet Scriptura: *Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patris redditor.* Cum enim dixerit peccator, *pax & securitas, tunc repentinus ei superueniet interitus, sicut dolor in utero habentis, & non effugiet.* Nam vt grauidæ mulieri repentinus se penumero superuenit partus, sic peccatori, peccatis grauido, repentina Dei vindicta. Peccati enim fetus & proles, Dei iustitia est. Nonne aries retrò quum cedit, fortius irget? Sic Deus tarditatem vindictæ grauitate compensat. Sapienter diuus Gregorius in hunc locum: *Peruersa anima rebus praesentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia, quia prauidere futura resugit, quae praesentem latitiam perturbent: dumque in praesentis vitæ oblectationibus se deserit, quid aliud, quam clausis oculis ad ignem vadit?* Ne hæc obliuio

Esai. 64.

Exod. 3.
In vita eius
apud Surium,
tom. 3. pag. 367.

Ierem. 4.

In epitaphio
Nepotiani.

Obluio futurorum.

Eccl. 5.

2. Thessal. 2.

Simile.

Homil. 39. in
Euangel.

obliuio animis fidelium surrepat, monet Apostolus, *vt gaudentes sicut tanquam non gaudentes: hoc est, vt (quod monet Eccl. 11. Sapiens) in die bonorum non sint immemores malorum.* Nunc autem accidit peccatoribus circa praesentia mundi gaudia, quod accidit viatori circa arboris vmbra, sub qua ad vitandum aestum solis, in medio itinere requiescit. Nam quem admodum talis viator sub vmbra arboris requiescens, se penumero ex fatigatione praecedenti in somnum incidit, cui tam diu indulget, donec circumacto sole, & recedente vmbra, aestuque ad locum accedente, euigilans tandem, se proorsus ad solis radios expositum videt, vnde & sudorem contraxit, & capitis dolorem, ac fortè etiam & febrem continuam: sic omnino huius mundi amatores, dum fugacem eius vmbra captantes, honores, dignitates, voluptates, in illis quiescent & obdormiunt; vitæ cursu tandem circumacto, vbi dormierunt somnum omnes viri diuitiarum, per mortem tandem euigilant, & non solum nihil inueniunt in manibus suis, quia illam vmbra penitus euauit, de qua Propheta dixit: *Dies mei sicut vmbra declinauerunt, verum etiam ad ignem inferni se iacere animaduertunt, innumeris doloribus atque arumnis obnoxij fortè etiam & sempiternis ignibus additi.* Huc pertinet quod Dauid eecinit: *Homo quum in honore esset, non intellexit.* Oblitus est datoris omnium bonorum, oblitus est finis sui. *Comparatus est iumentis insipientibus, & simili factus est illis.* illa enim non nisi praesentia vident. Cras ad macellum duccenda, hodie in pascuis saginantur. Homo phreneticus quanto infirmior, & sepulturae proximior est, eo magis ridet, & sentibus tamen caris eius. Homo impius, quanto est diuino iudicio propinquior, eo gaudet & triumphat magis in delicijs; condolentibus tamen illis qui curam eius habent, bono angelo, animarum pastore, quolibet iusto. Ieremias populi sui calamitatem desens, dixit: *Sordes eius in pedibus eius: nec recordata est finis sui.* Hæc est omnium impiorum misera deceptio. Accipiunt peccatum per caput, non per caudam. Considerant principium voluptatis; non attendunt exitum calamitatis. *Fauus distillans, labia meorum tritis, notissima autem eius amara quasi absinthium.* Iacob quum nasceretur, *Allegoria tenuit fratrem Esau per plantam pedis.* Iustus & electus Dei considerat peccatum in fine suo. Vita hominis quasi flumen pertransiens. Flumina autem quum dulcia sint, curunt semper & desinunt in mare salum. Volens Deus subuertere regnum Israel propter peccata ipsorum, & hoc per Ieremiam

1. Cor. 7.
Eccl. 11.

Simile.

Psal. 75.

Psal. 101.

Psal. 48.

Simile.

Toro. 2.

Præ. 5.

Simile.

Jerem. 17.

Prophetam predicare, dicit ei; Surge, & descende in domum figuli, & ibi audies verba mea. quumque vidisset signum ex vao vase dissipato mox alterum facere, prout volebat; in seipsum ait: Numquid sicut figulus iste non potero vobis facere, domus Israel? Docet Prophetam, & per eum populum, ut recogitet se in manu Dei sic esse, ut vas in manu figuli, quouis momento dissipandum ad Dei voluntatem, suaeque fragilitatis perpetuam memoriam habere. Quare ibidem subiungit: Repente loquar aduersus gentem, & aduersus regnum; ut eradicem destruant, & disperdam illud.

Sed interim blanda mundi facies, & rerum omnium praesens affluentia; haec Dei iudicia a facie nostra abscondunt, quemadmodum adolefcentes nobiles & opulenti, sed rerum adhuc parum experti, diuersorium aliquod in via ingressi, videntes se ab hospite hilari & liberali vultu excipit, omnes quas habent pecunias temere expendunt, & largiter consumunt, donec omnibus exhaustis, non absque graui dolore inde exeant, hospitis iam erga eos vultu mutato, solamque ignominiam & nuditatem reperiunt. sic omnino huius mundi amatores, rerum caelestium & solidarum virtutum ignari & inexperti, praesenti rerum affluentia, & mundi blanditijs delinunt, omnem suam in eo substantiam dissipant, omnes animi vires & cogitationes in eo consumunt; donec consumptis omnibus tristes e mundo abeant, onusti peccatis, virtutum inanes, nec nisi iudicium & infernum ante oculos habentes. Est enim spes hominis impij, quasi memoria hospitij cuius dies praeterierunt. Ideo Christus in hoc Evangelio totam impiorum voluptatem vnum diem vocat: Et quidem in hac die tua. Habent enim impij suum diem. Sed habet Dei iustitia dies multos. vnde postea dicit: Venient dies in te. Dicit Christus iudaeis: Haec est hora vestra. Quemadmodum ignis pro ratione subiecti, in quod operatur, aut parum aut multum durat; atque ideo in supra statim extinguitur, in firmo robore multum diuque ardet: sic gaudium, voluptas, honor, circa res huius mundi, quia fluxae & caducae sunt, celerissime transeunt; circa solidas virtutes in aeternum permanent. Recte monet Salomon: Quia non cito profertur contra malos iudicium, absque vilo timore filij hominum perpetrant mala. Et iterum: Sunt impij cogitantes non reddi. Venite (inquunt) fruamur bonis quae sunt, & vitamur creatura tanquam inuentura celeriter. Omnes istos capit obliuio futurorum, propter pacem & affluentiam rerum praesentium.

Simile.
Mundi amor fallax & vanus.

Sap. 1.

Luca 21.
Simile.

Ecles. 1.

Ceterum

Ceterum quemadmodum sanguis veneno infectus & Simile. deprauatus, ad cor ipsum statim quasi ad praesidium & arcem confluere solet, & propterea vnde remedium sperabat, inde certam sibi & praesens exitum parat: sic homines voluptuarij, & huius seculi amatores, quum ex corrupto affectu, & gustu deprauato, falsas voluptates toto animo prosequuntur & complectuntur, summam in illis felicitatem ponentes; vnde se beatos fore, & vitam iucundissime traducere existimabant, ex eo sibi ipsis interitum perpetuum conciliant. Perinde quippe faciunt atque illi qui thesauro in arca incluso ipsis ostenso atque oblato, clauibusque diuersis in medium iactatis, quatum altera ferrea sint, & ad aperiendum aptae, alterae aureae, sed ad referendam arcam ineptae; aureas illas potius propter valorem praesentem, quam ferream propter spem latentis thesauri, eligere malint. Sic enim praesentes voluptates, spei futurorum bonorum anteponunt impij. Sic propter exiguas ad manum delicias, bonis sempiternis excidunt. Clavis enim ferrea est, erux, labor, mortificatio, quae viam ad caelum aperit. Sed malunt isti compedes aureas in seruitute peccati & diaboli gestare, quam cum moderato victu & vestiti libertate spiritus in hac vita, & sempiterno post gaudia frui. Appositae horum stultitiam taxauit Salomon: Nescit homo finem suum: Eccl. 9. sed sicut pisces capiuntur hamo, & auis laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines tempore malo. Piscis enim esca delectatur, hamum non videt, & auis cibo se deceat, laqueum non aduertit. Sic voluptuarius, cui pax est in bonis suis, voluptate praesenti se beatum putat, sed hamo cupiditatum, & laqueo diaboli se fortissime stringi non aduertit. Scribit Plinius, lupis quos ceruarios vocant, etiam in fame surrepere obliuionem cibi si paululum respexerint, ac proinus alium querere. Lynces quoque hoc insitum habent, ut post tergum respicientes, obliuiscantur penitas priorum, tam memoria obtusi, quam oculis acuti. His prioris sunt similes, qui praesentibus bonis oblectati, totius doctrinae rerum caelestium, quam edocti fuerunt, penitus obliuiscantur. Sic enim iudei, quos Christus hic alloquitur, quum in die Palmatum omnium illum honore, & miris laudibus prosequuti fuissent, laudantes Deum ait D. Lucas: Voce magna super omnibus quae viderant Christi virtutibus, & dicebat: Benedictus qui venit Rex in nomine Domini, pax in caelo, & gloria in excelsis; paucis tamen post diebus horum omnium obliui, clamant & roeiferantur.

Simile.

Natur. hist. lib. 8. cap. 20. Similia.

Luca 19.

Crucifige, crucifige. Hæcine reddis Domino popule stulte & insipiens? Hoc scilicet est, præsentibus inhaerere bonis, sicut Iudæi, ne principes suos & seniores offenderent, in Christi necem conspiraverunt. Quemadmodum quum meri in aquis perijerantur, videas eos tenentes tenere, nec ulla ratione deserere, quod primum occurrerit manibus, quicquid sit illud, licet tale sit, ut omnino prodesse non possit, sicuti radices herbarum, cæteraque similia, imo & eos qui ad subueniendum adiutant, apprehensos secum inuoluunt, ut utriusque simul pereant: sic planè in huius seculi fluctibus & transitoriis bonis, sic pereunt miseri dum peritura sectantes, & vana ac noxia anidè apprehendentes, pariter cum illis, quia iuuare non poterant, pereunt. Sapienter Samuel Iudæos monuit: Nolite declinare post vana quæ non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana sunt. Sicut qui graui & dulci somno detinentur (ait sanctus Chrysostomus) non solum nocte, sed & ipsa luce veniente, & claro die facta, iacent in lecto, & non erubescunt lux voluptati indulgere, tempusque operationis tempus segnitie faciunt: sic nos qui mundi voluptates & præsentia bona sectamur, die lucente, ea quæ noctis sunt operamur, dormientes, somnia videntes, & falsis imaginibus rerum nos ipsos, ac tempus nostrum fallentes.

Dignus Damascenus hanc crassam obliuionem, & miseram deceptionem apposita parabola expressit: quam, etsi paulo prolixior, hic ascribam. Qui præsentibus (inquit) inhiant negotiis, & nullam futurorum habent memoriã, sed delectationes corporales incessanter desiderant, similes esse arbitror homini fugienti à facie futentis vnicornis, quem dum fugeret ne deuoraretur ab eo, incidit in barathrum, seu vastum terræ hiatus. Dum autem caderet, manibus extensis arbutulam quandam apprehendit, & fortiter tenuit, & in basi quadam pedibus impressis, visum est sibi in pace de reliquo fore & stabilitate. Respicens ergo, vidit duos mures, album vnum, alterum nigrum, corrodescentes radicem arbutulæ, & iam propè erat, vt absceiderent. In imo barathro vidit draconem aspectu terribilem, ignem, spirantem, & deuorare eum cupientem. Intuens verò rursus basim illam super quam pedes habebat firmatos, vidit quatuor aspidum capita de pariete prodeuntia. Eleuans autem oculos, vidit de ramis arbutulæ illius exiguum mel distillans. Dimittens ergo considerare quæ circumdederant eum mala, seipsum dulcedini illius mellis tradidit. Hæc similitudo est eorum qui

Deuter. 32.

D. Bernard.
Sermo. 1. de Ad-
uent. Domini.
Simile.

1. Reg. 15.

Simile.
Homil. 38. ad
Hebr.

In lista. de Bar-
laam & Iosephat
cap. 12.
Parabola.

qui seductioni præsentis sæculi adhæserunt. Vnicornis figuram tenet mortis, quæ semper persequitur genus humanum. Barathrum verò mundus est plenus omnibus malis & mortiferis laqueis. Arbutula quæ à duobus muribus incessanter incidebatur, quam apprehendimus, vite nostræ mensura est, quæ consumitur & diminuitur per horas diei & noctis. Quatuor aspides constructionem humani corporis ex quatuor elementis significant, quibus inordinatis compago dissoluitur. Draco infernus est, quo recipiuntur qui delectationes præsentis futuris præponunt. Siilla verò mellis, dulcedinem significat delectationum mundi. Hæc ibi. Verè enim præsentium fruitio nisi stilla quedam dulcedinis est, quæ ad tempus delinuit miseri peccatores, obliuiscuntur celestia, non attendunt quæ peccato debentur tormenta, nesciunt se rapido cursu ad mortem ferri. De hac miseranda deceptione in alia Dominica latius diximus, super illa Petri verba in monte: *Domine, bonum est nos hic esse.* Certè tota mundi voluptas meretriculæ instar est, quæ ubi sua pulchritudine vecordem iuuenem attraxit, eum omnibus expoliatum, de domo turpiter eiicit: quam domo eiectus miser tunc demùm meretricem fuisse cognoscit, non verè amantem. Sic enim insanos voluptuarios sola mors docet, falsas fuisse totius mundi voluptates.

3. *Quia veniet dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te vndique.*

L O C V S moralis de iustitia Dei, & pena peccatorum certissima, ubi peccato modus non ponitur. Deset & deplorat Christus Iudæorum cæcitatem, & crassam obliuionem futuræ iustitiæ Dei, propter præsentem rerum omnium pacem & affluentiam, Deique vindictam longè acerbissimã, quæ illis superuentura est, disertis verbis prænuntiat. *Quæ Exempla.* fuerit & quanta Hierosolymorum vastatio, quàm acris ob-
sidio, quor captiuorum millia, occisorum myriades, quàm horrenda intus fames, ita vt paruulos suos matres comederint, quàm atrox foris bellum, lege apud Iosephum oculatum testem. Hæc est impiorum & amatorum huius mundi catastrofe. Poterat Sedechias Rex impius Ieremiam Dei Prophetam precipitare in foueam, fame vexare, alimenta per vncias suppeditare, Domino tacente: sed postea capitur Sedechias à rege Babylonie, regno priuatur, coram Hierusalem captiuus trahitur, in conspectu regis Babylonie, illo

Domini. 1. Qua-
drage. textis.
Simile.

Iustitia Dei ob-
tra peccatores.

Quæ Exempla.
Lib. 4. & 7. de
vulgo Iudæico.

1. Reg. 37. & 39.

4. Reg. 11.

inspectante, filij eius trucidantur, ipse oculis priuatur, & in perpetuos carceres Babylonem abducitur. Potuit Aman in aula Assueri Regis triumphare, Iudæorum necem à rege impetrare, primus post regem haberi: sed in patibulo suspenditur, quod Machabæo parauerat. Plura exempla vide supra in alia Dominica. Vox Dei est. *Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo.* Rursus: *Vocati, & remissis: ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis, id quod timebatis, aduenerit.* Rursus ad Iudæos, & ad omnes plane peccatores, qui Christi gratia & donis abutuntur: *Veniens dies, quando desiderabitur videre unum diem filij hominis, & non videbitis.* Dies filij hominis, est dies misericordiæ & humilitatis Christi, que in hac vita nobis offertur: quam qui non accipiat, diem iusti iudicij eius perferent. vnde & alibi dicit. *Ego vado, & quaeritis me, & in peccato vestro moriemini.* Nempe, quia non quaerebant, dum tempus erat. De impio enim dicit Iob: *Dedit illi Deus locum poenitentia, & ille abutitur in superbiam.* Contra hos etiam clamat Esaias: *Va qui trahitis iniquitates in funiculis vanitatis, id est, texentes vnum peccatum ex alio, sicuti ex diuersis filiis contextis fit funiculus, & quasi vinculum plausri, peccatum.* Peccata enim multiplicata pondus efficiunt, & seruitutem iniiciunt, quasi que necessitatem tum noui peccati, tum infligendæ poenæ. Sicut cæci, si in aliquos in via impingunt, eos cæcos vocant, quum ipsi cæci sint: sic impij, quum Dei iustitiam & manum sentiunt, murmurant contra Deum, quasi eius iustitia cæca esset: sua scelera non agnoscunt, propter que Deus percutit. Magna hominum cæcitas, qui multis modis à Deo flagellati, se tamen percipi non vident. Si quis pascentem in agro bestiam, & vicidem herbam suauiter manducantem, sagitta semel atque iterum percutiat, nec tamen loco moueri, aut pascentem relinquere vilo modo velit, nonne plurimum miraretur, & bestiam illam supra modum ventri deditam, plandemque insanam aut insensatam iudicaret? At tales sunt peccatores, qui nullis Dei vel comminationibus vel poenis ab huius mundi cupiditatibus deterrentur. De quibus sic Propheta conuenienter: *Percussisti eos, & non doluerunt, attriuisisti eos, & remiserunt accipere disciplinam.* Indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti. Ceterum iustitia Dei contra huiusmodi duros & impenitentes peccatores acerrimè vigilat. Clamat Esaias: *Va qui pradaris, vixit, & tu pradaris: va qui spernis, nonne & ipse sperneris? Cum consummauerit*

Hyst. 1. 6. & 7.

Domin. 2. Qu. a.

dege text 3.

Esai. 74.

Proverb. 1.

Luca 17.

Iob 14.

Iob 24.

Esai. 5.

Simile.

Simile.

Ierem. 21.

Esai. 17.

ueris deprauidationem, deprauidaberis; cum fatigatus desideris contemere, contemneris. Quando perdix rubo inclusa est, & vnde. *Simile.* dique videt canes circumlatrantes, & ad prædam hiantes, supra caput autem in aëre accipitres ad capiendum intentissimos, homines quoque multos fustibus & ignis rubum percutientes, & quolibet istu mortem minitantes; quo quæto timore misera illa auicula concutietur? Atqui non meliori loco est anima peccatrix, & multorum sibi scelerum cõficia, in hoc corporis ergastulo, quasi in rubo auicula, delitescens. Videt enim se peccatorum multitudine circumdatam, & conscientia flagris incessanter allatrantis, ad excundum perconuersionem compelli; videt se à demonibus & principibus aëris huius ad prædam peti, qui perpetuo circueunt, quærentes quem deuorent. Videt Dei iusticiae administratores, verbi concionatores, perpetuo illos inclamare, vt vel à peccato exeant, vel ad poenam deposcant. Sed & præter hæc omnia irarum iudicem ipsorum capiti imminere, ignorare non possunt. perpetuo clamantem: *Veniens dies in te, & circumdabunt te inimici tui.* Deuorabunt & dilacerabunt te infesti demones. Quemadmodum enim columba fugiens ante faciem accipitris insequentis, mutat se de loco in locum, nunc huic nunc illi insidens arbori, vnde rursus mortem in vepribus se immergit, deinde in cavernis petrarum, aut in densis spinatum se conatur occultare; nec vsquam locum tutum inueniens, ipso motu fatigata, hosti in prædam cedit: eodem modo se habent, qui res præsentis ad stuporem vsque mittantur, quippe qui inconsiderato quodam impetu misere laborent, nec quicquam omnino firmum aut stabile habeant, sed diuina eos iustitia, conscientia terrore, gehennæ metu assidue persequente, quò se recipiant, aut quæ ratione inde se eripiant, nisi vita in melius mutata (quod illis pessima cõsuetudo quodammodo impossibile fecit) non videret. Hunc peccatoris statum describit Dauid, dicens: *Cor meum canturbatum est in me, & formido mortis cocidit super me.* Timor & tremor venerit super me, & cõtexerunt me tenebræ. Et dixi: *Quis dabit mihi pennas sicut colibæ, & volabo, & requiescã? Ecce* *Psalm. 117.* *elongavi fugiens, & mansi in solitudine.* Rursus alibi: *Quo ibo à spiritu tuo? & quò à facie tua fugiam? Si ascendero in caelum, tu illic es; si descendero in infernum ades. Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Et dixi: forsitan tenebræ conculcabunt me, & nox illuminatio mea in delicijs*

Simile.
Damasca ibid.
cap. 14.

Psalm. 114.

Psalm. 117.

meis. (Qui enim male agit, odit lucem :) Quia tenebra non ob-
secrabitur a te. & nox sicut dies illuminabitur. Docent hæc
Scripturæ, nullam esse peccatori requiem, nullum refugium,
vbi semel Dei patientia in iram versa est. Quare in personâ
obdurati peccatoris dixit Ieremias : Nos iniquè egimus, & ad
iracundiam provocauimus, idcirco inexorabilis es. Operuisti in
furore, & percussisti nos: occidisti, nec pepercisti. Opposuisti nu-
bem tibi, ne transent oratio. Nempe quum vindictæ diuinæ
tempus aduente, densa nubes peccatorum nostrorum, omnes
diuinæ bonitatis radios à nobis abscondit. Quod significare
volens Dauid, dixit : Veruntamen in diuitio aquarum multarum,
id est, in quadam generalitate peccatorum, non appropinquabit tibi : scilicet, Sancti ad deprecandum. Quantopere
verò Deus à peccatore tempore vindictæ separetur, & quàm
sit tunc ad Deum inaccessibilis aditus, Deus per Ezechielè
his verbis docere voluit : Sume tibi sartagine ferream inter
te, & inter ciuitatem: & obfirmabis faciem tuâ ad eam. Docet
sic peccata diuississe inter homines & Deum, vt Elias loquitur,
talèq; interstitium posuisse, vt sicut per sartagine ferream
nullus oculus penetrat, sic per peccata nulla Dei misericordia
transcat. Ex hac consideratione dixit Apostolus, Horrendè est
incidere in manus Dei uiuèntis. Sed quæ tandè causa ita rigidum
nobis & auersum Deum facit, locus subsequens declarabit.

4. Eo quòd non cognoueris tempus uisitationis tue.

Dilatio peni-
tentie.

LO C V S moralis contra dilationem penitentie, aut con-
uersionis ad Deum tempore oportuno. Habent omnes
peccatores à Deo, eiusque sanctissima gratia, tempus uisita-
tionis suæ, sicut Hierosolyma in Christi doctrina, exemplo,
miraculis suam habuit. Nullus est peccator cuius cor Deus
non pulset, cui conuersionis media non suggerat, et si alij plus
alij minus hanc uisitationem accipiant. Qui autem plus, illi
maius iudicium acceperunt, si eo rectè non utantur. Acerba
& grauis fuit populi Iudaici castigatio, quum torus ab Assyriis
in captiuitatem duce-retur. Sed hanc eius causam assignat
Scriptura : Mittebat Dominus patrum suorum ad illos per ma-
num nuntiorum suorum, de nocte consurgens, & quotidie com-
monens, eo quòd parceret populo & habitaculo suo. At illi sub-
sannauerunt nuntios Dei, & parui pendebat sermones eius, illu-
debantq; Prophetis: donec ascenderet furor Dei in populum eius,
& esset nulla curatio. Vides quomodo non cognouerunt tempus
uisitationis suæ. De hoc conqueritur Ieremias: Miluus in celo

Exemplum.
s. i. araly. 30.

Ierem. 4.

cognouit

cognouit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia custodiunt
tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium
Domini. Sed & quàm diligens & sollicita Dei fuerit uisitatio,
his verbis efficacissimis explicat Propheta : Quomodo si con-
temnat mulier amatorem suum, sic contempsit me domus Israel,
dicit Dominus. Comparat iè Deus a maribus, qui nullum non
mouent lapidem, nihil intentatum relinquit, omnia perqui-
runt media, quibus amatae mulierculæ mutuo potiatur amo-
re. Sic Deus suos uisitat, quod in alia Dominica de oue per-
dita à Deo quaerita, explicatum habes. De hoc autem amoris
& uisitationis suæ contemptu magis conqueritur, magis of-
fenditur Deo, quàm de ipso peccato. Quum Petrus ter Chris-
tum negaret, quod erat maximum peccatum; facillè Christus
eum respexit & lachrymans pepercit. Sed quum idem Petrus
iussus à Domino pedes porrigere ad lauandum, id recusaret,
dicens: Non lauabis mihi pedes in aeternum (quod erat specia-
lem Christi gratiam & fauorem pertinaciter reicere) Chris-
tus ei asperè respondit: Nisi lauero te, non habebis partem me-
cum. Grauius Deum offendit neglecta eius uisitatio, siue per
doctrinam eorum quos mittit, siue per inspirationes bonas,
siue per aliorum exempla, quæ ante oculos peccatoris propo-
nunt, vt illis edoctus caueat, quàm quocumque simplex pecca-
tum. Dicit Deus per Ieremiam: Vidit prauaricatrix soror eius
Iuda, quia pro eo quòd meretrice est a ueritate Israel, dimissem
eam, & dedissem ei libellum repudij, & non timuit prauaricatrix
soror eius Iuda, sed abiit & fornicata est etiam. Et ipsa, & facili-
tate fornicationis suæ contaminauit terram, & meretrice est cum
lapide & ligno. Et in omnibus his non est reuersa ad me prauari-
catrix soror eius Iuda. Hoc est ergo quod grauissimè Deus
per Prophetam arguit, noluisse Iudam exemplo alterius sibi
cauere, & hanc Dei uisitationem in sororis suæ pena. quasi
in proximi parietis incendio, cognoscere. Sicut enim nos mo-
uemur, quum proximi domus ardet: sic nos uisitamur à Deo,
quum proximi ab eo puniuntur. Ex hac consideratione sic
domum Iuda alloquitur Oseas: Populus non intelligens uapula-
bis. Si fornicaris tu Israel, saltem non delinquat Iuda. Quod
quod quam progressu temporis factum postea fuisse, & in
captiuitate filiorum Israel, uisitationem suam domus Iuda
cognoscere noluit, sed eadem scelera, eisdem idololatrias
perpetrare, uide quibus verbis Ezechiel Propheta sub figura
duarum sororum Oolibæ & Oolibæ, quarum illa Samaritam
& decem tribus Israel, hæc Ierusalem & domum Iuda signi-
ficat,

Ierem. 3.

Dom. 1. post.

Peate text. 4.
Visitatio con-
tempa, gra-
uissimum pec-
catum.

Exemplum.

Iuan. 13. & 19.

Ierem. 4.

Simile.

Oseas 4.

ficat, grauissimam Dei indignationem exprimat: Fornicata est super me Golia, & insaniuit in amatores suos, &c. Propterea tradidi eos in manus amatorum suorum, in manus filiorum Assur, &c. Quod quum uisisset soror eius Golia, plus quam illa insaniuit libidina. & fornicationem suam super fornicationem sororis sua ad filios Assyriorum praeiuit impudenter, &c. Vnde mox infert Propheta: Propterea Golia, hac dicit Dominus Deus: Ecce ego suscitabo aduersus te omnes amatores tuos, de quibus satiata est anima tua. Et paulo post: In uia sororis tua ambulasti, & dabo calicem eius in manu tua. Calicem sororis tuae bibes profundum & latum. Eris in derisum. & in subsannationem: qua est capaxissima. Ebrietate & dolore expleberis, calice meroris & tristitia, calice sororis tuae Samariae, & bibes illum, & epotabis usque ad feces, & fragmenta eius deuorabis uera tua laetorabis, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus. Grauissimis & significantissimis uerbis indignationem Dei exponit Propheta in hoc genere peccati, quod post tam illustrem Dei uisitationem committitur. Hac autem omnia in figura contingebant: illi scripta sunt uerba ad correptionem nostram. Dei uisitationem non cognoscere, est iram Dei non pronocare tantum, ut omnia solent peccata, nec accersere tantum, ut grauiora peccata, sed proflus eumulate aduersum seipsum iustificare, & ut Apostolus loquitur thesaurizare. Tu (inquit) secundum duritiam & impoenitentiam cor tuum, thesaurizas tibi iram in die ire. In hoc autem maxime apparet durum & impoenitens cor, quod Dei uisitationes non agnoscit, quod Dei patientia, benignitate, doctrina, inspiratione, castigatione, siue in se, siue in aliis, ad terrorem abutitur, ea omnia contemnens aut negligens: An nescis quia patientia Dei, & benignitas ad poenitentiam te adducit? id est, ideo tibi concessa est, ut ad poenitentiam te adduceret? Hac igitur uisitatione aburi, Deum acerbissime offendit, & eius iram thesaurizat. De quo iterum sic Ieremias: Nunquid seruus est Israel aut uernaculus? Quare ergo factus est in pradam? Vide autem in qualem pradam eras est. Super eum rugierunt leones, & dederunt uocem suam: id est, potentissimi Principes alienigenae, Assyrii, Idumiei, Aegyptij, comminati sunt ei, & exprobrauerunt nec hoc tantum, uerum etiam posuerunt terram eius in solitudinem: ciuitates eius exusta sunt, & non est qui habitet in eis. Fily quoque Memphis & Thapneos, hoc est, Aegyptij, constuprauerunt te usque ad uerticem, hoc est, summa ignominia & contumeliosis affecerunt. Sed quare hoc totum? Sequitur: Nunquid non istud factum est tibi, quia

1. Cor. 11.

Iram Dei thesaurizare.

Rom. 11.

Rom. 7.

Ierem. 2.

quia dereliquisti Dominum Deum tuum, eo tempore quo duxerat te per uiam? Hoc est, eo tempore, quo te specialiter uisitabat per suos Prophetas, quos ad te misit, per ingentia beneficia quae tibi contulit, per admirabilia opera, quibus te ab hostibus tuis liberauit: Non dicit Propheta simpliciter quia dereliquisti, sed addit eo tempore, &c. ut intelligas, hoc potissimum esse, unde Dei iram thesaurizamus, quod non cognoscimus tempus uisitationis nostrae. Medicum non offendit morbus, sed morbi medicina neglecta, recusata, reiecta, magno opere offendit. Sic Deus, qui dissimulat peccata hominum, nunquam dissimulat duritiam cordis, & neglectas uisitationes, quae sunt medicinae eius. Sic saepe ipse non morbus, sed morbi neglecta curatio corpus interficiat. Dicit Scriptura: Non a medicum propter necessitatem: etenim Deus creauit illum. Si propter necessitates corporeas honorandus, id est, non contemnendus, diligenter auscultandus est medicus corporis, eiusque uisitationis praescripta exacte seruanda, quanto infinites magis Dei uisitationes, propter animae necessitatem exactissime seruari debent: Sanctus Iob a Deo castigatus, sensit & cognouit hanc Dei uisitationem ad animae suae salutem, dicens: Uisitatio tua custodiuit spiritum meum. Custodiuit, quia custos uirtutum est humilitas, quam illa castigatio mirabiliter auxit. Praenam mentem (ait sanctus Gregorius) omnipotens Deus multis modis uisitare consueuit. Nam assiduum hanc uisitat praeccepto, aliquando autem flagello, aliquando uero miraculo. Sed quia uisitationis suae tempus minime cognoscit, illis in extremo uita uiniciis traditur, cum quibus in aeterno iudicio damnationis perpetua societas colligatur, sicut scriptum est: Cum uindictis cum aduersario tuo ad Principem in uia, da operam, liberari ab illo: uel, ut nos legimus, Esto consentiens aduersario tuo in uia, ne forte trahat te ad iudicem, &c. Aduersarius quippe noster in uia est sermo Dei, contrarius nostris carnalibus desiderijs in praesenti uita. Haec ille Omnis ergo uerbi Dei praedicatione, est Dei circa nos uisitatio. Nec multo aliter de uaria Dei uisitatione diuus Bernardus: Quatuor (inquit) modis uisitat nos Deus: In Sententia, Exhibitione praeccepti, Asperitate flagelli, Nouitate miraculi. In inspiratione subtili. Hatum quatuor prima & postrema omnibus communes sunt, secunda eorum est quos Deus magis amat, tertia quos maxime diligit. Secundam Dei uisitationem supra in alia Dominica obiter explicuimus. De prima quoque & postrema, iam aliquoties diximus, quomodo Dei uocationes, & gratias

Simile.

Sapient. 11.

Ecclesi. 38.

Exemplum. Iob 10.

Homil. 32. in Luan. 8.

Uisitatio Dei qualis.

Domin. 3. Ad uent. 1207. 3.

gratias multiplices circa salutem nostram tractaremus. De postrema quæ omnium est maximè cõmunis, sed raro à ple-
tisque aduertitur, sic diuus Bernardus: *Qui cor suum tradit ad
vigilandum disculo ad Dominũ qui fecit illum, & in conspectu
altissimi deprecatur, qui votis omnibus studet parare vias Do-
mini, & illa facere semitas Dei sui (quod quale sit, & quomo-
do fieri ab vnoquoq; debeat, in alia Dominica explicatũ est)*
ut possit eũ Propheta dicere, *Oculi mei semper ad Dominũ, Pro-
uidebũ Dominum in conspectu meo semper: hic benedictionem ac-
cipiet à Domino, & misericordiam à Deo saluari suo. Visitabitur
perfecto frequenter, nec vnquam ignorabit tempus visitationis
sue, quantumlibet is qui in spiritu visitat, clandestinus veniat &
furtiuus, ut pote verecundus amator. Hæc ille. Sed & alibi qua-
lis sit hæc Dei visitatio, & quomodo in nobis fiat, per suam
experientiam docet vir sanctus. *Quarum (inquit) eũm sint omni-
no inuestigabiles viæ Dei, unde cognoscam aduenisse Spiritum
eius? Vnius & efficax est, moxq; ut intus experserit dormitan-
tem animã ream, mouit, & molliuit, & vulnerauit cor meum,
quoniã durum lapideumq; erat, & malè sanum. Cæpit quoque
euellere & destruere, adificare & plantare, rigare arida, tenebro-
sa illuminare, clauis rosare, frigida inflammare, necnõ & mit-
tere praua in directa, & aspera in vias planas (quod quomodo
Deus faciat in nobis in alia Dominica dictum est) iua ut be-
nediceret anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt, no-
mini sancto eius. Et paulo post: *Et motu cordis intellexi presen-
tiã eius, & ex supra virtutum, carnaliumq; cõpressionẽ affectuum,
aduerti potẽtiam virtutis eius, & ex discussione suo redargutio-
ne occultorum meorum admiratus sum profunditatem sapientiã
eius: & ex quantulacuna, emendatione morum meorũ, expertus
sum bonitatẽ mansuetudinẽ eius, & ex renouatione spiritus mei,
percepti viciũ, speciem decoris eius, & ex contuitu horum om-
nium simul, ex partu multitudinem magnitudinis eius. Hæc ille
vir sanctus de visitatione Dei efficaci, ideoque magis perce-
ptibili. Est tamen & frequens admodum Dei visitatio, vbi
tales effectus non subsequuntur vitio nostro. Nam vt idem
ignis ligna arida facillitè, humida difficillimè adurit: & vt idẽ
sol ceteram liquefacit, lutum indurat, & vt eadẽ pluuia terram
penetrat & emollit, arenam penetrat quidem, sed non emol-
lit: saxum verò nec penetrat, nec emollit: sic omnino
eadem Dei visitatio in quibuldã est efficacissima, vt duros
molliat, frigidos accendat, aridos humectet, ab aliis ne co-
gnoscitur quidem nec aduertitur, propter duritiã cordis,***

Domin. 2. post
Pentec. text. 1.
Et 7.
Ser. 2. in Cant.

Domin. 3. Ad-
uent. text. 4. Et
4. Adult. text. 4.

Serm. 74 in
Cant.

Domin. 4. Ad-
uent. text. 7.

Similia.

aut

aut nimium abundantes cupiditatum humores. Vnius Iona
predicatio Niniuas conuertit, tot Prophetarum ac demum
Christi ipsius prædicationes, exempla, miracula, Iudeos con-
uertere non potuerũt propter duritiã cordis ipsorum. Huc
pertinet quod Apostolus dixit: *Terra sæpe venientem super se
bibens imbrem, proferens autem spinas ac tribulos, reproba est &
maledictõ proxima, cuius consummatio in combustionẽ. Imbrem
bibere, est à Dei gratia, siue per diuini verbi prædicationem,
siue per occultas inspirationes visitari. Qui sic edoctus dili-
genter, nihil nisi peccatorum spinas profert, tribus modis à
Deo punitur. 1. *Reprobis declaratur id est, à facie Dei eiectus,
& quem Deus amplius visitare non vult. 2. Maledictõ proxi-
mus, id est, illam sententiam tremendi Iudicis certò expecta-
bit. Ite maledictõ. 3. Finis eius est ignis æternus. Nihil acerbius
comminari, nihil efficacius dicere Apostolus potuit Ad hunc
locum pertinent, & huc referri possunt, quæcunq; de duro
corde, de consuetudine peccandi, de abusu gratiæ Dei, de vo-
catione cuiusq; studiosè conseruanda, de admirabili Dei in
nos amore, & Christi gratia, de excolenda vinea Domini, de
bonis fructibus arboris bonæ, in variis * Dominicis iam tra-
ctata sunt. Tot enim modis Dei visitationes ignorari, negli-
gi, & contemni solent.**

Exemplum.

Hebr. 6.

Domin. infr. à
est. nat. Domin.
text. 2. Dom. 5.
post Epiph. text.
2. Dom. 4. Sept.
text. 2. Dom. 1.
Ser. aggl. text. 2.
Dom. 4. Post
Pasch. text. 3.
Dom. 2. post Pẽ-
tec. text. 7. Dom.
7. post Pentec.
text. 3.

5. *Ingressus in templum, cepit eicere vendentes in il-
lo, & ementes.*

Locus moralis contra variã tẽplorum prophanationem. Templorum
Christus Dominus in hac eiectione vendentium & emẽ-
tium è templo, duobus modis eisdẽque illustribus ostendit, prophanatio.
quantopere tẽplorũ, quæ orationi & cultui diuino cõsecra-
ta sunt, prophanatio ei displiceat. Primũ in signi quodã mira-
culo. Maximum enim miraculum erat, Christũ hominẽ iner-
mem sine satellitio, sine autoritate vlla humana, in conspe-
ctu sacerdotum & scribarũ, quibus maximè exofus fuerat,
qui eum iam ad mortem conquisserant, quorum veilitati &
lacro vendentes illi & ementes in templo subseruiebant: ho-
mines quoque ipsos lucri sui avidos, & vt apparet, satis
multos, & qui honestum aliquem suæ negotiationis præ-
textum habebant (quæ enim illic vendebantur, ad sacrifi-
ciorum vltimũ erant, & vt ad manum essent, tam ciuibus
quàm aduenis, qui sacrificij desiderio tenebantur, idque
iuxta legem Moylis) eos tamen sine tumultu, sine strepitu,
sine

sine ulla contradictione, eiecere de templo potuisse. Sola enim hac in re autoritate planè diuina utebatur, qua omnium corda sic percussit, vt resistere nec auderent, nec possent. Deinde eo hic doctrina modo vsus est, quo nusquam aliàs. Non enim sola reprehensione, sed vi quadam & executione externa, eiciendo de templo, & alia quidem vice, *facto ex summis flagello percutiendo*, nunc verò, vt Matthæus scribit, *mensarum nummulariorum subvertendo*, vsus fuit. Quum enim contra omnia alia peccata solam doctrinam, vel vt plurimum acram aliquam reprehensionem, cum humilitate tamen & mansuetudine semper coniunctam, adhibuerit; hoc vno in loco & peccato etiam disciplinam externam, & castigationem, atque præsentem correctionem adhibere voluit. His ergo duobus modis docere & inculcare voluit, quantum esset scelus, templa Dei prophanate, quantoque ei chatus esset templorum honor, qui certè totus ad Dei honorem redundat, vt & templorum prophanatio ad Dei contumeliam. Quare in hoc facto merito recordati sunt discipuli eius, quod scriptum erat, *Zelus domus tua comedit me*. Verè enim in qui zelo domus Dei tanguntur, qui diuini honoris cura afficiuntur, ab omni templorum prophanatione, tanquam à scelere maximo abhorrent. Piorum vox illa est: *Dilexi decorem domus tue, & locum habitationis glorie tue*. Impiorum proprium est, templa non prophanare modò, sed & spoliare. Exempla in Scripturis habes Nicanoris, Antiochi, Balthasaris regis Babylonie, eorumque exitus horrendos. Sed & Heliodori audacia templum spoliatur, euidenti miraculo puniæ est. Quòd si templum illud vetus, in quo præter orationis vsus, carnalia vel vmbatica erant omnia, tanto in honore haberi Deus voluit, si vbi Deus Moyli primùm apparuit, terram sanctam vocauit Deus, & non nisi discalearum accedere Moysen permisit, si vbi Deus Iacob apparuit, terribilem locum Iacob vocauit, omni videlicet reuerentia dignum, si sacerdoti Aaron & filijs eius præcipiebat Dominus, ne illotis manibus & pedibus sanctuarium Domini ingrederentur, si nihil immundum absque variâ purificatione vetus illud templum ingredi potuit, si *uoc uas per templum illud transferri voluit* Christus; hoc est, nec in minimo prophano opere violari permisit: manifestum est, quantum hodie piaculum sit, templa Christianorum violare aut prophanare. Nam vt *aitare habemus, de quo edere potestatem non habent qui tabernaculo deseruiunt*: hec Ecclesias Dei & templa habemus, in quibus orate non licet,

Iohan. 1.
Matth. 21.

Psal. 68.

Psal. 11.

Exempla.
1. Machab. 9.
2. Machab. 15.
Dan. 3.
3. Machab. 3.

Exod. 9.

Gen. 28.
Exod. 24.

Matth. 17.

Hebr. 13.

licet, qui vel Iudæi, vel ethnici, vel hæretici excommunicati sunt. Et quem admodum nouum testamentum in melioribus re-promissionibus *laucitum est*, nouique testamenti sacrificium tanto est veteribus, quibus omnibus hoc vnum successit, præstantius & excellentius, quanto vmbra veritas, figurares, manna Christus excellit: sic sunt templa nostra veteri magis honoranda. Si acriter est puniendus, qui fontem, vnde tota ciuitas aquam potandam haurit, veneno inficeret; non secus accerrima pœna dignus erit, qui templa Christianorum violat, ex quibus tanquam ex petenni fonte omnium gratiarum aquas fideles hauriunt. In illis enim sacramenta salutis, verbum prædicationis, orationes publicæ, sacrificia, Christus ipse, fidelibus ministrantur. Contra Donatistas, qui altaria subuertebant, eleganter Opratus ait: *Cur concutisti precibus viam, & non ad Deum supplicatio de modo solito ascensum haberes, impia manu quodammodo scalas subducere laborasti?* Christus quum templi prophanatores flagellis caederet, manifestè ostendit, tales homines seruire genus esse, & flagitis dignos, nec iam filiorum Dei, sed seruorum & mancipiorum diaboli loco habendos esse. Hinc Deus apud Prophetam cum magna indignatione dicit: *Quid est, quòd dilectus meus in domo mea fecit scelera multa?* quasi diceret: Non est dilectus meus; impossibile est vt sit dilectus meus, aut filius meus, qui in ipsa domo mea, meo nomini & cultui consecrata facit scelera multa. Est exaggeratio grauis. Malum est etiam ab inimico iniurias pati; peius ab amico. Durum est obiter in via ab amico alapam accepisse: durius est, si in domum tuam veniat, vt ibi te percutiat. Graue est, quòd in domo tuate pereurit: sed grauius, si sepe & multum id facit. Totum hoc dicit Propheta, quia dilectus Dei populus, in ipsa domo Dei fecit scelera multa. Tantundem de omnibus malis Christianis dicendum, qui in Ecclesia Dei faciunt insolentias multas. Quòd Mahumetanus aut Paganus Deum offendant, mirum non est. Quòd quilibet Christianus vel in foro Deum inhonoret, turpe & miserandum est. At in propriam Dei domum, in templum eius cultui consecratum, non modò quemlibet Christianum, sed & ipsos Dei sacerdotes, amicos, & notos, & honoratos ministros sic venire, vt ibi Christum percutiant, offendant, inhonorent, hoc maxime miserandum, & summum scelus est. Merito Assuerus rex contra Aman exclamauit: *Etiam reginam vult opprimere, me presente in domo mea*. Appositè sanctus Chrysostomus

Simile.

Lib. 6. contra Parm.

1. Iam. 2.

Ierem. 22.

Exemplum. Hebr. 7.

Pars Æstiuæ.

N Iostomus

soctomus: Stat sacerdos Dei, orationem offerens cunctorum. Tu autem vides, nihil timens. Non contremiscis, non colligis te ipsum: Et in aula quidem regiam intraturus, & habitu, & oculis, & incoctu, & in cunctis alijs componis & ornas te ipsum. Huc autem ingressurus, ubi est aula regis, & talis qualis coelestis est, vides garris, ambulans, negotiarius, & quidvis potius agis, quam ad quod venire debebas: Vide, obiecto. Dicit Christus de seipso: *Filius hominis non venit ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum.* Et tamen in hoc vno templi eius abusu & prophanatione, quasi solitae mansuetudinis & aduentus sui oblitus, iudicium exercet, flagello percutit, mensas subuertit, aes effundit, templo eiecit, idque manu propria, & per seipsum. Si Rex à curia in hanc urbem veniret, & suis proprijs manibus delictum aliquod puniret, argumentum esset, quod illud delictum maximè detestaretur. Venit Christus de caelo, ut suis proprijs manibus templi sui prophanationem, & insolentias in loco sacro puniret. Peccauit Adam, & misit Angelum qui eum è paradiso eieceret. Peccauerunt pessimi Sodomitae & Gomorrhæi. Misit Angelos, & pluit in eos ignem de caelo. Peccauit totus mundus libidini & voluptati immerfus: Pluit aquas de caelo, & diluuiò perdidit. Peccauit Dauid numerando populum, & misit Angelum, qui peste percuteret. Peccauerunt senes in Susannam: misit Deus Danielem puerum, qui iudicium faceret. Solum hoc peccatum suis proprijs manibus puniit. Nec Angelos, nec ignem, nec aquas, nec Prophetas mittit, sed ipsemet de eo vindictam sumit. Quam singularium ferè vrbium certa sint publicae iustitiae loca, & in quibusdam locis certa tantum eius tempora, & vel mensura, vel trimestria, vel semestria iudicia; si singulare aliquod scelus, insignis proditio, aut immane flagitium perpetratur, anteuertit Princeps vel magistratus iudicij tempus, locum quoque mutat, & vel in ipso foro, vel perpetrati criminis loco, nouis patibulis erectis, publicum supplicium sumit, & iudicium exercet: estque hoc totum argumentum alicuius nefarij sceleris: sit ad maiorem terrorem: docet Principem vel magistratum grauissimè offensum, aut certè Kempubl. maximè & notabiliter laesam fuisse. Idem in hoc Christi facto consideranda. Anteuertit iudicium extremum, in quo *omne iudicium dedit Pater Filio*, & ubi sedebit Iudex viuorum & mortuorum. Mutat locum, & in ipso perpetrata insolentiae loco iudicium exercet. Fecit hoc totum ad maiorem huius sceleris

Hic dicitur in Epist. ad Hebr.

Ioan. 3.

Simile.
Philip. Dicitur.
Fer. 6. post
Domin. 3.
Quadrages.

Genes. 3. 19.
& 7.

2. Reg. 24.

Daniel. 13.

Simile.

Ioan. 3.

ris detestationem, ad terrorem & correptionem nostram: ut ostenderet Dei honorem grauissimè in hoc peccato violari, totamque Kempubl. Christianam, totam fidelium communitatem grauiter laedi. Nam ut omne peccatum cum scandalo coniunctum, hoc ipso vehementer aggravatur: sic maximè templi prophanatio propter piorum offensionem grauius ut crimen. Sicut ille grauius comites suos laedit, qui non solum ipse errat in via, aut haeret in via, aut studio impingit, & lasciuat in via; verum etiam alios in deuia abducit, alios iniecta manu sistit, alios protrudit & deiecit, ne progredi possint, coeptumque iter perficere: sic qui insolentius in templo se gerunt, quo omnes fideles conueniunt, grauissimè in fratres suos peccant, quia non solum ipsi id totum praetermittunt, propter quod ad templum veniunt, sed suo etiam pessimo exemplo, risu, cachinnis, fabulis, deambulationibus, aliorum orationes impediunt, perturbant, abrumpunt. Sicut vir prudens ac iustus discrimen esse nouit inter loca & tempora, & tempus esse loquendi, tempus tacendi, tempus mittendi lapides, tempus colligendi illos; tempus plantandi, tempus metendi: sic ab altera parte stultus & impius, nec temporum, nec locorum rationem habet, id agit in templo quod domi suae, quod in foro, quod in popina. Sicut sus ibi ponit pedem, ubi ponit os, & non est illi discrimen inter cibum & lutum, inter comedendum & palpandum: sic impius & prophanus, ibi loquitur caui suo, ubi Deo; & non est illi discrimen inter caelestia & terrestria, inter diuina & domestica. Apposité & sapienter sanctus Chrysostomus: *Apud primos Christianos ipse domus ecclesia erat, nunc uero ecclesia domus sit, imò domo qualibet prophana magis. Nam in domo quidem ordo seruari solet. Hera thronum occupat, omni cum uenustate famula tacite sedentes texunt: familiarium quisque quod imperatum est, in manibus habet. Hic uero magnus tumultus, magna confusio, nihilque à caupona differunt nostra: tanta turba, tantus visus quantum in balneis, quantum in foro, clamantibus omnibus, tumultuantibus omnibus: atque haec quidem in urbe nostra solum. Nam alibi ne amicum quidem, in quem post longum tempus incidisti, compellare licet, sed foris ista sunt, & rectè quidem. Neque enim tonstrina aut vnguentaria taberna ecclesia est, aut officina forensis, sed locus Angelorum, locus Archangelorum, regia Dei, caelum ipsum. Haec ille. Et paulo post ibidem: *Quid domos ad rugandum non habetis Ecclesiam**

Dissimile.

Simile.

Homil. 28. in
1. ad Corint.

Dei contemnit? Si quis est qui modestus, qui tacitus esse velit, corruptis? Atque incundum colloqui cum familiari. Esto sanè, Non veta. Sed domi, sed fori, sed in balneis fiat. Ecclesia enim non discipulandi, sed discendi locus est. Nunc autem foro nil differt, & si non sit temerarium dicitur, fori nec stent ipsa: adeo profuturis scortis petulantius qua huc mulieres congregantur. sese comunt & ornant, & sine dubio non paucos hic sollicitant homines intemperantes. Si quis corrumpere matronam conatur, locum hunc maximè idoneum putat. Emerere quid aut mercari lubet? magis idonea ecclesia est quam forum. Sapius enim de his rebus hic quam in officinis loquuntur. Dicere mala, audire mala vis? etiam hoc frequentius hic quam fori. Omnia denique hic facilius quam ecclesiam deprehendas. Hæc rursum ille. Videat hic prudens concionator, an tantus sit domus Dei abusus, tanta prophanatio (quam alicubi esse non ignoramus) ut hæc oportune depromere valeat. Alioqui peccatum magis docebit quam emendabit. Certè surgent Philisthæi, & contemptum nostrum circa Dei domum condemnabunt. Sic enim de illis sacra Scriptura commemorat: *Tulerunt Philisthæi arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & statuerunt eam iuxta Dagon. Cùmque surrexissent diluculo Azotij altera die, ecce Dagon iacebat pronus in terra ante arcam Domini. Et tulerunt Dagon, & restituerunt eum in locum suum. Rursumque mane die altera consurgentes, invenerunt Dagon iacentem super faciem suam in terra coram arca Domini. Caput autem Dagon, & duo palma manuum eius abscessa erant super limen. Porro Dagon solus truncus remanserat in loco suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum eius, super limen Dagon in Azoto usque in hodiernum diem.* Hæc sacra historia duo nos docet. Primum nihil esse commune rebus factis vero Deo consecratis cum templis idolorum, & nullum esse posse Deo cum Belial commercium. Secundò, quanta religione templa & idola sua invidioses Philistæi coluerint, adeo ut nec limen tangere voluerint, in quo Deo suo iniuriam factam existimabant. Nos autem non solum ab alijs factam templo Dei iniuriam non vindicamus, nec exhorrescimus; verum etiam ipsi iniuriam facimus, & domus Dei limina impudenter calcamus. Inter alia peccata & flagitia populi Africani, propter quæ horrenda illa Vandalorum persecutio Ecclesiam Catholicam Africanam acerrimè diuexavit, hoc in primis commemorat Saluvianus Massiliensis

2. Reg. 5. Exemplum.

Exemplum.

Massiliensis Episcopus, ea scelera describens, quæ tantam persecutionis iabem commoverant: *Ecclesiam vel potius De president. templi atque altaria Dei, minori in reverentia quidam habent, quam cuiuslibet minimi ac municipalis iudicij domum. Siquidem intra ianuam non modò illustrium portarum, sed etiam presulum, aut prepositorum, non omnes passim intrare præsumunt, nisi quos aut index vocaverit, aut negotium traxerit, aut ipsa honoris proprij dignitas introire permiserit: ita ut si quisquam introgressus insolenter fuerit, aut cadatur, aut propellatur, aut aliqua verecundia atque existimationis sue labe mulctetur. In templa autem vel potius in altaria atque sacraria Dei passim omnes sordidi ac flagitiosi, sine ulla penitus reverentia sacri honoris irrumpunt: non quia non omnes ad exorandum Deum curere debeant, sed quia qui ingreditur ad placandum, non debet egredi ad exacerbandum. Neque eiusdem officij est, indulgentiam posse, & iracundiam pronotare. Hæc ille. Sanè in veteri Ecclesia hæc saluberrima disciplina viguit, ut proforibus templorum Ostiarij ad hoc initiati excubarent, qui ex sacerdotis præscripto, indignos arcerent: ne vltimo templo Dei ex ipsorum cõsortio macula inferrent, nève illi ingredi sinerentur, qui illud prophanatum verisimiliter viderentur. Templi honor quàm Deo sit carus, ostendit eius vindicta circa eorum rerum abusum & prophanationem quæ ad templum pertinent, ut valorum atque ornamentorum factorum, vel contumelia, vel direptio. Iulianus senior Iuliani apostatae anunculus, quum vasa sacra ex ecclesia Antiochena Syria abripuisset; proiectis illis in terram, cepit petulanter post multas in Christum contumelias, super ipsa vasa sedere. At illico post, membrum genitæ, & meatus illi quos natura ad necessitatem circa illud dedit, ei contrahescunt, & carnes adiunctæ putrescunt, atque in vermes conuertuntur: quotandem morbo, medicorum omnium operis frustra tentatis, interiit. Felix, thesauri regij sub Iuliano questor, sacrorum valorum magnificentiã cõspicatus, hæc, inquit, quàm sumptuosus vasis Mariæ filio ministratur. Qui repente flagello cæcis impacto oppressus, sanguinem dies noctesq; ex ore sudat, quo uniuerso exhausto, statim extinctus est, idque antequam aule regis limen transenderet, ait Chrylóstomus, hanc quoque historiam commemorans. In historia tripartita scribitur de quodam Thymelico saltatore, qui vestem sacram, in conferendo baptismo ab Episcopo gestari solitam (quam Cyrillus Hierosolymorum Episcopus famis*

Veteris Ecclesie disciplina.

Vindicta Dei circa prophanatores rerum sacrarum. Sæzem. lib. 2. cap. 7.

Theoder. lib. 3. cap. 11. & 12.

In lib. contra Gentiles tom. 1. Lib. 2. cap. 17.

Ioan. 2.

grauissima tempore cum alijs ecclesie ornamentis diuendi-
derat) a se emptam. in scena theatri personatus gestabat,
subitoq; in theatro diuinit' percussus, quia in religionis co-
tumeliam gestauerat, interit. Tormenta paucorum, exem-
pla sunt omnium. Qui diuini honoris zelum habet, vt Chri-
stus sui Patris habuit, dicens: Nolite facere domum Patris mei
domum negotiationis, nec haec exempla mirabuntur, sed Dei
potius in tam multis hodie sacrilegis patientiam, nec tam
temere Dei templum vel suis insolentis violabunt, vel ab
alijs violari sinent.

6. Domus mea, domus orationis vocabitur.

Orandum in
templis.

Locvs moralis de Orationis studio, in templis Deo co-
secratis potissimum frequentando. Orationes & preces
ad Deum factas plus in templo valere, qua extra templum,
Deoque gratiores esse, in altero Promptuario contra ha-
reticos ex tribus causis ostendimus: simulque hunc esse
templorum vsu maxime proprium, vt Deus illic per pias
preces inuocetur, declarauimus. De ipsius Orationis assiduitate,
utilitate, conditionibus requisitis, totaque efficacia
admirabili, iam in alijs Dominicis late diximus. Hic ta-
men loco proprio pauca addemus, prout Deus dabit. Vult
Deus domum suam, templum suum (in quo quomodo &
quatenus Deus habitat, vel non habitat, in altero Prom-
ptuario explicatum est) non domum auxilij, non domum
scientiae, non disciplinae, non iustitiae, non misericordiae,
non denique domum Dei, sed domum Orationis vocari,
vt doceat hunc esse potissimum, & maxime principalem
templorum vsu, in illis assidue Deum orare. Qui igitur in
templo non orat, perinde est ac si in conuiuio non edat, in
schola non discat, in praelio non pugnet, in itinere non ambulet,
in lecto non dormiat. Si domus Dei domus Orationis
est, profecto qui hanc domum frequentant, maxime qui in
ea ministrant, magni debent esse oratores, non potatores,
venatores, negotiatores, &c. Est templum Dei velut phar-
macopolium, vnde contra omnia mala, tam corporis quam
animi, remedia petantur & impetrentur. Est quali inter
medios hostes, & hostium gladios inexpugnabile asyllum, quo
qui se recipit, & officium facit, laedi non potest. Est cella vi-
paria, imo penn diuissimum Dei, vbi omnia sua bona Deus
tibi reposuit, sed instrumentum quo hauries, Oratio est. Si-
cut vetus populus habebat multas ciuitates refugij, easque

Numer. 23.
Typus.

ita

ita per totam terram promissionis dispositas, vt vbicunque
quis proximum casu laxisset, ante solis occasum eo se recipere
potuisset; est vnicum tantum templum in quo publice ora-
re & sacrificare licuit: ita nobis frequentia Deus concessit
Orationis loca, ad quae semper cofugiamus, vt iniurias quas
vel proximo inferimus, vel patimur, celeriter expiemus, di-
centes: *Dimitte nobis, sicut & nos dimittimus*, vt nunquam in
pectore nostris desit charitas, radix bonorum omnium. Si
fugabatur diabolus, quum Dauid citharam percutiebat; qua-
to acrius fugabitur, quum in templo laudes diuinae cantan-
tur; quum votis communibus quasi vi facta, diuina virtus
imploratur. De hoc Orationis loco praedixit Isel: *Inter vos*
sibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, dicen-
tes: Parce Domine, parce populo tuo; & ne des hereditatem tua
in opprobrium. Non personas tantum qua orare debent, nec
verba tantum quibus videntur, nec populi tantum conuentu
(vt in praecedentibus) sed locum quoque Orationis designat,
in templi quasi meditullio; docere volens, eo demum loco
maiores vim Orationes habituras. Videndum ergo cuique
cur in Ecclesiam veniat, & quid acturus ad templum acce-
dat. *Seminans* (ait S. Chrysostomus) *non propter hoc seminat*
vt tantum seminet, sed vt metat: quod nisi fieret, etiam dam-
num sementis pateretur. Mercator non propter hoc nauigat vt
tantum nauiget, sed vt peregrinatione maiorem faciat remissione
quo damnoa erit nauigatio. Sic nos in Ecclesiam conuenimus,
non propter hoc solum vt illic inuicemur, sed vt aliquod ma-
gnum luerati, & spirituale lucrum, discedamus. Sanctus ille fe-
lix Simeon, *uenit spiritu in templum*, & ibi Christum inue-
nit, inuentum in vlnis complexus est, complectendo confes-
sus est; confitendo sic gaudius est, vt cuperet statim dissolui,
& esse cum Deo. Qui venit in templum spiritu, non carnis,
affectu spirituali, non carnali, Christum inueniet, *quia om-*
nis qui querit, inueniet. Nec ad templum modo Orationis
causa accedere, sed orationis finem in eo expectare, veteres
Christiani pie ac religiosè solebant: ad quod suos, segnias
id prestare incipientes, sic hortatur Chrysostomus: *Medicam-*
entum si tibi adhibeatur, nec te purget, nonne altera die rur-
sum id ipsum adhibebit. Sic quispiam incisor arborum, o homo, ce-
litque quercum incidere, accipit asiam, deinde radicem incidit.
Quod si vno icu arbor non cocidit, nonne & alteram icu addit,
non quartum, non quintum, non sextum, non decimum. Itidem
tu facito. Ingressus es in Ecclesiam, o homo, dignatus es Christi
confortio.

Reg. 16.

Isel. 2.

Homil. 5. ad pop.
Antioch.
Similia.

Luce 2.

Matth. 7.

In Homil. de
non contemnen-
da Ecclesia
Dei.

Cent. 47.
Cant. 21.

100 PROMPTVARIVM MORALE

consortio. Ne exens nisi dimittere. Nam si ante missionem exieris (id est, antequam dicatur: Ite missa est) perinde ac fugitivus reposeris. Totum diem in his que ad corpus spectant insumis. Et dum hora spiritualibus non vacas. Ad theatrum saepe adis neque inde discedis, donec dimitтары (donec dicatur: Valet & plaudite) Et in Ecclesiam ingressus, priusquam divina mysteria peragantur, abis? Hac de causa in vetustissimis Conciliis, Agathensi & Aurelianensi primo cautum est, ut ante benedictionem à sacerdote acceptam, que sub sinem dari solet, populus è templo non discedat. Ad eò proprium & peculiarem Orationis locum templum esse, maiores nostri crediderunt.

EVANGELIVM DOMINICÆ
X. POST PENTECOSTEN.

Lucas.

DIXIT Iesus ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernabantur ceteros; parabolam istam. Duo homines ascenderunt in templum ut orarent: vnus Phariseus, & alter publicanus. Phariseus stans hec apud se orabat: Deus, tibi gratias ago, quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri; velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato, decimas de omnium que possideo. Et publicanus à longè stans, volebat nec oculos ad cælum lenare; sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. Amen dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo: Quia omnis qui se exultat, humiliabitur, & omnis qui se humiliat, exaltabitur.

PERICOPE Moralis huius Evangelij.

1. Dixit ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti. Et illud: Non sum sicut ceteri hominum. Contra vanam & pestilentem sui ipsius complacentiam.
2. Et aspernabantur ceteros. Et illud: Velut etiam hic publicanus. Contra contemptum aliorum, alteram superbiæ speciem.
3. Ieiuno bis in sabbato, decimas de omnium que possideo. Contra vanam ostentationem bonorum operum.
4. Publicanus à longè stans. Peccatori ante omnia miseriam propriam, & longam à Deo distantiam esse agnosceendam.
5. Volebat oculos ad cælum non lenare. De verecundia peccatoris ad Deum post penitentiam revertentis.

6. Percutio-

IN DOMI. X. POST. PENTEC. 101

6. Percutiebat pectus suum. De contritione cordis penitenti necessaria.
7. Omnis qui se exultat, humiliabitur. De prena superbiæ.
8. Et qui se humiliat, exaltabitur. De certa & amplissima mercede humilitatis.

1. Dixit ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti. Et illud: Non sum sicut ceteri hominum.

Locus moralis contra vanam & pestilentem sui ipsius complacentiam. Vanum & impium est, sibi ipsi quæquam placere, in seipso quæquam gloriari, seipsum iustum, sanctum, doctum, sapientem existimare, & confidenter iudicare; quantumcunque sit verè doctus, sapiens, aut certis virtutibus præcellens. Hoc primum est quod Christus in hoc admirabili Evangelio condemnat, exemplo Pharisei proposito, qui se iustum esse pronuntiabat, & non, sicut ceteros homines, iniustum. Verus Christianus si gloriatur, in Domino gloriatur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Nulla ratio est, ut in se quisquam gloriatur. Magna & necessaria ratio est, ut in solo Deo gloriatur, quisquis gloriatur. Primum, quia quicquid homo habet, à Deo habet, non à seipso. Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non accepisti? Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Quod si verò ne ad cogitandum quidem bonum sufficientes sumus, quanto minus ad agendum? Sine me nihil potestis facere, ait Veritas. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est à Patre luminum. In nostra potestate, & ex nobis solum peccatum est, boni proventus nihil. Perditio tua ex te Israel, saluatio tua ex me. Navis per se descendit in gurgitem, sed per se ascendere non potest. Terra spinas & tribulos per se profert, triticeum & bonum granum non, nisi exculta, & humana arte adiuta. Nunquid ergo gloriabitur securis contra eum qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum à quo trahitur? At nemo venit ad me (ait Christus) nisi Pater meus traxerit eum. Quomodo si eleuetur virga contra eleuantem se, & exaltetur baculus, qui utique lignum est. Nihil igitur est vnde homo sibi placeat: quia quicquid habet, non ex se, sed ex Deo habet; id eòque non in se, sed in Domino gloriari, videlicet illi gloriam & gratiam referre debet. De quo sic pulchrè D. Bernardus: Origo fontis, & fluviorum omnium mare est, virtutum & scientiarum Dominus Iesus est. Quis enim Dominus virtutum, nisi ipse est

Vana sui ipsius complacentia.
1. Corin. 4.
2. Corin. 3.
1. Corin. 15.
Iacob. 1.
1. Pet. 1.
1. Pet. 2.
1. Pet. 3.
1. Pet. 4.
1. Pet. 5.
1. Pet. 6.
1. Pet. 7.
1. Pet. 8.
1. Pet. 9.
1. Pet. 10.
1. Pet. 11.
1. Pet. 12.
1. Pet. 13.
1. Pet. 14.
1. Pet. 15.
1. Pet. 16.
1. Pet. 17.
1. Pet. 18.
1. Pet. 19.
1. Pet. 20.
1. Pet. 21.
1. Pet. 22.
1. Pet. 23.
1. Pet. 24.
1. Pet. 25.
1. Pet. 26.
1. Pet. 27.
1. Pet. 28.
1. Pet. 29.
1. Pet. 30.
1. Pet. 31.
1. Pet. 32.
1. Pet. 33.
1. Pet. 34.
1. Pet. 35.
1. Pet. 36.
1. Pet. 37.
1. Pet. 38.
1. Pet. 39.
1. Pet. 40.
1. Pet. 41.
1. Pet. 42.
1. Pet. 43.
1. Pet. 44.
1. Pet. 45.
1. Pet. 46.
1. Pet. 47.
1. Pet. 48.
1. Pet. 49.
1. Pet. 50.
1. Pet. 51.
1. Pet. 52.
1. Pet. 53.
1. Pet. 54.
1. Pet. 55.
1. Pet. 56.
1. Pet. 57.
1. Pet. 58.
1. Pet. 59.
1. Pet. 60.
1. Pet. 61.
1. Pet. 62.
1. Pet. 63.
1. Pet. 64.
1. Pet. 65.
1. Pet. 66.
1. Pet. 67.
1. Pet. 68.
1. Pet. 69.
1. Pet. 70.
1. Pet. 71.
1. Pet. 72.
1. Pet. 73.
1. Pet. 74.
1. Pet. 75.
1. Pet. 76.
1. Pet. 77.
1. Pet. 78.
1. Pet. 79.
1. Pet. 80.
1. Pet. 81.
1. Pet. 82.
1. Pet. 83.
1. Pet. 84.
1. Pet. 85.
1. Pet. 86.
1. Pet. 87.
1. Pet. 88.
1. Pet. 89.
1. Pet. 90.
1. Pet. 91.
1. Pet. 92.
1. Pet. 93.
1. Pet. 94.
1. Pet. 95.
1. Pet. 96.
1. Pet. 97.
1. Pet. 98.
1. Pet. 99.
1. Pet. 100.

N 5 Rex

Rex gloria! Sed & iuxta Anna canticum, ipse Dominus scientiarum est. Omnes thesauri scientia & sapientia in eo reconditi sunt. Caela consilia iuxta iudicia, sancta desideria, fontis illius rivuli sunt. Quod si copia aquarum secretis subterraneisq; recurribus incessanter aquora repetunt, ut inde rursus ad visus, visibilesque nostros ingi & insatiabili erumpant obsequios, cur non etiam spirituales rivuli, ut arva mentium rigare non desinat, proprio fontis sine fraude & sine intermissione reddantur? Ad locum unde exeunt, reuertantur flumina gratiarum, ut iterum fluant. Remittatur ad suum principium coelste profluvium, quo uberius terra refundatur. Quomodo, inquit? Sanè ut dicit Apostolus: In omnibus gratias agentes Deo. Quicquid sapientia, quicquid virtutum habere consilis, Dei sapientia, & Dei virtuti Christo deputa. Hæc ille: Qui sic omnia deputat Christo, in seipso gloriant, vel sibi ipse placere non potest.

1. Thess. 5.

Nostra que sunt, à Deo sunt.

Simile.

Domin. 8. post Pentec. Simile.

Simile.

* Domin. 7. Advent. text. 1. Domin. 4. Advent. text. 6. Domin. 3. post Epiph. text. 1. Domin. Passio. text. 4. Domin. 4. post Pentec. text. 7.

At inquit, Deum agnosco authorem: Sed interim meum est, quod mihi Deus dedit. Sanè tuum est, sed ita tuum, sicut ille tuum esse voluit qui dedit. Voluit autè, ut acceptis eius donis ex illis non superbares, sed potius de recto eorum usu sollicitus esses. Dedit tibi ut rectè utaris, nõ ut inde glorieris. Pater dat tibi pulchra vestem, non ut inde superbiat, etiamsi à patre datã agnoscat, sed ut ea utatur vel ad necessitatè, vel ad honestatem. Quicquid à Deo accepimus, sic accepimus, ut reddenda sit ratio villicationis nostræ, quod in alta Domineca explicatũ fuit. Ridiculi nobis videntur pueri, qui de noua tunica, aut plumula in galero, sibi vehementer placent, & pulchelli propterea videntur. Sed nos magis Deo & Angelis non ridiculi modo, sed & exosi sumus, qui propter ingenij, prudentia, pietatis dona à Deo accepta, inflamur & extollimur, ambulantes in mirabilibus super nos. Qui ex modico accepto vino, aut etiam mediocri cerevisia inebriantur, ostendunt se debiles esse cerebri, & caput infirmum habere. Qui ex qualibet virtute, quolibet bono opere, aut Dei dono itatum extollicus, ostendit se in vera pietate valde paruulum & debilem esse. At verò non modò sibi placere, sed & in ipso considerare, hoc multo & vanius est, & nequius. Sibi enim tribuit quod Deo proprium est, & baculo nititur siculneo. De hac necessitia humilatione nostri ipsius, & considerantia non nisi in Deo ponenda, iam in alijs * Dominicis aliquoties diximus, sed & infra in alio loco huius Evangelij plura dicemus.

Nunc id vnum annotabimus, quàm singulare præ cæteris omnibus peccatis vitium sit superbia, & sui ipsi complacencia.

centia. Primum, cætera vitia interdum quiescunt, nec semper, nec ubique in homine apparent. Galoïus & Ebtiosus, si domi peccant, non item foris. Libido nec semper, nec in omni loco flagrat, trigerque tandem, vel natura fragilitate, vel viti rædio Ira nisi irascitur, non molestat. At superbus in lecto, in mensa, in foro, in templo, domi forisque, in omni loco ac tempore, arrogantiæ suæ indicta profert, & actiones exercet, sicut hic Pharisæus etiam in ipso templo, etiam inter quædam, superbia lux notas profert. Rursum alia vitia confortio gaudent, ut libido, luxus, edacitas, auaritia. Superbia solitudinem querit, societatem non admittit, omnia sibi deserta, se solum superbus in pretio haberi, omnibus anteponi vult. Nec quenquam iam ferre potest. Cæsar ut patrem, Pompeius ut Lucanum lib. 1. parem. Sic duo superba capita Romanam Remp. perdidit, dum hic parem non sustinet, alter superbiorem non tolerat. Sic noster Pharisæus: Non sum sicut cæteri hominum. Vult esse homo per se. Præterea omnia alia vitia non nisi à vitiis, & à materia vitiosa generantur, fouentur, perficiuntur. Orium inuitat ad gulam, gula ad luxuriam, luxuria ad prodigalitem, prodigalitas ad rapinas & furta, furtum ad iniuriam, iniuria ad mauculentiam: qua omnia vel generant vicissim, vel generantur, vel fouent mutuo, vel fouentur, sed eadem omnia virtutibus extinguuntur & corriguntur. Sola superbia ex ipsis virtutibus nascitur, non nisi bonis insidiatur, ex pietate ortum & incrementum capit. Quemadmodum enim ignis sulphureus aqua iniecta roboratur, ipsa aqua materiam ei & alimentum præbente, ut tamen cæteros ignes solet extinguere: sic superbia, crescente virtute, & rebus præclare gestis, magis inflammat, illis quasi materia virtus, quæ cætera vitia solent perimere. Iam verò cætera vitia, singula singulas perdunt virtutes: auaritia liberalitatem, libido castitatem, gula temperantiam, iracundia beneuolentiam. At vna superbia omnes virtutes perdit, omnia bona tollit, omnia præclare gesta euacuat mercede spoliat, Deo reddit exosa, ut in ieiunijs ac decimarum persolutione huius Pharisæi apparet. Edidisset Eleazarus præclarum facinus occiso elephante, nisi illato imperitæ vulnere, ab eodem etiam fuisset interfectus. Quores aut peccato resistimus, aut virtutem operamur, quasi elephantem occidimus, ut ei mundum, vel diabolum, vel carnem, sed nisi à blandiente proprie laudis memoria caueamus, ab eodem bono opere ipsum occidimus.

Superbia cum alijs vitiis comparatio.

Simile.

Allegoria.

Deinde

Deinde cetera peccata saltem cum aetate languescunt, & vinci se tandem patiuntur. Libidinem gratia exstinguit, odium & malevolentiam redintegrata amicitia absumit: avaritiam inducta liberalitas prostrat: gulam & ebrietatem parvinoxia sepe necessaria interdum spontanea reprimunt. Solius superbia tanta est pertinacia, ut aliis vitiis omnibus prostratis, sola audeat in campo manere, virtutisque pugnam per totam aetatem inferre. Quemadmodum enim umbra corpus, nisi vndequaque corpus illu stratur, ut quum in Zenith capitis sol stat, semper consequitur, vel ante, vel retro, vel ad dexteram, vel ad sinistram: sic superbia virtutem semper conatur, & ex aliquo latere inficiatur, nisi quis ita luce virtutis effulgeat, ut vitiis tenebris nihil loci relinquat, totusque & vndique cautus ab omni parte sibi prospiciat: Vide alia non minus insignem superbiam singularitatem in Dominica 4. Adventus.

2. Et aspernabantur ceteros. Et illud: Velut etiam hic publicanus.

Contemptus aliorum.

Locus moralis contra despectum aliorum, alteram superbiam speciem. Hic enim Phariseus non contentus seipsum laudare, magnificare, & ceteris omnibus praeferre, etiam aspernatur ceteros, & despicit presertim publicanum, eum digito ostentans, ac dicens: Velut etiam hic publicanus, eum edeminas ut raptozem, iniustum, adulterum. Omnia enim haec vitia a seipso removens, ea publicano impingit. Horrenda haec est & tetra superbiam species, quam Christus in hoc Evangelio specialiter taxare voluit. Aman a rege Assuero, cui intumescens erat, rogatus quid ei Rex faceret, quem voluerit honorare, seipsum solum illum esse a Rege honorandum existimabat, ideoque id honoris genus Regi suggerit, quem ipsemet vehementer amebat: quo quum se desultum videret, totumque in partem Mardocheum esse translatum, quem unum praeter omnibus mortalibus despexerat, contemptuque habuerat, peracto honoris ministerio ex Regis mandato, festinavit ire in domum suam lugens, & aperto capite, narravit, & xori sua, & amici omnia quae evenissent sibi: sed & eodem die iubente Rege, suspendio interijt, eidem patibulo affixus, quod Mardocheo, quem vnicum despexerat, parauerat. Hic fuit impotentis proximi contemptus infamis exitus. Qui speculum tululentum inspicit, suam tetram faciem videre non potest. Sic peccator, qui

Exemplum. Itijta 4.

Simile.

qui alios omnes quasi nequiores se conuertat, & non nisi maculas in illis vel videt, vel videre se putat, ille suam ipsius feciditatem nunquam poterit agnoscere. Sicut David dicebat: Lauabo inter innocentes manus meas, id est, opera mea ad exemplum iustorum conformabo, illos inspiciam & considerabo, ut qualia sint facta mea, cognoscam. Superbus autem non nisi sordidos considerat, quibus se praefert, vel sordes imaginatur in alijs, ut suae excellentiae opinionem foueat. Bonus Geodeon quum Angelus ei diceret, Dominus tecum, virorum fortissime, pie existimas non secus cum alijs Deum esse, quam secum, respondit: Ossecro mi Domine, si Dominus nobiscum est, cur ergo apprehenderunt nos haec omnia? Iustus non cogitat se aliquid praeter ceteris habere. Superbus cogitat se omnia praeter ceteris obrinere. Vide superbi vocem inanissimam: Non sum sicut ceteri hominum. Certè, ut acutè alicubi scripsit Aristoteles, qui non est sicut ceteri homines, aut aliquid melius est omni homine, sic Deus, aut aliquid vilius omni homine, sicut bestia. Eligat utrum velit homo superbus. Profecto Nabuchodonosor, quia cor eius sic eleuatum erat, ut ceteris omnibus terrae principibus sese anteponeret, hanc à Deo sententiam accepit: Cor eius ab humano mutetur, & cor bestiae datur ei. Porro ad eum ceterorum despectum plurimos peruenisse, ut se deos esse sibi persuaderent, multa exempla docuerunt, non principum tantum, ut Alexandri Magni, Neronis, Caligulae, sed etiam philosophorum quorundam, ut Menecratis cuiusdam, de quo in alia Dominica diximus.

Psal. 23.

Superbi proptum.

Iudic. 6.

Apophthegm.

D. 4.

D. 1. Pass. 1. Similia.

Hic autem aliorum despectus innumera gignit mala. Sicut enim mare, ut mundetur, solet vicina sibi & adhaerentia littora sordare, eumens in illa sordes omnes ita superbus, ut seipsum mundet, ut suam tueatur excellentiam, omnibus alijs maledicit, opprobria aspergit, vitiis sordes & notas impingit, sicut hic publicano Pharisaeus. Sicut autem visceribus terrae inclusus, exitum sibi quaerens, tandem erumpit, & terram ingenti motu quatit, & facit contremiscere, multa interim conuoluens & subuertens: sic gloria & excellentiae appetitus superbi hominis animo inclusus, erumpens tandem, multorum famam laedit, multos in fontes opprimit, multis bonis inficiatur, multum tumultum facit.

Deinde, ut haec pestis nihil alijs nocuementi inferat, ipsum tamen superbium maximis damnis mulctat. Omnia enim quae fecit bona, disperdit. Vnde diuus Bernardus sic Pharisaeum hic nostrum alloquitur: Cum te ceteris anteposis, deles quae feceras opera.

Serm. 13. Super Cant.

opera. Si quid praclarus egisti, debebas dicere: Seruus inutilis sum: quod debueram facere feci. Audi quid dicat Deus: Gloriam meam alteri non dabo. Si ergo solus cuncta fecit, quem socium habebit? Cur instans contra publicanum qui ideo non habet quod tu, quia non accepit quod tu. Hæc ille. Certè si quis, quia in manu statuarij videns stipitem vilem, contemneret lignum, vna informe videtur, velletque illud in ignem conicere, turpiter erraret, quia artifex nõuit illud sic dolare & expolire, et pulcherrimam ex eo statuam conficiat. Eodẽ modo si quid alijs deesse virtutis videtur: quo nos fortè non caremus, non ideo conuenit eos despiciere, quia potest Deus etiam ex lapidibilibus istis filius Abrahæ facere. Qui se existimat stare, videat ne cadit. Tu quis es, qui iudicas alienum seruum Domino suo stat, aut cadit. Stabit autem. Potens enim Deus statuere illum. De hoc aliorum contemptu, vide plura in Dominica 1. post Pentecosten.

Matth. 3.
1. Cor. 10.
Rom. 14.
Text. 2.

3. Ieiuno bis in sabbatho: Decimas da omnium que possideo.

Ostentatio boni operis.

LOCVS moralis contra vanam ostentationem bonorum operum. Non enim hæc Pharisæi opera Christus dñat, sed vanissimi hominis vanam, & stolidam, & importunam ostentationem. Venit in templum oraturus, & à Deo vel peccatorum veniam vel benè viuendi gratiam, profectum, perseverantiam petiturus, quasiq; iam totus pleous ac satur, modicum quod fecerat, ostentat. Ineptus & ridiculus ille esset, qui elec-mosynã periturus, se prius annulis, torquibus aureis, & vestibus pretiosis ornaret, existimans ea sibi adiumento fore: talia enim ostendant eum omnium minimè indigere. Pauperes sua potius mala, miserias suas patefaciunt, vt alios ad misericordiam instent. Gabaonite vt à Iosue gratiam & misericordiam obtinerent, venerunt ad eum, induti veteribus vestimentis, calcamenta gestantes perantiqua & trita, quæ ad iudicium verustatis pitacijs confura erant. Contrã, vana ostentatio odiosa est, & odium prouocat. Cæcus quidam reate prouentus, venit Lacedæmonem; & cum turgeret superbia, canos suos occulere tinctura conabarur. Itaque quum in conspectum Lacedæmoniorum venisset, ostensio tall capite, exposuit quorum gratia venerat. Confurgens autem Archidamus rex Lacedæ noniorum, Quid inquit hic sani diceret, cuius non solum animus, verum etiam caput fucis contra-

Simile.

Exempla. Iosue 9.

1. Reg. 17. de var. hist. lib. 7.

minatum est? Explosit eius dicta, hominis ingenium ex vana ostentatione redarguens. Quemadmodum ægrotus, qui à medico iclus puriorem sanguinem emittit, grossiorem retinet, deficit; ille verò qui puriori retento, inuilem, grossum, & corruptum emittit, conualefcit: sic peccator qui bona sua prædicat, & mala tacet, salute excidit; ille autem vinit Deo, qui bonis silentio compressis (neque enim ea vel ignorat vel obliuiscitur Deus) quicquid mali habet, coram Deo medico sapientissimo exponit. Rursum, qui sana membra medico ostendit, & vulnera tegit, nunquam curabitur, imò potius quotidie deterius se habebit. Sic qui boni magis videri appetunt quàm esse, dum bona sua iactant, & mala tacet, bonorum mercedem amittunt, malorum remedium non inueniunt. Gallinæ quum oua excusserint, statim clamitant, suoque efficiunt clamore, vt oua sua statim auferantur. Sic bona opera iactabundi dæmones depradantur. Nullus ponit amico suo poma, quæ vento ab arbore deciderunt, sed quæ manu colliguntur. Sic Deo non sunt apponenda bona opera quæ vento vanæ gloriæ deieciuntur, sed quæ laboriosè confecta, in apotheca pectoris reposita fuerunt. Iusto satis amplum theatrum & frequens est Dei tribunal, suæque conscientie testimonium. Vnde Apostolus de priori: Qui me iudicat, Dominus est. De posteriori: Gloria nostra hæc est testimonium conscientia nostra. Dicit Christus: Noli tuba canere ante te. Tuba canit ante se, qui bona sua opera alijs iactat; qui suas canit laudes; qui suorum gestorum historiographus est, & buccinator. Nemo ad suam concionem campanam pulsat, nisi vbi id necessitas postularet, aut euidentis vtilitas: quæ etiam faciant, vt & seipsum laudare, & aliorum laudes coram efferre sic laudabile. Vtrunque fecit Apostolus, sua bona opera Corinthijs enumerã, & Hebræorum bona opera ipsimet commemorans, adeoque in memoriam reuocans. Sed extra hoc casus pura vanitas, interdum & magna impietas est. Præcepit Deus filijs Israël, ne tonderent primogenita ouium. Qui virtutis initium, & bonum quod fecit, alijs enarrat, primogenita ouis tondet; quia sublato secreto, quo quasi quodam velle re virtus ipsa tegebatur, tonda postmodum virtus manet, omnique vera laude nudata.

Similia. 1.

2.

3.

4.

1. Cor. 4.
2. Cor. 1.
Matth. 7.

5.

1. Cor. 11.
1. Cor. 12.
Heb. 10.
1. Cor. 13.

Deut. 15.
Allegoria.

Quanta potè hæc iniquitas sit, sanctus Iob his verbis pronuntiat: Si latatum est in abscondito cor meum, & osculatus sum manus meam ore meo, quæ est iniquitas maxima, & negatio Iob 11.

1. Cor. 11.
1. Cor. 12.
Heb. 10.
1. Cor. 13.

contra

contra Deum altissimum. Ille manum suam ore proprio osculatur, qui opera manuum suarum ore proprio narrat, commendat, buccinat. *Qua in re* (ait sanctus Gregorius, hunc locum exponens) *quis despiciatur, nisi is, qui ipsa operandi munera largitur* Nam auctoris sui gratiam negare conuincitur, quisquis sibi tribuit quod operatur. *Hac est iniquitas maxima, quoniam omne peccatum quod ex infirmitate est, spem nequaquam perdit, quia à superno iudice veniam requirit. Praesumptio autem virtutis propria, tanto grauius in desperatione est, quanto longius ab humilitate. Cumq; vires sibi tribuit operis, ad adiutorium non recurret auctoris.* Hæc ille. Tres sunt videlicet huius vanitatis gradus. Primus est, quum letatur in abscondito cor nostrum, & sola cogitatione nobis ipsis applaudimus, memotes eorum que bene operari videmur. Secundus est, quum etiam in proprias laudes erumpimus, aut certe nostra benefacta cupidè commemoramus, & aliis quasi venalia exponimus, inane laudem captantes. Tertius est eorum qui ab hac duplici stultitia & iniquitate liberi, alienis tamen fauoribus & laudibus exultant. De his tribus sapienter D. Gregorius: *Sic profectus est hominum, sicut incrementa esse conspicimus arborum. Vis quippe futura arboris prius in semine est, postmodum in ortu, atque ad extremum producit in ramis. Sic vniuscuiusque virtus crescit operantis. Seminatur namque in intelligentia, oritur in operatione, conualescit ad profectus latitudinem. Sed cum quemlibet sua intelligentia extollit, arbor qua oriri poterat, in semine putrescit. Cum vero post operationem bonam elationis & ostentationis peste corrumpitur, quasi iam orta siccatur. Cum vero neque intelligentia, neque operatio corrumpit, sed fauor laudantium operantis animum euertit, linguarum ventos arbor pertulit, & omne quod in ea robustum creuerat, tempestas fama radicitus euulsit. Hæc ille. Nemo igitur sua bona predicare, suas virtutes ore proprio buccinare debet.*

Ostentationis gradus tres.

Vbi supra cap. 2. Simile.

Similia.

- 1. Ellet quidem Dux supplicio dignus, qui castrum regium sibi vsurparet, sed multo maiori dignus, si regnum ipsum. Sic multum Deo displicet in bonis temporalibus, Deum largitorem non agnoscere, maximè verò, quando in spiritualibus bonis id fit. Christus enim per gratiam regnat in cordibus fidelium. Amygdalus, prunus, & alie quædam arbores, quia præcoces nimium producant flores, sepius fructu carent. At morus semper retinet fructum suum, quoniam seriùs floret. Stomachus validius hyeme quam æstate cibum cõcoquit, quia calor qui in æstate externa corporis occupat, & per ea diffunditur,

diffunditur, in hyeme latet in corpore. Aratores post satum frumentum gelido tempore gaudent, calidam detestantur, quia gelu terra erumpentia gramina cohibet, donec altius & firmius radices agat; at calor statim malè hærentes herbas euocat, & tenuiores, ac minus fructuosas reddit. Eodem planè modo accidit illis, qui bona opera que faciunt, intus apud se non continent, donec ea Deus manifesta faciat, quando reuelabit occulta cordium. *Et laus erit æternique à 1. Cor. 4. Deo;* sed humano iudicio & commendatione ea exponunt in præfenti, vnde apud Deum gloria fructum non assequuntur. Iussit Deus in veteri Lege, vt etli ex omnibus sacrificijs quædam pars sacerdoti cederet, thus tamen totum sibi offerretur. Postea nihilominus apud Esaiam dicit: *Incesum Esaiæ, abominatio est mihi.* Vnde hæc tam contraria Dei sententiæ: Sanè quia qui incensum offerebant, pleni erant vanitate, immunditia, iniquitate, vt ibidem Propheta copiosè describit. Sic displicent Deo quæcunque bona opera cum vanitate & ostentatione coniuncta. Sicut optimi cibi inordinatè sumpti agrico, diuicem adferunt; venenum verò in medicina sumptum, vt in theriaca, sanitatem operatur; sic aliqui cum virtutibus ipsis tumescunt, & animæ perniciem sibi conciliant, vt hic Phariseus: alij in peccatis humilibantur, vt hic publicanus, & interdum ad maiorem perfectionem resurgunt, sicut David, cuius hæc vox erat: *Priusquam humiliarer, ego deliqui.* Qui vas aliquod plenum pretioso liquore portat, quanto ipse liquor pretiosior est, & vas plenius, tanto maiori cura ac diligentia illud fert, ne quid effundat. Eodem prorsus modo, quanto quis virtute plenior est, ea que præstantiore, eo attentius cauere debet, & cautius prospicere, ne temere prædicando eas effundat, totumque vas suum enacuet.

Allegoria.

Similia.

Psal. 111.

1. Omnis artifex quanto altius parietem ædificauit, tanto in opere vigilantius & cautius procedit, ne cadat. Altitudo enim loci, hominis cerebrum naturaliter perturbat, & è sublimi despicientem, aliquando præcipitat. Sic iustus quanto altius spirituale suum ædificium erexit, quanto plus in pietate profecit, quanto excelsiorem bonorum operum structuram condidit, tanto modestius ambulare, tanto minus se vento humane laudis committere, tanto parcius ad inferiora despiciere debet, ne statim ex magna illa aliorum à se distantia inflatus præcipitetur, & sui ipsius ingentem ruinam edat. Talis videtur eius ruina fuisse, de quo

PARIS Æstiuale.

sic

fic in Apocalypsi legimus: *Primum aut frigidus esset aut calidus, id est, aut aperte malus, aut perfecte bonus. Nunc autem quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo.* id est, quia aliqua habes apparentes virtutes, sed illis non nisi ad iactantiam abuteris, es in proximo periculo perditionis. Etenim frigidus, & omni virtute carens te multo deterior est, tamen facilis sanari potest quam tu, quia peccata tua facilius cognosceret, eo quod omni virtutis luce careat, tu vero morbum tuum cognoscere (sanus enim videris tibi ipsi) nullo modo potes. Ideo sequitur statim apud diuum Ioannem: *Quia dicit quod dicit sum, & locupletatus; & nullus ego (hæc est vox iactantis Pharisæi) & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.* Tam verè nihil es, & nescis & quia nescis, incurabilis es. Infirmus, qui se morbo oppressum nescit, medicinam non quarit. Superbus, quia se virtute plenum existimat, Christi gratiam & medicinam non implorat. Quemadmodum nemus umbrosus prima fronte amicum, tanta oblectatione pascit oculos, virentium plantarum varietate & densitate, ut videatur non nisi voluptatis causa comparatum; quum intus sit plenum serpentibus venenatis, lupis rapacibus, fortè & latronibus: sic hypocrita, & vanus ostentator sui, cum foris sanctus appareat, propter opera secundum substantiam bona, oblectat oculos videntium; at intus latet superbia, ambitio, inuidia, ceteraque scelera, indomitarum ferarum more, in miseri gordis silua passim vagantia. Omnia quippe non nisi vanitati seruiant. Sicut organorum pulsatores, nisi eis ventosos folles quis leuet, nullum penitus sonum efficiunt; & nauis non soluat e portu, nisi ventum hacti oportum: sic plane superbi homines; nisi laudibus efferantur, in virtutis actionem non incumbunt. Hi non rectè facta, sed rectè factorum premia sequuntur; ac si quis agrum coleret, triticeque sementem iaceret, non propter triticum, sed propter varios illos flores qui tritico adnasci solent; sponteque succrescere. Sic enim vera laus virtutem non quaesita, sed vltro sequitur. Sunt etiam hi illis similes, qui que longo temporis intervallo, magno studio & labore adepti sunt, aletis, aut pictis chartis ludentes vna horula amittunt. Sic enim iste Pharisæus sua leuonia, suisque eleemosynas vna iactabunda oratione prodegit. Sicut David noluit seruus suos in conspectum eius venire, qui dimidiati habam raram habebant, sed præcepit eis manere in Iericho, donec

Similia.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

1. Reg. 14.

20

tota

tota succresceret: sic Deus in suum conspectum & fauorem non admittit opera dimidiata, id est, que secundum substantiam operis, & in genere suo bona sunt, sed secundum modum agendi, & ex parte intentionis ac finis, vanæ videlicet ostentationis gratia mala sunt. Si qua ciuitas (ait sanctus Gregorius) *contra insidiantes inimicos magno vallatur aggere,* foribus cingitur muris, ex omni parte infummi muniat, custodia, unum vero in ea foramen tantummodo immunitum per negligentiam relinquitur, inde procul dubio hostis ingreditur, qui undique exclusus videbatur. Sic Pharisæus iste bonis operibus utcumque vallatus, per vnum iactantia foramen hostem intro misit, & perijt. Sola quippe destructa humilitate, & intromissa superbia, tota virtutis structura corruit. Quemadmodum enim domus non propter trabem vnam collapsam, aut tigna corrupta, sed basi & fundamento corrupto ac putrefacto, tota necessariò corruit: sic humilitate destructa, & Dei gloria (que omnium bonarum actionum finis ac fundamentum est) sublata vanaque & humana in locum eius suffecta, tota spiritualis edificatio corruat necesse est. *Laudet se alienus, & non virtutum,* ait Sapiens. Certè laus in ore proprio, mendacij laudantem arguit. *Quic enim credat parieti* (ait sanctus Bernardus) *si se dicat parituri radium quem suscipit per fenestram? Aut si gloriatur nubes quod imbres genuerint, quis non irideat? Nisi liquido constat, nec de canalibus oriri viuos aquarum, nec de labijs vel dentibus verba prudentia, et si sensus vltimè corporeus non attingat. Si quæ in sanctis digna laude intueor, clara veritatis luce intueor laudabilem alium appayere, alium esse: & laudo Deum in sanctis suis. Nec laus calami, laudabili est pictura suis scriptura; nec gloria lingua aut labiorum, sermo bonus. Sed ut illa, sic totus homo instrumentum potius virtutis est, quam causa; certè nec sola, nec principalis causa est; quare nec se solum laudat, nec principaliter debet, nisi qui apertum Deo bellum indicat. Plura de hoc absurdissimo vanæ ostentationis vitio iam supra in alijs Dominicis protulimus, que huc referri possunt.*

Moral. lib. 19. cap. 17.

Prou. 27.

Serm. 13. in Cant.

Domin. 3. post Epiph. text. 2. Dom. 4. post drag. text. 6.

4. Publicanus à longe stat.

Locus moralis, ad peccatoris instructionem, ut ante omnia suam miseriam agnoscat, & statum peccati in quo est, longè miserum conuicatur. Publicanus enim iste peccator grauis ideo à longe stat, non audens ad Dei sacra-

Peccatoris instructio.

rium

rius propius accedere, eo quod se per peccatū à Deo elongatum esse, nullūque recessisse, humiliter & veraciter agnouerit. *Iustus in principio sermonis accusator est sui.* Si iustus humiliter, multo magis peccator veraciter à sui accusatione incipit; idque non verbis tantum, sed & factis, totaque corporis gestu. Tale fuit conuersionis principium in filio prodigo. *In se reuersus* (id est, elongatus tam à seipso, qui prior fuerat in domo paterna in statu gratiæ, quàm à Deo, de redeundo cogitans) *Quanti* (inquit) *mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic famo pereol* Surgam, & ibo ad patrem meum. Nouerat se longè à patre suo abesse: ideo dicit: *Surgam*; & ibo. Sic in Osea Propheta peccatoris conuersio describitur. Quum enim peccator peccandi adhuc studio delinuit diceret: *Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas lanam meam, & linum meum, oleum meum, & potum meum*; Dei misericordia volens peccatorem saluum facere, & querens ouem perditam, contra sic dicit: *Ecco ego sepiam viam tuam spinis & sepiam illam maceria, & seminas suas non inueniet, & sequetur amatores suos, & non apprehendet nos, & quæret eos, & non inueniet* (hoc est, impedimentum iniuciam, quo minus liberè peccet, vel tribulationem immitteus, vt filio prodigo iam famè pereuntis, vel occasiones peccati rescindens, vel oportunitates auferens) & dicit: *Vadam, & reuertar ad virum meum priorem, quia mihi melius erat tunc quàm nunc.* Hic vir prior, Deus est, cui in prima creatione, vel in secunda per Christum regeneratione, anima desponsata est. Ab hoc rito priore anima peccatrix in primo conuersionis puncto se longè distare cognoscit, ideoque reuerti desiderat. Absque hac agnitione desiderium reuertendi nullum est. Peccatores impenitentes non adueniunt se longè esse à Deo, imò in medijs voluptatibus atque peccatis omnia sibi salua ac tuta promittunt. At vbi primò conuersionis studio tanguntur, vident se longè abesse à salute, dicentes cum Propheta: *Longè à salute mea verba delictorum meorum, & agnoscentes illud: Longè à peccatoribus salus.* Qui in foueam aut fossam decidit, si casu delectatur, optimo loce videtur esse: At vbi primò emergere cōstendit, tūc demum se malo loco esse aduertit, & auxilium implorat, suæ sibi miseræ conscius. Primus ad indulgentiam gradus est, agnosce- re delictum, fateri miseriam. Vide Paulus consilium, dicens: *Non vos defendentes charissimi.* Iudas filius Iacob, licet inuocens esset, propter scyphum inuentum in sacco Beniamin, seipsum

Prov. 11.

Luce 15.

Osea 2.

Psal. 11.
Psal. 119.
Eumile.

Roma. 12.
Exemplum.

seipsum tamen accusauit, vt Egypti principem sceleret, di- *Gen. 44.*
cens: *Quid respondebimus domino nostro? Deus inuenit iniqui-
tatem seruorum suorum.* Loquens Propheta Oseas cum populo
Israëlitico, sic ait: *Conuertere Israël ad Dominum Deum tuum, Osea 14.*
*quoniam corrupisti in iniquitate tua. Sed vnde conuersionis ex-
ordium sumant, mox explicat, dicens: Tollite vobiscum verba,
& conuertimini ad Dominum, & dicite ei: Omnem aufer iniqui-
tatem, & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum no-
strorum. Vitulos labiorum vocat Propheta verba humilia,
quæ à corde contrito exeunt, eiusque miseriam patefaciunt.
In huiusmodi enim verbis lingua & labia quali mortificatur.
Mansuetorum & humilium semper tibi placuit deprecatio, ait Iudith 9.
sancta Iudith. Deus enim (ait Sapiens) dissimulat peccata homi- *Sap. 11.*
num propter penitentiam. Vide quanta humilitate etiam iusti *Exempla.*
ad Deum accedunt; vt sic, quid peccatorem facere cōueniat,
certius intelligas. Abraham volens pro Sodomitis interce-
dere: *Quis* (inquit) *semel capi loquar ad Dominum meum, quum* *Gen. 19.*
sim puluis & cinis. Quasi dicat, ne irascaris mihi quod pro
alijs oro, quum sum ipse peccator. Sic & Iacob faciebat, quum
timeret à facie fratris sui Esau: *Dominus Deus, minor sum om- *Gen. 32.*
nibus miserationibus tuis.* Nec aliter David, quum iam in aleis-
sima pace maximèq; rerum affluètia regnaret: *Quis* (inquit) *2. Reg. 21.*
*ego sum Domine Deus, aut quæ domus mea & patris mei, quod
adduxisti me vsque huc?* Sic & socij Danielis in medijs flammis
ambulantes Deū, benedicebāt: *Iustus es in omnibus quæ fecisti *Dan. 3.*
nobis, & vniuersa opera tua vera, & via tua recta, & omnia
iudicia tua vera.* Deniq; ipse Daniel pro se, & pro populo suo
oraturus, ab hac humili confessione oritur: *Peccauimus, ini- *Daniel. 9.*
quitatem fecimus, impie egimus, & recessimus & declinauimus à
mādatu tuis & iudicijs. Tibi Domine iustitia nobis aut & confusio
faciei.* Vides quàm longè stat, & quàm longè se pouit à Deo,
suam & suorum miseriam agnosceus. Si sic iusti se humiliant,
quomodo erecta ceruice stabit impius? Si sic columna con-
tremiscant, quomodo tabule sibi firmæ videntur? Si amici
& domestici tam timidè fores pulsant; extranei, & à Deo pec-
ccatum diuisi, quanto cum tremore ad Deum debent ac-
cedere? Plura de hoc necessario humilitatis exordio in ne-
gotio penitentis, & reconciliationis cum Deo, in alijs iam
Dominicis diximus, quæ huc referri possunt.*

5. *Nelebat oculos ad eolum levare.*

Locus moralis de reuercundia peccatoris ad Deum per penitentiam reuertentis. Quum enim ille publicanus peccatoris

Domin. 1. post
Eph. text. 7.
Damin. 1. post
Psal. text. 4.

Reuercundia
peccatoris.

vt exemplum quoddam poenitentium à Christo hic propo-
natur; in ipse orationis eius circumstantia documentum
praebet. Noluit ergo pra pudore & verecundia scelerum
innotare oculis ad caelum, id est, ad Deum caeli leuare. Est
dixit quum pro populo oraret, cum hac verecundia accellit,
dicebat enim: *Deus meus, confundor & erubescio leuare fa-
ciem meam ad te, quoniam iniquitates nostrae multiplicatae sunt
super caput nostrum.* Magdalenâ peccatrix, indignam se re-
putans quae faciem contra Christum leuaret, *stetit retrò secus
pedes Domini.* Rex Manasses in sua oratione sic loquitur:
*Non sum dignus intueri & aspicere altitudinem caeli pra multi-
tudine iniquitatum mearum.* Appositè Propheta Ieremias:
*Quomodo confunditur fur quando deprehenditur, sic confusi sunt
domus Israël, ipsi & reges eorum, principes, & sacerdotes, &
propheta eorum, dicentes ligno, Pater meus es tu.* Hoc est; sic
confundi deberent. Alioqui tanta erat eorum impudentia,
tanta est quorumlibet peccatorum qui in malitia sua obsti-
nati sunt, pertinacia, vt de illis verum sit, quod idem Prophe-
ta de illis alibi dixit: *Exoni meretricis facta est tibi, noluit erubescere.* Sicut mulier à viro in adultèrio deprehensa maximè
confunditur: sic anima peccatrix violata uide eum Deo, con-
fundi debet. Mulier illa sanguinis profluum passâ, non au-
debat coram ad Christum accedere, sed retrò uenire, *sim-
briam tantum uellimenti tetigit, & sanata est.* Cùm Asael
frater Ioad Ducem Israelitici populi Abner fugientem inle-
queretur, dixit illi Abner: *Recedo, & noli insequi, ne compel-
lar te confodere cum terra, & non potero leuare faciem meam
ad Ioad fratrem tuum.* Si propter occisum in bello, idque in
sua necessaria tutela, sic uulcus potentis ab ipsis potentibus
formidatur; quanto magis Dei Patris facies timenda nobis
est, ne ad eum oculos leuare audeamus, postquam peccato
lethifero, Filium eius uicè dilectum iterum crucifiximus?
vt Apostolus loquitur! Est autem haec verecundia non minus
peccatoꝝ utilis quam necessaria. Vnde sic de eâ D. Ambros.
*Pleurimum suffragatur reo uerecunda confessio, & poenam, quâ
defensione euitare non possumus, pudore subleuamus.* Et iterum
alio in loco: *Quem commissi pudet, nescit postea tale aliquid
committere, unde similiter erubescat.* Haec ille. Habes plura
in loco proximè precedente.

Contrictio cor-
dis poenitentif
necessaria.

Locus moralis de contritione cordis poenitenti neces-
saria, quam hac externa pectoris tuncione publicanus
profite-

profitebatur, vt in altero Promptuario latius dictum est. Per-
cutiebat pectus ubi erat cor, ex quo omnia peccata pullu-
lant, iuxta illud Saluatoris: *De corde exeunt quae inquinant* Math. 15.
hominem, furta, homicidia, adulteria. Deus per Ioel^m sic
poenitentes alloquitur: *Scindite corda uestra, & non uesti-
menta uestra:* id est, non tantum exercitijs signa doloris offe-
dite, sed & interius uerum dolorem habetote. Sicut arbor
quae radicitus euellitur, terram in qua hærebat, deicit & co-
minuit: sic peccatum quod radicitus & omnino euellitur, cor
in quo hæsit, necessariò commotum ualde & afflictum re-
linquere debet. Vbi cordis afflictio non sentitur, ibi adhuc
peccatum hæret radice tenus, etsi fructus proferre ad tem-
pus desinat. Quemadmodum vermes qui in puerorum in-
testinis generantur, pharmacis quibusdam uehementer acci-
bus & amaris excutiantur: ita peccatum in intimis animi
secessibus habitans, poenitentiae & doloris acrimonia extin-
guit. Doloris de peccato summam necessitatem, si rectè co-
uertit uolumus, diseretè Scriptura docet: *Conuertimini ad me in
tota corde uestro, in fletu & planctu.* Joel. 2.
Dole & sarage sicut Sion Asichan. 4.
quasi parturientem. Postquam percussisti me, *egi poenitentiam* 1. Petri. 3.
postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. Quod plangenti-
tis & super errore pristino plorantis iudicium est, ait sanctus in
Hieronymus. Sed regius Propheta, qui & poenitentiam per lo-
nam accuratè egit, clarissimè hoc docet: *Sacrificium Deo spi-
ritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non de-
spicies.* Et rursum: *Rugiebam à genuis cordis mei: lauabo per
singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum
rigabo.* Quod à nobis quemadmodum fieri debeat, docet
Ambrosius: *Ille qui sui sollicitus gubernator est, at quo ingemis-
cens & dolens, lapsus superioris offensam quærat quomodo abluit
fluuius poenitentia, hic lauat per singulas noctes lectum suum,
id est, per singula peccata cor suum mundat.* Sed & rursum
sanctus Dauid: *Deus meus, uiam meam annuntiabo tibi, po-
suisti lacrymas meas in conspectu tuo.* Vbi pulchrè D. Ambro-
sius: *Lacryma, inquit, legationem solent suscipere pro de-
licis.* Sic Petrus abnegato Christo exiit foras, *Et fletus amara-* Luc. 21.
re. Paulus quoque: *Qua secundum Deum, inquit, tristitia est,
poenitentiam in salutem stabilem operatur.* Ecce enim hoc ipsum
secundum Deum (id est, propter offensum Deum) contritari
uol, quantum in uobis operatur sollicitudinem, ne denuo pec-
cetis, sed defensionem coram iudice Deo, sed indignationem
de praeiis commissis: sed timorem de futuro reapsu, sed

In Comment.
ibidem.

Psalm. 118.

Serm. 3. de
lapsis.

Homil. 50. En-
chirid. cap. 63

Post. cura. par. 3.
Almonit. 21.

Homil. 7. ad pop.
Antiach.

Homil. in Mar.
Iuic.

Domin. 9. post
Pentec. tent. 1.

Superbiae pe-
na.

desiderium nouæ vitæ, sed æmulationem gloriæ Dei, vt per nouam vitam eum glorificetis, quem peccato inhonorastis; sed vindictam. In seipso enim vindicet (ait Ambrosius) qui se causa delicti affigit. Quod ita sanctus Dauid fecit, vt diceret: *Exitus a quarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam.* Hunc igitur de peccato dolorem, vt certum peccati remedium, vt Deo sacrificium acceptum, vt iustam offensæ vindictam, diligenter iuxta Scripturas docent sancti Patres. Cyprianus plenam poenitentiam vocat que dolentis & lamentantis animi probat modestiam; & eorum excitatem grauius reprehendit, qui nec agnoscunt delicta, nec plangunt. Augustinus ait. *satisfieri Deo per poenitentiam dolorem.* Et iterum: *Poenitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei; quare in poenitentia non tam consideranda est mensura temporis, quam doloris.* Et D. Gregorius: *Nequaquam satisfacimus si ab iniquitate cessamus, nisi voluptates quas dileximus, & contrario appositis lamentis insequamur. Neque enim Deus nostris cruciatibus pascitur, sed delictorum morbos medicamentis contrarij medetur.* Quod adeo verum est, vt verissimè scribat Chrysostomus: *Tristitiam nobis Deus non ob aliud indidit, nisi propter solum peccatum.* Quod alio in loco laudat ex eo deduximus. Horum sententiæ accedit sanctus Basilius: *Fle super peccato: peccatum luctus est & implacabilibus lamentis dignum. Ob peccatum prosuauit effusissima lacrymarum, nec desinat ex imo pectoris recessu iugiter prosilire suspiriosus gemitus. Flebat Paulus inimicos crucis Christi: flebat Ieremias interuentionem peruenientis populi: flebat Dauid, & dixit: Desectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.* Plura huc pertinentia vide supra in alia Dominica. Hæc sacre Scripturæ, hæc sanctorum Patrum manifesta doctrina est, dolorem cordis, sanando peccato necessarium esse. Sic publicanus iste acerbo peccati dolore tactus, percutiebat pectus suum.

7. *Omnis qui se exultat, humiliabitur.*

LOCVS moralis de pœna superbiæ. Reddit Christus causam cur Pharisæus cum omnibus suis virtutibus condemnatur, & in domum suam descendit non iustificatus. Quia videlicet seipsum exaltauit, seipsum prædicauit, seipsum glorificauit, in seipso sibi complacuit, in seipso confidebat, tanquam ex seipso iustus. Hæc sententia cum altera illi coniuncta (*Qui se humiliat, exaltabitur*) ter à Christo in Evangelio repetitur, vt eam tum tanto certius verissimam esse intellige-

intelligeremus, tum intellectam memoriæ firmius impressam teneremus. Nam & bis à D. Luca, & semel à sancto Mattheo diuersis vicibus à Christo pronunciata legitur. Tanto igitur adhuc diligentius pertractanda est, etsi de hoc argumento iam in aliis Dominicis iterum acque iterum dictum sit: sicuti in duobus primis huius Evangelij locis annotatum est. At primam non dicit Christus, *Qui exaltatur, sed, Qui se exultat.* Non potestas aut status, sed elatio, & vanitas sui ipsius exaltatio condemnatur, quocumque ea modo fiat, siue per ambitionem, & desiderium celsitudinis, siue per vanam complacentiam acquisiti honoris, siue per despectum aliorum, siue per confidentiam & gloriationem in seipso. Tot enim modis homo se exultat per superbiam; & tot modis Deus irritatur vt superbientem humiliet. Angelos superbientes, & seipsos exaltantes, ad ima detulit Deus. Dauid, quia eleuatum est cor eius, & iussit populum numerari, vt gloriaretur in potentia, acerba peste imminuto populo puniuit. Chore, Dathan, & Abiron, quia seipsum exaltare uoluerunt, dicente illis Moysè, *Mulum arigimini sibi Leni,* viui in infernum descenderunt: Alia ex Scripturis exempla alibi prolata sunt. Nammus qui descendit in statera, in thesaurum mittitur; qui verò ascendit, reprobatur. Sic superbi reprobantur à Deo. Et ipsi (inquit Dauid) *de manu tua repulsi sunt, & proiecisti eos dum alleuiarentur.* Sicut lanx trutinæ, quanto leuior est, tanto amplius sursum ascendit: sic quanto homo vanior est & inanior, tanto se exaltet magis. Sicut fauus eo plenior melle esse solet, quo in ito magis aluatio resederit, & quanto excellior est, tanto ferè inanior consistit: ita superbus & arrogans inanis à Deo relinquitur, humilis gratia repletur. *Esuriens impleuit bonis, & diuites dimisit inanes.* Aquila in altum admodum restudinem eleuat, inde iue inter immania saxa, vt cibum extrahat, miserè præcipitat. Sic in persona superbiorum dicit Iob Deo: *Eleuasti me, & quasi super uentum ponens me, alligasti me validè. Unde sapiens: Ante ruinam exaltatur cor hominis.* Luctator vt aduersarium fortius deliciat, eum sursum in aërem leuat. Sic superbus, vel à seipso, vel à diabolo exaltatur, vt grauiori casu ruat. Eliahs Propheta quem de superbo dixisset, *Nunquid gloriabitur securus contra eum: qui fecit in ea, &c.* subtingit: *Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatem, & subtrahet gloriam eius succensa arboribus quasi combustio ignis.* Docet citò & acerbè petitarum,

Luca 14. & 18. Matth. 23.

Se exaltare quid.

Exempla.

1. Petr. 2. 2. Reg. 24.

Numer. 16.

Similia.

Psalm. 72.

1. 2. 3.

4.

Iob 30.

Proverb. 16.

Esaia 14.

qui contra Deum superbit, seipsum exaltans. Ad Sennacherib vero regem Assyriorum, qui per Rabfacem seruum suū exprobrauerat ciuitati Hierusalem, & Deo habitatorum eius, sic per Prophetam Deus loquitur: *Cum fueris aduersum me, superbia tua ascendit in aures meas. Ponam ergo circulum in naribus tuis, & spemum in labijs tuis, & reducam te in viam per quam uenisti.* Porro ad principem Tyri sic per Ezechielem Deus loquitur: *Eo quiddam elatum est cor tuum sicut cor Dei, idcirco ecce ego adducam super te alienos robustissimos gentium: Interficiet te, & destruent te, &c.* Sed & Pharaoni principi Egypti similiter comminatur Deus: *Pro eo quod sublimatus est in altitudine, & dedit summam suam uirentem atque condensam, & eleuatum est cor eius in altitudine sua, tradidi eum in manus fortissimi gentium, faciens facies ei. Iuxta impietatem eius eieci eam.* Alexander Magnus, quam Dario dimidium regni sui offerenti responderet, nec terrā duos soles, nec Alīā duos reges ferre posse; non ita multo post in florenti etate moritur, veneno sublatus. Cōtra superbus Moabitis sic intonat Elaias: *Audiuimus superbiam Moab. Superbus est ualde. Superbia eius, & arrogātia eius, & indignatio eius plus quā fortitudo eius. Idcirco ululabit Moab ad Moab, uinietur ululabit.*

Exemplū.

Esaiā 17.

Ezech. 14.

Ezech. 31.

Esaiā 16.

Paulus à Palatio in cap. 22. Mat. 23.

Iob 41.

Apocal. 16.

Eccles. 10.

Genes. 16.

Sed exemplorum non est numerus. Causas breuiter annotabimus. Deus est purissima ueritas; non potest igitur non maximè odisse mendacium. At mendacium grauissimum est, putare te aliquid esse, quum nihil sis. Nec obstat, quod pari ratione iniustitia etiam maximè quoque Deo exosa, quia Deus est iustitia. Grauior enim est corruptio que in fundamento lateet, quā quæ in recto aut pariete. At putare te aliquid esse quasi ex te, quum nihil sis, corruptio quædam est in ipso esse, ac fundamento omnium uirtutum atque operationum. Rursum superbia uexillum diaboli est. *Ille enim est princeps super omnes filios superbie.* Odit igitur Dominus eos qui *charactera bellia sunt insipienti.* Deinde, qui se exaltat, necesse est ut alios deprimat, ueluti qui cubito omnes deiciat, ut primum in theatro locum obtineat. Omnibus ergo bellum indicit superbus. Merito cuiusuis manus contra eum; postquam manus eius contra omnes est. Iam uero originem suam inquirat superbus. Genus, opes, fortuna fundantur in corpore; uirtus, eruditio, pietas, scientia, fundantur in anima. At hæc nonne ex nihilo creata sunt? Egregium uero celsitudinis fundamentum. Quomodo se exaltat

se exaltat cuius fundamentum nihil est? Porro ut humani generis Redemptor te, superbe, scruaret, uouitque descendit, ut te inueniret, unde que te eriperet? Nonne ad inferiora terræ? Qui tam iacet profundus, quomodo se exaltat? Sed & quod tendas uide, nisi Dei te misericordia saluet. An non in inferni barathrum? Quomodo se exaltat, qui inferno dignus est? Nam quod peccatores, & utenque in quibusdam placeas, in multis tamen offendis (*nam in multis offendimus omnes*) peccatum autem te Deo inimicum, cupiditatis maucipium, diaboli captiuum facis, quomodo te exaltas; quem tam vilem peccatum fecit? Postremo, qui ad tot & tanta Dei beneficia absurde scis, qui Christi humilitatem uel cecus non uides, uel uidentis imitari non potes. tam surdus, cæcus, & claudus, atque adeo in peccato suo mortuus, quomodo se exaltat? Hæc ut furamo odio sunt digna, sic odibilem Deo reddit superbum, & idcirco necesse est ut humilietur. Pronuntiat per Prophetam Deus: *Incuruabitur homo, & humiliabitur uir, & oculi sublimium deprimentur.* Et alius Prophetas: *Uidi impiū super exaltatum super cedros libani, & transiit. & ecce non erat.* Apud quoque Abacuc: *Quomodo uinum potantem decipit, sic erit uir superbia.* Sicut enim capitis vertigine laborans, & uivo captus, in omnem lapidem impingit, & mille periculis obnoxius est; sic qui seipsum exaltat, quasi homo leuē cerebri, & nimio sui amore quasi uino captus, facile humiliatur & impingit; multa absurde tacit, multis se ridiculum præbet. *Si quis cum statura cubitus sit, instar montium, etiam alioceum se putet, ac inde seipsum quasi montes excessurus erigat, nullū iam aliud signum eius in terra queremus. Sic cum hominem instarum uides, qui seipsum præ ceteris exaltat, nullum aliud signum uel cordis hominis exquiras.* Quum Benadad rex Syriæ arroganter dixisset, *Hæc faciant mihi dñi, & hæc addant si suffecerit palus Samaria, & pugilla omnis populi qui sequitur me;* apponente ei respondit Achab rex Israel, *Ne gloriatur accinctus, & que uis discernit, id est, noli canere triumphum ante uictoriam, ne se gloriatur adhuc ad prælium accinctus; atque ille in finito prælio, & parca uictoria, discernētus arma deponit.* Qui se in hac uita exaltat, gloriatur adhuc accinctus. Sed Deus tales humiliat, ut illum Benadad humiliauerit; cuius numerosum exercitum per pueros principum prouinciarum numero 232. prodigauit.

5.

6.

7.

8.

Esaiā 17.

Esaiā 16.

Abac. 2.

Similia.

Eccl. 10.

Mat. 23.

Exemplū.

1. Reg. 17.

Similia.

Aug. 1. mar. in

Psal. 36.

Fumus à loco ignis erumpens in altum extollitur, & ipsa elatione in magnum globum intumescit; sed quanto fiet giobus

globus ille grandior, tanto fit vanior. Sic impius quo magis exaltatur, eo magis deficit. Sicut in area extollitur palea super granum, non quod sit dignior, sed quod sit leuior: sic in hac vita superbus teritur super humilem, non propter virtutem, sed propter vanitatem.

Verissimè qui se exaltat, humiliatur: quia sese exaltando, peccatum incipit, & virtutem abrumpt. Nam ut *initium omnis peccati superbia*; sic tuina omnium virtutum est arrogancia, ut in superioribus ostensum est. Volebant duo homines ingredi in magnificam aulam per postem depressum. Vnus se inclinans, transit; alter erectus, & magno impetu se intrudens, lesio grauius capite, cedit retrò. Hęc magnifica aula est domus celestis, cuius *via arcta & angusta est*, cuius ostium humile & depressum est. *Christus enim est ostium, mitis & humilis corde*. Qui se humiliat, in eam intrat: qui se exaltat, reiecitur, & in terram, imò in infernum cadit. Docet nos

Parabola.

Mat. 9.
Iuan. 10.
Matth. 11.

Luc. 14.

Exempla.

Simile.

Natural. hist.
lib. 2.

Psa. 67.

Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo. & veniens is, qui te & illum vocauit, dicat tibi, Da huic locum; & tunc incipis cum rubore nouissimum locum tenere. Hęc nuptiæ, sunt nuptiæ Agni, & cœna magna ad quam omnes inuitati sumus. Qui se exaltans vult primo loco accumbere, cum ignominia detrudetur in infimum. Talia iudicia exerceuit Deus in Abimelech filio Gedeonis, in Absalone regnum patris affectante, in Athalia regnum occupante, in Adonia patrum quoque regnum ambiante, in Valthi regina Assuero viro parere nolente, aliisque multis supra in hoc Euangelio, & in alia Dominica commemoratis. Sicut in hyeme frigore vigète & æstate nimio calore omnia inflammante, raro cadunt ingentia fulmina, ut refert Plinius, sed vere & autumnò quando aer est serenus & tranquillus: sic ærumnæ & calamitates à Deo immittuntur, non eos qui in humili statu laborant, nisi rariùs ad probationem & maiorem ipsorum gloriam, sed illos repentinò vulnerant impetu & deiciunt, qui in tràquillo prosperitatis superbia extolluntur, & inani mundi gloria insolentunt. Non gloriatur fumus quia ascendit, nam ascendendo euanescit. Vnde Propheta regius: *Sicut deficiit fumus, ita deficiant. Ad eò semper verum est. Omnis qui se exaltat, humiliabitur.*

s. Et

8. Et omnis qui se humiliat, exaltabitur.

Locus moralis de certa & amplissima humilitatis mercede. Hęc locum est in alijs Euangelijs iam semel atque iterum tractatum, tamen, propter sauberimè huius doctrinæ explanatione vberiore, quedam hic addeamus, prout Deus dabit. Nò qui simpliciter humiliatur, puta propter peccata sua, vel ab extrinseco quod inuitus patitur, sed qui seipsum humiliat, ille exaltabitur à Deo, siue in hac vita, siue in altera. Sed quia de humilitate saepe diximus, & nunc iterum dicendum est, in quo illa consistat, de quibus gradibus pauca ad captum popularem annotabimus. Ut in omni virtute & peccatis actione, sic in humilitate tres sunt hominù gradus: primus est incipientiù, secundus proficientiù, tertius perfectiori. Quò autem humilitas duplex sit, siue quoad alios, siue quoad seipsum, in utraque specie tres hi gradus inueniuntur. Circa humilitatem quoad alios, incipiens & vulgaris Christianus paratus est maioribus suis, siue a tate, siue scientia, siue virtute deferre, seque submittere, eorù aut mandata iusta tolerando, aut etià consilij, ubi res postulat, obsequendo; nec se inquam præfert æquali, & hæc est necessaria humilitas. Proficiens vero & melior Christianus etià æqualibus suis, siue a tate, siue scientia, siue virtute deferre, seque inferiorè iudicare, eorum quoque consilia nò aspernando, non dubitabit minoribus quoque suis se iudicio non præferet. & hæc est humilitas à Christo & Apostolis laudata & commedata; quã sanctus Augustinus vocare solet *propriam disciplinã Christianorum*. Nam prima officiosa magis est quàm pia, ipsi que ethnicis cõmunis. Perfectus verò Christianus, & qui proximè sequi Christum cupit, etià minoribus suis, quocumque respectu huiusmodi, se submittere, se inferiorè & deteriorè iudicare nò verebitur, esse etià, si res postulat, vel consulenti bus morem gerere, vel etià iubentibus quæ licitè & honestè iuberi possunt, parere paratus. Hęc est heroica & excellens humilitas, quam Christus redemptor in sua benedicta persona primus exercuit, *veniens ministrare, non ministrari, lauans pedes discipulorù suorum, subditus patri purificatione; quã etiam imitatus est Paulus factus omnibus omnia, ut omnia lucrifaceret; & sic inter fideles conuersatus, ut dicerent Corinthij: Præsentia corporis infirma epistola fortes*; propter humilem ipsius inter eos conuersationem. Ad hanc hortatur Scriptura, & huic maximè exaltationis merces repromittitur, etsi etiam de secundo gradu verissimè sit,

Humilitatis amplissima merces.

Humilitatis gradus & partes.

Epist. 16.

Christi humilitas.
Matth. 20.
Iuan. 13.
Luc. 22.
1. Cor. 9.
2. Cor. 10.

Humilitas
quoad seipsum.

Matth. 23.

Psal. 137.

2 Cor. 4.

Ioan. 1.

Lucas 9.

Matth. 23.

Similia.

Ecclesi. 1.

fit, quod qui sic se humiliat, exaltabitur, vt mox ostendetur. Circa alteram humilitatis speciem quoad seipsum in vnoquoque incipiens & vulgaris Christianus de nullis suis bonis sibi placet (contrarium enim superborum est, vt ex dictis patet) culpa quoque sua facile agnoscit (alioqui enim impius est, & grauior, imò immedicabiliter peccat) & hæc est humilitas veritatis, vnicuique necessaria, solo rationis lumine perspicua. Proficiens & melior Christianus culpam suam, etiam vbi non est, agnoscit, & quod de seipso humiliter credit, hoc etiã ab alijs de ipso iudicari libenter permittit. & hæc est humilitas charitatis, qualè Christus habuit, dicens: *Discite à me quia mitis sum.* & *humilis corde.* id est, paratus ab alijs vilipendi, et in Christo ac nobis hoc discrimen sit, quòd ille sola voluntate ita se humiliat, & improperia exprobrantili ceciderit super eum, quia sic voluit; nos verò necessitatem habemus sic humiliandi nos, quia nostro vitio id vt plurimum meremur, vt alij nos vilipendant & despiciant. Nostro tamen vitio talis despectus provocandus non est, nec offensionem dare proximo debemus; sed vt tales ab hominibus iudicemur, quales coram Deo & conscientia nostra sumus, id verò Christiana humilitas flagitat. Alloqui de numero illorum fueris, qui appere boni quam esse malleant, Perfectus autem in hoc genere, quam sit omnium optimus, se omnium esse pessimū arbitrat; qualis maximè erat vir ille incomparabilis sanctus Franciscus, vt alibi annotauimus. Qui se humiliat secundo modo, exaltabitur, sed magis qui tertio modo. Sic se humiliat sanctus Ioannes Baptista, dicens: *Non sum dignus corrigiam calceamenti eius soluere.* Sic diuus Petrus, dicens: *Exi à me Domine, quia peccator ego sum.* Sic Centurio ille, dicens: *Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum.* Quæ omnia loca in alijs iam Dominicis tractauimus. Hæc ergo explanatione præmissa, verba Christi elucidanda sunt.

Qui se humiliat, exaltabitur, eo quòd humilitas virtus est, vt in te præstantissima, ita Deo gratissima. Sicut enim, quanto profundior est puteus, tanto eius aqua est dulcior; sic quòtò quisque humilior fuerit, tanto Deo gratior est. Sicut lanx trituus quanto plenior & grauior, eo descendit magis: sic anima virtute & vera pietate plena se humiliat magis iuxta id quod scriptum est: *Quanto maior est, tanto te humiliat in omnibus.* Et coram Deo inueniet gratiam. Et expendo caq̃la quas subiungit Scriptura: *Quoniam magna est potentia Dei solius.* Et

ab humilibus honoratur. Duo dicit: Quod solus Deus per se, & ex se magnus & potens est; omnes alij beneficio illius, ideoque quo quisque Dei beneficio maior est, eo obstrictior & obligatior manet, magisque Deo obnoxius & subiectus. Quare qui de bonis vel temporalibus, vel spiritualibus gloriariperinde facit, ac si diceret: Plurima debita que soluere non possum, debeo. 1. Quia quum diuina potentie debeat honor, hunc soli humiles Deo deferunt; tum quia tales facile obsequuntur, tum quia talium obsequio Deus delectatur. Hinc autem fit vt facile exaltentur à Deo, ait enim: *Quicumque honorificauerit me, glorificabo eum; qui autem contemnit me, erunt ignobiles.* Quòd si in hoc Euangelio humilitas publicani cum peccatis tantum valuit, vt Pharisæi sanctitatem superaret; Deumque ad misericordiam seduceret; quid faciet humilitas cum vera pietate coniuncta? Quæ admodum vt ignis in sublimem flammam & splendens erumpat, fabello prius multum deprimi debet: sic humiliari oportet, qui exaltari à Deo desiderat. Hinc diuus Petrus: *Humilitatemini sub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis.* Quod enim anchora in hamo, hoc humilitas in mente operatur, vt inter feroces mundi fluctus, & vel vanos seculari honores, vel aduersa fortunæ tumentes vadat; humiliter compressa, in tuto ac tranquillo maneat. *Qui iacet in terra, non habet unde cadat.* Qui humiliter de se sentit; ideoque tum sua sorte contentus est; tum quicquid à Deo immititur, æquanimiter fert, imò grauiora se committum arbitrat; illum nihil è statu suo dimouere potest. Vide quibus verbis, quo affectu, quanto studio, ad hanc animi demissionem & humilitatem Philippenses suos hortetur Apostolus. Si quis (inquit) consolatur in Christo si quod solatium, si quæ societas spiritus, si quæ viscera misericordie, implete gaudium meum. Vides quam edixit obsecrat, quæque conuocat. Si accepisti (inquit) aliquam consolationem ex Christi doctrina & conuolatione, si experisti in vobis aliquod charitatis solacium, si cum diuino Spiritu aliquam societatem aut similitudinem habetis, si viscera vestra aliquo amoris affectu tanguntur, per hæc omnia vos adiuto, hanc mihi vnam gratiam præbete, eamque non modicam, sed que mihi plenum gaudium allatura est. Quæ demum hæc tanta res est, quam ita anxie tanquos Apostolus tot verbis flagitari sequitur: *Vt idè sapiatis eandè charitatem habentes, quoniam in illis sum, sentietis: nihil per contentionem, nec per iram, gloriam.*

1. Reg. 3.

Similia.

1. Pet. 5.

Similia.

Philip. 4.

riam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes, non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ abiorum. Sic ille ad humilitatem, & quæ huc ea non est, imò per eam & generatur, & conservatur ad pacem, ac charitatem fraternam adhortatur. Dicit Deus apud Prophetam: *Ego Dominus humiliavi lignum sublime, & exaltavi lignum humile.* Humilitas est gossipiam, in quo conservatur virtutum moschus, præstantissimum spirans odorem. Sicut in arte Arithmetica quædam norma est, quæ vocatur sphaera, quæ nihil valet, sed facit valere, & auget valorem quum nullum ipsa habeat, coniuncta enim unitati, facit decem, & coniuncta denario numero, facit centum, ac denique coniuncta centum, facit mille: ita planè humilis animi submissio, suiq; abiectio, quum ex se in hæc vita nihil apud homines valeat, sitque res sua natura abiectissima, & nullius valoris, tamen facit omnes alias virtutes apud Deum valere; & coniuncta vni virtuti, facit valere decem, vt hic in publicano vni orationi coniuncta; coniuncta pluribus virtutibus, facit infinite valere, vt in beata Virgine, Ioanne Baptista, dino Petro, aliisque humilitate insignibus fecit, sicuti in alia Dominica explicatum est. Sicut prima materia omnium formarum capax est; quo autem quæque materia plures formas iam habet, eo minus novatum capax est: sic anima humilis nihil sibi attribuens, omnium Dei gratiarum capax est; & sicut tabula rasa, omnes à Deo figuras recipit. Quo autem quisque sibi plus tribuit, eo minus à Deo gratiarum capax est. Hinc Scriptura: *Iuxta est Dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluabit.* Et iterum: *Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculos superbiorum humiliabis.* Vix aliud frequentius docet Scriptura.

Psal. 34.

Psal. 37.

Laet. lib. 4.
Simile.
Cautè cur
humiles ex-
alcentur.

1.

Illud admiratione dignum est, ipsos etiam Gentiles hoc videre potuisse, quod post tot diuini Spiritus oracula, vix adhuc nos Christiani credimus, certè ita passim superbimus, vt nihil minus credere videamur. Chilo enim Laedæm omnium interrogatus ab Æsopo quid ageret super, respondit: *Excelsa humiliat, & humilia exultat.* Magni artifices, quo maiorem sibi gloriam parent, viliores materiam pulcherrimo operi subijciunt. Deus vt pulcherrimum opus faciat, humiles & abiectos exultat. Omnes res exigux aspectum nostram magis oblectare solent, & elegantiores videntur; exiguus puer, vitalus, carellus. Qui Homeri Iliada in nucæ vna conclusit, mirabile opus fecisse videbatur. An hic in illis

ex

ex diuino emanauit, cuius illa vox est: *Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Paruulis delectatur Deus. Rursus ideo Deus humiliatum exultat, quia generosum & magnificum est Regia enim & magnifica vox est: *Parcere subiectis, & debellare superbas.* Quod leoni principi animalium in more est, qui nec hominem nec bestiam lædit ante pedes prostratam. Porro quum Deo proprium sit misereri, miseris querit, quorum misereatur: eos videlicet, qui se miseros profitentur & agnoscunt, quod soli humiles faciunt. Imò cum nulla in Deo maior sit virtus, quàm misericordia, & bonitas sui diffusiuæ, nihil magis amat quàm humiles, in quos se effundat; sicut homo liberalis & largus, eis maxime delectatur, quibus se liberalem præstare potest. Fontes & flumina non per accliuia decurrunt, nec montes petunt, sed per decliuia & valles labuntur. Sic omne datum optimum de sursum est, descendens à Patre luminum. Si descendit ergo in humiles, non in claros. Sed & ex parte nostra humiles soli sunt diuinæ gratiæ capaces. Ait Christus de sua gratia: *Si quis biberit ex hac aqua, fiet in eo fons aquæ salientis.* Si salientis, ergo ex imo loco saliet: ergo ex humili corde. Ideo non dixit curcatis, aut desuentsis, sed salientis. Rursus. *Flumina de ventre eius fluent aqua viua:* Si de ventre, qui locus infernus & abiectus est, ceterè in humilem & abiectam sui ipsius considerationem deriuabitur gratia infusa. Ideo non dixit, ex capite, ex pectore, sed de ventre fluent. Iam verò si Christus non nisi per humilitatem exaltatus est (*Humiliavit enim semetipsum usque ad mortem, &c. propter quod Deus exaltauit illum, &c.*) tu, qui te Christi membrum profitentis, insanis, si alia via te exaltandum putas. Non est discipulus super magistrum, nec seruus maior domino suo. Denique in cælo tota curia humilium est. Omnes enim illic procedunt in facies suas, mistantes coronas suas in conspectu Agni. Vnicum illic negotium est, perpetuum humilitatis exercitium, quo Deus laudatur de beneficijs acceptis. Noli putare superbos in militia, triumphaturos in humilitate. Hinc Sapiens: *Vbi humilitas, ibi sapientia, & simplicitas iustorum diriget eos.* Hanc viam ad cælum Deus constituit. Noli aliam querere.

At enim alia Scriptura dicit: *Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris.* His verbis nostris temporis Pharisæi abutuntur, vt suum supercilium speciosè queantur. Sed sensus est: Noli esse deiectionis animi, & pusillan-

Pars Æstiuæ.

P

mis,

2.

3.

4.

Simile,

5.

iacob. 1.

6.

10. 7.

7.

Philip. 1.

Matth. 10.

8.

Apo. 4.

Pro. 11.

Ecc. 12.

mis, qui in auctoritate & officio constitutus es, ne non valeat perumpere iniquitatem, vt eadem Scriptura alibi dicit. Dase potestatis iustam administrationem, non superbi animi elationem, aut externum fastum ac typhum hęc Scriptura docet. Imò eadem Scriptura paulo antè dixit: Sapiencia humiliati exaltabit caput illius. & in medio magnatum cõsedere illum faciet. Sapiens enim seipsum humilians, vel etiam ab alijs humiliatus, nihilominus tamen in sapientia sua manens, exaltabitur. Exemplum primi, Daniel, qui protestatus se non ex sua sapientia, sed ex Deo arcana teuelare, à Nabuchodonosor exaltatur. Exemplum posterioris, Ioseph, qui venditus, incarcerationatus, & maxime humiliatus, exaltatur à Pharaone. Sed dictum illud Ecclesiastici, aurea illa diui Gregorij Papę sententia explicat, qua dicit: Quum culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis aequales sunt. Docet, omnes totius orbis Episcopos Sedi Apostolicę Romanę ita subditos esse, vt quum auctoritate contra delinquentes Episcopos, vel alios quosuis vtendum est, & ex officio aliquid agendum, tunc quidem non humiliari in sapientia sua, sed pro auctoritate qua pollet, rem presentem agere, & superiorem se ostendere Pontificem debere (quod & in quouis alio superiore, suorum respectu subditorum, locum habet) at verò extra hanc causam perpetuam semper humilitatem seruare, seque ceteris omnibus aequalem iudicare omnem superiorem oportere. Quanto magis qui solo titulo maiores, nullam in alios iurisdictionem habent? Talis quoque erat D. Chrysostomus, qui erga Principes viros, ipsumque Imperatorem Arcadium (quum ad preces Gainę templum Arrianis Constantinopoli dari veller) & Eudoxiam Imperatricem, quam pro Callitropę viduę vinea in os arguit, excelsum se, & rigidum præbuit: cum ceteris autem omnibus, sed magnis, seu paruis, in nullo contra Deum delinquentibus, familiarissimè cum omni suauitate & humilitate conuersatus est, vt in vita sancti Porphyrij Gazę Episcopi, apud Surium videre licet.

Eceli. 1.

Eceli. 11.

Exempla.

Daniel. 2.

Gen. 41.

In Registro. lib. 7. sp. 1. 4.

In vita eius apud Surium. tom. 1.

Tom. 1. pag. 1087.

Mat. 7.

EVANGELIUM DOMINICÆ XI. POST PENTECOSTEN.

Lxiens Iesus de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilee, inter medios fines Decapoleos. Et adducunt ei surdum & mutum; & deprecabantur eum, vt imponat illi manum. Et apprehendens eum

eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius. Et suspiciens in cælum, ingemuit; & ait illi: Ephpheta, quod est, adaperire. Et statim aperta sunt aures eius; & solutum est vinculum linguę eius, & loquebatur rectè. Et præcepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus predicabant, & eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit; & surdos fecit audire, & mutos loqui.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Adducunt ei surdum & mutum; & deprecabantur eum, vt imponat illi manum. De iuuantis proximorum necessitatibus, & de zelo animarum.
2. Surdum & mutum. De statu peccatoris longa consuetudine obdurati.
3. Et apprehendens de turba seorsum. De peccati occasione & conuersatione noxia ante omnia fugienda.
4. Misit digitos suos in auriculas eius. De inuocanda Dei gratia, vt auditum fidei & obedientię in nobis aperiat.
5. Et expuens tetigit linguam eius. De gustu spiritali rerum celestium, per sapientię & omni diuinitus concessum.
6. Et suspiciens in cælum, ingemuit. De miserando hominis in peccato stato, & ipsius peccati turpitudine, enormitate, horrore.
7. Et præcepit illis ne cui dicerent. De fuga glorię, & existimationis proprię.
8. Quanto autem præcipiebat, tanto magis plus predicabant, &c. Ideus duplex. Primus, quòd gloria fugientes sequitur. Secundus, contra torporem fidei.

1. Adducunt ei surdum & mutum; & deprecabantur eum vt imponat illi manum.

Locus moralis de iuuantis proximorum necessitatibus, Proximorum sine de zelo animarum. Quod enim isti circa corporales necessitates iuuantis, huius surdi & muti necessitates præstiterunt, vt eum ad Christum adducerent, nec adducerent tantum, sed & pro eo deprecarentur; hoc à nobis sedulo imitandum esse circa proximorum nostrorum necessitates, non corporales modo, sed multo magis spirituales, ipsa Christi Redemptoris bonitas in hoc surdo & muto liberando luculenter docet. Nam non solum huic surdo & muto imponit manum (quod solum rogatus fuerat) sed etiam eum prorsus sanat: aperit eius aures, soluit vinculum linguę, & ita soluit, vt loqueretur.

tur recte, id est, non secus exacte atque perfecte, quam si nullum unquam loquendi impedimentum passus fuisset: Sanat igitur, atque perfecte sanat. Sed & præterea modo quodam admirabili, & qualem præterea in Christo factis non legimus, eum sanare voluit; varijs adhibitis ceremonijs, quas postea singulas tractabimus, quia singula habent morum documenta. Ad eum Christo grata & accepta fuit horum hominum erga proximi salutem cura, benevolentia, charitas. Hanc & nos studiosè imitari par est, ut aberrantes in via morum proximos nostros, vel consilio & auxilio ad Christum adducamus, vel certe pijs precibus Christo commendemus. Nihil hac pietate & charitate Deo gratius. Maxima fuit Moysis laus & commendatio zelus salutis populi sui, quem his verbis expressit: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti* qua incredibili charitate se secti passus est Deus. Magna laus Abrahamæ, qui pro Sodomis & Gomorha etiam quarta vice Deum oravit, eumque pro flagitiosissimis hominibus tam diu orantem Abraham audire Deus voluit, quam diu ipse Abraham orandum sibi esse putavit. Nec enim prius Angeli ab orante Abraham recesserunt, quam ipse orandi finem recisset. Sed & Lot iustus non contentus sua & suorum à Sodomis liberatione, adhuc pro civitate Sogor vicina intercessit, & impetravit, respondente ei Angelo: *Ecce etiam in hoc suscepisti preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es: Festina, & salutare ibi: non enim potero facere quicquam donec ingrediaris illuc.* Vix unquam laudabilius David fecit, quam cum percutienti Deo populum se obijciens dixit: *Ego sum qui peccavi, ego inquit egisti, qui quæ sunt quicquid fecerunt & vertatur obsecro manus tua contra me.* Sed & in Apostolo Paulo hæc in proximi salutem charitas incredibiliter flagrauit; primum ad lactandos Iudæos, quum diceret: *Optabam anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem.* Et vide atque expendere quale hoc sit. Anathema esse à Christo, est reprobū & desertū esse à Christo. Sic enim alibi dixerat: *Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, anathema, maranatha.* Atqui idem Paulus in verbis ferè proximè præcedentibus pronuntiat, quod nihil eum à charitate Christi separare potest, neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia: non tribulatio, non angustia, non fames, non nuditas,

Exempla.
Exod. 32.

Gen. 18.

Gen. 19.

1. Reg. 12.

Rom. 9.

1. Cor. 13.

Rom. 8.

non periculum, non persecutio, non gladius Nihil horum potuit, & tamen charitas erga salutem proximi hoc potuit. Oportet ergo non simpliciter, sed ob magnitudinem charitatis, cum quasi fieri posset (quod fieri non potuit) etiam Christo carere solus maluit, quam v. tot cæteri careant. Deinde ad conservandos in Christo iam credentes, vide eius charitatē. *Coarctor* (inquit) *de duobus, desiderium habent dissolvi, & esse cum Christo, multo magis melius: permanere autem in carne, necessarium propter vos. Et hoc confidens scio, quia manebō & permanebō omnibus vobis ad profectū vestrum, & gaudium fidei.* Merito hic exclamat Chr. Iostomus: *Pa pe, quis est hic Apostoli animus? Nihil illi par unquam vel fuit, vel erit futura metuit.* (timeo enim, dixit, ne quum alijs predicaverō, ipse reprobus efficiam) *innumeris malis obnoxius es.* (In tribulationibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in teumijs, &c.) *Et apud Christum tamen esse non vis? Quis mercator navem habens mercibus plenam, eum liceat iam ad portum appellere, adhuc tamen in mari navigare velle? Quis athleta cupiet amplius certare, quū iam liceat coronari? Quis miles, quum iam liceat eum triumpho domum reuerri, & omnium rerum affluentia frui, adhuc in bello sudare, & periclitari sustineat? Sed hoc fecit charitas divi Pauli, non sua quærentis, sed quæ aliorum, ut in eadem epistola paulo post alios suo hoc exemplo celebratimè adhortatur: *Non quæ sua sunt, singuli considerantes, sed ea quæ aliorum.* Sanè quum duplex sit peccati facies, una peccantium malitia, altera eorum miseria & infelicitas, qui illam solum considerant, odio illos prosequuntur & auersantur, sed qui hanc posteriorem aspiciunt, commiseratione & auxilio dignos arbitrantur. Plura de hac materia iam in alijs Evangelijs protulimus, quæ hic locum habent, & hæc referri possunt.*

2. Sordum & mutum.

Locus moralis de statu peccatoris in peccatis longa consuetudine obdurati. Talis enim verè sordus & mutus est spiritu, sicut hic corpore fuit. Et tales sordos ac mutos hic à Christo sanatos nobis figuravit, quem propterea insolito & admirabili modo sanare voluit, ut nos doceret quam sit difficile & arduum, peccati consuetudinem vincere, vel obduratum in peccato, qui nec audire Dei verbum, ut sanctus, sustinet, nec os ad Deum aperire, vel ad peccati confessionem, vel ad Deum exorandum valet, sanare, & integritati restituere: sic ut rectè loquatur, aut è se ad Deum

1. Philip. 1.

1a. Cor. 9.

2. Cor. 11. Similia.

Philip. 4.

* Domin. 3. post Epiph. 1. car. 2.

Domin. 3. post Pentec. 1. car. 11.

& 3. Domin. 8. post Pentec. 1. car. 11.

Domin. 3. post Pasch. text. 1.

Consuetudo peccati.

Miracula Christi spiritualiter intelligenda

apertas habeat. Nullo enim modo dubitandum est, totum hoc miraculum etiam iuxta literam spiritualiter esse intelligendum, eaque de causa & Christum cum tot ceremoniis hunc surdum & mutum (quem etiam caecum fuisse Matthaeus addit) sanasse, & Evangelistam Marcum omnes circumstantias diligenter perstrinxisse, & Ecclesiam hoc miraculum inter alia magis illustria Christi facta proponere voluisse. Dominus enim noster Iesus Christus (ait S. Augustinus) ea qua faciebant corporaliter, etiam spiritualiter volebat intelligi. Neque enim tantum miracula propter miracula faciebat, sed ut illa qua faciebat mira essent videntibus, vera essent intelligentibus. Quae admodum qui videt literas in codice optimi scripto, & non novit legere, laudat quidem antiquarum manuum, admittans apicum pulchritudinem: sed quid sibi velint illi apices, nescit, & est oculus laudator, mens non cognitor; alius autem & laudat artificium, & capit intellectum: ita qui viderit Christi miracula, & non intellexerunt quid sibi vellent, mirati sunt tantum quia facta sunt, alij vero & facta mirati, & intellecta affectu. Tales nos in schola Christi esse debemus. Hae ille: quae & in tractatu super Ioannem repetit. Sed & certa ratione probat quod dicit: Qui enim (inquit) dicit, Christum propterea tantum facisse miracula, ut non essent nisi miracula, potest illum etiam dicere nescire quod non esset tempus pomorum, quando ficus quasi in arbore. Non enim erat illud pomum tempus, sicut Evangelista testatur, & tamen esuriens poma quasi in arbore. Christus nesciebat quod rusticus sciebat? Significavit ergo aliquid se aliud esurire, & aliquid aliud querere. Nam arborem maledixit, & aruit. Qua culpa arboris infecunditas? Illorum est culpa sterilitas, quorum fecunditas est voluntas. Erant ergo Iudaei habentes verba Legis, & facta non habentes, pleni folijs, & fructus non ferentes. Hae ille. Sic & D. Gregorius: Miracula Domini, & Salvatoris nostri sic accipienda sunt, ut & in veritate credantur facta, & tamen per significationem nobis aliud innuant. Opera quippe eius, & per potentiam aliud ostendunt, & per mysterium aliud loquuntur. Sic ergo & in hoc maxime Evangelio, per surdum & mutum a Christo sanatum, peccatorem graviter in peccato induratum intelligere oportet. Et quidem de peccatoribus tam surdis, quam mutis, quam etiam caecis, eo loco quaedam diximus, ubi de daemonio muro quod Christus eiecerat, quod erat etiam daemonium surdum ac caecum, planeque idem fuisse videtur miraculum quod hic Marcus recitat, disseruimus. De

De verb. Domini, Sermo, 44.

Simile.

Tractat. 24. in Ioan. Math. 21.

Homil. 2. super Evang.

Domini. 3. Quae drage text. 1.

furdis

furdus quoque multa dicta sunt in illis Evangelis, quae de audiendo verbo Dei tractant, ut in Dominica Sexagesimae, tertia Quadragesimae, & Passionis. De mutis tunc etiam diximus, quum de Confessionis peccatorum, atque item Orationis ad Deum necessitate & utilitate tractavimus. Hic tamen de utriusque pauca addemus, prout Deus dabit.

Surdus ille est, qui Dei verbum nec forinsecus audit per Surdus Deo negligentiam, nec auditum in corde retinet per duritiam. Huius hominis conditio misera & lamentabilis est. Maximum enim ad salutem medium est Dei verbum animo haustum atque retentum. Hinc Sapiens: Non herba, aut mala. *Sapient. 16. 1. Ier. 23. 7.* *gma sanavit eos, sed sermo tuus Domine, qui sanat omnia.* Cum Allegoria, sacerdotibus tubis sacerdotes ceciderunt, illico muri Iericho corruerunt. Hoc significare Dominus voluit, mundi potentiam atque tyrannidem sacerdotibus tubis, sermone Domini, Apostolica & Ecclesiastica praedicatione frangendam. Dicit Propheta: *Ossa arida, audite verbum Domini.* *Ezech. 37. 11.* Volebat Deus illis vitam tribuere: sed ut viverent, opus erat verbum Domini audire. Esaias inducit Christum ita loquentem: *Posuit os meum quasi gladium acutum.* Hic est *Esai. 49: 2. Ephes. 6.* gladius, de quo Apostolus ait: *Et gladius spiritus, quod est verbum Dei.* Hoc enim gladio penetrantur dura corda, ut fiant mollia; auferuntur lapidea, ut fiant carnea.

Sed fasit consuetudo peccati, ut surdo nartetur fabula. De hoc conqueritur in Evangelio Christus, Pharisaeorum duritiam & obstinationem taxans: *Similes sunt pueris sedentibus in foro, & loquentibus ad invicem, atque dicentibus: Cantavimus vobis tibys, & non saltastis; lamentavimus, & non plorastis.* Peccator videlicet peccandi consuetudine obduratus, nec praemii gaudiorum sempiternis ad spem erigitur, nec gehennae poenis propositis terrore concutitur; sed quum in proferendum venerit, contemnit. Sicut vnum peccatum in aliud suo pondere trahit, ita diu pertractum, quasi in profundo barathro demergunt. Qui cetera manducant, non nisi duo aut tria manducare proponunt, sed illa tria suavitudine ad viginti, interdum etiam ad centum trahunt, & valetudinem graviter laedunt. Qui iter facit, & rivulum aliquem inuenit, quem levi saltu poterat transire, saepe illum negligit, & dicit: Inferius facilius illum transibor; qui quanto magis descendit, tanto eum amplius, & ad transitum dum difficiliorem inuenit; quem tamen transnatare volens, ne secundi laborem sumat, aliquando vel immersus perit, *vel ita*

Sapient. 16. 1. Ier. 23. 7.

Ezech. 37.

Esai. 49: 2. Ephes. 6.

Consuetudo peccati. Luca 9.

Similia.

- 1.
- 2.

vel ita fundo hæret, vt non nisi magno aliorum adiumento extricari valeat. Facilius vnum vulnus quam multa curantur; & melius recentibus vulneribus, quam veteribus modicina paratur. Idem de peccatis, & animi vitiiis ac morbis cogitandum est. Qui diu neglexit audire quæ ad salutem faciunt, tandem obfuscescit prorsus, salutaris doctrina factus irripatiens. De quo Scriptura dicit: *Cor facti quasi vas confectum, omnem sapientiam non tenebit.* Quicquid infundis, in petrusum hauris dolium. Et rursum: *Quasi in percussura cribri remanabit puluis, sic aporia* (id est, scoria seu seculenta & deficiens materia) *hominis in cogitatu illius.* hoc est, non percipit, nec cogitat, aut animum adiungit, nisi rebus imitundis, scilicet & scoria huius seculi. Horum hominum miserandum stuporem Deus per Prophetam designauit, dicens: *Audi popule stulte qui non habes cor, qui oculos habentes, non videtis; & aures, & non auditis.* Dicit stultum, carnalem, & seculi amore captum, non habere cor, quia rebus præsentibus, & peccati dulcedine sic afficitur, vt nec periculi, aut morbi sui magnitudinem agnoscat: nec remedium quaerat. Bombyces, qui serica fila neclunt, ita tonitruorum fonitu grauantur, vt interdum etiam moriantur. Quo fit, vt qui eos nutriunt, tympana frequenter pulsant, vt fonitui meliori assueti, à grauiori non lædantur. Sic homines carnales, & seculi voluptatibus ac curis immersi, ita harum rerum strepitu & affectu præoccupatos sensus habent, ita his assueuerunt, vt ad ipsa etiam comminationum tonitrua penitus obfuscescant. Sunt enim vitidibus lignis perfimiles, quæ subiecto igne vsque aded non accenduntur, vt ipsum frequententer ignem suo humore extinguant: quibus Apostolus dicit: *Nolite Spiritum extinguere: Prophetas nolite spernere.* Omnia probate: quod bonum est, tenete. Sardi enim isti nihil probant, omnia reiticiunt, interpretationes spernunt, diuini Spiritus flammæ exalhis suis cupiditatibus extinguunt. Nihil his hominibus infelicitius, nihil desperatius.

Muti Deo. Nec meliori loco sicut muti, qui nec ad Dei laudes nec ad peccatorum suorum confessionem, nec ad orationes & preces ora possunt relaxare. Dicit Scriptura: *Qui conseruat Legem, multiplicat orationem.* Qui igitur ad orationem mutus est, quomodo Legem seruabit? Deus populo suo, quem ex Aegypto ad terram promissionis ducebat, duos duces prouidit, Mosem & Aaron. In Mose legislatore, legem Dei intelligimus: in Aarone sacerdote orationis studium aecti-

3.
Eccles. 11.
Eccles. 17.
Amatorum mundi stupor. Ierem. 5.
Similia.
1. Thess. 5.
Eccles. 33.
Allegoria.

primus. Hi duo duces ad salutis iter nobis necessarij sunt, nec alterum sine altero retinere possumus. Esaias audiens Angelos Dei laudes conciuentes, seipsum redarguit, quod in eo genere mutus esset, dicens: *Va mihi, quia tacui; & quia* *Esaias 4.* *uir pollutis labijs ego sum.* Pollura sua labia dicit, quia ad ea quæ Dei sunt loquenda, mutus; ad ea quæ mundi & carnis erant gaudienda, loquax erat. Loquitur enim non tam in persona sua, quam in figura impiorum. Vnde subiungit: *Quia in medio populi polluta labia habentis ego habito.* Lamentatur Propheta ad Dei laudes, ad orationis studium elingues ac mutos; ad vana enarranda loquaces. In talium quoque persona dicit alius Propheta: *Quoniam tacui, inueterauerunt* *Isa. 31.* *ossa mea, dum clamarem tota die.* Clamabat tota die, & clamans tacebat, quia ad salutaria efferenda, mutus; ad vana, & inutilia, & noxia effundenda, clamosus erat: idèoque *ossa mea* (inquit) *inueterauerunt.* id est, tota virtus anime mee consumpta & exhausta est. Vnde alibi: *Omnia ossa mea* *Psal. 74.* *dicent tibi: Domine, quis similis tibi?* Ossa non loquuntur, sed virtutes animi sunt quæ Deum benedicunt & glorificant. Hæc ossa inueterascunt & arefcunt, Deique memoria, amor, cultus prorsus euanesceit, quoties non nisi in vanis, noxiis, & impijs sermonibus lingua occupatur. Quod alio in loco idem Propheta regius luculenter expressit: *Cuius* *Psal. 9.* *os maledictione plenum est, & amaritudine, & dolos sub lingua eius labor & dolor.* id est, talis lingua laboris & doloris multum loquenti procurat. Primus ad gratiam morus est, posse loqui Deo; vnde adolescens à Christo resuscitatus, statim vt *Luce 7.* *resedit in loculo, cepit loqui: sicut primus: humana con-* *Similia.* *uersationis actus, est sermones: mutuos miscere; & prima parentum voluptas, quam fari suos paruulos audiunt. Ideo Deus apud Prophetam: Attendi & auscultauis, nemo quod bonum est, loquitur: nullus est qui agat penitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci.* Hunc primam penitentis vocem expectat Deus. In hac voce incipit in penitenti delectari Deus: hæc vox initium familiaritatis hominis cum Deo. Dixit *So-* *Apophthegma* *crates, adducto ad se in disciplinam puero: Loquere, vt te* *Ma.* *videam.* Etsi personam viderat, tamen hominem nisi loquentem videre non potuit. Sed quædammodam qui ex natura *Simile.* *sardi sunt, idem & muti sunt, quia instrumentum disciplinæ qua loqui discitur, auditus est: sic qui spiritualiter sardi sunt, nec audiunt quid loquatur in illis Dominus: idem & spi-* *Psal. 115.* *ritualiter muti sunt, nec Deo, aut diuina loqui possunt, quia*

fides ex auditu est; & disciplina rectè loquendi iuxta Deum, ab auditu Dei, & eorum quos Deus mittit, nascitur. Quare qui utroque hoc malo laborat, ille maximè de salute periclitatur. Quomodo tamen sanari queat, loca subsequenti declarabunt.

3. Et apprehendens eum de turba seorsum.

Occasio peccati fugienda,

LOcus moralis de peccati occasione, & conversatione noxia ante omnia fugienda. Prima huius surdi & muti sanandi ceremonia, quam Christus extra ordinem adhibuit, hæc erat, ut eum à turba femoveret: non quia etiam in media turba sanare eum non poterat, sed ut doceret hoc gravissimi morbi genus, hominèque in peccato obduratum, non prius sanari posse à Deo, non prius remedium salutis à Deo accepturum, quàm peccati in quo est, occasiones suggerit, conversationem noxiam declinauerit, irritamenta malorum penitus excusserit. Ut quid enim periculo se adhuc committit, qui à malo in quo est, emergere contendit? Quid de aegrotante homine sperandum esset, qui baculo iunxus, vix pedibus consistere posset, si quis illum externa vi impellere, atque prosternere conaretur? Eodem modo anima nostra spirituali aegritudine laborans, quum ob ingenitam infirmitatem, longamque peccati consuetudinem, quasi alteram naturam, frequentissimè labatur, quo loco erit, aut quando sanabitur, si voluptatis conspectus, peccandi opportunitas, occasiones mali, ad peccandum adhuc alliciant? Sicut in venis silicis quædã ignis scintilla latent, quæ ubi silex ferro ictus fuerit, emicant protinus, quibus facillè ignis accenditur, eodem modo cum tam corrupte nature vitio, quàm ex depravata consuetudinis noua tyrannide, cupiditatum scintilla & semina in imo pectore velut in silice lateant, ubi peccandi opportunitas oblata fuerit, & obiecta mouerint potentia, protinus quæ sopitæ erant, excitantur, & quæ intus latebant, foras erumpunt. Sapienter S. Vigornienſis in Anglia Episcopus euidam sæpius eadè peccata contritenti respondit: *Opportunitas, ut video, facit latrones: ideo consulo ut monachus fias, & sic vitiorum importunitate carebis.* Sanè sicut sanctus Propheta: *Sedebam (inquit) Domine solus, quia comminatione replesti me. Non sed in concilio ludentium, & gloriatuſ sum à facie manus tuæ.* Et hic enim impiorum confortia (quos ludentes vocat, id est, impiè idola

Exemplum.
In vita eius apud Surium, tom. 1. pag. 172. Item 17.

colentes, quo sensu Ismaëlem ludentem cum Isaac paruulo, Gen. 21. & idololatram docentem, expulit domo Sara) deuitabat, declinans à turba. Sic & alius Propheta: *Ecce elongaui fugiens, Psal. 4. & mansi in solitudine.* Quod & Sapiens his verbis docet: *Qui tangit picem, inquinabitur ab ea; & qui communicat superbo, auert ducet superbiam.* Sic monet suos Apostolus per epistolam: *Ne commisceamini fornicariis, & cum huiusmodi nec cibum sumite.* Et paulo antè: *An nescitis quod modicum fermentum totam massam corrumpit? Et alio in loco: Corrupti sunt boni mores colloquia praua.* Cum pestis alicubi grassatur, ciuitates quæ ab huius infectione immunes sunt, incredibili solertia, maximè ubi purior est aër, omnes aditus praecludunt, ne quis hoc morbo infectus, elanculum irrepat. si qua ouis morbida à pastore animaduertitur, statim à reliquo grege separatur. Sed & in fictibus ab ijs quæ putrida sunt, lana inficiuntur: *Vnaq; conspecta liuorem ducit ab vna, nisi maturius seiungantur.* Multo magis circa anime salutem, & quidem quo purior anima est, ab omni improbo consortio studiosè cauendum. Verbum est Spiritus sancti. *Cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris.* Apes hyberno tempore, suæ sibi imbecillitatis conscia, in aluestribus latent, & quæ illa non habent, in cauernis terræ se abscondunt, timentes, si in publicum prodeant, se vel ab aère & vento rapiendas, vel à pluuia suffocandas, vel etiam frigore enecandas esse. Nostram similiter in causa salutis æternæ fragilitatem agnoscere, & sapienter potius latitare oportet, quàm sic in publicum nos dare, ut vel à vento vanitatis, & auræ popularis in superbiam rapiamur, vel à vento vanitatis, & auræ popularis in superbiam rapiamur, vel à curis & cupiditatibus suffocemur, vel aliorum frigore & ignauia conspecta, nos quoque in Dei cultu satis per nos tepidi, penitus efficiamur frigidi. De huiusmodi viro sapiente dicit Propheta: *Et erit vir sicut qui absconditur à vento, & celat se à tempestate.* Sanè sicut naufragium pati meretur, qui valido spirante vento, & toto æquore acerba tempestate iactato, mari se tamè vult committere, & vela expandere, vel sur aut naucleri peritæ, vel nauis robori consustitit à Deo deleri, & vel in peccatum cadere, vel peccato insisteri & immergi meretur, qui ventos & tempestates tentationum & occasionum peccati vitare, quum potest, non contendit, aut, quod deterius est, sponte incurrit, aut etiã quærit, vel de Dei auxilio, vel de sua constantia confidens. Hoc enim tentare Deum est, ut alio in loco ostendimus. Cum Abimelech rex Saram

Similia.
1.

2.

3.

Psal. 17.
Simile.

Esai. 31.
Simile.

Dom. 2.
Quadr. tra. 6.
Exemplum.
Gen. 17.

Abrahe

Abraha vxorem in domū suam adduxisset, vbi primū in-
tellexit alterius vxorem esse, seipsum excusauit, dicens: *In simp-
licitate cordis mei, & in munditia manuum mearum feci hoc.*
*Dixitq; ad eum Deus: Et ego scio quia in simplici corde feceris, &
ideo custodisti te ne pecces in me. & non dimisi vt tangeres eam.*
Duo nos hoc exemplum docet. Primū, donum Dei esse pec-
culiare, non consentire peccato, postquā in eius occasionem
quispiā vel inciderit, vel se intromiserit. Secundō, illum qui
per malitiā se in occasionem intromisit, dignum esse quē do-
minus permittat cadere. Sanē adeo peccandi occasiones om-
nes, qualescūque tandem illae sint, fortiter rescindendae &
reiciendae sunt, vt nec charissimis pignoribus hoc in genere
parci debeat. Hoc enim est quod Christus dixit: *Veni
separare hominem aduersus patrem suum, & filium aduersus ma-
trem suam, & nurum aduersus sororē suam: & inimici hominis
domestici eius.* Rursum alibi: *Si quis venit ad me, & nō odit pa-
trem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & so-
rores, adhuc autem & animā suam, nō potest meus esse discipu-
lus.* nempe quoties in occasionem peccati hae illi venturur.
Vnde & alibi: *Si scandalizauerit te manus tua, auulde illam, si
pes tuus amputauit illum, si oculus tuus, eijce eum.* Bonum est tibi
debile, claudum, & luscum introire in regnum Dei, quā duas
manus, pedes, oculos habentem, mitti in gehennam ignis. Vides
quā nulli affectui, pignori, commodo, voluptati, operationi
quālibet ex se honesta parcendum est, quod in occasionem
peccati se offert. Rescindēdā ad vnā omnes mali occasiones.
Hinc per Prophetā Deus: *Si reuerteris Israel, ad me conuertere:
si abstuleris offendentula tua à facie mea, non commoueberis.* Hoc
est, firma & stabilis erit tua conuersio, si omnia ad malum
incitamenta è medio sustuleris. Si quis habet capitalē hostem,
non solum est pertimescit, cauet, fugit, sed etiam omnes qui
eius sunt factionis, eiusque partes tuetur. Podagricus nō so-
lum ne quis eum tangat, sed etiā ne quis prope eum accedat,
vilo modo paritur. Sic non solum à peccato, sed ab omni eius
occasione fugiendū. Quod certē fiet, si sic peccatum, vt ta-
ctum podagricus, abhorretes. Quod etiam quā diu nō sit,
frustra à Deo sanitate expetis. Appositē dicit Christus: *Quā diu quis in fornace voluptatū cōsistit, etiam si ex ipis abū-
dat in finitū, ipsi res esse supra vires apparet: eorum si vel leniter
cepit illuc egredi, dentidē procedens, vim ignis à tergo relinquit,
videt quo ante se, & ad pedes propemodum viam roscidam, atq;
eximia facilitatis. Tantā vim habet vt apprehendat nos Chris-
tus*

Matth. 1. 6.

Luce 14.

Marc. 9.

Ierem. 4.

Similia.

Paran. 1. ad
Theodor. An-
gum.

stus de turba peccatorum, vel ipsius peccati scorsum, vt noxia
conuersatione, & peccandi occasione rescia, sic primū &
necessarium ad salutem gradum figamus. De peccati occa-
sionibus studiosē vitandis, de conuicio malorum noxia, de
bono solitudinis, in aliis * Dominicis aliquoties diximus,
quae & huc non incommodē referri possunt.

* Domin. 1.
2. ad. text. 1.
* 6. Dum 3.
2. quadr. text. 1.
Dum in. Albi-
text. 2. Dum. 4.
Ad. text. 2.

6. Misit digitos suos in auriculas eius.

Locus moralis de inuocanda Dei gratia, vt auditum fidei inuocanda Dei
& obedientia suo sancto Spiritu in nobis aperiat. Sicut gratia.
enim aures nisi Christus aperiat, surdus manebit. Nisi digitos
suos id est Spiritus sui vim, in auriculas cordis nostri immit-
tat, ad fidem & obedientiam mandatorum dura & lapidea
corda circumferemus. Vnde in hec verba D. Gregorius: *Quid Hom. 12. in
est quod Creator omnium Deus, quum surdum & mutum sana-
re voluisset, in aures illius suos digitos misit? Quid per digitos. Re-
demptoris, nisi dona sancti Spiritus designantur? unde cum in alio
loco enecisset demonum, dixit: Si in digito Dei eijcio damonia, pro-
festo peruenit in vos regnum Dei. Quod alius Euangelista sic re-
fert: Si ego in Spiritu Dei eijcio demones, igitur peruenit in vos
regnum Dei, Ex quo utroque loco colligitur, quia digitus Spiritus
uocatur. Digitos ergo in auriculas mittere, est per dona Spiritus
sancti mentem surdi ad obediendum aperire. Hec ille. Quare in-
ter cetera sua miracula etiam hoc Christus posuit, quō loā-
ni in vinculis renunciari fecit, an ille esset qui venturus erat.
Surdū audiunt. Quod & Esaias Propheta clarissimē prædixit:
*Deus ipse venies, & saluabit vos, & aperientur oculi caecorum, au-
res surdorum patebunt, &c.* Quemadmodum enim diabolus
tollit verbum fidei de corde audientium, ne credentes salui fiant,
sic eccontrā Christus, qui venit vt dissoluat opera diaboli, mittit
digitos suos in auriculas surdorum, Spiritum suum in corda
nostra, in quo clamamus, *Abba Pater.* Non enim sic vulpis ad
tonitrua aures suas obturat, ne audiat & terreatur, nec sic
tauros molesti canes de illorum auriculis pendentes ad ma-
cellum ducunt, sicut diabolus homines per auriculas com-
prehensos in barathrum demittit, canes suos, voluptatum
ministros & suggestores mittens, qui sic occupatas mentis
auriculas teneant, ne vel Dei tonitrua & comminationes, vel
aliquid salutare audire sustineant.*

Matth. 11.

Esai. 35.

Luce 8.
1. Iuan. 4.

Gal. 4.

Similia.

Scribunt

Plim. 16. ca. 13. natu. libor.

Simile.

Proverb. 20. Aitor. 10. Exempla.

2. Parop. 30.

Iuan. 6. Simile.

1. Cor. 1.

Tract. 3. in epist. Iuan.

Apoc. 3.

Esaia 50.

Prover. 2. & 24.

Scribunt de dracone, quod per ipsum auditum interfecerit elephantem soleat, ore quidem suo aures eius obturando, & cauda pedes constringendo. Non aliter demon homines interficere sibi oris sui, suggestione improba, quasi Sirenum cantibus, hominum aures ita replendo, ut ad caelestia & salutaria audienda patere nequeant. Contra hunc igitur tantum hostem, & contra hoc tantum malum, Digitus Christi unicum remedium est: *Oculum enim videntem, & aurem audientem, Dominus fecit utrumque.* Lydia in Actis Apostolicis, aperuit cor Dominus intendere his quae a Paulo dicebantur. Quom rex Ezechias mitteret nuncios per uniuersum Israellem & Iudam, qui ex regis imperio haec praedicarent, Filij Israel, reuertimini ad Dominum Deum Abraham, Isaac, & Iacob: illis irridentibus & subfannantibus eos: *In Iuda facta est manus Domini, ut daret eis cor unum, ut facerent iuxta praeceptum Regis & Principum, verbum Domini.* Hoc est quod in Euangelio Christus dicit: *Omni qui audit a Patre, & didicit, venit ad me.* Quemadmodum enim frustra agricola semen in terram spargit, nisi caelestis influxus adit, qui semina alar, nutrit, & ad maturitatem perducatur: ita frustra per externam praedicationem verbi Dei semen in terram cordis humani spargitur, nisi caelestis virtus adit, quae haec semina foueat & foucundet, *Neque enim qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus: Cathedram in caelo habet, qui corda docet,* ait sanctus Augustinus. Attamen aperit Deus aurē volentius audire. Neque enim sic hoc Dei opus est, ut vel solus, vel violenter hoc faciat: sed sic Deus aperit aures surdorum, ut & omnium aperire aures ipse paratus sit, & in potestate cuiusque positum sit, pulsanti Deo aperire. Vox enim dei est: *Ego sto ad ostium cordis, & pulso. Si quis mihi aperuerit, intra bo.* Et Propheta dixit: *Dominus erigit mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum.* Dominus Deus aperuit mihi aurē: ego autem non contradico, retrorsum non abij. Quare sic unumquemque hortatur sacra Scriptura: *Si susceperis sermones meos, ut audiat sapientiam auris tua, inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam.* Et iterum *Fili mi auisculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam.* Et rursum: *Qui declinat aures suas, ne audiat Legem, oratio eius erit execrabilis.* Denique & idcirco in hoc Euangelio dixit Christus surdo, postquam in auriculas eius digitos misisset: *Ephpheta, hoc est, adaperite,* ut videlicet ostenderet spiritualiter surdos (quos in externa hac sanatione significare voluit) debere Deo coopera-

rari,

In Dominica Sexagesima.

rari, & diuina gratia operante suas ipsorum aures aperire. De hoc concurrit libera voluntatis cum diuina gratia, vide plura in altero Promptuario Catholico. Docet ergo hic locus, tum Dei gratiam suppliciter inuocandam, ne verbi diuini surdi auditores simus; tum nostram promptitudinem & obedientiam, ut digitos sui Spiritus mittente Christo, non obturemus aures nostras, nec obturemus corda nostra. De auditu verbi Dei & necessario & fructuoso, deque impedimentis horum, iam in aliis Dominiciis identidem & copiose scripsimus.

aza rba

5. Et expuens tetigit linguam eius.

Locus moralis de gustu spirituali rerum caelestium, per sapientiae donū diuinitus concessum: *Quid enim est* (ait sanctus Gregorius) *quod Christus expuens linguam eius tetigit? Salua nobis ex ore Redemptoris, est sapientia accepta in eloquio diuino. Salua quippe ex capite defluit in ore. Ea ergo sapientia quae ipse est, dum lingua nostra tangitur, mox ad praedicationis verba formatur.* Haec ille. Qui spiritualiter mutus est, nescit loqui caelestia, & animae salutaria: nullum eorum gustum percipit. *Prudentia enim carnis inimica est Deo: legi Dei, subiecta non est.* Nec enim potest. Sicut enim nix, nisi solis calore, liquefieri non potest; sic homo carnalis nisi nouo diuinae sapientiae igne succensus, sapere, gustare, aut affici erga ea quae Dei sunt, non potest. *Animalis homo non percipit ea quae Dei sunt. Stultitia enim est illi.* Ezechiel Propheta vtriusque personam & spiritualis & animalis expressit. In persona spiritualis dixit de seipso: *Comedi volumen illud, & factum est in ore meo sicut mel dulca.* Vbi diuus Gregorius: *Ipsi de omnipotenti Domino sciunt suauiter loqui, qui hunc didicerunt in cordis sui visceribus veraciter amare.* In eius quippe ore Scriptura sacra dulcis est, cuius vitae viscera mandatis illius replentur: quia ei suauis est ad loquendum, cui interiorius impressa ad viuendum fuerit. Haec ille. Personam carnalis & muti, nescientis caelestia vel loqui vel gustare, his verbis describit: *Omni domus Israel attrita fronte est, & duro corde.* Attrita frons est (ait super haec verba Gregorius) in huius mundi actibus assueta: quia sicque sunt nonnulli, qui quietem cunctis mundi praemiis ac honoribus praepouunt; ita sunt nonnulli, qui ut in hoc mundo aliquid esse videantur, terrepis laboribus insu-

Gustus spiritualis. Homil. 10. in Ezech.

Rom. 7.

2. Cor. 4.

Ezech. 3. Vbi supra.

Ezech. 3. Vbi supra.

daot, insistant, caulis, permiscetur iurgiis. Et quamuis se corpore deficere inter labores sentiant; amore tamen terrenarum rerum demitti, delectabiliter fatigatur. Quibus per Prophetam dicitur: *Ephraim vitula docta diligere vituram*. Vitula enim in triturata arca assueta, etiam si relaxetur à labore, sponte redit. Sic quibusdam pravis mentibus nihil est difficilius, quam si eis præcipitur, vt in huius mundi actibus non laborent. Hæc Gregorius. Talis erat Turrianus ille, qui post annum 90. cum vacationem procurationis à Caeso Casare vltro accepisset, componi se in lecto, & velut exanimem à circumstanti familia plangi iussit: nec finivit antè tristitia quam labor illi sors restitutus est. Hæc Seneca lib. De brevitate vitæ, cap. 20. Isti omnes præposterò gustu sic terram amant, & terrena sapiunt, ac si nihil aliud quam terra essent, quorum gloria in confusione est, ait Apostolus. In horum linguam vt sapientia suæ saluam expuat Christus; necesse est. Sicut enim lippos oculos solis splendor offendit, sanos delectat: sic terrena sapientibus veræ sapientia delicia fastidio sancti spiritualibus autem & sanis admirabilem dulcedinem afferunt. Nam vt Iudæi carnales mannam cibum cælestem, & omne delectamentum in se habentem fastidiebant, cucumeres, pepones, cepe, & allia Egypti ei præferentes: sic seculi amatores carnis voluptates, honores, diuitias pro summo bono habenti eorum verò quæ ad Dei honorem, aut animæ salutem faciunt, nullo gustu afficiuntur. Hunc ingentem animi morbum vt Christus significaret, huius hominis muti non solum loquelam reddidit, sed & gustum restituit; imò idcirco prius salina sapientia linguam tetigit, & gustum reparauit, vt sic postea loqueretur rectè. Scribit Solinus. Bucephalum, Alexandri equum, quem armatus ad prælium esset, suisque phaleris regis ornatus, nullum alium sessorem admittere voluisse, quam ipsum Alexandrum; non armatum verò neque ornatum, quemuis agalonem aut samululam conscendete permisisse. Eadem est differentia animi cælesti armatura induti, diuinæ sapientia donis & gratiis exornati; atque eisdem vacui. *Indutus enim armaturam Dei*, non nisi Christum animo suo insidere patitur, non nisi *ex qua sursum sunt sapit, ubi Christus est, in dextera Dei sedens*. Hæc cælesti armatura qui caret, sapit ea quæ sunt super terram. Sed nos Christiani in Baptismo nostro diuinæ sapientia gustum accepimus, sub eadem carmonia, qua hic Christus vsus erat. Si adhuc terrena sapimus, meminerimus à Baptismi gratia

Exemplum.

Philipp. 3.

Simile.

Exemplum.

Simile.

Ephes. 1.

Coloss. 3.

nos excidisse; & per secundam penitentia tabulam eam reparare contendamus, Christi que opem implorare, vt imponat nobis manum.

6. Et suspiciens in cælum, ingemuit.

Locus moralis de statu hominis in peccato miserando; & de ipsius peccati turpitudine, enormitate, horrore. Christus enim hoc loco (quod in alijs sanandis nonquam fecisse legitur) idcirco *suspiciens in cælum*, qualique diuinam opem flagitans, vel potius ingenti quodam Dei auxilio atque fauore in se presenti opus esse significans, *ingemuit*, & vt in Lazaro quatruiduano suscitando fecit, *ingremuit spiritu*, & turbauit semetipsum, vt doceret hominis spiritualiter surdi & muti, id est, in peccatis obdurati, omnique pietatis sensu & gustu destituti, quanta esset miseria, quam acerba calamitas, quam difficilis curatio: ideoque quantis nos in cælum desiderijs & suspirijs suspicere, quantos gemitus edere conuenit, vt ex tam miserando peccati statu liberemur. *Suspiciens Christus in cælum, ingemuit* (ait sanctus Gregorius) non quod ipse necessarium gemitum haberet, qui dabat quod postulabat, sed nos ad eum gemere qui cælo præsidet, docuit: vt & aures nostras per donum Spiritus sancti aperiri, & lingua per saluam oris, id est, per scientiam diuinæ locutionis solui debeat ad verba prædicationis. Hunc locum tum de peccati in se turpitudine atque horrore, tum de eius statu, siue in nobis, siue in alijs amatè desendo, in alijs Dominicis iam latè tractauimus. Hic tamen aliqua addemus, prout Deus dabit, in materia enim tam utili & necessaria vix vnquam satis dici potest.

Ac primum, maximum malum esse debet, quod omnipotenti Deo gemitum excutere potuit. Sic olim in prima mundi ætate, quando *omnis caro corruerat viam suam*, Deus dolore cordis tactus intrinsecus fuisse dicitur Non quod dolor in Deum cadat, sed quod tam odiosa, horrenda, vilis, & absurda res peccatum sit, vt nullo satis dolore plangi queat, Deumque acerrimè offendant. Et vide breuiter quid sit Deum offendere. Primum in omnium bonorum auctorem & beneficentissimum tibi Patrem peccas. Et hæc omnia tam in genere, vel totius mundi, vel omnium fidelium communia, quam in particulari propria cuique à Deo collata beneficia enumerati possunt. Parum certè homo ab homine peteret, qui id solum postularet, vt si quando beneficia aliqua ipso actu

Peccati status & turpido.

1. Iam. 11.

Homil. 10. 18. Exch.

Domin. Pass. 1. x. 1. Domin. 9. post Pent. text. 1. &

Domin. 10. post Pentec. 1. 6.

Gen. 6.

Peccati enormitas.

Simile.

Pars Æstimalis.

Q in

Solus amor
amore repen-
ditur.

Luca 11.
1. Math. 5.
Psal. 103.
Job 9.
Apocal. 1.
1. Reg. 2.
Psal. 144.
Hebr. 11.
Simile.

Psal. 73.

Luca 22.
1. Reg. 21.

Psal. 9.
Math. 14.

242. PROMPTVARIVM MORALE

in eum exerceat, tum temporis diligeret. Quid enim minus peti potuit? Quum enim omnes alie operie & labores alterius generis mercede compensari possint, nec est opus, vt qui pro altero iter fecit, verbi gratia, ab eo vicissim id expectet, vt pro se iter faciat, sed pecunia, vel quauis alia mercede talis labor compensari potest; solus amor amore re-
penditur: qui amat, amari vult, nec amatori se inquam satisfaciat, nisi vicissim ames. Deum ergo perpetuo nos amantem, singulis horis atque momentis actu benelacientem, quia & esse, & vitam, & victum, & gratiam in statu virtutis, patientiam in statu peccati (omniabeneicia excellentia) nobis confert: si non redamamus, si offendimus, nec minimum illi muniti amoris officium reddimus, hoc vno nomine grauiter & acerbè peccamus. Quod si tam tui amantem offendere nullo loco ducis, at vide in quam potentem impingas. In illum stupide offendis, & contra illum calcitras, qui potestatem habet mittendi animam tuam & corpus in gehennam igni. xterni: qui nutu suo terram conuertit: qui tangit montes & fumigant, cuius ira nemo resistere potest, sub qua curuantur qui portant orbem, qui clauis habet vite & mortis, qui deducit ad inferos & reducit, cuius magnitudinis non est finis, in cuius manus incidere horrendum est. An non illum insanum dicas, qui obuerso capite in columnam aeneam magno impetu impingat? At multo insanor est, qui sciens & prudens omnipotentem Deum audacter offendit. Deinde quis tu es qui Deum offendere non vereris? Nonne puluis & cinis, & tercia vermiculus? Vide quid ore Deum Propheta: *Memor esto huius, inimicus improperauit Domino, & populus insipientis incurauit nomen tuum. Petit à Deo vindictam, quod vilis puluisculus infinitam Dei maiestatem contempere audeat. Denique quæ tandem tanta causa est, vt tu talis tantum ac talem Deum tam beneficum, tam potentem, tam temere & identidem offendas? Aliquod forte ingens bonum tuum aut aliqua vrgens necessitas tua? Si ita, aliquando sic se rem habere vt quum Petrus metu proisset Christum negauit, vel quum Saul non veniente tempestatu Samuele, ne populus ab eo nouello rege dilaberetur, sacrificium obtulit, & sacerdotale munus sibi arrogauit. Aetu, quoties modici lucelli, breuissimæ voluptatis causa in Deum peccas, & hamo anreo pisciculum venatis? Propter hoc exclamat Propheta: *Propter quid irritauit impius Deum? Et fortius exclamat Christus: Quam dabit homo commutationem pro anima sua?**

aut

IN DOMIN. XI. POST PENTEC. 243

aut quid proderit homini, si vniuersum mundum lucrificiat, anima vero sua detrimentum patiat? His ergo de causis suspiciens Christus in cœlum, ad peccatoris insignem audaciam, temeritatem, stultitiam ingemuit.

Sicut pius pater phrenetici filij insanam lætitiã, illo ridente, deplorat, & quo magis ille ridet, eo magis gemit: ita Deus nostram in peccando dementiam deslet, sibi que acriter displicere, multis modis ostendit. Peccator quidem quam diu in peccato suo est, & affectum ac voluntatem peccandi retinet, tam diu nec dolet nec ingemiscit, nec sentit vel onus vel turpitudinem peccati: quia videlicet peccatum adhuc in suo loco sibi conaturali sistit & manet, nempe in voluntate & affectu. Locus enim peccati proprius & subiectum proprium neque corpus est, quia lapides & ligna non peccant, neque sensus est, quia bruta animantia non peccant, neque etiam ipse intellectus, quia eius est dicere & dirigere, non facere aut exequi, sed sola deprauata voluntas.

Quemadmodum ergo elementum in suo loco non ponderat, vt de aqua manifestum est; in qua si quis ad tempus immergatur, vt in profundo maris aut fluij sit, supernatantis aque pondus non sentit omnino; at extra aquam positus, vna aut altera aque amphora humeris imposita, vehementer se grauari sentit: sic omnino peccatum adhuc in actu & voluntate manens non ponderat, non grauatur, non molestat, sed voluntatem semel egressum, & affectu deposito, intolerabile onus videtur. Dauid perpetrato adulterio, quam diu in peccati voluntate mansit, nullum onus sensit, sed de peccato in peccatum processit, & adulterio homicidium adiunxit, innocentem Vriam interficiens. Atqui vbi

Reg. 11. & 12.
Psal. 77.
Epist. 57.

locum peccatum exceisset, vide quid dicat: *Iniquitates meae supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauata sunt super me. Anxietus sum, & humiliatus sum nimis, & rugiebam à gemitu cordis mei.* Eleganter & sapienter Seneca: *Optimum aliarum artium peccata artificibus pudori sunt, offenduntque deerrantem: vitæ peccata delectant. Non gaudet nauigio gubernator euerso; non gaudet agro medicus elato; non gaudet orator, si patroni culpa reus cecidit: at contra omnibus crimen suum voluptati est. Læatur ille adulterio alius furto, mendacio alteri; nec ante illis culpa, quam culpa fortuna,*

Simile.

Peccati sensus
et amittitur.

Simile.

Exemplum.

Dissimilia.

Q 2

Peccati re-
morius,
Ibidem.

Seneca ubi su-
pra.
Apothebe-
gma.

Diffimilis.

fortuna, casus aut exitus acerbus displicuit. Hoc totum facit peccati affectus & voluptas adhuc manens.

Ad hunc hominum in suis peccatis stuporem Christus hic ingemuit. Ipsa enim natura horrorem peccati animis nostris insensit. Vnde Seneca: *Tuta scelera esse, secuta non possunt. Multos fortuna liberat poena, metu neminem. Quare? Quia infixa nobis eius rei auersio est, quam natura damnauit.* Sed sic naturam consuetudo peccandi deprauauit, vt nec rectum videre, nec peccati sentum habere possit. In quo ethnicis detiores nos Christiani sumus. Epicurus voluptatis assertor, quum nihil iustum esse naturam diceret; improbe & impietatem adiecit, *crimina vitanda esse, quia vitari metus non possit. Potest enim (inquit) nocenti contingere, vt lateat latendi fiducia non potest.* Et alius Philoſophus, Lucretius: *Multis se quisque modis semper fugit.* Varias voluptates consecrando, & sicut aegri corpore solent, mutationibus loci, cibi, strati, quasi remedijs inuoluit vtēdos, sed quid prodest, si se non effugit? *Sequitur se ipse, & urget grauissimis comest, animi morbus, & conscientia mactat.* Atque hæc quidem illi. Sed maior videtur nostra impietas, & ulterius progressa iniquitas, qui identidem peccando, & sensum peccati amissimus & noticiam. In omni corporis aegritudine, quum principia dubia sint, & nomen morbi quaeratur, progressus certi sunt; & quo magis inualescit, eo & actius sentitur, & certius dignoscitur. At contra in animi morbis, in peccatis, quum principia clara sint, & primis scrupulis magis stimulemur, quo quis peius se habet, eo minus sentit: quo quis saepius peccat, eo minus compungitur; & in multo progressu exultationes quaruntur, ac demum virtus aliqua esse videtur, quod magnum scelus est. Nam febrem quidem, maximè paulo acriorem, nemo sanitatem dixerit; nec tabem paulo diuturniorem quis bonam corporis habitudinem appellauerit; nec podagram pedum velocitatem, aut palliorem ruborem esse aliquis affirmauerit: vitij tamen, & quidem quo magis inualerint, virtutum nomina imponuntur: vt iræ animi fortitudo, amoris amicitia, inuidiæ emulatio, superbiæ magnanimitas, calliditati prudentia, auaritiæ frugalitas; ignauiæ cautela ac diligentia. Ita singulis ferè vitij patrocina virtutum inuenta sunt: nec peccata agnoscimus quidem, tantum abest vt eorum sensu tangamur. Sic in luce gratiæ constituti, naturæ lumen amissimus. Hic est horrendus peccati exitus,

hæc

hæc labe, hoc venenum. Et hodie verum est, quod de suo tempore, florente tunc imperio Romano, scripsit Seneca: *Cum videris forum multitudinem referentem, & septa concursu Lib. 2. de Ira, omni frequentia plena, & illum circum in quo maximam suis cap. 4. partem populus ostendit, hoc scito, istic tantundem esse vitorum, quantum hominum.* Hanc peccati cecitatem, enormitatem, frequentiam, suspiciens in cælum ingemuit Christus.

7. Et praecepit illis ne cui dicerent.

Locus moralis de fuga gloriæ, & existimationis propriæ, Gloriæ fuga. Hinc de non appetenda ex bonis operibus laude ab hominibus. Hunc locum directè, & ex similibus Christi verbis iam tertio tractauimus, Dominica 3. post Epiphaniam, textu & loco 3. vbi Christus sanato caeco dixit: *Vide nemini dixisti.* Dominica 4. Quadragesimæ, textu & loco 6. vbi Christus facta panum multiplicatione, *videns quia volebant turbam rapere eum, vt facerent Regem, fugit in montem ipse solus.* Dominica passionis, textu 5. vbi Christus Iudæis dixit: *Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.* Indirectè verò toties hic locus tractatus iam fuit, quoties vel contra superbiam, ambitionem, vanam sui ipsius ostentationem; vel pro humilitate, & de sui ipsius humiliatione diximus. Quorum prius iam in sex locis postertius in quinque locis tractauimus. Contra superbiam, & vanam gloriæ affectationem, Dominica 3. Aduentus, text. 6. Domin. 4. Aduentus, text. 6. Domin. 2. post Pentec. text. 4. Domin. 5. post Pentec. text. 1. in fine. & Domin. 10. post Pentec. textibus 1. 2. & 7. De præstantissima humilitatis virtute, & necessaria sui ipsius humiliatione, dictum est, Domin. 3. Aduentus, text. 8. Dominica 3. post Epiphaniam, text. 8. Domin. in ramis Palmatum, text. 3. Domin. 4. post Pentec. text. 5. & Dominica 10. post Pentecost. text. 8. Fuit ergo hic locus iam quater decies explicatus. Inde depromat Concionator, quæ hic dicenda putabit. Pauca tamen, donante Christo addemus, quia nulla vel acerbior, vel magis vulgaris est animarum atque virtutum pestis, quam vana sui ipsius vel ostentatio, vel complacentia, vanæque laudis & existimationis affectatio. Sanctè cecinit, & salubriter monuit Anna Samuelis mater: *Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes, 1. Reg. 2. Recedat vetera de ore vestro: id est, vaniloquia quibus assuecistis.* Taxat Phenennâ alteram viri sui uxorem, quæ de prole

sua gloriabatur, & sterilitatem Annæ exprobrauerat: *Deus scientiarum Dominus est. & ipsi preparantur, cogitationes.* Ille nouit & omnium rerum quæ accidunt causas, & cordium nostrorum occulta: quæ duo ad non gloriam mouere debent. Quicquid enim vel nobis boni, vel aliis mali accidit, aut datum est; quum huius discriminis causam solus Deus sciat, non est quod quisquam superbiat, sed quod Dei occultum iudicium reformidet, qui quosdam eleuans alludit, quosdam humilians exaltat: qui cuius uult miseretur, & quem uult indurat. Rursum quum Deus solus seruetur corda & renes, & Dominus nouit hominum cogitationes, quoniam uana sunt, id est, quod malum in seipsis inaniter inflari, quam in Deo omnium largitore solide subsistere; frustra suam gloriâ affectat superbus, etsi homines latens, Deum tamen non latens. Totum illud Annæ canticum in laudibus humilitatis versatur, & contra superbiæ uanitatē declamat. Quid profuit Roboam filio Salomonis uanissima illa sui iactatio qua dixit: *Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei?* Nōne ex duodecim tribubus quibus imperabat, decem amisit? Sancte mouit suum filium Tobias senior: *Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo uerbo dominari permit- tas.* In ipsa initium sumpsit omnis perditio. Quod & Propheta regius cecinit: *Disperdet Dominus uniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam.* Et per alium Prophetam Deus dicit: *Auferam de medio tui magniloquos superbia tuae. & non adicies exaltari (id est, superbiere) amplius in monte sancto meo. Et derelinquam in medio tui papulum paup., om. & egenum. & sperabunt in nomine Domini.* Prædicat Propheta quales futuri erant illi, noui Testamenti, eo semel per Christum propalato: humiles uidelicet, qui non in seipsis gloriarentur, sed in Deo sperarent. Talis erat Paulus, qui hanc superbiæ uanitatē longissimè fugiens, ita scribit: *Non audeamus inserere aut comparare nos quibusdam, qui seipos commendant, sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis, non in immensum gloriabimur.* Docet suo se quemque metiri pede, nec inaniter supra id quod est efferni. Aptè Phocion Atheniensiam dux euidam iactabundo respondit: *Cupressi sunt plaud similes sermones tui. Illi enim magni sunt, nec ullos fructus ferunt.* Sic apud nos fugi, vlmus, alixque multæ arbores. Holophernes dum superbiſsimè gloriaretur, diceas ad Achior: *Cum percussero omnes Iudæos quasi hominū unum, tunc etiam ipse cum illis Assyriorum gladio interibit.*

*Psal. 101.
Rom. 9.
Psal. 7. & 91.*

*Exemplum.
3 Reg. 17.*

Tib. 4.

Psal. 11.

Sophon. 2.

*Exemplum.
2 Corint. 10.*

*Apophteg-
ma.*

*Evangel. lib. 7.
cap. 11.*

*Exemplum.
Iudic. 7.*

ad eò nihil fecit, ut saluis omnibus Iudæis, ipsius caput mulieris Iudææ manu præscinderetur, totūq; eius exercitus à Iudæis deletus fuerit. Idem accidit Sennacherib per Babilonem suam exprobranti, & certum interitum Hierosolymæ comminanti: petiit enim ipse cum toto exercitu suo, Itanre & florente ciuitate. Sicut canes multum larrantes minus mordent, sic multum iactabundi minus præstant.

Atque hæc quidem iactantia absque actione uirtutis assumitur, & de necdum factis, sed quæ facienda præsumit inflatur; tanto uanior quanto protus inanior. De quo genere uide plura in Dominica 3. Aduertus, text. 2. Sed nec de ipsa iam peracta uirtute, non de rebus utcumque præciatè ac laudabiliter gestis, vel gloriandum apud nos ipsos, vel alienam laudem captandam esse, docet in hoc Euangelio Christus, præcipiens surdo & muto, quem sanauerat, ne cui diceret. *Qui enim in bonis operibus ab hominibus, non à Deo gloriam querit, perspicuè ostendit, se non Dei filium, sed hominum seruum esse; ideòque hominibus placere cupiens, & Christi seruus non est.* & Christum grauissimè ostendit. Aquila probat pullos suos genuinos ac germanos esse, si apertis oculos in solem intendant: quod qui non faciunt, in terram deiecte ut supposititios, non suos. Sic Deus probat opera nostra, si recta intentione in eum ferantur, si eius gloriam & obsequium ante oculos habent. Quæ enim non Deum respiciunt, sed ad hæc inferiora referuntur, non pro filiorum suorum operibus agnoscit, sed in terra dimittit, ut hic mercedem suam totam accipiant. Nōne uero yxor illa viro suo maximè displicet, eumque grauissimè offendit, quam quotidie uidet curiosè se ornantem, ut aliorum oculis placeat, non viro suo? nōne eam certissimè adulteram iudicabit? Sic plures Deum offendunt, qui circa uirtutis actiones solliciti, non nisi ut hominibus placeant, & ab hominibus laudem caprent, id faciunt, horum animus fornicatur à Deo, ut seruiat creaturæ. Vnde iacob: *Adulteri, ne scitis quia uicinia huius mundi inimica est Dei?* Deinde huiusmodi uani ostentatores, utcumque momentanea aliqua laudis uoluptate trullentur, ad extremum sempiterno dolore torquentur. Quem admodum enim mimi in theatro tota die saltant, & corpora miris modis agitando fatigant, ob id solummodo, ut spectatoribus placeant, & plausum theatralem cum aliquo lucello pecuniario accipiant; sed nocte adueniente, & spectaculo finito, maximam omnium membrorum fatigationem re-

*Aliud.
1 Reg. 17.*

Simile.

*Galat. 1.
Similis.*

24

Leuit. 4.

portant; & ante aratem fracti; debiles ac claudi fiunt: sic omnino vanæ gloriæ cupidi, mille modis pietatem simulat & circa externa virtutum opera variè se cruciant; sed sub mortem nihil illis superest nisi labor & dolor; & lassati in via iniquitatis, id est, licitæ virtutis, verè vias difficiles ambulauerunt: quia magnis & honestis laboribus infernum mercati sunt, quia sol iustitia non illuxit illis, quia Dei gloriam ante oculos non habuerunt, sed suam in omnibus quaesierunt. Quod ne fieret, Christus sanato surdo & muto, rei gestæ famam & commendationem studiosè auersatur.

3. Quanto autem ei præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur.

Locus moralis duplex. Vnus, quod gloria fugientes sequitur; sicut hic Christus à populis eo magis prædicabatur, quo magis ab illis prædicari recusauit. Alter, contra torporem fidei & ignauiam nostram, qui accepto mandato, ut omnia lingua confiteatur quia Iesus Christus est in gloria Dei Patris, Christum tamen non conuictum, non prædicamus, non admiramur: quod isti, Christo etiam prohibente ne id eorum tempore fieret, fecerunt tamen, & studiosissime fecerunt, dicentes: *Bonè omnia fecit: & surdos fecit audire & mutos loqui.* Prior locus iam aliquoties tractatus est, quum de humilitatis amplissima mercede, & hac maxime propria, quod quanto quis se humiliat, tanto exaltatur magis, disseruimus: vt in Dominica 3. Aduentus, text. 8. Dominica 4. post Pentecost. text. 3. & Domin. 10. post Pentec. text. vltimo. Posterior locus etiam in superioribus explicatus est, in Dominica in ramis Palmarum, text. 4. & Domin. Paschæ, text. 3. De sensu verborum Christi aliquid tantum hoc loco notabimus. Christus hic præcipiens sanato surdo & muto, eiusque amicis, qui eum sanandum adduxerant, ne cuiquam hoc dicerent, non ea intentione præcepit, ne id facerent, vt verba sonant; sed vt ostenderet se illam gloriam non captare, simulque vt hac prohibitione eorum fides illustrior redderetur. Sic quum sanato leproso dixisset Christus, *Vide nemini dixeris*, adiunxit Euangelista, vtique in hominis laudem, non vituperium: *Ille autem egressus cepit prædicare & diffamare sermonem.* Similiter sanata filia archisynagogi, præcepit illi Christus *vehementer*, vt nemo id sciret. Refert tamen alius Euangelista de hoc facto: *Et exijt fama hac in iherusalem terram.* vtique referentibus illis qui presentes aderant, & quibus præce-

Matth. 8.

Marc. 1.

Marc. 5.
Matth. 8.

preceperat, ne quis id sciret. Denique post illam nonobilissimam Petri confessionem, quod Christus esset filius Dei, *Matth. 16. &c. præcepit Christus discipulis suis, vt nemini dicerent quia ipse esset Iesus Christus: quos tamen postea, vt hoc dicerent ac prædicarent, misit binos & binos ante faciem suam: & vt in illo nomine baptizarent, ac miracula facerent.* *Lucæ 9. Ioan. 4.* Est ergo hoc Christi præceptum doctrina non obligatio: quam eius mentem isti optimè adsecuti, tanto magis prædicabant Christum, quanto ne id fieret præcipiebat magis; hoc est, vt id fieret docebat magis. Sic amantes vetant interdum fieri, quod maxime cupiunt, vt amarium suorum amorem certius probent. Verè enim amantes hoc genus præcepti & optimè intelligunt, & alacriter adimplent.

EVANGELIVM DOMINICÆ
XII. POST PENTECOSTEN.

BEATI oculi qui vident qua vos videtis. *Lucæ 10.* Dico enim vobis, quod multi Propheta & Reges voluerunt videre qua vos videtis, & non viderunt; & audire qua auditis, & non audierunt. Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illum, & dicens: Magister, quid faciendo vitam aeternam possidebo? At ille dixit ad eum: In Lege quid scriptum est? quomodo legis? Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuum sicut teipsum. Dixitque illi: Rectè respondisti, hoc fac, & viues. Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum: & quis est meus proximus? Suscipiens autem Iesus, dixit: Homo quidem descendeat ab Hierusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum; & plagis impostis, abierunt, semiuiuo relicto. Accidit autem vt sacerdos quidam descenderet eadem via, & viso illo præterijt. Similiter & leuita, quum esset secus locum, & videret eum, pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, & videns eum: misericordia motus est. Et appropians, alligauit

vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponens il- lum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabu- lario, & ait: Curam illius habes, & quodcumque superero- gaueris, ego, cum rediero, reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus: Vade, & tu fac similiter.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. Beati oculi qui vident qua vos videtis. De vera laude iustorum, etiam in hac vita.
2. Et ecce quidam legissetis superex, tentans illum, & dicens. De do- ctina & scientia cum virtute & pietate necessariò coniungenda.
3. Diliges Deumquem Deum tuum ex tota corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus virtutibus tuis, & ex omni mente tua. De amore Dei super omnia.
4. Et proximum tuum sicut teipsum. De dilectione proximi.
5. Ille autem volens iustificare seipsum, dixit. Contra hypocrisisim, & falsam sanctitatis opinionem affectatam.
6. Videtis enim, misericordia matris est, &c. De misericordie operibus erga proximos.
7. Vade, & tu fac similiter. De honorum operum necessitate.

I. Beati oculi qui vident qua vos videtis.

Laudanda vir- tus.

Matth. 11. Domin. 2. Ad- nent. text. 2. Ioan. 1.

Matth. 12. Matth. 2. Job 1.

Matth. 13 & 16.

LOCVS moralis de vera laude iustorum, etiam in hac vi- ta. Est enim laudis cupiditas à iusto penitus excutienda est, ad necessariam humilitatis custodiam, & propter super- bire periculum; tamen, ut ipsa virtus laudem meretur; sic eam à nobis laudari convenit: nec vietus tantum ipsa, verum & virtute præditi, iusti & boni studiosè interdum laudandi sunt. Christus Ioannem Baptistam accuratè laudavit, ut in alia Dominica dictum est, vbi & hunc locum tractavimus. Laudavit quoque Nathanaëlem, dicens: Vere Israelitis hic est, in quo dolus non est. Laudavit etiam torant & in facie Centurionem, & Chananeam mulierem, huic dicens: O mulier, magna est fides tua, de altero præsentè dicens: Non inveni tantam fidem in Israël. Sed & sanctus Iob in Scriptu- ris à Deo laudatur: Nonne considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus, acti- mens Deum, & recedens à malo? Sic hoc in loco laudat Christus discipulos suos, eos beatos vocat propter ea que viderant, id est, propter fidem & obedientiam in doctri- nam eius. Nam corporaliter Christum omnes ferè Iudæi viderant, quos tamen adeò beatos non vocat, ut gentem

pravam atque peruersam nuncupet, futurum asserens, ut Ni- niuitæ, meretrices, peccatores surgant in iudicio, qui eos con- demnent. Beatos igitur eos vocat, quia cum fide viderunt, & cum obedientia audierunt Christum, & doctrinam eius.

Hæc autem laus & commendatio pietatis ex triplici ca- pite utilis est. Primum ex parte iustorum, quia tum hæc illis propter tria laus debetur (ut in alia Dominica ex Christi verbis explica- tum est) tum virtus laudata crescit, si vera virtus est. Quomodo enim probatur in sufflatorio argentum, & in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis. Quando segetes multum cre- uerunt, ita ut spicas iam proferant, & ad maturitatem tendat, cupiunt earum domini ut venti quidam spurent, quibus gra- na tumescant, & grandiora ac pleniora fiant. Quod ut in so- lidis granis vrile est, & spicam turgentem iuuat, inanem ve- rò & tenuia grana exiccat & vrit ventus: sic solidam virtu- tem auget laus, quia animum iusti ad eius pulchritudinè ma- gis accendit, tenuem & debilem virtutis actionè penitus cor- rumpit; quia dum laude inflatur, euanescit. Qua de re sic diuus Gregorius: Cùm humana lingua attestatione laudamur, occulta pulsatione requirimus quid de nobis ipsis sentiamus, ut in hoc hu- miles permaneamus. Superba etenim mens etià quum de se falsa dicuntur, exultat, quia nõ apud Deum qualiter uiuat, sed apud homines qualiter innotescat, excogitat. At contrà si cor veraciter humile est, bona que de se audit, aut minimè recognoscit, & quia falsa dicuntur metuit, aut certè si adesse ea sibi veraciter scit, eo ipso formidat, ne ab æterna Dei retributione pereant, quo hæc cõ- siderat hominibus diuulgata. Qua ex re agitur, ut electorũ ani- mus magno laudum suarum igne cruciatur, atq; ab omni torpo- ris sui rubigine maxore cogitationis excogatur. Cauti enim cõ- sideratione trepidat, ne aut de his in quibus laudatur & nõ sunt, maius Dei iudiciũ inueniat, aut de his in quibus laudatur, & sũt, competens præmium perdat. Vnde plerunque fit, ut sicut iniustus ex laude sua polinitur, ita vir iustus auidã laude sua purgetur. Hæc ille. Huius rei exemplum sanctissimus Pater Augustinus præbuit. Quum enim à sancto Paulino miris laudibus per e- pistolam extolleretur, respondit: Putes me quidem tantum boni de me credere, sed plus piget tibi non credere. Est quod faciam. Non me credam talem, qualem putas, quoniam non agnosco: & credam me ab te diligi, quoniã sentio & planè perspicio. Ita nec in me temerarius, nec in te ingratus extitero. Et paulo post, quia per eam licitissimum & sui amantissimum quendam hæc epi- stolam dederat, adiecit: Neque huic tam familiari amico meo

Virtutis laus propter tria utilis. Domin. Pass. 1. Prouer. 27. Simile.

Moral. lib. 22. cap. 9.

Exemplum. Epist. 12.

velim

velim credas, qua de me forè laudans dixerit. Senti enim etiam ipsum sepe non mentiri studio, sed amandi propensione falli iudicantem. Et arbitrariam me accepisse quadam, quibus accipere à Domino patente ore cordi inhiarem. Et si hoc in os meum; quis non conyiciat, quanta de me absente meliora quàm veriora laus effundat! Rursum alio in loco: Non mihi placet, cum à charissimis meis talis esse existimor, qualis non sum. Profectò enim nò me, sed per me aliù sub meo nomine diligunt, si nò quod sum, sed quod nò sum diligunt. Fuit ergo sancto huic viro laus in eù sepe cògesta humilitatis materia, & purgationis argumētum, vt tãto sibi atētius prospiceret, quãto se ab aliis maiorè existimari cerneret. Sic in alia epistola perspicuè scripsit: Quod de nobis tã bene existimas, vt fideles Dei seruos nos esse credas, idq; ipsum in nobis corde purissimo diligas, gratuladũ potius tua beneuolentia quã tibi gratia agēda sunt. Tibi enim prodest ipsam diligere bonitatem: quam profectò diligit qui eũ diligit què credit bonũ, siue ille talis sit, siue non. Quapropter tibi hac de re gratulandum est. Quales autem nos simus, quantumq; in Deum promouerimus, ipse viderit, cuius non solum de hominis bono, sed homine ipso non potest errare iudicium. Gratias verò tibi vberes agimus, quòd nos cum laudas, tanquam tales simus, mirabiliter hortaris, vt tales esse cupiamus. Hæc ille. Sic nimirum virtus laudata crescit, quãdo & per humilitatem seipsam deprimat, & per proficienti studium seipsam erigit. Sic enim conatus humanos diuina gratia secundat, qui humiles repleuit bonis, & diuites dimisit manus: hoc est, qui sibi diuites, pleni, saturi videntur.

Epist. 126.

Luca 1.

2. Virtutis laus alios extimulat. Moral. lib. 23. cap. 7.

Simile.

Text. 8.

Ex altero capite laus virtutis utilis est, quia alios ad virtutem extimulat. De quo diuus Gregorius: Plerumque ad exercenda bona opera, aliena nos vtiliter exempla persuadent. Et clemente humili opinionis aliena bona suscipimus, nostra vel ad melius bona producimus, vel ad bonum mala permutamus. Cumq; nos de vita proximi fama splendor irradiat, mens nostra, que ad obrimendum virtutis iter se dirigit, quasi in luna lumine gressus patit. Sicut enim lux lumen à sole mutuat, hæc inferiora, etsi obscurius, quadamtenus tamen illuminat: sic proximorum laudabiliter facta, ex diuinæ gratiæ lumine profecta, etsi tenuius, aliquatenus tamen ad virtutem excitant. Sic Miltiadis trophæa Athenis erecta, dormire Themistoclem non sunt passa. De qua re vide plura in Dominica 2. Aduetus. Sic excitat hoc loco Christus discipulorum suorum animos, vt maximo hoc beneficio intellecto, quale veteres Patriarche non acceperant, & propter quod beati eorum oculi dicerent

cerentur, ad Christum diligendum & audiendum magis ac magis inflamarentur.

Tertia causa laudandæ virtutis est, Dei gloria, & nostra erga eum gratitudo. Ad hoc hortatur Apostolus: Omne quocunq; facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agētes Deo, & Patri per ipsum. Gratitude est veluti clavis viscerum Dei, qua plerumque ipsa aperiuntur, vt inde ingentes thesauri prodeant. Ad hanc perpetuã animi gratitudinē veterem populum excitauit Deus, quum iuberet in Arca fœderis virgam Aaronis, quæ sternerat, & duas tabulas Legis in monte Sina acceptas recondi atque asseruari: vt videlicet ex illorum præsentia, accepta à Deo beneficia recordarentur. Quum exploratores terræ Chanaan in ciuitate Iericho à Raab meretricie absconiti dimitterentur, illaque huius beneficii vicissitudinem ab illis responderet, dixerunt illi exploratores: Innoxij erimus à iuramento hoc quo adiurasti nos, si ingredientibus nobis terram, signũ non fuerit funiculus iste cocineus, & non ligaueris eum in fenestra per quam dimissi fuertis nos. Obserua iussisse eos, vt in eadem fenestra, per quam dimissi fuerant, & in qua beneficium acceperant, nec alibi signum apponeret, vt eo conspecto, beneficii accepti recordarentur. Oportet nos vias & modos querere, quibus ad Dei beneficia recolenda, & grato animo commemoranda excitemur. Inter alia hoc vnum est, vt aliorum virtutes, quæ Dei dona sunt, pleno ore prædicemus. Sic amico suo, qui eũ laudauerat, gratulabatur Augustinus, eo quòd ipsum laudans, Dei dona laudaret atque diligeret. Tibi (inquit) ad mercedem beatitudinis, quòd ad hanc rem attinet, satis est, quòd nos tales credens, quales oportet esse seruos Dei, toto sinu cordis amplecteris. Philosophi huius mundi, quia scientiam Deum non sicut Deum glorificauerunt, id est, debitas gratias non egerunt, nec Deo accepta retulerunt, sed sibi, quæ inueniant, tribuunt (hoc enim est Deum non glorificare sicut Deum, sicut Regem aut benefactorem tanquam talenti ille glorificat, qui eius accepta beneficia gratanter recollit) ideo traditi sunt in reprobum sensum, in desideria cordis turpissima: quæ pœna fuit omnium acerbissima. De hac in Deum gratitudine iam in aliis Dominicis latè diximus.

Ad Dei gloriam laudanda virtus. Coloss. 3.

Allegoria.

Exod. 25.

Exemplum.

Isus 2.

Epist. 126.

Roman. 1.

Domin. 1. post

Epiph. text. 7.

Domin. Palm. text. 3.

2. Ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illum, & dicens.

Locus moralis, de doctrina & scientia cum virtute & pietate

tate necessariò coniungenda. Iste legisperitus iuxta titulum & professionem suam clauem scientiæ tenebat, sed ea inani- ter inflatus, Christum, quem vt Prophetam omnes habebant, tentare maluit quàm audire, nec querere, vt discat, sed vexare, vt in verbo capiat, nec deniq; eius sanctis præceptis obedire, vt saluus fieret, sed eum superbè examinare, vt doctus ac celebris videatur. Cauendus summopere hic hominum literatorum morbus, qui ferè vnus omoiũ in Ecclesia hæresum causa fuit, dum non ab Ecclesia discere, sed singulariter sapere volunt: qui etiam ipsi doctis, alioq; Catholicis & orthodoxis, maximum salutis æternæ impedimentum esse solet, dum sua scientia confisi, nec conciones audire, nec vulgaria pietatis exercitia subire, nec publicas orationes frequentare, nec denique à quoquam vel in vsu Sacramentorũ, vel extra, doceri, moneri, corrigi dignantur. Propter hoc exclamauit sanctus Pater Augustinus *Surgunt indocti, & calum rapiunt; & nos cum doctrinis nostris ecce in carne & sanguine volucamur.* Magis quippe ad pietatem dociles sunt, quorum minor est doctrina, quia magis illi humiles & pauperes spiritu esse solent. Magnus ille Arsenius, vir in seculo literarum & eruditionis nomine celebris; ideoq; ex magno doctorum numero vnus Romæ delectus, qui inde Cõstantinopolim vocatus, duobus Theodosij Magni filijs Arcadio & Honorio, qui & postea imperarunt, pædagogus esset, postea eremita factus, solebat de animi cogitationibus ac tentationibus Ægyptium quendam monachum, rudem profus & illiteratum, frequenter percontari. Rogatus cur id faceret, respondit: *Quis huius rustici illiteratam planè inscientiam fateor me nondum didicisse.* moxq; adiecit: *Diuinitus me edocuit non agnosco, et si ex acqui sita doctrina non pauca sciam.* Quare idem Arsenius ab Euagrio monacho in Græcis disciplinis multum versato, interrogatus cur monachi Ægyptij indocti & rudes tot insignes essent virtutibus; alij autem magnam assecuti doctrinam, ne mediocria quidem rectè gerere possent, respondit: *Nos, qui alienis scilicet confidimus laboribus & disciplinis, ideo ex bonis tanquam propriis non facild possumus fructum aliquem facere aut percipere. Nunc autem, qui sunt in solis propriis occupati laboribus, merito proprios quoque fructus colligunt.*

Voluit dicere, viros doctos alienas virtutes magis admirari, callere, & obseruare, quàm exsequi & imitari: pios verò indoctos in ipsis pietatis operibus totos exerceri ideoq;

ideoq;e proprios fructus carpere, magnasq;e virtutes operari. Sic obseruare licet frequentiora & celebriora miracula ab illis seu nostri temporis, seu antiquioribus religiosis facta esse, quorum in illis in sui ipsius maceratione & mortificatione consistit, quàm ab illis, quorum professio in omni-gena quadam omnium disciplinarum cognitione, & in aliis docendis, varièq;e instituendis, siue per conciones, siue in scholis publicis versatur. Quod si in illis ita accidit, quorum cum summa pietate excellens eruditio coniuncta est, quid aut quantum erit sola doctrina, à pietate seiuncta? Eleganter Seneca: *Omnia suo bono constant. Vitæ fertilitas commendat, sapor vinum, velocitas ceruum. Quam fortis dorso iumenta sint, quæris, quorum hic vnus est vsus, ieremiam ferro. In cane sagacitas prima est si inuestigare debet feras, cur sus, si consequi, audacia, si mordere & inuadere. Id in quoque optimum est, cui nascitur, quo censetur. Homo Deo fruendo nascitur. Ratione antecedit animantia cætera. Virtute igitur & pietate præstare debet.* Hæc ille, vt Philosophus planè Christianus. Quemadmodum enim Hippomachus Aliptes (vt refert Plotarchus) quibusdam laude efferebant prælongũ quenda ac prælongis manibus hominem, tanquam ad pugilum certam idoneum, aptè respicitur; Sanè ita, si suspensa in alto corona foret detrahenda: eleganter notans corporis proceritatem, nisi robur membrorum, & fortitudo animi accedat, ad certamen athleticum parum aut nihil facere: eodem modo frustra virum doctum, & quantalibet scientia præditum laudaueris, nisi vera pietate, & solidis virtutibus animum præterea excolueris, quia corona gloriæ caelestis non eruditione, sed pietate obtineretur: nec venit regnum Dei cum obseruatione, Luca 17. vt curiosi Phariseis respondit Christus; sed in omni sollicitudine expectantibus Dominum suum donec reuertatur Math. 23. à nuptijs, oleumq;e bonorum operum in fidei & scientiæ lampadibus gerentibus, venit sponsus, venit Dominus & merces eius cum eo: nec denique speculatores subtiles, & Esaiæ 61. audtores docti, sed factores verbi iustificauerunt: quia re- Rom. 2. gnum calorum vini patitur, actione studiola comparatus, & violenti rapiunt illud; actiuo & seruido in opere, à desidijs aliis, solaq;e præclara scientia contentis, quasi manu iniecta, auferunt illud. Math. 23.

Quare verbi doctores & magistros sic monet Salomon: *Bibe aquam de cisterna tua, & sicut a putei tui deriuetur fons.* Pro. 1. Quod

Confess. lib. 1. c. 8.

Exemplum.

In vita eius apud Surenium, tom. 4. p. 111.

Apophthegma.

Epist. 77.

Lib. de cupidit. diuitiar.

Simile.

Luca 17.

Esaiæ 61.

Rom. 2.

Math. 23.

Cura pastor.
par. 1. admon.
31.

Prou. 19.

Vbi supra, ad
monit. 10.

Psal. 61.
Prouerb. 1.

Exemplum.
Math. 7.

Similia.

Apophthe-
gma.
De imitat.
Christi, cap. 1.
Cant. 1.

Quod sic exponit sanctus Gregorius: *Aquam pradicator de celsiserna sua bibit, quum ad eor suum rediens, prius audis ipse quod dicit, fontes foras deriuare, est exterius alius vim pradicacionis infundere.* Quemadmodum enim qui multam & puram aquam in cisterna domestica collectam habens, eam aliis liberaliter dispensat, sed ex ea nunquam, aut nisi parcissimè bibit ipse, stultus merito & infans habebitur, quin & sibi perire poterit: sic qui multa sciunt, & alios præclare docent, nihil interim ipsi eorum quæ docuerunt, opere exequentes, grauius insanunt; & honorum operum vacuum exitio sempiterno multantur. Vnde iterum Salomon: *Pigrado immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.* Quæ verba sic explicat sanctus Gregorius: *Piger restit sentiendo quasi vigilat, quamuis nil operando corpescat. Sed tandem recta sentiendo, vigilancia ipsa amittitur, dum à bene operandi studio cessatur. Ideoque mens quia se ad superiora stringendo non dirigit, neglectam se inferius per desideria expandit, vnde infra dicitur: In desiderijs est omnis otiosus.* Ita nempe comparatum est, vt qui vident meliora probantque, sed ex animi pigratia facere negligunt, & deteriora sequuntur, ex pigratia tandem, vt cumque vigili, in altum somnum decidant, ipsamque virtutem nec videant, nec probent amplius, sed tum opere, tum affectu & iudicio eam exhorreant: *gloriantes in iniquitate; latantes quum male fecerint, & exultantes in rebus pessimis.* Horum postea mens dissoluta, & prauis desiderijs corrupta esuriet, quia in ipsis nunquam satiabitur. Hic exitus esse solet doctrinæ & scientiæ à virtutis actione seiunctæ.

Scribæ & Pharisei Herodem docere potuerunt Christum in Bethlehem nasciturum: sed ibi eum cum Magis querere & adorare noluerunt. Ipse quoque Herodes diligenter inquit de puero Iesu: non vt eum adoret, sed vt interficiat. Tales sunt omnes legum diuinarum & humanarum doctores: qui non ideo sunt docti, vt legibus obediât, sed vt scientiæ famam & luctum consecutentur. Similes sunt dentibus inficitijs, quibus ad loquendum tantum, non ad comedendum edentuli vtuntur. *Quid prodest famelico cognoscere naturas ciborum, & nihil gustare? aut motientis præ frigore de vi ignis posse disputare?* Bene dixit Thomas à Kempis: *Malo sentire compunctionem, quàm scire definitionem.* Dicit Sponsus in Canticis: *Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. Quis vnquam tale vidit? Si dixisset, Faciemus tibi murenulas argenteas, vermiculatas auro, nihil præter id quod*

quod fieri solet, dixisset. Solet enim quod vilius est, eo quod pretiosius ducitur, vermiculati, expositi, ornati, non econtrâ. Dicit autem Spiritus sanctus charitatis exornati scientia, & virtutem celebriorem facit eruditio, quæ absque virtute nihil est, vt dixit Apostolus: *Si omnem scientiam habuero, charitatem autem non habeo, nihil sum.* Quare virtus scientiam non ornat, sed eius planè basis ac substantia est, vt pote sine qua nihil est; quum virtus absque scientia planè multum sit: *quia melius est parum cum iustitia, quàm multi fructus cum iniquitate.* Vnde & Propheta regius: *Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me.* Prius dixit: *Bonitatem & disciplinam, & postea scientiam.*

Super virtutis fundamento bonæ literæ optime sedebunt. Si cadauer mille vestibus oneres, nunquam calefiet, quia ab intrinseco nullum calorem natium habet, qui vestimentis foueatur. Sic hominem impium, & Deo ac pietati mortuum, frustra mille præceptis instrues, frustra quoque & ipse omnem scientiam inuestigabit; quia amorem Dei & virtutis in se non habet, quod est principium vitæ spiritualis. Scientia in se non fouet virtutem, non gignit; & eum accendit ad opus, qui iam diuini Spiritus calore antea tactus fuerat: & hoc sensu est machina per quam assurgat charitas, vt scripsit sanctus Augustinus, quia ex eius dictamine crescit & augmentum capit. Demones sapientissimi sunt, & vix illis mortalium quicquam scientia comparandus. Hoc vnum tamen ignorant, quomodo à penis interni liberentur, aut aliquid pie cogitent, quia Dei amor profus in illis extinctus est. Quemadmodum ex nimia stomachi repletionem, & ciborum redundantia oritur obstructio illa, quam medici oppilationem vocant; ex qua producitur continuus capitis dolor, & phrenesis ad insaniam perducens: sic ex deprauata vitæ cupiditate, & morum corruptela, oppilatio illa oritur, & obliuio Dei, de qua Scriptura dicit: *Oblitus sum comedere panem meum.* ex qua producitur contemptus pietatis, & insana obduratio in peccatis, vt omnis scientia in occasionem peccati vertatur. sicut iste legisperitus sua peritia non nisi ad tentandum Christum aburit. De huiusmodi dicit Propheta: *Ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, & imagines abominacionum suarum & simulachrorum fuerunt ex eo.* Nam vt Iudæi isti ex auro ad vsum legitimum concessa idola fabricauerunt; sic impij omnem suam scientiam in superbiam occasionem,

1. Cor. 13.

Prou. 16.

Psal. 118.

Similia.

Epist. 119.

Similia.

Psal. 117.

Ezech. 7.

Part. Æstiuale.

R

casionem,

* *Domini. 2.*
Advers. rex. 4.
Domini infra
Off. Nativit.
fest. 2. Domi-
nica 2. Quad.
fest. 7.
Amor Dei su-
per omnia.
Matth. 22.

Maximum
mandatum.

7. *Joan. 1.*
Matth. 22.

De quiet. Dei.
30. 12. cap. 2.

Genes. 2.

258 FROMPTVARIVM MORALE
caſionem, & in voluptatum idola convertunt. Hunc locum
in alijs quoque * Dominicis explicatum vide.

3. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex
tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex
omni mente tua.*

Locus moralis de amore Dei super omnia. Hoc est maxi-
mum & primum mandatum, ait Christus apud Mattheum.
Verè maximum: utia maximè à Deo requisitum, maximè à
nobis curandum, maximam in hac vita pacem, in altera
mercedem afferens, si impleatur, & maximè in inferno punien-
dum, si negligatur. Maximus Deus, maxima affectio amor.
Sicut ergo in maximorum duorum connubio, maximus &
nobilissimus est partus: sic amoris divini nobilissima sunt
opera. Maximum mandatum, sine quo reliqua nihil sunt:
Qui enim non diligit, manet in morte. Maximum mandatum,
cum quo ipsa parva magna sunt: *Qui enim dederit calicem
aqua frigida tantum in nomine discipuli, non perdet mercedem
suam,* id est, amplissimam accipiet. Maximum mandatum,
quia amor, vita & forma virtutum est, perfectio bonorum
operum, siue vinculum perfectionis, & omnium affectionum
quidam Deus, quia fons & origo est. Nulla virtus, sine chari-
tate Dei, vera virtus est, sic ut Deo ad meritum placeat, quia
nihil aliud virtus est, quam ordo amoris (ait Augustinus) huc
amor ordinatus. Omnis virtus ut vitam & formam, sic &
perfectionem à charitate accipit: quia quanto ex maiori
charitate proficitur, tanto Deo acceptior est. Omnes alie
affectiones, gaudium, tristitia, spes, metus à charitate ordi-
nantur & ex ea derivantur, quia propter ea gaudemus &
tristamur, quæ vel acquisita amplectimur, vel amissa lamen-
tamur: ea speramus, quæ amamus: ea metumus, quæ exhor-
rescimus. Maximum ergo & præcipuum hoc mandatum est;
nec ordine tantum, sed & dignitate, & necessitate, & natura
primum. Diligendus autem Deus *toto corde*, id est, tota vo-
luntate: quæ est actionum omnium in anima principium,
sicut motuum omnium in corpore principium est cor. *Tota
anima*, id est, toto appetitu inferiori seu sensitivo (quo sensu
scriptum est *Fallus est homo in animam viventem*, id est, vita
animali & sensibili cepit vivere:) quem etiam appetitum
mover voluntas, sicut sphaera superior suo motu orbem infe-
riores movet. *Ex totis viribus*, id est, per omnes potentias
motivas, & executivas eius quod voluntas imperat, sic ut
ille

ille omnes Deo serviant in sanctificationem iustitie, sicut
in impijs secutiunt iniquitati ad iniuitatem. Denique *ex tota Rom. 6.*
mente, id est, toto intellectu, qui per voluntatem charitate
informata movetur ad credendum de Deo quæ sunt cre-
denda ad meditandum de Deo dilecto, ad ea investiganda
quæ ad Dei cultum & gloriam faciunt. Sic ergo diligendus
Deus, ut tota nostra voluntas appetitus, actio, intellectus in
eum feratur; nec horum quippiam mundo, carni, diabolo,
aut peccato serviat. Pharaon filios Israel tandem aliquando
dimissurus, ait illis: *Ite sacrificate Domino Quæstantium vestra Exod. 10.*
& armenta remaneant. sed respondit Moyses: *Cuncti egredi Allegoria.*
ibunt nobiscum. Non remanebit ex eis ungula, quæ necessaria
sunt in cultum Dei nostri. Hoc in figura contingebat illis.
Divino cultui totos nos consecrare & mancipare debemus;
diabolo nec ungula, nec aliqua nostri particula relin-
uenda. Omnia nostra, voluntas, intellectus, appetitus, potentie,
& vires ad Dei cultum necessaria sunt: *Præsertim quum igno-*
remus (ut adiecit Moyses) *quid debeat immolari, donec ad*
ipsum locum perveniamus: id est, quum nesciamus, in quem
Dei cultum, & ad quam Dei gloriam, affectus & vires nostras
omnes convertere debeamus, donec iuxta vocationem cu-
lusque, & occasionem virtutis, Deo servandi tempus adve-
nerit. Omnia igitur integra servanda sunt Deo: ne alijs amo-
ribus præoccupari, quum ad locum immolandi, ad occasio-
nem Deo servandi ventum fuerit, averti & impediti præ-
stare id non poterimus, quod præstare oportebat. Docet
hoc sanctus Augustinus, ita scribens: *Quum dicit toto corde,*
tota anima, tota mente, nullam vitam nostram partem relinquit,
quæ vacare debeat, & quasi locum dare, ut alia se frui velit: sed
quicquid aliud diligendum occurrit, illuc rapiatur, quod totius
dilectionis impetus currit, id est, non nisi in ordine ad Deum
dirigatur.

De doct. Christ.
lib. 1. cap. 22.

Nunc vide quàm sit hoc præceptum variæ & certæ rati-
oni consentaneum. Primum hic amor Dei super omnia
priorius naturalis nobis est, id est, naturæ nostræ conveniens,
& ex naturæ nostræ conditione necessarius, non sic natura-
lis, ut solis naturæ viribus eum consequi valeamus. Naturale
est unicuique rei, ut finem suum appetat. Deus ultimus finis
nosster est, & sola beatitudo. Naturale est, ut unacuique
pars diligat suum totum. At Deus totum quoddam nostrum
est, & oblique particula eius non per naturam, sed per gratiam,
quæ nos consortes divinæ naturæ fecit. Naturale est, illud
R 2 amare

Amor Dei ra-
tioni maximè
consentaneus.

1.
Amare quod
suum est.

amare quod nostrum est. Amat vnusquisque quod suum est. Pater filium suum, & filius patrem: sponsa sponsum suum, & contra: agricola agrum suum, &c. Propterea hic dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum*. Noster enim est beneficijs Pater, potestate Dominus, electione Deus. Elegit enim nos in Filio suo tenatos, in peculium & populum suum; sicut olim in amico suo Abraham, & electo suo Isaac, & dilecto suo Iacob, veterem populum elegerat. Caterum nouo redemptionis beneficio, quo Filius Dei factus est caro nostra, & frater noster, non iam solum Dominus Deus noster, sed & Pater noster est, quo eum titulo quotidie inuocamus. Naturale est, vt filius patrem, seruus dominum, populus regem suum diligat. Hactenus ergo praeceptum hoc naturale est.

1. Locus hominis proprius Deus est.

Quod vt magis intelligat, considera vbi sit locus tuus, & ad quid factus es. Omnia quae facta sunt, suum certum locum & terminum habent in quo tanquam in suo centro & sine permaneant. Creauit Deus caelum, & Angelis impleuit. Creauit terram, & animantibus, reptilibus, fructibus ac plantis eam impleuit. Creauit mare, & piscibus impleuit. Creauit aërem, & volatilibus impleuit. Quis homini locus proprius restat, aut quid nunc homini Deus dabit in quo quiescat? Caetera omnia praecipua sunt. Nam ignis elementum homini conuenire non poterat, facile, quoad corpus, corruptibile, & quoad animam, varijs cupiditatibus per peccatum plus satis accenso, & inflammato. Quum nihil ergo donandum supererat, Deus homini seipsum dedit, solus Deus hominis hereditas esse voluit. *Dominus pars hereditatis mea, & portio mea in terra viuentium*, id est, in loco & numero rerum omnium animatarum. Sicut ergo auibus naturalis est aër, & piscibus aqua: sic proprius hominis locus est Deus. Hinc sanctus Augustinus: *Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum donec quiescat in te*. Auicula caeca inclusa, etsi optimis cibis abunde nutriatur, nunquam tamen quiescit, sed perpetuo saltitat, exitum e caeca quaerens, & malit foris simplici herba sustentari, quam in caeca delicatissime alit. Sic anima caeca corporis inclusa, vt inique falsis cupiditibus deprauata, quietem tamen & satietatem nisi in solo Deo non inuenit. Ideo Deus hominem solum *ad suam imaginem & similitudinem creauit*. Vide ergo & animam tuam, hoc est, seipsum ò homo considera. *Cuius es imago & inscriptio Dei sanè. Redde ergo quae Dei sunt, Deo*. Da animam tuam Deo: illum colat, illi seruiat, illum amet.

Psal. 11.

Confess. lib. 7. cap. 1. Simile.

Genes. 1.

Math. 10.

Porro

Porro ex hac naturali ratione sequitur necessitas huius 1. Amoris Dei amoris. Vniuit corpus cibo, vniuit anima amore. Necessè est necessitas. vt aliquid ames, quia otiosa esse anima non potest. Sed magis necesse, vt illud ames vnde viuas. Dicit Apostolus: *Fratres, debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus*. In quae verba Augustinus: *Vnaquaque res secundum id viuat, Seru. 13. De vnde viuat. Vnde viuat caro tua de anima tua*. Nam illa separata, caro moritur. *Vnde viuat anima tua de Deo tuo. Vnaquaque harum secundum vitam suam viuat. Caro sibi non est vita, sed anima carnis est vita. Anima sibi non est vita, sed Deus est anima vita. Debet ergo secundum Deum viuere*. Non viuet autem secundum Deum, id est, secundum eius voluntatem, nisi Deum super omnia amet; vt eius in omnibus voluntatem faciat.

Iam verò vt naturalis ac necessarius, ita maximè nobis 4. Amor Dei ipsi utilis hic Dei amor est. Iubet Deus vt illum diligamus: maximè utilis. non quia amor noster illi vel necessarius, vel utilis est, sed quia nobis utilissimus. Hoc enim Dei amore nobilitramur, amicitia coniuncti Deo. *Si quis diligit me, Pater meus diligit Ioan. 14. eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*. Hoc Dei amore ipsum Deum nobis conciliamus, nostrique amantem reddimus. Ait enim: *Ego diligentes me diligo*. Hoc Prox. 1. Dei amore Deo fruimur, ei adhaeremus, in eo maueamus. *Qui enim manet in charitate, manet in Deo, & Deus in ea. Hoc 1. Ioan. 4. Dei amore omnia alia praecepta mira facilitate exequimur. Qui enim diligit me, sermones meos seruabit. Denique hoc Dei Ioan. 14. amore omnia dura, aduersa, difficilia patienter sustinemus, libenter toleramus, hilariter superamus. Haec singula in alijs iam Dominicis explicata sunt.*

His accedit, quod totus hic amor Dei nisi mutus est, & amplissimis eius in nos beneficijs debitus. Vox Dei est: *Quid est quod debui facere vincta mea, & non feci?* Huc pertinent indefessa eius circa nos prouidentia, liberalitas imensa, longanimitas proluxa, misericordia infinita, charitas ineffabilis, vt in alijs iam Dominicis saepe dictum est. Haec huiusmodi sunt, vt absque vilo praecepto Deum super omnia amare vnumquenque merito moueant. Sola gratitudinis erga Deum ratio (de qua iam aliquoties diximus) hunc à nobis amorem extorquet: maximè, quia nunquam cessat nobis benefacere, & nihil requirit, quam acta semper beneficientem redamare.

Porro quid hoc praecepto facilius? Si aliquis rex ita clemens 6. Amor Dei praeceptum facile esset.

R 3 esset,

esset. vt nulla alia à suis tributa aut uectigalia exigeret, nisi solum amorem; nōne elementissimus ille rex videretur? Vnde sic nos Deus alloquitur: *Non me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Israel. Non te seruire feci in oblatione, nec laborem tibi praeibui in thure.* Hoc est, dura & difficilia à te nō postulauit. Quid enim facilius, aut suauis quam diligere? Ad amandum nemo est imbecillius, insipientis, pauper. Ad ceteras virtutes exequendas, robur corporis, animi fortitudo, ingenij vis, diuitia, valetudo, requiruntur. Ieiunare aeger & debilis non potest. Eleemosynas dare nequit pauper. Vt pupillum, vt viduas defendas, ingenio, consilio, opibus opus est. Vt multis beneficias, multa aduersa sustineas, multos doctas, magna media, magna animi fortitudo, multum scientia adesse debet. Deum verò benedictum & beneficentissimum amare aequè potest mendicus ac rex potentissimus, aegre aegrotus vt sanus, non secus idiota quam doctissimus, perinde insipiens vt sapientissimus; non minus debilis quam robustissimus. Ab amore nihil est quod excuset. Qui amare se nō posse affirmat, vel mahiosum se aperitè prodit, vel prauis cupiditatibus se se miserè preoccupatum agnoscit.

7. Amor Dei, maxime delectabilis.

8. Amor Dei praeceptum verendum. Similia.

9. Amor Dei, praeceptum amabile. Similia.

Quid, quod amor rex ex Maximè delectabilis est, & sui ipsius sufficientissima merces? Quam sit iucunda res amare, ille intelliget, qui quam sit res molesta, negotiosa, suspicax, inquieta, quenquam odisse, animaduertet. Quae omnia quum ita sint, tamen datur hoc praeceptum de diligendo Deo, tum ex parte nostra verendum, tum ex parte Dei amantissimum. Si enim rex quisquam potentissimus aliquè ex infimo loco ad summam à se dignitatem euectum, iuberet postea, Vide vt me diligas, quod si non facis, capite te mulcabo: nōne hoc illi verendum videatur praeceptum, qui tot iam acceptis beneficiis tamen regi obnoxius factus esset? Nōne merito Regi suo diceret: Quid hoc mi Domine iubes, quum tanta sint tua in me beneficia. vt nisi te mea sponte amem, & ardentè amem, & prae omnibus mortalibus amem, hac luce indignus sim? Tale est hoc Dei praeceptum de se diligendo nobis datum: & sic ex parte nostra verendum. Ex parte Dei amantissimum praeceptum est, quia illud iubet, quod ex te nostra maxime est, quodque ideo iubet, vt coronae sempiternae nobis conferendae occasionem capiat. Quis vnquam vidit aut audiuit, vt sitienti & aquam postulanti non solum aqua tribuatur & ministraretur, sed etiam inuiteretur pecuniis vt illam bibat? Quis vnquam vidit

esurienti

esurienti cibum ministrari, simulque pecunias pro comestitionis labore persolui sed sic amantissimi parentes proteruos interdum paruulos, & à cibis salubribus pertinaciter abhorrentes, ac noxiorum appetentes, manusculis inuitant, vt cibosis necessarios capiant. Tale est hoc praeceptum de diligendo Deo super omnia.

Quae tamen omnia si non essent, vel hoc solo nomine maxime & prae ceteris rebus omnibus diligendus Deus esset, quia amore nostro ille vnus per seipsum & ex seipso dignissimus est. Est enim summum bonum, & omnium rerum quae vel cogitari, vel desiderari, vel amari possunt, in se perfectiones habet. Si homines quos nunquam vidimus, & à quibus nullum beneficium expectamus, amamus tamen frequenter, & videre atque familiares & amicos habere cupimus, propter alicuius in eis virtutis celebritatem, aut eruditionis, aut fortitudinis bellicae, aut sapientiae, quam admiramur & colimus; (sic enim vt Liuium viderent, ex vitima Graecia aliqui Romam peregrinati sunt, & in certaminibus Olympicis, in vnum Themistoclem omnium oculi conuersi erant, relictis spectaculis alij. Ignavo magis Deum Optimè Maximè, in quo omnis perfectissima virtus, sapientia fortitudo, pulchritudo, gloria subsistit, etiam propter se solum amare, & videndi desiderio teneri nos oportebat, etsi alioqui amor eius & visio nullam nobis utilitatem conferret, nisi voluptatem quandam momentaneam? Quid enim, si sapientiam admiraris nōne in eo omnis scientia & sapientia thesaurus reconditus est? Si pulchritudinis amator es, nōne Filius eius homo factus, speciosus est forma praesilijs hominum? nōne lucerna caeli Agnus est? nōne in Dei Spiritum Angeli desiderant prospicere; & vultu suo ille latificat omnes? Si potentia & fortitudine delectaris, nōne ille Dominus fortis & potens est, Dominus potens in praelio? Si gloria & diuitia aotum tuum tanguit, nōne gloria & diuitia in domo eius? & laudant illum astra matutina, & caeli enarrant gloriam eius? Si voluptate caperis, nōne delectationes eius usque in finem in dextera eius? Si luxuritas & abundantia tibi placent, nōne inebriantur ab ubertate domus eius qui possident eum? Ergo vel propter seipsum Deus supra omnia amandus est.

Atqui si non propter seipsum, saltem propter teipsum Deum ama. Si enim proprium obiectum voluntatis, est bonum, & omnia naturaliter appetunt bonum, ita vt nihil diligatur nisi sub specie boni; necessario Deus super omnia diligendus,

R 4 qui

10. Deus amore nostro dignissimus.

Similia.

Piutarch. in Themistocle.

Celsus.

Psal. 44.

Isa. 66.

Psal. 15.

Psal. 29.

Psal. 111.

Isa. 28.

Psal. 17.

Psal. 137.

Psal. 33.

11. Ama Deum propter teipsum.

qui & in se fons bonitatis est , & nostrum est cuiusque su-
preum bonum. Si radium exiguum bonitatis eius in ali-
qua creatura amas , & guttula fontis huius mirabiliter tibi
arridet ; quomodo solem ipsum iustitiæ , & fontem peren-
nem non admiraris , amas , colis ? Appositè sanctus Basilius :
*Sicut is , qui in sole magistrum alloquitur , non magnopere curat
intueri umbram manuum ipsius motum consequentem , totiusq[ue]
forma lineamenta imitantem , sed totus ex ore præceptoris pen-
det : ita anima humana omnem corpoream pulchritudinem non
nisi umbram diuinae reputans , ideoque eam vel non inspiciens ,
vel certè negligens , ad præceptorem , sponsūque suum , Deum ,
tota intentione conuersa , huius tantum pulchritudinem admi-
ratur , & præcepta exequitur .*

Amor Dei
omnes virtutes
continet.
Epist. 24.

Exod. 15.

Allegoria.

Domin. 1. Q. 24
de reg. rest. 10 &
Domin. præced.
108. 6.

Typus.
Leuit. 6.

4. Reg. 2.
Allegoria.

Deuter. 33.

Altit. 2.

In vno Dei amore quatuor cardinales virtutes contineti,
his verbis docet sanctus Augustinus : *Adhære Deo per amo-
rem est prudentia , quia prospectissimè adhærebit bono quod non
amittatur : est fortitudo , quia firmissimè adhærebit bono , unde
non auellatur : est temperantia , quia castissimè adhærebit bo-
no , ubi iam non corrumpatur : est iustitia , quia rectissimè adhe-
rebit bono , cui merito subiciatur . Rursum diligendo eligere Deū ,
prudentia est : nullis inde auerti molestis , fortitudo est : nullis
illerebris eum deserere , temperantia est : nulla superbia ab eo
excidere , iustitia est . In veteri Lege præcepit Deus , vt filij Il-
rael primogenita sua omnis generis Deo consecrarent : reli-
quorum omnium liberum illis reliquit dominium . Primo-
genitus noster in rebus spiritualibus , amor noster est . Hic
principalis affectus est , solus proprius , & in nostra potestate ,
solus amoris diuino respondens , vt partim hic , partim aliis
suprà in locis explicatum est . Hunc si Deo consecramus ,
reliquorum affectuum vsū liberum habemus : quia non
nisi ordinati erunt , nostrisq[ue] vsibus non nisi rectè & legi-
timè seruient .*

Hic amor Dei est ignis , quem Deus in altari semper arde-
re præcipiebat : vt in ara cordis nostri , omnia nostra desi-
deria , omnemque voluntatem igne charitatis immolare-
mus . Diuinus hic amor curus est igneus , quo ascendit Elias
in eocelum , nôque illic asportabit . Et quoniam Christi Euā-
gelium Lex est amoris , ait vetus Scriptura apparuisse eum de
monte Pharan , Legem igneam dextera tenentem ; quam ob
causam , quum promulgandum hoc erat Euangelium , ap-
paruerunt Christi discipulis dispersitè lingue tanquam ignis ,
& repleti sunt Spiritu sancto . De quo etiam igne Christus
dixit :

*dixit : Ignem veni mittere in terram ; & quid volo , nisi vt ac-
cendatur ?* Hæc terra cor nostrum est , terram sua sponte post
peccatum amans , & terrena sapiens . Et quemadmodum
frigidum hoc & infimum terræ elementum in media est
mundi sede conglobatum , sic cor humanum in medio corpo-
ris est constitutum .

Hoc cor vult Deus , vt diuina concipiat , quæ illud amore
incendant , & studio immortalitatis inflamment . Vnde apud
Salomonem Deus : *Præbe mihi fili cor tuum .* Totum cor no-
strum postulat à nobis : quia & totum meretur , nec nisi to-
tum ei placere potest . Filij Aaronis , quoniam in thuribu-
lum alienum ignem posuerunt , fuerunt igne combusti .
Ignis alienus in thuribulo , est amor mundi in corde . Con-
tra hos amatores Dei partiales sic iuronat diuus Iacobus : *Iacob. 4.
Adulteri , nescitis quidam amicitia huius mundi inimica est Dei ?
Quicumque igitur voluerit amicus esse huius seculi , inimicus Dei
constituitur .* De his etiam & Oseas : *Diuisum est cor eorum .* Oseas 10.
nunc interibunt . Diuisio cordis , mors animæ est . Nam vt cor .
pus diuisum non viuunt , sic cor diuisum nullā habet vitam . De
hac diuisione in alio loco plura diximus : *Sicut casta mulier
quæ virū suum amat , nullum alium amat ; si autem alium ama-
uerit , iam non amat virum : ita & homo si Deum amat , mundū
non amat .* Si autem mundum amauerit , iam Deum ex toto
corde non amat . Rursum ibidem . Perfectus amor & perfe-
ctum odium , verum iudicium non cognoscit . Si perfecte
odias aliquem , qualiacunque fuerint apud illum , omnia
tibi displicent , siue quæ loquatur , siue quæ agit : etsi sunt
bona , tamen tibi mala videntur . Sic & si perfecte aliquem
amas ; quæcunque sunt apud eum , tibi placent , siue quæ
loquitur , siue quæ agit : etsi mala sunt , tamen tibi bona vi-
dentur .

Sic omnis anima Christiana , quæ sponsa est Christi , ita
debet diligere Deum , vt nihil sit in mundo quod amet præ-
ter eum . Talis erat anima Pauli , quum diceret : *Mihi nihil
du crucifixus est . & ego mundo .* Et iterum : *Iam non vivo ego
sed vivit in me Christus .* Sapienter sanctus Anselmus : *Sic est
de corde hominis & amore Dei . quomodo de vase & oleo . Nom-
sicut vas , quanto magis habet aquam , aut alium similem li-
quorem , tanto minus capit oleum ; ita cor , in quantum occupa-
tur alio amore excludit diuinum .* Cæterum hoc præceptum
quum sit affirmatum , non obligat , nisi tempore occasionis
oblata , vel virtutem exercendi , vel vitium fugiendi : extra
tenus obligat .

R s que

Luca 12
Simile.

Proverb. 14.

Leuit. 10.

Typus.

Iacob. 4.

Cyril. hom. 26.

ex varis in

March. Luca.

Similia.

Gal. 2. 6.

Epist. 1. ad Hu-

anem.

Simile.

Amoris præ-

ceptum qua-

tenus obligat.

quæ tempora alia præter Deum in ordine ad Deum rectè amari possunt. Nec etiam ut intensissimè ames præceptum hoc iubet, sed in rerum assignatione primum locum debet amor Dei occupare cæterisque omnibus præferti. Magis intensè quis familiarem amicum amat, quàm Principem suum, quem tamen propter amicum offendere nollit, si casus occurreret, quo officium erga Principem, priuata amicitie contrarium aliquid postulatet. Plura vide in Dominica prima Quadragesimæ, textu ultimo, & in Dominica Pentecostes, textu primo.

4. Et proximum tuum sicut teipsum.

Amor proximi

Matth. 22.
Hos. 72. in
Matth.
Enarrat. in Psal.
112. Concil. 2.

In lib. de diligendo Deo.

Tracta. 17. in
Euang. Ioan.

1. Ioan. 4.

Locvs moralis de dilectione proximi. Hoc etiam *mãdatum simile primo* dixit esse apud Mathæum Christus. Et quare sit simile, eleganter exponit Chrysostromus: *Quoniam* (inquit) *hoc illud inducit. & ab illo rursum munitur. Præceptum de diligendo Deo inducit dilectionem proximi, etque causa illius. Nam (ait sanctus Augustinus) ut sciat homo diligere proximum tanquam seipsum prius debet diligere Deum diligere seipsum. Sic & diuus Bernardus: Ut perfecta fiat iustitia in dilectione proximi, Deum in causa habere necesse est. Alioquin proximum purè diligere non potest, qui Deum non diligit. Oportet ergo Deum diligi prius, ut in Deo diligatur & proximus. Hæc ille. Sic igitur dilectio Dei inducit dilectionem proximi. Rursum præceptum de diligendo Deo, ab altero de diligendo proximo mouitur, roboratur, perficitur. Vnde sanctus Augustinus: *Dilectio Dei prior est ordine præcipiendi, sed proximi dilectio prior est ordine faciendi. Neque enim qui præcipit tibi dilectionem illam in duobus præcipit, prius tibi commendaret proximum, & postea Deum, sed primo Deum, & postea proximum. Tu autem quia Deum nondum vides, diligendo proximum promeris quem videris, diligendo proximum, purgas oculos ad videndum Deum, euidenter Ioanne dicente: Qui non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere? Est ergo hoc posterius præceptum priori simile: quia ut inchoatio charitatis in Dei dilectione est, ita perfectio charitatis per proximi dilectionem acquiritur. Ut scias rectè diligere proximum, prius diligendus est Deus: sed ut perfectus has amator Dei, exercere te debes in amore proximi. Sic hoc præceptum alteri simile est, quia similiter ad salutem necessarium**

sarium est quia cognatum est alteri; quia sic effectus prioris est, ut augmentum tamen sui originis faciat. Quemadmodum enim calor corporis naturalis (ut iam antea dictum est, sed & hic ex alia causa dicendum est) vestimenta illi imposita calefacit, quæ ipsa vestimenta calorem naturalem postea fouent conseruant, atque perficiunt: e ignis amoris diuini ad proximum amandum cor accendit, & ipse amor proximi hunc postea ignem fouet atque adauget. Nam ut calor naturalis & internus corporis exercitio fouetur, corpore flaccescit: sic externis in proximum charitatis operibus, amor in Deum voluntati insitus misericordie excitatur & fructus absque extenuo charitatis exercitio marcescit, & paulatim extinguitur. Sicut vitæ animalis argumentum est motus membrorum: sic vitæ spiritualis certum indicium est amor erga proximum, & opera charitatis in illum. Hinc diuus Ioannes: *Translati sumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres. id est, hoc argumentum euidenter apparet nos ita gratiæ viuere. Contra sicut mortis aut desperatæ valetudinis argumentum est, stupor membrorum, & cessatio motus: sic extinctæ gratiæ clarum indicium est, non affici erga proximum, & ab eius dilectione cessare. Vnde iterum diuus Ioannes: Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauerit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Aded sunt hæc duo præcepta cognata & similia, de Dei & proximi dilectione.*

Simile.

Similia.

1. Ioan. 5.

1. Ioan. 3.

Quod adhuc magis e modo diligendi proximum apparebit: *Diliges* (inquit Christus) *proximum sicut te ipsum. At te ipsum non nisi in ordine ad Deum diligere debes, quia toto corde tuo, tota anima & mente tua, ex totis viribus tuis Deus à te diligendus est. Diligendus ergo proximus propter Deum: ut quia creatura Dei est, & natua nobiscum communis vel quia ad eandem nobiscum beatitudinem participandam creatus est: vel quia omnia quæ diliguntur, ad Deum referenda sunt, velut media ad finem. Prima consideratio in hoc Evangelio docetur, ubi ille docetur esse proximus noster, qui nostra ope & misericordia indiget: notque illi proximi sumus, cui laboranti auxilio esse non recusamus. Sic Samaritanus ostendit se fuisse proximum et qui incidit in latrones, & eum tanquam proximum dilexit, *matru misericordia super eum. Sacerdos & leuita, qui laborantem proximum præterierunt ostenderunt se ei proximos non fuisse, nec eum pro proximo habuisse. At qui ut omnis homo nobis proximus est: ita ille**

Proximus propter Deum diligendus.

In Psal. 118.
Cantic. 8.

De Civit. Dei
lib. 11. cap. 21.

Proximus
quis.

De doctrin.
Christi. l. 1. c. 37.

Epist. 52.

ille maxime, qui nostra ope indiget, & quem iuvare tum facultas nostra potest, tum oblata occasio iubet. *Omni homo (ait Augustinus) est homini proximus, nec ulla est cogitanda longinquitas generis, ubi est natura communis.* Quod quidem ut Deus homines efficacissime doceret, quum ceterorum omnium viventium & animaliorum, pecudum, piscium, volatilium diversas species creasset, totius rationalis creaturæ non nisi unâ hominû speciem esse voluit, qui solo numero differrent. Atque ad eod ex vno singulari homine, totum humanum genus propagavit. *Vnum ac singulum (ait sanctus Augustinus) Deus creavit hominem, non utique solum sine humana societate deferendum, sed ut eo modo vehementius ei commendaretur ipsius societatis unitas, vinculumque concordia, si non tantum inter se natura similitudine, verum etiam cognationis affectu homines noscerentur, quando nec ipsam foeminam copulandam viro, sicut ipsum creati illi placuit, sed ex ipso, ut enim ex vno homine diffrangeretur genus humanum. Sic omne hominum genus ex vno, ad commendandam concordiam est propagatum.* Hæc ille.

Sed quum hæc ratione omnis homo quasi vnus homo sit, nec omnibus tamen prodesse quilibet potest; ille homo tibi proximus, & pro tempore propinquissimus censendus est, qui tua præsentis charitate indigens sese tibi offert. quod his verbis docet sapienter Augustinus: *Cum omnibus prodesse non possis, his potissimum consulendum est, qui pro locorum & temporum, vel quarumlibet rerum oportunitatibus constrictus tibi quasi quadam sorte iunguntur. Sicut enim, si tibi abundaret aliquid, quod dari oporteret ei qui non haberet, nec duobus dari possit; si tibi occurrerent duo, quorum neuter alium vel indigentia, vel erga te aliqua necessitudine superaret, nihil iustius faceres quam ut sorte eligeres, cui dandum esset, quod dari utriusque non potest: sicis hominibus, quibus omnibus consulere nequeas, pro sorte habendum est, prout quisque tibi colligatus temporaliter adherere potuerit.* Hæc ille. Hoc igitur sensu divinis proximus est pauper, sapientis ignarus, sani ægrotus, liberi captivus, felix miser, quoties vel hic illius ope flagitat, vel ille huius indigentiam videt & iuvare potest. Quum illa vox in Comædia audiveretur: *Homo sum, humani nihil à me alienum puto; huic sententia (ait Augustinus) theatra tota plena stultis indoctisque, applausisse ferunt. Ita quippe omnium affectum naturaliter attingit societas humanorum animorum, ut nullus ibi hominum nisi cuiuslibet hominis proximum se esse sentiret.* Quare hanc potissimum dilectionis causam ut naturalem, & ex natura principis ortam,

ortam, docent iuxta hoc Evangelium Patres. *Omnes proximi sumus (ait Augustinus) conditione terrena natiuitatis, & etiam Sermon. 39. de spe celestis hereditatis.* Sic & beatus Prosper: *Proximum sicut temp. oportet diligimus, si non propter aliquas utilitates, non propter sperata beneficia vel accepta, non propter affinitates vel consanguinitates, sed tantum propter hoc, quod natura nostra participes sunt, diligamus: quia non eos sicut nos ipsos amamus, quando propter illa superius dicta diligimus.* Hæc ille. Sic & divus Gregorius: *Ille (inquit) veraciter charitatem habet, & qui amicum diligit in Deo, & inimicum diligit propter Deum. Nam sunt nonnulli qui diligunt proximos, sed per affectum cognationis & carnis: quibus tamen in hac dilectione sacra eloquia non contradicunt. Sed aliud est quod sponte impenditur natura, aliud quod præceptis Dominicus ex charitate debetur obedientia.*

Atque hæc quidem vna, & certa, & natura insita confidentio est, qua omnes homines ut natura proximos diligimus sicut nos ipsos, sicut nostram naturam. Similitudinem enim dilectionis præceptum sonat, non æqualitatem. *Quapropter (ut loco citato scribit beatus Prosper) hæc proximi tota dilectio, ut bonum quod tibi conferri vis, velis & proximo, & malum quod tibi nolis accidere, nolis & proximo.* Ac alia & aliorum adhuc est in proximi dilectione confidentio: ut eum sicut nos ipsos diligamus, non solum ex parte præsentis vitæ, sed etiam in ordine ad futuram. Unde sanctus Augustinus: *Sciatis iam diligere seipsum propter Deum, cum mandatur de proximo diligendo sicut seipsum, quid aliud mandatur, nisi ut ei, quantum potest, commendet diligendum Deum? Sic & Prosper loco citato: Secundum nos proximos omnes diligimus, quando ad mores bonos, & ad æternam vitam consequendam, sicut nobis salutem eorum consulimus, quando nos in eorum peccatis ac periculis cogitamus, & sicut nobis subveniri optamus, ita eis pro viribus subvenimus.* Huc pertinet zelus animarum, de quo in aliis Dominicis iam dictum est. Hic quoque amor proximi ex triplici amicitia patet. Est enim amicitia inter homines triplex, consuetudinaria, rationis, pietatis; quam sic tradit Augustinus: *Amicitia consuetudinaria oritur ex occasione: ut cohabitandi, colloquendi, simul conuersandi, ut contristetur homo quando deseritur ab amico, cum quo solet colloqui, & familiariter agere. Honestam quidem est hæc amicitia & laudatilis. Sed habent illam & pecora. Est alia superior amicitia non consuetudinaria, sed rationis, qua diligimus hominem propter fidem & mutuam benevolentiam in ista vita*

Hamil. 27. in
Euang.

Proximus quo
modo diligen-
dus.

Prosper ubi su-
pra.

De Civit. Dei,
lib. 10. ca. 4.

Amicitia tri-
plex.
Hamil. 32. ca.
Hamil. 30.

vita mortali. Superius quicquid est iam diuinum est. Incipiat homo amare Deum, & non amabit in homine nisi Deum. Et paulo post: Si vnus qui amat, saluum vult habere quod amat, si intelligat quæ sit vera salus, incipit illum amare in se, & sic ipsam cogitur max amare in amico. Quia ergo tu salutem desideras, quæ aeterna est, ad illam salutem diligis amicum tuum, & totum quod vis amico tuo prestare hoc est, ut illa tecum teneat salutem. Hæc ille. Hoc est verè diligere proximum sicut teipsum. Hæc est dilectio non confectio, non rationis, non carnalis, non humana, non fordida, sed pia, liberalis, diuina, & quæ in hoc Euangelio traditur. Hanc proximi dilectionem tum explicat, tum probat Augustinus his verbis: *Velle debemus, ut omnes nobiscum diligant Deum, & totum quod vel proximos adiuvamus, vel adiuvamur ab eis, ad vnum illum finem referendū est. Si enim in theatris nequitia, qui aliquem diligit histrionem, & tanquam magno vel etiam summo bono eius arte fruatur, omnes diligit qui eum diligunt secum, non propter illos, sed propter eum quos pariter diligunt, & quanto est in eius amore feruentior, tanto agit, quibus potest modis, ut à pluribus diligatur, & tanto pluribus cupit eum ostendere, & quem frigidiorē videt, excitat eum quantum potest laudibus illius, si autem contrauentem inuenit, odit in illo vehementer edium dilecti sui, & quibus modis valet, instat ut auferat quid nos in societate dilectionis Dei nocere conuenit, quo perfrui, beatè viuere est, & qui se vult diligere, non ut sibi aliquid, sed ut eis qui diligunt æternum præmium conferatur.* Hæc ille. Sanè infinite magis ad Dei dilecti amorem omnes, quos possumus, petere debemus, quàm ad chari sui histrionis amore in stultus amicos, quos potest, trahit, si tamen sic Deum amamus, ut suos histriones magnates interdum amant. Nam eum Dei charitate simul intrat proximi dilectio, ait sanctus Chr. sostomus: & vna eademq; charitate Deum ac proximum diligimus, ait probatque prolixè sanctus Augustinus. Ideo sanè Apostolus dixit: *Qui diligit proximum, Legem impleuit.* Et iterum: *Omnis lex in vno sermone impletur: Dilige proximum tuum sicut teipsum.* Quod & Christus Dominus dilectè docuit, dicens: *Omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines, ita & vos facite illis.* Hæc est enim Lex & Prophetæ. Hæc ideo dicuntur, quia nec proximum diligere potest ut teipsum, nec teipsum ut oportet, qui Deum super omnia non diligit, nec Deum diligere potest, qui proximum non diligit, quia ut vnum alterius causa, sic alterum prioris argumentum & perfectio est. Vnde diuus Ioannes: *Qui dicit*

De dilect. Corif. 12.1. cap. 13. Simile.

Homil. 34. ad pop. Antioch. De Trin. lib. 7. cap. 2. Rom. 13. Gal. 3.

Matth. 7.

1. Ioan. 2.

se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est usque ad huc. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est. hoc est, perfectus est, & Legem impleuit. Sic exponit hæc verba Augustinus: *Manifestum, quod in ista perfectionem in fratris dilectione posuerit. Nam in quo scandalum non est, utique perfectus est. Et tamen dilectionem Dei videtur tacuisse: quod nunquam faceret, nisi quia in ipsa fraternæ dilectione vult intelligi Deum, nempe propter quæ, & in quo proximus diligitur, quando sicut oportet diligitur. Dilectio proximi seruat omnia mandata secundæ tabulæ, honorat parentes, non mœchatur, non occidit, non furatur, &c. Vnde Paulus dixit, omnia illa mandata in hac vno sermone recapitulari: Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Hæc est huius præcepti vis, dignitas, necessitas, & amplitudo.

De Trin. lib. 7. cap. 2.

Rom. 13.

Diximus verba illa, *Sicut teipsum*, non æqualitatem, sed similitudinem & modum significare. Non enim tantum diligere proximum, quantum nos ipsos diligimus, iubet præceptum, imò ordo naturæ & charitatis habet, ut diligam me plus quàm proximum, sed modum diligendi præscribit. Hæc modum breuiter diuus Thomas & sapienter tradit, dicens: *Diligendum esse proximum sanctè, iustè, & verè. Sanctè, quia propter Deum, ex parte finis, iustè, quia in solis bonis diligendus est, ex parte regulæ dilectionis: verè, ut velis illi bonum simpliciter, non propter propriam aut vtilitatem aut delectationem, ex parte rationis & cause in diligendo. Hanc proximi dilectionem & nostra natura, & peccatum ipsa conuictudo docere potest. In nobis Deus præcipua membra gemina esse voluit, binas aures, oculos, manus, pedes, ut alter alterum, quum necesse est, inuaret, & notauit sanctus Basilius. Sanè ipsa membra mutuis officiis carere, ut & caput indigeat pede, pesque capite, & sic in cæteris omnibus, ostendit Apostolus: ut doceat non ordinem tantum, sed & pacem ac charitatem in societate humana necessariam esse. Hanc sociale dilectionem docent bruta, in gregibus, ceruis, formicis, aliisque ferè omnibus. Grues sic iurmatim volant, quum nouas sedes transmarinas petunt, ut propter prolixum maris transitum sibi mutuo innituntur, sed ita, ut quæ prima agmen ducit, ubi lassari incipit, eo quod nulli nixa fuerit, ad extremam redeat, cui tantisper incumbat, donec omnibus id successiuè faciendis, iterum prima fiat. Idem obseruatur in ceruis, quum ad noua querenda pascula la-*

2. 2. q. 4. art. 7.

Epist. 61.

Rom. 12. & 1. Cor. 12.

Similia.

Eusth. Emiff. Hom. de arund. quassat non confring.

cus

Christi. erat. 3.
contra Iudaeos.

Idem Homil. 17.
in Matth.

cus ingentes transiitant. Formicæ laborantes suas & oneri succumbentes. coniunctis operis subleuant, & mortuas effertunt. Porro & hanc dilectionem Christianam cuiuslibet ferè artis socij nos docent. Milites, si quos suorum aut etiam hostium viderint inter mortuos, spirantes adhuc, nec lethale vulnus habentes, his in tentoria sublatis, multam adhibent curationem, extracto relo, accersitis medicis, absterfo sanguine, phar macis porrectis, reliquaque omni curatione admota, ad sanitatem reducunt. Nautæ, quum alias naues procul cernunt naufragij periculum incidere, continuo vela tendentes, maxima contentione properant, vt eiusdem artis homines periculo eximant. Idem faciunt in agris & viis aurigæ, nec moras tineris deprecantur, vt sociorum curribus luto herentibus, aut detrimento alio affectis, auxilio prestò, sint. De varia proximi dilectione vide plura in alijs * Dominicis. Dom. 2. post Epiph. tex. 2. Dom. 3. post Epiph. tex. 3. Dom. 4. Quadr. text. 5. Dom. Palma. tex. 1. Dom. 1. post Pentec. tex. 1. 2. 3. 4. Dom. 5. post Pent. tex. 2. 3. & 4. Dom. 6. post Pentec. text. 1. Dom. 9. post Pent. tex. 1. Dom. 11. post Pentecost. tex. 1.

5. Ille autem volens seipsum iustificare, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus?

Vana sui ostentatio.

Matth. 23.

Locus moralis contra hypocriticam & vanam ostentationem, falsamque sanctitatis opinionem affectatam. Iste enim legisperitus quaerit à Christo, quis esset eius proximus: non vt hoc disceret, nec quia hoc se ignorare putabat, sed tale expectans à Christo responsum, vnde seipsum posset iustificare, & Legis obseruatorem fuisse ostendere. Hoc erat perpetuum horum hominum crimen. Vnde Dominus illis dixit: *Va vobis Scribae & Pharisei, qui iustificatis vos coram hominibus.* Putabat nempe hic legisperitus, Christum illi responsum, omnem Iudæum esse illi proximum, iuxta errorem Iudæorum, qui solos suos contribules diligendos esse, ceteros odio prosequendos, opinabantur. Sic enim ille mox intulisset: At ego omnem Iudæum diligo vt fratrem, ideoque Legem seruauit. Hæc fuit hominis vanitas & superbia, cum crassa ignorantia & manifesta impietate coniuncta. Docet enim Christus Samaritanum fuisse Iudæo proximum, & pro proximo suo Iudæum habuisse, quando in illum misericordiam fecerat, quam sacerdos & leuita Iudæi ei negauerant. Hunc vanæ ostentationis & hypocritis locum iam

iam * aliquoties tractauimus. Tantum pauca è Scripturis exempla profertam affectatæ sanctitatis & iustitiæ: cum insigni maleficio coniuncta. Absalom cum patrem regno spoliare decreuisset, vt hoc tantum facinus perpetraret, patri religionem, populo iustitiæ zelum prætexit. Populo enim dixit, singulorum apprehendens & osculans manus: *Videntur mihi sermones tui boni & iusti: sed non est qui te audiat consiliatum à Rege. Quis me constituat iudicem super terram, vt ad me veniant omnes qui habent negotium, & iustè iudicem?* Patri vero dixit: *Vadam, & reddam vota mea quæ voui in Hebron.* Exempla. Impius Aman sumpturus de innocenti Mardocheo supplicium, Regis & Reipubl. emolumentum, & cultum pietatis prætexit, dicens Regi Assuero: *Est populus per omnes prouincias eius regni tui dispersus, nouis vtens legibus & ceremonijs, &c. Decerne vt pereat, & decem millia talentorum appendam arcarij gazæ tue.* Caiphas Christi necem decernens, Reipubl. bonum prætexit: *Venient Romani & tollent gentem nostram, & locum.* Filij Iacob, vendito fratre Ioseph, asserunt patri tunicam eius hædi sanguine tinctam, volentes seipso iustificare, & non solum scelus simulare, sed etiam suam diligentiam, & fratris curam patri probare. Herodes volens Christum occidere, prætexit studium adorandi eum. Sacerdotes Babylonij epulis sacrificialibus iam priuati, eorum fraude per Danielem detecta, religionis zelum prætexentes, eum ad necem postulant, dicentes Regi: *Trado nobis Danielem qui Bel destruxit.* Non dicunt, qui nostris epulis & cibus sacrificialibus nos priuauit. Iudas quum fur esset, pauperum curam simulabat. Communis hic morbus est, sed quem semper tristis & infamis exitus consequitur, vt in omnibus citatis exemplis videre licet.

6. Videns eum, misericordia motus est, &c.

Locus moralis de misericordie operibus proximo indigenti exhibendis. Nec sacerdos, nec leuita hunc à latronibus lauciatum pro proximo agnouerunt, sed solus Samaritanus, toto vitæ genere & professione à Iudæo læso discrepans: qui propterea à Christo verus proximus iuste declaratur. Probatio dilectionis est exhibitio operis. Si proximum diligis, illi indigenti confestim subuenies. Sicut cor ipsium in medio corporis loco situm, in sinistram tamen & leuam partem videtur magis propendere, tametsi reuera toti corpori

Dom. 1. Ad. pent. text. 6.
Dom. 2. post Epiph. text. 3.
Damin. Pass. tex. 5. Dom. 10. post Pentec. text. 1. 2.
& 3. Dom. 11. post Pent. Patri vt. 7.
2. Reg. 13.
Hester 3.
Ioan. 11.
Genes. 37.
Matth. 2.
Daniel. 14.
Ioan. 12.

Misericordie opera proximo exhibenda.

Simile.

Pars Æstiuatis.

S & mem

& membris vniuersis vitam inspiret ita plane tameri, & cui-
libet, & in quavis fortuna dilectionem impendere Christia-
nus debet, ipsa que nostra charitas in omnes diffundenda est;
tamen indigenti & afflictæ parti magis dilectionem impen-
dere, & illi iuuando procliuor esse charitas debet. Sicut
enim in sæua tempestate lucidum interuallum, & in medijs
tenebris facula accentiã maiorem adfert voluptatem, ma-
gisque elucet sic afflictis rebus exhibita misericordia. Cha-
ritas & dilectio proximi in societate humana, est instar san-
guinis in corpore naturali, qui vitam illi subministrat atque
conseruat. Sicut ergo sanguis in omni corporis necessitate
ad partes fluit magis indigentes, vt in repetito metu ad cor
retrahitur; in læto pudore, aut periclitante existimatione ad
faciem se recipit; vnde metuentis pallefcit, verecundatus eru-
befcit; sic charitas proximi ad maximè indigentes continuo
se vertit, vt opem ferat: Appositè Theophrastus, quum ei à
discipulis duo monstrarentur, quos familiares amicos esse
dicerent, quorum vnus tamen opulentus valde, alter indi-
gens esset, respondit: *Si amici sunt, quorsum alter ita diues,
alter ita pauper est?* Attalus philosophus dicebat, iucundius
esse amicum facere quam habere, quomodo artificii iucun-
dus est pingere quam pinxisse. Nam opere completo, artis
quidem suæ fructu fruatur; sed dum pingeret, ipsa arte frue-
batur. Sic verus Christianus, & dilector proximi sui, in opere
misericordiæ exhibendo magis delectatur, quam in amico
possidendo, quem ex opere comparauit. Amici enim posses-
sio, aliquis est eius operis fructus: sed charitatis opus, virtus
erat tum Deo gratissima, tum ipsi operanti periuocanda. Lu-
cullus quum Græcos quosdam per dies aliquot magnificè
tractasset, atque illi dicerent, se mirari, quòd tantum impen-
diorum sua causâ facerent, respondit: *Non nihil è hospites ve-
stra causa, sed maxima pars Luculli gratia.* Sic qui in pauperes
& egentes misericordem se præbet, non nihil sanè illorum
causa facit, quia diligit vt proximos; sed etiam sua causa mil-
lum facit, sibi bene facit, quia delectatur in opere, & hilariter
facit. Sicut qui proprium fundum possidet, eum semper
studet reddere meliorem; qui autem non nisi ex conducto
tenet, non nisi præsentem voluptatem aut vtilitatem in eius
usu spectat: sic qui proximum diligit tanquam seipsum, ei
omnibus modis benefacere studet; qui autem amato potius
quam amico est, nec vt se diligit proximum, sed vt aliquid
suum, ille afflictum deseret, quia nullam iam in eo amplius
aut

Simile.

Apophthe-
gma.

Seneca epist. 9.
Apophthe-
gma.
Simile.

Plutare in
Rom Apoph.
Apophthe-
gma.

Simile.

aut voluptatem aut vtilitatem capere potest. Verus Chri-
stianus pro magno beneficio habebit, posse benefacere, me-
mor verbi Domini: *Beatius est dare quam accipere*; siue in
grato detur, siue grato; tunc multum in potestate habeat, siue
param. Senecæ præclara vox erat: *Si spes mihi præcidatur gra-
tum hominem reperiendi, malim non recipere beneficia, quam
non dare.* Ad facultatem quod attinet, *vidua duo minuta à
Christo laudata, abundè nos docent.* Vide ne quod ipse po-
tes, in alios reicias qui plus possunt. Appositè Chrysol-
stus: *Tu cum videris aliquem curatione vel corporis, vel animi
egentem, ne dixeris apud teipsum, Quare ille & ille à morbo non
curauerunt? sed tu à morbo libera. Si inueneris auram iacentem,
non dicis apud teipsum, Quare illi aut illi hoc non sustulerunt
sed festinas ante alios vapere. Item & de fratribus collapsis co-
gita, putatoque te thesaurum reperiisse, occasionem illis medendi.
Beatus enim qui intelligit super egeum & pauperem: in die
mala liberabit eum Dominus.* De hoc argumento in alijs
* Dominicis iam aliquoties diximus.

7. Vade, & tu fac similiter.

Locus moralis de bonorum operum necessitate. Hæc
Lenim verba respondent per modum conclusionis qua-
stioni legisperiti, interrogantis, *quid faciendo vitam æternam
possideret.* Respondet Christus, opera misericordiæ esse fa-
cienda, quorum propterea in extremo iudicio examen spe-
ciale facturus est, vt apud Mattheum docuit. De hoc argu-
mento tum in alio Promptuario contra hæreticos sepe,
tum in hoc Morali in alijs * Dominicis iam decies, aut am-
plius differuimus, que in hunc locum conferri possunt.
Domin. infra Oct. Natiuit. text. 4. Domin. 1. post Epiph. text. 1.
Domin. 2. post Epiph. text. 4. Domin. 3. post Epiph. text. 9. Dom. 5.
post Epiph. text. 2. Domin. Sept. text. 2. 3. 5. Domin. 4. post Pasce.
text. 3. Domin. 5. post Pentec. text. 1. Domin. 7. post Pent. text. 5.

EVANGELIVM DOMINICÆ XIII.
POST PENTECOSTEN.

DVM iret Iesus in Hierusalem, transibat per me-
diam Samariam & Galilæam. Et cum ingrede-
retur quoddam castellum, occurrerunt ei decem
viri leprosi. Qui steterunt à longè, & leuauerunt vocem,
dicentes:

Alfor. 20.

De benef. lib. 1.
cap. 1.
Apophthe-
gma.

Orat. 1. aduersus
Iudaos.
Simile.

* Domin. Palmæ
text. 1. Domin. 1.
post Pent. text. 1.
Domin. 6. post
Pasce. text. 1. loc. 2.
Dom. sic. 11. post
Pentec. text. 1.

Matth. 25.

Luc. 17.

dicentes: Iesu praeceptor, miserere nostri. Quos ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt. Vnus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum: & cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens. Et hic erat Samaritanus. Respondens autem Iesus, dixit, Nonne decem mundati sunt? & novem ubi sunt? Non est inuentus qui redderet, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te saluum fecit.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

- 1. Occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè. De confortijs malorum longè fugiendis.
- 2. Occurrerunt ei decem viri leprosi, & lauauerunt vocem suam, &c. De diligentia exhibenda circa animae lepras sanandas.
- 3. Iesu praeceptor, miserere nostri. Ad Dei misericordiam in statu peccati confugiendum.
- 4. Ite, ostendite vos sacerdotibus. De obedientia & cooperatione nostra ad Dei beneficia consequenda: & de reuerentia sacerdotali.
- 5. Regressus est, cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes Iesu, gratias agens. De animi gratitudine erga decepta Dei beneficia.
- 6. Nonne decem mundati sunt? & novem ubi sunt? De bono persequenti ad salutem necessario.
- 7. Nisi hic alienigena: & hic erat Samaritanus. De inani vocacionis aut status titulo, ubi res non tibi non respondet.

1. Occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè.

Confortia mala fugienda.

Locus moralis de confortijs malorum longè fugiendis. Quòd enim leprosi isti etiam Christum compellere & obsecrare volentes, tamen à longè steterunt, nec propius accedere auli fuerunt, id ex praescripto veteris Legis faciebant, quæ leprosos extra castra versari, & ab hominum consortio abstinere iussit, ciuitatem omnem ingredi prohibuit. Hoc autem in figura factum est illis, ut à spiritualis lepræ seu peccatorum consortio quantopere cauendum esset, doceretur. Primum serè Sapientis praeceptum hoc est: *Fili mi, si te laetauerint peccatores, ne acquiescas eis, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à seminis eorum: pedes enim illorum ad malum*

Prov. 1.

malum currunt. Iosaphat rex pius hoc solo nomine à Propheta Iehu grauitè reprehenditur, quòd cum impio Achab copias coniungeret. Impio (inquit) praebes auxilium, & his qui 2. Paral. 19. oderunt Dominum amicitia coniungeris: idcirco iram Domini merebaris. Sed & eam ob causam de vita sua in praelio cum 2. Reg. 22. impio Achab vehemèter periclitabatur bonus Iosapha. In veteri Lege omnia connubia cum alienigenis & idololatriis populo Israëlítico stricte interdixit Deus: Non accipies uxorem de filiabus eorum filij tuis, ne fornicari faciant filios tuos in deos suos. Imò omne cum illis commercium propterea Lex interdixit: Cane ne vnquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam. Porro omnes illæ prohibitiones: Anima qua tetigerit immundū, rea est. Item, Qui mortificum eorum tetigerit, polluetur. Et rursum: Ne tangatis quicquam eorum, ne immundi sitis: hanc spiritualem cautelam docent, ut ab improborum consortio & cõtatione omni studio caueatur. Prima mundi corruptio, quæ & diluuium orbi inuexit, ea erat, quòd filij Seth, quos angelos, propter pietatē, Scriptura vocat, filias Cain in uxores acceperunt. Vade sapienter monet Sapientis: *Ne delesteris in semitis impiorum, ne tibi placeant malorū via: fuge ab ea, nec transeas per illā, declina & de fere eam: nō enim dormiunt nisi malefecerint.* Nulla est in morbis cõtatio, quæ sic tactum sequatur, ut mali mores per consuetudinem se infinuat. Sicuti in aduerso flumine cym- bam remigando vrgerè difficile est, sic inter media vjtia virtutem seruare. Boni cum malis in Ecclesia mixti, vocantur in Scriptura *lilium inter spinas*. Difficile est, ut lilium molle ac tenerum inter spinas illasum maneat. Propter hanc cum impijs cõuersationem Iudæos taxaturus Propheta dixit: *Vinum tuum mixtum est aqua.* Nam ut vinum aqua dilutum, vim suam aliqua ex parte amittit, & utcuque forte sit, saltè colorem mutat, etsi vim retineat; sic malorū societas bonos si non corrumpit, saltè aliqua aspergit infamiae macula. Facile enim in suspitionē peccati venit, qui cum peccatoribus frequenter & libenter cõuersatur. Qui decubenti agro proximus assidet, eius gemitus & suspiria facile audit, qui à longè stant, omnino nō audiunt. Eodem modo, qui corporalibus & carnalibus desiderijs coniuncti sunt, à minimo corporis vel dolore vel periculo statim commouentur, & causas mali fugiunt, ac remedia quaerunt; animi autem vel dolorem vel periculum in quotidiana malorū societate nec sentiunt, nec sentiunt: quia ab anima sua valde se iuncti viuunt,

Leuit. 5. & 11.

Allegoria.

Gen. 6.

Prov. 4.

Simile.

Cant. 2.

Esai. 1. Similia.

corpore & carni toti immerſi. Contra vero vit ſpiritualis, & de anima ſua ſalute ſollicitus, animæ pericula celeftimè proſpicit, gemitum ſtatim exaudis ideoque & publica peccata, aut tolerata, aut probata vehementer gemit, & à priuatis malorum congreſſibus attentiffimè ſibi cauere. Sed & eandem ob cauſam homines toti carnales, & terrena ſapientes, quum ira ſuos carnaliter diligant, vt ſi quo morbo contagioſo laborant, ſuos omnes propius accedere vetent, ita neminem ſpiritualiter diligunt, vt omnes vitorum ſuorum pruriginès, & furdas cupiditates aliis omnibus affricare, & in peccati conſortium omnes pertrahere, vehementer cupiant. Ex his apparet cauſa, cur malorum ſocietas aut nullum aut paruum peccati periculum plerique videatur. Aliud ſanè ſpiritus ſanctus nos docet: *Diſcede ab iniquo, & deſicient mala abſte. Non ſemines mala in ſulcis iniuſtitia, & non metes ea in ſeptuplum.* Ille ſeminat mala in ſulcis iniuſtitia, qui trita impiorum veſtigia calcans, & pariter cum eis ambulans, occaſiones & ſemina peccati ſibi ipſi quærit. Ille amans periculum, peribit in illo. Vnde iterum eadem Scriptura: *Quis miferetur incantatori à ſerpente percuffo, & omnibus qui appropriant beſtias? Sic & qui comitatur cum viro iniquo, & obuolutus eſt in peccatis eius.* Non eſt commiſeratione dignus, qui à tam euidenti periculo non cauit. Sed & rem eſſe per ſe abſurdiffimam, & cum diuini honoris contumelia coniunctam, Scriptura docet: *Omnis homo ſimili ſui ſociabitur. Si communicabis lupus agno aliquando, ſic peccator iuſto. Quæ communicatio ſancti hominis ad canem? Quod aliis verbis Apoſtolus dixit: Nolite iugum ducere cum inſidelibus. Quæ enim participatio iuſtitia cum iniquitate? Aut qua ſocietas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Chriſti ad Bellua? Aut qua pari fidelis cum inſideli? Qui autem conſenſus templo Dei cum idolis? vos autem eſtis templum Dei viuus. Quare hanc cum hominibus impiis conuerſationem grauiffime interdicit Apoſtolus ſuis Theſſalonienſibus: *Denunciamus vobis fratres in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundum traditionem quam acceperunt à nobis.* Si verbis tam ſolemnibus hoc denunciat Apoſtolus contra traditionem & præceptionum ſuarum violatores; quid de manifèſtè ſcleratis & præceptionum ſuarum violatores; quid de manifèſtè ſcleratis & impiis iudicandum eſt? Iubet ille ſanè cum fornicarijs & ebriofis fratribus ne cibum quidem ſumere. Quæ etſi diſciplina horum temporum non ſit, quia ſic de hoc mundo etiam fortè*

Diffimile.
1. Col. 7.
Ecc. 1. 12.
Eccl. 1. 19.
1. Cor. 7. 4.
2. Theſſ. 3.
1. Cor. 10. 5.

alicubi exeundum foret; tamen doſtrina & ratio horum & omnium temporum eſt, ne corrumpant bonos mores colloquia praua. Plura de hac materia in alijs locis diximus.

2. Occurrerunt ei decem viros leproſi, & leuauerunt vocè.

L O C V S moralis de diligentia adhibenda circa animæ lepras ſanandas. Leproſi illi, quia ciuitates & oppida ingredi, in quibus Jeſus docere conſuevit, ſuaque conferre beneficia, non poterant, occurrunt, & obuiam ei prodeunt in ipſo itinere, & via publica. Tranſitum eius obſeruant, & quia propè accedere non licuit, ſaltem à longè ſtantes, alta voce clamant, miſericordiam eius ſebili & pia admodum oratione flagitantes. Totum hoc eorum ſtudium quærendi Chriſtum, occurrendi ei in via, clamandi, precandi, miſericordiam expetendi, exemplo nobis & documento eſſe debet, vt & nos, quia leproſi omnes plus minus ſurauis, ad noſtrorum peccatorum expiationem, quæramus etiam in via Chriſtum, id eſt, quaſlibet occaſiones ſalutis non prætermittamus; illi venienti, & per gratiam ſuam ad nos accedenti obuiam eamus pleno conſeſu, & deſiderio ſalutis: quo concepto, clamandum fortiter, & miſericordiam eius imploranda. Sicut canis ſaniculo ligatus, audita domini ſui voce, proſiſtit ſtatim, allatat, nec quiſcit donec vel ſolutus vel fractis vinculis illi obuiam procedat: ſic oportebat vnumquemque fidelium audito bono motu cordis, & verbo inuitantis atque paſſantis Dei, mox omni ſtudio contendere, vt in clamato & implorato auxilio Dei, animæ ſalarem conſequatur. Quibus eſt apud Regem negotium, omnijs temporis & locorum media obſeruant, vt aditum ad Regem inueniant, nec per multos dies colloquium Regis fruſtra expectaſſe tædet, quàm diu ſpes eſt, vt tandem audiantur, & cauſe ſue ſinem optatum conſequantur. Atque nullo vnquam aut tempore aut loco impedimentum eſt, quo minus Deum aſceas in hac ſalarem viam quæ tempus poenitentia eſt: quod ſi præterfluere inauiter noſtra patimur negligentia, ipſa noſtra in rebus humanam pullat arcis alicuius aut caſtri, eo adhuc tempore quo ſtratis pontibus omnibus accèſſus patet, facile à cuſtode intromittitur: at ſi idem nocto puitet, ſublatis iam pontibus, & obſeratis forſiffimè ianuis, quantuſcumque fores icibus lateſcat, non exauretur, nec intromittetur. Eodè modo ianua vite cæleſtis, & diuinæ miſericordia, dum adhuc

1. Cor. 13.
Dom. 11. poſt Pentec. text. 1 & loca ibi notata

Diligentia circa animæ ſalutem.

Similia.

1.
2.
3.

Matth. 7.

Matth. 23.

Allor. 1.

Rom. 13.

Allor. 2.

Exempla.

1.

Valer. Max. lib.

2. cap. 7.

2.

3.

4.

5.

Eccles. 17.

Joan. 7.

Hebr. 4.

Allegoria.

Juda. 7.

viuis & vales, dum adhuc dies salutis est, dum adhuc pontes misericordiae & gratiae tibi & omnibus viuetibus sternuntur, necessarii pullanda est, si eo ingredi, & ad illam intromitti cupis. *Pulsant enim aperietur.* Quod si nocentem & mortis clausulae tempus expectas, frustra pulsabis, frustra clamabis: *Domine, Domine aperi nobis: quia clausa est ianna.* & pontes misericordiae & gratiae tibi, omnibusque hac vita defunctis penitus sublatis sunt. *Non est nostrum nosse tempora, qua Pater posuit in sua potestate.* Operandum igitur dum tempus habemus. Eunuchus Candacis reginae etiam in itinere legebat Esaiam Prophetam, quum necdum intelligeret. Quid nobis domi nostrae, & in summo otio faciendum, scripturas iam ad nostram consolationem per fidem intelligentibus? Carneades philosophus ita se mirifice doctrinae operibus addixerat, ut cum tibi capiendi causa recubisset, cogitationibus inhaerens, manum ad mensam porrigere obliuisceretur, & Melissa sua inedia succurrendi officio dexteram suam necessariis vibus aptabat. Cato iunior ne in curia quidem, dum Senatus cogitat, temperare sibi voluit, quo minus Graecos libros legeret: qua quidem industria ostendit aliis tempora deesse, alios temporibus superesse. De Varrone scribitur, quod in eodem lectulo & spiritus eius, & egregiorum operum cursus extinctus est. Cleanthis philosophi tam pertinax fuit discendi studium, ut, ne diuturno tempore à Chryssippi lectionibus abesset, nocturnum extrahendae aquae ad inopiam suam sustentandam impenderet. Haec horum hominum circa humanas disciplinas assequendas industria & diligentia, nostram circa res diuinas & animae salutem procurandam, supinam negligentiam & ignauiam si non vehementer nunc excitat, postea grauius condemnabit. Monet Scriptura, nullo vnquam tempore ab hac cura cessandum esse: *Memento Creatoris tui in diebus iuuentutis tuae, antequam veniat tempus afflictionis.* & *appropinquent anni, de quibus dicitur, Non mihi placeat.* Ad singulos nostrum dictum putemus, quod Christus Iudeis dixit: *Ego vado, & quaeretur me, & in peccato vestro moriemini.* Ideo monet Apostolus: *Festinemus ingredi in illam requiem.* Ignauos & socordes Deus non admittet. Cuius rei vide mirabile mysterium in pugna Gedeonis contra Madianitas. Erant cum Gedeone plusquam triginta millia hominum. Primum iubentur omnes formidolosi domum redire: & discesserunt viginti duo millia, decem millibus remanentibus. Sed & ex istis fa-

cta

cta apud aquas probatione, soli trecenti remanserunt. Atqui nec isti trecenti pugnaverunt, sed percussis tantum vacuis lagenis, & illis vlulantibus, solus Dominus pugnavit, & Madianitarum gladios in seipsos conuertit. Quid ergo opus erat non nisi fortissimis & strenuis viris? Quia sane isti, etsi non pugnaverant, sic tamen affecti erant, ut si opus esset, in illa causa mori non dubitarent. Caeteros dimisit, quia ignaui erant, & sic affecti, ut ad fugiendum magis quam ad pugnandum comparati essent. Sic Deus nostram animi alacritatem, industriam, vigilantiam in salute nostra procuranda desiderat, etsi ille sit, qui pugnet pro nobis, & omnem salutem conferat, non tam ut ipsi semper operemur, aut operando salutem nostram ipsimet consequamur, quam ut hoc tanto beneficio non indignos nos esse ostendamus. Insinuat hoc Sapiens dicens: *Vidisti virum velocem in opere suo? Coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.* Via ad celestem gloriam laboriosa virtus est. Sic Michæas Prophecia: *Indicabo tibi homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.* Caetera virtutum opera cum ingenti cura & sollicitudine praestanda sunt. De hoc argumento, & de necessaria diligentia circa salutis curam, Deique obsequium, iam aliquoties in aliis * Dominicis diximus. *Domin. 1. post Epiph. text. 1. Domin. 5. post Epiph. text. 2. & 3. Domin. Septuag. text. 5. Domi. Quinquag. text. 3. Dom. 2. Quadrage. text. 1. Domin. Palma. text. 4. Domin. Pasch. text. 3. Domin. 6. post Pentecost. text. 2.*

Proverb. 22.

Mich. 6

3. Iesu Praeceptor, miserere nostri.

LOcus moralis, ad Dei misericordiam in statu peccati confugiendum esse. Leprosis illis vnica salus erat, Iesum adire, & eius misericordiam implorare. Non sunt alia peccatori quaerenda remedia, & est hoc vnum maxima contentione quaerendum remedium. Ille enim est qui sanat omnes infirmitates nostras, & qui redimit de interitu vitam nostram. Hoc perpetuum Dauidi confugium erat: *Ad Dominum, cum tribulauer, clamauit: & exaudivit me.* Prodigus filius ad patrem iuit. Omnium sanctorum ab orbe condito haec pietas fuit, teste Dauid: *In te sperauerunt patres nostri: & salui facti fuerunt, & liberaasti eos.* *Ad te clamauerunt, & salui facti sunt.*

Misericordia Dei imploranda.

Psal. 102.

Psal. 119.

Luca 15.

Psal. 21.

S 5

181 PROMPTVARIVM MORALE

sunt: in te sperauerunt, & non sunt confusi. Qui in statu peccati, aut aliqua tribulatione constituti, neglecta Dei misericordia, alia querunt remedia, & humana solatia, vel, quod deterius est, de Dei sapientia aut iustitia conqueruntur, tacum accusant, necessitates suas praetextunt, aut aliò quocumque se vertunt, hoc grauius Deum offendunt, quam in ipso perpetrato peccato: & similes sunt impio Regi Ochozia, qui aeger decumbens, consuluit Beelzebub, Deum Accaron: cui propterea Propheta Dei nomine sic nunciavit: Quia misisti nuncios ad consulendum Beelzebub Deum Accaron, quia non esset Deus in Israel, à quo posses interrogare sermonem, ideo de lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.

Exemplum.

4. Reg. 1.

Sicut ille infidelis Rex, quia vidit Accaronitas prospere agere, ideo illorum idolum pro potenti aliquo Deo existimans, illum consulere voluit: sic hodie innumeri infideles Christiani, quia quosdam hereticos prospere agere vident, illorum Beelzebub colunt, cum illis amicitiam & foedus iueunt, eorum quoque haeresis probant, quasi non esset Deus in Israël, nec veritas & misericordia in Ecclesia Christi Catholica, quam in Symbolo profiteamur.

Contra hos, & contra omnes qui, Dei misericordia non implorata, alia malorum suorum remedia inquirunt, sic per Prophetam protestatur Deus: Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur diues in diuitijs suis, sed in hoc gloriatur qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sum Dominus qui facio misericordiam, & iudicium, & iustitiam in terra. Hae enim placent mihi, ait Dominus. Nulla in re acerbius Deum offenderunt Iudaei, nec in eius Maiestatem grauius peccarunt, quam in eo, quod Dei postposito auxilio, desperata misericordia, ab Assyrijs & Aegyptijs auxilia petierunt. quod plurimis verbis expressit Ieremias Propheta: Vide (inquit) verbum Domini. Nunquid solitudo factus sum Israël, aut terra serotina? Quare ergo dixi populus meus, Recessimus, non reuertemur ultra ad se? Nunquid obliuiscetur virgo ornamentis suis, aut sponsa fasciis pectoralis suae? populus vero meus oblitus est me diebus innumeris. Et paulo post: Quam vilis facta es nimis, iterant vias tuas: id est, multiplicans peccata tua. Sed vide quale peccatum dicit. Sequitur: Et ab Aegypto confundor, sicut confusa es ab Assur. Nam & ab ista egredieris, & manus tua erit super caput

Ierem. 9.

Exemplum.

Ierem. 2.

caput tuum, quoniam obtulisti Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum. Docet eos ab Aegyptijs neque nihil auxilij reportatos, atque ab Assyrijs prius reportauerant. Ab his enim gentibus auxilia petierant. Et hoc peccatum grauissimè Deo displicuit. Asa rex Iuda initio pius & bonus, quam diu in Domino Deo spem suam ponebat, parua suorum manu Aethiopes vsq; ad interuentionem percussit. Quum autè Dominum dereliqueret, & à Benadad rege Syria contra Belsan regè Israel peteret, à Domino quoque derelinquitur. Dixit enim ei Hanani Propheta: Quia habuisti fiduciam in rege Syria, & non in Domino Deo tuo, idcirco euasit Syria regis exercitus de manu tua. Nomen Aethiopes & Libyas multo plures erant, quadrigis, & equitibus, & multitudine nimia, quos, qui in Domino credidisses, tradidit in manu tua: Oculi enim Domini circumplantur uniuersam terram, & praebent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Ita Deo displicet, ad alium quam ad ipsum in quouis necessitatis articulo suos confugere. Itos leprosos ad primam vocem exaudiuit Christus, & dimisit, ut ostenderet, quam illi rem gratam faciunt, qui ad eius misericordiam se recipiunt. Hinc Apóstolus: Ad eam uentum fiducia ad Hebr. 4. thronum gratis eius, ut misericordiam inueniamus in auxilio oportuno. Nam ut alia Scriptura nos animat: Pius & misericors est Eui. 7. Deus, & remittit in die tribulationis peccata, & protector est omnibus exquirentibus se in ueritate. Vnde sic ut loquamur Deo, Osea. 14. docet nos Osea Propheta: Assur non saluabit nos super equum non ascendemus, id est, aullo humano auxilio nitemur, nec dicemus ultra, ad nostri opera manuum nostrarum (id est, in nostris adiuuacionibus, & itadijs non cõlidemus) quia eius qui in te est, miseraberis papilli. Sanabo contritiones uorum, diliga eos spontaneè, quia auersus est furor meus ab eis, se licet ira Deum inuocantibus. Ut Dei misericordiam paratissimam semper esse, & amplissimam intelligeremus, solet scriptura quom de Dei misericordia loquitur, id duplicare, ut apud sanctum Dauid: Misericors & miserator Dominus, eam dedit timentibus se. Et iterum: Misericors & miserator Dominus, longanimis & multum misericors. Et apud Esaiam: Misereus miserebitur tui. Hae geminata certitudine designat. Certitudo designatur, ut innocua Dei bonitas magis eluceat. Dei bonitas ideo eluceat, ut eam cum fiducia petamus. In petenda enim Dei misericordia, incredibilis à nobis exercetur audacia, quae etiam, nisi à Deo petere, ipse Deus ad eam flagitantiam nos horretat, singularis fortiter impudentia.

IN DOMIN. XIII. POST PENTEC. 18;

caput tuum, quoniam obtulisti Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum. Docet eos ab Aegyptijs neque nihil auxilij reportatos, atque ab Assyrijs prius reportauerant. Ab his enim gentibus auxilia petierant. Et hoc peccatum grauissimè Deo displicuit. Asa rex Iuda initio pius & bonus, quam diu in Domino Deo spem suam ponebat, parua suorum manu Aethiopes vsq; ad interuentionem percussit. Quum autè Dominum dereliqueret, & à Benadad rege Syria contra Belsan regè Israel peteret, à Domino quoque derelinquitur. Dixit enim ei Hanani Propheta: Quia habuisti fiduciam in rege Syria, & non in Domino Deo tuo, idcirco euasit Syria regis exercitus de manu tua. Nomen Aethiopes & Libyas multo plures erant, quadrigis, & equitibus, & multitudine nimia, quos, qui in Domino credidisses, tradidit in manu tua: Oculi enim Domini circumplantur uniuersam terram, & praebent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Ita Deo displicet, ad alium quam ad ipsum in quouis necessitatis articulo suos confugere. Itos leprosos ad primam vocem exaudiuit Christus, & dimisit, ut ostenderet, quam illi rem gratam faciunt, qui ad eius misericordiam se recipiunt. Hinc Apóstolus: Ad eam uentum fiducia ad Hebr. 4. thronum gratis eius, ut misericordiam inueniamus in auxilio oportuno. Nam ut alia Scriptura nos animat: Pius & misericors est Eui. 7. Deus, & remittit in die tribulationis peccata, & protector est omnibus exquirentibus se in ueritate. Vnde sic ut loquamur Deo, Osea. 14. docet nos Osea Propheta: Assur non saluabit nos super equum non ascendemus, id est, aullo humano auxilio nitemur, nec dicemus ultra, ad nostri opera manuum nostrarum (id est, in nostris adiuuacionibus, & itadijs non cõlidemus) quia eius qui in te est, miseraberis papilli. Sanabo contritiones uorum, diliga eos spontaneè, quia auersus est furor meus ab eis, se licet ira Deum inuocantibus. Ut Dei misericordiam paratissimam semper esse, & amplissimam intelligeremus, solet scriptura quom de Dei misericordia loquitur, id duplicare, ut apud sanctum Dauid: Misericors & miserator Dominus, eam dedit timentibus se. Et iterum: Misericors & miserator Dominus, longanimis & multum misericors. Et apud Esaiam: Misereus miserebitur tui. Hae geminata certitudine designat. Certitudo designatur, ut innocua Dei bonitas magis eluceat. Dei bonitas ideo eluceat, ut eam cum fiducia petamus. In petenda enim Dei misericordia, incredibilis à nobis exercetur audacia, quae etiam, nisi à Deo petere, ipse Deus ad eam flagitantiam nos horretat, singularis fortiter impudentia.

Exemplum.

2. Para. 14. & 18.

caput tuum, quoniam obtulisti Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum. Docet eos ab Aegyptijs neque nihil auxilij reportatos, atque ab Assyrijs prius reportauerant. Ab his enim gentibus auxilia petierant. Et hoc peccatum grauissimè Deo displicuit. Asa rex Iuda initio pius & bonus, quam diu in Domino Deo spem suam ponebat, parua suorum manu Aethiopes vsq; ad interuentionem percussit. Quum autè Dominum dereliqueret, & à Benadad rege Syria contra Belsan regè Israel peteret, à Domino quoque derelinquitur. Dixit enim ei Hanani Propheta: Quia habuisti fiduciam in rege Syria, & non in Domino Deo tuo, idcirco euasit Syria regis exercitus de manu tua. Nomen Aethiopes & Libyas multo plures erant, quadrigis, & equitibus, & multitudine nimia, quos, qui in Domino credidisses, tradidit in manu tua: Oculi enim Domini circumplantur uniuersam terram, & praebent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Ita Deo displicet, ad alium quam ad ipsum in quouis necessitatis articulo suos confugere. Itos leprosos ad primam vocem exaudiuit Christus, & dimisit, ut ostenderet, quam illi rem gratam faciunt, qui ad eius misericordiam se recipiunt. Hinc Apóstolus: Ad eam uentum fiducia ad Hebr. 4. thronum gratis eius, ut misericordiam inueniamus in auxilio oportuno. Nam ut alia Scriptura nos animat: Pius & misericors est Eui. 7. Deus, & remittit in die tribulationis peccata, & protector est omnibus exquirentibus se in ueritate. Vnde sic ut loquamur Deo, Osea. 14. docet nos Osea Propheta: Assur non saluabit nos super equum non ascendemus, id est, aullo humano auxilio nitemur, nec dicemus ultra, ad nostri opera manuum nostrarum (id est, in nostris adiuuacionibus, & itadijs non cõlidemus) quia eius qui in te est, miseraberis papilli. Sanabo contritiones uorum, diliga eos spontaneè, quia auersus est furor meus ab eis, se licet ira Deum inuocantibus. Ut Dei misericordiam paratissimam semper esse, & amplissimam intelligeremus, solet scriptura quom de Dei misericordia loquitur, id duplicare, ut apud sanctum Dauid: Misericors & miserator Dominus, eam dedit timentibus se. Et iterum: Misericors & miserator Dominus, longanimis & multum misericors. Et apud Esaiam: Misereus miserebitur tui. Hae geminata certitudine designat. Certitudo designatur, ut innocua Dei bonitas magis eluceat. Dei bonitas ideo eluceat, ut eam cum fiducia petamus. In petenda enim Dei misericordia, incredibilis à nobis exercetur audacia, quae etiam, nisi à Deo petere, ipse Deus ad eam flagitantiam nos horretat, singularis fortiter impudentia.

caput tuum, quoniam obtulisti Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum. Docet eos ab Aegyptijs neque nihil auxilij reportatos, atque ab Assyrijs prius reportauerant. Ab his enim gentibus auxilia petierant. Et hoc peccatum grauissimè Deo displicuit. Asa rex Iuda initio pius & bonus, quam diu in Domino Deo spem suam ponebat, parua suorum manu Aethiopes vsq; ad interuentionem percussit. Quum autè Dominum dereliqueret, & à Benadad rege Syria contra Belsan regè Israel peteret, à Domino quoque derelinquitur. Dixit enim ei Hanani Propheta: Quia habuisti fiduciam in rege Syria, & non in Domino Deo tuo, idcirco euasit Syria regis exercitus de manu tua. Nomen Aethiopes & Libyas multo plures erant, quadrigis, & equitibus, & multitudine nimia, quos, qui in Domino credidisses, tradidit in manu tua: Oculi enim Domini circumplantur uniuersam terram, & praebent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Ita Deo displicet, ad alium quam ad ipsum in quouis necessitatis articulo suos confugere. Itos leprosos ad primam vocem exaudiuit Christus, & dimisit, ut ostenderet, quam illi rem gratam faciunt, qui ad eius misericordiam se recipiunt. Hinc Apóstolus: Ad eam uentum fiducia ad Hebr. 4. thronum gratis eius, ut misericordiam inueniamus in auxilio oportuno. Nam ut alia Scriptura nos animat: Pius & misericors est Eui. 7. Deus, & remittit in die tribulationis peccata, & protector est omnibus exquirentibus se in ueritate. Vnde sic ut loquamur Deo, Osea. 14. docet nos Osea Propheta: Assur non saluabit nos super equum non ascendemus, id est, aullo humano auxilio nitemur, nec dicemus ultra, ad nostri opera manuum nostrarum (id est, in nostris adiuuacionibus, & itadijs non cõlidemus) quia eius qui in te est, miseraberis papilli. Sanabo contritiones uorum, diliga eos spontaneè, quia auersus est furor meus ab eis, se licet ira Deum inuocantibus. Ut Dei misericordiam paratissimam semper esse, & amplissimam intelligeremus, solet scriptura quom de Dei misericordia loquitur, id duplicare, ut apud sanctum Dauid: Misericors & miserator Dominus, eam dedit timentibus se. Et iterum: Misericors & miserator Dominus, longanimis & multum misericors. Et apud Esaiam: Misereus miserebitur tui. Hae geminata certitudine designat. Certitudo designatur, ut innocua Dei bonitas magis eluceat. Dei bonitas ideo eluceat, ut eam cum fiducia petamus. In petenda enim Dei misericordia, incredibilis à nobis exercetur audacia, quae etiam, nisi à Deo petere, ipse Deus ad eam flagitantiam nos horretat, singularis fortiter impudentia.

caput tuum, quoniam obtulisti Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum. Docet eos ab Aegyptijs neque nihil auxilij reportatos, atque ab Assyrijs prius reportauerant. Ab his enim gentibus auxilia petierant. Et hoc peccatum grauissimè Deo displicuit. Asa rex Iuda initio pius & bonus, quam diu in Domino Deo spem suam ponebat, parua suorum manu Aethiopes vsq; ad interuentionem percussit. Quum autè Dominum dereliqueret, & à Benadad rege Syria contra Belsan regè Israel peteret, à Domino quoque derelinquitur. Dixit enim ei Hanani Propheta: Quia habuisti fiduciam in rege Syria, & non in Domino Deo tuo, idcirco euasit Syria regis exercitus de manu tua. Nomen Aethiopes & Libyas multo plures erant, quadrigis, & equitibus, & multitudine nimia, quos, qui in Domino credidisses, tradidit in manu tua: Oculi enim Domini circumplantur uniuersam terram, & praebent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Ita Deo displicet, ad alium quam ad ipsum in quouis necessitatis articulo suos confugere. Itos leprosos ad primam vocem exaudiuit Christus, & dimisit, ut ostenderet, quam illi rem gratam faciunt, qui ad eius misericordiam se recipiunt. Hinc Apóstolus: Ad eam uentum fiducia ad Hebr. 4. thronum gratis eius, ut misericordiam inueniamus in auxilio oportuno. Nam ut alia Scriptura nos animat: Pius & misericors est Eui. 7. Deus, & remittit in die tribulationis peccata, & protector est omnibus exquirentibus se in ueritate. Vnde sic ut loquamur Deo, Osea. 14. docet nos Osea Propheta: Assur non saluabit nos super equum non ascendemus, id est, aullo humano auxilio nitemur, nec dicemus ultra, ad nostri opera manuum nostrarum (id est, in nostris adiuuacionibus, & itadijs non cõlidemus) quia eius qui in te est, miseraberis papilli. Sanabo contritiones uorum, diliga eos spontaneè, quia auersus est furor meus ab eis, se licet ira Deum inuocantibus. Ut Dei misericordiam paratissimam semper esse, & amplissimam intelligeremus, solet scriptura quom de Dei misericordia loquitur, id duplicare, ut apud sanctum Dauid: Misericors & miserator Dominus, eam dedit timentibus se. Et iterum: Misericors & miserator Dominus, longanimis & multum misericors. Et apud Esaiam: Misereus miserebitur tui. Hae geminata certitudine designat. Certitudo designatur, ut innocua Dei bonitas magis eluceat. Dei bonitas ideo eluceat, ut eam cum fiducia petamus. In petenda enim Dei misericordia, incredibilis à nobis exercetur audacia, quae etiam, nisi à Deo petere, ipse Deus ad eam flagitantiam nos horretat, singularis fortiter impudentia.

caput tuum, quoniam obtulisti Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum. Docet eos ab Aegyptijs neque nihil auxilij reportatos, atque ab Assyrijs prius reportauerant. Ab his enim gentibus auxilia petierant. Et hoc peccatum grauissimè Deo displicuit. Asa rex Iuda initio pius & bonus, quam diu in Domino Deo spem suam ponebat, parua suorum manu Aethiopes vsq; ad interuentionem percussit. Quum autè Dominum dereliqueret, & à Benadad rege Syria contra Belsan regè Israel peteret, à Domino quoque derelinquitur. Dixit enim ei Hanani Propheta: Quia habuisti fiduciam in rege Syria, & non in Domino Deo tuo, idcirco euasit Syria regis exercitus de manu tua. Nomen Aethiopes & Libyas multo plures erant, quadrigis, & equitibus, & multitudine nimia, quos, qui in Domino credidisses, tradidit in manu tua: Oculi enim Domini circumplantur uniuersam terram, & praebent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Ita Deo displicet, ad alium quam ad ipsum in quouis necessitatis articulo suos confugere. Itos leprosos ad primam vocem exaudiuit Christus, & dimisit, ut ostenderet, quam illi rem gratam faciunt, qui ad eius misericordiam se recipiunt. Hinc Apóstolus: Ad eam uentum fiducia ad Hebr. 4. thronum gratis eius, ut misericordiam inueniamus in auxilio oportuno. Nam ut alia Scriptura nos animat: Pius & misericors est Eui. 7. Deus, & remittit in die tribulationis peccata, & protector est omnibus exquirentibus se in ueritate. Vnde sic ut loquamur Deo, Osea. 14. docet nos Osea Propheta: Assur non saluabit nos super equum non ascendemus, id est, aullo humano auxilio nitemur, nec dicemus ultra, ad nostri opera manuum nostrarum (id est, in nostris adiuuacionibus, & itadijs non cõlidemus) quia eius qui in te est, miseraberis papilli. Sanabo contritiones uorum, diliga eos spontaneè, quia auersus est furor meus ab eis, se licet ira Deum inuocantibus. Ut Dei misericordiam paratissimam semper esse, & amplissimam intelligeremus, solet scriptura quom de Dei misericordia loquitur, id duplicare, ut apud sanctum Dauid: Misericors & miserator Dominus, eam dedit timentibus se. Et iterum: Misericors & miserator Dominus, longanimis & multum misericors. Et apud Esaiam: Misereus miserebitur tui. Hae geminata certitudine designat. Certitudo designatur, ut innocua Dei bonitas magis eluceat. Dei bonitas ideo eluceat, ut eam cum fiducia petamus. In petenda enim Dei misericordia, incredibilis à nobis exercetur audacia, quae etiam, nisi à Deo petere, ipse Deus ad eam flagitantiam nos horretat, singularis fortiter impudentia.

caput tuum, quoniam obtulisti Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum. Docet eos ab Aegyptijs neque nihil auxilij reportatos, atque ab Assyrijs prius reportauerant. Ab his enim gentibus auxilia petierant. Et hoc peccatum grauissimè Deo displicuit. Asa rex Iuda initio pius & bonus, quam diu in Domino Deo spem suam ponebat, parua suorum manu Aethiopes vsq; ad interuentionem percussit. Quum autè Dominum dereliqueret, & à Benadad rege Syria contra Belsan regè Israel peteret, à Domino quoque derelinquitur. Dixit enim ei Hanani Propheta: Quia habuisti fiduciam in rege Syria, & non in Domino Deo tuo, idcirco euasit Syria regis exercitus de manu tua. Nomen Aethiopes & Libyas multo plures erant, quadrigis, & equitibus, & multitudine nimia, quos, qui in Domino credidisses, tradidit in manu tua: Oculi enim Domini circumplantur uniuersam terram, & praebent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Ita Deo displicet, ad alium quam ad ipsum in quouis necessitatis articulo suos confugere. Itos leprosos ad primam vocem exaudiuit Christus, & dimisit, ut ostenderet, quam illi rem gratam faciunt, qui ad eius misericordiam se recipiunt. Hinc Apóstolus: Ad eam uentum fiducia ad Hebr. 4. thronum gratis eius, ut misericordiam inueniamus in auxilio oportuno. Nam ut alia Scriptura nos animat: Pius & misericors est Eui. 7. Deus, & remittit in die tribulationis peccata, & protector est omnibus exquirentibus se in ueritate. Vnde sic ut loquamur Deo, Osea. 14. docet nos Osea Propheta: Assur non saluabit nos super equum non ascendemus, id est, aullo humano auxilio nitemur, nec dicemus ultra, ad nostri opera manuum nostrarum (id est, in nostris adiuuacionibus, & itadijs non cõlidemus) quia eius qui in te est, miseraberis papilli. Sanabo contritiones uorum, diliga eos spontaneè, quia auersus est furor meus ab eis, se licet ira Deum inuocantibus. Ut Dei misericordiam paratissimam semper esse, & amplissimam intelligeremus, solet scriptura quom de Dei misericordia loquitur, id duplicare, ut apud sanctum Dauid: Misericors & miserator Dominus, eam dedit timentibus se. Et iterum: Misericors & miserator Dominus, longanimis & multum misericors. Et apud Esaiam: Misereus miserebitur tui. Hae geminata certitudine designat. Certitudo designatur, ut innocua Dei bonitas magis eluceat. Dei bonitas ideo eluceat, ut eam cum fiducia petamus. In petenda enim Dei misericordia, incredibilis à nobis exercetur audacia, quae etiam, nisi à Deo petere, ipse Deus ad eam flagitantiam nos horretat, singularis fortiter impudentia.

Qui

Qui enim sceleris sibi conscius, misericordiam à Deo petit, non simpliciter gratiâ & fauorem postulat, sed id petit, vt leges, quas cõtra peccatores sanxit, frãgi, violari, & abrogari patiatur. Si quid tale latro & homicida quispiam à Rege aliquo peteret, dicēs, Iube quęso Rex serenissime, vt leges quas contra latrones & homicidas promulgasti, in mei nunc fauorem abrogenentur, aut irrita fiant: nõnne audax facinus, & reprehensione, imò pœna dignum patrasse meritò videtur? At tantundē omnis lethaliter peccās Deo dicit, quum ait: Miserere mei Deus, quia lethaliter tuam Maiestatem offendi. Quum enim lex Dei de fornicatiis, immundis, auaris, superbis, inuidis, dicat: *Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt: tu immunde, auare, superbe, &c. qui veniã petis, & regni cœlestis aditum tibi deuud aperiiri flagitas, id petis, vt illa Dei lex, in tui gratiã irrita tantisper fiat ac violetur. Sed tanta est Dei misericordia, vt hanc audaciam non permittat tantum, sed & probet; nec probet modò, sed ad eã nos inuitet. Quæ eius bonitas satis amplificari non potest. Quum Moyses de monte Sina descenderet, portans secum tabulas Legis Dei digito scriptas, audiens symphoniam & choros, populiq; horrenda idololatria intellecta, statim ipsas tabulas ad radicem montis confregit. Nec ideo à Deo reprehenditur, etiã in diplomate regio quo leges inscriberentur noue, idem patrare capitale esset, sed hoc admirabili facto docuit, salutem peccatorum omnium hanc vnã esse, vt Dei leges ad radicem montis confringantur. Hic mons est Filius Dei incarnatus: qui excisus de lapide sine manibus, natus de virgine sine opere humano, factus est in montem magnum, Radix & infima pars huius montis est Christi humanitas. Contra hanc franguntur tabulæ Legis diuinæ, quando propter illum & in nomine eius quicquid à Deo petierimus, obtinemus, maxime peccatorum veniam & misericordiam, sicut ipse nos docuit facere, & impetratos nos promittit, vt in alia Dominica latè explicuimus.*

4. Ire, ostendite vos sacerdotibus.

Sacerdotalis reuerentia.

Locus moralis duplex. Vnus ex parte iubentis Christi, alter ex parte obedientiæ horũ leprosoꝝ. Primus locus docet reuerentiã sacerdotalem, & Ordinis in Ecclesia à Deo positi debitã ac legitimã obsequentiam, Deumq; sic suas nobis gratias cõferre, etiam extra Ordinem, velut hic sanando decem

Gal. 7.

Ecc. 31. Allegoria.

Dan. 2.

Iom. 28.

decem leprosoꝝ sola voluntate, vt velit tamē Ordinis ecclesiastici honorem non violari, autoritatē retineri, potestatem agnosci. Ideo enim mittit eos, per se miraculosè sanandos, ad sacerdotes, vt, iuxta legem Moysis, eorum iudicio & autoritate sanati declararentur. Hunc locum in aliis Dominicis latè tractauimus, vbi alteri leproso apud Matthæũ sanato Christus similitè dixit: *Vade, ostende te sacerdoti, & alibi. Alter locus docet, in omnibus Dei beneficiis, nostrã obedientiam, cooperationem nostrã, variãq; preparationem concurrere oportere. Magna fuit in istis leprosis nõ fides tantum, sed & obedientia, quod iubente Christo ad sacerdotes irent, vt illis se ostenderent, necdum sanati à lepra. Neque enim Christo hoc iubente adhuc sanabantur, sed dum irent, mūdatis sunt. Nec vt sacerdotibus se ostenderent vlla ratio erat, nisi prius sanarentur. Non enim sanare lepram illi poterant, sed declarare tantum, verène sanata esset, an nõ, & cõmunis conuersationis facultatē sanatis decernere. Eunt tamen iubente Christo, tum quia credebant se à Christo sanandos, tum quia illi iubenti obtemperandum esse prorsus iudicabant. Hanc obedientiam, hanc ex parte nostra qualemcunq; cooperationem hoc facto commendate Christus voluit, ne ita à sola Dei benignitate pendeamus, & peccatorum remissionem, emendationē, abolitionē à solo gratiæ beneficio sic emanare putemus, vt nihil interim ex parte nostra præstandum sit, quo hoc ad nos tantum ac tale beneficium deriuetur. Hic locum de preparatione nostrã iam semel atq; iterum tractauimus, super illa verba: *Dirigite viam Domini*, Dominica 3. Aduerũs, & super illa verba: *Impleto hydrias aquas*, Dominica 2. post Epiphaniã. De obedientia verò nostra ad salutem & sanitatem cõsequendam necessaria, in variis quoque Dominicis diximus. Domin. 2. post Epiphaniã, tex. 4. Domin. 2. Quadrages. tex. 3. Dom. 7. post Pentec. tex. 3. ex quibus omnibus in hũc locum transferri possunt, quæ dicenda videbuntur.*

5. Regressus est, cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes Iesu, gratias agens.

Locus moralis de animi gratitudine erga accepta Dei beneficia. Quum enim decem à Christo mundarentur, vnus tantum regreditur vt gratias agarũamq; gratitudinem officiosè exponit. Nam & *Deum magnificat*, laudat ac prædicat, & magna voce id facit, ludæozum inuidiam, aut hominũ iudicia

Domin. 3. post Epiph. tex. 4. *Domin. Pass. text. 4. Cooperatio & obedientia nostra.*

Tent. 4. Tent. 5.

Gratitudo ani. ni.

1. 2.

iudicia nihil moratus; & *cadit in faciem ante pedes Iesu*, maximam animi demissionem ostendens, & dilectis verbis gratias agit. Placuit Christo hęc hominis gratitudo, placuit pietatis officium; deo que factam sedulo laudat, dicens: *Nonne decem mandati sunt? & novem vbi sunt? Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* Docet accurate Christus, hanc animi gratitudinem obsequium esse sibi gratissimum; ad Dei gloriam pertinere; singularem commendationem merenti; ingratos vero, & in huiusmodi officio negligentes, graui reprehensione dignos esse. Hoc enim sonat illa Christi expositulatio, *Novem vbi sunt?* Hunc locum iam in aliis * Dominicis tractauimus. Sed hic, loco maxime proprio, aliqua addemus, prout Deus dabit. Vix quisquam est, qui non maiora accepit à Deo beneficia, quam hic sanatus leprosus; nisi forte vel tot peccatorum condonationem, vel à tot peccandi periculis liberationem, vel tantam Dei in peccatorum persequerantia longanimitatem, à quibus tribus vnum vnusquis, ue necessario expertus est, vni corporis leprę sanatae proponendam, tam demens sit quisquam vt iudicet. Seipsum ergo quisque conueniat, vt huius exemplo gratias agat, semperque agece pergat. *Glorificantes enim Dominum quantumcumque potueritis (ait scriptura) superualebit aditus.* & admirabilis magnificentia eius. *Benedicentes Dominum, exaltate enim quantum potestis; maior enim est omni laude.* Primum peccatum quod Elaias Propheta, iubente Deo, veteri populo exprobat, fuit ingratitude erga accepta beneficia. Sic enim incipit. *Audite cali, & auribus percipite terra, quonia Deus locutus est Filiis euntrim; & exaltauit, ipsi autem speruerunt me.* Cognouit bos possessorem suum, & asinus praesepi Domini sui; populus autem meus non cognouit me. Sicut nullius virtutis firmitior est memoria quam accepti beneficii, sic vix vllum vitium ingratitude deterius. Apud Romanos libertas seruo concessa, postea ingratitude culpa reuocari poterat. Sicut miramur monstra, quia nature repugnant, vt Cętauros, Satyros, hominem quad, immanum, & similia; canes, lepores, lupos non miramur; sic cetera vitia ex naturali nostra corruptione ac fragilitate profecta, gulam, ebrietatem, libidinem, iacundiam non ita miramur; ingritudinem vero, quasi monstrum quoddam, mirantur & detestantur omnes. Sicut enim naturale est amantem redamare, quia amor solus amor penditur (vt alibi ostensum est) ita monstrum est,

* Dom. 1. post
Epiph. text. 1.
Domin. 4. post
Pasch. text. 3.

Eccl. 42

Esai. 1.

Exemplum.
Simile.

Surgant ethnici ac pagani, & Christianorum hominum erga Deum ingratitude condempnent. Cum Tarentini à Romanis obliuiscerentur, periculumque esset, ne fame ad conditionem compellerentur, Rhegini decimo quoque die ieiunium decerentes, victum concesserunt Tarentinis. Proinde cum decedentibus Romanis liberarentur, memores calamitatis Tarentini, festum constituerunt, quod Ieiunium appellabant. Metellus pius dictus, Consul Romanus quum esset, non dubitauit pro Quinto Callidio, Prætoris candidato, supplicare populo, quod is tribunos plebis legem, qua patet Metelli in ciuitate restitueretur, tulerat. Quin etiam patronum eum domus & familiae suæ semper dicitur. Octauij Caesaris illustre habes exemplum supra in alia Dominica Paru est, homines sine Deo in hoc mundo Christianorum ingratitude condempnare, & plus potuisse rationis & honestatis scintillas, quam fidei lumen, aut pietatis flammæ apud nos possunt.

Exempla gratitudinis.
Adriani de var. hist. lib. 3.

Valer. Max. lib. 1. cap. 2.

Ipsa bruta animantia ingratitude nostram coarguunt; & nature instinctus plus apud ea valuit, uam apud nos pietas valere solet. Ciuitas est in Achaia, nomine Petra. In ea puer draconem paruulū emebat, magnæque eam cura educabat; cumque creuisset, loquebatur quasi cum intelligente, ludens ac dormiens cum ipso. Cum vero ad ingentem magnitudinem draco peruenisset, in solitudinem à ciuibus est dimissus. Post, cum puer adolescens factus, euersus à spectaculo quodam cum aliquibus æqualibus in latrones incidisset, & clamorem extulisset, ecce draco præstò est, & alios in fugam vertit, alios interimit, ipsum vero saluum conseruat. Quid dracone inhumanius? humanitatis tamen, vt benefactori se gratum ostenderet, obiuisci non potuit. Sed & Panthera vix animal ferocius, aut magis indomabile. Nec tam ea benefactori vult esse ingrata. Quum catulos eius de quadam fouea quidam liberasset, accedens illa, comitem se ei adiunxit; blanditur ei cauda & facie, & extra deserti loca eum deduxit. Leo animal est ferocissimum, & homini inimicum. Insignis tamen est historia de Androdo seruo fugiuo, qui in leonis spelunca per errorem se abdeus, quum regressi à præda leonis pedem sanasset, spinam ei euellens; tum eum longo post tempore mea spelunca leo

Exempla brutorum.

Eliauius li. 13.

Ioan. 4. S. Gemini-
niani lib. 3. cap. 7.
38.

Aulus Gell.
nost. Attic.
lib. 3.

leo aluit, carnibus in magna copia ei semper allatis, tum pœ-
frea eundem ex fuga retractum, & Romæ eidem leoni, eod-
dem quoque tempore à venatoribus capto, obiectum vt de-
uoraretur, adblandiens cauda recognouit, attingere noluit,
omnibus benevolentia signis prosequutus est. Vnde & dato
homini cum vita leone, non secus ac canis per urbem obse-
quutus est, dicente populo: Ecce leo hospes hominis; ecce
homo medicus leonis. Quidquid & aues eandem virtutem
ad nostram confusionem prorsus inexcusabilem exercent?
Messor in agro ad fontem à sociis missus, quom iret, incidit
fortè in serpentem, qui immani cauda miseram aquilam
cinxerat & oppresserat, eandemque iam semimortuam reli-
querat. Quod cum vidit, falce serpentem percutiens, eundem
interfecit, & aquilam liberavit. Quæ cum videret illius
se beneficio liberatam, volitando eum ad socios redeuntem
comitatur: cumque sigillatim socij ex aqua quam de fonte
attulerat, biberent; isque, qui aquam hauserat, bibere quo-
que vellet, & vnam ori admoueret, continuo aquila stridore
suo atque impulsu vnam confregit. Quo ille turbatus
primùm atque commotus, vbi socios respiciens, alium hic,
alium ibi extinctos vidit, aquila erga se gratitudinem in-
tellexit, quæ vetuit ne aquam biberet, serpentis veneno in-
fectam. Sed inter omnes aues, gratitudinis & ingratitudi-
nis documentum maximè illustre præbet pelicanus fœmina.
Illa enim super pullos suos à serpente vulneratos pectus
suo pectore ad eos sanandos sanguinem suum fundit,
pullisque bibendum exhibet: quo effuso sanguine, illa sic
debilitatur, vt pulli ad quærendum cibum exire, matremque
ad tempus alere cogantur. Qui igitur ex pullis diligenter hoc
officium præstant, postquam resumpsit vires, tenerimè di-
ligit, & sollicitè curat. Sed illos qui tanquam degeneres, nul-
lam matris curam gesserunt, tanquam ingratos è nido de-
turbar, & suo cõuictu frui non permittit. Hæc avis Christum
repræsentat, iuxta illud Psalmistæ: *Similis factus sum pelicano
solitudinis.* Ille nos à serpente percussos, suo fuso sanguine
sanauit, viuificauit, pait. Quos hoc accepto beneficio gra-
tos videt, & à Dei laudibus nõ cessat, ei obsequium & obe-
dientiam exhibere, eum in suis pauperibus quali laborantem
pio affectu alere, vestire, visitare, hos pro suis recognoscit, te-
netrimè diligit, ad cœlestem beatitudinem eum illo com-
mune adducit. Ingratos verò & degeneres è statu gratiæ
deturbar, & à suo beato conuictu in æternum abdicat. Sic
dicit

Pierius Valerianus
Hieroglyph.
lib. 19.

Ioan. à S. Gemini.
lib. 4. cap. 19.

Psal. 101.

dicit Scriptura: *Qui reddit malum pro bono, nõ recedet malum.* Prou. 17.
de domo eius. Sic Iudeos ingratisimos abdicauit. Ait enim *terem. 18.*
*Nunquid redditur pro bono malum? quia soderunt soneã animæ
meæ. Recordare quid steterim in conspectu tuo, vt loquerer pro
eis bonum. & auerterem indignationem tuam ab eis.* Propterea
(propter hanc ingratitudinem) *du filios eorum in famem, &
deduc eos in manus gladij. Fiant uxores eorum absque liberis. &
viduis, & viri eorum iuterficiantur morte, &c.* Hæc enim, &
his grauiora Iudæis acciderunt, non solum pro Ieremia ve-
xato, quum ab Assyrijs captiui abduccerentur; sed multo
magis pro Christo cruciæxo, quum à Romanis victi in per-
petuum exterminium dati sunt. Eandem ingratitudinis vin-
dictam prædixit illis Esaias: *In die illa erunt ciuitates fortitu- Esai. 17.
dinis eius derelictæ, sicut aratra & segetes, quæ derelictæ sunt à
facie filiorum Israel, & erit deserta; quia oblita es Dei Saluato-
ris tui, & fortis adiutorij tui non es recordata.*

In veteri lege holocaustum quod offerebatur pro gratia. *Leuit. 7.*
rum a lione, & caro victimæ non erant in crastinum *lex. Typus.*
uanda: quia gratiarum actiones non sunt differenda. Noë *Exempla.*
vbi primùm exiit de Arca, liberatus à diluuio, statim facit *Genf. 1.*
altare Domino, & sacrificia obtulit, gratias agens Deo.
Christus in Euangelio, post multiplicationem panum, iussit
colligi fragmenta ne pereant, id est, vt in memoriam accepti *Ioan. 6.*
beneficij asseruarentur.

Qui de acceptis beneficijs gratus est, maiora accipere
meretur. Ideo Deus ingratitudinem odio habet maximo,
non sua causa, sed nostra; quia illa manus Dei claudit, & fa-
ciem à nobis auertit. Ait enim Scriptura: *Ingrati spes tanquã Sapiens. 16.
hybernalis glacies tabescet, & disperiet tanquam aqua superua. Apophibe-
cia. Qui gratè beneficium accipit primam eius pensionem soluit, gma.*
ait Seneca. Nullo magis Cæsarem Augustum demeruit, & *lib. 1. cap. 22.*
ad alia impetranda facilem sibi reddidit Furnius, quàm quod, *De benefi-
tia. lib. 1. cap. 11.*
cum patris Antonianas partes secuto, veniam impetrasset,
dixit: *Hanc vnam Cæsar habeo iniuriã tuam. Effecisti vt vire-
rem & morerer ingratus.* Hæc eius animi gratitudo Cæsarem
ad maiorem in eum benevolentiam acrius concitauit. Pul-
chrum est in duobus fratribus Eumene & Perseo gratitu- *Exemplum.*
dinis exemplum, quod ad nostram arguendam ingratitudi-
nem valere potest. Eumenes Pergami rex insidijs petitus à *Plutarch. in
Reg. apoph.*
Perseo credebat extinctus. Is rumor cum Pergamum
ductaque fratris vxore, regnum occupauit. Cæterum quum
Pars Æstinalis. T audisset

audisset illum viuum, profectus est illi obviam, vt solebat, cum satellitibus hastam gestans. Eumenes autem amans eum amplexans, dixit in aurem: Ne festines ducere priusquam mortuum videris. Nec praterca per omnem vitam, vllam offensi animi significationem vel dicto vel facto dedit: quin etiam moriens, fratri & vxori regnum reliquit. Cuius animi memor Attalus, cum multos ex se liberos haberet, nullum tamen regno educavit, sed Eumenes filio, postquam adoleuisset, adhuc viuens principatum tradidit. Singularis fuit Eumenes clementia, sed maior Attali gratitudo. Quomodo ergo in immensa Dei erga nos clemētia & ineffabili ac perpetua beneficentia, tā nulla aut parua nostra est gratitudo? Sicut nubes solis vitu te per varias exhalationes in altum subuectā, ipsum postea solem offuscant: sic ingrata anima per varia Dei beneficia multum nobilitata, sua ingratitude Dei gloriam obscurat, non dans gloriam Deo, vt isti nouem à Christo sanati. Sicut mare omnes aquas dulces accipit, sed salvas à se remittit: sic ingratus pro bonis reddit mala, & alterius beneficentiam in suam vertit perniciem. Sicut mulus à matre lactatus, calcibus ferit matrem, animal hoc nomine infame: sic ingrati à Deo impinguati & incrassati vocaliterant, vt de Iudæis dixit Moyses; populus hoc nomine maximè infamis, de quo Scriptura dicit: *Odio oderunt me gratis.* Sed quorum exitum perhorrescimus, eorum facta imitari perhorrescere debemus.

6. Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?

Perseuerantia bonum.

Locus moralis, de bono perseuerantia ad salutem necessitatio. Omnes decem isti leprosi bene ceperunt. Omnes Christum bene quaesierunt. Omnes ei in via occurrerunt. Omnes vocem leuauerunt, dicentes *Iesu praeceptor, miserere nostri.* Sed ex illis omnibus vnus tantum perseuerauit. Vnus tantum ad gratias agendum redijt. Vnus tantum in fide permansit. Reliqui enim nouem, siue à sacerdotibus, ad quos missi erant, corrupti, qui eos à Christo auerterant, dicentes, non Christi beneficio sed propter Legis obseruantiam eos sic sanatos fuisse; siue proptia lenitate & malitia in deterius mutati, ad Christum amplius non redierunt. Hanc illorum defectionem grauius reprehendit Christus. Hanc vnus perseuerantiam studiosè laudat: *Non est inuentus qui rediret, & gloriam daret Deo, nisi hic alienigena.* Multoties incipere, paucorum perseuerare, quia *muli vocati, pauci electi.* Multos

1547. 28.
Similia.

flores

flores quocumque ferè arbor fructifera producit, sed paucos fructus maturos. Omnes ferè agri multum promittunt in herba, sed vberem messem pauci adferunt. *Rhetorum schola* (ait Augustinus) *per eorum ferè orbem adolescentium gregibus perserepuit, sed Tuilianam facundiam assequuntur, pauci, agunt & sunt Oratores pauciores, clarescunt paucissimi.* Tale quiddam est Religio. Multitudo imperitorum & peccatorum frequentat ecclesias, pauci eius religionis mysterijs perfecti sunt. Hæc ille. In via ac tatione virtutis, principia frequenter feruent, progressus tepescunt, fines & exitus frigent. Huius rei figura fuit statua, quam vidit in somnis Nabuchodonosor, quæ incepit in auro, & desijt in luto: quæ vt ad literam, principium huius mundi mutabilitatem significat, sic mysticè pietatis & virtutis inconstantiam docet. Caput huius statua aureum, primum Dei amorè, & bona opera, à quibus ad Deum conuersi, incipiunt feliciter, significat. Pectus statuae argenteum, bona verba & laudem virtutis notat, quam adhuc ad tempus retinet, qui bene facere desijt. Sed hoc argētum paulatim efficitur æs, quum bona verba, quæ bona intentione ad tempus loquebatur, laudans virtutem quæ non prestabat, nunc ad vanitatem, & vt ab alijs bonus videatur, loquitur. Sed & hoc æs in ferrum tandem vertitur, quauis ipso quoque, propterea virtutis neglecto, durus ad emendationem, durus ad salutaria audienda consilia efficitur. Postremo denique totum in lutum vertitur, quum totus voluprati deditus, qui spiritu cepit, in carne consummat, vt de Galatis scripsit Apostolus. Hanc deplorandam in virtutis inconstantiam, his verbis lugebat Ieremias: *Filij Sion inelyti & amitti auro purissimo, quomodo commutati sunt, in vasa testæ, opus manuum figularum: nec dissimiliter Elaias: Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij? Iustitia in habitamine in eam nunc autem homicida. Argentum tuum verum est in scoriam, vinum tuum mistum est aqua.* Hæc est mutatio, non dextera excelli, sed proficietiam in peius.

Atqui beatus erit, non qui bonum facit, sed qui perseueranter facit. Philistæi remittentes arcam Dei, & super plastrum ponentes, quod vacca ducbant, quantum vituli domi recludebantur, hoc pro signo & argumento, quod veri Dei esset illa arca, propter quæ illam tot plagis mulctati fuissent, acceperunt; si vacca illæ, quarum sic vituli domi recludebantur, recto itinere in terram illorum Israel pergerent, nec ad suos vitulos reuertentur, donec arcam Dei in locum

De vitulis, ord.

Allegoria.

Daniel. 2.

Gal. 3.

Thom. 4.

Esaia 1.

Allegoria, Reg. 6.

proprium deduxissent. Quando anima fidelis pro Christo, & pro fide, vel multa mala patitur, vel multa bona facit, signum & argumentum est, quod vera pietatis illa opera, illaque fuerint, si recto itinere in studio virtutis pergat, ambulanti de virtute in virtutem, donec videatur Deus deorum in Sion. Quo enim anima ad vitulos domi reclusos redit, quae ad proprias passiones, & appetitus sensuales; veterisque hominis reliquias reuertitur; quasi canis ad vomitum, ostendit se non veri Dei arcam portasse, non vernam & viuum Dei templum fuisse. *Qui enim mittit manum suam ad aratrum, & respicit retrò non est aptus regno Dei.* Qui necessariam virtutem, & vitij fugam aggredditur, & recta via non pergit, nec perseuerat non est idoneus, id est, ostendit se nec dum idoneum esse regno Dei. *Qui dixit Christo; Sequar te Domine, sed prius renuntiare his qui domi erant, amicis & parentibus voluit, simplicem & necessariam omnibus Christi sequelam profitebatur, velle se videhcer Christi discipulum esse, in illum credere, eius mandatis & doctrinae obedire. Tales enim sequuntur Christum. Qui igitur Christianum se profiteretur, qui ad aratrum obedientiae mandatorum manum misit, qui bonum opus ad salutem necessariam inchoauit, ut etiam opus perfectionis & consilij per obligationem stabilem semel aggreffus est, & retrò respicit, regreditur ad pristina, configuratur prioribus seculi desiderijs, ille certe non est aptus & idoneus miles, qui regnum caelorum, quod vim patitur, violente rapiat. Oret Deum ut aptus fiat. Qui enim incepit in nobis opus bonum perficiet usque in diem Iesu Christi, ait Apostolus. Dies Christi ille est, in quo totam suam voluntatem Deus exequetur, sicut dies nostri sunt haec vita, in qua voluntates nostras miseri mortales facimus. Dies extremi iudicij, est dies Domini. Usque ad illum diem peragendum est bonum opus quod incepimus, usque ad finem perseverandum. Quod his verbis docet Apostolus: *Nescitis quid hi, qui in studio currunt, omnes quidem currunt, sed unus primum accipit. Sic currere ut comprehendatis. Cursus in studio perpetuus est, vnoque fit impetu, absque respiratione, absque intermissione vlla. Qui sic currebat, ille ab astantibus laudibus extollebatur. Talis est vita Christiana: perpetuo currendum est, sine intermissione orandum est, semper vigilandum est, omni custodia cor custodiendum est: ea qua retrò sunt obliuiscetes, ad ea qua priora sunt extendere se oportet. Qui non proficit, deficit; qui in via subsistit, in luto haeret; qui retrò respicit, cum uxore**

Luce 9.

1 Petri 1.

Matth. 23.
Philip. 1.
Dies Christi & nostri.

1 Cor. 9.

Simile.

1 Thess. 5.
Marc. 13.
Philip. 3.

Genes. 12.

Lot peribit. Vade ad formicam & piger. Formicam quum tenuis, Allogoria, sima sint animalia, ita tamen assiduitate laborandi & tran-
scundi, in diuissima rupe vestigia relinquunt, & trita semitae Simila,
notas man. festas ponunt.

Tam est necessaria perseuerantiae virtus, ut in tota oratione Dominica nihil ferè aliud à Deo expecte iubeamur, quam perseuerantiae donum. In ipsa oratione Dominica (ait Augustinus) quando oratur à sanctis, nihil pend aliud quam perseuerantia posci intelligitur. Quod mox in singulis huius orationis partibus demonstrat. *Quum dicimus Sanctificetur nomen tuum, ut sanctificatio in vobis permaneat, oramus. Quum dicimus, Adueniat regnum tuum, aliud poscimus nisi ut veniat nobis, quod esse venturum non dubitamus omnibus sanctis. Ergo & hi, qui iam sancti sunt, quid orant nisi ut in sanctitate qua illis data est, perseuerent. Perseuerantiam petunt sancti, qui faciunt voluntatem Dei, dicentes in oratione. Fuit voluntas tua. Cum enim iam facta sit in eis, cur ut fiat adhuc petunt, nisi ut perseuerent in eo, quod esse coeperunt. Quarta petitio est, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, qua verba sic exponit beatus Cyprianus: Hunc panem dari vobis, quatinus postulat, ut ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidianam cibum salutis accipimus, intercedente aliquo grauiore delicto dum absentes, & non communicantes à caelesti pane prohibemur à Christi corpore separemur, ut videlicet in ea sanctitate permaneamus, qua nullum; qua inde separari meremur, crimine admittatur. In sola quinta petitione, non poscitur perseuerantia, sed peccatorum condonatio. At qui quum dicunt sancti, Ne nos inferas in tentationem, sed libera nos à malo: quid aliud, quam ut in sanctitate perseuerent, precantur? Hoc enim concessio dono, ne qui inferatur in tentationem, ne tentationi succumbat, vno sanctiorum est qui non teneat usque in finem perseuerantiam sanctitatis. Hec Augustinus.*

Hanc perseuerantiam comendauit Apostolus, dicens: *In-*
ducimini Dominum nostrum Iesum Christum. Et rutsum: Quos-
quos in Christo baptizati estis, Christum induistis. Inducere enim
aliquid iuxta phrasim Scripturae, est ita alicui rei vniri, ut ab
ea nunquam discedatur. Vnde David: Fiat ei maledictio sicut ve-
stimentum quo operitur, & sicut zona qua semper praecingitur. Et
iterum: Operiantur sicut diploside confusione sua, id est, maledictio
& confusio nunquam ab eo recedat. Sic de Christo dicit Elias:
Erit iustitia singulis lumborum eius, & fides cinctorum vnum eius,
id est, omnes virtutes Christo in separabiliter adhaerebunt,

Allogoria.

Preu. 8.

Simila.

Lib. de bon.

perseuerant.

cap. 3.

Cap. 2.

Cap. 4.

In exposi.

Orac. Domin.

Cap. 1.

Cap. 4.

Rom. 12.

Gal. 1.

Psal. 103.

Esaia. 11.

Sic de impiis Job: Qui oderunt te, induantur confusione. Tabernaculum impiorum non subsistet. Hunc ergo in modum induere Christum, induere hominem, induere armaturam Dei debemus: ut ea postea non deponamus; sed venientes Christo, vestiti, non nudum inueniamur.

Qui post aegritudinem conualescens, frequenter recidit, ostendit, in prima sanatione omnem malum humorum, & morbi causam satis expurgatam non fuisse. Qui Christus semel indutus, & ab eo factus, mox eum trahit; induens arma tenebrarum, manifestum facit quod omnem peccandi affectum, in prima sua reconciliatione non eiecerit. Leopardus non persequendo sed saliendo pradam capit: quia si tertio vel quarto salu non cogerit, prae indignatione desistit, & quae visus retrocedit. Tales sunt, qui quasi per saltum volunt esse perfecti, & in primo pietatis impetu ab omni tentatione liberi: ideoque si se vel aliquo iterum tentatio recurrit, a bono opere desistunt. Arqui curandum, non salrandum est, & in opere perseverandum. Si tantum in orationis & seruiis studio homo perseveraret, quantum pauper ad officium diuitis pro elemosyna, citius haud dubie spiritum lem elemosynam a Deo impetraret, quam corporalem a diuite pauper impetrare solet. In veteri lege nullum animal sine cauda offerrebar. In cauda salutis nullum bonum opus sine bono fine & perseverantia Deo in sacrificium offerri potest. Sicut in iudo scario, vno ictu aut tractu, vel non facto quum fieri oportebat, vel male, & per errorem factus, totus iudas iterumque amittitur: sic vno necessario opere virtutis neglecto, aut vno peccato Iehiseto perpetrato, totus iusticie fructus amittitur, dicente Deo per prophetam: Si iuerit se iustus à iustitia, & fecerit iniquitatē, nota virtutis) omnes iustitiae eius, quae facit, non recordabuntur. Tant est ad salutem necessaria perseverantiae virtus: & ita verum est quod Christus in alio euangelio dixit: Qui perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. Vide plura in aliis Dominibus. Dom. 2. Advent. tex. 9. Dom. infra oct. Natiuit. Dom. tex. 21. & 5. Dom. 2. post Epiph. tex. 10. Dom. Quinquages. tex. 3. Dom. 2. post Pentecost. tex. 7. & Dom. 2. post Pentecost. tex. 2.

Allegoria. In cauda salutis nullum bonum opus sine bono fine & perseverantia Deo in sacrificium offerri potest. Sicut in iudo scario, vno ictu aut tractu, vel non facto quum fieri oportebat, vel male, & per errorem factus, totus iudas iterumque amittitur: sic vno necessario opere virtutis neglecto, aut vno peccato Iehiseto perpetrato, totus iusticie fructus amittitur, dicente Deo per prophetam: Si iuerit se iustus à iustitia, & fecerit iniquitatē, nota virtutis) omnes iustitiae eius, quae facit, non recordabuntur. Tant est ad salutem necessaria perseverantiae virtus: & ita verum est quod Christus in alio euangelio dixit: Qui perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. Vide plura in aliis Dominibus. Dom. 2. Advent. tex. 9. Dom. infra oct. Natiuit. Dom. tex. 21. & 5. Dom. 2. post Epiph. tex. 10. Dom. Quinquages. tex. 3. Dom. 2. post Pentecost. tex. 7. & Dom. 2. post Pentecost. tex. 2.

Simile. Sicut in iudo scario, vno ictu aut tractu, vel non facto quum fieri oportebat, vel male, & per errorem factus, totus iudas iterumque amittitur: sic vno necessario opere virtutis neglecto, aut vno peccato Iehiseto perpetrato, totus iusticie fructus amittitur, dicente Deo per prophetam: Si iuerit se iustus à iustitia, & fecerit iniquitatē, nota virtutis) omnes iustitiae eius, quae facit, non recordabuntur. Tant est ad salutem necessaria perseverantiae virtus: & ita verum est quod Christus in alio euangelio dixit: Qui perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. Vide plura in aliis Dominibus. Dom. 2. Advent. tex. 9. Dom. infra oct. Natiuit. Dom. tex. 21. & 5. Dom. 2. post Epiph. tex. 10. Dom. Quinquages. tex. 3. Dom. 2. post Pentecost. tex. 7. & Dom. 2. post Pentecost. tex. 2.

Exph. 1. Si iuerit se iustus à iustitia, & fecerit iniquitatē, nota virtutis) omnes iustitiae eius, quae facit, non recordabuntur. Tant est ad salutem necessaria perseverantiae virtus: & ita verum est quod Christus in alio euangelio dixit: Qui perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. Vide plura in aliis Dominibus. Dom. 2. Advent. tex. 9. Dom. infra oct. Natiuit. Dom. tex. 21. & 5. Dom. 2. post Epiph. tex. 10. Dom. Quinquages. tex. 3. Dom. 2. post Pentecost. tex. 7. & Dom. 2. post Pentecost. tex. 2.

1. 2. 3. Nisi hic alienigena, et hic erat Samaritanus. Vocatio ad salutem non sufficere.

Locus moralis de inani vocatione, professionum, aut status cuiusque utalo, nisi nominibus res respondeat. Et saepe accidere ut minus praesent, à quibus ratione itatus & i vocatio-

vocationis plura expectantur. Omnes illi nouem qui accepto à Christo beneficio ingrati exiterunt, quique à coepta pietate deleterunt, Iudaei erant, vocatione fideles, & professione vnus veri Dei cultores. Vnus ille qui rediit, gratias agens, & in fide atque obedientia erga Christum perseverauit, alienigena erat, Samaritanus erat, in impietate, & veri Dei ignorantia educatus. Sic mulier Samaritana ad puteum edocta, facile Christo credidit, Christiue verba optimam in partem accepit: quae postea audientes Iudaei, vehementer sunt scandalizati & cauillati, vt supra in Dominica Passionis ostendimus. sic qui erga hominem in latronem incidentem misericordia vsus fuerat, Samaritanus erat; Sacerdos, aut Levita, aut Iudaeus non erat. Sic mulieris Chananaeae, & Centurionis hominis gentilis fides maxime à Christo laudatur: quum tanta in Iudaei non inueniretur. Sic hodie omni aetate maiora sepe pietatis officia praestant homines rudes, indocti, laici, seculares, quam magui theologi, sacerdotes, religiosi. Tractari hic locus potest ad ignauiam multorum excutiendam ex aliis Euangelicis locis, iam supra in hoc opere pertractatis. Quae enim de profectu nostro in Christiana professione diligenter examinando super illa verba, Hic positus est in ruinam multorum in Iudaei, diximus, quae de grauiori iudicio eorum qui maiora à Deo virtutis adiumenta acceperunt, ad illa verba, le testimonium illis prolata sunt, quae ostenderunt, vocationem & professionem externam non sufficere ad pietatem & salutem, super illa verba, Fily regni eyicientur in tenebras exteriores; quae contra iniquitatis abundantiam, abundante Christi gratia dicta sunt, ad illa verba: Vnde ergo habet qz aniat quae in medium allata sunt, vt Deum ab omnibus laudandum esse, ab omni statu, sexu, aetate, ostenderetur propter illa Euangelicis verba, Turba quae precedebat & quae sequabantur, clamabant dicens: O sanna filio David; quae de condemnatione impiorum propter varium diuinae gratiae abusum deproplimus ad illa Christi verba, De iustitia vero Spiritus sanctus arguet mundum: quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me; quae postremo de vocatione nostra ad salutem studiosè ac sollicitè conferenda protulimus super illa verba: Exi cis in plateas & vias ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cecos, & claudos introduce huc: illa omnia ad hunc locum pertinent, & huc referri possunt, & ad hanc Christi vocationem de solo alienigena ac Samaritana officium pietatis exequente, salubriter tractari poterunt.

Dom. infra oct. Nat. Dom. tex. 1.
Dom. 2. post Epiph. tex. 6.
Ibid. tex. 9.
Dom. 3. post Epiph. tex. 4.
Dom. 1. post Pentec. 2. post Pentec. 2. post Pentec. 2. post Pentec. 2.

Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire & Mammonæ. Ideo dico vobis: Ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca, & corpus plus quam vestimentum? Respicite volatilia cæli, quoniam non seruiunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis plures estis illis? Quis autem vestrum vestrum cogitans, potest adicere ad staturam suam cubitum vnum? Et de vestimento quid solliciti estis. Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent. Dico autem vobis: quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis. Si autem seruum agri quod hodie est, & cras in clibanum miscitur, Deus sic vestit; quanto magis vos modica fidei! Nolite ergo solliciti esse, dicentes. Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hac enim omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater vester cælestis, quia his omnibus indigeris. Querite ergo primum regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adiciuntur vobis.

PERICOPÆ MORALIS HUIUS EVANGELIJ.

1. Nemo potest duobus dominis seruire. De solius Dei cultu, seruitio, & obsequio amplectendo.
2. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diligit, aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. De necessario odio diaboli, vt Deum diligat, vel tolerando necessitate diabolo, si Deum contemnit.
3. Non potestis seruire Deo & Mammona. Contra pestilens & vulgare avaritiæ idolum.
4. Ideo dico vobis, ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Contra curam & sollicitudines huius vitæ, avaritiæ proprias.
5. Hæc omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater vester cælestis, quia his omnibus indigeris. Contra diffidentiam de perpetua Dei providentia.
6. Primum quarete regnum Dei, & iustitiâ eius & hæc omnia adiciuntur vobis. Rerum cælestium & iustitiæ voluntatis faciendæ primam curam & sollicitudinem esse debere: in cæteris, Deum solum nunquam desaturum.

1. Nemo

1. Nemo potest duobus dominis seruire.

Locus moralis de solius Dei cultu, seruitute, & obsequio amplectendo. Duo enim domini hic significant Deum, & quicquid Deo contrarium est, siue Mammona, id est, diuitiarum cupido, vt postea Christus exempli gratia ponit siue diabolus, siue mundus eiusque ambitio, siue caro & voluptates eius. Sub his enim dominis duram seruitutem peccatores seruiunt. *Omnia qui faciunt peccatum, peccati serui sunt: & à quo quis deuotus est, huic & seruit. Ne scitis quoniam cui exhibebitis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obedistis.* His ergo & Deo pariter seruite, ex his est quæ fieri non possunt. *Qua participatio iustitiæ cum iniquitate? qua societas lucis ad tenebras? qua autem conuentio Christi cum Belial?* Non potestis in mensa Domini participes esse, & in mensa demoniorum. *Quemadmodum impossibile est, vt altero oculo terram, altero cælum simul aspicias: ita fieri non potest, vt Deum, quæque Deo contraria sunt, simul diligas.* Samaritani reprobi erant, & à populo Dei segregati, eo quod & Dominum colebant, & pariter diis Assyriorum seruebant; vnde Christus illis dixit: *Vos adoratis quod non est: salus enim est in Iudaia est.* Deus per Prophetam maledixit eis, *qui iurant in Domino, & iurant in Melcham, idolo sic dicto. Elias Israelitas grauitur increpat: Vt quid claudicat in induas partes? Si Dominus est Deus, sequimini illum; si autem Baal, sequimini illum.* Non fuit datæ populo Israël cæleste manna, donec cõsumpta est farina, quæ ex Æg. pro secũ portauit. *Munere seruitute & affectu peccati, Deo seruire non potes; vt eius gratiæ sis participes. Voluit permittente Pharaõ Hebræis, vt in Ægypto victimas Deo immolarent. Sed Moyses respondit: Non potest ita fieri. Abominabatur enim Ægyptiorum immolabimus Deo nostris.* Abominabantur enim Ægypti, pastores ouium, & victimas earum. Abominatur diabolus & mundus; ea quæ ad verum Dei cultum pertinent, charitatem, humilitatem, paupertatem, patientiam, castitatem, reliquasque virtutes. In Ægypto igitur manens, in diaboli & mundi seruitio positus, Deo seruire, eiusque gratas virtutes exercere non potes. *Dicit Scriptura: Sentite de Deo in bonitate, & in simplicitate cordis querite illum. Qui quis vult diligere Deum (ait Augustinus) & taurere ne offendant, non se arbitretur duobus dominis posse seruire, & intentionem cordis sui rectam ab omni duplicitate explicet.* Nam, vt alia Scriptura dicit: *Va duplici corde, & Labij scelestis,*

Deo soli seruandum.

1. Pet. 2.

Rom. 8.

1. Cor. 6.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

1. Cor. 16.

T 5 scelestis,

sceleris, & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingrediendi duabus viis. Duplici corde est, & duabus viis ingreditur, qui Deo se seruire profiteretur, ubique forte persuadet, quam interim & mala loquatur, & scelerate viuat, seruans diabolo. Vna haec nullus duobus ducibus inferuire potest. Vno pileo non possunt simul duo capita cooperiri. Vno calceo duo pedes non possunt caleari. Vno corde Deo & diabolo seruire nequis. Non potuit stare idolum Dagon in eodem altari cum Arca Dei. *Coangustatum est stratum, ita ut alter decidat, & pallium breue, vtrumque operire non potest.* Est quaedam species aquilarum, quae venatur in aqua, quae respectu aliarum, naturae est multum degeneris: nam & a coruo superatur. Ista autem habet vnam pedem clausum, more anseris, cum quo natat; & aliam acutum, more caeterarum aquilarum, cum quo rapit. Tales sunt, qui volunt duobus dominis seruire, Deo, appetendo caelestia; & diabolo, amando terrena. Habent semper eum pede aquilino pedem anserinum, eum affectu spiritali affectum terrenum. Ad vtramque ripam volunt pascere, & hic cum delitiosis natat in fluxu fortune bonis; & sursum cum viris spiritalibus euolare, vt praedam caelestem rapiant. Sed isti degeneres sunt; & a coruo, qui diabolus notare potest, facile superantur. Sunt etiam similes hippocentauris, onocentauris, & Sactis, qui mixtas habent naturas & formas, ex parte viles & honestas, ex alia parte deformes, & noxias. Ideo pro monstris habeantur. Panthera propter odorem aromaticum, qui ex ore eius egreditur, omnia animalia sequuntur, praeter draconem, qui odorem eius reputat pro veneno; & eius vocem non sustinens, fugit ad cauernam, & in seipso desinit ac torpescit. Deum laudant & amant omnes creaturae praeter diabolum, & qui ab eo decipiuntur. *Hic est enim draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus.* Sicut ergo Pantheram sequi, & draconi adhaerere nullum animal potest; sic Deo & diabolo seruire impossibile est. Haec magis elucescent, si, quid sit seruire Deo, quid diabolo, explicentur. Seruire Deo homini est proprium, salutare, honorificum; seruire diabolo, alienum ab humana natura, homini sempiternum dedecus, & certum exitium est. Deus est proprius homini Dominus, quia non nisi creato homine cepit Deus in Scriptura vocari Dominus, vt sapienter notauit Tertullianus ex illis verbis: *Formauit igitur Dominus Deus hominem.* Est autem

Similia.
1. Reg. 1.
Esaia 38.
Plutar. natur. hist. lib. 10. cap. 9.
Simile.
Petr. Borch. Redu. 10. Mord. lib. 1. cap. 9.
Idem lib. 10. cap. 74.
Apocal. 12.
Simile.
Deus Dominus noster proprius Lib. contra Her. 17. cap. 10.

autem Dominus absque prescriptione antiquissimus, quia a principio creationis rerum, atque adeo ipso creationis titulo (quo nulli antiquius) Dominus est rerum omnium, ad eum hominum. Est Dominus absque limitatione amplissimus, & vt in Scriptura vocatur, *Dominus vniuersorum*; iuxta illud: *Calla quae in celo sunt, & in terra, ista sunt.* Est Dominus absque superiori supremus: *Rex regum, & Dominus dominantium.* Solutus Dominus, & solus Altissimus super omnem terram. Ex his emergit seruitus & obedientiae necessitas. Sic in fronte Decalogi praemittitur: *Ego Dominus Deus tuus.* Sic in fine veterum praecceptorum frequentissime additur: *Ego Dominus.* Sic prophetae ex passim habent comminationes: *Dicit Dominus exercituum.*
Hinc ille in Scripturis Dei voces: *Me, inquit Dominus non timebitis? & a facie mea non dolebitis?* Qui posui arenam terminum maris; praecceptum sempiternum, quod non praeteribit, & conuincitur, & non poterunt, & intumescunt fluctus eius. & non transibunt illud. Populo autem huic factum est cor in mercatum, & exasperant; recesserunt, & aueruant, & non dixerunt in corde suo: Metuamus Dominum Deum nostrum, qui datur nobis pluuiam, & temporalem, & serotinam in tempore suo, &c. Rursum idem propheta: *Quis non timeat te, o Rex gentium, quia tuum est decus. Inter cunctos sapientes gentium, & in vniuersis regnis eorum nullus est similis tibi. Sic & per alium prophetam: Vilis honorat patrem, & seruus dominum suum. Si ergo. Pater ego sum, ubi est honor meus? & si Dominus ego sum, ubi est timor meus? dicit Dominus exercituum.* Quare non seruire Domino Deo, tot & tam supremis titulis Domino nostro, vt incredibile portentum abominatur Scriptura. *Obstupescite cali super hoc, & porta cali de solamini, uehementer id est, decorem omnem vestram, quem ex me habetis, deponite, luto inque induite, sed quare? Duo mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquae viuae, & foderunt sicut cisternas dissipatas. Relicto Deo, seruunt diabolo. Si hinc natus fuisset vt demonem coleret, minime natum videri debeat, si ei seruatur. At natus est homo, vt Deo seruetur: *Nihilquid seruus est Israel aut ueritaculus? Quare ergo factus est in praedam? Sed nunc vide alios dominum diuinitatem, nobis Christianis proprios Dominos offerre Deus est deo redemptionis, quia populus sumus ac uisitacionis. Non sumus subtractionis filij, seu filij subtractionis, in perditionem sed fidei, seu uideles an acquisitionem animae, Empti sumus pretio magno. Dominus noster est titulus plus quam iuste commutationis, quia non qualitercunque redemit**

1. Machab. 14.
1. Paral. 19.
Deut. 10.
1. Paral. 17.
1. Paral. 21.
1. Paral. 28.
1. Paral. 29.
1. Paral. 30.
1. Paral. 31.
1. Paral. 32.
1. Paral. 33.
1. Paral. 34.
1. Paral. 35.
1. Paral. 36.
1. Paral. 37.
1. Paral. 38.
1. Paral. 39.
1. Paral. 40.
1. Paral. 41.
1. Paral. 42.
1. Paral. 43.
1. Paral. 44.
1. Paral. 45.
1. Paral. 46.
1. Paral. 47.
1. Paral. 48.
1. Paral. 49.
1. Paral. 50.
1. Paral. 51.
1. Paral. 52.
1. Paral. 53.
1. Paral. 54.
1. Paral. 55.
1. Paral. 56.
1. Paral. 57.
1. Paral. 58.
1. Paral. 59.
1. Paral. 60.
1. Paral. 61.
1. Paral. 62.
1. Paral. 63.
1. Paral. 64.
1. Paral. 65.
1. Paral. 66.
1. Paral. 67.
1. Paral. 68.
1. Paral. 69.
1. Paral. 70.
1. Paral. 71.
1. Paral. 72.
1. Paral. 73.
1. Paral. 74.
1. Paral. 75.
1. Paral. 76.
1. Paral. 77.
1. Paral. 78.
1. Paral. 79.
1. Paral. 80.
1. Paral. 81.
1. Paral. 82.
1. Paral. 83.
1. Paral. 84.
1. Paral. 85.
1. Paral. 86.
1. Paral. 87.
1. Paral. 88.
1. Paral. 89.
1. Paral. 90.
1. Paral. 91.
1. Paral. 92.
1. Paral. 93.
1. Paral. 94.
1. Paral. 95.
1. Paral. 96.
1. Paral. 97.
1. Paral. 98.
1. Paral. 99.
1. Paral. 100.

demit nos, sed pretio iustissimo. *Non corruptilibus auro & argento redempti estis à vana conuersatione vestra, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi.* Adhuc Dominus noster est iure datus libertatis. Redimuntur enim sepe ab vnius captiuitate qui in alterius transeant. Sed nos sic redempti sumus à seruitute diaboli & peccati, vt liberi maneamus. Dedit se nobis, vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia omnibus diebus vite nostrae. Præterea Dominus noster est titulo iustæ donationis, pactiq; indissolubilis ex parte nostra. *Quatquos enim in Christo baptizati sumus, Christum induimus, hoc est, nomen ei & fidē dedimus, quod ei adhærebimus, vt vnus spiritus eum eo.* & eum portabimus & glorificabimus in corpore nostro, sicut duo in carne vna. Hoc enim Sacramentum magnū est in Christo & in Ecclesia in Deo & in anima credētis baptizati. Sed & absq; his omnibus, perpetua gubernatione, proiudicia, misericordia, quotidianis beneficiis, gratiis, donis multū misericors & miserator Dominus est, oscam datus, id est, omnia tam spiritualia quam temporalia necessaria subministrans imēdibus suis. Sic ergo, & tot modis Dominus noster Deus est. Nūc vide, quid & quale sit, huic tāto & tot modis Domino nostro seruire. Quæ iubet, pauca sunt, & quæ magis exonerāt quā onerāt. Si enim nihil iuberet, obligaremur tali ac tanto Domino ad omnia. Nunc certa quadā præcipiens, ab eorum quæ nō præcipit, obligatione nos liberat. Iubet seruari mādata, quæ nisi decem sunt, & obedire Ecclesiæ, cuius præcepta tot nō sunt. Deinde quæ iubet, nobis ipsis sunt maximè salutaria, non illi vtilia, vt alio in loco ostensum est: ideoq; talia vt etiam eo non iubente, vel solo rationis lumine, vel ex sola fidei gratitudine præstari deberent. Decem mādata humanæ etiā lex ex natura lumine præcipiunt, Ecclesiæ præcepta pius & nō ingratus fidelis sua spē, dictante fide, & urgente charitate adimpleret. Hinc Scriptura: *Vincula illius alligatura salutis.* Deinde quicquid iubet, per Christi gratiam fit facillimum, ipsa dicente Veritate: *Iugum meum suave est, & onus meū leue.* Iugū vocat, quia pariter nobiscum illud portat. *Non ego* (ait Paulus) *sed gratia Dei mecum.* Gratia dat vires, vt fiat leue & charitas Dei dat gustum, vt fiat suauē quicquid à Deo præcipitur.

1. Pet. 2.
6.
Luca 1.
7.
Gal. 3.
2. Cor. 8.
Ephes. 2.
Psal. 110.
Seruire Deo, quid & qual.
Eccles. 6.
Matth. 11.
1. Cor. 3.
Similia.

Sicut bonum ceruicibus iugum imponitur quo dā subiecto puluillo, ne excoientur ceruicēs: ita hominibus Dei lex imponitur, subiecto charitatis puluillo, ne aspectus iugum fiat.

Charitas

Charitas enim patiens est, benigna est, omnia suffert, omnia sustinet. Vestis aspera & rustica, mollibus pellibus suffulta, si superioriori facie versus carnē inuersa feratur, intolerabilis est; sed si eo modo quo instituta est, gestetur, pellibus versus carnem positis, mollissima & iucundissima vestis est, propter suffulturam: ita planè Lex mandatorum in subiecta operis, & in exteriori eius facie, dura & aspera, si carnī proxima ponatur; si iudicio carnis subiciatur, dura & intolerabilis videtur; & iugum importabile, quod neque nos, neque patres nostri (ait diuus Petrus) portare poterunt. Cæterum eadem Lex charitate suffulta, & suauissima Christi gratia sociata, si intrinsecus ponatur, & spiritui coniuncta, facilis, suavis, ac iucundissima videbitur, iuxta illud Dauid: *Viam mādatorum tuorum excutri, cum dilatasti cor meum:* id est, charitate & dilectione aperuisti. *Mens enim diuinis desideriis inflammata,* (ait sanctus Gregorius) *superius coniungitur, ab inferioribus separatur, amare feruoris sui se aperit, ut capiat, & capiens inflammat.* Sed de hac re vide plura, Domin. 4. Aduen. super illa verba: *Erūt praua in directā, & aspera in vias planas.* Et rursum super illa verba: *Qui diligit me sermonem meū seruabit.* Rursum suo seruitio & obsequio Deus amplissima præmia promittit, de quibus vide super illa verba: *Voca operarios, & redde illis mercedem suam:* item super illa verba: *Pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Sed & in hac vita seruientibus ei, maximas & perpetuas consolationes impartit, vt in alia Dominica explicatum est. Sicut enim in splendidis conuiujs, interim dum cibi parantur, quadam affertuntur bellaria, vt illis gustatis, tempus suauiter consumatur, prandiumque libentius expectetur; ita Dominus Deus, antequam ad mensam eius in celo splendissimam accubamus, multis & miris modis suorum corda consolatur, & vt Paulus ait, *replet omni gaudio ita ut semper in Domino gaudeant.* His omnibus adde, quod seruire Deo, regnare est. Ideo quos Lucas vocat Reges, dicens: *Multi Propheta & Rex voluerūt videre quæ vos videtis, & c.* hos Mattheus vocat iustos, dicens: *Multi Propheta & iusti, & c.* Deinde si iusti coronas habent, iuxta illud: *Assidentes coronas suas ante thronum Dei, bene sequitur, illos Reges esse.* Sanè quia melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium: qui Deo seruiens cupiditatibus suis omnibus seruire, quousque Rege terreno gloriosior est. Deinde si Regi terreno seruire, honori ducitur quomodo Dei serui, imò amicū esse, ma-

1. Cor. 13.
Mat. 11.
Psal. 110.
Moral. lib. 15.
cap. 20.
Text 7.
Domin. Pent. text. 1.
Dom. Sept. text. 7.
Domin. Pent. text. 1. & 3.
Domin. 3. post Pasch. text. 1.
Simile.
Roman. 15.
Luca 11.
Matth. 11.
Apocal. 4.
Pruer. 16.
Simile.

xime

xime non erit honorificum? Atque ex his quidem, quid sit, & quale, Domino Deo seruire, intelligi & explicari ex parte potest. Huc etiam pertinent quæ de Deo super omnia diligendo & colendo, iam in aliis * Dominicis de prompta sunt.

1. Domin. 1.
2. Quæ. 1. r. 10.
3. Domin. 12. post Pent. text. 3.
4. Diaboli seruitur.

1. Esai. 14.
2. Job. 42.

1. Gen. 3.

1. Iacob. 4.

1. Rom. 8.

1. Apophtheg. 374.
2. Laert. 116. 6.

1. 2. Carrius.

1. Ierem. 16.

1. Deuot. 1. 2. 11.
2. P. 1. 1. 1. 1.

Nunc quid sit alteri domino, diabolo, seruire, vide. Diabolus est dominus intrusus, & usurpatione propria. *Ascendam ad Aquilonem, & similit. ero Altissimo. Princeps & rex est super omnes filios superbia;* id est, super superbos omnes. Nullam legitimam sed omnem usurpationem potestatem exerceat. Deinde fraude & dolo malo in homines dominari cepit. *Decepit Euum serpens, quum esset callidior cunctis animalibus.* Quamquam non tam sua fraude, quam nostra nunc ignavia dominari pergit. Scriptum est enim: *Resistite diabolo, & fugiet a vobis.* Quid, quod ex deditioe nostra spontanea dominium accipit, dicitur te Apostolo: *Nescitis, quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum, seruis estis eius cui obeditis?* Sed nec in nos potestatem ullam haberet, nisi propter peccata nostra datum esset ei desuper, ex permissione diuina, ad nostre ingratitude poenam, ut in alia Dominica explicatum est. Porro seruitus diaboli vilissima est, quia, qui ei seruit, infinitis cupiditatibus, eisdemque vilissimis seruire debet. Alexandro se dominum orbis venditantem, de Diogene respondit: *Tu seruis seruorum meorum es.* Illi enim cupiditatibus quibus ego impero, tu mancipium es, illis in omnibus morem gerens, & ad eas explendas caelum & terram miscens. Tales cupiditates erant, ambitio, auaritia, luxus. Sed & eidem Alexandro Brachmannus quidam scripsit: *Quid tibi prodest totius orbis dominum fieri, qui infirma & abiecta rei interim seruitas inimicos externos subuertis, ut internos seruas ac sustentas?* Dura est diaboli seruitus, quia contraria imperat, cupiditatibus contrariis animam infestans. Superbia enim sumptus ingentes pompam & fastum postulat. Auaritia sumptus fugit, sordes & tenebras amat. Gula & ebrietas lautas epulas desiderant. Pigrizia & otium mendicitatem inducunt. Inuidia & odium nec equos quidem aspectus admittunt. Ambitio tamen, & habendi cupiditas, eisdem quos odit adulari & assentari copellit. Sic contrariis vitiis diaboli mancipia torquentur, ideoque duram seruitutem sentiunt. Quibus illud propheticè applicari potest, *Seruitus dei alienis die ac nocte, & non dabunt vobis requiem.* Rursum diaboli seruitus absolute sumpta, & in singulis obsequiis tota vitiosa, tota molesta, & innumeris difficultatibus plena est, ut in alia Dominica, super illa verba, *Mundus autem gaudebit,* partim expli

Explicatum est, partim alia explicationis factæ loca designata sunt. Sed vnus Prophetæ locus satis hoc exprimit, vbi dicitur: *Et qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plausfri peccatum.* Impij enim, ad explendas suas vanitates & voluptates, magno labore, quasi certis funiculis trahunt ad se illas, seque ipsos innumeris malis inuoluunt, & miseris constringunt. Sicut enim funes uelantur ex filiis paruo sanè labore, sed semel connexi fortiter astringunt: sic peccata facile admittuntur, sed fortiter ligant. Et ut ilia producendo ac coplicando, funes texuntur, quibus varia res postmodum astringuntur: sic peccata multiplicando, & alterum alteri addendo, ut pessima consuetudinis, & nouæ tyrannidis vincula quasi plausfri, id est fortissimum, sicut vincula plausfri esse solent. His autem funiculis vanitatis, id est, per repetita peccata ex vanis desideriis & libidinibus contexta & deducta, trahimus multo labore, magnis curis & molestiis, iniquitatem; vel quia propter vnâ libidinem explendam, multa peccata committimus, ut, verbi gratia, propter pretiosum vestitum, aut mensæ apparatus, qui statum & facultates nostras excedat, mille fallacis, fraudibus, mediâciis, iniuriis, rapinis, multo ære alieno illam vanissimâ vanitatem comparamus, atque ira iniquitatem trahimus, id est, producimus ac dilatamus egregie, committendo centum pro vno; vel quia etiam absque specie peccati (si quasi possibile id esset) ad quamuis explendam libidinem, seu turpi amori, seu auaritie, seu ambitioni studeas, mille tibi molestiæ, curæ, vexationes lubeundæ sunt. Hoc est *trahere iniquitatem funiculis vanitatis*, & nostra ipsius ineptia atque infania querere nobis ipsis malum, prouocare peccatum, occasionem perdicionis accersere. Talis est diaboli seruitus, cui his verbis maledixit Prophetæ. Postremò diaboli seruitus hanc vnâ mercedem reddat, ut seruitutes sibi omnes in altera vita, in penæ societatem inuoluat, quod alio loco explicatum est, atque in presenti vita, perpetua conscientia laiena & carnisquina exerciet, quod etiam in alia Dominica declaratum est. Sed & mox hac de re plura.

Esai. 3.

2. Ant

2. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diligit, aut vnum sustinebit, & alterum contemnet.

Diaboli odii necessarium.

Locus moralis de necessario odio diaboli, vt Deum diligas, vel tolerando necessario diabolo, si Deum contemnis. Sic hi duo domini contrarij sunt, Deus & diabolus; sic vtrique seruire impossibile est, vt plane necesse sit, vel vnum diligendo, alterum odisse, vel vnum contemnendo, alterum vt durum ac pessimum dominum sustinere. Impij diabolum sustinent (nam diligere nequeunt, vt conque ei officiosissime seruiant) Dei precepta, & sanctissimam voluntatem contemnendo. Fij & iusti diabolum odio habent ac detestantur, vt Deum super omnia benedictum pure diligant. Sicut lux in instanti vel habetur, vel amittitur, & non per temporam momenta, quia inter lucem & tenebras nihil est medium, est ipsius lucis ac tenebrarum certi sint gradus; sic charitas, & purus Dei amor, quae est vera lux animae (qui enim diligit fratrem suum, multo magis Deum, in lumine manet) nec infunditur, nec amittitur per partes, sed tota simul, est magis ac minus in alijs atque alijs intensa sit. Cum minimo enim peccati mortalis affectu, cum minimo diaboli aut operum eius amore stare charitas Dei & proximi non potest. Per quodlibet peccatum mortale a Deo ad diabolum transiit. Deus contemnitur, diabolus qualiscunque Dominus sustinetur. Rursum cum minima, sed pura Dei charitate, cum paruo, sed vero odio peccati & operum diaboli, Deus diligitur, diabolus odio habetur. Diabolum iustus odio habet, id est, nec audire, nec videre ea sustinet quae diabolus suggerit. Hae enim sunt signa odij. Si auscultare incipis, & attendere ad ea quae diabolus suggerit, iam eum amas: e incipis, odisse desinis. Et vide cur & quantum sit odio habendus diabolus. Primum est hostis nosse capitalis, inimicus homo, aduersarius, vt in alia Dominica latius ostensum est. Deinde sic hostis est, vt omne bonum nostrum impediatur, quia tollit semen verbi Dei, id est, omne principium diuinæ opitulationis præscindit, de quo alias dictum est. Rursum omne malum suggerit. Ideo vocatur in Scripturis, tentator, & is qui tentat, & qui seducit vniuersum orbem: ipsaque peccata vocantur opera diaboli, & desideria diaboli patris impiorum. Vide Dominicam 1. Quadragesimæ, textu; Porro ita aliquando violenter suggerit, vt excæcet mentes mortalium, iuxta illud: Deus huius seculi excæcauit mentes infidelium. Deinde fraudu

Simile.

1. Ioan. 1.

Odiu diaboli quale.

Domin. 3. post Epiph. text. 3. & 1.

Domin. Sexages. text. 4.

1. Cor. 7.

Apo. 12.

Ioan. 1. & 1. Ioan. 3.

1. Cor. 4.

1. Cor. 4.

fraudulentus hostis est, dicente Apostolo: Ne circumueniamur a satana. Non enim ignoramus captationes eius. Quos autem blanditijs cepit, in eos postea violenter dominatur. Operatur in filijs dissidentia princeps potestatis aeris huius. Captiuos tenet suos ad voluntatem suam. Est ille fortis armatus custodiens atrium suum. Porro facta humani generis redemptione, ira & inuidia eius vehementer exereuit, estque nunc propterea hostis iratus, & cordis cupidissimus. Vnde in Apocalypsi: Pa terra & mari, id est, hominibus terrena sapientibus, & fluxa appetentibus, quia descendit ad vos diabolus, habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet. Sed nec minus assiduus, diligens, & pertinax hostis est. Circuit tanquam leo rugiens, veluti famis rabie concitatus, quarens quem deuoret. Antiqua hæc illi diligentia, & non infueta nostrae perditionis fames. Sic enim in historia Iob verusissima loquitur: Circuitui terram, & perambulauit eam. Iam vero audacissimus hostis est, qui ita factus est, ut neminem timeat, ait sanctus Iob. Nam & ideo ipsum Redemptorem mundi, Christum Dominum, tentare non est veritus. Sed & ita pertinax atque audax hostis est, vt non solum impios, verum etiam pios ipsos & iustos incessanter apud Deum accuset, & aduersus eos Deum, quantum in se est, calumniando irriter. Hinc diabolus proprio vocabulo, id est, calumniator dicitur. Sic sanctum virum Iob falso apud Deum bis accusauit. Primum. Nunquid frustra Iob Deum colit? Nonne tu vallasti eum, ac domum eius, vniuersamque substantiam per circuitum operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra? Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quae possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. Accusauit vt auarum, & huius mundi amatorem, sed falso. Omnibus enim spoliatus Iob, Deum benedicere non cessauit. Secundo accusat eum vt hominem mollem, sedque ipsius magis quam Dei amantem. Pellem, inquit diabolus, pro pelle, & cuncta quae homo habet, dabis pro anima sua. Alioquin mitte manum tuam, & tange os eius, & carnem, & tunc videbis quod in faciem benedicit tibi, id est, maledicat. Sed nec sic percussus Iob a Dei laudibus cessauit, aut Deum amare desinit. Sic vocatur in Apocalypsi accuator fratrum nostrorum, qui accusat illos ante conspectum Dei, & ac nocte. Postremò post omnem pugnam, & de miseris peccatoribus victoriam, de ipis arroganter contra Christum ab sphome insultat. Vnde eius verba ex Cypriano & Basilio in alia Dominica. Hic est durus & perniciosus dominus quem

1. Cor. 2.

6. Ephes. 2.

7.

Apo. 12.

8.

1. Petri. 3.

Iob 1.

9.

Iob 41.

Matto. 4.

10.

Iob 1.

Iob 2.

Apo. 12.

11.

Dominica 1.

Quadr. text. 8.

Part. Estiuatis,

V

susti

sustinere compellitur, qui Deum non diligit.

3. Non potestis Deo seruire & Mammona.

Locus moralis contra pestilens & vulgare auaritiæ idolum. Christus Dominus non contentus, sub indefinita & generali propositione dixisse, duobus dominis seruire neminem posse, moxque e his dominis diabolum esse alterum insinuasse, qui videlicet omnis ferè peccati author & instigator est; adhuc de iure & expresse maledictam auaritiã, & communem ferè omnibus diuitiarum cupiditatem in medium adfert, disertè asserens: Non potestis Deo seruire & Mammona, hoc est, diuitijs, vt in alio loco: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Seruit diuitijs, & vit diuitiarum non dominus est, quisquis eas vel auarè appetit, vel cupidè retinet. Talis Deo seruire non potest. Sicut terra quæ aurum ex se producit, ad cetera omnia sterilis est, nec herbam, nec fruges, nec arbores fert, sed penitus inculta ac ethe misera anima auri cupida; & congerendis diuitijs intenta, ad nihil aliud vtilis est, nec Deo, nec Reipubl. nec tibi ipsi, seruire potest. Meritò ab Apostolo vocatur cupiditas diuitiarum γαρρηγορία, radix omnium malorum. Nam vt virtute radici pullulant stipes, rami, frondes, flores, & fructus; sic vitio cupiditatis pullulat pecuniæ amor, seruitus, cultus, Dei contemptus, proximi odium, omnium etiã coniunctissimorum

Luce 16.

Simile.

Radix malorū auaritia.

Hemil. in diuitijs auariti.

2. Tim. 6.

Similia.

1. quia per eã plãta suscipit nutrimentũ, sicut animal per os: ita cupiditas & mammonæ seruitus omnibus vitijs nutrimentum præbet, superbiæ, contemptui Dei, odio & immisericordiæ erga proximum, furis, rapinis, fraudibus, aliisque sceleribus, quibus cõparantur diuitiæ. Rursum sicut per radicem arbor terre inhaeret, & ab ea humorem accipit, quo nutritur; & sicut plãta, mediante radice, nutritur terræ humido: sic cor hominis, mediante cupiditate, patitur terreno lucro, & illo solo cibo delectatur. Sed & sicut arborum & plantarum radices stercore impinguantur; sic insana auaritia solo stercore diuitiarum satiatur, quantum saturari potest. Sicut leopardus

pardus accepto aliquo in præda veneno, quaerit sterens humanum, vt eo venenum extinguat; vnde venatores timunt illum super arborem in vase suspendunt, vt in illu leopardus intentus dum salie, facilius interficiatur: sic auarus suæ cupiditatis venenum (est enim charitatis venenum auri cupiditas, De consil. 7. vit. & vit. cap. 3.) terræ stercore, quod aurum est; & temporali lucro, quod pro stercore habuit Apostolus, extinguit & satiari nituntur: ideoque diabolus animarũ venator robustus, hoc simi genus nõ nisi in sublimi loco ponit, in excelsis huius mundi dignitatibus: ad quas dum homines intentè aspirant, omniq̃ studio cõtendunt, eos facillè circa alia occupatos, in barathrum perditionis & interitum perducit, iuxta Apostoli verba modò citata. De auari rapinis & tyrannide conquerens Propheta, ait: Respice in testamentum 1. sal. 71. diuum, quia repleti sunt, qui obscurati sunt terra, domibus iniquitatum. id est, quia impij homines obscuratũ in terra cor habentes, pleni sunt habitaculis iniustitiæ, facti sunt diuites, & repleti ex rapinis & iniustitijs, quas in nos, populum fœderis & testamēti tui, exercuerunt. Vocat rapaces auaros, ac mammonæ seruitutes, obscuratos terra, siue terram obscuram atque vmbrosam, iuxta perpetuam Hebraicam phrasim. Verè auaritiæ comparatur, quia sicut vmbra lumen impedit, sic auaritia lumē gratiæ: & sicut vmbra terræ facit eclipsim lunæ, terra videlicet inter solem & lunã recto diametro interposita, sic terrena ista cupiditas generat ingentem animæ eclipsim, maximas illi tenebras offundit, terreno videlicet amore, & metalli cupiditate inter Deum & animam interposita. Ideo enim amare Deũ auarus nõ potest, quia magis amat aurum suum. Ideo elemosynas non facit, ideo nec in pauperes misericors, nec in proximos liberalis, nec ad Dei cultum expeditus; in oratione grauis ac stupidus, in meditatione rerum coelestium vecors & infensatus, in Dei beneficiorum memoria lethargicus est, quia totus in auro suo est, & in mammonæ seruitio veluti in vmbra & spelunca occupatus. Sibi plaudit, dum nũmos tacitos contempletur in arca. Rursum sicut vmbra calorem reprimat, planèque extinguit, calor enim esse non potest quo sol non pertingit: sic auaritia Dei & proximi amorem penitus extinguit. Vnde diuus Ioannes: Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. Præterea sicut vmbra sterilitatem inducit, vix enim aliquid crescit vbi continua est vmbra; sic diuini verbi semina crescere, aut fructum facere in ea anima non

Auaris vmbrae comparatur.

Simile.

Simile.

1. Ioh. 2.

Domin. Sexag.
text. 6.

2. Cor. 8.
Psal. 104.
Allegoria.

Simile.

Auarus Christi
hostis.

Epist. 14.

1000. 2. S. Ge-
miniano, lib. 2.
cap. 10.
Idem lib. 4.
cap. 9.

308 PROMPTVARIVM MORALE

possunt, quam amor & sollicitudo diuitiarum semel occupa-
pauit, de quo in alia Dominica multa diximus, moxque in
textu sequenti plura dicemus. Porro sicut umbra est serpen-
tium amica, & colubros nutrit, ita auaritia diabolo est grata,
& innumera fouet vitia, animaque serpentes. Denique sicut
mauritarem fructuum retardat umbra, sic dignos poeniten-
tiæ fructus plurimum retardat auaritia, maxime si ad retri-
tutionem veniendum est, aut eleemosynis emendanda præ-
scribitur. Postremo sicut umbra somnum prouocat, idque
propter frigiditatem; sic auaritia inducit altum in pietate
somnia, facitque animum ad opera virtutis penè immobili-
lem. Ad eodè verum est, Deo & mammonæ seruire neminem
posse, & quod Apostolus dixit: *Qua societas luci ad tenebras?*
Quare ut omnium impiorum, ita maxime avari hominis illa
vox est: *Dies mei sicut umbra transierunt, & ego sicut fenestram
arui*, in creatione rerum omnium, solis animantibus terræ
Deus non benedixit, magno mysterio insinuans, terrena sa-
pientes, & terræ bonis alixos, à Dei benedictione excidere.
Sicut qui in altissimi montis cacumen conscendere necef-
sario deberet, ineptissimè faceret, si multa humeris onera
imponeret, planè ostenderet, se nihil minus cogitare,
quam in montem conscendere sic tu Christiane ad caelestia
vocatus, quum tot tibi in terris impedimenta conquisis, &
onera multiplicas, planè doces, te de cælo nec cogitare
quicquam nec curare. Qui mammonæ & diuitijs seruit, ex
pauperis Christi phalange exijt, ad alterius ducis, qui prin-
ceps est huius mundi, castra defecit. De Christo dicitur: *De-
posuit potentes de sede, & diuites dimisit inanes*. Inexorabilis
pugna est inter Christum & potentes auaros. Vtrique seruire
non potes, *Hæc enim terrena & superflua* (ut sapienter scri-
psit Augustinus) *artibus adepta, quam concupita, constringunt.*
Vnde ille diues tristis decessit, quum à Christo consilium euange-
licum audiret. Aliud est enim nolle incorporare qua desunt, aliud
iam incorporata diuellere. Illa velut eibi repudiantur, ista velut
membra præciduntur. Hæc ille. Sed & facilius est à cibis super-
fluis abstinere, quam sumptuos euomere. Difficilius ergo Deo
seruire, qui collectis iam diuitijs auarè incubat, quam qui
non dum adeptas concupiscit. Isti sunt similes formicis Indi-
cicis, quæ aurum custodire dicuntur, & pro eo conferuando
contra homines bellum gerere, etsi eo non utantur. Quales
etiam gryphes esse dicuntur, qui custodiunt montes, in qui-
bus gemmæ pretiosæ inueniuntur. Monet nos Scriptura:

Noli

IN DOMIN. XIII. POST PENTEC. 309

Noli anxius esse in diuitijs iniustis, id est, quæ iniustitiæ causa Eccl. 5.
sunt. *Non enim proderunt tibi in die abductionis, & vindictæ.*
Quod alijs verbis dixit Dauid: *Diuites tunc interierit* (hic est Psal. 47.
dies tenebrarum & vindictæ) *non sumet omnia, nec descendet
cum eo gloria eius.* Sicut enim limia, quæ duos habet fæctus, Simile,
filium quem magis diligit, in brachijs portat, alium verò in
humeris gestat; sed quando fugiendi necessitas instat, dile-
ctum filium dimittere cogitur, ab alio autem quem humeris
gestat impedita, eiusque pondere pressa, facilius à venatore
capitur: sic homo auarus, pro filio dilecto mundum eiusque
diuitias habet, spiritum verò, & meliorem sui partem ita ne-
glectam gerit, ut quasi à tergo eam portet, vnde ita portatus
ac neglectus spiritus, multis necessarijs peccatis oneratur.
Morte igitur accedente, quæ ex hac vita in alteram fugere
compellit, mundus eiusque diuitiæ dilectæ necessariò relin-
quuntur: spiritus homini adhaeret innumeris peccatis onu-
stus, quem ideo ad cælum euolare non valeat, venatores
dæmones ad prædam illo tunc momento attentissimi (ut in
alia Dominica explicatum est) miserè rapiunt. Nauis pre-
tiosis mercibus onesta, in pleno mari vento secundo velisi-
cans, incundissimum est domino spectaculum. At in portum
vbi appulit, velis detractis, mercibus omnibus in terram ex-
positis, sola illa in aquis consistit, ex pristino splendore & opu-
lentiâ nihil nisi fæces & sordes, & immunditias varias, ex ijs
quæ gestauit, contractas secum retinet. Sic auarus plenus di-
uitijs in hoc mundo, sibi secundo vento navigare & trium-
phare viderur. Sub mortis horam, omnibus quæ collegit in
terra relictis, ille cum suis peccatis & sordibus nudus manet.
Ad eodè nihil diuitia proderunt in die abductionis, & vindictæ, ut
scripsit Sapiens. Parum est eas nihil prodesse contra iram
Dei, aut mitigationem pænæ peccatis debita, si etiam vehem-
enter non nocerent, animaque salutem penitus non va-
starent. Imperator Traianus thesaurum principum cum lie-
ne comparabat. *Ut enim crescente liene reliqui artus tabescunt;*
sic crescente fisco tyranni, debilitantur facultates subditorum,
quæ eas ille diripiat, ut suas augeat. Sed & eodem modo
do auaritia quæuis lieni comparatur. Nam ut eo in corpo-
re crescere, alia membra decrescunt; sic crescente auari-
tia, deficiunt penitus virtutes, auferuntur benignitas, friget cha-
ritas, dormit iustitia, negligitur veritas. Sicut Iudæi aurum
& argentum, quod singulari Dei beneficio ab Aegyptijs, Exod. 31.

Domin. Pentec.
text. 101.
Simile.

Sextus Aure-
lius in vita Lu-
liani.

Apophthe-
re crescere, alia membra decrescunt; sic crescente auari-
tia, deficiunt penitus virtutes, auferuntur benignitas, friget cha-
ritas, dormit iustitia, negligitur veritas. Sicut Iudæi aurum
& argentum, quod singulari Dei beneficio ab Aegyptijs, Exod. 31.

V 3 quatu

quam egredierentur, acceperunt, ad vitulum aureum fabricandum impiè conuerterunt: sic homines auari bona huius mundi, Dei beneficio ipsi ad vsum legitimum ac dispensationem liberalem concessa, in auaritie idolum impiè conuertunt. De hoc conqueritur apud Prophetam Deus: *Argentum multiplicauit & aurum, quia fecerunt Baal.* Quod enim Iudæi in deserto, idem postea Israëlites in terra promissionis fecerunt, diuitias sibi concessas, in idola vertierunt.

Apophthegma. Appositè Chilo Lacedæmonius dixit, *id quod Lydius lapis est auro, hoc esse aurum homini.* Nam, vt lapis Lydius suo affricu prodit quale sit aurum; sic aurum prodit qualis sit homo. Si auto rectè, prudenter, liberaliter vitur, vt bonus dispensator, mercedem à Deo accipiet. Si auarè retinet, seruens ei, eiusque cupiditate & amore captus, Deo seruire non potest, ad diaboli seruitium transit, eandem cum eo penam subiturus. Auaris enim pecunie suæ seruentibus, eleemosynas facere nolentibus, dicitur in extremo iudicio: *Esuriui, & non dedistis mihi manducare; &c. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis eius.* Quemadmodum que naturæ in cibum non conueniunt, manducantur tamen, aded non proficiunt, vt interitum afferant, veluti si quis ligna, lapides, sulphur, ignem, comederet: sic que animæ proprius cibus non sunt, nec ad æternitatem alunt, animo tamen concupiscuntur, & auantur, & toto affectu vel queruntur, vel possidentur, veluti diuitiæ, opes, pecuniæ; adeo animam non pascunt, vt sempiternum illi exitum machinentur. *Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas.* Si potuit Crates Thebanus, homo sine Deo in hoc mundo, suas diuitias, quas amplas habebat, in altum maris gurgitem profundere, dicens: *Abite pessima mala cupiditates, ego vos mergam, ne ipse mergar à vobis, quia à Diogene didicerat, se cum illis diuitiis philosophari, & virtutem colere non potuisse; pudebit profectò Christianos, quando cum amore & seruitute diuitiarum Deo seruire, & frui se non posse, Christo docente didicerint, quod eas à se via aliqua honesta & pia non abdicant; ne illis auarè retentis, in baratrum propter illas præcipitentur. Auaritia enim hominis mentem quasi arcem possidet, ait Chrysostomus, unde per dies singulos, præcepta ei plena iniquitatis imponit, nec est omnino aliquis qui non obediat operanti. Noli igitur ex superfluo argumentari. Semel enim pronunciauit hoc Deus, impossibile esse dicens, Deo seruire & mammona. Ne ergo tu dixeris hoc*

Matth. 23. Simile.

Psal. 38. Lacti. lib. 8. Exemplum. Apophthegma.

Homil. 23. in Math.

hoc esse possibile. Quando enim te vnus Dominus etiam proprijs exis iubet, alter vero etiam aliena diripere, quando ille te iubet omnia despicere, alter vero in barra atque inbiare presentibus; quando ille ad eleemosynas, ad liberalitatem, ad equitatem horatur ac iubet, alter vero parsimoniam indicit, & iniustitias audacter perpetrat: ista duo tam contraria, quomodo tandem poterunt conuenire? Vide de hoc argumento plura in alijs * Dominicis præcedentibus.

Domin. Savage, tex. 6. loc. 2. Domin. 1. Quatrog. tex. 7. Domin. 3 post Pent. tex. 1.

4. *Ideo dico vobis, ne solliciti sitis anima vestra quid inducatis, neque corpori vestro quid induamini.*

LOCVS moralis contra curas & sollicitudines huius vitæ, hominibus auaris proprias. Christus Dominus, quum in hoc Euangelio contra auaritiam, & amorem huius mundi, totus esse vellet, eamque ex auditorum suorum animis penitus extirpare, postquam dixisset, fieri non posse, vt auarus qui est, idem Dei seruus existat; remedium nunc huius insanie cupiditatis docet, iubens omnem rerum etiam necessarium, quanto magis superfluarum, sollicitudinem, curam, & anxium amorem deponere: quod etiam postea multis argumentis suadet. Primum, à maiori ad minus. *Nonne anima plus est quàm esca? Qui ergo animam dedit, & vitæ spiritum subministravit, alimentum vitæ necessarium non dabit? Absurdum hoc, & Deo indignum fuerit. Secundò, ab exemplo aliarum creaturarum. Respicite volatilia cæli, & lilia agri. Illa pascuntur; hæc vestiuntur absque ulla cura & sollicitudine. Nonne vos magis pluvie estis illis? Tertio quia hæc sollicitudo nihil ad rem facit; nec illa necessitatibus nostris subueniet, sed maiorem angustabit. *Quis vestram cogitationem potest diligere ad staturam suam cubitum vnium? Quarto, quia dissidentia & infidelitatis scelus hoc est, vel diuinæ providentiæ non se committere, vel suam sollicitudinem ei antepone. Hæc enim omnia Gentes inquirunt. Ad infidelitatem gentilitiam, que Deum ignorat, hæc sollicitudo pertinet. Scit enim Pater vester, quia hic omnibus indiget. Eius providentiæ nec ignara est, nec dormit. Ad eam fidei oculos conicere oportet. Quintò, quia serui Dei est, in Deum cultu atque obsequio primam suam curam, totamque sollicitudinem ponere, reliqua ex Dei liberalitate expectare. Primum ergo querite regnum Dei, &c. & hæc omnia adhiçentur vobis: ex Dei scilicet liberalitate. In huius loci explanatione, quem ita diligenter Christus Dominus tractare voluit,**

Sollicitudo vitæ.

1.
2.
3.
4.
5.

Partitio loci.

Sollicitudo
quatenus & que
prohibetur.

Interrog. 207.

In Comm. hic.
de Sermo. Dom.
in monte, lib. 2.
cap. 20.

Homil. 22. in
Matth.

Homil. 26.

Luc. 2.

Domini, Sexage.
text. 6.

Homil. 22. in
Matth.

314 PROMPTVARIVM MORALE
luit, videndum primò, quis sit huius præcepti sensus, & quã-
tum valeat. Postea quàm sit hoc & salutare & necessarium
præceptum. Sensus verborum ex Christi illatione aduertit
potest. Quia nemo potest Deo & mammonæ seruire, ideo
dico vobis. *Ne solliciti sitis*, id est, ne sic solliciti, vt per solli-
citudinem vestram seruire mammonæ videamini. Ille autem
per sollicitudinem seruit, siue Deo, siue mammonæ,
qui ad eî seruiturum anxius est, qui in eo de quo sollicitus
est confidit, qui eius rei primariam curam habet. Hæc tria
in Dei seruitio laudabilia sunt in seruitio mammonæ par-
tim impia, partim noxia. Et hæc tria in rationibus suis in-
ductis, Christus tangit. Impium est sic de mammona, atque
adeò de huius vitæ necessariis (prætextu quorum mammo-
næ seruitur) sollicitum esse, vt in illa tua sollicitudine confi-
das, quia in solo Deo confidendum est. Impium est, prima-
riam curam in temporalibus acquirendis collocare, quia
primum quærere regnû Dei. Noxium est & certa pestis ani-
mæ, circa temporalia, & huius vitæ etiam necessaria, multo
magis superflua, sollicitum & anxium esse. *Vult Deus hoc*
præcepto (ait D. Basilus) *non esse nos nimium sollicitos, sed quòd*
de Sermo. Dom. confidamus in Domino. Rursum: *Labor excrucians est, sollicitu-*
do tollenda, ait D. Hieronymus. *Non hic reprehenditur nisi ni-*
mia sollicitudo, ait D. Augustinus. *Non dixi, quia seminare*
non debeat, sed quia sollicitus hinc atque anxius esse non debet.
Nec ait, non oportet operari, sed quia pusillanimitatem esse non
oportet. Et curarum angore distendi. Et in opere imperfecto
in Matthæum: *Dixit Deus primo parenti: In sudore vultus*
tui comedet panem tuum; non dixit, in sollicitudine Et cura.
Ergo non sollicitudine spiritus, sed labore corporis acquirendus
est panis. Damnat igitur sollicitudinem anxiam & inquietam
circa temporalia. Hæc enim suffocant affectum spiri-
tualium, iuxta illud in alio Euangelio: *A sollicitudinibus, &*
diuitijs, & voluptatibus huius vitæ euntes suffocantur. Quem
locum latè tractauimus in alia Dominica. Damnat solli-
citudinem, quæ diuinæ prouidentie diffidat. Appositè Chry-
sostomus: *Quam tu opinaris causam tibi esse curandi, hanc*
ego idoneam esse dico, quæ te ab omni liberet intentione curarû.
Si enim dixeris, Propterea me oportet esse sollicitum, quia sunt
necessaria; ego è regione respondeo; Propterea non oportet esse
sollicitum, quia sunt vtique necessaria. Si enim essent superflua,
non deberes de eorum præstatione considerare. Nunc verò quia
necessaria sunt, prorsus non oportet ambigere. Hæc est vis ver-
borum

IN DO MI. XIII POST PENTE. 315
borum Christi. Hanc ille sollicitudinem prohibet, non pri-
mariam tantum, sed simpliciter circa temporalia, quia &
noxia est, suffocans spiritualium rerum amorem; & super-
flua, quia cogitando & sollicitudinem adhibendo nihil profi-
cimus; & impietatis speciem habet, quia cum quadam erga
Deum diffidentia coniuncta est. Labor, & prouidentia
rerum temporalium necessaria non prohibetur; sed sollici-
tudo, & que illi comes est, ex parte Dei diffidentia, ex parte
nostra confidentia. In sua enim cura, prouidentia, sollicitu-
dine, confidunt auari, & seculi amatores, diuinæ prouiden-
tiæ diffidunt. De prouidentia necessaria Paulus dicit: *Qui*
domesticorum curam non habet, infidelis est. Sed dicit *provisus*,
non iniquus, quo verbo Christus hic vitatur. Curam habere
& prospicere rebus necessariis, laudabile ac necessarium est.
Sollicitum esse vetat Christus. Est quippe *iniquus* sollicitudo,
quædam cum cogitatione aegritudo, & anxietas; & hanc
vix illa vox habet. Vitatur illo verbo Paulus, dicens: *Mulier*
nupta sollicita est quomodo placeat viro, innupta quomodo pla-
ceat Deo. Nec ibi sollicitudinem nuptæ laudat; Apostolus, in
de quidam inferunt, de liberis quoque sollicitos esse paren-
tes, & de rebus necessariis sollicitum esse quemque posse,
quia & Paulus circa eleemosynas, & collectas pauperum fa-
ciendas, *sollicitum se fuisse* scribit (quod etiam, inquit, *sollici-*
tus fui seruire) sed hanc viri & vxoris sollicitudinem narrat
Paulus, vt rem molestam, & nuptiis consequentem; non vt
laudabilem. Hæc enim vna causa est, cur à nuptiis dehorter-
tur & virginitatem anteponat. Paulus verò ad Galatas non
vitatur verbo, *iniquus*, sed *inuidiosus*. Ait enim, *invidiosus*
est vobis, quod etiam studui facere. Proflus igitur
sollicitudinem, & animi anxietatem, curamque vehem-
entem & incertam circa temporalia, in quantum tibi, prohi-
bet Christus, vt rem homine Christiano, qui spem suam
ponere debet in Deo, indignam, & vt spiritualium amoris &
desiderio planè noxiam. Quod nunc secundo loco explican-
dum est, vt, quàm sit hoc præceptum salutare, intelligatur.
Ait Christus in alio Euangelio: *Attendite vobis ne grauen-*
tur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ, &
superueniat in vos repentina dies illa. Vnam causam repenti-
ni & non expectati iudicij extremi, vnam causam obliuio-
nis Dei & iudiciorum eius, vnam causam neglectæ salutis
ponit Christus grauari corda curis huius vitæ. Vitatur Chri-
stus verbo, *iniquus* *invidiosus*, sollicitudinibus circa hanc
vitam,

11

12

1. Tim. 5.

Paulus à Pa-
lac. in Matth. 6.

Galat. 2.

Luc. 21.

Sollicitudo
quare prohi-
beatur.

vitam, sicut in presenti Euangelio. Dicit hac sollicitudine sic grauari cor hominis, vt alterius vitæ memoriam habere, vt spiritus eam tenere, vt de extremo iudicio cogitare, nec vacet, nec libeat, nec possit. Ideo subdit statim Christus: *Tanquam laqueus enim superueniet in omnes* (scilicet dies illa) *qui sedent super faciem omnis terræ*, id est, qui terrenis rebus inhereant, qui sedent affixi illis, qui solliciti tenentur & occupantur circa illa. Neque enim nullus erit iustus in terra, qui eius iudicij memoriam habebit, illudque expectabit. Sed *sedere super faciem terræ* dicuntur, quorum corda grauantur, & deorsum semper in terram fiectuntur ac deprimuntur sollicitudine, cura, & pondere rerum terrenarum, quibus affixi sunt, solliciti semper quid comedant, quo vestiantur, quomodo dite fiant, & illustres in seculo fiant. Ideo Christus in hoc Euangelio sollicitudinem omnem rerum temporalium à mentibus nostris longissime abarcere & profligare vult: ne, quod alibi monet, hac sollicitudine grauentur corda & grauata, iudiciorum Dei non recordentur non recordando, tanquam laqueo ab illis capiantur. Sicut cæli machina cum terræ globo nulla vnquam arte coniungi potest; ita nec terrenarum rerum ac celestium sollicitudo, & (qui sollicitudinis causa est) amor simul habitare poterit. Amoris & affectuum nostrorum certa & finita proportio est. Quum enim omnium actionum nostrarum fons sit ipsa voluntas, sit in eius affectibus quod in fontis riuulis. Quemadmodum enim si vnum tantum cursum fons teneat, pleno alueo fluit, sed si in varios canales se diffundit, in singulis minor est: sic si voluntatem in sola rerum celestium sollicitudine, amore, affectu contineas, toto impetu eò feretur. Sin verò eam in terrena ista distribuas, vt partem quidem vestium, partem ciborum cura, partem pecuniæ, partem honores, partem voluptates habeant, tum in singulis minor erit, tum à rebus celestibus, quæ eum illis omnibus nullam affinitatem habet, quam longissime se abstrahet. Monet Paulus regeneratos in Christo: *Si consurrexistis cum Christo, qua sursum sunt sapite, ubi Christus est, in dextera Dei sedens: qua sursum sunt querite, non qua sunt super terram*. Nec sapere, nec querere, id est, nec affici, nec sollicitum esse circa res terrenas Christianus debet.

Similium est series.

1.

2.

ca. 11.

3.

Quemadmodum arboris truncus terræ adherens, radicem suam vndeque in terra diffundit, & varios quasi cuniculos agens, in multa se brachia diuidit, quæ terræ visceribus

visceribus adnascuntur: sic hominis circa terrena solliciti animus in curas huius vitæ, & sollicitudines innumeras dispergitur, eisque tenacissime adheret. Eleganter sanctus Augustinus: *Amor rerum terrenarum est viscus spiritualium pennarum*. Sicut enim tinea vestem, & vermiculus lignum corrodit atque consumit, ex quibus tamen orta & exata sunt: sic planè curæ huius vitæ, quæ animum terrenum vehementer affligunt & angunt, ex praua animi concupiscentia oriuntur, ipsamque demum animam & hominem perdunt atque consumunt.

Est autem hæc sollicitudo rerum temporalium animæ vehementer noxia tribus modis. Primum, quia mentis lumen offuscat. Secundo, quia ad pietatem multum difficultatis adfert. Tercio, quia animum paulatim enecat atque consumit. Quod ad primum attinet, quemadmodum oculus iste corporeus (ait diuus Basilus) continuo circumactus versatus, & nunc horum atque illorum deflexus, nunc sursum deorsumque, vicissim ac depressus exaltâ cernere nequit, sed obtuta incumbere in rem visam eum oportet, qui perspicuo contempleri vult: sic humana mens excentis mundi curis distracta, euidenter cernere veritatem vix vnquam poterit. Nempe sic tunc in mente humana, quod in sera accidit distorta, cuius videlicet dentes & receptacula casu aliquo in obliquum conuersa sunt. Nam vt in tali sera, propter turbata receptacula, clavis inserta tunc claudis, quando aperire deberet, & tunc aperit, quando claudere oporteret, omniaque in contrarium vertuntur: sic planè animus humanus curis rerum humanarum afflictus & impeditus, totusque turbatus atque distractus, rationem quidem, quæ clavis actionum est, aliquoultroq; intromittit & audit, ceterum sensibilibus amore captus & affectibus animi deordinatis, nec eam totam, vt oportet, admittit, nec salutaribus monitis acquiescit, sed tunc claudit quum aperire deberet, tunc aperit, quando claudere oporteret: Deo claudit, mudo aperit; celestia reiecit, terrena recipit; eaq; toto studio & conatu profequitur. Sicut enim oculi læsi debiles, & lusi in locis vibrantiis & obscuris claris vident quàm in rutilante sole: sic oculi mentis curis huius vitæ & sollicitudinibus affecti & occupati, lesos introitus habent, pessime vident, non nisi obscura & caliginosa cernunt, non nisi vana, caduca, & noxia appetunt; ad Deum se & diuina attollere nequeunt. Nam vt *seculum* (ait sanctus Basilus) *si pollutum est, imaginum impressiones recipere non potest, sic nec anima secularibus occupata curis, illum*

Sollicitudo noxia tribus modis.

Epist. 4.

6. Hæc Pintus, dialog. par. 2. dial. 1. ca. 6.

7. Ibidem dial. 2. cap. 10.

Epist. 4.

illuminationis Spiritus sancti capax esse valebit. Imitanda igitur nobis hac in re venatorum indutria atque solertia. Illi enim, ut canis venatici olfactum purum atque integrum seruent, & peculiari tantum officio idoneum reddant, acriusque & certius fera vestigijs inhaerere faciant, nullo modo sinunt eum aberrare, & quemlibet odorem persequi sed loris restringunt, revocantque, ut prædam tantum propositam persequatur. Idem & aucupes faciunt, quum accipitris caput captio velant, nec vagari oculis sinunt, donec ad prædæ capiendæ locum ac tempus veniatur; ut videlicet ad solam prædam intentus reddatur, & ne alijs conspectis, quæ naturaliter appetit, ad illa consequenda vim libi faciat, evolare contendat, & persequi studeat. Idem nobis faciendum est. In Dei amore, rerumque divinarum cura & sollicitudine animus continendus, nec ad huius vitæ & sæculi curas, sollicitudines, affectus anxios, diuagari permittendus. Propria animi humani prædæ cælum est. Hoc appetere, de hoc sollicitum esse, hoc per vim rapere, huc omnem curam & sollicitudinem convertere oportet. Si in alia excurrit, huius prædæ odorem & conspectum amittet. Si de temporalibus sollicitus est, cælestia non curabit. Sicut vigilia oculos corporis grauat, in somnū declinans; sic sollicitudo temporalium grauat oculos mentis, in terrena deprimens. Sicut vigilia visum hebetat, dolorem capitis generat, corpus ipsum debilitat & enervat; sic sollicitudo temporalis hebetat visum contemplationis spiritualis, turbationem mentis inducit, iuxta illud Christi ad Mattham: *Solliciti estis, & turbatur erga plurimas* & totius animæ virtutem enervat. Nam sicut mola in gyro ducta, triticum comminuit, & à se proicit in farinam redactum; sic mundi actio, dum multas curas colligit, humanas mères quasi per gyrum vertit, atque ex se velut farinam proicit; quia agitato corde, minutissimas & infinitas cogitationes gignit, iuxta illud Salomonis: *Fecit Deus hominem reatum, & ad cælestia appetenda stabilem & erectum; nipse autem infinitis se miscuit questionibus*, id est, multis se & innumeris curis involuit, turbatur erga plurima, quum vnum tantum esset necessarium. Ad se condū quod attinet, maximam ad virtutum opera difficultatem: hæc sollicitudo adfert; ideoque eam qui admittit, Deo seruire non potest. Quemadmodum enim, quod vno tantum simplici nodo contractam est, faciliè dissoluitur; nodus enim simplex vnico attractu apperitur; quod autem pluribus & circumflexis nodis (quos creos vocant) constringitur & alligatur,

non

non nisi difficillimè, multoque labore & sudore dissoluitur, ita ut vngues atque dentes interdum adhibere oporteat, adeoque ad Gordium nodum dissoluendum Alexandri gladio opus fuerit: sic omnino animus ille, qui vnico tantum diuini amoris nodo ac vinculo omnibus rebus creatis astringitur, nec nisi in ordine ad vnum Deum illis afficitur, faciliè & nullo negotio pietatem colet, nec vnquam propter earum amorem Dei leges violabit; quia proposita aliqua rerum creatarum, vel honestate necessitate, vel voluptate inhonesta, quæ nec illa appetat, nisi in ordine ad Deum, nec hanc admittat, quia contra Dei amorem est, vno hoc simplici attractu, vna hæc simplici diuini amoris & honoris consideratione pietatem non deserit, tentationem reiecit. At verò qui pluribus nodis creaturis se astrinxit, nec in ordine ad Deum, sed inordinatè per varias & diuersas cupiditates erga illas afficitur, ideoque variis & diuersis curis ac sollicitudinibus illas persequitur, & ad pisci contendit; profecto ille vel difficillimè, vel vix vnquam pietatem colet. Toto enim impetu & cursu dum in id fertur quod amat, vel Deum illis rebus cõtrariom amare non potest; vel Deum, & diuina illis rebus excelliora, nisi difficillimè quæret, & ut difficultate careat, omnino non quæret. *Quemadmodum enim sol est quidem clarus* (ait sanctus Chrysostomus) *& in medium cunctis propositus, & non habemus opus eum quærere; si verò nosmetipsos in terram desiderimus, & vndique adumbrauerimus, multum laborandum est ut solem videamus: sic si in curis rerum secularium defoderimus nosmetipsos, & totos implicauerimus, vix poterimus oculos aperire, & lumen gratiæ, quod omnibus exponitur, animo intueri.* Hæc ille. Sic ingentem ad pietatis opera difficultatem inducit hæc temporalium sollicitudo quod in Dominica Sexagesimæ pluribus explicatum vide, circa illud Christi: *A sollicitudinibus & diuitiis suffocantur.* Ad tertium quod attinet, sollicitudo rerum temporalium ipsam animam paulatim cæcat & ad cælestia appetenda prorsus ineptam reddit. Quemadmodum enim hedera, quum ex se ipsa radicem & ortum accipiat, eo tamen modo crescit & surgit, ut arborem vicinam atque illi similem cõplectatur, ea nōq; complexa, eius ope & fulcimento in altum se attollat; ceterum ipsam postea arborem ita suo cõplexu stringit, & contractam tenet, ut amplius succum admittere, ac germinare nequeat, ideoque suffocato quasi sollicitu emori necesse abeat: eodem planè modo cura & sollicitudo

14.
Houel. 22. in
epist. ad Hebr.

25.
Heller Pontus,
dial. 9. par. 1.
dial. 9. cap. 4.

16. tudo rerum terrenarum, animam ipsam, cuius opera & industria in terrenis conquirendis vultur, ita postea obruit, & totam irretitam tenet, vt plane suffocata & aggregata, ad caelestia aspirare nequeat. Quare curis huius seculi animum immergere, & ad Deum cum simul atrollere velle, tam est impossibile, quam cum ratione insanire. Nam vt mentis compos non est, nec orationis vsum tenere potest qui insanit; sic animum quo ad caelestium amorem prorsus enecavit, qui cum res terrenas deperire, & earum cura & amore insanire permittit. Sicut vigilia corpus desiccatur, & calorem generat vel auget; sic rerum temporalium sollicitudo animum humore pietatis euacuat, aridam reddit, & inspidam circa caelestia, amorem verò & æstum cupiditatis vel generat, vel inflamat vehementer. Sicut qui oleum aqua permiscet atque confundit, vtrumque destruit, quum eadem separata suam & pulchritudinem & naturam conseruent; oleum enim aquæ supernaturat & fulget, aqua suam puritatem limpida retinet; sic qui curis huius vitæ & sollicitudine distinetur, simulque Deo seruire se posse arbitratur; circa neutrum rectè se gerit, sed tam Dei cultum quam temporalium vsum destruit. Cæterum si rebus terrenis iusto quidem & necessario labore ac providentia, sed absque sollicitudine, absque animi anxietate incumbat, mentem Deo, rebusque diuinis fruendis liberam semper seruet, in vtrisque se rectè & feliciter geret. Diuinarum rerum amor, cura, sollicitudo, sicut oleum, omnibus eius actionibus supernaturabit, atque fulgebit, quia non nisi in ordine ad Deum rebus omnibus vretur. Imò oleum diuini amoris ipsos necessarios labores vehementer leniet, facileque & suaves reddet. Ipsa verò res terrenæ, comedere, bibere, mercari, possidere, magistratum gerere, & quæcunque huius vitæ actiones aliæ, suam honestatem seruabunt, cor & animum possidentis, laborantis, vrentis hoc mundo non grauabunt. Vide plura in Dominica Sexagesima, textu 6. loco 1. & 1.

5. Hec omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater vester caelestis, quia his omnibus indigetis.

Diffidentia in Deum.

Locus moralis contra diffidentiam circa perpetuam Deo pro

providentiam. Docet Christus sollicitudinem illam & animi anxietatem circa temporalia ad ipsa, maxime necessaria, infidelis cuiusdam esse diffidentie signum, & quasi negatæ providentiæ Dei argumentum. Quemadmodum enim ingens filij familias sollicitudo & cura circa res domesticas, ipsius patris familias negligentia & incuriam coarguit, cui diffidens filius sua diligentia mederi vult; sic plane qui in temporalibus conquirendis sollicitudinem exercent, & curis huius vitæ anxie distinentur, Dei providentiam tacite acculant, quasi ille suorum curam non haberet. Adhibenda est rebus necessariis humana industria, sed non in ea confidendum, vetum in Dei bonitate & providentiâ tota fiducia collocanda est. Iudæi, vt tetram promissionis ingrederentur, pugnaverunt quidem, & armata manu Chanana os eiecerunt. Tamen Dei erat victoria, non illorum. Nec enim in gladio suo possiderunt terram, & brachium eorum non saluavit eos, sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui; quoniam complacisti in eis. Dauid rex bellator erat fortissimus. Dicit tamen in eodem Psalmo: In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nemine tuo speruimus insurgentes in nobis. Non enim in arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me. Saluasti enim nos tu Domine de afflictionibus nos, & edientes nos confudisti. Vir fortissimus, Iudas Machabæus, tota ratione rei militaris constituta, concludit: Sicut autem fuerit voluntas in celo sic fiet. Docet Christus: ad Dei providentiâ omnia studia & conat. nostros esse referenda, & nõ ex nobis ipsis, nostrisque medijs pèdere. Sic Paulus: Diuitibus huius seculi præcipe non sublimis sapere, non sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo vivo, qui præstat nobis omnia abundantè ad fruendū. Sic & diuus Iacobus: Ecce nunc qui dicitis, Hodie aut crastino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus: pro eo vt dicatis, Si Dominus voluerit, & Si vixerimus, faciemus hoc aut illud. Nunc autem exultatis in superbis vestris. Talis erat stultus ille diues, quem Christus in parabola inducit dicentem: Anima mea, habes multa bona posita in annos plurimos. Requiesce, comede, bibe, epulare. Cui statim dicitur: Stulte, hac nocte animam tuam repotent à te. Quæ autem collegisti, cuius erunt? Certè nec tua, nec eorum, quibus ea fortè repoluisti. Quare contra hanc inipiam de bonis huius seculi confidentiam, addit ibi Christus: Videte & caute ab omni auaritia: quia non in abundantia cuiusquam vita eius est ex his qua possidet. Tolerare Christus vult omnem pecuniæ affectum, omnem in ea stultam

Simile.

Exempla.

1. Psal. 45.

2.

3. Mach. 7.

1. Tim. 6.

Iacob. 4.

Luca 12.

ca stultam & impiam confidentiam. Hoc enim maxime nomine, *idolorum servitus avaritia* ab Apostolo vocatur, quis in suis pecuniis stulti homines confidunt, non in Deo. Quare quum alibi dixisset, *Sunt mores sine avaritia contenti presentibus*: adiecit, *Ipse enim dixit. Non te deseram neque derelinquam.* Sic aliter docent Scripturae, non in prudentia, non in solertia, industria, sollicitudine nostra sed in sola Dei benedictione fiduciam ponendam esse. *Omniem sollicitudinem vestram* (ait dominus Pectus) *proicientes in eum, quoniam ipse est cura de vobis. Noli laborare ut dixeris* (ait Salomon) *sed prudentia tua pone modum.* Sic Ecclesiasticus: *Est homo laborans & festinans, & tanto magis non abundans. Est homo marcidus, egens recuperatione, plus deficiens virtute & abundans paupertate, & oculus Dei respexit illum in bono, & erexit illum ab humilitate ipsius, & exaltavit caput eius.* Dicunt avari, & prudentes huius seculi: De futuro prospiciendum est. Nescis quid serue vel sper aduehat. Quibus respondet sanctus Basilius: *Non ergo Dominus tibi praeceptor erit, nec Evangelium formam vita dabit, sed tu tibi ipse iura dices aeternae. Prohibuit enim ille tibi, ne sollicitus esses in traxinum.* Et paulo post: *Essi incerta sis (ut ait tua futura necessitas, longe tamen incertior est desolati & recedenti thesauri tui usus, nec tamen poena incerta, sed certissima, qua tuorum morum manet inhumanitatem, atque in Deum confidentiam.* Contra hos divites avaros, & huius seculi prudentes confidentes in thesauris suis, clamat Propheta Amos: *Va qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samaria. Iuravit Dominus Deus in anima sua: Detestor ego superbiam Iacob, & domos eius odi.* Et paulo post causam reddens, ait: *Qui letamini in nihilo, & dicitis: Nunquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? Omne robur humanum, rem nihili vocat Propheta. Confidentiam in potentia & brachio humano detestatur Deus. Beatus vir, qui inuentus est sine macula, sine diffidentia in Deum macula: & qui post aurum non abiit, sollicitus illud quaerendo, vel inordinate appetendo: nec speravit in pecunia thesauris, iam acquisitis, vel relictis, sed in Deo vivo. Quis est hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita sua, id est, communem hominum errorem correxit, hominumque iudicio mirabilia fecit, quia iustitiam. Talis erat Elias sacerdos magnus, qui populum sub Dario ex captivitate reduxit. Sic enim de se scribit: *Erubui petere Regem auxilium, & equites, qui defenderent nos ab inimico in viam, quia dixeramus Regi: Manus Dei nostri est super omnes qui**

1. Petri 3.

Provi 13.
Ecclesi. 28.

Homil. in dia 170
avaros.

Amos 6.

Ecclesi. 31.

Exemplum.
1. Esai. 2.

quarunt eum in bonitate, & imperium eius, & fortitudo eius, & furor super omnes qui derelinquunt eum. Leuissimus autem, & rogauimus Deum nostrum super hoc, & euenit nobis prosperum.
Et sane quid est, quod de Dei providentia & bonitate in rebus necessarijs, faciens interim quod in se est, quisquam dubitet? Si de eius potentia, Deus est: si de eius voluntate, Pater est. Si de necessitatibus nostrarum rerum scientia, ecce ipse dicit: *Scis Pater vester, quia his omnibus indigetis.* Profecto qui credit Deum suas cognoscere miseras, & non sperat diuinum adiutorium, iam faterur se in inferno esse damnatum. Damnatorum enim miseras & calamitates nouit Deus, & perpetuo illis subuenire recusat. De vniuersis hoc cogitare, & quidem in eum credentibus, & amantibus, summa esset blasphemia. Vix enim grauiori seclere in Deum peccatur, quam in horum altero; aut in eius bonitatem fiduciam abiiciendo, aut de nostris vicibus & diuitijs praesumendo. Vtrunque in hoc Euangelio Christus de suorum pectoribus eliminat. Superbiae de seipso confidentiae acerrime a Deo vindicari exempla in Scripturis occurrunt multa, quae breuiter proponi circa hoc Euangelium possunt, ut sollicitudine abiecta, in solo Deo spem ac fiduciam ponere doceatur auditor. Contra Moabitae clamat Esaias: *Audiuimus superbiam Moab: superbus est valde: superbia eius, & arrogantia eius, & indignatio eius, plus quam fortitudo eius. Idcirco rutilabit Moab ad Moab: riuus eius rutilabit.* His qui letantur super muros coeli lateris, loquimini plagas suas. Contra superbam Babylonem, & vniuersam Assyriorum potentiam sic idem Propheta intonat: *Dixisti, in sempiternum ero domina. Non posuisti haec super cor tuum, neque recordata es nouissimi tui. Et nunc audi haec delicata, & habitans confidenter, qua dicit in corde tuo: Ego sum, & non est prater me amplius. Non sedabo viduas, & ignorabo sterilitatem. Venient tibi duo haec subito in die vna, sterilitas, & viduitas. Quia fiduciam habuisti in malitia tua, & dixisti, Non est qui videat me. Azotij contra Assyrios ab Aegypto & Aethiopia auxilia petierant: a quibus etiam auxilium petere, de auxilio neglecto, Iudaei deieuerant. Sed contra hanc eorum vanam fiduciam sic loquitur Propheta: *Dicit habitator insulae huius in die illa: Ecce haec erat spes nostra ad quos confugimus in auxilium, ut liberaret nos a facie regis Assyriorum: & quomodo effugere poterimus nisi Docere vult Propheta, Iudaeos in nullo mortalium, sed in solo Deo fiduciam ponere, Damascus in qua Israel spem posuerat, fuerat euersa. Iudaea sedit Aegypto. Fuit Aegyptus ab Assyrijs**

Deo diffidere quam absurdum.

Confidentiae sui ipsius punitione exempla.

1. Esai. 16.

2. Esai. 47.

3. Esai. 30.

4.

Parv. Aethiopiae.

X.

tribus

tribus annis vastata. Reg. p. iij. confugiebant ad Aethiopes: at Aethiopes fuerunt ab Assyrijs superati. Assyrij victorij elati, fuerunt postea à Medis & Persis grauius oppressi. Persæ & Medi ab Alexandro fuerunt contriti. Ipse Alexander in flore ætatis veneno sublatus periit. Eius regnum in multas partes diuisum Romani occupauerunt. Hæc sunt Dei iudicia in eos qui de suis gloriantur viribus. Nec fretum tot habet vicissitudines, nec tota facilius mouetur, quam potentia & præsumptio humana. Dicit Deus superbis Ass. rijs. Pro eo quod sublimatus est in altitudine, & dedit suauitatem suam viritatem atque condensam: & elauatum est cor eius in altitudine sua, tradidi eum in manus fortissimi gentium: faciens facies ei iuxta impietatem eius eiecit eum. Sed in ipso populo Dei hæc impia confidentia acerbius taxata, & acerbius punita fuit. Vnde Oseas:

Ezech. 31.

5.

Osa 2.

6.

4. Reg. 17. 16.
17.Osa 10.
Osa 13.Dissidentia in
Deum, pecca-
torum causa.

vidi Ephraim (hoc est decem tribus) languorem suum, & iudas vinculum suum: & abiit Ephraim ad Assur, & misit ad Regem vsuorum: & ipse non poterit sanare vos, nec soluere poterit à vobis vinculum. Quoniam ego quasi leona Ephraim, & quasi catulus leonis domus Iuda: id est, ferocissime in eos commoneor propter peccata eorum. Ego, ego capiam & vadam: tollam, & non est qui eruat, vadens reuertar ad locum meum, donec deficiatis, & quærat faciem meam. Nempe Manahe rex Israël cõfugit ad Ithal regem Assyriæ, & ei mille argenti talenta dedit, vt firmaret regnum eius. Osee veltigalis at Salmanassar regis Assyriæ regi, vt vastaretur ab eo. Achaz rex Iudæ confugit ad auxilium regis Assyriæ, dans ei omne aurum, quod inueniri potuit in templo Dei. Sed frustra hi omnes hominum auxilia quærebant, cum suo populo nihilominus pereuntes. Quare iterum Propheta sic eos alloquitur: Comedisti fruges mendacij, id est, vanæ spei: eo quod confisus es in vijs tuis, in multitudine fortium tuorum. Et paulo post: Ephraim pascit vctum, & sequitur æstum: tota die mendacium & vastitatem multiplicat, & foedus cum Assyrijs iurij. & oleum in Egyptum ferebat. Harum gentium amicitias ambiebat, neglecta in Dominum Deum spe & confidentia. Iudicium ergo Domini cum Iuda. & visitatio super Iacob, iuxta vias eius & iuxta adinuationes eius reddas ei.

Hæc in Deum dissidentia, innumeris peccatis causam dat. Totã vitam, adeoq; omnes penè vitæ dies & horas in curis & negocijs secularibus impendimus, minimam vitæ partem in Dei laudibus, oratione, cœlestium rerum studio, cognitione, desiderio collocamus; quia omnem fiduciam in manibus nostris, in negotiatione & prudentia nostra, sitam habemus; parum

parum aut nihil in Deo. Sed vide quæso. Esau homo durus, *Exemplum.* pilosus, laboriosus, perrexit ad venationem, montes & colles peragravit, & fatigatus est: patris tamen benedictione cum toto labore suo excidit. Iacob homo lenis, domesticam & quietam vitam agens, sed in Dei meditatione assiduus, primogeniturã rapit, & patris benedictione fruatur. De plerisque Christianis dici potest, quod de impio scripsit Abacuc Propheta: *Immolabit sagena sua, & sacrificabit reti suo, quia in ipsis. Abac. 1. incrustata est pars eius, & ebrius electus eius.* Nempe artem quicquæ suam, industriam, ingenium admiratur & adorat, eiq; totam vitæ victusque rationem in seculo adeptam attribuit, ei immolat, ei sacrificat. Sed talibus Scriptura dicit: *Arrogantia tua decipit te, & superbia cordis tui, qui habitas in cauenis petra, & apprehēdere nitēris altitudinem collis. Cum exaltaueris quasi aquila nidū tuum inde detrahā te, dicit Dominus. Qui de suis viribus gloriantur, eos confundit Dominus: sperantes autem in se, non confundet.* De hac necessaria in Deum confidentia ac fiducia, iam in alijs Dominicis iterum in Deum iterum dictum est. Vide in Dominica 6. post Pentecosten, textu 4. & alia loca ibi annotata. Vix alio in genere aut grauius aut crebrius peccatur. Quare de hoc argumento vix vnquam facis dici potest, nec illud iam decies tractasse piget. Faciet ex omnibus delectum pro sua prudentia prudens paterfamilias, & seruus domini fidelis.

6. Primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis.

Locus moralis, quod rerum cœlestium, & diuinæ voluntatis exequendæ prima cura ac potissima sollicitudo nostra esse debeat, quia in cæteris Deus suis non deerit. Hic est scopus Christi in tota huius Euangelij concione: vt omnia reiecta sollicitudine rerum temporalium, vel quia superflua est, vel quia spirituali studio noxia, vel quia in Deum blasphemia, Regnum Dei & iustitiam eius ante omnia, id est, primaria ac maximè intentã cura ac sollicitudine quæramus. Illud enim, primum, intensionem vehementem magis notat, quàm ordinē. Sic in alijs interdū Scripturæ locis: *Hoc primum intelligentes, quod omnis prophetia propria interpretatione non sit. Rursum: Hoc primum scientes, quod uenient in nouissimis diebus illusores: Et iterum: Obsecro primum omnium fieri obseruationes, &c.* Neque enim hic ordo faciendū, sed facti intentio commendatur. Sic hæc verba sanctus Gregorius exponit:

Met. in Job
lib. 17. cap. 20.

Cœlestia cur
non appetun-
tur.

1. Reg. 15.

In Orat. seu
Epist. de Peri-
tione Consula-
tus.

Simile.

Eccl. 2.
1. Item 2.

Gen. 1.

324 PROMPTVARIVM MORALE

Se magis Dominus, quàm ea quæ condidit, vult amari, æterna potius quàm terræna postulari, sicut scriptum est: *Quarite primum regnum Dei, & hæc omnia adijciuntur vobis. Quia enim non ait, dabuntur vobis, sed adijciuntur, profecto indicat aliud esse quod principaliter datur, aliud quod superadditur. Quia enim nobis in intentione æternus, in usu verò temporalis esse debet, & illud datur, & hoc ex abundantia superadditur.* Hæc ille. Iubet ergo Christus queri, & intētissimè queri regnū Dei. Et quis rem tam excellentem merito non querat? Aut quare tantā oblatam dignitatem & felicitatem ambabus vobis omnes non amplectuntur? *Quia* animus adhuc regium non habemus, sed seruiem, abiectum, & infimis contentum. *Quia* Spiritus Dei nondum insluit in nos. *Quia* animales adhuc & terreni, non nisi talia sapimus. Saul ad primum Samuelis verbum de regno contempsit & risit, dicens: *Nunquid non filius Lemini ego sum? Quare ergo loquutus es mihi sermonem hunc?* Ac ubi oleo unctus est, & insluit in eum Spiritus Domini, animum regalem sumpsit, & quæ rege digna erant, cogitare cepit, mutatus in alium virum. Quintus Cicero ad Marcum fratrem de petitione Consulatus (amplissimæ tunc toto orbe dignitatis) scribens, hoc cum semper ob oculos & mentem habere, siue domi resideat, siue in forum descendat, siue in Senatū eat, sibi quæ hoc dicere monet: *Novus homo es. Consulatum petis. Roma est.* Hæc enim singula ingentes illi virtutum stimulos apponere posse putabat. 1. quod non civis Rom. natus, nec patritius, sed Arpinas, loco obscuro ortus. 2. quod supremam dignitatem peteret. 3. quod in urbe Roma, amplissimo totius orbis theatro, & in maximo selectissimo, sum competitorum numero eam ambiret. Atqui nos Christiani omnes & singuli non in una urbe Consulatum, sed extra totum orbem regnum cælorum ambimus, eiusque candidati sumus. Dicat ergo sibi vnusquisque nostrum. *Novus homo es. Gloriam & beatitudinem æternam petis. Cælum est.* Non sumus civis regni cælestis nati, ut olim in paradiso voluptatis, & statu innocentie primus noster parens fuit, sed sumus natura filij iræ, hospites, & advena, & peregrini in terra, nati in mundo, qui totus in maligno positus est, nati ex carne, & in peccato concepti. Sumus in terra maledicta. In sudore vultus nostri comedere debemus panem nostrum. Ad hanc vociferantem & corruptionem exuendam, magna pugna ad eundem, multa tentationes superandæ, varia tribulationes perferenda

IN DOMIN. XIIIIL POST PENTEC. 325

renda sunt. *Gloriam æternam petis, non vnus anni Consulatum. At non sunt condigna passiois huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.* De qua re in alia Dominica dictum est. *Quis non vellet decem annis privatam vitam agere, ut postea quinquaginta annis regnaret? Omnes qui in agone contendunt, ab omnibus se abstinent, Cibus & vestes corpori detrahunt, oleum addunt: ut nudi & agiles luctentur, & aduersario tenendi anlas eripiant. Oleo enim delibuta caro, difficillimè prehensâ tenetur. Sic sollicitudinem cibi & vestimentorum deponere debemus, oleumque misericordie & charitatis adhibere: ut nulla nos terrena impediunt, hostisque diabolo inuadendi nos facultatem eripiamus: *Charitas enim operit multitudinem peccatorum: & ille nisi per peccata nos non comprehendit. Et illi quidem hoc faciunt, ut coronam accipiant corruptam, breuiem, caducam, momentaneam, vanam opinionis laudem: nos autem ut in corruptam, solidam, sempiternâ. Romæ via ad Consulatum erat, popularem esse, bona officia Reipub. nauasse, inultos priuatiu iuuisse. Nobis ad gloriam cælestem via est, totius vitæ sanctitas, integritas, incorruptio, Dei cultus assiduus, proximi amor indefessus. Apparuit enim gratia Tit. 3. Saluatoris nostri Dei, ut abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè, iuste, piè, (sobriè, quoad nos, & temperatè; iuste, quoad proximum, & innocente; piè, quoad Deum, & obsequenter) viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloria magni Dei. Hæc est ad regnum Dei via, quam Christus vno verbo hic tetigit, dicens, *Et iustitiâ eius.* Non est satis regnum Dei querere, vel sollicitè optare, aut nescio quibus operibus promereri: sed oportet quoque huius regni, vel potius Dei iustitiam querere, sollicitèque circa eam adimplendam satagere. Datur enim non otiosis in foro, sed operarijs in vinea merces quod in alia Dominica explicatum vide. Postremo, cælum est quod tendimus, & in quo cum Deo regnare volumus. Atqui regnū cælorū vim patitur, *violenti rapiunt illud.* Vis viam ad cælum scire? Pete ab illis qui per hanc viam ambulauerunt. Respondent tibi: *Ludi, ludibria, & verbera experti, & vincula, & carceres, lapidati sunt, sciti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Circueierunt in melorti, in pellibus caprinis, egentes angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. De hac via iustorū & vera via ad gloriam cælestē adipsēdam, vide plura in alijs supra Dominicis.***

1. Cor. 9.

1. Petri 4.

Tit. 3.

Domin. 27.
p. 106.

Matth. 11.

Ludi. Heb. 11.

Domin. 4. Ad
uent. text. 4.

*Domini. 1. Qua-
drage. text. 1.*

Similia.

*Homi. 13. in
Matth.*

Epist. 16.

Simile.

*Homi. 24. in
Genes.*

Simile.

*Exod. 14.
Typus.*

Simile.

Exempla.

Qui vult ad laesos negotiandi causa pergere, laborem nauigandi non recusat. Qui à morbo graui sanari desiderat, medicamenta non respuit. Qui fundum emere parat, de pietate statim incipit cogitare. Sic qui regnum cœlorum petit, laborem cogitet oportet; qui pretium eius est, vt multis aliis in locis iam dictum est. *Qui omne studium, totamque curam* (ait Chrysostomus) *pro illis ineffabilibus gerere debes bonis, vnde te ipsum dedecoras atque confundis, qui erga cupiditates rerum fluxarum temetipsum impendis. Quemadmodum qui graui morbo laborat* (ait sanctus Augustinus) *peruerse facit, qui delicias & tenerrimas vestes potius quam medicamenta, medicosque conquirat: sic qui de temporalibus sollicitus, regnum cœlorum non querit. Nam vt nisi sano corpori non quaeruntur pulchre vestes, sic nisi primum mente cœlestium bonorum desiderio flagrante, quaerenda sunt temporalia. Quemadmodum enim* (ait sanctus Chrysostomus) *qui humanam gloriam captant, diuina prorsus excidunt, ita qui diuinam sectantur, continuo neque hac priuantur; id quod Christus hoc loco promissit, dicens: Cetera omnia adiacentur vobis. Illustris est illa in veteri Lege promissio, qua dicitur. Nullus insidiabitur terra tua, ascendente & apparense in conspectu Domini Dei tui ter in anno. Quum enim ex vniuersa Iudæa ad templum ter in anno proficiscendum erat, solis domi relictis paruulis & mulieribus, pleraque autem tribus aliquot dierum itinere à templo distarent; promittit Deus, nihil eos in re familiari detrimenti accepturos, & quodd nullus hostis aut prado, illis domo profectis, terræ & possessionibus eorum insidiabitur.*

Hæc in figura contigerunt illis, vt & noscimus, interim dum regnum Dei quaerimus, & iustitiam eius, dum obsequio diuino vacamus, nihil nos in temporalibus detrimenti accepturos; sed eorum curam Deum habiturum, qui, vt illi seruiant, curam habent. Pater eius filij curam deponit, quem videt ad suam solius rem actum esse, & omne patris ministerium & obsequium negligere. At quem filium pater videt in suo ministerio ita totum occupari totumque tempus collocare, vt sui ipsius propemodum obliuisci videatur, huius curam pater diligenter habet, & ne quicquam illi desit, studiosè prospicit. Multo fidelius & amantius erga filios suos adoptiuos. Pater cœlestis hoc facit, eis necessaria subministrans, quos in suo obsequio assiduos & diligentes videt. Aliqua hic huius rei exēpla subiiciam. Exemplum curæ & prouidentie diuinæ de ijs qui ante omnia eius cultum

querunt, in sancto Hugone Lincolnensi Episcopo satis perspicuum apparuit. Sanctus ille Episcopus in itinere aliquando quum esset, cum aliis prelati & clericis, ceterisque primo manè abire vellent, propter viarum pericula; Quod, inquit, ibimus, matutinis precibus nondum persolutis? Illis dicentibus, preces postea esse recitandas, sed nunc properandum, ne propter moram à prædonibus capiatur; respondit: Qui capit, capiat. Ego hinc non exibo, donec solus o more preces matutinas persolucero. Mira res. Solus Episcopus per illam viam equitans, nihil mali passus est. Alij dum prudenter facere volunt, & suæ prius incolumitati consulere, quam Dei iustitiam facere, in periculum, quod cauere moliebantur, inciderunt, à prædonibus capti & spoliati. Sic ille vir sanctus Dei cultum, priuari negotij celeritati anteponebat, à Deo tutatus est. Sed & præclarum huius rei exemplum est, quod in Prato spirituali legitur. Nobilis quidam Constantinopolitanus magnas elemosynas faciens, & pecunias omnes distribuens, moriens, Christum reliquit filio suo curatorem; & filius conditionem libens acceptauit. Non longè post diues quidam in eadem ciuitate, vnicam habens filiam, & sollicitus eam collocaret, vxoti dixit, vt post orationes factas ad Ecclesiam iret, & qui primus ingrederetur, filiam suam coniugem acciperet. Ingressus est primus adolescens iste, alterius magni Elemosynarij filius; & magno cum patrum gaudio, filiam illam, splendide dotatam, in vxorem accepit. Hæc ibi, cap. 201. Illo stre quoque & illud tam fiducia in Deum, quam adiutorij diuini exemplum est, quod Adrianus 1. Pontifex Romanus fecit. Quum enim Desiderius Longobardorum Rex Romam cum exercitu pereret, specie quidem saluandi ex voto Apostolorum limina, verè autem vt urbem dolo caperet, Carolumque Magnum preueniret, quem ab Adriano euocatum intellexerat; Adrianus Pontifex, referatis prius templis, atque urbis portis, misit qui Desiderio sub anathematis pena imperarent, ne propius ad urbem accederet. Barbarus Rex, quem arma non mouerant, simplici anathematis denuntiatione territus, sententia mutata, retrò exercitum conuertit. Magna fuit Pontificis in Deum fiducia, magna pietas: maior Dei & presentissima opitulatio. Sic Attilam, flagellum Dei, ex Italia finibus Leo Magnus, Roma. Pont. Dei numine inuocato, abiecit. Ad eò, si primum quaeritur regnum Dei, cetera omnia

*In vita eius
cap. 22. apud
Stratum, tom. 6.*

*Baptista Fulgo
sui lib. 1. cap. 2*

adiicientur nobis. Hoc ita impressum etiam Gentes, verum Deum ignorantes, tenuerunt, vt rebus omnibus religionem & numinis cultum anteferrerent. In Senatu Romano ea semper primo loco proponebantur, quae ad religionem faciebant. Hodie Turcarum princeps, quoties cum suis proceribus deliberat, professor legis eorum adesse iubetur, attentè obseruans, ne quid contra religionem concludatur. Alexander Seneros, Imperator ethnicus, audita cõtrouersia inter Christianos & caupones quoidam Gentiles, de loco & fundo quodam publico, quem Christiani orandi in eo causa occupauerant, asserentibus cauponibus eum ad se locum antea pertinere, pronunciauit, *Quo modo sit, satis est eo in loco Deum coli, quàm cauponas exercere.* Hæc illorum cõsi falsa, ordinata tamen religio erat, Dei cultum, & iustitiam primùm quærere, & quærendam decernere. Apud Ezechielem: quum multas populi abominaciones Deus Propheta inspicendas ostendisset, vltimo loco, & pro omnium grauissima hanc ponit: *Introduxit me in atrium domus Domini interius, & ecce in ostio templi Domini, inter vestibulum & altare, quasi viginti quinque viri dorsa habentes contra templum Domini, & facies ad Orientem, & adorabant ad ortum solis.* Per hos designantur, qui à Deo, diuinoque rebus auertis, oculos suos in mundanæ felicitatis splendore defixos habent, qui terrena sapiunt, cœlestia fastidiant; qui non primùm regnum Dei, & iustitiam eius quærunt, vt cætera eis adiiciantur; sed primùm bona temporalia sollicitè parant, & Deum non nisi ad illa adipiscenda, & quum eius auxilio in illis comparandis opus habent, respiciunt. Isti *viuantur Deo, sicut ut nummo, ait Augustinus; abijcetes & conculeantes fidem suã, asseruando eam mercede vilissima; quasi ad hoc seruientes Deo, vt terrenam felicitatem adipiscantur.* Atqui docet nos Christus nihil absolutè & principaliter quærere nisi regnum Dei, & iustitiam eius: cætera enim adiicienda esse, vt quædam vel necessariò dependentia, vel sua sponte consequentia. Apostolè Chrysostronus: *Neque ad conuiuium quisquam iturus opulentum, de ipsius dei cibo se curare patietur: nec ad fontem aliquis accedens, sollicitudinem de siti necessitate patietur. Nequaquam ergo etiam nos, cum habemus liberalitatem & prouidentiam Dei, cunctis omnino fontibus affluentiorem, inopes nos putemus. Nempe eamus ad euanam magnam, ad quam inuitati sumus: cibo nõ indigebim⁹ in via. Petamus fontem illũ, qui dixit: Si quis sitis, veniat ad me; potu nõ carebimus in via.*

Fulcos lib. 1. cap. 1.
Albericus Nauis in orat. ad Hungar. Princ.

Aelius Lampridius in Alexandro.

Ezech. 8. Allegoria.

Epist. 184. cap. 3.

Homil. 27. in Matth. Similia.

Item 7.

At multi

At multi pij, Paulus verbi gratia, qui primùm & ante omnia quærebant regnum Dei: *in siti, in ieiunijs, in frigore & nuditate*, hanc vitam transegerunt. Sed vide animum eius: *Ego didici in quibus sum sufficiens esse. Scio abundare, seipsum & penuriam pati.* Adiciuntur ergo necessaria pijs, vel re ipsa, vel quantum ipsi desiderant. Nihil ille opus habet, qui nihil desiderat. *Qui Deo pius est, quærens regnum Dei, &c. illi paucissima sufficiunt.* Potuit vnus Philolophus dicere, vltis mundanis omni rerum varietate refertissimis: *Quã multis ego non ego!* Si cogitantibus sapenumero nobis aliquid de rebus vitæ huius, mente acriter in aliqua cogitatione defixa, neque oculi, neque aures muneribus funguntur suis, animi, que, relictis sensibus, totus in ea commentatione hæret: *profecto vehemens nostra in Deum intentio, & amor fixus, omnem à nobis vel lenissimam de libidinibus & superfluis voluptatibus cogitationem facile depellet.* Omnia ergo illi à Deo adiciuntur, cui nihil deest, cui Deus est omnia: qui didicit, in quibus est sufficiens esse, vt Apostolus loquitur, id est, qui quicquid habet, sufficiens putat, nec plus appetit quàm habet.

Sed & inferioribus quoque Deum adicere quæ necessaria sunt, non aestimatione tantum, sed & re ipsa, idque abundanter, & larga manu, cum Scripturæ docent, tum innumera exempla demonstrant. Vide, ad hanc rem quod attinet, quæ de admirabili & certissima Dei prouidentia circa suos omnes in qualibet necessitate iuuados, in altis Domini cœlis prolata sunt, circa illa verba: *Ipse autem dormiebat, quum nauicula fluctibus operiretur.* Item ad illa Christi verba: *Non ex solo pane viuit homo, sed ex omni verbo quod procedit de ore Dei.* Rursum ad illa verba. *Vnde ememus panes, vt manducet huius?* Ac demũ, quò non habente turba quod manducaret in deserto, dixit Christus: *Misereor super turbam, &c.* Vide quoque quæ de fiducia in Deum nunquam deponenda, seu circa subsidia vitæ necessaria, seu in alia quauis consolatione nostra, varijs in locis deopta iam sunt. Primùm ad illa Christi verba: *Quid timidi estis modica fidei?* Item ad illa verba: *Stans Iesus, iussit illum adduci ad se.* Rursum ad illa Apostolorum verba diffidentia plena: *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, vt vnusquisque modicum quid accipiat, ac denique ad alia illis similia verba in Dominica 6. post Pentecosten.* In his locis abundè docetur, verum illud esse quod canit Ecclesia: *Sicut te colimus, sic nos tu visita.* Porro primùm & antè omnia quærendum esse regnum Dei, & iustitiã

2. Corin. 11. Necessaria quo sensu adiciuntur.

Basil. in Const. man. cap. 3.

Simile.

Daniel. 4. post Epist. 184. cap. 3. Quæ deus dix. 6.

Domin. 4. Quadrages. 1. Domin. 6. post Pentec. 1. & 2.

Domin. 4. post Epist. 184. Domin. 2. quinquages. 4. Domin. 4. Quadrages. 4.

330 PROMPTVARIUM MORALE
 eius, ex illis locis ostendi potest, quæ vel de amore Dei super omnia, vel contra nostram circa salutis causam negligentiam, vel de feruore colendi Deum, in variis iam Dominicis tractata sunt. Hæc enim omnia ad huius nobilissimi loci explicationem faciunt. Vide de primo Dominica 12. post Pentecostem, tex. 1. & loca illic annotata. De secundo vide Dominica 13. post Pentecostem, tex. 1. & loca ibi designata. De tertio vide Dominica 6. post Pentecostem, tex. 1. & ad quæ illic præterea loca remitteris. Amplissimus enim hic locus est, & multis partibus fecundus, quæ singulæ ad ædificationem & salutem audientium salubriter tractari possunt.

EVANGELIUM DOMINICÆ

XV. POST PENTECOSTEN.

Lucæ 7.

IBANT Iesus in ciuitate qua vocatur Naïm: & ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa. Cùm autem appropinquaret porta ciuitatis; ecce, defunctus efferebatur, filius vnicus matri suæ, & hæc vidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa. Quam cùm vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere: & accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabāt, steterunt. Et ait: Adolescens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus & cepit loqui. Et dedit illum matri suæ. Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes: Quia Propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visitauit plebem suam.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. Ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa. De bonis exemplis maiorum, ad instructionem & imitationem minorum.
2. Ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matri suæ. De mortis memoria propter eius necessitatem certam, horam incertam.
3. Et hæc vidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa. De cura habenda viduarum.
4. Et turba multa ciuitatis cum illa. De religiosa piorum sepultura.
5. Quam cùm vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit: Noli flere. De misericordia egenis & afflictis personis, exemplo Christi exhibenda.

o. Et

IN DOMIN. XV. POST PENTECOS. 331

6. Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant, steterunt. De Dei misericordia, qua peccatores, in cæca tribulationum manu, à statu & cursu peccati reuocat.

7. Adolescens, tibi dico, surge. Vocante Christo, surgendum à peccato.

1. Ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa.

Locus moralis de bonis exemplis maiorum, ad instructionem & imitationem minorum. Docet Euangelista, quotos esse Christum prius discipulos, ac postea (eorum videlicet exemplo) turbam plebis copiosam. Solent maiorum vestigia sequi minores, Prælatorum mores imitari subditi, & ad Principis exemplum se conformare populus. Ad prædicationem longè primus qui egit penitentiam, fuit Rex Ninive; qui suo non iam edicto, quàm exemplo, surgens ipse de solio, indutus sacco, &c. vniuersum populum ad penitentiam faciendam induxit: faciendo penitentiam, ab ira Dei liberauit. Contra, prior, qui prophanauit vasa templi Hierosolymitanum in epulis Babylonicis, fuit Balthasar Rex, quem statim imitari sunt concubinx, bibentes & ipsæ in poculis aureis Deo cõsecratis. Quum populus Israeliticus Iordanis alueum transire debebat, vt terram promissionis ingrederentur, primi omnium præcesserunt sacerdotēs, quos relictus populus secutus est, ita ex Dei voluntate præcipiente Iosue. Aded ad omnem seu virtutis seu vitij actionem, maiorum exempla valent. Vnde Scriptura: Secundum iudicem populi se & ministri eius. Qualis rector est ciuitatis, tales & habitantes in ea. Sanè ad hoc dacti sunt in Ecclesia pastores, doctores, Prophetæ, prælati, principes, non tantùm vt verbo iubeant, doceant, præscribant: sed etiam vt exemplo informent, moneant, præluceant. hoc est, ipse erit primus in opere, & vltimus in fine operis: vt omnes eum tam in ingressu, quàm in egressu imitentur & sequantur.

Sicut cor in medio corporis ita est, vt sit principium vitæ & terminus; primum quod animatur, & vltimum quod moritur: sic prælatus & princeps in medio populi esse iubetur, vt sit primus in opere, & primus qui cesset ab opere.

Exempla maiorum.

Exemplum.

1. Iona 3.

Dan. 1.

Iosue 4.

Allegoria.

Ecol. 11.

1. Thim. 4.

Ezech. 48.

Act. 1.

Rom. 11.

Exemplum. Iudic. 3.

Jerem. 10. Simile.

Mortis memoria.

Similium congeries.

332 PROMPTVARIVM MORALE

opere. Sic Christus semper erat in medio discipulorum suorum: & de eo Petrus dicit, *In omni tempore quo intravit & exiit inter nos Dominus Iesus.* id est, toto tempore, quo Magister noster ac Dominus fuit, docens nos verbo & opere, semper in medio nostrum, vt sol in medio planetarum, vt ceterum in medio terra; vltropus in medio signi. Paulus vt Iudæos emulatores Legis lucrificaret, Legem mandatorum exactissime ipse obsecuabat: *Quamdiu (inquit) ego sum Gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo.* perfectione videlicet operum, ac vite mee, si quo modo ad amulationem prouocet carnem meam, id est, Iudæos, & saluos faciam aliquos ex illis. Ad vulgi reformationem, maximam vim habet superiorum integritas, modestia, hdes. Seruierunt filij Israel Domino cunctis diebus Iosue, & Seniorum qui longo post eum vixerunt tempore, & nouerunt omnia opera Domini, qua fecerat cum Israel. Et paulo post Surrexerunt alij (scilicet seniores) qui non nouerant Dominum, & opera qua fecerat cum Israel: feceruntq; filij Israel malum in conspectu Domini, & seruierunt Baalim. Sic & alius post seculis in eodem populo accidit. *Quia stultè egerunt pastores, & Dominum non exquisierunt, propterea omnis grex eorum dissipatus est.* Quando canis in capite vulneratur, maxime periclitatur, quia vulnus suum lingua lambere non potest: nam quacunq; alia corporis parte lædatur, lingua lambens seipsum sanat. Prælati qui caput est, si malè viuunt, quum nulla lingua eum lambere possit, nulla reptachæo corrigere, nulla admonitio sanare, sit penè insanabilis. At reliquo populo peccante, si integer prælatus est, habet linguam qua alios sanat, doctri-
nam verbi, & exemplum bonæ vitæ.

2. *Ecce defunctus efferebatur filius vnicus matri suæ.*

Locus moralis de mortis memoria, propter eius & necessitatem certissimam, & horam incertissimam. Ecce enim, ait Euangelista, defunctus effertur, & adolescens in primo ætatis vigore, & filius vnicus matris suæ, quæ etiam vidua erat. Siue matrem, siue filium, siue etatem filij spectes, omnia vides quæ longiorem vitam merito expectabant: mater vidua indigens solatio, filius vnicus, & vnicum solacium, ætas filij tenerissima. Defungitur tamen hæc vita, & defunctus effertur. Mortis memoriam hoc exemplum nobis suggerit. Quum duæ naues in mari sibi occurrunt, diuersa via nauigantes,

IN DOMIN. XV. POST PENTEC. 333

gantes, vtrique naui videtur quod ipsa firma consistit, & altera celeriter transcurrit, quum tamen reuera vtraque eque currat. Sic multi quum alios mori cernunt, seiplos quasi immortales reputant; nec se ad mortem quoque properare, adeoque quotidie mori aduertunt. Quemadmodum enim vas liquore plenum non extrema guta cadens exhaurit, sed quicquid antè depromptum est: sic vltima vitæ hora, non sola mortem facit, sed sola consummat. Morimur igitur omnes, *quasi aqua dilabimur in terram, qua non reuertuntur.* Sed huc fluxum continuum non aduertimus. Quemadmodum enim quos aut sermo, aut lectio, aut aliqua interior cogitatio, iter facientes decipit, & peruenisse se autè sciunt, quam appropinquasse; ita hoc iter vitæ assiduum & citatissimum occupatis, & curis huius seculi detentis, non apparet, nisi in fine. Tunc enim non tam vixisse, quam fuisse, quisque sibi videbitur. Quemadmodum enim quem sæua tempestas à portu exceptum huc & illuc tulit, ac vicibus ventorum ex diuerso fuerunt per eadem spatia in orbem egit, non ille multum nauigauit, sed multum iactatus est: sic omnino qui vitam variis cupiditatibus agitatam egit, & quasi equus molendinarius in orbem ambulans, varia fortunæ rota circumductus est, motiens tandem, non diu vixit, sed diu fuit. Est quippe vita præsens instar nauiculæ: in qua per huius mundi fluctus tantisper nauigamus, vel instar rhodæ vectoriæ, in qua vt viatores ferimur, ad alterius vitæ portum & finem perpetuo tendentes. Nemini improuisa mors esse videri debet. Quum enim quotidie aliquem mors interimat, satis nobis constate potest, pacem cum hoste constitutam non esse, ideoq; quasi ad certi hostis ictum parati semper consistere debemus. Sicut porci quam alium porcum occidi vident, & inter occidendum horribiliter vociferari audiunt, commouentur & ipsi grunniunt, accurrunt, timentat vbi iam lethali vulnere accepto clamare desinit, penitusque interiit, ad cibos illi suos, ad lurum & sordes redeit, nec quicquam amplius mouentur: sic homines carnales & voluptuarij, visa familiaris cuiuspiam morte, & strepitu campanarum, quæ lugubrius & prolixius tunc pulsantur, audito, dum adhuc effertur cadaver, & ille sonitus perdurat, mouentur nonnil, & aliquo mortis horrore corripuntur at peracto funere, nulla iam amplius mortis memoria habita, ad pristinas sordes & peccata redeunt, vitamque sibi ipsis adhuc prolixiã planè promittunt.

Ingens

1.
2.
3. *2. Reg. 14.*
Seneca de breuitate vitæ cap. 6.
4.
5.
6.

7. Ingens hæc diaboli fraus & deceptio est. Sicut enim pictores ita colores ac lineas picturis accommodant, vt quæ propè posita sunt, longè distita esse videntur, delusis intuentiu oculis: sic dæmon mentis nostræ oculis illudit, dum vnicuique mortis diem longissimo spatio distare persuadet, qui tamen plerisque in foribus est. Quemadmodum enim in auditu prædicationis verbi Dei, quum aliquod peccatum perstringitur & taxatur, vnusquisque hoc à se remouet, & ad alium transfert, dicens apud se meipsum, De tali & tali hoc loquitur, non de me; vel ad talem & talem ista pertinent, non ad me: sic planè in casu mortis, quum alios mori cernimus, ita statuimus, vt illum quidem citò mori oportuerit, nobis autem diu adhuc viuendum esse nihil dubitemus. At hæc cogitatione nihil vanius, nihil periculosius. Voluit Deus à sola morte neminem mortalium excusari, ne quidem filiū suum vnigenitum hominem factum, aut purissimam matrem eius; voluit horam eius incertissimam esse, ideoque in qualibet ætate, in quolibet statu, in quocunque anni tempore homines mori: voluit denique prædicere, *Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus uoster uenturus sit*, per mortem scilicet, ne quisquam sibi vel vnum vitæ diem, nedum annos multos, polliceretur. Si Rex carcerem longè munitionibus extrueret, quo mortis rei includeretur, ad mortem tamen non omnes simul, sed alios post alios, variis temporum interuallis, pro suo beneplacito educeret: an quisquam illorum longam sibi in carcere moram polliceri auderet; & quia inter primos non euocatur, ex postremis se fore sperare poterit? An interea luxu, contentioni, aut voluptati operam dabunt? nec potiùs perpetuò ad mortem excipiendam parati stabant? At qui tota hæc vita nostra nihil est aliud, quàm ad mortem damnatorum in hoc mundo, tanquam in carcere positorum, expectatio continua, quando ad latam mortis sententiam de facto subeundam euocabimur. Alij citius, alij ferius, sed ad incertum omnes morti destinamur. Quare ne quis in vlla ætate aut fortuna longam sibi vitam promitteret; hæc apta hypotyposi docuit vir & sapientia & sanctitate celebris Thomas Morus; sicut qui è carcere ad patibulum ducitur, quò duæ quidem viæ ducunt, vna per circuitum longa, alia recta & breuis, sed vtraque ad patibulum ducto ignoratur, donec ad exitum ventum sit; nec scit qui ducitur, rectane & breuis, an circumflexa & longa via ducatur, etsi duas tales esse vias

Matth. 25.

Simile.

In vita eius,
cap. 22.
Simile.

vias aliorum experientia didicerit; non habet è carcere exiens, vnde longiorem sibi viam promittat, propter alterius viæ incertam longitudinem; sic omnino iuuenis non potest longiorem sibi vitam promittere quàm senex. Videt enim quidem iuuenis senem per circuitum ducis, sed an ipse in eo circuitu ducatur, nescit. Nemo enim viuendo scire potest, per circuitumne an per diametrum ad mortem tendat. Vana igitur & fallax est huiusmodi expectatio.

Noxia porro & perniciosa eadem est, quia mortis ipsius terrorem, qualis & quantus sit, quem tamen præcognoscere vtilissimum fuerit, illa diuturnæ vitæ spes falsa à nobis penitus abscondit. Nam vt qui eminus aliquid videt, confusè videt, nesciens homine an arbor sit; sic qui vitam sibi longam promittens, mortè quasi eminus ac longissimè à se distantem respicit, illi eam qualis sit, quàm terribilis, & acerba, & horrenda; quos angores, quas molestias, quæ pericula secum adfert, non videt. Atqui propterea & aliorum mortes quoridie ante oculos versari, & nostram mortem ab oculis nostris abscondi voluit Deus, vt perpetuam eius memoriam animo circumferremus. Loquitur Scriptura in persona ante oculos nostros morientis: *Memor esto iudicij mei, sic erit & tuum: mihi Eccl. 12. heri, & tibi hodie*. Adam post peccatum statim pellibus animalium mortuorum induitur, vt mortis sententiã, quam nunc acceperat, ob oculos mentis semper gestaret. Iussit Dominus in veteri Lege plumas auium, quæ illi in sacrificium offerre- *Leuit. 1. bantur, in cineris locum conijci ad partem templi orientalem*. Plumæ auium, sunt mundi huius honores, diuitiæ, splendor, quibus inaniter extollimur. Sed vt his Dei donis in eius laudem & gloriam, quasi in acceptabile ei sacrificium vtamur, ea caduca esse, & breui atq; incerta morte finienda perpetuò cogitare debemus. Sicut enim aqua restinguit ignem, & sparsa si cineres terræ fructus enecant; sic mortis assidua recordatio, & appetitus carnales vehementer refrigerat, & vitiorum germina succrescere non sinit. *Qua de te in alia Dominica Pasto. xxv. 1.* Quæ de te in alia Dominica obiter aliquid dictum est. Vipera exusta in cineremque conuersa, atque in vino potata, eiusdem bestie morsui medetur, vt scribit Lactantius. Sic vnumquodque peccatum sanatur, si quale id in morte futurum sit, cogitetur. Nihil sic ad domandum carnis desideria valet, quàm quòd vnusquisque id quòd diligit, quale sit mortuum penset. Nihil magis demittit superbiæ cristas, quàm si superbus moriturum sic, &

Simile.

Allegoria.

Leuit. 1.

Simile.

Domin. 4. post
Pasto. xxv. 1.

Lib. de ira, ca. 19.

Simile.

se, & in cinerem redigendum recorderur. Nihil magis auaritiæ sitim restinguit, quam si illud Apostoli memoria teneat, *Nihil inuisum in hunc mundum, & nihil inde auferemus.* vel illud sancti Iob: *Saccum meum consui super eusem meam. & operui cinere carnem meam.* Sicut gallus timens aquilam & accipitrem, & alias aues prædones terræ, sic vnum oculum inferius ad victum dirigit, vt alterum in aëra frequenter eleuet; certoque vocis strepitu superuolantes huiusmodi aues galli nis suis & pullis indicet: sic vir iustus, & timens Deum, rebus in mundo necessariis ita vacabit, vt venturi desuper per mortem iudicii semper memor viuat. *Facile contemnis omnia* (ait sanctus Hieronymus) *qui semper se cogitat moriturum.* Et Scriptura: *Memorare nouissima. & in aeternum non peccabis.* Nauta in puppi sedens, gubernat suâ nauem: & tam pisces in aquis, quam aues in aëre, cauda sua se regunt, ac cursum dirigunt. Sic exitus nostri, quæ mors est, perpetua consideratio, vitam & actiones nostras optimè diriget. Cinis ignem conferuat, & recordatio cineris, in quem vertendus es, gratiam & diuini amoris ignem in tuo pectore conferuat. Cùm nec tempus, nec locum: nec genus mortis tuæ certum habeas, aut designatum; in omni tempore ac loco, atque in quocunque genere, tam sanus quam ægrotus, mortem expectare debes. Iuuenes mortem habent à tergo, senes ante oculos. Sed sicut illud magis nocet quod à tergo ferit, quam quod ante oculos; sic iuuenibus periculosior mors est quam senibus. Quare magis illam timere debent, eiusque insidias. In statu gratiæ, & noui testamenti, mortuos nostros in templis, aut proximè iuxta templa sepelimus, (non extra ciuitates, vt Iudei in hoc Euangelio) sed & mortis quoque Redemptoris nostri perpetuam & quotidianam memoriam celebramus, vt alias ob causas, ita ob hanc quoque, vt mortis memoria præfens nobis semper & ob oculos versaretur. Qui tot argumenta & indicia mortis suæ quotidie cernentes, eam tamen animo fixam non habeant, nec ad eam se quotidie parant, similes sunt dormientibus, qui somnia trista & terribilia passi, ad momentum commouentur, sed omnium eorum postea memoriam deponunt, nec fructum inde vllum reportant, quia nisi dormientes illa somniabant. Ita plane hominibus carni, voluptati, ac seculo deditis, mortis recordatio, quasi si somnia narret, statim excidit. Sed ideo Christus vigilare nos iubet, & hunc exitialem somnū excutere: *Vigilate, quia nescitis quæ hora*

Tim. 4.
Iob 18.
Simile.

Ad Nepotianū.
Eccles. 7.
Similia.

Simile.

Marti. 14.

hora Dominus venturus est. Dormiant somnū suum omnes viri diuitiarum, auari, ambitiosi, amatores huius seculi: Dormiant & dormitent satuae virgines, oblitæ accipere oleum in lampadibus suis, oblitæ honorum operum iusti autem, & timentes Deum, similes sunt expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptiis: iuste piè, & sobriè viuunt, expectantes beatam spem, & aduentum gloria magni Dei. Hæc expectatio, est perpetua mortis, & particularis iudicii nostri recordatio. Pharao & populus eius persequens filios Israël, quum iam se morti propinquos cernerent, ab incepto desistere volebant, dicentes: *Fugiamus Israël: Dominus enim pugnat pro eis contra nos.* Sed nimis id serum fuit, quia iam in porta mors aderat. illis enim fugientibus, occurrerunt aquæ, & inuoluit eos Dominus in medijs fluitibus. Præcogitanda & præuidenda mors est: ne illa iam propinquante, inuoluant nos aquæ tribulationum, morbus, tristitia, curæ, alique innumerae molestiæ, quibus submergamur in profundum. Cygnus, morti vicinus, suauissimè cantat; Serena auis marina, morti vicina, amarissimè flet atque ingemiscit. Ratio discriminis est, quia quum in mortis articulo sanguis totus ad cor se recipiat, sanguis eugni, vt generosus & purus, alacritatem adfert, & cantam edit; sanguis serena vilis & corruptus, tristitiam generat, & gemitum prouocat. Idem discrimen est inter bonos & malos. Bonis ac iustis grata mors est, eiusque recordatio: quia laborum terminus, gaudiorum ianua & introitus est. Malis ac impijs tristis & horrenda mors est, eiusque memoria: quia gaudiorum finis, tormentorum illis, quæ finem non habebunt, principium est. Quare Pauli vox erat: *Cupio dissolui, & esse cum Christo.* Peccatoris vox est: *Peccantem me quotidie, & non me penitentem, timor mortis conturbat me.* Lege Marcum Marulum in lib. Exemplorum. Vt clepsydrae usum habeas, & temporis tui fluxum ex eo cognoscas, necesse est vt sapius eam voluas atque reuoluas; quia cùm tota decurrat: ita plane vt vita tua rectè utaris, & à morte inopinatus nõ opprimaris, voluenda tibi in horas est clepsydra, considerandus vitæ tuæ perpetuus fluxus, vt ita rationem eius Deo feliciter reddas, dicente Scriptura: *Si non uideris, ueniam ad te tanquam fur.*

3. Et hæc uidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa.

Locus moralis, de cura habenda viduarum. Vt misericordiam Christi in hoc miraculo magis illustrem ostendat. *Y* deret

viduarum cura.

deret Euangelista, addit eam viduam fuisse, cuius filium resuscitauit. Vt viduarum curam sibi singulariter commendatam esse Christus doceret, voluit viduæ filium à morte suscitare. Vt viduæ calamitatem maiori commiseratione dignam demonstraret Euangelista, addit fuisse *turbam ciuitatis multam cum illa*. Cum illa, quia propter illam, & ad eius consolationem, non pauci aliqui, sed *turba ciuitatis*, nec modica, sed *turba multa*. Commendat hoc pietatis genus sæpe Scriptura, ipsique Deo proprio quodammodo esse, vt viduarum causam agat, & curam gerat, demonstrat. *Dominus custodit aduenas, pupillum & viduam suscipiet*. Et iterum: *Dominus non despiciet preces populi, nec viduam, si emittat & effundat loquelam gemitus*. Quo persona queque afflictior est & miserior eo diuine bonitati est commendatior: imò horum se proprium protectorem esse pronunciat. *Iuxta est Dominus is qui tribulato sunt corde*. Rursum: *Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor*. Viduarum causam negligere, aut illis iniuriam inferre, pro grauissimo scelere Deus habet. Dicit apud Prophetam: *Magnificati sunt & ditati, in crassati sunt & impinguati; & praterierunt sermones meos pessime*. Ac qua in re, oblecto? *Causam viduæ non iudicauerunt: causam pupilli non direxerunt. Nunquid super his non visitabo?* ait Dominus. Quid acerbis comminari aut loqui potuit? Porro gratiam cum Deo inire volentes, ad hoc misericordie genus potissimum inquit. *Iudicate pupillo, defendite viduam, & venite & arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra sicut coccinum, velut nix dealbabitur*. Frequentia sunt in Scripturis specialis diuinæ erga viduas misericordie exempla, quam nos imitari par est. Solius viduæ Sareptanæ filium suscitauit Elias. Elizeus viduæ Samamitidis inopiam miraculo olei multiplicari subleuauit, eiusdemque postea filium à morte resuscitauit D. Petrus precibus viduarum flexus, puellam Dorcadem vitæ restituit. De viduis refocillandis varia in Deuteronomio præcepta habes, quæ sic veteri populo commendata erant, vt filijs gratiæ multo magis conueniant, diffusa charitate in cordibus nostris; cuius prima & propria proles est, misericordia erga afflictos.

4. Et turba multa ciuitatis cum illa.

sepulture religio.

Locus moralis esse potest, de religiosa piorum sepultura, quem in altero Promptuario Catholico, ad hanc Dominicam, contra hæreticos tractauimus. Hic tamen pauca addemus,

addemus, prout Deus dabit. Quantum Christo hæc pietas placuerit, qua magno numero ad efferendum funus ciues Naïmentes confuebant, hoc illustri miraculo adolescentis resuscitati, ostendere voluit. Dauid misit qui agerent gratias, & quidem accuratè, viuis de tabes Galaad, qui corpora Saul & filiorum eius sepelierant, dicens: *Benedixi vos à Domino, qui fecistis misericordiam cum Domino vestro Saul, & sepelivistis eum. Et nunc retribuet quidem Dominus vobis misericordiam & veritatem: sed ego reddam gratiam, eo quod fecistis verbum istud*. Sanctus Patriarcha Abraham maxime laudatur, quia sepeliuit magnificè vxorem suam Saram. Curam sepulchri sui habuerunt Iacob & Ioseph filius eius, qui mortui in Ægypto, transferri tamen ossa sua, & in sepulchro patrum suorum, in terra Chanaan sepeliri iusserunt: quod & factum fuit. Sed excellentem in hoc genere Tobie pietatem laudat multis verbis angelus Raphael: *Quando erabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas pranditium, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas, ego obtuli orationem tuam Domino*. Vides quam grata Deo fuit sepultura fidelium pietas. Iudæi enim erant ab Assyrijs in exilio occisi, quos sic bonus Tobias sepeliebat. Laudatur Iudas Machabeus, quod interfectos in prælio, honestè sepeliri, precèsque & sacrificia pro eis offerri iusserit. Et ratio additur: *Piè & religiosè de resurrectione cogitans*. Resurrectionis enim fides pia ac religiosa defunctorum in Domino sepultura prohtetur. Discipulorum Ioannis Baptistæ pietas ab Euangelistis notatur quod eo in carcere decollato, *venerunt discipuli eius, & tulerunt corpus, & sepelierunt illud*. Nicodemi & Iosephi ab Arimathia circa Christi corpus sepeliendum pietas & religio in Euangelio diligenter commemoratur. Sed & Dauid ipse ossa Saul, & filiorum eius à Galaaditis semel sepulta, cum ossibus aliorum filiorum Saul, qui per Gabaonitas crucifixi fuerant, tulit, & sepeliuit in terra Benjamin, in sepulchro Cis patris eius. Hæretor, & tantorum viatorum in sacris Scripturis exempla, ad hoc pietatis genus sedulo exequendum, satis admonere & hortari possunt. De pietate trium mulierum circa Christi corpus iam sepultum, in alia Dominica diximus.

5. *Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit: Noli flere.*

Locus moralis de misericordia egenis & afflictis personis

Domin. Pasch. 1. Reg. 1.

Misericordia erga afflictos, exemplo

exemplo Christi exhibenda. Christus enim ad hoc illustre miraculum misericordia erga plorantem viduam inductus accessit: *Misericordia motu super eam*. scilicet plorantem defuncti filij, & vicini, & adolescentis mortem. Unde dicit ei ante omnia: *Noli flere*. Lachrymis viduæ matris condoletur, in curæ compatiitur, afflictioni miseretur, oculis misericordie in eam coniecit. *Quam cum vidisset, misericordia motu dixit*. Hi oculi misericordie in Christo Redemptore sæpe numero eluxerant. *Videns in deserto multitudinem magnam*, quæ eum triquo sequuta fuerat, *Miseror* (inquit) *super turbam*. Egredien sè templo, *vidit eacum à nativitate*, & lanauit eum. *Vidit sedentem Matthæum in telonio*, & vocauit eum, *Vidit Zachæum in arbore*, & hospes eius esse statim voluit, vt salus fieret toti domui. *Vidit discipulos laborantes in remigando*, & eos à tempestate liberauit. Vidit duos fratres, Simonem & Andream, piscantes in mari, & ait eis: *Venite post me*. Hos oculos misericordie & gratie Christus toties ostendit, vt nostros oculos simili affectu imbueret, qui *conformes esse debemus imagini eius*, & (si quidem in illo manemus) *sicut ille ambulauit, ita ambulare*. Nunc autem diues ille epulo vidit quotidie Lazarum pro foribus suis, miseram & afflictam, & cupientem comedere de micis quæ cadebant sub mensa eius, & nemo illi dabat. Pro oculis misericordie, nos oculos superbie, inuidie, adulterij plenos circumferimus. Pauperes, afflictos, egenos, aut vix alpicere dignamur, aut cum fastu despiciamus. Christus nec vocatus, nec rogatus ab hac vidua, videns tantum eam afflictam & miseram, statim misericordia mouetur. Satis est ad misericordiam commouendam, vt alienam miseriam conspicias. Misericordie causa, sola miseria conspecta & intellecta, satis iusta esse debet. Nec preces expectare, nec afflicti meritum expendere necesse est. Sicut *Deus pluit super iustos & iniustos*, omnium hominum necessitatibus prospiciens, ita misereri nos oportet omnium miserorum, nec merita, sed miseriam considerare. Portus naufragos excipit, sine bonos siue malos. Misericordia portus miserie est. Si etiam indignos excipis, venient digni. Abraham dum quosuis peregrinos excipit, Angelos excepit. Scriptura dicit: *Si inimicus esuriat, tibi illum*. Profectò si inimicus tuus est, bonus non est. Christus dicit: *Omni peccanti te, tribue*. Non distinguit inter bonos & malos.

Joan. 8.
Joan. 9.
Matth. 9.
Luca 9.
Alara. 6.
Matth. 4.

Rom. 9.
Luca 16.

Luca 8.
Simila.

Prou. 25.
Rom. 12.
Luca 9.

Subijciam hic insignem diui Chrysostomi locum, in quo omnibus

omnibus ferè vanis & stiuolis non miserendi excusationibus respondet & satisfacit. *Beatus* (inquit David) *qui intelligit super egenum & pauperem*. Quid est, Qui intelligit hoc est, qui cognoscit quid sit pauper, qui tribulationem eius percipit. Cognoscens enim tribulationem eius, vtique confestim miserebitur eius. Si videtis pauperem, non pertranseas: sed statim cogita quis sis, & si tu eius loco esses, quidnam velles omnes facere. Qui intelligit, inquit: cogita quia similis tibi, liber est, & eandem tecum participat generositatem, & sacramenta tecum communia habet. Sed inquis: Cur non operatur? cur vacans pascitur? Dic mihi: Tu per operationem habes quæ habes? Nonne ex hereditate paterna illa accepisti? Si verò etiam ex labore, num ideo exprobras alteri? Audi Paulum Postquam dixit, *Qui non operatur, neque manducet*, subiungit. *Vos autem bonum facientes non desiciatis*: id est, siue ope. antes ipsi manibus, siue non operantibus misericorditer largientes. Sed inquis, Impostor est. Quid dicis, o homo? Propter vnum pauem & vestimentum impostorem eam vocas? At, inquis, confestim vendet illud. Tu autem concta tua bene disponis? An etiam omnes egentem ex otio egentem per naufragium? nemo per iudicia? nemo per furta? nemo per pericula? nemo per aegritudines? nemo per aliam calamitatem? Sed si audierimus aliquem talia deplorantem, maiora clamantem, & nudum oculos inspiciantem, & capillos demittentem, & pannis circumdaram; confestim cum impostorem, fallacem, simulatorem vocamus. Non erubescis? *Quem impostorem vocas?* Noli dare, & noli accusare hominem. Sed habet, inquis, & singit se non habere. Hoc si ita esset, te accusat, non illum. Scit enim se cum crudelibus habitare, cum bestiis magis quam cum hominibus. Ideo compellitur in habitu miserabiliori comparere, vt tuam frangat animam. Si in habitu honesto aliquis nos interpellat, iste, inquis, impostor est; & vt putetur ex generosis esse, isto modo interpellat: si viderimus in contrario habitu, & illum culpamus. Quid agant de cetero miseri? *Quare*, inquis, aliqui mutilata membra denudent? Propter te hoc fit. Si enim misericordes essemus, his artibus opus non esset. Quis est ita miser, vt velit tanquam clamare, vt velit ad confusionem venire, vt velit publicè deplorare, cum nuda coniuge, cum filijs puluere conspersis? Hec qua paupertate non sunt maiora? Sed sapius dedi, inquis. Quid verò? Tu non sæpe velsceris? Infantulos tuos

Hami. 11. in
epist. ad Hebr.
Excusationes
non miserendi.
1.
2. Thess. 3.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

sepius perentes num abigis? O inuerecundiam! Pauperem inuerecundum vocas: tu, cum rapias, non es inuerecundus? Ille autem pro pane deprecans, inuerecundus iudicatur. Non intelligis quanta sit necessitas ventris? Nonne tu omnia illius gratia facis? Nonne spiritualia propter hoc negligis? Hæc est inuerecundia. At ille, inquit, tot aures soneratur, & alius tot, & nihilominus mendicat, factus ex mendicatione diues. Puerorum hæc fabulæ sunt, & vanitates. Non mihi persuadetur, non credo, abiit. Ad vsuram dat quis, & in abundantia constitutus mendicat: Quid est mendicitate ignominiosus? Quid ergo? omnes ad vsuram dant: omnes impostores sunt? nullus reuera pauper est? Etiam, inquit, & multi. Quid ergo vel eis non præstas opem? Vt quid existis scrupulosus vitæ eorum enucleator? Quod si & valde ille peccator sit qui te rogat, cogita quia & tu dicis Deo, Peccata mea ne recorderis: noli reminisci peccatorum eius. Tempus est nunc misericordiæ, non scrupulose discaltonis. Nutri vult. Si quidem vis, tribue: si non vis, dimitte, nihil discipulans quare sit miser. Alioqui nullus hoc modo miserabitur. Deinde etiam alios miseri volentes tu auertis. Quando enim audiunt te dicentem, quoniam ille impostor est, abundat, ad vsuram dat, incipiunt neque istis dare nec illis. Quæ mala sunt facile suspicamus: quare omnes tales esse se picabuntur. Denique per hanc discussionem eò nunc ventum est, vt etiam viros monachalem vitam agentes suspectos habeamus, dicentes, Ille impostor est. Non hoc dicebat prisci. Si indifferenter omnibus damus, semper miserebimur. Si autem cæperimus scrutari, nunquam misericordiam præstabimus. Quiescamus ab hac absurda curiositate, & diabolica, & perniciofa. Non enim ex vita & merito accipietium à te pauperum, sed ex voluntate tua, ex liberalitate multa, ex misericordia, ex bonitate mercedem tibi retribuet Deus. Hæc hæctenus D. Chrysostomus.

Diabolus quum Christum esurire videret, exquiret an esset filius Dei. Tu quum vides pauperem, inquis an sit Dei filius, vit bonus & eleemosyna dignus. At Christus dicit: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet.* Dicit, in nomine Prophetæ; vt si fortè nomine tenus tantum talis sit, scias tamen te mercedem tuam non carere. Sic pauperem recipis in nomine pauperis, id est, in nomine Christi, qualiscunque ille tandem sit. Deus vbi plus de potentia & robore dedit, ibi magis de misericordia & liberalitate

Math. 4.

Math. 10.

Exempla natu-
12.

ralitate esse voluit. Sic Leo cæteris animantibus fortior, omnium est clementissimus, iuxta illud:

Parcere prostratis sicut nobilibus ira Leonis.

Sic aquila, omnium auium princeps, liberalitate omnes superat. Prædam enim copiosam nacta, vbi naturæ satisfecit, quod reliquum est, cæteris auibus (quæ eam propterea sequuntur) comedendum relinquit, vt & supra annotatum est. At crudelia & ferocia animalia potestate & viribus Deus priuauit, vt canes & feles, & sexum fæmineum, qui quo est imbecillior, eo est ad vindictam acrior. Sicut proprium est

Simile.

soli lucere, & igni calefacere; sic proprium est Deo, Deiq; similibus, seu filijs Dei, benefacere, miserereri, suam bonitatem communicare; vt quanto plus possunt, tanto plus velint. Quum voluit Deus filios Israël de Aegypto educere, omnes angustias illorum expressit; vt quanto illi erant misertiores, tanto ille misericordior esset. *Vidi afflictionem populi mei in Aegypto. Et clamorem eius audiri, propter diuitiam eorum.* Exod. 3.

rum qui præsumunt operibus: Et sciam dolorem eius, descendi vt liberem eum. Totam eorum miseriam exprimit, vt suæ misericordiæ sinus aperiat. Sic nos miseras fratrum omnes

& singulas considerare, conferre, copulare, expendere debemus, vt ad misericordiam exeuerunt, veluti Christus in hoc Evangelio fecit. Propria quasi hæc est filiorum Dei, & verè Christianorum nota. Vnde Apostolus: *Induite vos sicut ele-* Gal. 6. *cti Dei, Et dilecti, viscera misericordiæ.* Vbi enim sunt viscera, *Diffimile,* ibi haud dubie erunt opera. Talis erat sanctus Iob, qui dixit: *Iob 31.*

Ab infantia creuit mecum miseratio. Et de utero matris meæ egressa est macula. Quod sancto Iob à primâ infantia Dei munere concessum est, hoc nos induere iubet Apostolus: hoc est, illud frequenter à Deo pijs precibus postulare, ad illud assequendum Dei in nos beneficia, & pietatis exempla meditari, illud denique plurimis pietatis actibus quasi

Leuit. 4.

conaturaliter nobis efficerem. Hoc est viscera misericordiæ induere. Deus in veteri Lege, ad purificandum leprosum, iubet sacerdotem oleum in sinistra manu effundere. Oleum in sinistra manu effundit, qui misericordiam erga miseros exhibet, quod contra peccatorum lepras singulare est remedium; iuxta illud Danielis: *Rex, consilium meum placeat tibi, Daniel 4.*

Allegoria.

Peccata tua eleemosynis redime. Et iniquitates tuas misericordij pauperum. Verè oleum sanandis lepris, misericordia est: *Similia,* quia sicut oleum cæteris liquoribus supernatat, sic misericordia, vt propinquior charitatis filia, cæteris virtutibus

antecellit. Reliquæ enim virtutes tibi ipsi viles sunt, vt humilitas, temperantia, castitas, patientia, &c. Misericordia & tibi & proximo vilitatem adfert. Rursum, sicut oleum coloribus splendorem reddit, nec lucet aut splendet pictura quibuscunque coloribus ornata, nisi oleo delibata: sic absque misericordia ceteræ virtutes aridæ & obscuræ sunt, per opera verò misericordiarum illustrantur & splendens; iuxta illud: *Dispersisti, dedit pauperibus: iustitiæ eius manet in seculum seculi.* Et illud Elia: *Frangere esurienti panem tuum, egenos & vagos introducere in domum tuam.* &c. Tunc erumpat quasi mane lumen tuum.

Sed parum forte mouet misericordiarum laus & merces, in Scripturis reuelata. Malit auarus & seculi amator, ideoque in proximum crudelis & inimicus, tota hac mercede & laude, quam sua pecunia aut copia, carere. Vide tamen & considera sic hanc misericordiam impensam apud Deum mereri, vt eadem neglecta, grauissimè offendat: *Non exasperet pauperem* (ait Scriptura) *in inopia sua: cor inopie ne affixeris.* Declina pauperi sine tristitia aurem tuam; & redde debitum tuum. & redde illi pacificè in mansuetudine. Dicit tuam misericordiam afflicto deberi, & reddendam vt debitum. Nempe, vt omnibus Deus de certis vitæ medijs prospexit, negotiatori de industria sua, agricolæ de labore manuum suarum, mechanico de exercitio artis suæ, & sic in omni hominum genere; solius pauperis & afflicti remedium in nulla re peculiari, sed in omnium loculis collocavit: omnes illi diuites debitores fecit. Deinde vult Scriptura, hoc debitum pacificè in mansuetudine, non toruo, sed hilari vultu; non fastuosè, sed in humilitate, *declinando aurem tuam*, pauperi reddi: non solum vt accipiat quod ei debetur, sed etiam vt accipiendo non affligatur, tam vexetur, non exasperetur. Sic opus misericordiarum etiam actus iustitiæ est. Sicut oleum melius in torcularibus eliquatur, si oliua prius aqua calida perfundatur; sic illa misericordia melius a qua calida perfundatur; sic illa misericordia melius fluit. Deoque gravior est, quam feruida cordis compassio præcessit, adeoque elicit. Et sicut oleum, quanto citius de torculari exprimitur, tanto iudicatur melius, sic bis dat, qui citò dat; & tanto est beneficentia excellentior, quanto celerior. Denique sicut oleum non cum strepitu cadit, sicut aqua vel vinum, sed quietè fluit; sic misericordiarum opus pacificè est exercendum, non cum murmure, aut vlla molestiarum significatione. De hac præ-

Psal. 117.
Ejia 17.

Eccl. 4.

Misericordia
pauperibus de-
betur.

Similia.

stantissima

stantissima virtute iam in aliis Euangelijs multa diximus. Tamen propter eius summam necessitatem, & satis neglectum exercitium, aliqua hoc loco addenda videbantur. Vide Domin. 11. post Pentecost. text. 6. & alia loca illi annotata. Nam de eleemosyna strictè accepta in alijs varijs Dominicis dictum est: quæ ferè omnia ad misericordiarum huius locum referri possunt.

Vide Domin. 8.
post Pentec. text. 5.
& loca illi an-
notata.

6. Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant, steterunt.

Locus moralis de ingenti Dei misericordia, quia peccatores in via peccati currentes, iniecta tribulationum & impedimentorum manu, ab illo cursu sistit, & à peccato liberat. Christus hoc loco accedens, & tangens loculum quo defunctus efferebatur, facit, vt qui ad sepulchrum deferebant mortuum, starent, & misericordiarum eius exitum expectarent. Eodem omnino modo Deus per misericordiam ad peccatores accedens, & defunctæ in peccatis animæ loculum, qui corpus est, sua visitatione tangens; atque aliquo modo affligens, facit, vt passionibus inordinatæ, quibus anima tota in declinæ vitiorum præceptis ferebatur, sistant non nihil ab illo quem tenebant cursu, iunctis videlicet impedimentis, liberè ac licenter vt prius peccandi; vt violento illarum cursu hac necessitate retardato colligere se animus possit, ac loquentem Deum audire: *Adolescens, tibi dico, surge.* Vel, vt Apostolus alijs verbis dixit, *Surge qui dormis, & illuminabit te Christus.* Sed quemadmodum alitè dormiens, nisi aliquo impulsu excitetur, non euigilat, nec de surgendo cogitat; sic multi peccatores, in longa peccati consuetudine alitum stertentes, de vitæ in melius mutatione nihil cogitant, nisi manus Domini tangat eos, & passionibus à quibus veluti fluctibus rapidè currentibus, deorsum trahuntur, aliquo impedimento iniecto, sistere cogantur. Nempe hæc est visitatio Dei; quam qui non cognoscunt, incidunt in iudicium Dei, vt in alia Dominica explicatum est: & hic est clamor Dei post nos, vt peccati veterum excutiamus, de quo etiam superius diximus. Sed hic aliqua addenda sunt, prout Deus dabit. De peccatoribus dicit Ieremias: *Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad pralinum.* Sicut enim equus currentes ad pugnam, nec hostem ex aduerso timet, nec vel cadentium gemitu, vel tormentorum

Tribulatio ad
penitentiam
trahit.

Ephes. 5.
Simile.

Domin. 9 post
Pentecost. text. 7.
& 4.
Domin. 5. Ad-
uent. text. 1.
text. 2.
Simile.

Y 5 strepitu,

streptu, vellanceatum idibus terretur; sic impij precipites ad malum feruntur, quò eos libido & cupiditas impellunt; nec vel diaboli insidias ac rugitum timent, vel aliorum impiorum calamitosa exitu moventur, vel gehennæ comminationibus terrentur: attramen, vt equus impetu currens, chamo & freno à fessore strenuo constrictus, cursum sistere cogitur; sic Dei manus impios tangens, & *chamo ac freno maxillas eorum constringens, qui non approximant ad eum, sed toto impetu fugiunt ab eo, eos sæpenumero in rectam viam convertit, impietatis effrenem cursum sistit, & ad meliorem mentem reuocat. Maximum est hoc Dei beneficium. Quemadmodum in mare se precipitare volentem, qui sic apprehenderet & susteret, vt eum grauitè aliqua corporis parte mulceteret, non illi occulisse, sed singulare beneficium ei contulisse, vitæque auctor ac patronus censeretur: sic omnino peccatorem in tartara ruentem percutiens Deus, ac percutiendo ad penitentiam vocans, maximo afficit beneficium, & salutis auctor est. De Pharaone dixit Deus: *Adhuc vna plaga tangam Pharaonem. Qua ille tactus, ad tempus resipiscebat, Dominum cognoscebat, Moysen & Aaron, vt pro eo intercederent, orabat.* Manasses Rex, qui prospera fiante fortuna, flagitiosissimè vitam egit, à Deo tactus, regno exutus, captiuus in Babylonem abductus: *postquam coangustatus est, orauit Dominum Deum suum, & egit penitentiam valde coram Deo patrum suorum, deprecatusque est eum, & obsecrauit intentò; & exaudivit orationem eius, reduxitque eum in Ierusalem in regnum suum, & cognouit Manasses quòd Dominus ipse esset Deus.* Appolite D. Chylosotomus: Sicut splene & intercute laborantes, cum larga fiuntur mensa frigida potione, delitijs ferulorum & saporibus, tunc precipue omnium sunt miserimi, delitijs morbum augentes: si verò siri & fame, secundum medicorum leges cruciantur, aliquam salus spem habent: sic & in iniquitate viuentes, si puniantur à Deo, bonam spem habent; si verò eum iniquitate, licentia & delitijs fruuntur, sunt multo miseriori. Quemadmodum enim frigus noctis florem edrabit, & calor diu foras euocat: sic aduersitas à Deo inflata, peccatorem contrahit, vt ad se redeat. seque ipsum recognoscat; prosperitas vero extollit, & extra seipsum vagari facit. Sicut cyrogillus, siue hericius magnus, vtrunque se in corio suo, quasi que testudine constringat, vt saluo cortice aperiri vix possit; tamè si aqua calida alpergarat, edriuum aperitur: sic peccatoris;*

Simile.

Psal. 33.

Simile.

Exempla. Exod. 11.

2. Paralip. 33.

Simile. Humil. 6. ad pop. Aethiob.

Similium cõgerici.

1.
2.

catores, longa peccati consuetudine, quasi dura testudine cõpressi, & callo obducto, sic indurati, vt sola mors peccato finem imponere posse videatur; aqua tamen tribulationis feruenti, perfusi dissoluntur, & ad resipiscentiã se mutant. His aquis perfusus Dauid, in persona percussi & penitentiã peccatoris, dixit: *Saluum me fac Domine, quoniã intrauerũt aquæ usque ad animam meam.* Nam vt aqua omnis per se insipida est, & ad omnem saporem accipiendum apta, sed per calorem solis educto vapore terrestri, salledinem induit, aerẽ quidem, sed ad multa vtilè & salutarem; & sicut pari motu exagitatam exhalat horribiliter cinerem, & suauiter spongat inueniunt: sic planè tribulatio per se res indifferens est. potestq; vel in bonum, vel in malũ verti: sed à Deo immissa, & per eius diuinæ gratiæ operationem, quæ fuisse per se peccato insipida, sit penitenti cõpunctio sapida, non quidem sapore dulci, sed salo, vtilissimo tamen: quia tristitia quæ secundum Deum est, penitentiam in salutẽ stabilem operatur. Tameum ioter est, non qualia, sed qualis quisq; patiat. Sane sicut ceruus dum nimis vegetur à canibus, ad hominem sponte fugit; sic tribulationes peccatorem quasi canes quidam persequẽtes, & fortiter prementes, ad Dominum redire cõpellunt, iuxta illud Psalmista: *Imple facies eorũ ignominia, & quærent nomen tuum Domine.* Denique sicut armetarij, vel pastores, boues & oues refractarias, ac sequi volentes, vel fune ligant, vel virga percuriunt, vel stimulis adigunt; sic obstinatos peccatores, & Deum sequi volentes, vel duris calamitatum sanibus alligat Deus, iuxta illud Olex, *In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatu: vel virga discipline & correptionis ferit; de qua Psalmista, Virga directionis, id est, virga in viam dirigens, virga regni tui: vel stimulis tribulationum pungis de quibus alius Propheta: Domine in angustia requisierunt te in tribulatione murmurũ doctrina tua eis. Sicut quæ concipit, dum appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus suis; sic facti sumus à facie tua Domine. Concepimus, & quasi parturimus, & peperimus spiritum salutis. Nempe tactus Dei, & tribulatio cordi peccatoris quasi semen salutis immittitur, vnde concipit dolorem de peccato, parturit penitentiam bonam, & parit salutem stabilem.*

7. Adolescens, tibi dico, Surge.

Locus moralis, vocante Christo, surgendum esse à peccato, & vocem gratiæ alacriter sequendam. Quod enim

Vox gratiæ audienda.
tu

De verb. Do-
nau. Ser. 44.

Item 2.
Simile.

Osta 9.
Iudic. 19.
1. Reg. 3. & 11.

Simile.

Simile.

Exemplum.

348 PROMPTVARIVM MORALE

in hoc adolescente recenter mortuo, & ad sepulturam elato, Christus fecit, hoc in multis peccatoribus, qui peccato cōsentientes, etiam ad actū peccati profilerunt, sed nec dū in consuetudine peccandi sepulti sunt, operatur quotidie Christi gratia, quod his verbis explicat sanctus Augustinus: *Alij post consensum peccati eunt in factum, tanquam afferentes mortuum suum: ut quod latebat in secreto vitii appareat in publico. Nunquid iam isti, quia in factum processerunt, desperandi sunt? Nonne & illi iuueni dictum est: Tibi dico, surge & Nonne & ille redditus est matri suae? Sic ergo, & qui iam fecerit, si forte commotus & commotus verbis veritatis ad Christi vocem resurgit, viuis redditur. Potuit progredi, in aeternum perire non potuit. Qui autē faciēdo quod malum est, etiam mala consuetudine se implicat, hac pressi, tanquam sepulti sunt. Hæc ille. Qui ergo non potuit paruulos suos allidere ad petram, primas cogitationes & appetitiones peccati abire, atque à consensu & delectatione temperare, qui post consensum ab actu, externo sibi non cauit, id saltem maximo studio caueat, ne actus in consuetudinem transeat, ne mortuus & elatus sepultura obstruat, ne claudat super eum puteus os fumi, de qua te in precedentibus dictum est. Nunquid qui cadit, nō adiciet, ut resurgat? Sicut clauus quo crebrius malleo percutitur, eo fortius & profundius ligno infigitur, quasi que radicitur, sic actus peccati, quo sepius repetitur, eo altius anime infigitur, quasi que in ea radicatur, ut non nisi difficillimè euelli queat. De his dicit Propheta: *Profundè peccauerunt, sicut in diebus Gabaa, sine effrenem libidinem virorum Gabaa circa Leuitæ vxorem, siue infidelitatem populi in diebus Saul, qui fuit de Gabaa, intelligas. Profundè enim peccat, qui longa peccandi consuetudine obduratus est, qualis fuit illorum libido, & horū infidelitas contra Deum. Sicut qui febre laborat, lenta illa quidem, sed hectica & assidua, si fortè ob aliquam intemperantiam incidit in febrem quādam acutam, & perurgentem, facile eam expellit, & leni medicina curatur, manente tamen semper hectica febre, sic actus eius citò curatur, consuetudo autem peccandi difficillimè. Maximum saxum in montis caeumine nullo negotio sistitur, vbi in vallem precipitari cepit, vix vlla industria retinetur. Maxima iustorum peccata facile sanantur, impiorum autem qui impetu in scelus currunt, nec medioeria, nisi difficillimè sanari possunt. David celeriter ab adulterij flagitio & homicidij scelere respuit, Saul frequenter Dei mandatis rebellans, reprobū sit, sed hoc ideo factum est,**

est, quia vocem Nathan Prophetae Dauid audiuit, vocem Sa. 2. Reg. 12. muelis Saul audire noluit. Vocem Dei non audit, qui vocem prædicatoris non accipit. Assueti peccato, peccati illius reprehensionem non sustinent. Quicquid de illo peccato prædicator dicit, non sibi, nec de se, sed aliis, & de aliis eum loqui arbitrantur.

Sic hominem quasi extra se ponit peccatum, & amentem facit, ut licet ei proprie loquaris, & eius ei vitia aperias, tamen te non audiat, aut intelligat prorsus, sed ad alios, & de aliis te loqui existimet. Quamdiu Nathan Propheta in aliena persona peccatum Dauid exposuit, & parabola induxit de diuite multas oues habente, & ab eo, qui vnica ouem habuerat, eandem rapiente, placuit illi sermo, & leuiter in eum sententiam protulit: nihil tamen adhuc emendatus est.

Atqui vbi primum intulit Propheta, *In es ille vir, moxq; peccatum eius aperit ei proposuit: audita Prophetae voce, quia recenter mortuus fuerat, necdum peccati consuetudine sepultus, resedit qui erat mortuus. & capit loqui, dicens: Peccauit. Beati qui sic vocem Dei audiunt. Similem Ioannis Baptistæ vocem Herodes audire non potuit, quum ei diceret: Non licet tibi vxorem habere fratris tui, sed vera & salutaria loquentem, in vincula coniecit, visco videlicet consuetæ libidinis irrecitus. Hoc bonorum & impiorum discrimen expressit Sapiens: In memoria sermonum tuorum examinabantur, & salvabantur velociter, ne in altam incidentes obliuionem, nō possent tuo vti adiutorio. Hoc de filiis Israel in deserto dicit, qui percussi à serpentibus, erecto tamen æneo serpente, & eum ex Dei præcepto aspicientes, sanati sunt. At de impiis Aegyptiis ibidem dicit: Illos locustarum & muscarū occiderunt morsu, & non est inuenta sanitas animarum illorum, quia digni erant ab huiusmodi exterminari: nempe propter odium inueteratum contra populum Dei, & propter pertinaciam non dimittendi illos. Israelitæ verd, etiam in deserto peccantes, tamen in memoria sermonum Dei, id est, audientes vocem eius per Mo, sen-*

torum peccata redarguentem, velociter salvabantur, citò respiscētes, ne actus in consuetudinem abiēt. & in altam incidentes obliuionem, non possent Dei vti adiutorio. Vocis diuinae neglectus parit obliuionem Dei & sui: obliuio Dei & sui generat consuetudinem peccati: consuetudo peccati omne Dei adiutorium excludit. Sic alia Scriptura: Vocauit, & veniisti, ego quoque in inuentu vestro ridabo. Qui nō audit matrem

blandientem, postea audiet nouercam oblitrepticem. Vox matris

2. Reg. 12.

1. Reg. 15.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

2. Reg. 12.

marris blandientis, est Ecclesie ad penitentiam vocantis: vox nouerca obstreptentis, est eiusdem obiurgantis & excommunicantis. De hac voce Paulus: *Vellem esse apud vos modo, & mutare vocem, quoniam confundor in vobis.* Non enim vox marris, sed nouerca illa erat: *O insensati Galata, quis vos fascinauit non obedire veritati?* Hanc vocem mutare cupit, vt tanquam filiis blandè loquatur, non tanquam reprobos & adulteros, quasiq; extra disciplinam factos, abiciat & deferat. Qui Christi blandam vocem nunc non audit, *Venite ad me omnes qui laboratis, & ego reficiam vos;* vt à peccato resurgat; audiet postea vocem illam terribilem: *Ite maledicti in ignem æternum;* vt in peccatis suis moriatur. Qui nec per literas sacerarum Scripturarum, nec per vocem prædicationis externæ, nec per nutus & signa rerum creatarum, (*Calli enim enarrant gloriam Dei, & insipientiam eius*) nec per nuncios & flagella tribulationum, quibus loculum corporis nostri tangit, Deum audire vult, ille proflus vt tardus ac cæcus pereat necesse est. Sicut pullus, qui gallina vocante non venit, granum aliquod è terra scalpens, à miluo interea sepe captus sic terreni peccatores, Dei vocem non audientes, quia terrenis cutis & voluptatibus detinentur, in diaboli laqueos incidunt. Conqueritur apud Iob Deus: *Seruum meum vocaui, & non respondit mihi, ore proprio deprecabar illum.* Cuius rei penam apud alium Prophetam addit: *Omnes in eade corrueitis, eo quod vocaui, & non respondistis mihi.* Quod maximam flagitium acerbissimè alius Prophetæ increpat: *Quare auersus est populus iste in Ierusalem auersione contumacia? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti.* Vnde paulo post subiungit: *Iudæi cadent inter corruentes, in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus.*

Huiusmodi peccatores, peccandi consuetudine prægrauati, concipiant quidem, & parturiant (vt Prophetæ loquitur) *sed non pariunt spiritum salutis.* Timorem inferni, ex hdo informi concipiunt, & quoddam peccatorum odium parturiant, quia displicent sordes peccati, sed vitiorum catena religari, & consuetudine victi, iacent semper & volitantur in eisdem.

Horum est miserima conditio, & status lachrimabilis. De his enim dici illud potest: *Venerunt filij usque ad partum, & vires non habet parturientis.* Nullus acerbius dolor cogitari potest, quam is quem sustinet mulier appropinquans ad partum, & pariendi vires non habens, &c. De hoc argumento vide

Gal. 4.

Gal. 3.

Matth. 11.
Matth. 23.

Psal. 115.

Simile.

Iob 19.

Esai. 53.

Ierem. 7.

Esai. 26.

4 Reg. 19.

IN DOMIN. XVI. POST PENTEC. 351
vide plura in Dominica 9. post Pentecosten, textu 1. & 4. aliisque in locis illic annotatis.

EVANGELIVM DOMINICÆ XVI.
POST PENTECOSTEN.

¶ Intraret Iesus in domum cuiusdam ^{Luc. 14.} principis Phariseorum sabbatho manducare panem, & ipsi obseruabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos & Phariseos, dicens: Si licet sabbatho curara? At illi tacuerunt. Ipse verò apprehensum sanauit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus, aut bos in puteum cadet, & non contrinud extrahet illum die sabbathi? Et non poterant ad hæc respondere illi. Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo, & veniens u, qui te & illum vocauit, dicat tibi, Da huic locum; & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vades recumbe in nouissimo loco; vt cum venerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, Ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. *¶* Cum intraret in domum cuiusdam Pharisei manducare panem. De benigna ac beneuola pietate cum impijs conuersatione.
2. *¶* Et ipsi obseruabant eum. De inuidia & maleuolentia, qua aliorum dicta & facta obseruantur ac reprehenduntur.

Isti malevoli hypocritæ in cathedra pestilentie sedent. *In cathedra enim pestilentia sedere (ait S. Gregorius) est ex ratione mala discernere. Et tamen ex deliberatione peccare.* Destinata enim malitia observant & reprehendunt fratres, non ut eos meliores reddant, sed ut infames faciant, luxurque libidini subseruiant. Qui Christi crucifixi imaginem aliqua fortè macula aspersam, aut loco parum honesto collocatam, luto iniectam, non luto extraheret atque ablueret, suoque loco reponeret, sed vel digito alijs ostentaret, vel irideret; non solum pessimus Christianus, sed etiam hæreticus aliquis, aut infidelis, merito iudicaretur. Eodem sanè modo, qui proximum suum Dei imaginem, aliquo seu vero seu apparenti vitio fundatum non fraternè corripit, sed inauditè obseruat, digito notat, iridet, taxat; vix Christiani aut proximi nomine censendus erit. Apostoli dictum est: *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.* id est, præceptum charitatis, *Tantum qui que portat proximum, quantum amat:* (ait sanctus Gregorius) *si enim amat, portat; si desistit amare, desistit tolerare.* Frustra se iactat proximum suum amare, qui errata eius non solum non portat compatiendo, sed etiam protrudit & propalat obseruando, notando, arguendo. Nihil magis charitati aduersum, nihil magis anima perniciosum quemadmodum enim *charitas* (ut scribit diuus Gregorius) *inclinacione sua erigitur, attractione tenditur, compassione roboratur, cumque in amorem proximi se dilatat, quasi ex meditatione colligit, quanta fortitudine in authorem surgat:* sic diuerso odium & malevolentia, in obseruando proximos, inflatione sua deprimuntur, auersione dissipantur, alieni mali oblectatione infirmantur; cumque odio proximi mens constringitur, quasi ex meditatione colligit, facileque considerat, quanta profunditate ab authore suo ceciderit, à Dei amore quam longè ablit. *Quomodo enim Deum, quem non videt, potest diligere, qui fratrem, quem videt, non diligit?* Quisque capitis sui stylum & genium sequitur. Iudæis maleuoli Christus dixit: *Fos ex patre diabolo estis. Ille homicida, id est, maleuolus, inuidus, hostis humani generis, ab initio fuit. Desideria patris vestri vultis facere, id est, iniuriam, & quem de peccato arguere non potestis, quæritis interficere, & odio odistis me gratis.* Ex patre diabolo omnes obseruatores maleuoli sunt, & patris sui desideria faciunt; proximi sui perniciem & infamiam quærunt, correctionem & emendationem non affectant. Sicut enim diabolus

Surp. pastor. par. 3. cap. 31.

Simile.

Galat. 6. In Exch. 10. mil. 17.

Simile. Moral. lib. 7. cap. 7.

1. Tim. 3.

1. Tim. 4.

holus circuit tanquam leo rugiens, quærrens quem deuoret; sic filij diaboli, maleuoli, & inuidi, quos obseruent, quos carpant, quos mordeant, quibus caninum dentem insigant, sollicitè quærunt. A spiritu & nomine Christiano longissimè isti recesserunt. Pulchrè Cyprianus: *Deus est, qui imbutare facit unanimes in domo. Idcirco & in columba venit Spiritus sanctus, simplex animal, & latum non felle amarum, non morsibus sanum, non unguium laceratione violentum, hospitia humana diligere, vnius domus consortium nossecum genuerint, simul filios edere, cum compeant volatilibus, mitem coherere, communi conuersatione suam vitam degere, oris osculo concordiam pacis agnoscere, legem circa omnia unanimitati implere.* *Hæc est in Ecclesia noscenda simplicitas, hæc charitas obtinenda, ut columbas dilectio fraternitatis imitetur, ut mansuetudo & lenitas agnis & omnibus æquetur. Quid facit in pectore Christiano luporum feritas. Et canum rabies, & venenum lethale serpentium, & cruenta saeuitia bestiarum?* Hæc ille. Porro & suo maxime auctori pharisaica hæc alios obseruandi & reprehendendi libido noxia est, & perniciofa. Quemadmodum enim *Simile.* eos hoc proprium habet, quòd dum ipsa ferrum aut cultrum acuit, semetipsam acueo consumit, maxime aqua ei superiecta, quia tunc aciem acerrimam reddit, oleo verò delibura lenem facit: sic omnino aliorum obseruatores & reprehensores maleuoli, dum aliorum vitia corrigunt, semet ipsos malevolentie vsu & incremento consumunt; iuxta illud Apostoli, *Quòd si inuicem mordetis & comeditis, videtis ne ab inuicem consumamini:* maxime quum austerè, asperè, arroganter, & maleuolè id fit, toto effuso impetu in modum aquæ. Nam addito charitatis & compassionis oleo, non nisi leuem plagam reprehensio facit; & sanat, non vulnerat. Maleuola & iniusta reprehensio reprehendentem ferit & lædit, non eum qui reprehenditur. Sicut enim fluctus saeuientis maris rupi duræ, aut saxi illisi, seipos quidem frangunt, & in spumas inanes resoluantur, manet autem rupes immobilis & nec loco nec conditione mutata: sic maleuolus Pharisæus, & obseruator atque obrectator inuidus, in ritum iustum incurrit, & sua eum maleuola obrectatione feriens, illi sanè nec lædit, nec deturbat; ipsemet verò in seipso frangitur, atteritur, totisque inuidia & malevolentia consumitur & cotabescit.

In lib. de unit. Ecclesia.

Simile.

Galat. 2.

Simile.

7. Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos & Pharisæos,

Locus moralis de cogitationibus nostris primis & minimis,

Cogitationes Deo patentes, Z 3

mis, Deo semper patentibus atque conspicuis. Christus enim hoc loco, non verbis viliis Legislatorum aut Pharisæorum, sed solis eorum cogitationibus, & maleolo reprehendendi studio, quod animo conceperant, respondit. Putabant illum sabbathi violatorem esse, si sabbatho quempiam curaret. Hanc eorum vanam & maleolam cogitationem vt Deus videns atque cognoscens, ei occurrit. Docet hic locus, omnes hominum cogitationes Deo esse petuias & manifestas. Docet idem, quanta debet esse non oris tantum & operis, sed & cordis nostri custodia, ne quid in eo Deum offendant. Monet Propheta: *Anferre malum cogitationum vestrarum.* Et alius: *Qua dicitis in cordibus vestris, compungimini.* Aquila pullos suos, quos in nido habet, aduersus solem ponit, vt illum veluti auctorem vitæ cognoscant; sol enim & animal generant hominem: quos autem videt solem intueri, eiusque radios ferre non posse, è nido tanquam spurios & alienos deturbat. Sic nos paruas adhuc cogitationes nostras, recentèrque natas, seu nascentes potius, versus iustitiæ solem dirigamus; vt ad eum oculos leuantur, eum auctorem ac Dominum cognoscant: quæ verò Deum intueri nolunt, nec audent, quia terram & carnem respiciunt, tanquam extraneas & illegitimas ab animæ nido primo quoque tempore eiiciamus. Postquam Dominum est qui scrutatur corda & renes omniâque sunt nuda & aperta oculis eius, & vt ait sapiens, *Respicit Dominus vias hominû.* & omnes gressus eius considerat: vel hæc sola consideratio ab impietatis iludio auocare deberet. quod fecit Dauid, dicens: *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi, ne commouear.* Quare diuus Basilus interrogatus, cuius animus temerè euagatur, utique se dat, qui frequenter irascitur, qui humanas laudes auide captat, qui ad opera spiritalia piger est, qui actiones suas ad Dei gloriam non refert, qui inter orandum mentis semper distractus: vt ad hæc singula hoc vnum respondit: *Qui non semper cogitat, Deum cogitationum & actionum suarum inspectorem esse.* Hæc enim vna recordatio, si assidua esset, contra omnia vitia sufficiens remedium esse possit. Hæc ille. Id his exemplis patebit. Sancto Ephrem commemorante hæc desit, meretrix quadam per fenestram eius prospiciens, Tecum, inquit, dormire volo. Tum ille, Si vis, inquit, mecum dormire, ego locum designabo. Illa annuente, Non alio, inquit, loco tecum congregiar, nisi in medio ciuitatis. Illa pudorem allegante, Et quomodo,

Ephra. 7.
Psal. 4.
Simile.
Plin. lib. 10.
cap. 3.

Dei presentia
semper cogitanda.
Ierem. 7.
Hier. 4.
Preu. 1.

Psal. 13.
In Reg. 17.
17. 27.
14. 37. 194.
& 201.

Exempla

In vita eius
apud Serrum,
tom. 1. p. 774.

ait Ephrem, non te pudet coram Dei oculis id facere? Quo sermone capta ipsa meretrix est; & non ita multo post conuerſa, monasticam vitam egit. Sic & sanctus Vincentius, Ordinis Prædicatorum lumen illustre, meretricem quandam in cellam eius de nocte introductam, prætiòque con- ductam, vt integritatem eius castitatem violaret, loci arcanum nihil attendens, sed Deum præsentem ante oculos habens, grauissima oratione commonesactam atque compunctam, è cella expulit. Panusius Abbas, à Thaide meretricula tentatus, quom se assentiri simularet, si loco aliquo ita secreto conuenire possent, vt à nemine conspicerentur, quom ab illa de cubiculo in cubiculum deduceretur, semperque conspectum alicuius cauſaretur, & illa locum ita secretum atque occultum esse deierat, vt à nemine, præterquam à Deo, illic conspici posset, captata occasione, rogat an Deum esse, & omnia videre, crederet. Annuenti ille subiunxit: Cum hoc non ignoras, nonne infelicissima es, quæ propter breuissimi temporis voluptatem, & te, & omnes quibus tui copiam facis, perditum eas? His auditis, vehementer compuncta, pudicè postmodum, castæque vixit. Sic isti omnes hunc vericulum tenebant: *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, &c. quem quidem omnes* (ait Collat. 12. Callianus) *solita psallendi modulatione concinimus, virtutem* (ait cap. 1. *Verò eius non nisi pauci, expertique percipiunt.* Quamquam & Apophthegmata. *iphi ethnici videre hoc potuerunt.* Thales Milesius dicebat, *Homines existimare oportere, deos omnia cernere, deorumque omnia esse plena; & ita fore omnes castiores, si, Deo teste & inspectore, se omnia agere crederent.* Quam sententiam sic Fulgof. lib. 7. alius ethnici laudat, vt dixerit: *Omniem virtutis philosophiam hoc vno verbo vir sapiens complexus est.* Athenodorus quoque alius philosophus dicere solebat, ita cum hominibus homines vt vere debere, ac si Deus omni loco ac tempore actiones nostras intueretur. Quare idem Thales rogatus, an homo male agens deos lateret; respondit, *Ne cogitans Epist. 10. quidem.* Sed & Seneca scripsit: *Sic viue cum hominibus, quasi Deus te videat.* Adeò & illi videre potuerunt quod nos non aduertimus, dicente iterum Scriptura: *Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellit de laqueo pedes meos.* Ideo Deus euellit, qui a semper ante oculos habetur.

4. Si licet sabbatho curare?

Locus moralis de pia ac religiosa festorum celebratione. Festorum celebratione.

Z 3

Quum

Quum enim Christus hoc loco superstitionem sabbati Iudaici celebrationem taxauerit, & correxerit: illi autem sabbatho Iudaico Dominica dies, aliisque Christianorum festa successerint; satis opportunè de simili superstitione in festis nostris cauenda, adeoque de legitima & religiosa eorumdem celebratione, dicere hoc loco concionator poterit. Præceptum de obseruando sabbatho non prohibeat vlla opera necessitatis, aut charitatis erga proximos. Necessitatis opera non fuisse interdicta Christus hic docet, quia bouem aut alinum de fouea extraherant Iudæi, ne periret: quibus tamen alij Iudæi magis erant superstitionis, vt de Salomone quodam Iudæo, quum olim in Anglia Iudæi versarentur, nostri Annales referunt. Quum enim in cloacam die sabbathi cecidisset, nec inde eo die extrahi veller, dicens;

Sabbatha sancta colo, de stercore surgere nolo:

ex sententia iudicis loci, die Dominica sequenti non fuit extractus; respondente ei patrefamilias cum quo versabatur:

Sabbatha nostra quidem Salomon celebrabis ibidem.

Numer. 27.

Sed & iuxta Legem sacerdotis in templo operabantur in sabbatho; coqueret quoque in sacrificiorum vltim in sabbatho; licebat: Machabei etiam necessitate compulsi, bellum in sabbatho prosperè gerebant. Ad charitatis opera quod attingit, sic sanctus Augustinus: *Sabbathi obseruationes non intelligebant Iudæi: qui putabant ab his etiam operibus, qua ad salutem hominum valent, debere cessari.* Sic igitur statuit lex Christiana: Omnibus solemnibus feriis in honorem Dei,

In Decret. tit. de ser. C. Conguej^o.

& Sanctorum institutis, nisi vel necessitas urgeat, vel pietas suadeat, ab omni strepitu iudiciali, & consequenter ab omni opere seruilis, cessare oportet. Quid sit autem opus seruilis, ex hac D. Thomæ distinctione explicari poterit: Quatuor sunt genera operum. Quædam sunt opera animi, vel quæ præcipuè referuntur ad animum, vt studere, docere, legere, scribere literas, &c. Huiusmodi non prohibentur quidem die festo, etiam si fiant propter luctum; quia non sunt seruilia, sed liberalia; nec naturam operis, finis operantis mutare potest: quatenus tamen Dei cultum impediunt in festis requisitum, non absque peccato fiunt. Quædam sunt opera corporalia, communia tam seruis quam liberis, vt equitare, militare, pulsare instrumenta, venari. Nec hæc prohibentur per se, nisi quatenus impediunt Dei cultum, cui cui dies isti maxime destinantur. Alia sunt opera corporalia, quæ cõueniunt tantum seruis, non liberis seu nobilibus;

Opus seruilis.

D. Thom. 1. 2. q. 212. art. 4. ad 1.

vt artes

vt artes mechanicæ, quæ omnino prohibentur, nisi vel ex necessitate, vel charitate, vel etiam animi causa fiant, absque spe lucri. Quædam adhuc sunt opera seruilia, non ex natura sua, sed ex constitutione Ecclesiæ, vt mercatus; nisi fortè talis qui semel contingat in anno, vt strepitus iudicialis, vt iuramentum præstare in iudicio. Cessandum igitur quidem ab omni opere seruilis, in diebus diuino cultui specialiter dicatis; ita tamen, vt & necessitatis humanæ, & charitatis Christianæ ratio non negligatur. A sanctis Patribus nostris (ait sanctus Augustinus) constitutum est, & Christianis mandatum, vt Dominicis diebus otium haberent, & à terreno negotio vacarent, vt paratiores & promptiores essent ad diuinum cultum; vt relicta terrena sollicitudine, facilius in Dei intenderent voluntatem. Hæc ille.

Tria erant Iudæorum seu vitia seu errata circa sabbathi cultum: quæ singula si vitentur, festorum cultum religiose

teuebimus. Primum obseruabant in vetustate literæ, non in nouitate spiritus: non intelligentes quò illa obseruatio referretur, quidve significaret, & sic dies & annos, vt Apostolus loquitur, obseruabant. Iudæi (ait Augustinus) seruilius obseruabant sabbatum, non intelligentes ad quarum verum significationem & præuincationem pertinerent. Hoc in eu. cul. Pat. Apostolus, dicens: Dies obseruatæ, & menses, & annos, & tempora: & in omnibus aliis culpat, qui seruiunt creatura potius, quam Creatori. Nam nos quoque & Dominicum diem, & Pascha solemniter celebramus, & quaslibet alias Christianas dierum festiuitates. Sed quia intelligimus quid pertinet, non tempora obseruamus sed qua illis significantur temporibus. Significat autem nostra dies Dominica, quæ est perpetua resurrectiois Dominiæ memoria, vt cù Christo in nouitate vitæ resurgamus. quod sic docet Apostolus: *Cõsepulti sumus cum Christo per baptismum in mortem: vt quomodo Christus resurrexerit à mortuis, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.* Cultus ergo sabbathi, est totius vitæ puritas & innocentia. Rursus Christi resurrectio docet nos celestia querere, sapere, meditari, non terrena; iuxta illud Apostoli: *Si cõsurrexistis cum Christo, qua sursum sunt sapite, qua sursum sunt querite, non qua sunt super terram.* Vitæ ergo puritas, & cessare à peccato, quod est opus seruilis; amare celestia; non terrena, perpetuus quidem est Christianorum sabbathismus, sed in iplo sabbatho Christianorum accuratius tenendus. Domini-

co die (ait sanctus Gregorius) à labore terreno cessandum est.

Iudæorum vitia in cultu sabbathi.

Sabb. obseruatio spiritualis, non literalis. Contra Adimã. cap. 14.

Galat. 4.

Dominicæ cultus quid doceat. Rom. 6.

Celest.

Epist. lib. 11.

est, atque omni modo orationibus insitendum: ut, si quid negligentia per sex dies agitur, per diem resurrectionis Dominica precibus expietur. Apud Iudaeos in sabbatho duo agni offerebantur, in alius vero diebus vnus tantum, praeterquam in sollicitatibus & calendis. Typus erat pietatis nostrae quotidianae, in festis Christianorum gemitioanda. Appositè Christophomus: Centum & sexaginta horas habent hebdomada, vnam & solam horam sibi segregauit Deus (horam dicit Milse, ieu Liturgiæ ecclesiasticae, cui omnes eo die inter esse tenentur) & hanc in opera secularia, & ridicula, & conuenticula insumit? Accommodatè quoque sanctus Ambrosius. Festus dies Dominus est, ubi perfecta virtutum gratia est, quae tunc perfecta fiunt, si sollicitudinum secularium, & corporalis illecebra victor animus delinimenta voluptatum excludat liber à seculo. Deo dedit. Hoc est sabbathum delicatam, seu spirituale, de quo Elias Propheta: Si vocaueris sabbathum delicatam, & glorificaueris Deum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, tunc delectaberis super Dominum. Qui ergo diebus Dominicis & festis laxius viuunt, plus peccato indulgent, suas voluntates & desideria magis exequuntur, quam in cæteris diebus, quos in iustis & honestis laboribus transigunt, illi planè Iudaicè ad vetustatem literæ, nihil minùs quàm Christianè in nouitate vitæ & spiritus festum celebrant. de quo mox plura.

Nom. 21.

Typus. Hom. de Eucha. tom. 1.

De Cain & Abel, lib. 2. cap. 2.

Esai. 21.

Sabbathi obsequio libere, non feruili.

Iob 22. Roman. 8.

Proverb. 1. Psal. 77.

Non de sabbatho gloriari, sed in eo gratias Deo agere.

Aliud Iudæorum vitium erat, quod ab opere seruili in sabbatho, non ex amore iustitiæ, sed ex timore poenæ id est, non liberaliter, sed seruiliter, abstinebant. Qui hodie, adueniente festo, vel gaudet propter corporis recreationem, vel dolet propter lucri cessationem, is Iudaicè & seruiliter obsequat. Verus Christianus de festo gaudet, quia in eo libertus Deo suo vacabit, quasi ad spirituales epulas à Spiritu sancto inuitatus, dicente: Gustate, & videte quàm iuuauis est Dominus. Non enim accepimus spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus: Abba pater. Hic spiritus dilectionis facit sapere & amare ea quæ Dei sunt, in Dei cultu delectari, & sabbatha delicata excolere. Sicut enim delicia Dei, esse eum filij hominum; sic delicia filiorum Dei, esse eum Deo; in eius cultu & seruitio occupari. Illorum vox est: Quam bonus Deus Israel, his qui recto sunt corde.

Aliud Iudæorum vitium erat, quod sabbathum celebrantes, in sabbato gloriabantur, sicut in cæteris legalibus, quasi ex nuda

ex nuda illa obseruatione iustificari, nec dei beneficia illis collata recolentes, nec de illis gratias Deo agentes, nec ex mera Dei, & gratuita gratia: sed iure quodam hereditatis paternæ, quia semen Abraham erant, ad peculium & populum Dei se pertinere arbitantes. Sic ad Christum dicebant: Nos semen Abraham sumus; nemini seruitimus unquam. Pater id est Abraham est. Nos ex fornicatione nati non sumus. Vnum patrem habemus Deum. Sed Christus illis respondet: Si filius vos liberauerit, tunc verè liberi eritis. De qua libertate Apostolus dixit: Vbi Spiritus Domini, ibi libertas. Et iterum: Lex spiritus vita in Christo te non liberauit me à lege peccati. Et paulo antè: Quis me liberabit de corpore mortis huius peccati. Et per Iesum Christum Dominum nostrum. Et in euangelio, Zacharias: Daturum se nobis, ut sine timore inimicorum nostrorū (peccatorum affectionum, quæ faciunt omnia aspera videri) liberari, seruiamus illi in sanctitate & iustitia. Hanc liberationem spirituales à seruitute peccati, Iudæi agnoscere volebant, satis habentes, quod sabbatha & neomenias, cæteraq; legalia festa & caeremonias celebrarent. Sed de illis Paulus: Israel seruando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenerunt quia non ex fide, sed quasi ex operibus. id est, vt exponit Augustinus, quasi legem per semetipsos operantes, non in se credentes operari Deum. Vnde iterum Apostolus: Ignorantes Dei iustitiæ (id est, eam quæ ex Deo, Deique gratia & adiutorio) & suam volentes statuere (id est, quæ ex seipsis erat, legem scriptam suis naturæ viribus seruantibus) iustitiæ Dei non sunt subiecti. id est, Christi Mediatoris fidem & gratiam, per quam lex impleteretur, non agnouerunt, non sunt amplexi, nec ei se subdere voluerunt, vt per eam iustificarentur. Vnde subiungit Apostolus: Finis enim legis Christus, ad iustitiæ omnimodè. id est, inis seu perfectio legis Christus est: quia eius adiutorio lex perficitur, vt alibi idem Apostolus: Finis præcepti charitas. Finem præcepti dixit (ait Augustinus) non quo præcepta pereant, sed quo perficiantur. Sic finis legis Christus, non qua lex enacuetur, sed qua lex impleatur, id est, ad iustitiæ coram Deo ab omni credente: quia non nisi credentes à Christo adiuantur. Iudæi autè Christi iudem spernentes, & consequenter gratia carentes, requiescebant in lege (ait Apostolus) gloriabantur in Deo, nouerunt voluntatem eius, probabant utiliora, instructi per legem, confidebant se ipsos esse duces caecorum, &c. sed interim, per præuaricationem legis, Deum in bono habebant. Et vt Christus illis dixit:

Ioan. 8.

1. Cor. 3.

Rom. 8.

Rom. 7.

Luc. 1.

Roman. 8.

De spiritu & lit. cap. 27.

Roman. 10.

August. de serm. 14. cap. 29.

1. Tim. 1.

Præfat. in Psal. 61.

Roman. 2.

Moyſes dedit vobis legem, & nemo ex vobis ſervat eam. Totam hanc Iudaorum ſuperſtitioſam impietatem corrigit Chriſtianns, ſervando Eccleſiæ ſabbatha, cæteraq; tam Dei quam Eccleſiæ præcepta non opere tantum externo, frequentando Eccleſiam & Sacramenta; aut ex opere illo externo ſolo, & per ſe coram Deo ſe iuſtificati, aut ſabbathum rectè & legitime excolere arbitrando: ſed ex fide, & gratia Chriſti ea præſtando, eius beneficia in feſtorum celebritate maxime recoleno, ei de omnibus gratias agendo. Hæc eſt propriè pietas, religio, Dei cultus, & ſabbathi obſervatio: vt in Deo, non in nobis, requieſcamus, vt illi gratias agamus. *Cultus Dei* (ait ſanctus Auguſtinus) ſeu pietas, quam Greci *θεοσεβειαν* vocant, in hoc maxime conſiſtit, vt anima ei non ſit ingrata. Vnde & in ipſo veriſſimo & ſingulari ſacrificio, Domingo Deo noſtro gratias agere admonemur. Hoc in Miſſa Catholica ſic, clamante ſacerdote, *Gratias agamus Domino Deo noſtro: populoq; reſpondente, Dignum & iuſtum eſt.* Hæc eſt ſabbathi reſtitutio ſpiritualis, in Deo requieſcere, illi de omnibus acceptis beneficiis, cum magna animi demiffione, magnaq; alacritate, gratias agere, *Erit anima ingrata Deo* (ait eodem in loco Auguſtinus) ſi quod illi ex Deo eſt, ſibi tribuerit, præcipueq; iuſtitiam. Die igitur Dominico, aliſq; feſtis, illa prima cura eſſe debet, vt de omnibus natura, fortuna, maximeq; ſpecialis Dei gratiæ donis ac bonis Deo gratias agamus. Hoc ſolum eſt obſequium, quod Deo præſtare poſſumus. *Ille enim bonorum noſtrorum non indiget.* In ſabbathis autem Deo obſequium præſtare, Deum ſpecialiter colere oportet. Hic eſt cultus, hoc eſt obſequium, vt non ſimus ingrati, et humilliter in Deo ſolo, non in nobis, aut fortunis noſtris gloriantes illum authorem, benefactorem, ſervatorem, omnino & ſummum bonum noſtrum recognoſcamus. Appoſitè Auguſtinus: *Quod eſt ſacratius laudis ſacrificium, quam gratiarum actio; aut vnde maiores agenda ſunt Deo gratis, quam pro ipſius gratia, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.* Quod totum fideles in ſacrificio illi fieri ſciunt, quod omnibus veteribus ſacrificiis ſucceſſit, & cuius umbra fuerunt omnium priorum genera ſacrificiorum. Hæc eſt Miſſa Catholica. Nempe vt vetus ſabbathum erat gratiarum actio perpetua, pro liberatione de ſervitute Aegypti, dicente Moyſe Iudæis, *Memento quod & ipſe ſervieris in Aegypto, & eduixerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, & brachio extento; idcirco præcepit tibi, vt obſervares diem ſabbathi;* eodem planè modo ſabbathum Chriſtianorum,

Gratiarum actio propriè Dei cultus.

De ſpiritu & lit. cap. 11.

Pſal. 115.

Contra aduerſa. Legu & P. 1. ph. cap. 11.

Typus.

Deuter. 1.

norum, eſt perpetua gratiarum actio, pro liberatione à ſervitute peccati. Idcirco præcipitur nobis, eo die ſacrificio illi intereſſe, quod in cõmemoratione mortis Dominicæ offeratur Deo. Tunc enim illud cõmemoramus, de quo Apoſtolus dixit: *Dedit ſemetipſum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate & mundaret ſibi populum acceptabilem.* Hoc redemptionis beneficium in noſtro ſabbatho recolimus, gratias agentes Domino Deo noſtro; quia verè dignum & iuſtum eſt, nos illi ſemper & ubiq; gratias agere: vt quotidie in illo ſacrificio canit Eccleſia, & in feſtis diebus totus audit populus. Sic Iudaorum vitia & errata vitamus, qui non in Domino, ſed in ſeipſis gloriabantur; nec in Chriſti fide, ac gratia per Chriſtum, ſed in lege ſua requieſcebant. Atque hæc de modo obſervandi ſabbathum dicta ſunt.

Nunc quanto ſtudio, qua pietate, quo ſpiritus ſervore obſervari ſabbatha & feſta Chriſtianorum debeant, pauca, que proponi populo poterunt, proferemus. Illud in primis aduertendum, quod huic ſoli præcepto de ſabbatho obſervando præponit illud Deus: *Memento vt diem ſabbathi ſanctifices.* Quia videlicet hoc vnum præceptum ex decem, Dei cultum & obſequium concernens, religioſiſſimè retineri, & ſtudioſiſſimè obſervari voluit. Non enim à natura lumine, vt cætera omnia præcepta, dependet; ſed peculiare eſt Dei præceptum, ab eius ſancta voluntate profectum. Vult nos eius memores eſſe, & beneficiorum eius, vt & ipſe viciffim noſtri memor ſit. Sicuti mercatores, diuerſis in locis poſiti, mutuas ſibi operas præſtant, vt qui Londini in Anglia negotiatur, aliterius, qui Antuerpiæ in Brabantia mercatutam exercet, negotia tractat, & hic viciffim, que illius ſunt, curat: ſic Deus in cælo reſidens, in deſſam noſtri curam gerit, modo nos viciffim, in hoc inferiori mundo, illius cultus & honoris & rationem habeamus. De quo puncto vide plura in Dominica 14 poſt Pentecoſtena textu 6. Quodd ſi in feſtis hodie non Dei honorem, ſed noſtras feſtivarum voluptates, erunt haud dubiè feſta noſtra Deo exota, vt olim Iudaorum limili ex causa erant, dicente Deo per Prophetam: *Neomeniam, & ſabbathum, & feſtiuitates alias non feram. Iniqui ſunt cæcus veſtri, Calen. & ſolennitates odiuſt anima mea: facta ſunt mihi moleſta. laboravi ſuſtinens. Et cum extenderitis manus veſtras, & cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam. Sed cur hæc omnia? Sequitur: Manus enim veſtra ſanguine pleæ ſunt. id eſt, opera veſtra peccato ſordata ſunt, ineptijs & vanitatibus plena*

Dominicæ diebus Miſſa cur audienda. Tu. 2.

Qua pietate ſabbathum obſervandū.

Exod. 16.

Simile.

plena. In festis vestris, que vobis sunt oblectamento, non que mihi grata exercetis; choreas, tripodias, ludos, aleas, spectacula, vel inania, vel cruenta, vel etiam turpia. Vos pulpam & musculum voratis, mihi arida ossa relinquitis. Qui amicum ad prandium inuitat, debet cibos eius palato gratos, non sibi ipsi iucundos apparare. In festis nostris quasi Deo conuiuium in anima nostra instruimus, eumque hospitio cordis familiariter solito excipimus. Ea igitur facere, ea opera exercere par est, que eius sancte voluntati grata sint, non que carni & mundo arrideant.

Simile.
Prophanatio
sabbati Chri-
stiani.

Actus 5.

Malach. 2.
Lud. Gramat.
can. 3. an hanc
Domus.

Exempla.
Nicoph. lib. 12.
cap. 38.

Que spes agtorum salutis manet, cum is, adhibitis salutaribus phar macis, non modo nihil promouet, sed etiam grauius egrotat? Ad peccatorum remedia instituta esse festa, superius ex diuo Gregorio dictum est. Si illa peccatis multiplicandis seruiant, que spes emendationis expectanda? Si, quo die maxime Deum colere oportuit, eo illum die maxime offendimus; si, vt Propheta loquitur, *Conuertimus in absinthium iudicium, & institiam in terra relinquimus*, quid aliud nobis Deus dicturus est, quam quod paulo post sequitur: *Odi & proieci festiuitates vestras; non capiam odorem cactuuum vestrorum?* Sed & alibi acerbius furor diuinus, quam iummam abominacionem, festorum abusus, seclera, lasciuias, execratur: *Si nolueritis audire, & si nolueritis ponere super cor, vt detis gloriam nomini meo, ait Dominus, dispergam super vultum vestrum, sterces solennitatum vestrarum, & assumet vos secum.* Tradunt Rab- bini Iudaorum veteres, sabbati sui sanctione adeo offensus diabolos, vt ea nullus in populi frequentia vnquam permanferit, sed omnes ab infestatione hominum cessasse, hominibusque relictis, ad deserta & speluncas effugisse. At hodie dixeris, omne genus catodæmonū nostris feriis illectum atque prouocatum, ex latebris suis in mundum magno impetu prorumpere: vt his potissimum diebus animos miserorum illaqueent, & in nassas suas pertrahant. Ethnicorum hæc in parte religio nostras prophanationes condemnabit. Sub Mauritio Imperatore, bello inter Romanos & Hunnos, sub Prisco duce, & Caiano rege, flagrate, quum Romanus exercitus magna annonæ inopia laboraret, instante festa solennitate Paschali, Caianus ad Priscum misit qui diceret: Mitte ad me curros, & ego tibi alimenta mittam, quibus lætaret hæc festa Paschalia peragas. Misit igitur quadraginta curros, mittens simul ad Caianum aromata Indica, piper, cassiam, & similia: & ei remisit Hunnos alimenta copiosa. Arque ita durante

durante festo, simul frequentabant, sine vilo metu, aut suspicione: finito festo, ad arma redibant. Sic illi barbari, nostris hodie Ducibus & militibus quanto fuerit religiosiores, hodierna experientia docet. Apud Romanos adhuc ethnicos, C. Fabius Dorsus, memorabile exemplum seruare religionis dedit. Namque Gallis Capitolium obsidentibus, ne statutum Fabii gentis sacrificium interromperetur, Gabino ritu cinctus, manibus humerisque sacra gerens, per medias hostium stationes ad collem Quirinalem peruēnit: vbi omnibus solenni more peractis, in Capitolium rediit. Si tanti vitrum, quanti margaritum? Si cum capitis discrimine falsos deos colit ethnicus, in summa pace verum Deum colere Christianus quo pacto negliget?

Valer. Max. lib. 1. cap. 1.

5. Ipse vero apprehensum, sanauit eum, ac dimisit.

L O C V S moralis de proximorum cura, quauis data occasione, habenda, nec vel vilo in periculo ipsorum, vel propter vllam maleuolentiam aliorum, prætermittenda. Christus Phariseorum obseruationem, & paratam obtreccionem nihil moratus, ad fedum quoque hominis morbum nihil animo consternatus, hydropicum manu apprehendit, sanauit, dimittit. Puerotum est, non virorum, propter canum latratus de via declinare. Modicæ admodum charitatis est, ne homines offendas ab opere charitatis abstinere. Charitas feruens, & viro Christiano digna, nec hominum imperia, nec rei difficultatē in proximo iuuando exhorret. Sanctus Franciscus & sanctus Martinus, leprosos homines ex charitate osculantes, curantes, contrectantes, eo à lepra sanauerunt. Sed & sanctus Franciscus occurrens peregrino, Roma venienti, qui in facie morbum horribilem, quasi lepram, habebat, volensque denotionis causa pedes peregrini osculari, ipso peregrino humilitatis causa hoc non sustinente, sed faciem ei osculandam præbente, osculatus est, & confestim sanauit. Sanctus Eligius adhuc in habitu laico vitam monasticam agens, pauperi qui aridam & contractam manum habebat, elemosyna conferens, iubensque vt arida manu, non sana acciperet elemosynam, eam contrectando & perungendo sanauit. Neque verò, quia in leproforū, aridorum, & hydropicorum cura religiosa, talia frequenter miracula defunt, minus propterea apud Deū pia illa opera promereri existimandum. Sanctus Hugo Lincolnienlis in Anglia Episcopus, quum leprosus

Proximi quauis data occasione iuuandi. *Simile.*

Exempla.
S. Bonavent. & S. Ser. Sulpit. in vita eorum.

S. Bonavent. c. 8.
In vita eius, lib. 1. cap. 24.

In vita eius, c. 14. apud Suri. tom. 6.

profos sepe visitaret & oscularetur, exemplo diui Martini id se facere dictitans, & Cancellarius eius volens tentare, an ea ex re aliqua vana gloria tangeretur, ei diceret, S. Martinus leprofos osculando sanauit, tu leprofos, quos oscularis, non sanas pie & sapienter respondit: *Osculum Martini carnem leprosi sanauit, osculum vero leprosi animam meam sanat.* Certum vii iurfi quo Deo coniunctiores, eo semper ad proximos iuuandos feruentiores fuerunt. Abraham patriarcha sedet in ostio tabernaculi sui, expectans transeuntes pauperes & peregrinos, vt eos inuitaret, hospicioque acceperet, idque in ipso meridie, & seruitore diei. Ad eum illum nec aestus diei, nec hora refectio nis impedit, quo minus hospitalitatis curam gereret, proximoque iuuando operam daret. Bonus Tobias, vbi aliquem ex fratribus concupitius iugulatum, in platea mortuum iacere audiuit, *exiliis de accubitu suo, & relicto prandio, se iuuus peruenit ad corpus: vt postquam illud sepelierat, tum demum manducaret panem cum lactu.* Et hoc ille fecit, quum ob similia pietatis opera, iam semel atque iterum de vita periclitatus fuisset. Hae eius charitas, haec compassio calamitatis alieni, hoc proximo benefaciendi studium fuit. Loth quoque vsque, ad seram noctem peregrinos domi suae expectat, eosque contra Sodomitarum violentiam defendit. Nemo alicui carceri mancipatus, etiam iam mensae accumbens, cibum relinquere recusaret (si tamen libertatem suam cordi haberet) audiens pro foribus adesse testes & patronos cause suae, qui eius causam plurimum apud iudicem promoueret, si tamen eos colloquio praesenti dignaretur. Atqui pauperes, viduae pupilli, & quotquot demum nostra opera & auxilio indigent, in die extremi iudicij, vel in fauorem nostri, si illis opem attulerimus; vel contra nos, si illis opem negauerimus, testes erunt, & aut patroni, aut aeculatores: vt in alijs Dominicijs magis explicatum est. Vt quid ergo illis opera charitatis exhibere quouis etiam tempore ac momento recusamus, si in tremendo illo iudicio, cause & salutis nostrae curam habemus? Certè proximi necessitates negligere, aut illis, quum possumus, & occasio datur, non subuenire, quantopere Deum offendat, atque in hac etiam interdum vita à Deo vindicetur, hoc vno exemplo constare potest. Pemenes senex solitarius, post multorum annorum penitentiam, praedit se à bestiis deuotè auditum, eo quod in seculo quum esset, & oues pasceret, transeuntem peregrinum à canibus discerpi & comedi in conspectu suo passus est, quum tamen eum liberare potuisset. Quod &

Gen. 17.

Exempla.

Tab. 3.

Gen. 19.

Simile.

Post Pentec. Domin. 1. text. 1. & Dom. 12. text. 5.

Exempla. Frat. spirit. cap. 149.

ita factum est. Nam post aliquot annos à bestiis, vt dixerat, & ipse discerpius est. Contra verò, quàm sit Deo grata, proximum est periculo aut maloliberate, vnus Abdemelech Aethiops apud Ieremiã docere potest. Quia enim Ieremiam innocentem in carnolo lacu directum, sua apud Sedechiam regem intercessione eduxisset, dicitur ei per Prophetam: *Libera te in die illa, ait Dominus, & non traderis in manus virorum quos tu formidas, sed eruens libera te, & gladio non caede, &c.* Quare tota Hierosolyma paulo post ab Assyriis vastata atque subuersa, ille solus, qui proximum ab iniuria liberauerat, exper periculi fuit. Vide plura in alijs supra Dominicijs.

Ierem. 37. & 38.

Domin. 15. post Pent. text. 6. & Dom. 11. post Pentecost. text. 2. & lacu illic annotatu.

6. Intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicit ad illos: *Cum mutatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco.*

Locus moralis contra ambitionem, & praeternaturae desiderium. Hunc locum in alijs Dominicijs iam aliquoties tractauimus. Hic tamen quaedam addemus, prout Deus dabit. Superiorem locum quicumque ambit, ex sui ipsius ignoratione id facit. Terra enim & cinis quom sit, quantum ex seipso est, eleuari, & sursum ferti vult: quod terrenae naturae repugnat, eni propriam est, forsium tendere. Vnde Scriptura: *Quid superbus terra & cinis?* Nam & origine, & resolutione terra sumus, de terra orti, & in terram redituri. Vani igitur & stulti superbi vocantur, qui alta petunt, *Vir vanus in superbiam erigitur.* Sicut montes excelli putantur, & tamen terra sunt, pedemque in infimis habent: sic ambitioni sublimitia petunt, & sublimis sibi videntur, sed terra sunt, & terrenis affixi, à veterè sublimibus longissime distiti. Monet Propheta, *Nolite eleuari, quia Dominus locutus est. Date Domino vestro gloriam, antequam contenebrescat, & antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos. Expectabit lucem, & ponet eam in umbram mortis, & in caliginem.* Docet ambitiones splendore captiosos in tenebras & ignominiam, Deo vindicante, cauros. Ablalo dum cõstitit pro primo loco, & in paterni regni solium eleuari vult, in quercu suspeditur, & iaculis cõfoditur. Adonias dum eleuatur, viuente adhuc & infesto patre Rege, cita morte interimitur. Abimelech filius Gedeonis, dum per septuaginta fratrum neces, ad primu locu concessit, maximos in eo labores passus, celeri & infelici exitu interit. Athalia interfecto toto semine regio, regni solium occupat; sed & ipsa postea inter

Contra ambitionem.

Eccl. 10.

1. Reg. 11.

Ierem. 13.

Exempla.

1. Reg. 15.

1. Reg. 9.

Iudic. 9.

4. Reg. 11. inter

intempta, documento fuit superbotum casus non longè abesse. Quemadmodum aquæ ductus, qui in rota vertuntur, non omnem aquam retinent: sed partim effundit suam, partim aliorum aquæ ductuum aquam suscipiunt, & in perpetua volubilitate consistunt: sic homines ambiciosi antecedentes sequuntur, ut eorum loca & honores occupent, moxque à sequentibus se detraduntur, qui eadem ambiunt, atque ita rotati, & ab imo ad summum, à summo ad imum devoluti, omnem aquam effundunt, vacui demum & inanes sicuti à principio relinquuntur.

Lib. 2. Pro. 2.

Eccles. 12.

Apposuit Boetius: *Hæc est nostra vis, hunc continuo ludum ludimus, rotam volubili ordine versamus, infima summis, summa infimis mutare gaudemus.* Sic Sapiens superbotum labores & cursus comparat rupta funiculo argenteo, recurrenti vitæ aureæ, contrita hydris super fontem, fracta rota super cisternam, & reuerso pulucri in terrâ suam unde erat. Multo labore & industria funiculus argenteus contexitur, sed unico tractu rumpitur. Vitæ aureæ subtili studio contorquetur & complicatur, sed semel remissa manu, tota recurrit, & opus frustratur. Hydris ad fontem frequenter portatur, & plena frequenter reportatur, sed aliquo tandem casu fracta relinquitur. Rota aqueductus diu multumque cisternam replet, sed vsu tandem attrita, confringitur. Sic multum diuque superbos inflatur, & terra terram ambitiosè calcât, donec in terram reuersa, unde orta est, veluti fumus tranhens, citò euaneſcat. Impy (ait Esaias) quasi mare feruens, quod quiescere non potest. Redundant fluctus eius in conculcationem & lutum, & non est pax illis. Sicut enim fluctus semper in motu sunt, & quiescere non possunt, sed vel omnino deficiunt, vel se agitant & propellunt: ita ambiciosi semper sunt inquieti in se, & in alijs, quousque ipsi deficiant, vel alios, unde volunt propellant. Draco, teste Solino, animal ita calidum & sitibundum est, ut nulla quasi aqua satiari possit, ideoque contra spirantes ventos os aperit, ut sic incendium suum mitigetur. Hac de causa velis nauium à longè prospectis occurrit, tantoque impetu in velum fertur, ut nauem sepe subuertat, ipseque pariter in mare præceps cadat. Non minor est ambitionis ardor & sitis, quæ nullis honoribus satiata, vela dignitatum ardentè insequitur, sed tanto impetu, ut simul eos subuertat, qui dignitates, quas ambit præoccuparunt, pariterque seipsum perdat. Narrat Æsopus, bufonem, quum fortè in lacu bouem bibentem videret, eius magnitudinè sic inuidisse, tantoque desiderio eiusdem

Simile.

Esaias 17.

Simile.

Simile.

Apologus.

eiusdem magnitudinis flagrasse, ut, dum vehementissimè seipsum instaret, rumpere tur. Sic multi ambiciosi, dum vehementer se instant, ut alijs se maioribus pares fiant, crepant. Dum enim nullum ambitioni modum ponunt, ita sublimia scadunt, ut (quod de Phæthonte lingunt Poëtæ, ut ambitionis vanitatem idonea fabula exprimerent) cum rotis suis solaribus, cum magnificis suis conceptibus, præcipientes in terram cadant. Cibus nimio conditus sale perit, & ad temperatum saporem nulla arte reduci potest. Qui minus sale conditus fuit, facillè apposito sale corrigitur. Sic qui nimium in suo sensu abundant, & nullo loco contenti aliora semper ambiunt, ad sanio rem mentem vix vlla ratione reuocantur. Cui minus sensus inest, vel qui sensui suo minus inouitur, ille facillè docetur & corrigitur. Sunt aliquæ interdum oves, quibus propterea nolas ad collum pastor appendit, quæ, quantumcumque sint misera, cæteras tamen oves, totumque gregem omnino præcedere, tanquam dominæ, volunt. Tales sunt ambiciosi, homines ineptissimi, qui omnino volunt Episcopi, prælati, principes, & domini esse. Huiusmodi, quia excellentiam domum extruere volunt sine fundamento, id est, sine magni & eximij sine humilitate, necessariò cadent, & erit ruina eorum magna. Ardea auis altissimè volans scandit, sed est eadem auis fetida, & retri odoris. Sic coram Deo & hominibus pessimè olent ambiciosi omnes. Sapienter Seneca: *Relinque ambitum; tumida res est, vana, ventosa, nullum terminum: tam sollicita est, ne quem ante se videat, quam ne alium post se. Laborat inuidia, & quidem duplici: & inuidetur ei, & inuidet ipse. Vides quàm hic miser sit. Consi agosa in fastigium dignitatis via est.* Hæc ille. Rursum in alia epistola: *Nemo eorum qui in Repub. versantur, quos vincat, sed à quibus vincatur, afficit: & illis non tam iucundum est, multos post se videre, quàm graue, aliquem ante se. Et adhuc alibi: Ambiciosus ipsi natura vim parat. Non ille ire vult, sed non potest stare non aliter quàm in præcepto dei: à pondera, quibus eundi finis est, uicisse. Quid Cneum Pompeium in Africam, quid in Septentrionem, quid in Mithridatem, & Armeniam, & omnes Asia angulos traxit? Infinita scilicet cupido crescendi, quum sibi vni parum magnus videretur. Quid C. Cæsarem in sua fata pariter ac publica immisit? Gloria, & ambitio, & nullus supra ceteros emnendi modus. Vnum ante se ferre non potuit, quum Respub. supra se duos ferret. Hæc ille, iuxta illud Lucani.*

Simile.

Simile.

2.

3.

Epist. 11.

Epist. 74.

Epist. 91.

Exempla.

Nec ferre Pompeius vobis parum, Cæsar vobis priorem.

Pari Estualis.

a

Porro

Lib. de breuit.
vita, cap. 19.

In Politica.
Exemplum.
Simile.

Stobaei Serm.
2. de prudent.
Apophthe-
gmatia.

Lact. lib. 4.
cap. 7.

Stob. Serm. 7.
de inuid.

Ecclesi. 7.

Prov. 27.

Ecclesi. 6.
Simile.

Berthier. lib. 10.
cap. 24.

Sophian. 2.

Simile.

Posto vt molesta ac vana in scipia res ambitio est, ita aut nullius, aut breuissimi fructus. Eleganter Seneca: *Ve vnus ab illis numeretur annus, omnes annos suos conseruent.* (Consulatum dicit, magistratum annum, qualis alicubi hodie Praetura ciuica est.) *Quosdam autem, cum in summum ambitionis enitrentur, inter prima luctantes atas reliquit. Quosdam cum in consummationem dignitatis per mille indignitates oppressissent, misera subis cogitatio, ipsos laborasse in vitulum sepulchri.* Demadid statuas (ait Plutarchus) deiectas & obrutas, ac inde ad vascula quaedam per contumeliam conflatas, accepimus. Pragrandes honores, vt pote superbi, & tumidi, aequè vt corpora vastae & immoderate proceritatis, citò simul & facile corrumpunt. Hæc ille. Sapiens Phaurinus philosophus homines ambitiosos partim esse ridiculos, partim odiosos, partim miserabiles dixit. Ridiculos, qui ad maiora aspirant odiosos, qui ea consequuntur, miserabiles, qui spe falluntur. Quandoquidem in ijs rebus, quas ardentè ex-uiserunt, nihil minus inuenerunt, quàm quòd se adepturos sperabant. Bion Boristhenes percontanti quis esset maximè anxius. Qui in maximis, inquit, rebus cupit esse fortunatus. Is enim mille cupis distorquetur, vt assequatur ardua, & assequitur aequè torquetur ne amittat. Timon ille cognomèto *μωρολόγος* & elementa malorum esse dixit, auaritiã & ambitionem. Quemadmodum enim ex primis illis & secundis principijs omnia generantur naturaliter, sic ex auaritia & ambitione omnia vitia generantur alia. Salubriter ergo nos docet sacra Scriptura: *Noli querere ab homine ducatum, neque à Rege cathedram honoris, & pennis Regem noli velle videri sapientem.* Et iterum: *Na gloriosus appareas coram Rege, & in loco magnatum ne steteris. Melius est enim vt dicatur tibi, Ascende huc, quàm vt humiliteris coram Principe.* Ac rursum: *Non te extollas in cogitatione anima tua, velut taurus.* Taurus elatum, ferocis & ceruicofum animal est, & in corde eius os inuenitur in Rar lapidis durum. Sic ambitiosi, elati, superbi, feroces incedunt, cor lapideum gerunt, in proximis duri, in Deum proterui. Sed vt Taurus sub arbore seu alligatus, subito mansuescit, sic ambitiosus Christo crucifixo adherens, discet esse mitis & humilis corde. Contrà ambitiosos comminatur Scriptura: *Visitabo super omnem qui arroganter ingreditur limes.* Hebraicum habet, *transilierunt limes*, quod faciunt, qui per saltum promoueri volunt, & limes inferiorum graduum, vel propria sensualitatis, prius non calcauerunt. Sicut Eleazarus

in bellis Machabeorum subiens elephantem, occidit eum, & ab elephante vicissim fuit occisus, mole cadentis corporis obrutus: sic ambitiosi, dum alios subeunt, quatiq; actis fraudum cuniculis subuertentes suo loco deiciunt, eorum casu saepe obteruntur, vel ob facti inuidiam, quæ eor con-sequitur, vel ob eorum vindictam, qui cadentem vicisci volunt. Sic multi Imperatorum occisores vt ipsi imperent, ab alijs mox occiduntur ad Impetium aspirantibus. *Exempla* sunt, Vitellius, Otho, Galba, Phocas, Leo Armenius, Michael Balbus, Andronicus Isacijs, & plurimi alij, vt in Suetonio, Cuspiniano, Zonara, Niceta, Ioanne Bapt. Egnatio, Sexto Aurelio victore, & alijs, qui Imperatorum vitas scripserunt, obuium est videre.

7. Cùm vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco.

Locus moralis de sui ipsius perpetua humiliatione. Hunc Locum etli in varijs iam Dominicis explicuimus, pauca tamen, prout Deus dabit, etiam hoc loco addemus. Sicut umbra corpus, sic honor virtutem suapte sponte, non expectatus sequitur. Quemadmodum ergo qui umbram suam capere vult, in terram se profternere necessariò debet, ita qui verum honorem adipisci vult, humiliare seipsum, omnique sese honore priuare, & indignum ducere oportet. Humilitas in honore, honor est ipsius honoris, & dignitas dignitatis. Omnis dignitas ipso dignitatis nomine indigna est, si humilia de dignetur. Humilitas autem sine honore, ipsa sibi sufficit ad honorem, sicut honor sine humilitate sese perducit ad confusionem. An non ille verè sublimis est, qui loco deieci non potest? At qui, qui iacet in terra, non habet vnde cadat: qui seipsum humiliat, ab alijs humiliari non potest. Dicte Propheta in describenda gloria Domini: *Et ea qua sub ipso erant, replebant templum.* In qua verba diuus Bernardus: *Vide vt sub ipso inueniatis: alioqui non poterit esse cum ipso. Quid enim? Putas indifferenter admittet homines in illud tanta beatitudinis templum, qui ne angelos quidem ipsos indifferenter reliquit in eo? An non discernat inter glebas, qui discernit inter stellas? Examinabit certè argentum, qui ipsum quoque aurum probauit & reprobauit. Qualem verò putas necesse est hominem inueniri, qui rapudiat locum angeli sortiantur? Pland immunem ab omni iniquitate, sed ab ea maximè, qua in ipso quoque angelo inuenta est, ad odium sempiternum. Sola Deo placet humilitas,*

Exempla.

Lib. Alleg. Super
Ecclesi. 2.

Esai. 6.
De verbu
Esai. Ser. 2.

sive in angelo, sive in homine: Et qui sedet in throno, solos elegit subditos, a quibus repleat templum. Quid enim? An qui angelum superbum e caelo deiecit, hominem superbum in caelo collocabit; sane verbis disertissimis humilitatem ad celi ingressam necessariam Saliator docuit, dicens: Nisi conversi fueritis (ad innata superbia) & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum caelorum. Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno caelorum. Paruulus, qualem Christus aduocauit, omni loco contentus est, nemini seipsum praepone, nullum honorem appetit, Tales nos esse oportet. Tales autem ex nostri consideratione sumus.

Ceterum non tales tantum, verum & alio modo humiles nos esse oportet: non solum ut paruuli sumus, sed ut Christus erat: illo dicente; Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Longe maior haec illa est, & aequae necessaria. De utraque sic diuus Bernardus; Est humilitas quam nobis veritas parit, & non habet calorem: Et est humilitas quam charitas format, & inflammatur. Haec in affectu, illa in cognitione consistit. Priore cognoscimus quam nihil sumus, & hanc discimus a nobis ipsis, & ab infirmitate propria: posteriora calcamus gloriam mundi, & hanc ab illo discimus, qui exinanuit semetipsum, &c. Qui quisitus ad regnum, fugit; quisitus ad opprobria, & ad crucem, non fugit, sed sponte se obrulit. Hoc est recumbere in nouissimo loco, fugere excelsa, & id velle alios de te sentire, quantum ex te est, quod veritate conuictus tu sentis de teipso. Illustre est exemplum diuus Augustinus, qui sic de seipso scribit: Quid esse potui, esse nolui, & tamen non quasi esse quod sum. Elegi enim abiectus esse in domo Dei mei, quam habitare in tabernaculis peccatorum. Non enim in conuictio Domini mei superiorem locum elegi, sed potius inferiorem, & abiectum. Sed placuit illi mihi dicere: Ascende superius. Et post pauca: Adeo timebam Episcopatum, ut quoniam experat iam esse alicuius momenti, inter seruos Dei fama mea, in quo sciebam non esse Episcopum, non illo accederem. Cavebam autem hoc, & agebam quantum poteram, ut in loco salubriter humili, & non in alto periclitarer: sed Domino seruus non debet contradicere, cui placuit mihi dicere: Amice, ascende superius. Haec ille. Diuus

Matth. 23.

Matth. 23. Duplex humilitas.

Exempla.

1. Seru. 3. ad fratres in eremo: & Psalms in vita eius, cap. 4.

2. Paulinus in vita S. Ambrosij.

3. Nisephor. lib. 19 cap. 17.

4. Hist. Eccl. 15.

eum Theophilus Patriarcha Alexandrinus ordinare velle, tempore ad peccandum petito, expectante Patriarcha, inter praecandum moritur; mortem a Deo potius expetens, quam episcopus honorem, cui se imparem iudicauit, acceptans. Plura huius rei exempla in alia Dominica protulimus, & apud Marcum Marulum adhuc plura videre licet. Illud, quod diuus Hieronymus narrat, praetermitti non debet. Senex quidam (inquit) etemi cultor, & Spiritu sancto plenus, nepotem suum querentem, ut iam Episcopus electus, munus accipere deberet, super discepto satis a terra erecto diu fecit volitari. Cumque ille postremo casum se timere dixisset, iussit ut descenderet, atque iridem super larum melioris soli planiciem sese agitaret. Ex multa volutatione sudanti ac defesso, Surge, inquit, & iam facere perge, quod iutus factu putas. Itaque edoctus de praerminentiae periculo, iuuenis electioni renunciauit. Aliud exemplum subiiciam, quod in Marulo non habetur. Quam iam tempus a desset, quo sacerdotio initiandus esset sanctus Hugo, monachus Carthusianus, postea Episcopus Lincolnensis, interrogauit eum senior, an sacerdos fieri velle. Mox ille ex magna deuotione ait: Quantum in me est, nihil est quod magis velim in hac vita. Cui senior; Et tu, quomodo (inquit) hoc audes appetere, quod nemo digne nisi coactus suscipit, etiam si perfectus sit sanctitatis? Tertius Hugo tam dira senioris obiurgatione, confestim toto corpore humili prostratus, veniam cum lachrymis precatur. Videns senior tantam in eo humilitatem, non sacerdotium modo, sed & episcopatum ei praedicat, Sed & postea, quum ab Henrico 2. Anglorum rege ad monasterium Carthusianorum praefecturam postulatus, fratribus Carthusianis super eo postulato multum dubitantibus, interrogatus ipse quid sibi videretur, respondit: Voluntati meae de statu meo nihil penitus referre iam pridem edoctus sum. Quid autem de his vere sentiam, liberè exponam. In medio vestra sanctitatis tam diu conuersatus, monitus & exempli vestri adiutus nunquam vel unum diem animam meam seruare noui. Unde miror profecto, quomodo cuiquam sapienti in mentem venire potuit, ut aliorum regendas animas longius mitti ego debeam. Alium ergo ex vobis mittis, ut Regi satisfiat. Haec sanctorum virtutum sancta semper humilitas fuit, nouissimum semper locum appetere, & superiori loco, quo digniores erant, eo se magis indignos existimare. Hodie tam sancti & perfecti sumus,

Dom. 4. Quodrag. xxv. 6. At uultu lib. 1. cap. 6.

4. In Regul. monach. cap. 15.

5. In vita eius, cap. 4. apud Sur. tom. 6. p. 314.

6. Ibidem cap. 7.

vt quàm primùm sacerdotij ætatem attigimus, & in artibus magisterij gradum adepti sumus, nisi confessim sacerdotio initemur, iniuriam nobis factam luculentam putemus. Sed qui tam citò non vocati ascendunt, & què citò à domino cõuiuij, vt indigni, repelluntur, & infimo gratiæ loco iacere permittuntur. Sola sui humiliatio idoneos ad dignitates ritè capessendas facit. Quemadmodum faber ferratius ferrù in fornace prius molliit, quod vbi fecerit, in quamuis illud formam, sine vilo negotio, huc ac refingit, quod in frigido ferro nullo modo facere posset: sic humilitatis virtus animum mollem ac tractabilem facit, vt quilibet in eo alias virtutes (ad honores requisitas) Deus facillè operetur; quod in superbis mentibus fieri nequit; quas frangere citius, quàm ad virtutem inflectere possis. Anicula recens ouo exelusa, implumis adhuc, & victum sibi querere nescia, hoc vnù remedium habet, vt assiduo gemitu & clamore à matre foueri ac paci petat. Anima humana non secus per peccatù originis nudata, & omni virtute spoliata, assiduis precibus, & perperua humilitate opus habet, vt à Deo suo foueatur, nutriatur, & idonea ad volatum fiat, idonea ad iustos vel in Republ. vel in Ecclesia in hac vita honores, & sempiternam in altera vita gloriam.

Sui humiliatio idoneum facit ad dignitates. Similia.

Simile. In lib. de prof. R. muram.

Exempla. Asian. de var. hist. lib. 4.

Certè hanc sui humiliationem, vt veræ philosophiæ potissimam partem, ipsa ethnicorum, tum verba, tum facta docere nos possunt. Sic enim scripsit Plutarchus: *Quemadmodum è vasis liquorem aliquem recipientibus aer inanis expellitur, sic qui in philosophia studio veris implentur bonis, factum exiunt, mitiorèmq; de se concipiunt opinionem.* Et paulo post: *Huc pertinet quod à Menandro non minis verè quàm eleganter dictum est, Complures esse, qui Athenas nauigant philosophia gratia, primùm sapientes, deinde sapientia amantes, seu Philosophos, ac mox Rhetores, neque ita multo possi diotas, verùmq; omnium ignaros se appellare. Quo enim magis cuique ex philosophia accedit rationis, eo plus decedit fastus & arrogantia.* Hæc ille, si raris, & humana sapientia docere hoc potuit, tanto què què de se submissius cogitare debere, quanto plus in sapientia profecit; quæ & qualis nostra consilio erit, quibus nec diuina sapientia sacrarum Scripturarum, nec Redemptoris nostri tam exemplum quàm doctrina, nec tot Sanctorum, qui eum imitati sunt, vestigia, hoc adhuc persuadere potuerunt. Exemplum potèd huius submissionis Plato, Philosophorum maximus, in seipso ostendit. In Olympiade

quadam, cum ignotis hominibus ignotus etiam ipse conuernium instituit, frugaliter cum eis conuiuando, & totum diem commercium agitando. Sed neque Academia, neque Socratis mentionem vllam fecit, solum hoc eis indicauit, se Platonem appellari. Cum verò Athenas ventum esset, perhumaniter eos recepit Plato. Tum hospites, Age, inquit, monstra nobis Platonem, tibi cognominem, discipulum Socratis, & due nos in Academiam eius, sisteque nos coram homine, vt aliquam etiam ab eo visitate capiamus. At ille etiam subridens, Ego verò, inquit, ille sum. Quod cum audissent, obstupuerunt, quòd ignorassent se tanti viri vt familiaritate, qui sine iactantia omni, & sine doctrina, secum esset conuersatus. Hæc ibi. Magna hæc animi moderatio erat, inter ignotos nèt videri quòd erat, nec eruditionem iactare, nec superiorè locum, aut existimationem sui ambire, sed omnia dissimulare. A tali præceptore didicerat Aristoteles, anulo suo hoc dictum insculpere: *Doctior est, qui quòd nouit, abscondit, quàm qui quòd nescit, patefacit.* Maior tamen & vera pietas sancti Piamonis eremita fuit, qui post viginti quinque annos abstinentia, oblatam sibi à quodam fratre vinam ac vinum absque hesitatione suscipiens, confessim ea, qua ingesta fuerant, contra consuetudinem degustare, quàm ignota cunctis continentia maluit propalare virtutem. Hæc Cassianus. Sed & sanctus Franciscus, vt se in maxima vitæ sanctitate despicabilem redderet; non parcebat rubori, quin in prædicatione coram omni populo proprios manifestaret defectus, vt scribit in eius Vita sanctus Bonauentura.

Apophtheg. ma. Par. Appianus in titulu anti. quus. Collat. 17. c. 24.

Cap. 6.

8. Omnis qui se humiliat, exaltabitur; & qui se exaltat, humiliabitur.

HVNC locum, seu potius hæc duo loca de superbiæ perna, & humilitatis mercede, iam in alia Dominica, vbi eadem verba Christus dixit, explicatè tractauimus. Sed & illa serè omnia, quæ vel contra superbiàm, vel pro humilitate in tot aliis Dominicis iam toties tractata sunt, adeò que in duobus proximè præcedentibus locis, ad horum verborum tractationem commodè & salubriter referri possunt.

Domin. 10. post Pentecost. 7. c. 8. aliisque locis ibi annotari.

Matth. 22.

Accesserunt ad Iesum Pharisei, & interro-
gavit eum unus ex eis Legi doctor, tentans
eum Magister, quod est mandatum magnū
in Lege? Ait illi Iesus: Diliges Dominum
Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota
anima tua, & ex tota mente tua. Hoc est maximum &
primum mandatum. Secundum autem simile est huic.
Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mā-
datis uniuersa Lex pendet & Propheta. Congregatis au-
tem Phariseis, interrogavit eos Iesus, dicens: Quid vobis
videtur de Christo? Cuius filius est? Dicunt ei: David.
Ait illis: Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Do-
minum, dicens: Dixit Dominus Domino meo, sede a dex-
tris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum
tuorum? Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo
filius eius est? Et nemo poterat respondere ei verbum:
neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius in-
terrogare.

PERICOPÆ moralis huius Evangelij.

- 1. Interrogavit eum unus ex eis Legi doctor, tentans eum. Contra malos magistros, & doctores vana scientia inflatos, solida virtute destitutos.
- 2. Dilige Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. De Deo super omnia diligendo.
- 3. Secundum autem simile est huic. Dilige proximum tuum sicut teipsum. De dilectione proximi.
- 4. In his duobus mandatis uniuersa Lex pendet. & Propheta. De chari-
tatis admirabili virtute, efficacia, perfectione.

Mali doctores.

1. Interrogavit eum unus ex eis Legi doctor, tentans eum.
Locys moralis contra malos magistros, & doctores va-
na scientia inflatos, solida virtute destitutos. Hic Legis
doctor & Phariseus, arque aded princeps aliquis eorum,
(quam enim plerumque eorum ad Christum accessissent, & in
unum conuenissent, vt Marthæus scribit, hic, quasi dux verbi,
primus

Matth. 22.

primus & solus loquitur) scientia sua magis inflatus, quam
vera pietate imbutus, accedit ad Christum, non vt virtutem
discat, sed vt interroget, nec vt interrogando aut doctior aut
melior fiat, sed vt tentet Christi seu doctrinam, seu pietatem.
Nihil vtrum verè doctum, & scientiæ professorem magis de-
debet, quam inanis ista, planè que puerilis iactatio, aut super-
ba alienæ eruditionis & curiosa inquisitio. Qui nec ad Dei
gloriam, nec ad aliorum ædificationem, nec ad suam salu-
tem scientia sua vitur; sed ad aliorum contemptum vanè &
superbè aducitur, factus est (vt Apostolus loquitur) velut as
sonans, aut cymbalum rinniens. Hæc enim sonitus dant, quia
vacua sunt & inania. Quid de Gentium idolis curiosè fa-
brefactis dixit Ieremias: Stultus factus est omnis homo à sci-
tia, confusus est artifex annis in sculptili, quoniam falsum est
quod conflauit, & non est spiritus in eis: idem de doctoribus &
magistris virtute vacuis dici debet. Sulti sunt in scientia
sua, confusi sunt in doctrinis suis, quia falsum est totum
quod magno studio collegerunt, & non est spiritus in eis, non
est vita virtutis, non est actio vitalis, non ambulant dignè
Deo, non fructificant in opere bono, non crescunt in scientia Dei,
sicut de illis qui vetè implentur omni sapientia, & intellectu
spirituali: scribit Apostolus. Verè idola sunt: Oculi habent
& non vident, pedes habent, & non ambulant, manus habent,
& non palpant, aures habent, & non audiunt, nares habent, &
& non odorabunt. Omnia instrumenta virtutis habent, sed il-
lis non vtantur. Vident meliora, deteriora sequuntur. Affe-
ctus habent, sed non mouentur ad bonum. Opera habent, sed
quæ sensu pietatis carent. Dominus Deus aperuit eis aures: Esai. 34,
sed illi contradicunt, & retrorsum abierunt. Nares habent, sed
in odorem mortis, non vitæ. Audiant isti Apostolum, qui quod
Iudeorum malis magistris dixit, idem illis dixisse putandos
est. Si tu Iudæus cognominaris (Doctor legis, & Magister no-
stet vocaris) & requiescu in Lege, probas & proficeres illam,
& gloriaris in Deo, quem te scire & docete vis, & nulli vo-
luntatem eius & probas utiliora, instructus per Legem, confidis
teipsum esse ducem cæcorum, lumen eorum qui in tenebris sunt,
eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem for-
mam scientiæ, & veritatis in Lege, qui ergo alium doces, teipsum
non doces? qui prædicas non furandum, furaris? qui dicis non
mochandum, mocharis? qui abominaris idola, sacrilegium facis?
qui in Lege gloriaris, per prauaricationem Legi Deum inhonoras?
& nomen enim Dei propter vos blasphematum est inter Gentes,
sicut

1. Cor. 13.

terem. 14.

Coloss. 2.

Mali doctores
idola.

Esai. 34.

1. Corinth. 9.

Rom. 2.

sicut scriptum est. Nec minus hodie inter hæreticos, & infirmos Catholicos, sicut experientia probatum est. Tales doctores quum multos libros euoluisset viderentur, tamen duos libros maxime necessarios nunquam videntur aspexisse. Vnus est liber conscientie propriae, alter est liber vite Christi. Si enim in priori libro tria tantum folia diligenter legisset, qui à principio fuerint, qui nunc sint, & qui paulo post futuri sint; in posteriori autem libro duo folia studiosè examinasset, Christi diuinitatem, maiestatem, gloriã, ad cuius participationem vocatur; & eiusdem humanitatem, quanta in ea pro nobis fecit, & passus est: meliores profectò doctores, sibi que & aliis viliores extitissent. Si equus nobilissim⁹, generosus, se, ox, optimè nutritus, pulcherrimè phaleratus domino iam insidens, & in campum cum producente, vt generositas suæ speciem aliquod illustre edat, nihil nisi excrementa sua, & immunditias egerat, nōtine & ridiculum aliis spectaculum, & dominos suos exolum pecus erit? Tales sunt magni magistri & doctores, qui post multa studia, post adeptos titulos, post magnam expectationem, nihil nisi suas sordes & immunditias, superbiam, inuidiam, luxuriam, auaritiam proferant. Nec seiplos docent, nec alios edificat; imò grauissima scandala, & onera, & inquinamenta in domo Dei sunt. Sicut inter vestimenta supremus quidem locus pallio datur, non quia pretiosus aut carius est, sed quia vilis, ideoque vt id solum maculetur, & compluatur; & sicut in tota domo eminentior locus est caminus, non quia dignior pars domus, sed vt per illum fumus exeat, quo totus denigrabitur: sic omnino in Ecclesia Dei & Republ. mali doctores ac magistri scientiæ quidem nomine ac titulo præminent, & loco exceliori consistere videntur; sed sicut pallia & caminus, sicut fœdium receptacula, non sicut (quod esse debebant) lucernæ in domo, & ornamenta in corpore. Sicut montes communiter sunt ad pascendum fœcundi, & gramina gestant puriora, imbrè que celestes eurius & purius suscipiunt quam valles, fontelque in eis scaturiunt, qui in valle descendant; aliquando tamen horridi & plane infrugiferi conspiciuntur, nihilque illa regione infœlicius est: que tales mōtes habet: sic doctores & magistri debent sanè boni pastores esse, fruct⁹ bonorum operū vberiores proferre, gratiarum munera copiosius suscipere, aliisque suscepta impartire, sed incedum, & vtiō non frequenter, horridi & steriles sunt; nihilque illa vel schola, vel Repu. vel Ecclesia

Duo libri do-
ctoribus neces-
sarij.

Simile.

Similia.

1.

2.

1.

miserius,

miserius, quàm vbi tales magistri & doctores vel docent, vel præficiuntur, vel cathedras occupant. Sicut pictura statum habere non potest super inane, sed aliquid solidum ei subterni necesse est; sic scientia consistere non potest in vlla pulchritudinis forma, nisi pro fundo virtutè habeat. Vnde Propheta, vt iuxta Septuaginta legit D. Bernardus: *Seminare vobis ad iustitiam, metite spem vite, & tunc illuminare vobis lumen scientiæ.* Vltimam posuit scientiam (ait diuus Bernardus) tantam quam picturam. *Securus iam intendam scientiam, si vita prius per beneficium spei, securitatem accepero. Tu ergo seminasti tibi ad iustitiam, si ex vera notitia tui euigilasti timere Deum; si & noveris ipsum, vt eque illum diligas.* In altero initiarijs ad sapientiam, in altero consummarijs, quia initium sapientiæ est timor Domini, & plenitudo Legis, charitas. Hæc ille. Hi sunt duo libri, de quibus modò diximus. Hunc locum in alijs supra * Euangelis vberius tractatum vide.

2. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.

Locus moralis de Deo super omnia diligendo. Hunc locum etiam in alijs Dominicis aliquoties iam tractauimus adeoque hæc ipsa verba; tamen quia de hac capitali virtute nihil satis dici potest, aliqua addemus, prout Deus dabit. Quemadmodum enim, qui tabellam artificiosè depictam intueretur, licet eam sepius cōtemplatus fuerit, aliquid tamen semper nouum in ea inuenit, quod laudet & oblectet; & sicut qui in hortum varijs & pulcherrimis floribus ac plantis contentum ingreditur, licet frequenter per illum transierit, aliquid tamen semper videt, quod colligat, quale prius non collegerat; he in tam excellenti præcepto, quod toties etiam Scripturam ætus quàm noua inculcat, non deerit aliquando quod de nouo oblectuari & doceri poterit. Præceptum de diligendo Deo super omnia, nunquam satis inculcari, repeti, & tractari potest. Quemadmodum enim viatori, qui iter viginti millium leucarum conficiendum haberet, etsi quingentas iam, aut sexcentas confecisset, ne tamen subisteret, aut satis se promouisse existimaret, metirò reliquum adhuc longissimum quod illi superest iter ante oculos ponendum esset, vt ex ei⁹ cōsideratione ambulare nō desinat: sic omnino nobis adhuc viatoribus, in via mandatorum Dei ambulanti-

4.

Osca 10.

Serm. 27. Super Cant.

* Dom. aduent.

text. 4. Dom 1.

Aduent. text. 1.

Dom. 2. post

Pasche. text. 1. &

1. Dom. 3. post

Pentec. text. 1. &

Dom. 12. post

Pent. text. 1.

Amor Dei super omnia.

Dom. 12. post

Pentec. text. 1. &

loci ibi annota-

ti.

Similia.

tibus

Philip. 2.

Sa. i. q. ca. 27.

Simile.

Omnes diliget
di rationes in
Deo.

Iuan. 3.
Tit. 2.

Coloss. 2.
Rom. 8.

Amoris Dei
excellencia.

1. Iuan. 4.
1. Cor. 8.

Iuan. 15.

tibus, quantum eundem in virtute progressis, ne tamen ad ea, quae ante sunt, extendere nos continuo desinamus, utque obliuiscamur ea quae retro sunt, hoc praecipuum perpetuo ante oculos habendum est, quandoquidem necdum ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente Deum diligimus, nec id quod perfectum est, adhuc comprehendimus. Cum sancto Augustino ad Deum clamare debemus: O ignis, qui semper ardes, & nunquam extingueris. O amor, qui semper vivis, & nunquam tepesces, accende me, & accendat: accendat, inquam, ut totus diligam te solum. Minus enim te amat, qui tecum aliquid amat.

Sicut ubi materia ligni esset infinita, ignis quoque in eo accensus infinite uteretur, sic, via Dei bonitas, maiestas, potentia, pulchritudo, infinita est, amor eius nunquam finiri aut extinguere debet. Omnes quippe diligendi rationes in dilectione Dei concurrunt. Si iustitiae debitum attendas, nulli magis amor noster quam illi debetur, cui omnia accepta ferre necesse est. Si beneficia gratuita spectes, nullius maiora fuerunt, aut esse possunt, si amicitiae rationem habeas, eius tanta in te fuit, ut Deus Pater Filium suum unigenitum daret, & Filius seipsum traderet, ut te amicum ex inimico faceret. Si cuncta bonitatis & pulchritudinis species amorem promeretur, immensam illius pulchritudinem, qui lucem habet inaccessibilem, & immensas eius bonitatis diuitias animo comprehendere non potes. Si amor pretio emittitur, quis amor tuo maius pretium consignare poterit, quam ille, qui vitam et aeternam, & gloriam caelestem certissime retribuit? Quod si gratuito quempiam amare velles, cui quareo dignus & laudabilis eum impendere quam Deo posses? Quod si non donandus, sed extorquendus amor tuus esset, quis illo potentius aut iustius extorquere valeat?

Tu tamen huius amoris excellentiam vide. Aliae virtutes te hominem rectum & iustum faciunt, hic vero amor, haec charitas Dei, te Deum quendam facit. Nam sine temperantia, castitate, prudentia, iustitia, & aliis quid nisi bruta essemus? Atqui qui manet in charitate manet in Deo, & Deus in eo. Qui ambulat Domino (per amorem) unus spiritus est, scilicet cum eo. Quod amat enim, in rem amatam transformatur. Vide plura super illa verba: Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus: in Dominica Pentecostes, tex. 3. Porro per ceteras virtutes partem aliquam vel tui, vel rerum tuarum Deo donas. Per castitatem, corpori continentiam; per eleemo-

synas.

synas, partem diuitiarum, per fidem, partem intellectus tui. Adhuc enim ad alia corpore, diuitiis, intellectu vteris, etiam Deo non offensus. At in amore totum tuum cor, totam animam, totam mentem Deo tribuis. Deinde de hoc solum habes, quod liberè ei dare potes, ut alio in loco ostensum est. Noli hoc parum diuidere, sed integram da, inquam, non commodato ad tempus, sed absolute in perpetuum. Semper enim currit hoc praecipuum de diligendo Deo. Charitas nunquam excidit. ne quidem tunc, quum ceterae virtutes omnes euacuabuntur. Diuidi autem hic amor non potest, nisi turpiter in obliquum distorqueatur. Quemadmodum enim qui vellet vno pede per locum excelsum, altero per locum infimum incedere, certum est illum gressus admodum inaequales facturum, & utroque pede claudicaturus, sic qui Deum & mundum simul diligere, siue amoris affectus partim in Deo, qui non nisi sancta & excelsa iubet, partim in mundo, qui non nisi ad vana & infima trahit, collo care, necesse est huius opera absurda, inaequalia, nec frigida, nec calida esse.

Solus Deus amore complacentiae diligendus est, ut in illo amor noster conquiescat, sibi quoque complaceat. Cetera omnia vel non diligenda (nisi in ordine ad Deum) vel non nisi amore desiderij amanda sunt, quatenus illis bonum volumus, beneque optamus & desideramus: quo in genere nos ipsos, & proximum nostrum rectè diligimus. Ceterae virtutes per excessum peccare possunt. In ratione iustitiae summum ius summa iniuria est: & ait Scriptura: Noli esse nimium iustus. Prudentia in curiositate, fortitudo in audaciam, temperantia in pusillanimitatem non raro transeunt. Solus amor Dei, rectumque diuinarum, in excessu peccare non potest, sed quanto magis extenditur, tanto est excellentior. Solus Dei amor rectus & ordinatus est. Quemadmodum enim radius omnis aut rectus est, aut contractus, aut reflexus: rectus quidem, quia corpore luminoso emittitur recto & lineari motu sine obliquitate aliqua petit centrum, contractus vero, qui aliquod diaphanum crassius inueniens, non rectè incedit, sed ad aliquam partem deflectit, qui & ideo collateralis dicitur, reflexus autem, qui in densum corpus incurrens, repercuitur, & transire non potest, sed ad suum principium reflectitur: sic omnis amor cordis humani aut rectus est, qui sine vlla obliquitate vel repercussione in solum Deum centrum & principium suum toto impetu fertur, & perpendiculari motu tendit, iuxta illud, Recti diligunt te, & bonus Deus Israel.

Dom. 1. Qua-
drag. tex. 16.

1. Cor. 13.

Simile.

Amor complac-
entiae, & amor
desiderij.

Ecc. 19.
in Dei amore
nullus excel-
sus.

Simile.

Solus Dei
amor rectus.

Eccl. 2.
Psal. 21.

qui recto sunt cordes, aut contractus & obliquus, in ea que sunt huius mundi delatus, à quibus propter sui debilitate in transfusum agitur, vt recta ad centrum suum pergere nequeat, sicut radius solis in nubem cadens, aut per arbores & tecta transmissus, recta terram non attingit, aut denique reflexus est, quia omnia propter seipsum amat, & ipsum proximum non nisi propter vtilitatem aliquam suam diligit. Talis enim amor à corpore proximi reflectitur ad ipsum amantem, nec ad animam, aut spirituale bonum proximi penetrat. Amor hic reflexus penitus destruit, & contractus impedit atq; imminuit purum Dei amorem, qui rectus est, toto suo cursu in Deum tendens, vt hoc præceptum iubet.

Homil. 42. in Matthe. in opere imperfecto.

Allegoria.

1. Reg. 6.

2. Machab. 1. Allegoria.

Simile.

Diligere Deum ex toto corde (ait sanctus Chrysostomus) est, vt cor tuum non sit inclinatum ad alterius rei quam ad Dei amoris. Diligere ex tota anima est, certum habere animum in veritate, & firmum esse in fide. Diligere tota mente, est, vt omnes sensus Deo vacent. Itaque cuius intellectus Deo ministrat, cuius sapientia circa Deum est: cuius cogitatio ea qua Dei sunt tractat, cuius memoria qua bona sunt recondatur, is tota mente Deum diligit. Hæc ille. Sanè quemadmodum non solum quietus intra templum salomonis erat, sed etiam quicquid in porticu fuit, aurum erat; nec solum sanctum sanctorum siue interiorum partem oraculi; sed & domum ante oraculum vestiuit & operuit auro purissimo ipsos quoque Cherubim texit auro, sed & pavementum domus texit auro intrinsecus & extrinsecus, duo quoque ostia ad ingressum oraculi texit auro: sic omnino quilibet fidelis, qui est templum Domini sanctum, ex omni sua parte, ex toto corde, seu voluntate, ex tota mente, seu intellectu, ex tota anima, seu vniuersis sensibus suis, pura in Deum charitate fulgere & feruere debet. Vastante Hierosolymam rege Babylonix, quum multa alia abscondere potuissent sacerdores, ignem tantummodo absconderunt, qui in primo sacrificio Moyseico è celo delapsus, in altari perpetuo ardere seruari debuit, & vsque ad illa tempora seruatus fuerat. Sic charitas de celo in cordibus nostris delapsa, & per spiritum sanctum diffusa etiam aliis omnibus rebus amittis, siue diabolo, siue mundo aduerso omnia nobis eripiente, perpetuo conseruari debet. Sicut natura arborum radices sub terra abscondit, vt à nulla re lædantur, quia ex illis rami & folia vegetantur, flores ac fructus producantur: sic cor nostrum, vnde omnia procedunt, vel bona, vel mala, & maxime amor vel Dei purus, vel rerum terrenarum faculentus & sordidus seruari

seruari, & à rebus externis ac distrahentibus, multo magis à corruptentibus abscondi debet. Monet Scriptura: *Omni custodia custodi cor tuum, quia ex ipso vita procedit.* Vulgo dicitur (ait diuus Bernardus) Bonum castrum custodit, qui corpus suum custodit: Nos autem non sic; sed vile sterquilinum custodit, qui corpus suum custodit: *Quoniam qui seminat in carne sua, de carne corruptionem & metet: qui vero seminat in spiritu de spiritu metet vitam æternam.* Spiritus ergo & cordis cura habenda, vt semina eius id est, primi affectus, qui operationum sunt semina, maxime amor ipse, non nisi bona & pura sint. Sic enim toto corde Deus diligitur.

Rursum toto corde Deum diligere, est, immobile & fixum in eius amore cor tenere, vt ad alia leuiter non flectatur. Si aut vas quod manibus tenetur, impleri nullo modo potest, si tremat qui tenet, aut huc illucque vacillat, sed quiete oportet; & sicut radix, huc illucque quopis vento impulsam, nunquam fructum adferet, nec è terra succum trahere poterit, nisi si tenaciter & firme adherat: sic cor inquietum & mutabile, cor variis abductum & distractum deheretibus aut curis, Deum, vt oportet, diligere, Dei gratias & munera suscipere, Deo per amorem adherere, vt sic in pietate crescat, nullo pacto poterit. Sicut aranea quum telam suam distumpi videt, vt aliam ordiatur, à medio incipit eam reficere, atq; adeò ex alio suo fila deducere; sic omnino necessarium est, quum omnes vitæ nostræ actiones mundo eiusque vel vano vel turpi amoris affixas, vna Dei prouidentia pertumpi, & ad nihil redigi cernimus, vt nouam telam ordiamur, recteque vitam ac mores instituamus, à corde & visceribus ipsis nostris incipere debemus, id totum soli Deo consecrando eum solum diligendo, vt ita nouas ac sanctas operationes producamus. Quemadmodum multa interdum peccata ita per longam & prauam consuetudinem inualuerunt, sic in misero peccatore quasi dominium obtinuerunt, vt sola mors peccatis eius finem imponat: sic quantumque sint hominis peccata, & quomodocumque inueterata, vnus Dei amor ea omnia abolebit, & nouam creaturam in Christo faciet. Propter hoc enim dicitur: *Valida est, sicut mors, dilectio.* Id enim efficit in abolendis peccatis, quod sola mors in satis multis facere solet.

Qui falsos deos coluerunt, quanto in illos amore ferebantur, vnum in scripturis exemplum docere potest. Quin vni de tribu Dan, ingressi domum Michæ, abstulerunt illi sculpsile

Gal. 6.

Amor in Deo fixus.

Similia.

1.

2.

3.

Cont. 1.

A contratio cultu.

Indic. 17.

Exemplum.

sculptile & conflatile idolum, quod colebatur, quo illos infu-
 quente & clamante, dixerunt raptores ad Micham, *Quid tibi
 vis, cur clamas? Qui respondit, Deos meos quos misisti, tulisti.
 & sacerdotem, & omnia quae habeo, & dicitis, Quid tibi est? De-
 plorat miser iste suos falsos deos; & illis ablatis, omnia quae
 habuit se perdidisse conqueritur. At nos Dei veri & summi
 amore per quodlibet peccatum mortale amisso, quasi nihil
 perdidissemus, ita nihil moveamur. Nihil opinor magis tepo-
 rem Christianorum circa Deum super omnia diligendum in
 extremo iudicio condemnabit, quam ethnicorum & paga-
 norum erga suos falsos deos incredibilis amor ac fervor, qui
 non bonis tantum & rebus suis aeternis liberalissimè colla-
 tis, sed ipso suo sanguine in singulis ferè festis & sacrificiis
 effuso, deos suos coluerunt, ut omnes historiae, maxime Indicae
 & Iaponicae nostri temporis, perhibent. Sic per Prophetiam
 contra ludaeos disceptat Deus: *Quid inuenerunt patres ve-
 stri in me iniquitatis, quia elongauerunt à me, & ambulave-
 runt post vanitatem, & vani facti sunt? Propterea adhuc iudi-
 cio contendam vobiscum, ait Dominus, & cum filiis vestris dis-
 ceptabo. Transite ad insulas Cethim (Italiam dicit) & videte:
 & in Cedar mittite (Israhelitas dicit) & considerate vehemè-
 ter, & videte si factum est huiusmodi. Si mutauit gens deos
 suos, & certe ipsi non sunt dii: populus verò meus mutauit gloriam
 suam in idolum. Quoties Dei amore derelicto, carni, mundo,
 diabolo seruimus, euntes post concupiscentias nostras, di-
 ligendo vanitates, desideria diaboli faciendos, toties muta-
 mus gloriam nostram in idolum. Gloria nostra est quòd po-
 pulus Dei sumus, quòd charitas Dei in nobis est, nosque in
 eo, quòd diligentes Deum, à Deo diligimur, qui venit ad
 nos, & mansionem facit nobiscum. Hac frequenter Scriptu-
 ra docet, haec frequenter populo inculcanda. Quemadmo-
 dum enim clavus, qui uno aut altero ictu, vel non penetrat,
 vel ita ut facile euellatur: crebris autem ictibus impulsus
 sic tenaciter haeret, ut nulla vi extrahi queat: sic amor Dei
 non uno tantum aut altero, sed varijs & crebris Dei praecep-
 tis, sacrae Scripturae elogijs, animo fideli impressus atque
 impactus ita fixus manere poterit, ut ab eo diuelli, nec hu-
 mana, nec diabolica vlla vi queat.**

Ierem. 2.

Simile.

Proximi di-
lectio.

3. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum
 tuum sicut teipsum.

Locus moralis de dilectione proximi. Hunc locum est
 iara

iam decies & supra tractauimus, ut in Dominica 12. post
 Pentec. tex. 4. notatum videbis, vbi & haec ipsa verba tractata
 sunt, tamen hoc loco non minus proprio aliqua addemus,
 prout Deus dabit. Quomodo, & cur hoc praeceptum de pro-
 ximo diligendo dicatur simile illi alteri de Deo diligendo, vi-
 de explicatum loco iam citato. Nempe omnes in Deo vnum
 sumus, vnum corpus in Christo: vno Spiritu Dei, velut vna sin-
 gulorum anima viuificamur. Vnus nobis Deus est, vna fides,
 vnum baptisma. Sicut ergo Deum diligere, ita proximum in
 Deo, sicut nos ipsos, si in Deo sumus, diligere necesse est.
 Nihil aliud hoc praeceptum dicit, quam *Omnia quaecunque
 vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Hac enim est
 Lex & Propheta.* Quicquid tibi ipsi bonum cupis, hoc pro-
 ximo velis; & quod tibi ipsi faceres, vel fieri velles, esurienti,
 frigenti, fatigato, indigenti, ignaro, aberanti, &c. id eorum
 proximo tuo facias. Vide ne equum, canem, aut quodeun-
 quetuum comòdum magis ames, quam proximum tuum.
 Caesar quum exeteros quosdam Romae videret, catulos in
 sinu circumferentes, interrogabat an apud illos populos li-
 beri non nascerentur: indignatus videlicet, amorem qui li-
 beris debetur, in catulos transferri. Sicut ille, qui super hu-
 meros scalam imponit, licet grauis sit, quando illa opus ha-
 bet ad locum aliquem conscendendum, postea verò in an-
 gulo deponit, nec amplius eius recordatur, sic multi vtuntur
 proximis suis, tanquam scalis, ad comòdum tantum pro-
 prium, vt eorum opera ad aliquam dignitatem conscendant,
 aut emolumentum consequantur: quae assecuti, relinquunt
 proximos, & dicunt: Nescio vos. Hoc ideo fit, quia non in
 Deo, sed in nobis ipsis; non propter Deum, sed propter nos
 ipsos, proximos nostros diligimus. Sicut enim vitrum, quam
 diu in ardenti fornace est, artificii ad omnia obtemperat,
 tractabile est, & in quamcunque formam vertitur, ita vt
 vno statu capacia & pulcherrima vitra conflet; at verò post-
 quam ex fornace vitrum extrahitur, facti amplius non po-
 test, sed ad minimum ictum frangitur: ita omnino quam diu
 diuino amore corda nostra flagrant, & in illo sancto fornace
 decoquimur, se hinc & dilatat Deus corda nostra ad omnes
 quasque charitatis in proximum actiones, absque vlla
 difficultate, nosque ad iuuandum proximum nulla difficul-
 tate retardamus, parati, quibusque possumus modis, cui-
 libet proximo opitulati. Hoc igne accensus Paulus dixit,
 nec mentitus est. *Omnibus omnia factus sum.* At verò vbi pri-

Rom. 12.
1. Cor. 12.
Ephes. 4.

Matth. 23.

Simile.

Simile.

1. Cor. 9.

mum hic ignis in nobis defertur, & restinctus est, ubi ex fornace isto diuini amoris cor nostrum egressum fuerit; immobiles, laxi, & inimici erga proximum sumus; ad minimam difficultatem circa iuandū proximum frangimur, & charitatis opus dissoluimus. Sunt ergo talia hæc duo præcepta, vt inuicem à se separari nequeant. Apposite diuus Gregorius: *Duo hæc necesse est charitatis præcepta custodiat, quisquis habere in nuptijs vestre nuptialis cupit. Hinc est quod cortinis tabernaculi intret coccus hic tinctus iubetur. Vas estis fratres cortina tabernaculi qui per fidem in cordibus vestris secreta ecclesie velatis. Sed cortinis tabernaculi hic tinctus coccus debet inesse. Coccus quippe ignis specie habet. Qui vero est charitas nisi ignis? Sed ista charitas esse hic tincta debet, vt tingatur. Et per amorem Dei, & per amorem proximi. Qui enim sic amat Deum, ut per contemplationem illius negligat proximum, coccus quidem est, sed hic tinctus non est. Rursum qui sic amat proximum, ut tamen contemplationem Dei per eius amorem relinquat, coccus est, sed hic tinctus non est. Potrò sic coniuncta hæc duo præcepta sunt, vt vnum sine altero seruari nequeat. quod hæc comparatione docet sanctus Dorotheus: Circulum fingite mundum esse, centrum autem circuli Deum, lineas autem à circulo mediū diductas, vias credite varias, negotiationesque mortalium. Quo magis penetrant sancti viri ad interiora, vt Deo appropient, per rationem ingressus, eo magis appropians Deo, & sibiipsis, quantoque & sibiipsis, tanto & Deo; & quanto viciniore sunt Deo, tanto & sibiipsis, quantoque sibiipsis, tanto & Deo. Considerate item recessum & elongationem, cum scilicet recedunt hominum actiones à Deo, & ad exteriora se effundunt. Quanto enim magis à Deo recedunt, tanto & à seipsis, & quāto à seipsis, tanto & à Deo. Hæc est enim charitatis vis & natura. Quo enim magis à Dei dilectione recedimus, eo & à proximi amore distamus: quantum Dei charitati adhæret amicus, tantum & proximi; quantumque proximi, tantum & Deo. Hæc ille. Quum Scriptura dixisset, Dixit insipians in corde suo nō est Deus: statim subiunxit: Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis. Docet, Dei amore deserto, omnia scelera subintrare. Econtra Apostolus quum dixisset, Radix omnium malorum cupiditas, adiecit: Quam quidam appetentes, errauerunt à fide. Docet amatores mundi Deum statim deserere. Rursum: Qui diligit me (ait Christus) mundas a meo seruabit. At hoc est mandatum eius nouum, vt diligamus inuicem. Ad eò sunt ista coniuncta, Amor Dei & proximi quæ mundi*

Homil. 37. in Euang.

Exod. 6. Allegoria.

In Doctrin. 6.

Simile.

mundi amator non amat, quia sicut oportet, non amat. Sed & in hoc similia ac coniuncta sunt hæc duo præcepta, quod, quemadmodū qui Deum amat, seipsum amat, sibiq; optimè consulit, veluti qui de fonte bibit, aut ex sole videt, non fontem aut soli quicquam, sed sibi ipsi multum contulit; ita proflus proximi amor nobis ipsis est in primis utilis. Quemadmodū enim qui ægrotantem vnguento, vel alio pretioso oleo vult inungere, prior ipse vngendo particeps est vnditionis, & sic postea inungit laborantē morbo; ita qui pro salute proximi, adhibito studio, aliquid facit, primum sibi, deinde proximo prodest. Hunc sensum habet verbū Domini: *Beatus est dare, quàm accipere.* Plus enim sibi confert qui proximum iuvat, quàm ipsi proximo; quod in alia Dominica ostensum est.

Proximi amor ita ipsis ethnicis, & Deum nescientibus, natura duce inuitas fuit, vt qui ratione & virtute carceros præcellerent, facillè viderent, hominis vitæ & salutis nihil eorum omnium quæ extra nos sunt: comparandum esse necdum præferendum. Pollio seruum qui vas crystallium confregerat, Augusto Cæsare apud eum cœnante, iussit in viuarium demergi, murenarū pabulum futurum. Quum duceretur, euadens licitorū manus, ad Augusti pedes se proiecit; supplicans vt alio genere mortis interiret. Augustinus causā & genere mortis cogitatis, solui seruū iussit. Pollinis verò & vasa omnia crystallina coram asserri iussa, virgula confregit, & viuaria euertit, dicens: *hominis, cuiuscunque conditionis sit, hoc ipso quod homo est, pluri faciendū esse, quàm omnia totius mundi vasa & viuaria.* Sic Alexander Magnus, perurgente eius matre Olympiade vt in fonte quandam occideret, *Aliam, inquit, mater à me mercedem postula. Hominis vita nullo beneficio cōpensatur.* Nero initio imperij sui (cuius primum quinquennū tale fuisse, vt ab eo ceteri Principes procul distaret dicere solebat Traianus) portecta illi charta, in qua damnatorum nomina scriberet, exclamauit: *Vellem nescire literas.* Marcus Antoninus patrens rebellibus, dixit in Senatu: *Vinam possem multos etiam ab insensis excitare.* Ptolemæus ab amico admonitus, vt conspectis forte procul qui ad supplicium ducebantur, calcariibus equo ad mortis accurreret, & illis parcere vellet; & facit perlibenter, & amicū hoc nomine chariorem habuit. Hæc hominum sine Deo naturalis erga proximos affectio, nostram nunc si non excitat, in extremo olim iudicio vehementer condemnabit.

In his duobus mandatis vniuersa Lex pendet, & Propheta. Locus moralis de charitatis erga Deum & proximum adfectio.

Damasen. de his qui in fide migrarunt.

Alcor. 20.

Proximi amor apud ethnicos.

Fulgosius, lib. 2. cap. 1.

Plutarch. in Græc. apophthegma.

Egnatius in Nerans.

Senec. lib. 2. cap. 1. de clem.

Vulcat. Gallie. in Auidio Casio.

Ælian. lib. 4.

Charitatis perfectio.

mirabili virtute, efficacia, perfectione. Docet Christus, totū hominis perfectione, totū quod vel Lex mandavit, vel Prophetæ monuerūt, in vna charitate cōpleri: quia hæc imbutus, etiā illa, quæ ad fidē & scientiam spectant, Dei munere comprehendet. Sic Origenes: *Qui omnia adimplevit quæ scripta sunt de Dei dilectione & proximi, dignus est maximā gratiā à Deo percipere. Dignus autē cōstitutus, hic omnibus donis exultat in sapientia Dei, plenū habens cor in Dei dilectione. Consecutus autē huiusmodi dona ex Deo, profectō intelligit omnē Legem & Prophetas partem aliquā esse ex omni sapientia & scientia Dei; & intelligit omnē Legē, & omnes Prophetas pendere & adhaerere à principio dilectionis Domini Dei & proximi. Ille quippe omnem Legē & Prophetas nunquā intelligit, qui ad duplicis huius charitatis adificationē eas non accepit. Sic D. Augustinus: Quisquis Scripturas diuinas, vel quamlibet earū partem intellexisse sibi videtur, ita vt eo intellectu non adificet, nisi geminam charitatem, Dei & proximi, nondū intellexit. Quisquis verō talē inde sententiā duxerit, vt huic adificanda charitati sit vtilis, nec tamen hoc dixerit, quod ille quē legit, eo loco sensisse probatur, nō perniciosè fallitur, nec omnino mētur. Igitur quoad ipsam Legem & Prophetarum intelligentiā, in charitate illa quodammodo pendet, quia charitati illa tota subseruit. Sed magis quoad executionē omnium aliorū mandatorū moralium, quæ siue Lex, siue Prophetæ cōplectuntur, in his duobus pendunt omnia: tum quia *finis præcepti*, id est, perfectio & modus, quo perficiuntur cætera præcepta, *charitas est de corde puro* erga Deum & proximi, quia diligendo omnia facillè præstamus; (dilige enim, & fac quod vis) tum quia, qui dilectionē habet, nullius transgressionis Legis reus esse potest. Sicut enim *qui offendit in vno*, id est, in vna charitate, vt exponit Augustinus, vel in vno aliquo mandato transgrediens illud mortaliter, *factus est omnium reus*, & perinde à vita æterna exclusus, ac si in omnibus offendisset: sic ediuerso, *qui diligit proximi, Legem impluit* (ait Apostolus) *& in hoc vno recapitulatur tota Lex*, quia qui vnam charitatē tenet, Legem ex nulla parte transgreditur: & quamuis fortè omnia præcepta opere non exequatur, tempore vel occasione non data tamen, quia voluntatem & affectum exequendi per charitatem gerit, perinde iustificatur corā Deo, ac si omnia exequutus fuisset. Docet Paulus cætera omnia vitia per vnam charitatem deuitari, cæteras quoque virtutes eius beneficio comparari. *Charitas* (inquit) *patiens est, facit vt aduersa omnia toleremus. Benigna est,**

Tract. 13. in
Matth.

De doctrin.
Christ. lib. 1.
cap. 16.

1. Tim. 1.

Jacob. 1.
Lib. de perfect.
iustit.

Rom. 13.

1. Cor. 13.

est, opera misericordie, & omne elemosynarum genus operatur. *Charitas non emulatur* (cæret inuidia) *non agit perperam* (cæret malicia & improbitate) *non inflatur* (cæret vanitate & superbia) *non est ambitiosa* (contenta suo loco, humilitatem generat) *non quarit quæ suæ sunt* (auaritiā & cupiditatem expellit) *non irritatur* (māuetudinem docet, iram fugat) *non cogitat malum* (cæret omni iniqua suspitione, candore plena) *non gaudet super iniquitate* (alieno malo non delectatur, sed cōparitur potius) *congaudet autē veritati* (gratulatur alienis bonis, & particeps ut corū) *omnia suffert* (siue ex Dei proni-dencia, siue ex diaboli & hominū malitia immissa mala) *omnia credit* (suauiter se submittes iugo fidei) *omnia sperat* (quæcumq; bona promisit Deus, quia diffidere amanti non potest amās) *omnia sustinet* (expectans in patientia laborū mercedē.) *Charitas nunquā excidit*: sempiterna virtus est, quæ & hic iustos facit, & in cælo beatos ornat. Merito dilectio Legē impleuit, merito in hac duplicitate tota Lex pendet, & Prophetæ. *Cum autem sint duo præcepta* (ait sanctus Angustinus) *in* De Trinit. lib. 1. cap. 7. *quibus pendet Lex, & Prophetæ dilectio Dei & proximi non im- merito Scriptura plerumque pro utroque vnum ponit: siue dilectionem Dei, sicut est illud, Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum: siue dilectionem proximi, sicut est illud, Omnis lex in vno sermone impletur: Diliges proximum tuū sicut teipsum. Sed hoc ideo, quia qui proximum diligit, consequent est, vt Deum diligat. Ex vna eadēque charitate Deum proximumque diligimus; sed Deum propter Deum, nos autem & proximum propter Deum. Hæc ille. Satis quidem erat dixisse. Dilige Dominum Deum tuum. In hoc enim totum est. Si enim verè diligitur, diligitur vbicumq; inuenitur, in seipso, in proximo, intus & foris, sursum & deorsum, longè & propè. Si mel dulce est, dulcis est fauus, si mel diligit, & fauam recepitaculum mellis. Sed mel propter seipsum diligitur, fauus propter mel. Et si fortè videris fauam melle carentem, doleas vacua esse receptacula, & cupis ibi mel esse quod diligit. Ita & Deum dilige, quia dulcedo est ipse, & bonitas, & veritas: Proximum autem dilige, quia receptaculum est dulcedinis, bonitatis, & veritatis: & hoc in ipso dilige, & propter hoc ipsum. Quod si istis vacuum inueneris, doleas, & opta, vt ista mereatur accipere. Propter hoc autem & proximus amari præcipitur, vt per charitatem Dei ipsam bonum diligas: per charitatem proximi, bonum quod diligit, proximo non inuideas, sed quantum in te est, procutes potius.*

De Trinit. lib.

1. cap. 7.

Rom. 7.

Rom. 13.

Hugo de S. V.

lib. 1. in hunc

locum.

Simile.

Proximus pro-

pter Deum di-

ligitur.

*Simile.**Mat. 24.**Simile.**Chrysol. Homil. 19. ad Hebr.**Simile.**Laurentius In-
str. de disciplin.
& perfect. mo-
nast. cap. 32.**Similia.**Homil. 7. ad
Coloss.*

Ita sanè tota Lex implebitur. Stare enim cum hoc amore nullus terrenus, carnalis, iniquus, aut inordinatus amor potest. Quam admodum enim, decrefcente umbra, crescit calor, & crescente minuitur, sic decrefcente amore temporalitatis, crescit fervor charitatis, & è converso eo crescente minuitur, iuxta illud Christi: *Abundabit iniquitas & refrigeret charitas multorum.* Alterum alterius causa est. Ratum ubi charitas animum possedit, iniquitati locus esse non potest. Sicut enim in via publica contingit, si quis inivium eius apprehendat, recta via ducitur, & non habet opus ut manu ducatur, sic etiam in charitate tantum arripere principium, & statim manum ipsa tibi praebens te deducet & dirigit. Qui volunt domos & palatia construere, primò student in imo supra petras, vel super stabile solum fundamenta locare, & postmodum reliquas ædificiorum partes suis locis & temporibus ordinare, quatenus firmato fundamento, cetera ædificanda feruentur. Quale enim fuerit cuiusque rei fundamentum, talis erit eiusdem perseverantia & latus. Idem in spiritali fabrica vsu venit. Qui absque sui detrimento, & aliorum scandalo spirituales in seipso domum Deo ædificare proponit, veræ charitatis fundamentum in seipso ante omnia iacet, & firmiter collocatis demùm poterit congruis temporibus ac modis sibi & aliis utilis esse. Adeò à sola charitate tota Lex pendet, ut sine ea totius Legis amplissima cognitio nihil ad salutem valeat. Apponit Christus omnia: *Quam admodum in navi etiam si magna sint instrumenta, nisi fuerint subligacula, nihil proderunt, & in domo nisi colligationes & contignationes: & in corpore etiam si magna sint ossa si non fuerint nervi & compagines, nihil proderunt, ita quaecumque quis habuerit rectè facta, aut sapienter inuenta, inania erunt omnia, nisi una adsit charitas, quæ est vinculum perfectionis, id est, vinculum omnia perficiens, & quo omnia coalescant, ut perdurent. Sicut cuiusque ætatis in homine diversæ sunt functiones, & iuxta annorum cursum cresunt & vites, infans enim aliena manu ducitur, puer per seipsum ambulat, iuvenis sui iuris esse incipit, vir generationi aptus familiam alit, senescens prudentiâ acquirit, atque ita demùm maturus fit: sic charitas tenerum adhuc animum informat, ut peccatum fugiat, primùm ex timore pœnæ, mox ex amore virtutis; postea Dei normam clariùs animo patefacit, & ad eius amorem atque unionem inflammat: postremo in Dei amorem totum animum rapit, ut dicere cum sponsa beata possit:*

Introduxit

Introduxit me Rex in collaria sua. Hæc est virtus, efficacia, perfectio charitatis. Sicut in illa tota Lex pendet & Prophetæ. Denique quam sit vnus charitatis Lex multiplex, vide diuini Gregorij.

*Moral. lib. 10.
cap. 6. & 7.*

EVANGELIUM DOMINICÆ

XVIII. POST PENTECOSTEN.

ASCENDENS Iesus in nauiculam, transiit fretavit, & venit in civitatem suam. Et ecce, offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Videns autem Iesus fidem illorum, dixit paralytico: *Confide fili. Remittuntur tibi peccata tua.* Et ecce, quidam de Scribis dixerunt intra se: *Hic blasphemiat. Et cum vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius, dicere, Dimittuntur tibi peccata tua: an dicere, Surge, & ambula? Ut autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Videntes autem turba, timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.*

P E R T O P E moralis huius Evangelij.

1. *Ecce, offerebant ei paralyticum, iacentem in lecto.* De cura proximorum, & charitate iuvandi necessitates eorum.
2. *Videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico.* Charitatis erga proximum remuneratio.
3. *Confide fili.* De fiducia peccatorum in Christi misericordiam.
4. *Remittuntur tibi peccata tua.* Peccata morborum & aliarum calamitatum causas esse.
5. *Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris.* De peccato cogitationis solo animo & voluntate concepto.
6. *Glorificauerunt Deum, qui dedit talem potestatem hominibus.* De honorando sacerdotio ad Dei gloriam, qui talem ei potestatem dedit.

1. *Ecce, offerebant ei paralyticum iacentem in lecto.*

LO C U S moralis, de cura proximorum, & charitate iuvandi necessitates eorum. Hunc locum etiam frequenter tractauimus, tamen hic, loco proprio, & quia vix huius doctrinæ quotidianus est, aliqua addemus, prout Deus dabit. Insignis horum charitas fuit, qui (ut D. Lucas scribit) *querentes eum inferre & ponere ante Christum, nec inueniunt.* Luca 2.

tes qua pars illum inferrent pra turba, ascenderunt supra telum, & per regulas summiserunt eum cum lecto in medium, ante Iesum; Feracis erat haec charitas, & cura diligens, & sicut à Christo plenissime remunerata, sic à quolibet Christiano studiosè imitanda. Non differunt donec Christus exeat. Non verentur multitudinis impedimentum. Non detrectant laboris magnitudinem. Si nobis aliquis iniuriatur, & perdicem allatam comedere iuvat, serui & ministri non cessant donec inueniatur. At proximo uolito, rebus necessariis indigenti, vix quisquam est qui subueniat. Cooperari vero ad salutem animae proximi, seu à recta fide aberrantis, seu in via morum miserè collabentis, & ad Christum proximum adducere, sicut isti suum paralyticum duxerunt, istud

Calamitas publicorum causa, proximi correptione neglecta.

De Cuius Dei lib. 1. cap. 9.

Tres cause neglectae correptionis.

- 1.
- 2.
- 3.

verò non nisi pastorum aut sacerdotum esse putatur, si tamen illorum. Qua in re vehementissime falluntur & aberrant ipsi. Sanè calamitatum publicarum, quibus boni cum malis a qua sorte inuolui videntur, hoc vnum praecipue causa est, quod boni malos, quibuscum versantur, non corripiunt, emendare, in viam salutis reducere, ad Christum pertrahere non contendunt. Sic D. Augustinus, ingentem illam vrbis Romae, totius Italiae per Gothos, suo tempore, vastationem, neglectae prox. morum salutis & correptioni attribuit. Sic enim scribit: *Quis tandem facili reperitur, qui eosdem ipsos, propter quorum horridam superbiam, luxuriam, & auaritiam, atque execrabiles iniquitates & impietates, Deus sicut minando praedixit, conterit terras, & regna subuertit, sic habeat, ut habendi sunt, sic cum eis viuat ut cum talibus viuendum est.* Plerumque enim ab eis docendis, admonendis, & corripiendis male dissimulatur: vel cum laboris peger: vel cum os eorum coram verecundamur offendere, vel cum eorum inimicitias deuitamus, ne impediatur & noceant in istis temporalibus rebus, siue quas adhuc appetit nostra cupiditas, siue quas amittere formidat infirmitas: ita, ut quamuis bonis vita malorum dissimulet, & ideo cum eis non incidunt in illam damnationem, qua post hanc vitam talibus preparatur, tamen, quia propter praedicta peccatis eorum damnabilibus parcunt, iure cum eis temporaliter flagellantur, quamuis in aeternum minime puniantur. Haec ille. Moxque sapientissimus Doctor, ubi causas omnes, quae iustae esse possunt non corripiendi proximum (ne vanis excusationibus locus esset) explicauisset, dicens: *Si propter ea quisque obiurgandis & corripiendis male agentibus parcat, quia oportunitus tempus inquiris (vbi non negatur, sed differunt legiti-*

gitimè iuuandi proximum officium) vel eisdem ipsi maneat, ne deteriores ex hoc efficiantur (modò iustus ille metus sit, & certa ratione iustus) vel ad bonam vitam & piam erudiendos alios impediatur infirmos, & premant atque auertant à fide (id est, ne scandalum magis quam adificatio sequatur, ne sic eradicentur zizania, ut simul laedatur triticum,) non videtur esse cupiditati occasio, sed consilium charitatis, his (inquam) exceptionibus explicatis, addit. *Illud est culpabile quòd hi qui dissimiliter viuunt, & à malorum factis abhorrent parcunt tamen peccatis alienis, qua docere & obiurgare debent, dum eorum offensiones cauent, ne sibi noceant in rebus temporalibus, dum delectat lingua blandiens, & humanus dicit, & reformidatur vulgi iudicium & carnis excruciatio vel peremptio, hoc est, propter quadam cupiditatis vincula, non propter officia charitatis. Non mihi itaque haec videtur parua esse causa, quare cum malis flagellantur & boni, quando Deo placet perditos mores etiam temporalium poenarum afflictione punire. Flagellantur enim simul, non quia simul agunt malam vitam, sed quia simul amant temporalem vitam.* Haec Augustinus. Agnoscere nunc licet, horum temporum calamitates publicae ex qua patrim radices nascantur: Boni cum malis, Catholici haereticis, casti cum impudicis, iusti cum rapacibus, sobrii cum ebriis, liberales cum auaris, bello, fame, peste, aliisque communibus malis acerrimè flagellantur, quia malos ad Christum adducere, haereticos nascentes reprimere, impudicos, rapaces, ebrios, auaros, iusta obiurgatione & correptione in virtutis viam reducere, boni Catholici, casti, iusti, sobrii, & liberales neglexerunt. Timonis illud fuit memorabile dictum. Rogatus cur omnes odisset: *Malos, inquit, odi, quia mali sunt, bonos odi, quia malos non oderunt.* Quae verba, si de perfecto malorum odio dixit, quod est naturam amare, sed vitium odisse (ut alibi explicatum est) & odendo corripere, corripiendo emendare, nihil sanctius dici potuit. Haec enim est vera proximi charitas, ut paralyticos nostros ad Christum abducamus, non in sua paralyti dissimulando, conuiuendo, nobis ipsis, & labori vel honori vel eodem modo nostro parcendo & consulendo eos relinquamus.

Ad malum si quis tendat, statim adiuuatur, & ut celeritè cadat, à multis propellitur. Nondum Siba finem his verbis imposuerat, *Non est nobis pars in David*; quum statim omnis populus eum securus est. Cùm Abimelech regnum Israel usurparet assuerunt illi statim omnes inopes, & vagi, &

Apophebeg-
Ma.
Maximus in
Sermo. 11.

Ad malum omnes iuuant.
Exempla.
1. Reg. 11.
1.
2.

Indic. 9. totus populus Sichem, *vt septuaginta fratres suos super unum lapidem interficeret.* Cum perdidit Adonias regnum paternum, vivente adhuc patre Davide, inuadere vellet, in eius auxiliū venerūt Abiathar & Ioab, magnates & principes viri Abiathar contra patrem rebellante, *toto corde uniuersus Israel sequutus est eum.* Quamuis, quā generalis, quā repentinus contra optimum Regem in malum consensus! Cum Ierusalem, post captiuitatem Babylonicam, reedificari cœpta esset, omnes circumquaque gentes, vt opus impedirent, conuenerunt. Contra quos iratus Deus, dixit per Prophetam: *Ira magna ego irascor super Gentes opulentas, quia ego iratus sum parum, ipsi vero adiuuauerunt in malum.* Hæc videlicet impiorū promptitudo est, vt se mutuo ad malum iuuent. Nostram circa proximos ad bonum iuuandos tepiditatem & ignauiam isti condemnant. Inter alia Spiritus sancti dona fidelibus impartita, etiam hæc enumerat Paulus: *Necessitatibus sanctorum communicantes. Qui exhortatur in exhortando.* Docet esse opus speciale, & charissima seu gratiam Spiritus sancti fructum nostrorum (hos enim sanctos vocat) necessitatibus manuum adiutricem porrigere, non secus ac nostræ essent. Sic enim iis communicamus, seu communes cum nostris facimus. Docet charisma Spiritus sancti esse exhortari fratrem ad opus pietatis, & ad Christum adducere. Quo quique sanctior, & Spiritu sancto plenior fuit, eo in hoc charitatis genere, clarius excellit. Exempla quedam in alia Dominica protulimus. Nec vlla maior sanctorum laus aut consolatio, quam plurimos proximorum in causa salutis promouisse. Sic Apollolus, ad Thesalonicensis a se conuertos: *Quia est nostra spes, aut gaudium, aut corona gloria! Nonne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum estis in aduentu eius? Quemadmodum Dux, qui ad pugnam milites induxit & formauit, post adeptam victoriam coronatur, quali eius potissima causa, sic qui alios omni officio & studio ad pietatis tramitem capessendum induxerunt, maximā a Deo coronam consequuntur. Qui docet filium, laudabitur in eo.* Ab alia parte caue diligenter hærcsim Caini, dicebat Deo: *Nunquid ego sum custos fratris mei?* Eadem eorum omnium mens & sententia est, qui fratrum suorum peccata, miserrimas necessitates, nihil ad se pertinere putant. Sed huiusmodi homines, qui charitatis viscera non lentiūt, ablaclauit Deus, & a misericordie suæ herbis repulit, iuxta illud Prophetæ: *Ablaclauit eā Deus, quia erat absq; misericordia.* Idæos sanè adhuc

adhuc carnales, & angusto corde, vt opera charitatis & misericordie exercerent, communis tantum nature admonuit. *Esaias 9. Carnē, inquit, tuā ne desprexeris.* Et tamen hæc vna ratione non permotos grauius castigat, repellit, ablaclat. At verò Christus, vt nos ad ea prouocet, docet nos, quicquid proximo indigenti efficij prestamus, id totum ita acceptum se habere, ac si ipsius personæ præstitum fuisset. *Quod uni, inquit, ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Quanta nos igitur manet castigatio, quos talis & tanta consideratio nihil mouet? Sanè sanctus Dominicus, vir in lucrâdis Deo fratribus, & ab heresi atque impietate tenocandis, tota ferè vita occupatissimus, dicere solebat, quum efficaciam eius in conuertendis peccatoribus multi mirarentur, se in Charitatis codice plus didicisse, quam in Scripturis. Sicut dæmon in homines exercet odium, quod in Deum non potest, sic è diuerso verus Christianus in proximis iuuandis studium impendit, quia Deum iuuare non potest. Maximè quum Christus, qui Deus est, se ipsum in laborante proximo iuuari, in cibato famente cibari, in vestito nudo vestiri, in excepto hospite excipi, in vilitate captiuo visitari, claris verbis edixerit. Vide plura de hoc argumento, in Dominica 11. post Pentecosten, text. 1. & in aliis locis illic annotatis. Manet firmum & immobile illud superni Iudicis decretum: *Qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur & vobis.* Vide plura Dominica 16. post Pentecosten, text. 5. & locis illic annotatis.

2. Videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico, &c.

Lo c v 2 moralis de prompta & ampla charitatis erga proximum remuneratione. Christus hoc loco nō solum paralyticum sanat, vt tollens lectum, surgat & ambulet, quod solum petiisse & desiderasse videntur, tam qui paralyticum portabant, quam ipse paralyticus, verum etiā ad primū conspectum benignissimè alloquitur, *filium* vocaus: deinde bono animo esse iuber, dicens; *Confide fili.* mox maximo beneficio afficit, *peccata remittens:* ac demum postremò corporis sanitatem cōfert. Hoc autem totum charitati erga proximi salutē, quam isti portatores exercuerūt, Christus retribuit. Et si enim hūc nōmnet Euangelista, non charitatem; tamen nec hæc fides sola erat, sed per charitatem illustrè egregiè operans, nec nisi propter opus charitatis adiunctū, per quam charitatem fides perficitur, vt Apostolus docet. hoc duplex beneficium Christus

Exempla.

1. Iam. 4.

2. Exod. 33.

3. 4. Reg. 1.

4. Esai. 37.

6. 1. Reg. 18.

7. Mat. 10. 1ob 4.

8. Aug. de Civit. Dei. lib. 10. c. 10.

Christus cōtulit, vt in altero nostro Promptuario latē ostendimus; vbi etiam, quare fidem nominauerit Euangelista, non charitatem, explicatum dedimus. Solet Dei bonitas, non pro operū nostrorum exiguitate, sed pro sue beneficētie magnitudine, charitatis nostrā in proximū opera, pia & sancta desideria, vel remunerare, vel adimplere. Regulus apud diuum Ioānem, salutē sibi petebat tantū: sed Dominus & salutem filio dedit, & patri fidem, quā non petebat. Moyses petiuit à Domino, vt suam gloriā videre illi cōcederet: ipse verò pollicetur vniuersa bona sua se illi ostensurū. Tres reges pugnaturi contra Moab, petierunt ab Elifaeo, vt rogaret Dominum pro pluuia; quibus dixit Dominus in manu Elifaei: *Hæc dicit Dominus, Alueni reprobitur aquis, & libetis vos, & familia vestra, & cūcā animalia vestra. Parumq; est hoc in conspectu Domini: super tradet etiam Moab in manus vestras.* Orante pro populo suo Ezechia rege, respōdit ei per Esaiam Prophetam Deus: *Nō intrabit ciuitatem hæc rex Assyriorum, & nō iaciet ibi sagittam, & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu eius aggerem.* Tota hæc promissio erat de laudanda vrbe obfatione, & de nullo inirendo detrimento: quod totum erat à rege orante expetitum. At verò præter hæc omnia, *egressus est Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorū cētum & octoginta quinque millia.* Plura huius rei exempla vide in Dominica 5 post Pascha, text. 1. Tobie quanta esset erga fratres suos concaptiuos charitas, nūc verbis cōsolando, nūc rebus iunādo, & caesos sepeliēdo, tota eius vita declarat. Quāto verò miraculo Deus illi vitum reddiderit, quomodo filiū eius ex longa peregrinatione saluum reduxerit, & longam demum ac prosperam vitam eius charitati retribuērit, eandem historia commemorat. Abdias, Isabele impia Prophetas interficiēte, centum ex eis speluncis abditos, pauid. Vnde & ipse dono prophetie illustratus, quarto loco censetur in catalogo duodecim Prophetarum. *Qui enim Prophetam accipit, mercedem Prophetæ accipiet.* Beati Iob charitas erga proximos, his verbis ab vno amicorum eius predicatur: *Eco docuisti multos, & manus lassas roborasti, vacillantes confirmauerunt sermones tui, & genua tremētia confortasti.* Hic autem post probationē à malis liberatus, duplicia omnia à Domino accepit. Sanctus Paulinus, Nolanus Episcopus, ex maxima charitate, vt vnus viduæ filium iuuenem captiuum à Vandalis liberaret, post omnes fortunas suas in aliis liberandis ciuibus exhausit, seipsum barbaro pro iuene captiuum dedit, cuiusq; hor-

to colendo vt mancipium seruiuit. Sed paulo post à barbaro agnitus quis & quantus esset, omnium ciuium suorum, qui adhuc captiui supererant, liberatione dōnatus, ad episcopatum nō minori cum gaudio quā gloria, reuersus est. Nec dissimile exēplum est Sæctuli Nurtæ provincie Abbatis, qui vt diaconum suum à Longobardis latronibus captum redimeret, seipsum pro diacono (quem ad colloquium admissus fugere compulerat) à Longobardis trucidandum deposuit. Sed ne tanta charitas sua præsentī mercede careret, quum iam gladio sciendus exclamaret, *Sanctè Ioannes, sene manum ferientis,* ipsaque manus his immota maneret, non vitam modò suam miraculo seruata accepit; sed & barbaris miraculo attonitis, omnes quotquot præterea habebant captiuos, liberos secum, donatibus barbaris, abduxit. Sanctus Bernardinus, grauissima peste Senis grassante, quum omnibus diu ex pura charitate ministraret, tum sanus atque incolumis seruauerit, tum postea in sanctissimum Minoritarum Ordinis Reformatorem (adhuc enim laicus erat) euasit.

3. Confide fili.

LOcus moralis de firma fiducia in Dei bonitate, & Christi fiducia in Dei misericordia collocanda. Hic enim dulcissimus Iesus videns fidem illorum qui paralyticum in lecto ante pedes eius dimiserant, prima statim voce, & filii vocat hominem miserum; & cōfidere, certamq; animo spem concipere iubet, & eodem tractu remissa illi esse peccata affirmat. Vno & eodē verbo Christus & misericordiam ingentem exercet, & suę misericordie fiduciam docet: licuti sagittarius arcum tendens, scopum que dexterè attingēs, & suam artem exercet, & eandem spectatores, vel discipulum puerum docet. Misericordia Christi & fiducia in eandem totum Euangelium est plenum: nos que in variis iam Dominicis de vtraque tractauimus. Hic tamē aliqua dicēda sunt, prout Deus dabit. Est hæc enim peccatoribus in primis necessaria doctrina; non vt in peccato perseverantes, de Christi misericordia præsumāt, quod hæretici hodie suos docēs, per solam suam specialem fidem iustificantem, & per certitudinem gratiæ, quę duo nihil aliud sunt, nisi præsumptio de Dei misericordia, & de Christi promissionibus, absque vlla vitæ integritate aut emendatione, quam sine peccato esse nunquā posse, eo que mortali, & ex narata sua dōnante, iidem dogmatizant, sed vt à peccato resurgē-

Gregor. dial. lib. 3 ca. 1.

Gregor. dial. lib. 3 ca. 17.

In vita eius apud Suriam, tom. 3.

miseritordia.

Simile.

Domin. 12. post Pentec. text. 1. & alijs ibi annotati.

Lo cus contra hæreticos.

furgētes, & fide ac charitate ad Christum accedentes, spē statim certam atque fiduciam de remissione peccatorū, aliisque Christi gratiis & beneficiis concipiant. Sic enim huic paralytico dictum est, *Confide, &c.* non quum domi suę maneret, nihil Christum querens, & nihil ad sanitatem consequendam promouens, sed quum se etiam in lecto ad Christum defertū, & quidem propter confertam turbam ē summo lecto per regulas loco motas dimitti fecit. Hac tum eius, tum cū portantium fide perspecta, hac eorum qui portauerunt charitate visa, hac cooperatione feruenti anregressa, iubet confidere Christum, filium vocat, & peccata remittit. Preparaciones & cooperaciones nostras ad Dei beneficia comparanda necessarias omnino esse, in aliis iam Dominicis semel atque iterū ostensum est. Illis ergo ex parte, & pro posse nostro præstitis, vox Christi perpetua est peccatori penitenti insonans, *Confide fili.* Neminem leges in Euangelio neq; à Christo, neque ab Apostolis vocatum fuisse filium, nisi hunc paralyticū tanto studio ad Christi pedes delarum, & mulierem fluxum sanguinis passam, quæ per turbam irrepit, vt sumbriam tantūm vestimenti Christi tangeret. Adeo quosuis & quantoscunq; peccatores (hi enim duo graues peccatores nobis representant) ingenti compunctione & acri dolore conuersos, magnoque seruore & studio ad Christi pedes prostratos, in sinum recipit Christus, peramanter in cordibus corū dicens *Confide fili.* Nam post peccati odium ac dolorem vehementem. Dei bonitatē cum eius dilectione animo cōplecti, moxq; spē veniæ concipere, ordo penitentię Christianorum docet. Vide vt Scriptura hanc de Dei misericordia fiduciam commendat. *Benedictus vir qui sperat in Domino. & erit Dominus fiducia eius. & erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas; & non timebit cū venerit aestus. & erit solum eius viride, & in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum.* Amplificare hæc singula Concionator poterit. Christus de suis in eum sperantibus dicit: *Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant.* Hec ingens fiducia bonitatis & misericordię Dei sic sanctos armavit, vt quiduis arduum à Deo petent, & petentes obtinerent. Diuus Basilus pro femina quadam, quæ horrenda sua peccata in charta descripta & consignata ei tradiderat, scribilitur orans vt pro ipsa Deum oraret, his verbis orās: *Domine tu solus hoc prestare potes: Quia enim totius mundi aufers peccata, etiam huius vnius anima haud*

*Dmn. 3. Aduē.
10x. 4. Dom. 3.
post Epiph. 10x. 5.*

Matth. 9.

Ierem. 17.

Ierem. 10.

*Exempla.
In vita eius
per Anapula-
cium. Sur.
1000. 1.*

1.

difficiliter potes abolere peccata. Omnes enim iniquitates nostræ apud te numeratæ sunt, misericordia autem tua neque dimittitur, neq; inuestigari potest; sic pro femina exorauit. Sanationes in Euangelio per Christum omnes huic fiduciæ de bonitate & potentia Christi concessæ sunt, vt in * alio loco ostensum est. Qui in hac fiducia misericordię diuinæ vacillarunt, duriores Dei vindictam senserunt. Sedit aliquando apud stratum Lydvvinæ virginis, ex morbo decumbentis, sacerdos quidam satis bonæ & honestæ famæ. Sedebant ibi & cōplures alij. Erat tum ibi vas sinapi plenum: & cū sermo haberetur de pœnis purgatorij, dixit tandem illi sacerdos: Vellem liceret mihi tot annis degere in locis purgatorij, quot sunt in hoc vase sinapis grana, modo certo conitaret me postea saluum fore. Ad hæc Lydvvina respirans, respondit: Quid est domine quod loqueris? Quid ita parum fidis diuinę misericordię? Si scires qualis sit purgatorij locus, & quas ibi dent pœnas: animæ, nequaquam ita loquereris. Non diu post moritur ille sacerdos; & amicis de statu animæ eius cum Lydvvina conferentibus, illa ait: Bene habet anima eius propter suam probitatem: sed melius fuisset ei, si viuens plus fiduciæ collocasset in virtute passionis Christi, & mitior quoq; purgationis in eum lata esset sententia. Quod totum illa ex reuelatione didicit, vt erat virgo sanctissima, & à prima ætate vsque ad vltimum spiritum per triginta & amplius annos lecto affixa, & perpetuis doloribus exercita, sicq; purum aurum probata.

Sed & in quibusq; aduersis firma in Deū fiducia, fortissima semper armatura est. Cuius rei illustre exemplum præbuit in se sanctus Columbanus, multorum monasteriorū Pater celeberrimus. Huic, quum in eremo versaretur, incidit cogitatio, vtrum potius eligeret hominum iniuriam perpetui serarum læuitiam sustinere. Quæ cogitatio quum illi importuna esset, eumq; vehementer vigeret, crebrò frontem signo crucis armans, atque orās, intra se ait, prestare bestiarum ferocitatem absque aliquo peccato, quàm hominum rabiem cum damno animarum perpetui. Cū hæc animo volueret, conspicit duodecim aduentare lupos, & dextera lævaq; medium ipsum cingere. Attamen manet immotus, atq; dicit: *Deus in adiutorium meum intende, &c.* Accedunt lupi propius, oraq; sua ad eius vestimenta adiungunt. Sed quum ille constans permaneret, interritum relinquunt, & per saltum peruagantur. Plura huius rei exempla vide

** In Prompt.
Cub. Dom. 17.
post Pentec.
In vita eius
apud Surinam,
par. 2. 5. 1. tom. 7.*

2.

*3.
In vita eius c. 8.
apud Surinam
tom. 6.*

*Domin. 4. post
Epiph. 20x. 4.*

in

in alia Dominica. Nam de hac fiducia in Dei bonitatem, & contra diffidentiam circa Dei providentiam & misericordiam, iam decimò dicimus. Vide Dominie. 6. rex 4. post Pentecost. & loca illic annotata, posteaq̄ue Domin. 14. post Pentecosten, text. 5.

4. Remittuntur tibi peccata tua.

Morbora cau-
sa peccata.

Jean. 5.
Tribulationū
causae variae.

1.
2.
3.

Exempla.

Hester 14.
Peccatis no-
stris nostra
mala impu-
tanda.

1.
2.
3.

Locus moralis de peccatis, morborum & aliorum malo-
rum causis. Christus enim hoc loco tanquā peritissimos
medicus, morbum paralytici sanaturus, causam morbi &
radicem prius tollit, peccata eius remittit, quae causa morbi
fuerant. Sic apud Ioannem infirmum illum, qui per triginta
octo annos ad piscinam iacuerat, quum Christus sanasset,
ait illi: *Vade, & noli amplius peccare, ne quid tibi deterius con-
tingat.* Morbi quidem, & aliae calamitates, alias interdum
ob causas à Deo immittuntur, vt vel ad Dei gloriam, sicut
de cæco à natiuitate Christus dixit, quod neque illo, neque pa-
rentes eius peccauerunt, vt cæcus fieret, sed vt manifestaretur
gloria Dei; vel ad iustorum probationem & laudem: vt de
sancto Iob, Tobia, & multis aliis in Scriptura clarum est.
Attamen vt plurimum morbi, persecutiones, bella, fames,
pestis, & aliae calamitates non nisi ex peccatis nostris or-
tum accipiunt: atque ira vniquemque de se, suisque affli-
ctionibus cogitare par est, etsi de aliorum calamitatibus
aliter sentire, & magis ad probationem & coronam, quam
propter peccata & vindictam illa à Deo iniecta esse, iudica-
re debemus, ne in temerario contra proximum iudicio
graniter peccemus. Sed ad nostra mala quod atinet, non
nisi nostris peccatis ea imputanda sunt. Quando tyrannus
ille Aman populum Dei voluit euertere, conuersa ad Domi-
num Hester regina, dixit: *Peccauimus in conspectu tuo, ideo
traditi sumus in manus inimicorum nostrorum.* Non in regem
Assuetum, non in superbum Aman, sed in sua suorumque pec-
cata, illud imminētis stragis periculum reiecit, non illos, sed
se & sua peccata accusauit. Sanctus Tobias; quum Iudaei ca-
ptiui traherentur in Ninive à Salmanasar Assyriorum rege,
videns tanta mala populi sui, conuersus ad Deum, dixit: *Quo-
niam nō obediui tibi, traditi sumus in direptionem, & capti-
uitatem, & mortem.* Non crudelitati aut cupiditati barbari
regis, sed suis suorumque peccatis totum assignat. Sic sanctus
Daniel, post septuaginta annorum captiuitate Babylonicam,
persecutionem tantā, tam prolixam, nō ipsi persecutoribus, sed

sed suis, suorumque peccatis imputat. Propter peccata (inquit) *Daniel. 9.*
nostra & iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem, & populus
tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum. Deni-
que filij Israël, quum adhuc sub Iudicibus agerent, quoties
à varijs tyrannis oppressi, sua peccata, quae verae oppressionis
causa fuerant, agnoscentes, ad Deum confugerent, libera-
bantur. In qua peccati confessione perseverantes, sic à Deo
exaudiebatur. *Filij Israël (ait Scriptura) peccatis vespisibus im-
pientes, noua, fecerunt malum in conspectu Domini, & seruiuerunt Iudic. 10.*
idolis, &c. Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus
Philistim, & filiorum Ammon: afflicti sunt, & vehementer op-
pressi per annos octodecim, &c. Et clamantes ad Dominum, di-
xerunt: *Peccauimus tibi, quia dereliquimus Dominum Deum
nostrum, & seruiuimus Baalam.* Quibus locutus est Dominus:
Non addam vt ultra vos liberem. Ite & inuocate deos quos ele-
gisti, ipsi vos liberent in tempore angustiae. Dixeruntq; filij Israël
ad Dominum: *Peccauimus. Redde tu nobis quicquid tibi placet:
tantum nunc libera nos.* Haec illi, moxque per Iephre liberati
sunt, Nompe meminerant quod illis Moyſes praedixerat, sola
peccata populi in causa esse, quod à Deo derelicti, in manus
Gentium traderentur. Sic cum Moyses: *Nisi audieris vocem Deut. 28.*
Domini Dei tui, percutiet te pestilentia & morbus, scabies quoque
& prurigo. Seruiet inimico tuo, quem immutes tibi Dominus in
fama, & siti, & nuditate, & omni penuria. Quid, quod ipsi
etiam hoc non ignorarunt, vita huius calamitates ex vio-
latis peccatis nasci? Quum Iona in Tharſis fugiente, magna
oriretur in mari tempestas, nauis ipsi homines gentiles di-
ligenter inquirunt, quis ex ipsis per scelus aliquod suū tantae
turbationis causa esset. Venite (inquirunt) & mittamus sortes, Iona 1.
& sciamus quare hoc malum sit nobis. Quumque cecidisset
Iona super Ionam, dicunt ei: *Iudica nobis, cuius causa malum
istud sit nobis: quod est opus tuum?* &c. Agnoscent aliquod pec-
catum Iona huius tempestatis causam fuisse.

Certe morborum causas peccata esse, Scriptura clarè do-
cuit, dicens de Deo: *Incepit quoque per dolorem in lectulo, & causa peccata,*
omnis ossa eius marcescere facit. Ezechias rex, quum ex ingēti
morbo conualuisset, agnosceus propter peccata sua eo se af-
flictum fuisse, sic cecinit: *Ece in pace, id est, in sanitate iam* *Esaia 37.*
*collata, amaritudo mea amarissima, de qua prius dixerat: Re-
cogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anima mea. Tu
autem eruisi animā meam vt non perires, proiecisti post tergum
tuum omnia peccata mea.* Sciebat enim, nisi remissis prius pec-
catis

catis suis, sanitatem tanto miraculo consequi se non potuisse. Propter peccatum non debet venerationis circa venerabilem Eucharistiam, dicit Corinthiis Apostolus: *Propter hoc inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.* Moxque addit: *Si nos ipsos diiudicemus, conatentes & punientes peccata nostra, non utique iudicemur.* Dum iudicamur autem a Domino corrigimur, ut non cum hoc mundo dominemur. Hoc ita insitū & firmū habuit Ecclesia, morborū causas peccata esse, ut tandem lege tulerit Papa Innocentius, in Concilio generali Lateranensi, ut medicus agrotum visicans, non prius ei medicamenta corporis subministrer, quam spiritali suo medico peccata confessus fuerit. Avicennae quidem, Galeni, & vulgariū medicorum sententia est, ne agrotis tristitia nuntiatur. Sed qui hoc docuerunt, nunc in inferno ardent, & per hanc animae incuriam alios ed secum pertrahunt. Verō Christiano peccatorum expiatio, aut res tristis esse non debet, aut si tristis est, satius fuerit, corpus ex aliqua tristitia periclitari, quam animam retenta morbi causa certo perire. Certè, sicut ex eadem terra, ex qua argentum depromitur, si in caecabo aqua ebulliente igni apponatur, plumbum quoque educitur, quia terra ipsa decocta, partim sursum ascendit in superficie natas, & sic argentū, partim verò deorsum descendit, & ex ea sit plumbum, ut scribit Plinius: eodem modo, quum terrā hanc, & lutum corporis nostri, Deus igne agrotudinis, aut eiusus tribulationis decoquit, pars eius in ima descendit, & per impatientiam & cordis duritiem deterior fit, quales sunt reprobi & impij; pars eius sursum se erigit, & Dei manum salutatem agnoscit, utque argentum, adeoque aurum purissimum, quales sunt electi & homines. Sic quidam ex Patribus, adolescenti agrotato, salutem à se noscenti, respondit: *Rem tibi necessariam cupi auferri. Si enim aurum es, per ignem probaris; si ferrum es, rubiginem amittis.* Sed & sancta Brigitta, quum pro Algotio Dominicano, doctor Theologo, qui iam senex, orbitate oculorum, & calculi doloribus cruciabat, Deum precaretur, responsum accepit: *Ille stella micans est; nec expedit sanitato corporis obscurari animam eius.*

Simile.

Sanè, sicut aqua de se nullum habet saporem, acquiratamen vel ex ratione terrae, per quam transiens percolatur, vel ex calore solis desuper, qui vel dulcedinem inducit, elevando subtile eius, & humidum aëreum quod pingue scit admiscendo, ut in staniatili, vel salfedine imbuit totum eius

terrestre

terrestre comburendo, ut in vasto mari: sic omnis tribulatio, ipsaque corporis agrotudo, per se res indifferens est, nec ullam habet ex se, nisi ex animi ipsius habitudine, vel tristitiam, vel consolationem, vel bonum, vel malum, sed sit patienti, aut dura, tristis, acerba, calamitosa, atque adeo perniciosa, ex ratione terrae per quam transit, ex ratione terreni hominis, nec nisi terram, & terra bona concupiscentis animi (illi enim molestissima sunt omnia quae corporis voluntatem interpellant) aut iucunda, grata, laeta, utilis, & meritosa, ex ratione divini amoris, quo animus supernè accensus, non tolerat tantum aquanimitè, sed & accipit perlibenter, quaecunque Dei manus in eo operatur. Hic enim divini amoris calor, tum terrestrem omnem patientis affectum per saltam & amatam de peccatis contritionem comburit atque exhaurit; tum in spem veniae, meriti, ac gloriae animum elevans, mediante humili ac sancta patientia, ingentem animo dulcedinem ac consolationem adfert.

Hinc fit, ut tribulationum expertes, in suis peccatis obdurari maneant. Sanctus Ieremias, exponens causam cur Moab populus impius scelera sua nunquam reliquerit, ait: *Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requievit in se cibis, nec transfusus est de vase in vas, & in transmigrationem non abiit: dicitque permansit gustus eius in eo, & odor eius non est immutatus.* Docet ideo illum populum in suis perpetuè sceleribus persistisse, quia nec captivus abductus est, ut filij Israël, nec vlla adversa fortuna exercitatus. Quemadmodum enim vas praeter odore aut liquore semel perfusum, eundem semper retinet, nisi fecibus omnibus eiectis, & aqua calida decoctum, vel etiam flammis adustum, novo liquore imbuatur: sic animus peccatis assuetus non respiscet, nec novum saporem induet, nisi aliqua bona tribulatione decoctus atque adustus, nova & saniora consilia accipiat. Facit nempe Deus in peccatoribus lucrands, quod peritus piscator in capiendis hamo piscibus. Nam ut ille longa arduine piscando, ubi escam piscis magnus acceperit, non statim illum violenter ex aquis extrahit, ne vel esca nondum satis altè in stomachum demissa hamum excutiat, vel etiam sua magnitudine, & recenti adhuc robore, filum abrumpat, sed escam quidem totam devorari, & hamum altius insiggi, piscemque ipsam, ut ab hamo se extricet, diu in aquis eluctari & fatigari permittit, posteaque fatigatum iam, & penitus hamo coësum,

c 2 piscem

Cor. 11.

De panit. & remiss. cap. Cui infirmi tu nu. 12.

Simile.

Natural. hist. lib. 12.

Exempla. Granar. 200. 1. de Sanctis. pag. 71. Apud Surinm, 1707. 4. p. 129.

Tribulatio pro ratione subiecti operatur.

Exemplum. Fertilis Ierem. 48.

Simile.

Aliud.

Tribulatio peccatoribus necessaria,

piscem molliter & faciliter ad ripā trahit: sic omnino Deus homines peccatores pro sua ineffabili bonitate piscaturus. & ex peccati limo ad salutis aeternae ripam educaturus, escam quidem illis proponit, aeternae gloriae praemium; sed ut illud arripiant, salutarem timorem aeternarum poenarum velut hamum subijcit, ut partim gloriae desiderio accessi, partim diuino timore capti, peccata deserant. Sed quia ex affectionum prauarum aquis, quibus peccator immergitur, statim educi non potest, nec tam cito vetetum suum excutere, ut diuini timoris hamus altius pectori infigatur, & tenacius adhereret; varijs eum tribulationibus Deus exerceat, quae timorem iustitiae diuinae vehementer animo incuriunt, maxime corporis aegritudo grauis, aut amittendae vitae periculum, ut istis diu fatigatus atque vexatus, Deique timore altissimè impresso concussus, gloriaeque, & alterius vitae desiderio totus inflammatus, ita facile, nulloque negotio, viam virtutis capessat, iuste ac sanctè vitam deinceps instituat, sanitati redditus, qui alioqui prosperis rebus vltus, & Dei timorem facile deponeret, & alterius vitae gloriam citò negligeret. Sunt ergo ut remedia peccatorum afflictiones, sic causae afflictionum peccata. Simulatque exierunt filij Israel mortuo Iotada sacerdote, sub rege Ioas idola colere, & vetos Dei Prophetas interficere, & inter alios Zachariam Iotadae filium qui iussu regis inter templam & altare interficiendus dixit: *Videat Dominus, & requirat: statim euoluto anno ascendit contra Ioas exercitus Syria, venitq; in Iudam & Hierusalem, & interfecit cunctos Principes populi, atque vniuersam praedam miserunt Regi in Damascum.* Et certè cum per medicum venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quòd deliquissent Dominum. Deum patrum suorum. In Ioas quoque ignominiosa exercere iudicia. Contra aduersus filios Israel in deserto, nec Balac rex Moab quicquam mali facere, nec Balaam propheta eius quicquam maledicere potuit, quia non erat tunc idolum in Iacob. Est nempe peccatum, sicut gladius in corde & sicut serpens in sibu, sicut venenum in stomacho, sicut atro in domo. Vulnerat naturam, mordet conscientiam, extinguit charitatem, expoliat omni Dei fauore donisque gratuitis. Vnde propheta Regius: *Propter iniquitatem corripuisti hominem, & tabescere facisti, sicut aruam, animam eius.* Quod Achior de toto populo Iherosolimitico fideliter Holophero terulit, dicens: *Quotiescumq; praeter ipsum Deum suum alterum coluerunt, dati sunt in praedam & in gladium.*

Exemplum,

2. Paral. 24.

Num. 24.
Similia.
Peccatum
quid.

psal. 38.

Iudic. 3.

IN DOMIN. XVIII. POST PENTEC. 405
gladium, & in opprobrium: quotiescumque autem permittuerunt se recessisse à cultura Dei sui, dedit eis Deus cali virtutem resistendi: hoc & in quolibet fidei verum est, cuius non minorem curam Deus habet, quam totius illius populi, qui typus fidelium erat, habuit. Quotiescumque praeter Deum suum alterum colunt, iusti & electi Dei, alicui peccato mortali consentientes, (hoc est enim alterum Deum colere, ut alibi ostensum est) grauius à iusto & amante Domino corripuntur, ne cum hoc mundo impiorum, impuniti in hac vita, damnantur in perpetuum. Aegritudine igitur, aut qualibet accedente calamitate, primum remedium est, ut omnis peccati affectu deposito, Deo nostro reconciliemur.

5. *Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?*

Locus moralis de peccato cogitationis, solo animo & voluntate concepto. Pharisaei enim hoc loco à Christo arguuntur, quòd intra se dicebant, *Hic blasphematis, quòd sola cogitatione malè sentirent, & de facto seu verbis eius, secus iudicaret quam par erat. Aded displicet Deo vel iniqua cogitatio, cù aliqua deliberata prauitate cõiuncta, etsi nec verbo, nec opere foris adhuc se exerat. Clamat propheta: Laua à malitia cor tuum ò Ierusalem, ut salua fias. Vsq; quo morabuntur in te cogitationes noxiae? Non increpat eo quòd veniant, sed quia morantur cogitationes malae, quia primi motus cogitationum in peccitate nostra nō sunt, ut alibi ex sancto Augustino dictum est. Vnde & alius propheta: Vt qui cogitatis inuile, & operamini malum in cubilibus vestris. In luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum. De cogitationibus loquitur ita deliberatis, ut in proximam lucem protrahat, & in opus prauum deductae fuerint. Nempe origo omnium malorum, cogitationes malae sunt. Qui in illis se oblectat, celeriter in opus impium, & Dei maledictionem fertur. Vnde sapiens: Qui bonus est (intentione scilicet & desiderio) hauriet gratiam à Deo: qui autem confidit in cogitationibus suis, peruetis scilicet imptè ager. Hoc alij verbis Christus dixit: Si oculus tuus nequus est, totum corpus tuum tenebrosum erit: si cogitatio & intentio improba est, tota actio peccati erit, & opus tenebrarum. Et iterum: Ex corde exeunt cogitationes malae, homicidia, adulteria, fornicationes, &c. Vide hac de re plura Dominica 5. post Pentecost. text. 2. & Paulo superius Dominica 16. text. 5.*

Cogitationis
peccata.

1. Cor. 11.

1. Ierem. 4.

Mich. 2.

Prav. 12.

Matth. 6.

Matth. 12.

Simile.

Cogitationes facile implent.

Aliud.

Simile.

Moral. in Job. 11. 3. 4. 23.

Luxuria cogitationum.

Sicut aliqui non diu facile fiunt, sed difficulter solvuntur, ut in serico filo videmus, quod propter sui subtilitatem celeriter trahitur, & facillime constringitur, & ex eadem causa difficillime solvitur: sic cogitationum peccata facillime contrahuntur, hominemque incautum ingenti reatu celeriter constringunt, sed non tam facile excutuntur, ut in odio, amore turpi, superbia, invidia, quotidiana docet experientia: quae celerissime suscipiuntur, sed difficillime deponuntur. Tanto cautior & circumspetior quisque debet esse, cui semel pravo affectui morem animo gerat. Quemadmodum enim in papyru albam si litura cadat, non ita vnaquam facile abraditur, quin aliqua macula relicta inhaereat, maxime si paulo atrius & crassius atramentum fuerit, sic atra, & spurca, & odiosa cogitatio, amoris turpis, odij, invidiae, superbiae, si altius animo semel insederit, non nisi magno studio & labore sic excutietur, ut aliquam sui labem animo tamen post se non relinquat: quas labes peccati reliquias, veluti ligni assulas, aut ferri ramenta in vulnere inflicto relictas, Theologi vocant. Ibi ergo maxime obseruare peccatum oportet, ubi nasci solet. Si a domo mentis, vel ad momentum domina ratio discedit, quasi absente domina cogitationum se clamor velut garrula ancillarum torba multiplicat. Vbi autem ratio ad mentem redierit, vel si in ea stabilis & fixa manet, omnis confusio tumultuosa quiescit, & quasi ancillae ad iniunctum opus totae cum silentio conuertuntur. Vnde Sapiens. Qui conturbat domum suam, possidebit ventos, Proverb. 11. Qui mentem malis cogitationibus perturbat, aditum priebet demonibus. Quomodo autem siue luxuriosus, siue odio flagrans, siue avarus, siue superbus & ambitiosus, densos in corde cogitationum tumultus volunt, & iuxta illud Iob, adfiscant sibi solitudines, vide elegantem & prolixam explicationem D. Gregorium in Moralibus, ubi sic scribit: Omnes qui vel illicita appetunt, vel in hoc mundo videri aliquid volunt, densis cogitationum tumultibus in corde comprimuntur: dumque desideriorum turbas intra se excitant, praeteritam mentem pede misera frequentationis calcant. Alium namque iuri se luxuria subdit, atque ante mentis oculos schemata turpium perpetrationum fingit: & cum effectus non tribuatur operi, hoc crebrim agitur intentione cogitationis, Voluptatis perfectio quaritur, & concussus eruerit amarus, hinc inde & sollicitus, & excrucians, ne casu non vaguissima expletionis rimatur. Atque itaque hac quasi quondam populum patitur, quae in soleptis cogitatio-

cogitationum tumultu vastatur. Alius ira se dominio stravit, & Ira tumultus, quid in corde, nisi iurgia, etiam qua desine, peragit? Hic saepe praesentes non videt, absentibus contradicit, intra semetipsum contumelias profert & recipit, receptis autem durus respondet, & cum qui obuiet, nullus adit, magnis clamoribus rixas in corde conponit. Turbam itaque hic intus sustinet, quem pondus vehementer inflammata cogitationis premit. Alius iuri se avaritia tradit, & Avaritia strepitus, fastidians propria aliena concupiscit. Hic plerumque concupita adipisci non valens, diem quidem in otium, noctem vero in cogitationem versat. Torpet ab vili opere, quia fatigatur illicita cogitatione. Consilia multiplicat, & sinum mentis cogitationum inuentionibus lauius expandit. Peruenire ad concupita satagit, atque ad obtinenda haec, quosdam secretissimos causarum mortuus querit. Qui mox ut in causa aliquid subtile inuenisse se alit, iam se obtinuisse quod concupierat, exultat: iam quid etiam adepta rei adungat, excogitat: atque quomodo in meliori statu debeat excoli, pertrahit. Quam qui iam quasi possidet, mox insidias inuidentem considerat, & quid contra se iurgij moueatur, pensat, & exquirat quid respondeat: & cum rem nullam teneat, iam in defensione rei quam appetit, vacuus litigator elaborat. Quamuis enim nihil de concupita ve ceperit, habet tamen in corde iam fructum concupiscentiae, laborem rixa. Alius se tyrannidi superbia subijcit, & cor miserum dum contra homines erigit, vitio sub sternit. Honoru sublimiu insulas appetit, exaltari successibus exquirat: totumque quod esse desiderat, sibi apud semetipsum in cogitationibus depingit. Iam quasi tribunali praesidet, iam sibi parere obsequia subditoru videt, iam ceteris eminet, iam alijs mala irrogat, alijs qua irrogauerint recompensat. Iam apud semetipsum stipatus cunctis, in publicum procedit, iam quibus obsequiis fulciatur conficit, qui tamen hac cogitans solus reperitur. Iam alia conculeat, alia subleuat: iam de conculeatis satisfacit odys, iam de subleuatis recipit fauores. Qui iugiter tot phanta maius toridi inprimis, quid aliud ista quam somnium vigilans vidit? Qui tot rerum causas quasi fingit, tolerat, nimirum intrinsecus natas, ex desiderijs turbas portat. Hoc totum astu diaboli fit, qui operatur in filijs dissidentia, & a prauis desiderijs & cogitationibus suos conquietere nunquam desinit. Sicut enim sus (ve scribit Plinius) interdum viginti filios parit, & quattuordecimque omnes deuorat praeter primum, & primo primam mammillam dat: sic diabolus quamuis in homine multa vitia, quasi multos filios pariat, tamen quia prima omnium radix in corde est, eiusque praua intentione, ubi hanc sua pri-

Superbiae pl. inflama.

2. Thess. 2.

Natural. hiber. lib. 2. cap. 20. Simile.

mogenitam perpetuò alar atque confuet, de ceteris peccatis & actibus vitiosis parum tape sollicitus est, vt in hypocritis, superbis, malucolis, inuidis maximè apparet: quorum externi actus sanctorum sunt, sed quod intus est, totum ferret, & abominabile coram Deo est. Hanc igitur cordis humani corruptelam quasi castrum diabol' occupat, & hominis dominium tenet. Vnde beatus Gregorius: *Si semel cor intentione corrumpitur, sequentis actionis medietas & terminus ab hoste callido securè possidetur. Quoniam totam arborem sibi ferre si actus conspicit, quàm venen dente in radice vitiauit. Debet igitur primò & ante omnia cor reformari, deinde exteriora opera, vel emendari vel ordinari poterunt. Sicut enim aranea, fracta tela, non egreditur ad venandum, nisi prius illa reformata, quam semper à medio incipit reparare, nihil extremà reputas, quàm diu medium fractum manet: eodem modo animà per peccatum vitiatam vt reformes ac redintegres, à corde incipiendum est, totusque peccati affectus deponendus, cogitationes & mala desideria penitus excutienda. Sic enim exteriora tua opera facile correxeris, atque in iustitiæ tramitem direxeris. Vnde Christus Pharisæis: *Pharisæe ecce, munda prius quod intus est calcis & purp'isid, vt fiat id, quod deforis est, mundam.**

Moral. lib. 3.

Simile.

Math. 23.

Simile.

Cordis custodia.

Iibr. 3.

Quemadmodum quando castrum Principis ab hoste impugnatur, nec pacificè cum eo transigere Princeps potest, sed vi & armis defendendus locus est, prima cura esse debet, attentè cõsiderare, si qui in ipso suo castro sint qui pacem urbeunt, & hosti faueant innox; illos penitus eiicere, aut etiam è medio tollere; deinde verò castrum fortiter munire, & diligenter clausum tenere continet: eodem modo agendum nobis est, vt castrum animæ nostræ (quod perpetuò impugnat diabolus, caro, mundus, nec pacem cum illis habere, in hac militia dum sumus, possumus) ritè ac debitè custodiat. Ante omnia prospiciendum est, ne qui intus in corde lateant hostes, praua desideria, corruptæ cogitationes, intro missæ per consensum diaboli suggestiones. Hæc enim omnia pacem animæ turbant, cū hoste conspirant, & animæ haud dubiè insidias struent, negotiū facessent, perniciè machinabuntur, & si intus domicilium ponere petmittantur, castrū nostrum hosti tradent. Sic suadet Apostolus: *Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitati discredèdi à Deo vno. Hoc enim prodicionis initiū, & per dicionis nostræ exordium est. Omne cor malum cõsentiens in peccatū,*

incredulum est, proditoriū est, discedendi à Deo consilium cepit, vt eo relicto, diabolo carni, mudo adhareat. Primum igitur malitia cordis, per bonā contritionem apprehendenda est: quo præstito, illa statim per confessionē eliminanda, & per satisfactionē plectēda: vt ea facta iustitia, bona deinceps sit sensuum custodia, & diligens virtutū operatio: quia per hanc anima munitur, sicuti per illam clauditur. Certe sicut *Similia.* fons lutolus, quouis iacto lapide facilè turbatur, limpidus vero & arenosus non turbatur; & sicut corpus exulceratum, quouis tactu aut impulsu læditur, sanum non; & sicut arbor, vitiatæ radicis ac putrefactæ, quouis vento deiecitur, stabillis autè & firmæ radicis arbor vix vilo vento subuertitur: sic cor hominis iam corruptū cupiditatibus, auaritia, & ambitione, exulceratū prauis affectibus, odio & liuore, vitiatū luxuriæ desiderijs, quouis mundi tentatione, quouis diaboli suggestionē, quouis carnis obiecta illecebra turbatur, corrūpitur, depranatur. Accurata igitur & arcta debet esse cordis custodia. Sicut oculos palpebræ, os labia, aures lana, manus chirothecæ, aurū arca clausa custodie, vel naturæ ductu, vel artis industria: sic cor cogitationū puritate & innocentia seruandum, & ab omni externa iniuria protegendum est. Vbi primum *Lucæ 22.* cor Iuda intrauit satanas, ad prodèdum Christum, (seclus ab orbe condito maximè infandum) statim exiit.

Enimverò sic se res habet. Qui toto corde Deum diligit, tota anima, tota mente (quod superius explicatum dedimus) propter cordis puritatē nulli peccato consentit, sicuti qui ad *Similia.* scopum iaculatur, vt punctum attingat, brauiūmq; reportet, in illud solum toto intuitu, totaq; intentione fertur. Eodem enim modo, qui Deum ante conspectū cordis perpetuò gerit, ita illum vnū intuetur, diligit, amet, obseruat, vt nullus in animum cuiuscunq; prauitari aditus patere queat. Sicut enim in specia hominis si vnū radatur supercilium, quàm promptissimè nihil corpori, & quàm multum detrahatur pulchritudini, quia non mole constat, sed parilitate ac dimansione membrorum: sic in actione virtutis, si vel vna praua cogitatione animum à Deo auertas, parum in actione, sed multum in prauitate peccatū est, quia virtus ex tota causa consistit, nec operis magnitudine, sed ordine æstimatur. Est enim virtus ordo amoris. Quare, qui vel modicum Dei oblitus, & ab eo oculos animūque auersus, ad alia cõtuenda diuertit, in omne nefas, totiusq; salutis dispèdium præcepit fertur. Appositè D. Gregorius: *Holocaustum Deo dare, & totam mentem igne com-*

Similia.

Lucæ 22.

August. de Citi. Dei, lib. 12. c. 22.

Anim' à Deo.

Moral. in Job 16. cap. 16.

2. Reg. 4.

Allegoria.

Job 1.

Sacerdotium honorandum.

1. Reg. 10.

punctionis accendere, ut in ara amoris cor ardeat, non potest, nisi qui prius quæ cogitationes ad opus prodant, intrinsecos suos motus sollicitè circumspectis frenat. Unde rectè inopinata morte extrinsecus Ithobeth dicitur quem & Scriptura sacra non in domo ostiarum, sed in stratum habuisse testatur, dicens: Venit et filij Remmen, Rechab & Baan, ingressi sunt feruente die domum Ithobeth, qui dormiebat super stratum suum meridie. Ingressi sunt autem domum & ostiaria domus puri am triticum obdormiuit, sumentes spicas tritici, lateenter ingressi sunt, & percusserunt eum in inguine. Ostiaria triticum purgat, cum mentis custodia discernendo virtutes à vicijs separat. Que si obdormierit in mentem propriam domini sui, insidiatores admittit, quia cum discretionis sollicitudo cessauerit, ad interficiendum animum malignis spiritibus iter pandit. Qui ingressi spicas tollunt, quia mox bonarum cogitationum germina auferunt, atque in inguine ferunt, quia virtutem cordis, delectatione carnis occidunt. Nequaquam verò Ithobeth iste hac morte succubaret, si non ad ingressum domus mulierem, id est mollem custodiam ad motus aditum deputasset. Fortis namque, viridisq; sicut præpositis foribus cordis debet, quem ne negligentia somnus opprimat, nec igni, raucia error fallat. Vnde bene & Ithobeth appellatur, qui custode femina hostilibus gladijs nudatur. Ithobeth quippe vir confusionis dicitur. Vir autem confusio est, qui sorti mentis custodia munitus non est: quia dum virtutes se agere existimat, (vt omnis hypocrita, ambitiosus, auarus, inuidas, qui vitijs suis virtutem prætexunt) subintrat vitia nescientem necant. Tota itaque virtute munitus est aditus mentis, ne quando eam insidiantes hostes penetrant foramine neglectæ cogitationis. Hæc Gregorius. Hoc sanctus Iob fecit, qui consurgens diluculo, offerebat holocausta per singulos filios suos, dicens: Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis. Qui de cordibus filiorum sic sollicitus fuit, de suo magis erat. Hanc eius diligentiam imitari debemus.

6. Glorificauerunt Deum, qui dedit talem potestatem hominibus. **L**ex moralis de honorando sacerdotio ad Dei gloriam, qui talem illis potestatem dedit. Sicut enim turba hoc loco Christum honorarunt, Deo gloriam dantes, qui dedit talem illi potestatem, vt in terris peccata remitterent sic omnes fideles sacerdotiam à Christo institutum honorare debent, Deum glorificantes, qui sacerdotibus nouæ Legis talem potestatem dedit, vt quorum remiserint peccata, remittantur eis, & quorum retinuerint, retenta sint. Talis sanè & cauta

tanta hæc potestas est, vt nec Angeli in calo, nec ipsa beata Virgo mater Christi, in terris eam exercere permittantur, sed soli Apostolorum in Ecclesia Apostolica & Catholica successores, quibus hanc potestatem amplissimam dedit. Sunt autem hoc nomine honorandi sacerdotes, vt Deus in illis glorificetur, qui talem illis potestatem dedit. Cum imaginem bene exacteque depictam videmus, & laudamus, ipsum profecò artificem magis laudamus. Cum Iudæi Christo maledicerent, damoniacum eum, & Samaritanum vocantes, hanc iniuriam Patri, qui eum misit, illatam fuisse docet, dicens: Ego demonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, & vos inhonoratis me. Ego non quero gloriam meam, est qui quærat & iudicet. Docet in ipsius doctrina, eiusque obedientia, Deum Patrem honorificari: in eius contemptu Deum Patrem grauius offendi, qui Filij sui gloriam quærat, & negantes iudicat. Sic alibi dixit, etiam suos ministros & futuros sacerdotes includens: Qui recipit me, recipit eum qui misit me. Sic ait Pater in Filio, sic Dei Filius in suis ministris glorificari vult, quia sicut Pater misit Filium in mundum, sic & ego (ait ipse) misit vos. Vtique non secus vt audiatur & honoretur, quam vt doceant quæ præcepit illis, aut pro nomine eius patiantur: non secus ad debitum à subditis honorem, quam ad magistrum officium: non secus ad gloriam, quam ad crucem. Pharao, rex Ægypti, non solum voluit ipsi Ioseph potestatem dare, vt ad iuuem eius vniuersa Ægyptus moueretur; nec solum ipsemet eum honorate, donans illum regio annulo, & imponens digito illi, verum etiam iussit, vt hoc ipso honore ab vniuerso populo afficeretur, iubens vt omnes coram eo genu flecterent, & præpositum esse scirent vniuersa terra Ægypti. Nabuchodonosor, audita somni sui de statua admirabili expositione, adorauit Deum, dicens: Verè Deus vester, Deus deorum est, & Dominus regum reuelans mysteria. At voluit præterea ipsum quoque Daniele honorare. Vade sequitur: Tunc Rex Daniele in sublimi extulit, & constituit eum principem super omnes provincias Babylonis. Sic Deus ad suam maiorem gloriam suos in re maxima ministros honorari vult.

Qui Christum diligit (ait sanctus Chrysostomus) qualis qualis tandem sacerdos sit, ipsum quoque diligit, quoniam per eum tremenda mysteria consecutus est: Baptismum & eucharistiam, peccatorum remissionem. Dic mihi, si cupidus visendi regias auro multo splendentes, & lapidum pretiosorum splendora vndiq; coruscantes, inuenires eum qui claves haberet, is autè rogatus abs te con-

Simile.

1. Reg. 8.

Math. 10.

1. Reg. 17. Miles sacerdotum.

Exemplum.

Gen. 41.

Dan. 2.

Homil. 10. in 1. ad Thim.

Sacerdotalis potestas per se honoranda.

festum

festum illas referret, introq; se mitteret, an non illum pra omnibus honoraret an nō a quō ut oculos tuos diligeres? Sacerdos vero tibi calum aperuit, & illum nec amas, nec amplecteris? Si uxorem habes, an non eum qui tibi eam conciliavit, omnium maxime amantia si Christum amas, si amas regnū celorum, agnosce eos, per quos illud habes. Quapropter dicit Apostolus: Propter opus eorum pacem habete cum illis. Hęc ille. Ait quippe ibi Apostolus, & verbis efficacissimis hortatur: Rogamus vos, fratres, ut noueritis eos (non quidem simplici scientia, qua carere nō poterāt, sed affectuosa cognitione) qui laborāt inter vos, & praesunt vobis in Domino, & monent vos, ut habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum. Opus quippe pastoris & sacerdotis est multa maiestate plenū: consecrare corpus Domini; regenerare Deo mortuos: remissionem peccatorū dare. Vnde iterum diuus Chrylostomus: Si videntes viri alicuius seculari dignitate insigni familiarem operam dauimus, ut quantum possibile est, illi prestemus obsequium, cogitantes quod, qua illi fiant, eius domino accedant, & quod illi familiaris, ubi significat rit patrano suo, maiorem nobis apud eum fauorem conciliet, multo magis hoc erit apud vniuersorum Dominum. Nam si quis in vulgarem aliquem & abiectum benignitatem & cōpassionē declarari, Dominus que sunt sibi propria faciens, promittit se in regnū introducturum eos qui aliquid boni ei fecerint. Hęc ille. Nempe si in extremo iudicio remunerat eos Christ⁹ amplissimē, qui vni ex minimis eius opus misericordie impedierint, quanto magis remunerabit eos, qui maximos eius, illiq; officio ac munere coniunctos, debito amore complexus, & honore prosequutus fuerit: Quod ne quis dubitaret, disertē prędixit bonus Magister: Qui recipit Prophetā in nomine Prophetę, mercedem Prophetę accipiet.

Adde his, quod vocatio & potestas ipsa summo honore digna est. De qua sic Chrylostomus: Rex aliquis, si cui ex subditis suis honorem hūc impartitus fuerit, ut potestate habeat, quoscumque velit, in carcerem coniciendi, & eosdem rursum relaxandi, nimirum beatus ac mirandus omnium iudicio fuerit. At vero, qui a Deo tanto maiorem accepit potestatem, quanto calum terra pretiosus est, quanto etiam anima corporibus praestā, hūc utāne vilem a Deo dignitatem nonnullis accepisse videri debet? Vide plura apud eandem eodē libro, qui totus serē in hoc argumento est. De hac re etiam diuus Clemens: Videntur multi, qui loquuntur verbum veritatis, & qui illuminant animas hominum, similes esse radijs solis, qui ut processerint, & apparuerint mundo,

1. Thess. 5.

Homin. et in
Gen. 5.
Simile.

Matth. 23.

De Sacerdot.
lib. 3.

Simile.

Lib. 1. Regum.

mundo, celari ultra, aut occultari nullatenus possunt, dum non tam videntur ab hominibus, quam videre omnibus praesant, Glorificandus ergo Deus ab omnibus Dei seruis, qui talem potestatem dedit hominibus, etiam eorum conferuis. De hac materia tam in vna aut altera Dominica multa diximus, que in hunc locum conferri poterunt. De vera & indubitata remissione peccatorū per Ecclesie sacerdotes facta, & a Christo accepta, in altero Promptuario Catholico contra hereticos disputatum est. Dominica in Albis, & in hac praesenti.

Domin. 3. post
Epioph. text. 4.
Dan. Pass. text.
4. Domin. 13. post
4. Pentec. text. 4.

EVANGELIVM DOMINICÆ XIX.
POST PENTECOSTEN.

LEQVEBATVR Iesus principibus sacerdotū, & Pharisæis in parabolis, dicens: Simile factum est regnū celorū homini Regi qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos, vocare inuitatos ad nuptias: & volebat venire. Iterum misit alios seruos, dicens: Dicit inuitatis; ecce prandium meum parauit, tauri mei, & alticia occisa sunt, & omnia parata: venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiatorem suam: reliqui vero tenuerunt seruos eius, & contumelios affectos occiderunt. Rex autem cum audisset, iratus est, & misit exercitus suos, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succedit. Tunc ait seruis suis: Nuptia quidem parata sunt: sed qui inuitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, & quoscumque inueneritis, vocate ad nuptias. Et egressi serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos: & impletae sunt nuptia discumbentium. Intrauit autē Rex, ut videret discumbentes: & vidit ibi hominē non vestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodo huc intraisti, non habes vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit Rex ministris: Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

Matth. 22.

414 PROMPTVARIUM MORALE
PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. Qui fecit nuptias filio suo. De ineffabili beneficio per incarnationem Filij Dei humano generi collato.
2. Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & noluerunt venire. De peruersa hominum voluntate, suæ incredulitatis & damnationis causa.
3. Verum misit alios seruos, dicens: Omnia parata sunt. De Dei benignitate ac prouidentia circa salutem hominum, ad nostrum in eum amorem inflammandum.
4. Illi autem uerterunt, & abierunt. De ingratitude & negligentia humana circa causam salutis æternæ.
5. Alii in uillam suam, alii uero ad negotiationem suam. De rerum temporalium amore inordinato.
6. Reliqui uero tenuerunt seruos eius, & uinculis affectus occiderunt. De impietate & crudelitate persecutorum fidei, pietatis, & Ecclesiæ.
7. Rex autem, cum audisset, iratus est, & misit exercitum suum, perire ut uinculis illos, & ciuitatem eorum succendit. De certâ & infallibili iustitia ac vindicta Dei contra omnes fidei Catholicæ persecutores.
8. Amice, quomodo huc intrasti, non habes uisum nuptialem? Contra pseudo-christianos, & nostri temporis politico.
9. Ligati manibus ac pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium. De pseudo-christianismo, & maxime politico.
10. Multi enim sunt uocari, pauci uero ueligi. De paucitate saluatorum, locus ad timorem uillis.

1. Qui fecit nuptias filio suo.

Incarnationis
Dominicæ be-
nefictum.

Iuan. 1.
Ephes. 1.

Locus moralis de ineffabili beneficio per incarnationem Filij Dei humano generi collato. Nuptiæ enim quas Deus (qui homo Rex hic uocatur, quia hominum Rex amantissimus est) fecit Filio suo unigenito, & ad quas uocat inuitatos, sunt illa admirabilis unio & coniunctio hypostatica Filij Dei, cui natura & carne humana, quando *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Tunc enim facti sunt Deus & homo, duo in carne una; duæ naturæ in una persona. Tunc etiam facti sunt Deus & humana natura per gratiam adoptata in filios Dei, non duo in carne una, ut in matrimonio carnali; sed duo in spiritu uno, per coniugium spirituale, quod *Sacramentum*, seu *mysterium magnum*, merito Apollolus uocat, in *Christo & in Ecclesia.* Ex hoc enim matrimonio, ex his nuptiis inter Filium Dei & omnes electos, non minus acta coniunctio per copulam & unionem spiritualem, inter Deum & animam sibi desponsatam facta est; quam inter uirum & feminam per copulam carnalem fieri solet.

Huius

IN DOMIN. XIX. POST PENTECOS. 415

Huius autem coniunctionis, huius desponsationis cum Deo, Nuptiarum harum nuptiarum Filij Dei beneficia, dotes, munera, honores, gratiæ, infinitè multo maiores & ampliores sunt. Primum, quod quot receperunt eum, inuitati ad has nuptias, *dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui erant in nomine eius.* Deinde, *de si filij, & heredes heredes quidē Dei, coheredes autē Christi.* Rursum, ut boni filij essemus, non fide tantum, & uno quodam gradu, sed charitate quoque & perfectas uniri: *misit Deus Pater spiritum Filij sui in corda nostra, in quo clamamus, Abba Pater.* Accipimus enim per hanc desponsationem nostram cum Deo per Christum, spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus *Abba Pater.* iam uero accepto hoc spiritum promissionis, seu reponisio per Christum Apostolis suis, & Ecclesiæ suæ, cum in sermone uicimo post Cænam in hoc, tu, quin ad Patrem ascenderet, iubens suos expectare in sancta ciuitate, *donec induerentur uirtute ex alto, hoc inquam, accepto spiritu, id est, diffusa charitate in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis, (spiritum enim promissionis, est ignita charitas, quam in die Pentecostes Apostoli acceperunt, nos in Baptismo, & Confirmationis sacramento per manuum impositionem accipimus) habemus plenam hereditatis in corde nostro, & testimonium spiritus in nobis quod sumus filij Dei.* Per hanc enim charitatem *compatimur Christo, ut conglorificemur ei.* Per hanc charitatem Deus manet in nobis, & nos in eo. Per hanc charitatem sumus unus spiritus cum Deo. *Qui enim uidet Deo, unus spiritus est.* Per hanc charitatem seruamus mandata Dei. *Qui enim diligit me, sermones meos seruabit; et seruantes ea, salui fiamus. Si enim uis ad uitam ingredi, serua mandata.*

Ad has nuptias inuitauit humanum genus Deus, à Inuitatio ad principio quidem orbis conditi, per hunc in Mediatorem nuptias. uenturum, mittens subinde seruos suos, Patriarchas & Prophetas, qui homines hanc fidem dacerent: postea uero, *occisus iam tauris & altilibus, immolata uictima Filij Dei, & Agno occiso, qui quidem occisus fuit ab origine mundi, tum quia ita futurum Deus predestinauerat; tum quia ab eo tempore pretium eius, & uirtus ualuit habentibus fidem Mediatoris: sed nunc occiso non spe & fide tantum, sed & re ipsa, per alios seruos, Apostolos, & eorum successores, perpetuus uerbi Dei præcones, homines semper inuitat.* Omnia parata esse affirmat. *Quicquid uel ad præceden. Omnia parata sunt delictorum remissionem, uel ad salutem totius uitæ renouat.*

Nuptiarum
Filij Dei dotes.

Iuan. 1.
Rom. 2.
Gal. 4.

Rom. 8.
Ephes. 1.

Act. 1.
Roman. 8.
Spiritus pro-
missionis

Rom. 8.

1. Iuan. 4.
1. Cor. 6.
1. Iuan. 16.

Matth. 22.
Hebr. 8.

Omnia parata.

Rom. 4.

1. Cor. 1.
Rom. 8.

Hebr. 7.

Ioan. 17.
Ephes. 2.
Ioan. 15.

Ioan. 3.

Jacob. 3.

Apocal. 21.

Apocal. 19.

Hebr. 2.

Pfal. 21.

Matth. 22.

Nuptiarum carnalium & spiritualium comparatio.

renouationem, vel ad animi prudentiam, fortitudinem, patientiam, vel ad future glorie beatitudinem necessarium fuit, iam totum per nuptias Filij sui Homo Rex, Deus Pater, expeditum & perfectum dedit. *Qui enim Filium suum nobis donauit, quomodo non cum eo omnia nobis donauit?* Ipse enim factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio. Ille iam traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram. Denique, introiit pro nobis semel in sanctam, aeterna redemptionis inuenta, & propalata est sanctorum uiam: iuit parare nobis locum, ueniet & assumet nos ad seipsum. Postremò per has nuptias Filij Dei, facti sumus amici & domestici Dei, & ciues sanctorum. *Amici Dei sumus, quia quicumque audiuit à Patre suo Filium Dei, nota fecit nobis: Domestici eius sumus, quia seruus non manet in domo in aeternum, filius autem manet in aeternum: & quia Filius Dei nos liberauit, uerè liberi sumus, non serui, non hospites, non aduenæ. Ciues sumus nouæ ciuitatis Hierusalem, quæ descendit de celo (quia omne eius donum desursum est), descendens à Patre luminum, à Deo parata, ut sponsa ornata viro suo. Gaudeamus & exultemus, & demus gloriam ei, quia uenerunt nuptie Agni, & uxor eius preparauit se. Et datum est illi ut cooperiat se byssino splendenti & candido. Byssinum enim, iustificationes sunt sanctorum. Beati qui ad eam nuptiarum Agni uocati sunt. Huius ciuitatis ciues, harum nuptiarum hospites sumus. Postremò & per has nuptias Filij Dei, facti sumus incredibili dignatione fratres eius. *Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur frater ees uocare, dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis; in medio Ecclesie laudabo te. Nec per prophetiam modò hoc prædictum est, sed & in Euangelio sic Veritas loquitur, sic Filius Dei suos fratres uocat. Dicit enim post gloriosam resurrectionem suam mulieribus: *ite, nunciate fratribus meis, qui erant in Galilaam. Ibi me uidebunt. Hæc sunt incarnati Filij Dei, & desponsationis nostræ cum eo, & nuptiarum ad quas inuitamur, beneficia, dores, gratiæ, honores, munera, succedent & crasse delineata, quæ amplificabit & locupletabit studiosè Concionator.***

Sicuti in nuptijs carnalibus, est animorum unio, amicitia & consuetudo aëta, omnium bonorum communio, ordo subiectionis; sic in his nuptijs spiritualibus inter Christum & Ecclesiam, est unio spiritus, amicitia, fraternitas; est donorum & gratiarum amplissima communicatio; est denique ordo

ordo subiectionis, ut sit pax in familia. Nam *uir caput est Ephes. 5, uxoris, uxorque non diligere tantum, sed & obedire uiro debet, tantoque magis obedit, quanto sincerius diligit. Sic ut pacem habeamus cum Deo, obediendum illi est per omnia, sicut diligendus super omnia. Iam uerò matrimonij beneficium ex parte sponsi tanto illustrius est, quanto inæqualius: tanto pretiosius, quâto carius, maiorique pretio aut labore emptum: tanto beneuolentius, quanto sponsa deformior. Atqui Dei Filius humanam sibi naturam desponsans, sponsam accepit uehementer oberatam, litigiosam, nudam & pauperissimam: quia delicti chirographum contra nos scriptum erat, diabolus nos sibi iure uendicauerat, ut captiuus eius; per peccati reatum, pauperes, miserabiles, nudi, omnibus uirtutibus expoliati fuimus. Sponsam quoque accepit ualde deformem, innumeris peccatis fœdatam: accepit rebellem & proteruam, immorigeram, inobedientem: accepit denique magno pretio emptam, pretio sanguinis sui. Postremò accepit ignobilem, & maximè inæqualem. Quare illam accepturus, eximiam sibi scripsit formam serui accipiens, quum esset Dominus gloria. Vnde diuus Bernardus: *Quanti te fecit Deus, ex his quæ pro te factus est, agnosce, ut appareat tibi benignitas eius in humanitate. Quanto enim minorem se fecit in humilitate, tanto maiorem exhibuit in bonitate; & quanto pro te uilior factus est, tanto tibi charior esse debet. Sic & diuus Ambrosius: Plus Dominus Iesu debeo in ueris tuis, quibus redemptus sum, quam operibus tuis, quibus creatus sum.**

Dixit olim suis Iudæis Moyses: *Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te, ex die quo creauit Dominus hominem super terram, à summo celo, usque ad summum eius: si facta est huiusmodi res aliquando; aut unquam cognitum est, ut audiret populus uocem Domini Dei, loquentis de medio ignis, sicut tu audisti & uidisti. Sed quantum illud est, & quam exile præ nuptijs istis, quibus coactus es, audisti iam sponsa uocem ipsam sponsi & Dei sui; non in medio ignis, sed in persona propria, humana natura uestita: quâdo ipse Principium loquitur nobis, quando uerbis Dei caro factum habitat in nobis, & de plenitudine eius accepimus: quando uirgenitus de sinu Patris ipse enararat nobis: quando uox de celo intonuit; *Hic est Filius meus, in quo mihi bene complacuit, ipsum audite: quando ipse sponsus suam sponsam facie ad faciem alloquens dicit: Beati oculi, qui uident, quæ uos uidetis, &c. quando illum loquentem audimus, in quo annos thesauri scientiæ & sapientiæ reconditi**

Ecclesia sponsa deformis, oberrata, nuda, litigiosa, ignobilis, proterua, & odiosa.

Philip. 3.

Serm. 22.

In Lucan, lib. 22.

Comparatio Legis & gratiæ.

Deuter. 4.

Ioan. 1.

Ioan. 2.

Ioan. 1.

Ioan. 1.

Matth. 13.

Ca. Ioff.

1. Ioh. 1. 7.
Coloss. 2.

Emmanuel,
Deus nobiscum,
quot modis.

Ephes. 4.

Christianorum
gloria.

Galat. 4.
Rom. 9.

1. Cor. 1.

1. Ioh. 1.

Domin. infra
Ost. Nat. Ius.
D. Ioh. 1. 1.

Voluntas prava
cuique perditionis
causa.

418 PROMPTVARIVM MORALE

conditi sunt: qui quacunq; à Patre audiuit, nota facit nobis: in quo plenitudo divinitatis habitas corporaliter. Verè nò est facta huiuscemodi res aliquando: nec vlla natio tam grandis est, quæ habeat deos suos appropinquantes sibi, sicut adest nobis Deus noster. Adest nobis per naturam homo factus. Adest nobis per Spiritum sanctum suum in corda nostra missum. Adest nobis per auxilia gratiæ suæ, operâs in nobis: per amicitiam nexum manens in nobis; per sacramentum passionis suæ incorporatus nobis: per fidem nominis sui purificans corda nostra; per charitatem diffusam in cordibus nostris, accendens voluntates nostras: per magnitudinem promissionum erigens spem nostram. Denique sic adest nobis, vt per illum Deus Pater nos conuiscitauerit. & conuersificauerit, & consolare fecerit in caelestibus, vt sublimiter ac veraciter Apostolus scripsit. Sic Deus noster Emmanuel nomen eius. Sic enim per has nuptias, vt sponsa sponso, vt membra capiti, vniti atq; coniuncti sumus; vt cum Christo viuificati per gratiam, cum illo sumus resuscitandi per potentiam, vt cum illo confideamus per gloriam.

Vnde illud sequitur, vt quibus oculis Christum caelestis Pater aspiciat, eisdem nos quoque aspiciat, in quibus videlicet Filij sui & spiritum, & carnem, & imaginem contuetur: Spiritum gratiæ, carnem naturæ, imaginem conformitatis ac vitæ. Quotquot enim in Christo baptizati sumus, Christum induimus. Christum induci, conformes sumus imagini eius. Hinc fit, vt non secus pro suis Deus Pater nos habeat, quàm Filium suum. Fidelis enim Deus, & verax in verbis suis, per quæ vocati sumus in societatem Filij eius: &, vt ait diuus Ioannes, Societas nostra est cum Patre, & cum Filio eius Iesu Christo. Ad hanc societatem, amicitiam, vniõnem, & omnium bonorum cum Deo communionem, vocati sunt, quotquot per seruos, Prophetas, & Apostolos, ac præcones verbi Dei, ad nuptias Filij Dei inuitati sunt. Vide de hoc beneficio Incarnationis Dominicæ, seu nuptiarum Filij Dei, plura in alia supra Dominica. Hic locus si cui magis ad doctrinam, quàm ad mores facere videatur, tamen quia fundamentum est locorum omnium, quæ ad mores propriè pertinentia, in hoc admirabili Euangelio tractabuntur, tractari quoque breuiter & delineari debuit.

Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolabant venire.

Locus moralis de peruersa hominum voluntate, sicut incredulitatis,

IN DOMIN. XIX. POST PENTEC. 419

credulitatis, & propriæ damnationis causa, Deus quidem per gratiam, & inspirationem internam, omnes ad beatitudinem, & Filij sui nuptias inuitat; sed multos per destinatarios verbi sui prædicatores ac ministris specialiter vocat. Ex istis vocatis aliqui simpliciter credere nolunt, venite ad Deum nolunt, viam salutis carpere nolunt. De his Christus: Hoc est iudicium (mundi) Venit lux in mundum; & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem. Maluerunt in suis tenebris perpetuo delitescere, quàm ad lucem oculos aperire. De his Propheta: Pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. Non crederunt verbo eius; & murmurauerunt in tabernaculis suis, & non audierunt vocem Domini. Sicut enim Iudæi terram promissionis contempserunt, sic infideles beatitudinis ingressum negligunt: sic mali Christiani murmurant in tabernaculis suis, id est, in voluptatibus & desiderijs suis, in quibus tabernacula sua fixerunt, vt in alia Dominica dictum est, & non audiunt vocem Dei loquentis in corde ipsorum, loquentis per vocem prædicatorum suorum. Non audiunt, quia audire nolunt. Clamat Propheta: Omnes sitientes, id est, saluari volentes, venite ad aquas; & qui non habetis argentum (id est, vlla merita, vel opera bona) properate, voluntatem adhibete: emite & comedite, pretium emendi, & titulum comedendi, erit voluntas vestra: Venite, emite absque argento, id est, absque merito vllò vestro. A nobis non exigitur aliud, quàm scire, properare, venire: affectu, desiderio, voluntate ad Deum tendere. Nec pulchritudinem, nec robur, nec literas, nec ingenia, nec nobilitatem (multi enim his omnibus carent) sed solam voluntatem Deus exigit, qua nemo caret, si velit. Nihil enim tam in potestate hominis est, quàm vt velit. Et sicut voluntatem nemo cogere potest, sic nec ea careat, qui rationalis creatura est. Vocantur ad has nuptias in hoc Euangelio debiles, claudi, pauperes, ac cæci: quia omnes isti, etli viribus, sanitate, diuitijs, intellectu, & sapientia ad bene agendum carent, tamen voluntate, nisi sua propria culpa, non carent. Anima insignis Dei imagine (ut Augustinus Augustinus) illustris similitudine, habet in sese ex Deo, qua admoventur semper, aut stare cum eo, aut ad eum redire. Nec solum habet vnde respirare queat in spe veniæ, sed etiam vnde audeat aspirare ad nuptias verbi, & cum Deo inire fedus societatis. Hæc omnia facit amor, si anima exhibeat se similem Deo per voluntatem, cui simile est per naturam. Dicente Deo Cain: Si bene egeris, recipies: sin autè malè, statim in foribus peccatum

1. Ioh. 1.

Psal. 105.

Esaia 55.

Manual. cap. 18.

Genes. 4.

taum aderit, ne forte Cain (vt erat impius ac proteruus) diceret statim, in sua potestate non esse, bene vel male agere, sed illud quidem supra vires suas, hoc propter naturam praui- tatem, & diaboli violentiam, praeter suas vires esse, subiun- xit Deus: Sed subter te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Caelum timere, aut infernum demereri, in tua potesta- te erit. Venire ad nuptias, vel non venire, in voluntate eor- um, qui inuitari vocantur, situm est. Ad Deum enim quod accinet, ille vult omnes homines saluos fieri. Ille omnes inuitari, ille omnium voluntates excitat, & excitatos adiuvat. Sed ideo non veniunt impij, quia nolunt venire. Nihil aliud ha- bet homo in se vere proprium, quam amorem spontaneum, qui est totus thesaurus hominis, honorabilis, pretiosus, libe- ralis, perpetuus, & charissimus Creatori.

1. Tim. 2.

Remund. Sab. De nup. hom. dial. 2. cap. 19.

Nolle venire maximum peccatum.

Præu. 1. Similia.

Dicit apud Prophetam Deus animæ peccatrici, & venire ad nuptias nolenti: Immunditia tua execrabilis, quia mundare te volui, & non es mundata à sordibus tuis. Hæc est maxime Deo iniusta impietas, quando causa inobedientiae & peccati sola improba, peruersa, & pertinax, mala voluntas est. Pro- can, & renuistis. Ideo & ego in interitu vestro ridebo. Qui Regi per literas & nuncios expressos, subditum ad se vocanti, respondet se venire nolle, aut de facto non venit, quia non vult venire, ille omnium iudicio grauissimè in Regem pec- cat. Nuncios expressi Dei, qui cum literis eius nos vocant, sunt verbi Dei prædicatores. Qui pullus, gallina vocante, statim non venit, cito à miluo rapitur. Canis à domino vocatus, statim venit. Creatura ad Creatorem, filius ad patrem, in- firmus ad medicum, egenus ad locupletatorem suum, miser ad beatificum bonum suum non venit, quia non vult venire.

Jerem. 1.

Job 29.

Luca 10. Esau 22. Domin. v. post Pent. 10. 4. Cy. l. vi. id. anno- tati.

Ait Propheta: Apprehenderunt mendacium, & noluerunt re- uerti. Grauius conqueritur Job, & inter sua calamitatis mi- serias pro magna numerat, dicens: Seruum meum, vocaui, & non respondit mihi: ore proprio deprecabar illum. At Christus suis nuncijs, dicit: Qui vos audit, me audit. Quare iterum comminatur per Prophetam Deus: Omnes in caelo corruerit pro eo, quod vocaui, & non respondistis mihi. De hac materia vide plura in alijs supra Dominicijs.

3. Iterum misit alios seruos, dicens: Omnia parata sunt.

Dei providen- tia circa salu- tem nostram. Locus moralis de Dei benignitate ac providentia circa salutem hominum, ad nostram in eum amorem inflam- mandum. Non contentus semel misisse, qui vocarent inui- tatos

tatos ad nuptias, iterum alios seruos mittit cum nouo & ampliori mandato, vt dicant: Ecce, prandium meum parauit, tauri & altilia occisa sunt: & omnia sunt parata. Amoris li- gnum est, hospitem inuitatum venire recusantem, iterum ac secundo vocare: etsi amicum, nedum inimicum: etsi æqualem, nedum inferiorem: etsi virum bonum, nedum improbum. At omnes hic inuitati improbi erant. Omnes Rom. 1. peccauerunt, & egent gloria Dei. Dominus de caelo prospexit, vt videat si est intelligens, aut requirens Deum. Quæ sunt ido- neos mentis suæ conuiuas, honestos hospites. Omnes decli- nauerunt. Non est qui faciat bonum, non est usque ad vnum. Inuitat tamen omnes ad penitentiam, vocat ad salutem, pacem & gloriã offert omnibus Deus. Præcepit olim filijs Israël, vt si ad expugnandam aliquam ciuitatem venissent, primùm ei pacem offerrent: quam si ciues receperunt, cun- ctus populus, qui in ea esset, saluus & incolumis relinqueretur. Si verò eam non recipere, oppugnatu iubebat, & inter- fici omnes masculinum in ore gladij. Hanc legem ipse cum hominibus tenet. Omnes ad pacem, ad veniam, ad salutem, ad gloriã inuitat, vocat, iterum ac secundo compellit. La- mericus ille, qui toram Eg- ptum, Perfidem, & Aham in- horrens domuit, qui se non hominem, sed Dei flagellum esse dicebat, ciuitatem aliquam aut locum oppugnaturus, pri- mo die castra candida tendebat, secundo nigra, tertio rubra: vt qui primo die se dederent, salui cum bonis omnibus essent: qui secundum diem expectarent, luctuosam & por- nis mixtam de ditionem acciperent: qui tertio non se da- rent, interneconi ad vnum omnes darentur. Sic iste Assur, & virga furoris Domini, in medijs crudelitatis, pacis tamen & clementiæ prorsus inuicem non fuit. Atqui Deus fons bonitatis, & Pater misericordiarum, primo se- cundo, tertio die pacem offert, vocat, inuitat. Quam eius misericordiam ac bonitatem his verbis describit sanctus Chrysostomus: Auersati sumus, vocantem, & vnde quaque d- lestantem: ac ne sic quidem de nobis poenas ille suscipit, sed ac- currit ipse, ne resistentes fugientesque inhiuia: ipsi tamen ab il- lius manibus excussi, ad diabolum transfugimus. At ne sic quidem destitit ille, sed sexcentos vniuersos qui nos hortantur misit, Prophe- tas, Angelos, Patriarchas. At nos legationem non solum non ad- misimus, sed & legatos nobiscum agentes inuitia affectimus, ille au- tens nec per hoc quidem nos respicit, sed quod facere solent ij, qui vel uehementissimè cum amant negliguntur tamen, circueiens ad oes

Deuter. 20. Exempla.

Præu. 1. in lib. 2. virorum illu. 1. 1.

Himil. 1. in epist. ad Rom.

Simile.

Mich. 4.

adijt, tum in caelo, tum in terra sese manifestans, congressusque nunc cum Ieremia, nunc cum Michaa, paratus etiam cum auersarijs suis ad rationis reddenda calculos descendere: tum autem ad omnia surdos ad colloquium secum trahens, ait: Popule mi, quid feci tibi? aut quid molestus fui? responde mihi. Haec ille. Haec Dei prouidentia & misericordia, sicut veteri populo peccanti, & post idola abeunt, suscitauit Esaias, Ieremias, Ezechielis, aliisque assidue Prophetas, nec legibus Moisaicis, nec literis Dauidicis, nec sapientia Salomonis eos abunde docuisse, sat habens; sic & multo uerius nouo suo populo per haereses, per flagitia, per peccati & erroris deuia frequenter aberranti, non solum sancta Euangelia, & literas Apostolicas, quibus ad fide errantes ad pietatem peccantes reduci possent, suppeditauit ac reliquit; uerum etiam per omnes aetates pastores, doctores, Athanasios, Augustinos, Ambrosios, & alia Ecclesia lumina dedit, qui semper inuitatos utcumque nolentes ac reluctantes, ad nuptias caelestes studiosè uocarent: quod & nostra haec aetate inter tot haeresum portenta, & flagitiorum monstra misericordissimè fecit: pios ac doctos seruos suos subinde mittens, qui & fidem orthodoxam tuerentur, & ad pietatem ac bonos mores inflammarent. De hac Dei benignitate ac prouidentia uide plura in alijs Dominicis, ubi potissimum quomodo ouem perditam pius pastor quaerat, explicatum est. Dominica 3. post Pentecosten, text. 4. Reliqua loca uide Dominica 5. post Epiphaniam, text. 1. Dominica Septuagesimae, text. 1. & Dominica 1. post Pentecosten, text. 2. ubi eiusdem penè uerbis ad eandem magnam inuitantur omnes.

4. Illi autem neglexerunt, & abierunt.

Ingratitudo & negligentia circa salutem.

Genes. 17.

3. Reg. 19. Iona 1.

LOcus moralis de ingratitude & negligentia humana circa causam salutis aeternae. Est enim haec recusatio tum ex parte Dei, & amplissimorum; quae in his nuptijs exhibentur, beneficiorum (ut in primo loco rudi minerua delineatum est) ingens & inexcusabilis ingratitude; tum ex parte nostra, foeda & miseranda negligentia. Abraham etiam primùm de circuncisione mandatum accepit, per cuius signaculum pactum peculijs cum Deo inire debuit, confessus eodem die seipsum, filium, & omnes uernaculos suos circuncidit. Eliseus audita uoce Eliae uocantis, statim secutus est eum. Cum Ionas dixisset, Niniuitis: Adhuc quadraginta dies, & Ninus sabueretur: non expectarunt ad ultimum

num usque diem poenitentiam ageres, sed statim audita predicatione, crediderunt, & predicauerunt ieiunium. Contra uerò Leuita ille, qui uoluit de Bethlehem redire in domum suam, dum longas nequit moras, & sobrii sui precibus ac blandimentis serius egreditur, domum suam perungere non ualeus; in Gabaa pernoctare cogitur, ubi tantoperè uexatus, & ignominiosè tractatus, acerrimo bello, & unius tribus internecioni causam dedit. Displicet Deo tam benignè & misericorditer uocanti longa tergiversatio, & salutis oblatæ neglectio. Sapienter S. Augustinus: *Hac animaduersione percutitur peccator, ut moriens oblitiscatur suis, qui uicium oblitus est Dei.* Vnde apud Prophetam conqueritur Dominus: *Currimus Babylonem, & non est sanata: ecce relinquemus eam.* Sicut qui aduocatum bonum habens, & causam suam negligens, ab eo postea in iudicem euecto, patrocinium amplius postulare aut expectare non potest, quia nunc iudicis personam gerit, cuius non est, partem litigantem instruere aut informare, aut quoquo modo partialiter iuuare: sic omnino qui Christum nunc apud Deum Patrem aduocatum habem, si nunc eius patrocinium & opem negligimus, nec per seruos eius admoniti & uocati causam nostram incumbimus; ab eo postmodum Iudice uiciorum ac mortuorum futuro, nullum patrocinium, fauorem, aut gratiam nullam expectare possumus: quia tunc Iudex noster non aduocatus erit, & diabolo nos accusante, ex iustitia unumquemque iudicabit, ut alio in loco dictum est. De huiusmodi apud beatum Iob dicitur: *Isti rebelles fuerunt luminibus, nescierunt uias eius, nec reuersi sunt per semitas eius.* Quomodo admodum enim qui male agunt, oderunt lucem, ut ibidem sanctus Iob multis exemplis ostendit, ideòque lucem fugiant quasi umbram mortis; sic pietatis hostes lucem doctrinae, non ferunt uocationem Dei negligunt, suis delectati tenebris, & excæcati sordibus. Appositè D. Gregorius: *Quia superbi nolunt facere quod cognoscunt; hac poena puniuntur, ut nec cognoscant mala quae faciunt.* Quia enim prius rebelles sunt, postea caecantur, ut nesciant. Et paulo post: *Isti in tenebris sicut in luce ambulant, quia sicut in presenti caecitate latet, ac si aeterna patria luce persuantur, uel quia ita gaudent in nocte peccati, ac si eos iustitia lux circumfundat.* Hoc est cor ingratum, cor durum, & diuinas uoces surdis auribus excipiens. Pulchrè diuus Bernardus: *Quid est cor durum? Ipsum est quod nec compunctione scinditur, nec pietate molitur, nec mo-*

In Sermo. 32. de Innocent.

Ierem. 17. Simile.

Iob 24. Simile. Iona 1.

Moral. lib. 16. cap. 26. Ibid. cap. 37.

lib. 1. de Consider. Cor durum.

uetur precibus, minus noncedit, flagellis duratur, ingratum est ad beneficia, infidum ad consilia, senum ad iudicia, inuerecundum ad turpia, impudum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, prateritorum obliuiscens, presentium negligens, futura non prouidens: Hæc ille. Sanè serui Dei, qui vocant inuitatos ad nuptias, hæc omnia & singula humano cordi proponunt, monent, minantur, hortantur: Dei beneficia, Dei flagella, Dei sapientiam, peccati pericula, turpitudinem iudicium; præterita, presentia, futura ob oculos ponunt. Sed nihil horum mouet. Nesciunt aliquid de lumine asilimare (ait Augustinus) quorum est in tenebris habitatio. Tenebras vident, tenebras diligunt, tenebras approbant, de tenebris euntes in tenebras, nesciunt ubi corruant. Cadunt aperiens oculis, & descendunt in infernum uiuentes. Sicut enim parvulus puer in tenebroso carcere cum captiua matre natus & nutritus, in suis tenebris ludit, nec lucem desiderat, sic isti. De hac negligentia, ingratitude, & obliuione contra verbi Dei prædicationem, & circa salutis curam, vide in aliis Dominicis quæ dicta sunt.

Soliloq. cap. 31.

Domin. 1. post Epiph. text. 1. & Dom. 2. post Pentecost. text. 3.

Temporalium rerum amor.

Text. 4. & 5.

Text. 6. Text. 3. 4. & 6. Vide quæq; Domin. 1. Quadragesim. 1. Domin. 2. Quadragesim. text. 1. Domin. 3. post Pasch. text. 1. Domin. 4. post Pentecost. 1.

5. Alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam.

Loes moralis de rerum temporalium amore inordinato. Idcirco enim isti ad nuptias inuitati, & secundo vocati, venire neglexerunt, quia alius in villam suam dominandi cupiditate abductus; alius ad negotiationem suam, ad rem familiam augendam intentus abiit. Hunc auaritia, illum ambitio; hanc concupiscentia oculorum, illum superbia vitæ, utrumque rerum temporalium cura, & huius vitæ vanitas ac sollicitudo abstraxit, atque abduxit, ut ad nuptias Agni venire penitus negligerent. De hac materia iam in variis Euangelis diximus, præsertim Dominica 2. post Pentecosten. vbi non quidem eadem parabola, præsertim tamen valde similis legitur; atque in Dominica Sexagesimæ, de verbi semine, propter curas & sollicitudines huius vitæ, propter diuitias & voluptates suffocato; ac demum Dominica 14. post Pentecosten, vbi illud, quod nemo potest Deo seruire & Mammona, aliæque loca affinia tractata sunt. Aliqua tamen hoc loco non minus proprio, prout Deus dabit addentur. Non vsus ad necessitatem subleuandam, sed amor rerum temporalium ad cupiditates explendas, impedit homines, ne redemptionis suæ beneficium amplectantur. Qui enim magno feruore, desiderio, studio res seculi tra-

ctat,

ctat, is seculi conuiuia est, non Dei; is non ad cœnam magnam à Deo suis paratam, sed ad aqualiculum carnalium voluptatum, vt siliquis porcorum facietur, accumbit. De Rege Assyriorum superbo dicit propheta: *Aque natrierunt illum, & abyssus exaltauit illum.* Per aquas & abyssum intelligit diuitias & potentiam. Hæc duo illum extulerunt, & ex sublimitate in imam profunditatem præcipitarunt. Solent enim hæc duo intellectum tenebris circumfundere, & errorum ac victorum caligine operire. Ideo Propheta aquas propter confusionem, & abyssum propter tenebras (iuxta illud, *Abyssus erat super faciem terra*, id est, tenebræ) illa duo vocat. Sicut in receptaculis aquarum, & hiaticibus ingentibus, quæ sunt in corpore terræ, generantur animalia informia, & tardi motus, & cæca vt plurimum, sicut sunt talpæ; sic qui negotiis secularibus implicantur, in villa sua, & negotiatione sua toti occupantur, efficiuntur animales per concupiscentiam, & animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei informos per malitiam, quia, quod Apostolus prohibet, conformantur huic seculo; tardi motus per negligentiam: Dicit autem piger, *Leo est in via, in medio platearum occidentus sum*; ac denique cæci per ignorantiam, sicut de auaris Pharisæis Christus dixit, quim ad prædicationem eius offenderentur: *Sinite illos, Cæci sunt, & aluces cæcorum.* Dicit Apostolus: *Nemo militans Deo* (at omnes Deo militare debemus, quotquot ad nuptias Filij Dei vocamur) *implicat se negotijs secularibus, & causam subiungit: Vt ei placeat cui se probauit*: quasi dicens, Deo placere non potest qui se implicat negotiis secularibus. Qui enim implicat se, inuoluitur, & inuoluêdo detinetur, & detinendo superatur ab eorum rerum cupiditate quibus se implicat. Vnde alia scriptura: *Qui implicatus est, abundabit malitia.* Sic & Petrus dicens fugere coinquinationes mundi, addit: *Hic rursus implicati superantur.* Quemadmodum enim Dauid ad pugnam contra Philisthæum perrecturus, indutus armis Saulis, incedere non poterat sic sub Deo contra diabolum militaturus, indutus arma mundi, negotijs se & curis huius seculi inuoluenens, vix vnum pedem promouere poterit. *Arma enim militiæ nostræ non carnalia sunt, sed spiritualia,* ait Apostolus: non huius mundi prudentia, subsidia, abundantia, sed diuini Spiritus sapientia, auxilia, & effusio in nos abunde gratia. Porro quem huius mundi cupiditas tenet, in aquis nutritur, vt modò ex propheta diximus: quia quemadmodum

Eccl. 31.

Gen. 1.

Simile.

Roman. 12.

Proverb. 20.

Math. 17.

1. Timot. 2.

Eccl. 14.

2. Pet. 2.

Allegoria.

1. Corin. 10.

Similia.

is qui in aquis submergitur, quicquid manu tenet, ita fortiter tenet, ut nullo modo dimittat, sed scenam submergi cogit, sic amicus huius mundi ita hoc amore immergitur, ut quicquid in mundo tenet, fortissimè teneat, nec se ab eo diuelli patiatur. vnde fit, ut vocatus ad cœlestia venire negiget. Sicut autem qui in aqua submergitur, quam diu caput adhuc extra aquam liberum est, periculo caret, sic qui in diuitiis natant, si cor adhuc illis non apponitur, si affectus & ratio superior extra & supra illas fertur, non submergetur in illis: ac si caput ipsum, affectus, ratio, diuitiarum cupiditati cedat, necessarîo in profundum fertur. Hinc illa apud Prophetam querela: *Inundauerunt aqua super caput meum, & dixi perij.* Certè mundus hic qui in auaritia & ambitione, & in duabus istis concupiscentiis maxima ex parte consistit, ut Ioannes docet, mare vitreum illud esse videtur, quod in Apocalypsi D. Ioannes vidit, dicens: *Vidi in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo.* Est enim mundus mare tumidum per superbiam, liuidum per inuidiam, feruidum per iracundiam, profundum per auaritiam, inquietum peracediam, spumofum per luxuriam, absorbens per ventris curam; vbi etiam maior piscis minorem deuorat. Sed dicitur vitreum propter fragilitatem. *Transit mundus, & concupiscentia eius,* simile quoque crystallo propter frigiditatem, & obstinaram malitiam: est enim crystallum aqua gelata. Si mare vitreum mundus est, res turbulenta & fragilis; quanta dementia est illi potiùs adhærere, quam ad cœlestes nuptias inuitatum venire? Hirundines in domo minante ruinam non ædificant, & fugiunt ab ædificiis malè materiatis, ut scribit Solinus. Quanto illi nobis prudentiores, qui omnino volumus omnem felicitatem nostram in caducis mundi bonis collocare! Mundi vanitatem, cui tamen sic pleriq; omnes totos se addixerunt, repudiatis bonis cœlestibus, egregiè D. Cyprianus his verbis describit: *Arridet mundus ut scias, blâditur ut fallas illicet ut occidas, extollit ut deprimat, Fœnore quodam nocendi, quâ fuerit amplior summa dignitatis & honorum, tam maior excigitur & vira peccatorum. Vna igitur placida, & fida tranquillitas, vna solida, & firma, & perpetua securitas, si quis ab ijs inquietatis seculi turbationibus extractus, salutaris portus statione fundatus, ad cælum oculos tollit à terris, & ad Domini munus admissus, ac Deo suo mente iam proximus, quicquid apud ceteros in rebus humanis sublime ac magnū videtur, infra suam conscientiam iacere gloriatur. Hæc ille.* Sed

Bernard. in 1.
Dom. Advent.
Serm. 1.

Thren. 1.

1. Ioan. 1.

Apocal. 4.
Mundus est
mare vitreum.

2. Ioan. 1.

Simile.

Trippista. ad Do-
natum.

Sed quia mundus, totaque eius vanitas atque cupiditas, *psal. 103. mare magnum & spatiosum manibus*, in Scripturis vocatur, considera matris proprietates, an non omnes mundo conueniant. Sicut mare fluit & refluit, & omnes eius fluctus in terram tandem delabuntur: sic mundus non quiescit: hos extollit, illos deprimat: nec quos extollit, in vlla pace consistere sinit, sed omnes eius vanitates in sepulchro terminatur. Si mare est periculis expositum, ut *pericula sua narrent qui per mare nauigant*; quid periculosius mundo, cui conformari, id est, enius cursum tenere, prohibet Apostolus? Si mare est procellis agitarum; quas tempestates subeunt, qui mundo seruiunt? quibus odij, inuidiæ, laboris nimbis iactantur? Concitat eos superbia, cupiditatis, libidinis, & doloris procella. vnde sanctus Augustinus: *Vnicuique sua cupiditas, tempestas est. Amat Deum? Aenclulas super mare. Amat seculum? Absorbebit te. Amatorem suum vorare nouit, portare non nouit.* Si mare est amarum, quid amarum mundo, quid insuauius, quid asperius? Mœtore conficit, calamitatibus obruit, sanimis cruciatibus torquet. Si mare salum est, & salsetine imbuit, quæ illo asperguntur, aut certè immerguntur, quid mundi cupiditatibus salius, quæ eorum animos penitus inficiunt atq; deprauant, qui illis capiuntur: iuxta illud sancti Augustini: *Amor mundi adulterat animam, amor fabricatoris mundi castigat animam.* Denique quemadmodum mare ostrea, conchyliis, torpedines, & algas proicit in litus extra aquam, sed nō multo post iterum hæc omnia sorbet, & proicit in profundum; sic mundus nos modò expellit, modò recipit: & quando in litore tranquillo arbitramur nos esse, tum nos deceptos aspiciamus, & nonis rerum discrimenibus plerumque agitados, in profundo miseriarum submergit. Cōstruit architectus magnificum quoddam templum, sumptuosum, industria elaboratum, magnoque artificio substructum; & volens vltimam illi manum imponere, fastigium consummare, & superbam fornacem clauæ concludere, tuit repente totum edificium, & artifex incredibili dolore obstupescit. Talis est mundi letitia, quæ longo tempore quæsit, & rebus ad voluntatem fluentibus vehementer aueta, sic ut nihil ad summam felicitatem deesse videatur, vno momento, & in puncto, tota funditus ruit, aut morte nos illi, aut casu illam nobis eripiente.

Iam verò si nulla esset in mundi amore difficultas, amaritudo, corruptio; si solida & fixa res esset, non caduca; si unum sibi implicatum Deo penitus non auelleret; quid, quæso,

Similia.

1.
Mundus mare
magnum.

2.
Eccli. 12.
Rom. 12.
3.

De verbis
Dom. serm. 13.

4.

De verbis Dom.
serm. 14.

7.

quælo, aut quale est, hæc villa, & hæc negotiatio nostra, quid totus mundus est, ut propter horum amorem vocati ad celestes nuptias ire negligamus? Christus Redemptor pro absurdissimo habuit tam circum hominum iudicium, qui beatitudinem animæ, mundi bonis postponent. *Quid* (inquit) *proderit homini, si universum mundum lucratus fuerit, anima autem sua detrimentum patiatur? Aut quam commutationem dabit homo pro anima sua?* Quod nos apud Davidem legimus, *Dixi iniquis, nolite iniquè agere, legit iuxta Hebræos Pagninus Dixi insanus ne insanatis.* Quos incredulos vocat, iuxta nostrâ versionem, *Ezechiel, dicens, Increduli estis, subversores tecum sunt, Septuaginta in Græco verterunt, insanientes.* Sic enim insani sibi ipsi manus iniiciunt, sic omnis iniquitas (ait Scriptura) *romphzabitur acuta.* Insana res est, mundum celo, fluxa sempiternis, fallâ veris anteponere. Totum hunc mundum, pro quo *est in quo dimicatur, punctum esse,* scripsit Seneca. Sed melius Boëtius *punctum puncti* illud esse dicit. De insanis mundi amatoribus dicendum, quod de Canaan in persona impiorum scripsit Propheta: *Canaan in manu eius statera dolosa.* Hæc est statera dolosa, in qua terrena celestibus præponderamus. Difficile est dicere, magis ne hæc sit impietas insana, quam insania impia. *Filij hominum, usquequo gravi cordet quod iuxta Hebræos sic legitur, Usquequo gloria mea in ignominiam, supple, à vobis habetur?* Nempe in hoc quod sequitur: *Ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium?* Relinquitis nuptias ælestes, & amplectimini vana & falsa bona. Hoc enim diuinæ gloriæ ignominiosum est.

6. Reliqui verd tenuerunt seruos eius, & contumelias affectos occiderunt.

Persecutores fidei.

Locus moralis de impietate & crudelitate persecutorû fidei, pietatis, Ecclesiæ. Isti enim omnium deterrimi, non contenti nõ velle ad nuptias ælestes venire, negligere & recusare, etiam ipsos Dei seruos ac ministros, tantæq; felicitatis nuncios, tenuerunt, libertate priuantes, contumeliis affecterunt, honorem violantes; ac demum occiderunt, vita spoliantes. Ad hanc impietatem nihil accedere potuisse videntur. Tales erant in primis trecentis post Christum annis plerique totius mundi Imperatores Romani ethnici, etiam decem tantum persecutiones illorum temporum notari soleant, quæ il-

le præcipua erant, omniumq; acerbissimæ. Tales postea fuerunt omnium ætatum hæretici principes, Ariani maxime, Constantius, Valens, alijque Gothorum in Italia, & Vandalorum in Africa reges. Post illos autem in Oriente Iconomachi Imperatores multi: Leo Isauricus, Constantinus Copronymus, Philippicus, Leo Armenius, alijque nonnulli. Talis hodie (etiam in Germania, Davia, Heluetia principes ac domini hæretici multi sunt) sola tamen quæ religionem orthodoxam crucientis legibus, & omni crudelitatis genere persequitur, in Anglia est Elisabetha impotens & infamis femina. Illa enim & victos tenuit omnes ad vnum Catholicos Angliæ Episcopos, multosque præterea Ecclesiarum illic pastores & doctores, quàm primû ad regni gubernacula sedere cepit, & à decem iam circiter annis, omnis ordinis Catholicos, sacerdotes, nobiles, ciues, nõ tenuit tantum diris carceribus mancipatos, sed & omni præterea contumelia affectos (sacerdotes maxime, qui ad nuptias ælestes, ad Ecclesiæ & sponsæ Filij Dei vnionem, errantes oues reuocabant) immanibus prius tormentis confectos, acerbissimo mortis genere interfecit. De qua afflictissimi illius regni persecutione duplici, vna per hæreticos magistros seductores, altera per potestates huius seculi persecutores (quæ huic loco propria est) ea dici aptissime possunt, quæ diuus Gregorius, eius gentis Apostolus, scribit super illa verba Iob: *Per gyrum dentium eius (diaboli scilicet) formido.* *Reclâ* (inquit) *dicitur, per gyrum dentium eius formido, id est, iniquos prædicatores Antichristi* (illi enim dentes diaboli sunt) *peruersa huius seculi protegent potestates. Nã quos illi appetunt loquendo seducere, multi potentium studet faciêdo terrere. Per gyrum ergo dentium eius formido est. Ac si aperiri dicere tur. Idcirco isti peruersi prædicatores aliquos suadentes conterunt quia circa ipsos sunt alij, qui infirmorum mentes terrentes affligunt. Quale itaque illud tempus persecutionis apparebit, quando ad peruersitatem fidelium pietatem alij verbis facient, alij gladijs? Quod iam in Anglia per annos triginta factum est, & postremis his annis ideo feruens atque acrius factum est, quia pudit ac piguit, vehementerque hæreticos illic dominantes afflixit, quod post viginti annorum pacificum sehisima, nec prædicationibus seductorum, nec iniis ac pollicitationibus Principum, nec multis vllis pecuniariis effici potuit, ut eorû impia cõuentiula à Catholicis adirentur, aut ab ipso vulgo, nisi per vim adacto, frequentarentur.*

Elisabetha Angla.

Moral. lib. 22. cap. 25.

Persecutio Anglicana à D. Gregorio descripta.

Quare

Quare quod in diuo Gregorio sequitur, in illa persecutione verissimè completum nouimus. *Quis enim (ait) etiam infirmus, Leuiathan istius dentes (id est, nouos prædicantes) non despiceret, si non eos per circuitum potestatum seculariū terror muniret?* Vtrique iam dudum vacua conuenticula, vacua sublellia in Anglia habuissent. *Sed duplici (ait Gregorius) contra eos cauditate agitur: quia quod eis ab alijs verbis blandientibus dicitur, hoc ab alijs gladius ferientibus imperatur. Quia utrorumq; actio id est, potentium atque loquentium, in Ioannis Apocalypsi breuiter est sententia comprehensa, qua dicitur: Potestas equorum in ore est in caudis eorum erat. In ore namq; doctorum scientia, in cauda vero secularium potentia figuratur. Isti ergo equi, id est, nequissimis prædicantibus, ubi carnali impulsu curuentibus, in ore est in cauda potestas est: quia ipsi quidem peruersa suadendo prædicant, sed temporalibus potestatibus fulti, per ea qua retro sunt, exultant. Et quia ipsi apparere despicabiles possunt, ab iniquis auditoribus suis per eos sibi reuerentiam exigunt, quorum patrocinio fulciuntur. Hæc ille, non iam vt Apostolus tantum, sed vt Propheta clarus gentis hodie nostre. Huius persecutionis Anglicanæ, qua seruos Dei ad ipsos ab Ecclesia missos, cõtumelios affectos occiderunt, crudelissima exempla videre licet in libello de persecutione Anglicana in altero ad persecutores Anglos libro, ac potissimum in illo magno volumine, Treueris anno superiori edito, cui titulus est, *Concertatio Ecclesiæ Catholice in Anglia aduersus Calvinopapistas & Puritanos sub Elisabetha regina quorundam hominum doctrina & sanctitate illustriã renouata.* Certe presbyteros plus quam quinquaginta infra hos paucos annos exquisitis prius tormētis probatos, neci dederunt: inter ceteros virū eruditione, pietate, eloquentia, morū candore præstantissimum, Edmundū Campianum, Societatis Iesu presbyterum, qui quum decem propositis rationibus (libello insigni) ad nuptias caelestes homines Anglos, & maxime Academicos vocasset, paulo post captus, post cõtumelias per totam urbem Londinensem acceptas, post equuleos in carcere tertio toleratos, barbaro supplicio per plateas tractus, fure strangulatus, exenteratus & euisceratus, cum alijs cõpresbyteris, & gloriosi martyrij socijs occidit. Hæc hodierni Euangelij praxis hodierna nõ instructuose ad hæreticorum iustã detestationem, & ad Catholicorū excitandam pietatem atque constantiam, tractari hoc loco & amplificari poterit. De his vetum est quod Amos scribit, *Odio habuerunt**

Apocal. 9.

Treueris. An. no. 1588.

Decem rationes Campiani.

Amos 5.

1471

corripientem in porta & loquentem perfectè abominati sunt. & paulo ante: Qui conuerteritis in absinthium iudicium, & iustitiam in terra relinqueritis. Hodie in Anglia, non solum ipsi serui Dei vocantes ad nuptias, sed etiam qui aliquè presbyterum Catholicum in domum suam recipit, qui in priuato colloquio, vt aliquem ab hæresi ad fidem Catholicã reducat, vel minimum sermonem miscet; qui huiusmodi aliquid, ab alio quopiam præstitum ultra 24. horas celat, hæc maiestatis crimen committere, & capitali supplicio (quale supra posuimus) afficiendus, publico regni decreto iudicatur. Hoc est *Conuertere in absinthium iudicium, &c.* Quod de Iudgorum duritia Deus per Oseam dixit, in hoc persecutionis genere, maxime hodie Anglicanæ, locum habet: *Quid faciã tibi Ephraim, quid faciã Osea. sibi Iudas &c. Propter hoc dolani in Prophetis meis, id est, dolare eos feci, sicut lapicidã dura saxa dolare cogũtur; & occidi eos in verbis oris mei.* Quemadmodum enim, quum lapicidã per instrumenta sua ferrea bene selecta ac probata, duros lapides polit, sit interdum, vt propter ingemem lapidis duritiem frustum eius aliquod excidat, quod oculos percuterëtis & polientis inuolet, aut etiam grauius lædat: sic quum Deus constantissimos suos seruos mittit, qui vocent ad nuptias, hæc viua eius instrumenta ab ipsis interdum lapidibus, quos dolare & expolire cupiunt, vt *fiant filij Abrabæ*, feriuntur: & propter verba Dei occiduntur. De hac materia vide plura in alia Dominica.

Anglicana persecutio tyrannica.

Simile.

Domin. 1. pag. Pasch. rex. 2.

7. Rex autem, eum audisset, iratus est, & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succendit.

LOcus moralis de certa & infallibili iusticia ac vindicta Dei, contra omnes fidei Catholicæ persecutores. Multis verbis hanc iustitiam Christus describit. Primum irasci Deum dicit. At iram eius quis sustinebit? Iob protestatur: *Deus est, cuius ira nemo resistere potest, sub quo curuatur qui portant orbem. Nahum conqueritur: Ante faciem indignationis eius quis stabit? & qui resistet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est vt ignis, & petra dissoluta sunt ab eo.* Et David exclamat: *Quis nouit potestatem iræ tuæ, & pre timore tuo iram tuam dinumeraret? Nam, vt alia Scriptura dicit, Subitò venit ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Ac denique Apostolus concludit: *Horrendum est inciderè in manus Dei uiuentis.*

Iusti in Dei cõtra persecutores fidei.

Iob 9. Nahum. 1. Ira Dei. Psal. 11.

Eccles. 5. Hebr. 12.

Deinde

Pfal. 77.

Sapient. 1.

Roman. 7. Impiorum omnia in malum vertuntur.

Pfal. 2.

Ecclesi. 1.

Sophon. 1.

Deinde addit Christus, quod *mittet Deus exercitus suos*. Miser homo, quem vnus angit pules, quem vna rapit febricula, quem vna vox in somnis frangit, quid faciet quod Deus exercituum non vnum Angelum exterminatorem, sed exercitus & legiones Angelorum contra eum mittet? Quando *mitter in eos iram indignationis* (sua indignationem), & *iram, immissiones per Angelos malos*. Nec exercitus tantum angelorum seu daemorum malorum, sed exercitus omnium creaturarum, quia *orbis terrarum pugnabit pro eo contra insensatos*. Adde his, exercitus hostiles foris, exercitus oculantium cogitationum, & conscientiarum stimulos acerrimos intus, exercitus denique omnium operum ac verborum suorum. Nam *ut diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, etiam ipsa peccata per penitentiam deleta; si obedientibus Deum, & seruos eius persequentibus, omnia cooperantur in malum: mala quae fecerunt, & quae non fecerunt, sed facere voluerunt, vel per alios fieri curauerunt: bona quae fecerunt in illis non perseverando, vel quae non fecerunt omittendo, vel denique quae acceperunt, Dei gratia abutendo.

Tertio dicit Christus, quod *perdet Deus homicidas illos*. Ergo nullus illis misericordiae locus relinquatur. Hos persecutores veritatis Evangelicae monet Propheta regius: *Et nunc Reges intelligite, &c. Apprehendite disciplinam*, vel, ut Hebraei legunt, *Osculamini Filium, credite in Mediatorem, venite ad nuptias, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iustae, cum exarserit in breui ira eius*, quia, ut supra dictum est, *subito venit ira illius, & in tempore vindictae disperdet vos*. Et paulo ante ibidem, *Misericordia & ira ab illo cito proxima, & in peccatores respicit ira illius*. Postremo addit Christus: *Et ciuitatem eorum succendet*. Non in personas tantum praecipue delinquentes, sed in omnes tanti facinoris conscios, tanti sceleris fautores, tanta impietatis applausores, in loca ipsa, & communitatem vniuersam saeuiet ira Dei, ignis, vultatio, exterminium.

Ad hos persecutores quadrat illud Sophoniae Prophetarum: *Va promouitrix, & redempta ciuitas, columbae non audiuere vocem* (vocantium ad nuptias caelestes, ad sanam & orthodoxam fidem) *& non suscepit disciplinam* (Catholicae enim religionis disciplina, exacta mandatorum Dei observatio, tota est odiosa) *ad Deum suum non appropinquauit*. *Principes eius in medio eius quasi leones rugientes, iudices eius lupi vestri*, propheta eius *vesani, viri infideles, sacerdotes eius polluerunt sanctum*, *in iusto*

in iusto egerunt contra Legem. Vbi viget persecutio, principes sunt crudelis, iudices auari, falli prophetae, & loquentes mendacia, qui sacerdotum locum tenent, pollute viuunt & flagitiose. Sequitur: *Dominus iustus scilicet est*. *Non faciet iniquitatem*: iusta exercebit iudicia. *Mand, mand iudicium suum dabit in lucem, & non abscondetur*. Citissime vindicta faciet, & quidem illustrem, quam omnes mirabuntur. *Nesciuit digne confessionem*. Putauit hactenus impius persecutor, quod nullam passurus sit confusionem. Sed sequitur. *Disperdit gentes, & dissipati sunt anguli earum: desertas fecerunt vias eorum, dum non est qui transeat: desolatae sunt ciuitates eorum, non remanente viro, neque villo habitatore*. Hoc est perdere homicidas, & succendere ciuitatem eorum.

Sic Iudeorum Hierosolyma ab Assyrijs vastata est. Sic *Exempla iustitiae Dei in persecutores fidei*, Vandalorum Arrianorum Carthago a Belisario Iustiniani duce direpta est. Sic schismaticorum & contra sancti Spiritus maiestatem haereticorum Orientalium Constantinopolis a Mahometanis occupata est. Et ut personas ipsas atque homicidas vere fidei persecutores perstringamus, sic Constantinus Arrianus, maerore confectus, cum contra Iulianum proficisceretur, obscure interijt. Sic Valens Arrianus, persecutor grauis, in bello contra Gothos, in caesura Suecensius, obiit. Sic Anastasius, Chalcedonenis Concilij hostis, fulmine de caelo percussus occubuit. Sic Constantinus Copronymus, Iconomachus, & acerbissimus persecutor, calidis febribus vehementissime agitanus, se viuentem in ignem coniectum esse vociferatur, & moritur. Sic Leo Armenius Iconomachus quoque in ipsa Ecclesia a conspiratis ipso natalis Dominici die interficitur. Sic Philippicus Imperator, tu Iconomachus, tum Monothelita, & ipse quoque Catholicos persequens, a Senatoribus suis in conuiuio occiditur. Sic Valentinianus iunior diuini Ambrosii vexans, & Catholicos persequi studens, a Maximo tyranno trucidatur. Sic Hunericus Arrianus saeuissimus in Africa persecutor, a vermicibus corrofus interijt. Sic denique primi illi Christianae religionis persecutores, Nero Domitianus, Seuerus Adrianus, Decius, Valerianus, Maximianus, Maximinus violenta morte omnes, vel acerbissima, vel ignominiosa valde perierunt. Nero tum sua, tum alterius manu adiutus, ferro peremptus est. Domitianus suorum conspiratione confectus occubuit. Adrianus miserabili fato consumptus est, ut in seipsum saeuire voluerit, si per domesticos licuisset. Seuerus, *Pars Aestimalis.*

Exempla iustitiae Dei in persecutores fidei.

Amian. Marcell. lib. 21. i. 107.

Zonaras Annal. lib. 2.

Ioan. Bapt. Egnatius lib. 2.

& Iulius Maximinus filius eius, ab exercitu interfecti sunt. Decius cum toto suo exercitu à Gothis cecidit, corpusque paludis voragine absumptum, nusquam inventum. Valerianus à Persis captus, miserabili captivitate concititur, Persarum regi sublellij vice serviens, quum equum conscendere, & micas panum sub mensa eius comedere coactus. Maximianus Massiliæ captus, iussu Constantij necatur. Maximianus Christiani sanguinis appetentissimus, putrescentibus genitalibus, vitæ tactio, vim tibi gladio intulit. Sed & praeter istos, Maximianus alter, à Maximino adoptatus, ac Caesarem renunciatus, Christiano sanguine usque ad insaniam effuso, vlcere iugumibus innato, venibus undique erumpentibus, obijt. Licinius quoque tyrannus, Constantini clementia abusus, Christianis infestissimus, Thesalonice captus, interficitur. In hos omnes iusta ira Dei descendit. Iulianus demum apostata, Christianis molestissimus, in Persia, exercitum ducens, incerto lectu percussus, blasphemans moritur. Qui horum hodie facta imitantur, horum exitus perhorrescant. Nam & dum hæc scribimus, Henricus 3. Francorum rex, gravis Ecclesie Dei persecutor, primùm tetra hypoeritii & hæreticos toletando, postea aperta perfidia & Catholicos Principes, duos fratres Guisianos, Cardinalem & Ducem, barbarè trucidando, iusto demum Dei iudicio trucidatur & ipse. De his omnibus dici potest, quod Gregorius Nazianzenus iuxta Scripturas scripsit: *Quomodo facti sumus in desolationem, repente destituti sunt, perierunt propter scelera eorum, tanquam pulvis qui disperditur à procella, tanquam arena vento dispersa, tanquam ros matutinus, tanquam sibilus sagena emissa, tanquam ictus tonitru, tanquam coruscatio perstringenti.* Hæc ille. Nec est quod de levi aut momentanea aliqua pace, felicitate, gloria, persecutores servorum Dei (vt in Anglia superbissimè faciunt) glorientur. Maximianus Imperator, & Christianæ religionis hostis acerrimus, quum ab asperitio sanguinis immolatiij, milites suos Christianos magno cursu se longè protipere cerneret; vt eos ad sceleris societatem reuocaret, his inter cætera verbis usus est: *Quid abisti à homines deos nostros negantes? Non videtis victoriam & triumphum? Non videtis bona plurima, qua hænis adiiciuntur? & quemadmodum qua sunt, restitit quidem se habent. & sunt in tuto, alia verò accedunt quotidiana; & quorum non eramus prius dominii, in ea nunc dominatum obtinemus? Non gloriam qua nungitur? Non imperium quod dilatatur? Non ciuitates, qua partem*

Orat. 7. in Julianum.

Apud Surium, in vita SS. Ind. & Dom. 470. 6. pag. 1291.

quidem sunt tributaria, & iam capta, partim verò sunt iam capienda? Non Gentium reges, qui sunt reputati pro mancipij? Non omnia qua eveniunt nobis ex sententia? Cuiusnam ergo hæc contingunt providentia? Vobis persuadeant temporum temperationes, moderata pluvia, fructuum fertilitates, uno verò uniuersum tempus fructus producent, & spectantia omnia ad abundantiam. Hæc ille ethnicus & impius Imperator, Christianos in summa rerum ad tempus affluentia persequens. Similia hodie pleno ore iactant Anglocaluinistæ, quorum & eadem penè verba videre licet in libro ad persecutores Anglos, pagin. 209. & 210. quia videlicet triginta totis annis regnavit ibi hæretica princeps, prospera semper fortuna vltiam quam etiam ob causam, illam penè vt deam colunt, diem natiuitatis eius Septembris 7. & diem quo ad regni solium peruenit, 17. Nouembris, maxima cum solennitate toto regno festum celebrantes, eamque in publicum prodeuntem, genu in terram flexo, & manu eleuata acclamantes, adorant, idque tanta religione, vt qui hoc studiosè non præstat, hostis regni iudicetur. Sed non gloriatur accensus aquè vt distictus. Ne dixeris: *Peccaui, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. Vt qui prædare, nonne & tu prædaberis? & qui spernis, nonne & ipse spernerit? Cùm consummaueris depradationem, depradaberis: cùm fatigatus deseris contemnere, contemneris. Veniet Rex iratus, qui missis exercitibus suis, perdet homicidas istos, sanguinarios Anglocaluinistas, & quosuis alios veritatis Evangelicæ persecutores, & ciuitatem eorum succendet. Non est abbreviata manus Domini, nec veritas Euangelij extincta. Cùm tempus acceperit, ille iustitias iudicabit, & tarditatem vindictæ grauitate pensabit.* Fuerunt & alij hæretici principes, qui totis triginta annis Catholicos persequuti sunt, vt in Perside circa annum salutis 400. Hs digentes rex, & ibidem circa annum 480. Garraues rex, Valens quoque & Constantius Imperatores Arriani in Oriente: ne de lux Elisabethæ regno trigesimali glorientur Anglocaluinistæ.

Impij reges Iudæ, qui sanctos Prophetas persequerantur, Manasses Elaiam, Sedechias Ieremiam, & alij alios, longa fati impunitate ac fortuna prospera vsi sunt: sed vt res, ne in miseram captiuitatem cum toto tandem populo abducti sunt: quibus quum adhuc in transmigracione tantum quidam eorum essent sub Iechonia captiuo, regnante adhuc Hierosolymis Sedechia, per Ezechielem Deus sic commi-

Elisabetha Anglocaluinistatum idolum.

1. Reg. 20. Eccli. 2. Esai. 33.

Math. 23.

Esai. 34.

Ver. populi reges à Deo castigati.

Ezech. 5.

natus: Tertia pars tui peste morietur, & fame consumetur in medio tui, & quarta pars tui in gladio cadet tertiam vero partem tui in omnem ventum dispergam, & gladium euaginabo post eos. Et complebo furorem meum, & requiescere faciam indignationem meam in eis. Exclamare hic merito quis posset:

Psal. 11.

Vbi sunt misericordie tuae antiquae Domine? Quomodo miserator & misericors Dominus, longanimis, & multum misericors, sic loqueris? Sed quemadmodum columna modo tibi est dextera, modo sinistra, quia tu situm mutasti, quum illa sit immobilis, & semper vna: sic Deus modo nobis est benignus, modo iratus, quia nos à virtute ad vitium deflectimus, quum in se totus sit invariabilis. Pijs & timentibus cum à dextris stat, benignus & bonus est. Vitiolis, improbis, seruos suos qui vocant ad caelestes nuptias tenentibus, contumelia afficientibus, occidentibus, à sinistris stat, iratus est.

Simile.

Psal. 11.

Ezech. 10.

furore & indignatione plenus. Vox iusti est: *A dextris est mihi, ne commouear.* Et Sapiens dicit: *Cor sapientis in dextera eius, id est, in Deo stante à dextris. Cor stultis in sinistra illius,* quò caro propendet, & natura corrupta inclinatur. Et iterum:

Prou. 4.

Vias quae à dextris sunt, nouit Dominus, id est, probat. Peruersae uero sunt, quae à sinistris sunt. Stante ergo impiorum acorba persecutione, & seruos Dei ad se missos diuexandi perpetua voluntate, stat Dei sententia immobilis, quòd perdet homicidas illas, & ciuitatem eorum succendet. De hac Dei iustitia in peccatores obstinatos, vide supra plura in Dominica 9. post Pentecosten, text. 3. & 4. ad illa verba: *Veniunt ibi in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & caetera quae sequuntur.*

Luca 19.

8. Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?

Contra pseudo-christianos.

Locus moralis, contra pseudo-christianos, seu nomine lenius tales, & contra nostri temporis Politicos. Hoc est enim iam quartum genus impiorum, quod Christus in hoc amplissimo Euangelio taxat, & quidem (vt ex sequenti loco apparebit) grauissimè. Primi volebant venire ad nuptias, ad fidem & professionem nominis Christi. Secundi neglectum venire propter suas rerum temporalium cupiditates. Tertii ad eò non veniunt, vt à quibus vocati fuerant, pessimè multauerint, tenentes eos, & contumeliosi affectos occidentes. De quibus omnibus iam aliquid dictum est. Quartum genus

genus eorum est, qui vocati ad nuptias, veniunt quidem, & discumbunt cum alijs, nomina sua Christo dederunt, baptizantur, fidem proitentur, sacramentorum communioni se immiscent, sed veste propriè nuptiali carent, illa sanè, de qua Christus dicit: *Vos amici mei estis, si feceritis quae ego praecipio* 1. Ioh. 12. *vobis.* Amicus sponsi est, & tanquam amicus discumbit in nuptijs, qui seruat mandata Dei, qui Deum diligit. *Qui enim diligit me* (ait Christus) *seruans seruat.* Idco dicit hoc loco Rex, qui nuptias fecit, *Amice, tu qui te amicum profiteris, & tanquam amicus huc intrasti, quomodo, quae fronte id fecisti, non habens dilectionem mei, quod amicorum est proprium, non diligens voluntatem meam, non faciens praeccepta mea non quærens honorem meum? Hoc enim amici, hoc legitimi hospitis est, hoc serui mei, qui te vocarunt, docuerunt, docentes te seruare omnia quaecunque mandauit illis.* Matth. 23. Rursum, hæc vestis nuptialis est dilectio fraternitas, dilectio itorum Christo: *In hoc cognoscent omnes quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.* Vestis igitur nuptialis, Christiano propria, est & hæc fraternitas dilectio. Hæc enim duo separari non possunt, dilectio Dei, & dilectio proximi, (vt in alijs iam locis ostensum est) & maximè dilectio totius societatis & congregationis proximorum, quæ est Ecclesia Catholica. Vestis ergo nuptialis, qua caruit hic conuiuia impudens & miser, est vera & pura charitas (vt in altero quoque Promptuario Catholico ad hæc verba explicatum est) est verus Christianismus, *vt diligamus non lingua, & verbo tantum, sed opere & veritate: est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta: est proficere Christum non in sermone malitia & nequitia, sed in azymis sinceritatis & veritatis: est denique, ex animo & tota affectione, atque sincerè Christianum esse, quod dici cupiunt, & haberi volunt.* 1. Ioh. 1. Tim. 2. 1. Cor. 2. Verus itaque Christianus, verus conuiuia nuptiarum Filij Dei, verus filius Ecclesie Catholice, amicum se Dei, & Christi, & Ecclesie proficitur.

Atqui amicitia omnis quatuor habet necessarias conditiones. Est inter amicos animorum consensus, & sic quasi definitur amicitia, *vt sit rerum diuinarum & humanarum consensus, cum beneuolentia coniuncta.* Est igitur in hoc nexu idem velle, & idem velle. Quare sicut Deus hanc amicitiam legem maximè seruat, dicens: *Ego diligentes me diligo, & qui me diligit, voluntatem meam faciet, & iterum, Si manserit in me, & verba mea in vobis manserint, quicunque voluerit* Prou. 1. Psal. 144. Ioh. 14.

1. Ioh. 12.

1. Ioh. 16.

Matth. 23.

1. Ioh. 12.

Vestis nuptialis quæ.

1. Ioh. 1.

1. Tim. 2.

1. Cor. 2.

Amicitia 4. conditiones.

Prou. 1.

Psal. 144.

Ioh. 14.

volueritis petetis, & fiet vobis: sic ab altera parte, vt nos eam legem seruemus æquissimum est, iuxta illud: *Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis eius volet nimis.* Christum ergo & Dei amorem profitentes, id omne velle debemus quod Deus vult, mandat, flagitat. Rursum inter amicos est quædam semper similitudo. Similitudo enim morum benevolentiam conciliat: sed & amor ipse assimilât amantem amato. Sapienter Augustinus: *Si Deum diligis, Deus erit, iuxta illud: Ego dixi, dii estis. Si terram diligis, terra erit, iuxta illud: Terra es, & in terram ibis.* Christianus ergo si es, & Deum diligis, debes conformis fieri imagini filij eius, sequi vestigia eius, ambulare sicut ille ambulauit, imitator esse illius, qualem se Paulus fuisse proficitur. Iam verò inter amicos est omnium bonorum communicatio. Amicorum enim omnia communia.

Quoniam igitur Christus omnia sua nobis larga manu communicauit, effundens in nobis Spiritum sanctum suum abunde, & à quo accepimus (teste Paulo) abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ, qui denique se totum nobis dedit, quia nobis datus, nobis natus, semetipsum pro nobis dedit, & cum eo Pater nobis omnia donauit: necessariò sequitur, vt & nos vicissim ex sincera dilectione nos ei totos demus, dicentes, & opere complentes, cum sancto illo Rege Dauide, totòque populo eius, quum ad templi Dei structuram singuli liberalissimè & maxima cum animi alacritate conferrent: *Tua sunt omnia Domine; & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* In Dei cultum, obsequium, seruitiũ, voluntatem faciendam, honorem tuendam & propagandum, omnia nostra impendi debent, vt ei demus quæ sua sunt. Sic Christus dixit: *Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis,* sicuti, ad se quod atinebat, postea dixit: *Ego dixi vos amicos meos, quia quæcumque audiuĩ à Patre meo, nota feci vobis.* Postremo, inter amicos est quædam æqualitas, quia inter profus inæquales amicitia (quæ coniunctionem beneuolam & familiarem sonat) esse non potest. Et quidem in rei natura maxima est inter Deum & hominem inæqualitas, vt fecit inestimabilis Dei prouidentia & amor in nos ineffabilis, vt dato nobis filio suo, siue per nuptias filij sui (vt supra explicatum breuiter est) Deus iam homo factus, & frater noster, & amicus, & socius fieri voluit, nõque Dei ipius & filij, & hæredes, & cum Christo coheredes esse si fuerimus. Hæc æqualitas admirabilis Dei consilio facta est: ne

stante semper illa maxima inæqualitate, solam reuerentiam, aut timorẽ erga Deum gereremus; & vt hac mediante quædantenus æqualitate, amor purior, dilectio suauior, amicitia sincerior, coniunctio affectuosior, fiducia maior, charitas perfectior inter Deum & nos coalesceret, & in nobis erga Deum cresceret. Postulat ergo has quatuor condiciones vestis illa nuptialis, charitas & dilectio Dei verè Christiana.

Quæ quidem vestis, meritissimè dicitur, quia operit multitudinem peccatorum, teste Petros, quia cor accendit & calefacit: *Ignis enim ille est, quem Christus in terram misit vt arderet:* quia animum splendidissimè ornat, vocata à Ioanne *Byssum splendens & candidum.* Nuptialis autem dicitur, quia hanc propriam filius Dei induit, quum humanam naturam diuinitati suæ copularet. *Sic enim Deus dilexit mundum, vt unigenitum suum daret, &c.* sed maximè quum in cruce Redemptionis nostræ mysterium, & quasi matrimonium inter se & Ecclesiam consummavit, dicens: *Consummatum est.* Commendat enim charitatem suam in nobis Deus, id est, maximè illustrem & commendabilem reddidit: quoniam, cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. In cruce quippe vestem charitatis contexit, non de pilis animalium, non de corticibus herbarum, non de interioribus vermium, sed de interioribus suorum viscerum, idque quum lateris apertione amorem cordis patefecit. Denique est vestis nuptialis, quia vt Christus illam perpetuò gessit, quum hic in terris has nuptias instrueret, & sponsi officium faceret, ex maxima in nobis charitate salutem nostram operatus in terra, & pertransiens benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo; sic vicissim nos eam perpetuò & indefinenter gestare debemus, durante conuiuio hoc nuptiali, id est, in tota hac militia peregrinationis huius; donec sublati mensis, thalamum sponsi ingrediamur, in sancta sanctorum, in qua Pontifex noster semel ingressus est, æterna pro nobis redemptione inuenta; & quò nos præcessit, parare nobis locum. Hanc vestem perpetuò indui oportet, quia *elegit nos* (ait Apostolus) *vt essemus sancti, & vt sanctus Zacharias dixit, dedit se nobis, vt seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris.* Quare, quæadmodum Nabuchodonosor Rex, præposito domus suæ in mandatis dedit, vt de filijs Israël captiuos quosdã eligeret, in quibus nulla esset macula, decoros forma, & eruditos omni sapientia, cautos scientia, & doctos disciplina, qui possent stare in palatio Regis; quibus

Charitas cur vestis nuptialis.

1. Petr. 4. Luca 12. Apocal. 6.

Ioan. 3.

Ioan. 3.

Rom. 7.

Nuptialis vestis perpetuò gerenda.

Psal. 73.

Act. 16.

Hebr. 9.

Ioan. 14.

Ephes. 2.

Luca 2.

Allegoria.

Daniel. 1.

& ideo constituit annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino unde bibebat ipse; ut videlicet non nisi sic vestiti & induti coram Rege tandem comparerent: eodem planè modo Deus Pater ex hac massa perditionis, & captivitate totius mundi: elegit quosdam à constitutione mundi, per Christum, quasi præpositam domus sue, ut essent sancti, populus acceptabilis, selector honorum operum; Ecclesia gloriosa sine ruga, & sine macula: qui stent postea in conspectu Dei & Agni laudantes eum: in secula seculorum; quibus propterea dat in singulos dies annonam, de Spiritu suo quem dedit nobis, de pane suo quem dedit nobis, qui est, Caro eius pro mundi vitia, de vino suo quod miscuit nobis: qui est Sanguis novi Testamenti: ut sic nova innocentia sola vestiti, & puri ac magis in scientia & in omni sensu abundantes, pleni delectatione, repleti omni scientia, digni habeamur stare ante filium hominis pro tribunali sedentem, & consedere & congregare cum eo in caelestibus regnante. Talis & tanta res, tam necessaria, tam gloriosa est hæc vestis nuptialis, quam omnes habere necesse est, qui intrant in domum nuptiarum Filij Dei, & accumbunt in Sacramentis Ecclesie Catholice, & fidei Christianæ professionem gerunt. Vestis nuptialis (ait D. Hieronymus) præcepta sunt Domini, & opera quæ complentur ex Legè & Evangelio, neque hominis efficiunt vestimentum. Si quis igitur in tempore iudicij inuentus fuerit sub nomine Christiano non habere vestem nuptialem, hoc est, vestem supercaelestis hominis, sed vestem politam, id est, veteris hominis exumias, hic statim corripitur, & dicitur ei: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? Quomodo enim (ait diuus Chrysostomus) Si aliquis cum vasis vestimentis inueniatur in nuptijs, sordidat gloriam nuptiarum; ita & qui opera habet tenebrosa, & inter Christianos quasi vnus ex eis conuersatur, ipsi Christianitati facit iniuriam. Homo itaque, aut secundum locum eligat vestem, aut secundum vestem eligat locum: aut secundum opera eligat professionem, aut secundum professionem, faciat opera. Qui vult esse Christi, faciat opera Christi. Qui autem non vult opera Christi facere, audiet in die iudicij: Amice, quomodo huc intrasti, &c. Hæc ille.

Ephes. 1.
Tir. 2.
Ephes. 5.

1. Ioh. 4.

Ioh. 6.
Prover. 9.
Luc. 12.
Phil. 1.
Rom. 7.
Luc. 11.
Ephes. 7.

In Comment. in
Matth. cap. 27.

Homil. 41. oper.
imp. scilicet. in
Matth.

Contra Politicos
nostri imperii.

Quæ verba, ut & tota præcedens oratio, contra execrabile hodie Christianorum genus, qui Politici vocantur, & veri Christiani non sunt, ut patet, in quibus ethnicorum reuixit spiritus, magis in impij Machiaveli, quam in Christi schola edocti sunt, plurimum valent. Isti enim hanc vestem nuptialem

nuptialem adeò non habent, adeò sine illa in nuptijs Filij Dei accumbunt, adeò illam proflus negligunt, ut quò Christianos & Catholicos se dicant, nihil minus quam huiusmodi sint, pacem videlicet & iustitiam Principum libidines, ac iniquas leges, retum temporarium affluentiam, conseruationem, incrementa, toti penitus Christianæ religioni anteponant. Illorum enim axiomata hæc sunt: Respublica statum & conseruationem priorem & antiquiorem habere oportet, quam religionis causam. Status civilis & politicus, Ecclesia statum antecellit. Regum decreta ac placita primum auctoritatem tenent. Conscientias letaliter vulnerant, qui in materia religionis necessitatem obediendi imponunt. Virorum fortium hic scopus, hoc studium, hæc cura primaria esse debet, vitam laetam & affluentem ducere, quaestiones autem de religione totam tantum hominibus & monachis relinquere. Hæc sunt eorum axiomata, quibusdam paucis multum pestifera & venenata, à quibusdam quidem, libellis Gallicis in vulgus sparsis, publicè edita, sed à quàm plurimis in praxim redacta. Isti omnes veste nuptiali non catent tantum, sed ea impiè ad humeris reiecta, de sua nuditate cuspirer gloriuntur. Hæc charitatem habent, de corde puro, & conscientia bona & fide non fallit; si in sinceritate & veritate Christum profiterentur; si amici Christi, discipuli, & fratres eius, aut essent, aut esse contenderent; si nuptiarum caelestium fructum ita expecterent, ut ritulum ambiant; hæc tam horrenda vel obiter in animum & cogitationem admittere exhorrescerent. Ethnicus hic spiritus est, vox athea, verba satanica. Sic olim ethnici ac pagani suam falsam religionem colebant, teste amplissimo sancto Augustino, qui hæc eorum verba profert: Tantum fiet (inquunt) tantum floreat copijs referta, Victoria gloriosa: vel, quod est felicitas, pace secunda sit Respublica. Et quid ad nos? Imò ad nos magis pertinet, si diuitias quisque semper augeat, quæ quotidianis effusionibus suppetant, per quas sibi etiam infirmiores subditi quisque potentior. Obsequantur diuitibus pauperes causa satursati, atque ut eorum patrocinijs quæta inertia perfruantur; diuites pauperibus ad clientelas, & ad ministerium sui sistus abstantur. Populi plaudant non consultoribus otiositatem suarum, sed largitoribus voluptatum. Non iubeantur dura, non prohibeantur impura. Reges non curent quæ boni, sed quæ subditis regnent. Pronuntia regibus suis non tanquam rectoribus morum, sed tanquam rerum dominatoribus; & deliciarum suarum pronuntioribus seruiant: eosque non sincerius honorent, sed ne quietet

Politicorum
axiomata.
1.
Deley pag. 12.
2.
3.
Antiquitat.
pag. 124.
4.
* Vide Domin.
in rama Palma.
2022.

1. Tim. 1.
1. Cor. 3.
Ioh. 11.
Matth. 12.

De Civit. Dei,
lib. 1. cap. 10.

Politicorum
hodie verba,
ex ore paganorū.

ne serviliter timeant. Quid aliena vita potius, quam quid sua vita quisque noceat, legibus advertatur. Nullus ducatur ad indices, nisi qui aliena rei, domus, salutis, vel cuiquam inuito fuerit importunus aut noxius. Ceterum de suis, vel cum suis, vel cum quibuscumque volentibus faciat quisque quod libet. Abundent publica seorta, vel propter omnes quibus frui placuerit, vel propter eos maxime, qui habere privata non possunt. Extruantur amplissima, atque ornatissima domus, ubi opipara convivia frequentantur, ubi cuique libuerit & potuerit, die noctisque ludatur, bibatur, vomatur, dissipatur. Saltationes undiq; concrepent, theatra inhonestis latius vocib; atq; omni genere sine crudelissima sine turpissima voluptatis exarsuerint. Et ille sit publicus inimicus, cui hac sollicitas displicet. Qui quis eam mutare vel auferre tentaverit, cum libera multitudo auertat ab auribus, evertat a sedibus, auferat a viventibus. Illi habeatur dy veri (illa sit vera religio) qui hanc adipiscendam populus procurauerunt, ademptamque seruauerunt. Colantur ut voluerint, iudos exposcant quales voluerint, quos cum suis, vel de suis possent habere cultoribus. Tantum efficiatur ut huic sollicitati nihil ab hoste, nihil ab ulla clade timeatur. Hæc illi olim ethnici, hæc hodie politici politici, paucis exceptis, omnia, dicunt, probant, faciunt, ut in duorum magnorum Principum aulis, ubi politici magis quam Christiani fide & auctoritate pollent, sit venisse cernimus. Sed quid ad hæc sanctissimus & doctissimus Pater Augustinus respondeat, audi. Subiungit; *Quid hanc Rempu sanis non dicam Romano imperio, sed domui Sar- danapali comparauerit qui quondam Rex ita fuit, ut in sepulchro suo scribi fecerit, ea sola se habere mortuū, qua libido eius quum viveret haurido consumpserat. Quem Regem isti si haberent, sibi in talibus indulgentem, nec in eis cuiquā vlla severitate aduersantem, huic libentius, quam Romani veteres Romulo, templum & flaminem consecrarent.* Hæc ille, nec enim ampliori refutatione tam facta paradoxa ex Epicuri schola profecta digna esse existimavit, nisi quod ex profanis ipsis auctoribus nullam sine iniuria stare Rempubli. posse, longa postea disputatione confirmat. Ad religionem autem quod attinet, & veri Dei cultum, quem isti Politicorum, atheismus explodit, nullam sine ea veram aut optabilem Reipub. pacem consistere posse, ex ipsis prophana sapientia principis, ac Philosophorū placitis idem clarissimus doctor ostendit; quæ quia isti Politici libentius audiunt, quam voces diuinas, (quod tamē in homine Christiano inexpiable scelus est)

ex Augu-

ex Augustino breuiter trasferibemus. Pax (inquit) corporis est Dei Cuius Dei, ordinata temperaturæ partium. Pax anima irrationalis, ordinata re- lib. 19. cap. 13. quies appetitionum. Pax anima rationalis, ordinata cognitionis actionisq; cōsensio. Pax anima & corporis, vita & salus animantis ordinata. Pax hominis mortalis, & Dei immortalis, ordinata in fide sub æterna lege, obedientia. Hæc pacis genera sola ratio & philosophicū studium homines docuit: quæ si in prioribus membris tenent Politici, cur negant in postremo? nisi quia ^{1. Cor. 2.} animales sunt, non sapientes ea qua Dei sunt. Prudentia carnis Rom. 1. valent, quæ inimica est Deo, qua legi Dei subiecta non est: nec eum potest. Denique toti ad terrenam ciuitatem pertinent, ut filij secundum carnem, non ad ciuitatem Dei & cælestem, ut filij in Spiritu sancto regenerati. Alioqui agnoscerent verū esse, quod diuus Augustinus de vera pace disputans, scribit: ^{Pax vera. Ibid. cap. 14.} *Omni (inquit) usus rerum temporalium refertur ad fructum terrenæ pacis, in ciuitate terrena. Sic faciunt isti Politici. In cælesti autem ciuitate refertur ad fructum pacis æternæ; subseruit religioni, qua mediaute ad hunc fructum peruenimus. Nam & natura ipsa hominis rationalis hoc nos docet. Vnde subdit Augustinus: Si irrationalia essemus animantia, nihil appetere- mus præter ordinatam temperaturam partium corporis, & requiem appetitionum; nihil præter quietem carnis. & copiam voluptatum, ut pax corporis prodesset paci animæ. Sed quia hominis rationalis anima inest, totum hoc quod habet commune cum bestis, subdit paci animæ rationalis, ut in se aliquid contēpleretur, & secundū hoc aliquid agat, ut sit ei ordinata cognitionis actionisq; cōsensio, quæ pacem rationalis animæ dixeramus. Vix hæc animæ rationalis pacem tenent Politici, quorum finis est, vitam latam & affluentem ducere, ut ex eorum placitis, modò recessimus. Sed etiam hanc tenerent, ut ab ea penitus abhorre- re videri nolunt, pacem tamen alteram hominis mortalis, quæ est ordinata obedientia in fide, sub Lege Dei æternæ, penitus negligunt. Cuius necessitatem sic paucis docet Augu- stinus: Sed ne ipso studio cognitionis, propter mentis infirmitatem, nos pestem alicuius erroris homo incurrat, opus habet magisterio ^{Ibidem} aliuo, cui certus obtempere, & adiutorio, ut liber obtempere. Hinc videlicet nascitur fidei necessitas, docente Christo quid credamus, & gratiæ necessitas, operante Christo ut fidei præcep- tis obtemperemus. Quo obtento, obtinetur illa altera pax inter Deum & hominem, in fide videlicet Legi Dei obedire.*

Hæc est vera pax fidelium, & verè Christianorū. Hæc est Pax Dei, & pax pax de qua Christus Redemptor dixit: *Pacem meam do vobis, mundi.*

pacem

pacem meam relinquo vobis: non quomodo mundus dat (quæ est
pax Politicorū, sicut bonis temporalibus, neglecta religione)
ego do vobis. Quæ Christi verba quantum valeat, in aliis Do-
minicis explicatum dedimus. De hac vtraque pace, huius mū-
di, & Christi, quam nos Christiani appetere & tenere profi-
temur, hic iterum cōtra nostros Politicos sanctus Augustinus:
Terrena iustitiam, quæ non vivit ex fide (quales sunt infideles
omnes), *terrenam pacem appetit, in corpore desit, imperandi obe-*
diendique, concordiam civium, ut sit eis de rebus ad mortalem
vitam pertinentibus, humanarum quædam compositio voluptatum.
Sic enim habent Politicorum nostrorum axiomata, & genti-
lium placita, suprà commemorata. *Cælestis autem civitas* con-
stituta in hac sua peregrinatione, *pax terrena, & de rebus ad mor-*
talem hominum naturam pertinentibus, humanarum volupta-
tum compositionem, quantum salva pietate ac religione, conce-
ditur, tuetur atque appetit, eamque terrenam pacem refert ad cæ-
lestem pacem, quæ verè pax est, ut rationalis duntaxat creatura
sola pax habenda atque dicenda sit, ordo iustissimus scilicet, & con-
cordissima societas fruendi Deo. Et in vicem in Deo, hæc est
duplex charitas, Dei, & proximi in Deo, quæ est vestis nu-
ptialis, & vera pax nostra, quam Christus redemptor noster
reliquit nobis, ut ea cognoscere queat Christiani esse. Politici
quia hanc Christi pacem negligunt, & solum terrenam con-
sectantur, Christiani non sunt, de diptis etiam hereticis dete-
rioribus, quia illi aliquam saltem, et infalsam ac contamina-
tam, religionem profitentur, ac tenent fortiter, isti nullam
tenent, nec reverendam putant, nisi à monachis, totamque ho-
minis felicitatem in terrena pace constituunt, terræ illi, quo-
siquæ nunquam in Christo regenerantur. Quod enim de carne na-
tum est, caro est, carnalia sapit, loquitur, agit. Quod autem de
Spiritu natum est, (ut omnes Christiani) Spiritus est: ea
quæ divini spiritus sunt, sapit, colit, præstat, Religio-
nem amat, qua Deus colitur, eamque rebus omnibus ante-
ponit. Non audet sine veste nuptiali discumbere, aut aliud
profiteri, aliud facere. Didicit à mortaliū sapientissimo Sa-
lomone: *Deum time, & mandata eius observa, hoc est omnium ho-*
mo. Didicit à divino Iob: *Ecce timor Domini: ipsa est sapientia.*
Et recedere à malo, intelligit Didicisse à sancto Propheta: *In-*
dicabo tibi, o homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à
te. Viri, facere iudicium, & diligere misericordiam. Et sollicite
ambulare cum Domino Deo tuo. Et notandum diligenter, quod
Salomon, hoc dicēs, totā humanæ vitæ felicitatem in cō-
stitutis

Dom in Albi,
tex. 2. Dom. Pen-
tecoste, tex. 4.
Lib. eodem, c. 17.

Ioan. 17.

Ioan. 1.

Ecclesi. 7. timo.
Iob 28.
Matth. 5.

elūse: Iob totam sapientiam omni thesaurō incomparabiliter
preponendam: Michas omnem Dei cultum & obsequium.
Vide loca. Politicorum contra tota felicitas, tota sapientia,
totus cultus est, bonis terrenis affluere, quasi filij reprobi
Eliu, qui sua primogenita pro vno pulmento vendidit. Elias
zelans pro domo Dei, & veræ religionis cultu, audit ab impio
rege Achab: *Tu es qui cōturbas Israël.* Sic hodie Politicis zela-
tores, religionis turbatores, regni & Reipubl. esse videntur.
Sed sanctus Propheta respondit: *Non ego turbavi Israël, sed tu,*
& domus patris tui, qui dereliquisti mandata Domini, & secuti
estis Baal. Politici verè perturbant Rempubl. Christianam,
qui Dei mandata negligunt, & religionem despiciunt, & se-
quuntur idola cupiditatum suarum. Certè isti virtutis cog-
nitionem non practicam tantum amiserunt, ut omnes mali
Christiani, sed etiam speculatiuā ut ipsi infideles. Neglectum
enim religionis pro re laudabili habent: suntque de nume-
ro perditissimorum hominum, de quibus Propheta dicit: *Di-*
xit insipiens in corde suo, non est Deus. Contra istos valet illa
Christi verba: *Primum quærite regnum Dei, & hæc omnia ad-*
dicentur vobis. cum illa: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo*
vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis qua in aliis Do-
minicis tractata vide. Illa demique loca omnia, quæ verum
Christianitatem, dilectionem Dei super omnia, fervorē cul-
tus divini, fiduciam in Deum, eiusque providentiam, rerum
terrenarum contemptum, & cælestium desiderium docent,
nostri temporis Politicos iugulant. Vide de singulis singulas
Dominicas, & textus Evangelicos latè explicatos. Quæ in
locorū moralium Indice alphabetico, quem in Lectoris vsum
diligenter concinnabo.

Sanè ipsi melioribus ethnicis deteriores hi sunt, qui nun-
quā vile honesto præferre (quod hi in omnibus faciunt) vo-
luerunt, de quo tam multa disputat in Officiis Cicero, etiam
ipse ethnicus Memorabile illud est Aristidis responsum. The-
mistoceles in concione populo aduocato magnum aliquid in
animo se habere aiebat, quod Republicam concerneret:
essere tamen prius non se id velle, quàm alicui id communi-
casset, quem populus deligeret. Delectus est Aristides. Re A-
ristidi per Themistocelem communicata, conscendens sug-
gestum Aristides, ut quid esset, populo referret, ait: *Themisto-*
celes consilio nihil Reipubl. Atheniensis velius, sed eodē nihil mi-
stius. Hoc audito, tacere eū portō populus iubet, nec vel auti-
bus excipere ebulium maxime vile voluerunt, quod ab ho-
nesto

Gen. 24.

1. Reg. 22.

Dom. 14. post
Pentec. tex. 6.
Dom. Pentec.

Politici ethni-
cis præiores.

Plutarchus in
vita Aristidi.

*Alius Lampri-
dus in vita eius.*

nesto & recto dissepere. Surgent isti ethnici in iudicio, & nostros Politicos condemnabunt. Noui sunt isti Protagoras, noui Diagoras, qui ciuitatibus omnibus pelli deberent Religionem tenent spurcissimi illius Heliogabali Imperatoris, Romani Sardanapali: qui id vnum pertinacissime egit, ne quis Roma Deum nisi Heliogabali coleretur. Dicebat praterea Iudaeorum & Samaritanorum religiones, & Christianam deuotionem illuc transferendam, vt omnium culturarum secretum Heliogabali sacerdotium teneret. Sic enim isti Politici omnes religiones ac sectas, Lutherianorum, Caluiniatarum, Patitanorum, atq; adeo Catholicam alicubi deuotionem tolerandas, & recipiendas, atque à Regibus permittendas arbitrantur, dummodo pax regni tuta sit: vt omnium culturarum mysteria Politicorum idolum teneat, eisque subserviant. Perinde illis est de qualibet religione, ad quam neminem vlla necessitate adigi posse affirmant, modo pax Reipubl. & rerum omnium affluentia in tuto sit. Nulla vnquam acerbior pestis orbem Christianum inuasit, quæ eò tendit, vt nulla amplius colatur religio, Deus credatur nullus. Alia loca, quæ contra Politicos faciunt, vide inferius annotata in fine vltimi textus huius Euangelij.

9. Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.

Pena infernalis pseudochristianorum.

*Lucæ 17.
v. Petri 2.*

Locus moralis de pseudochristianorum, & maxime Politicorum horrenda & æterna pena. Hanc illis Christus comminatus voluit, quia hæc illis multo acrius infligetur, quam incredulis quibuscunque, qui ad nuptias venire, fidem amplecti, Christum profiteri noluerunt. *Qui enim nauis voluntatem Domini, & non facit, vapulabit plagis multis.* Et Petrus dicit: *Melius fuit illis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitioem retrorsum conuertri ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato.* Hoc sanctum mandatum, est mandatum illud maximum & primum: *Diliges Dominum Deum tuum toto corde tuo, & c. & secundam simile illi: Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Hæc duplex dilectio, est illud sanctum mandatum, & vestis nuptialis.

Pseudochristiani, & maxime Politici, grauiora infidelibus

libus patientur, quia deteriores illis sunt. Hæreticus deterior & perniciosior hostis est quam Turca, aut quilibet infidelis, quia Christianum se dicit, & non est; in Christum se credere ait, & non credit: quia caput tenere nõ potest à corpore toto auulsus. Politicus & hæretico & Turca sceleratior est, quia Christianum & Catholicum se dicit, quum neuter sit, sed in vtroque dissimulet, nec Christum, nec Ecclesiam diligens; sed temporalis suæ pacis ac felicitatis bonum vtrique preponens. Illis igitur sempiternas plagas Christus comminatur. Et *manus & pedes ligatos* habebunt, omnem potentiam amittent, seu boni affectus, & bene cogitandi, qui se hic omnium prudentissimos iudicabant: seu boni operis, & bene aliquod operandi, qui *operandi tempus quum haberent*, operandi officium nõ ad se, sed ad clericos & monachos pertinere aiebant. Proiciuntur in tenebras exteriores, à quibus in lucem remeandi nulla facultas superest, quia extra diuinæ lucis radios, & misericordie oculos proiecti iacent: *ibi erit fletus* eorum, qui hic semper gaudere, bonis omnibus affluere voluerunt; & *stridor dentium* præ dolore eorum, qui hic stidebant præ inuidia florentis Ecclesiæ Dei. Porrò ligatis manibus & pedibus proici, penam significat inexercibilem, & cuius nulla sit speranda liberatio, finis & exitus nullus, quia æterna est in qua etiam nulla sit futura vnde cuique consolatio, nulla remissio, relaxatio nulla, quia iam *clausa est ianua*, totius misericordie, consolationis, auxilij, aut cuiusvis refrigerij. Fletus incredibile ex ignis infernalis acrimonia & vi dolorem notat. Solent enim ignita, & calida, seu manu tacta seu ore & labijs degustata, lachrymas nobis elicere, & fletum etiã in fortissimis excitare. Stridor dentium, dolorem ex asperissimo frigore contractum significat: Strident enim dentibus, & toto corpore tremunt ac concutiantur, qui frigus intensissimum ferunt. De hac duplici, sibi que contraria, ardentissimi ignis, & asperissimi frigoris pena infernali, sic sanctus Iob: *Transciant ab aquis niuem ad calorem nimum, & usque ad inferos peccatum eorum.*

Hæc tota pena infernalis, qualis & quanta futura sit, quia ex Scripturis in aliis Dominicis ostensum est, nunc ex certis coniecturis, in ipsa quoque Scriptura fundatis, docebitur. Primum illa pena in vindictam peccatorum infligitur ab irato & iusto Deo. At vt Dei misericordia erga electos immensa est, sic & eius iustitia erga reprobos. Vnde *Deus iustitia, Deus ultionum, Dominus percutiens* quantæ vocatur. Vide Dominicam 1. Aduentus, text. 1. varias in hunc

Politicus, hæretico & Turca deterior.

Rom. 16.

Iob 24.

Dom. 1. post Epiph. text. 16. & Dom. 1. post Epiph. text. 9.

Inf. riales p. 102. naz quales & quantæ

Exod. 16.

Lucas.

Simile.

Roman. 9.

2 Timot. 2.

1 Corint. 2.

Luca 4.

Rom. 2.

Similia.

Esai. 27.

Esai. 29.

Genes. 15.

hunc sensum Scripturas. Erit ergo poena immensae eius potentiae & acerbissimi iustitiae congrua. Sunt enim iustitia & misericordia Dei, quasi duo eius brachia. Nam de brachio iustitiae dicitur, quod in manu forti, & brachio extenso Pharaonem cum suis Aegyptiis perdidit. De brachio misericordiae dicitur beatissima Virgo: Fecit potentiam in brachio suo, quia hoc ad Filij Dei incarnationem pertinet, maxime misericordiae opus. Quemadmodum igitur qui unum hominis cuiuspiam brachium videt, eiusque mensuram tenet, alterius brachij mensura & longitudo quanta sit ignorare non potest, sic plane, quum Dei misericordiam infinitam esse, & super numerum arenae maris miserationes eius certo sciamus, Dei quoque iustitiam immensam esse, & quae numerari aut expendi nequeat, dubitare non debemus. Rursum damoati vocantur *vasa irae & contumelia*, sicut electi *vasa misericordiae & gloriae*. Sicut ergo gloria & misericordia Dei tanta est erga electos, ut dicat Apostolus; *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae preparavit Deus diligentibus se*: sic tanta Dei erga reprobos ira & contumelia futura videtur, ut nec cogitatione eam consequi mortalium quilibet possit. Iam vero sicut de operibus dicit Christus, tam misericordiae, quam inhumanitatis: *Qua mensura mens fueritis eadem remetietur & vobis*; mensura autem operibus misericordiae reddenda promittitur à Christo, *bona, plena, conferta, & coagitata*; hoc est, omnibus suis numeris absoluta: dubitari non potest, quin & operibus impiis, & contra charitatem factis, reddenda sit mensura copiosa, & amantudine plena, maxime dicente Apostolo, quod impij & impenitentes *thesaurizant sibi iram in die irae & iusti iudicij Dei*. Nam ut singulis bonis operibus sua redditur merces ex thesauris bonitatis & misericordiae Dei; sic singulis peccatis & flagitijs rependitur poena, ex thesauro irae & iusti iudicij Dei, & quemadmodum vir iustus ex multitudine bonorum operum ingentem sibi meritum, & mercedis thesaurum accumulat: sic impius ex peccatorum varietate & magnitudine, varias sibi penas thesaurizat. Sic apud Esaiam de impijs dicitur: *In mensura contra mensuram, cum abiecta fuerit, indicabit eam Dominus*. Praeterea patitur Deus, liberetque permittit, ut omni sua voluptate in hac vita impij persuantur, *faciuntque omnes adinventiones suas*, ac demum, ut compleatur malitia eorum. Sed hoc ideo totum permittitur, ut grauius in eos postea iustiusque ira Dei deserviat, & elevans allidat

allidat eos. Vnde sic in Apocalypsi legimus: *Qui nocet, noceat*. Apocal. 18. *albus: & qui in sordibus est, sordescat albus*. Sed quamobrem, aut quorsum tanta longanimitas? Sequitur: *Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua*. Ut videlicet completae malitiae poena reddantur ad culpam plena. Sic alio loco per Prophetam futurum praedicit Deus: *Complebo furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias*. Exech. 7. *tuas, & imponam tibi omnia scelera tua; & non parces oculis meis, nec miserebor: sed vias tuas imponam tibi; & abominations tuae in medio tui erant, & scietis, quia ego sum Dominus percussorem*. Sicut ergo hic est completa malitia impij, sic erit ibi completus furor Dei. Hinc facile conijciat, quam sit haec acerba & horrenda futura poena.

Porro ipsae damnatorum voces, quaeclae, & acerbissimae complorationes in Scripturis reuelatae, poenarum magnitudo quanta sit, non obscure docent. Etenim propter arduum astum, & horrendas tenebras quas damnati patientur, sic scribit diuus Iohannes: *Et quartus Angelus effudit phialam suam in solem, & datum est illi astu affligere homines & igni; & suauerunt homines astu magno, & blasphemauerunt nomen Dei, habentes potestatem super has plagas*. Et quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestiae, & factum est regnum eius tenebrosum, & commendauerunt linguae suas praedolore, & blasphemauerunt Deum caeli praedoloribus & vulneribus suis. His si addas fetus & stridorem dentium, ut in hoc Evangelio, facile conijciat, poenarum illic magnitudo, quantum omnem cogitationem nostram excedat. Deinde ut beatitudo iustorum, est omnium bonorum, quae animo cogitati aut desiderati possunt, aggregatio: sic poena damnatorum, est omnium dolorum ac miseriarum cumulus: & ut illa infinita, cui nihil addi poterit; sic ista immensa erit, quae maior esse nequeat. Quare sicut ille corporis morbus, in hac mortali vita omnium esset acerbissimus, qui omnia membra occuparet, ut nec caput, nec oculi, nec aures, nec lingua, nec manus, nec digiti, nec brachia, nec pectus, nec dorsum, nec stomachus, nec ilia, nec renes, nec femora, nec tibiae, nec pedes dolore vacarent; & hoc spectaculo nullum esset acerbius aut flebilis; sic multo magis poena infernalis, quae prorsus generalis est, totum corpus, totamque animam perueniens, inexplicabilis quaedam poena esse censenda est. Illic enim & oculi lasciuia daemonum horrendo aspectu, & delicatae aures fremitu eorum tremendo, & emunctae nates

Apocal. 17.
Luca 16.

430. PROMPTVARIUM MORALE

terro sulphurum odore (est enim locus huius poenae stagnum ardens igne & sulphure) & gustus gulofus fiti inexplebili (vide diuus epulo aqua guttam à Larygo petyi) & singula corporis membra igne acutissimo (quo nihil magis actiuum est, & qui tactum maximè afficit) & ipsa interior imaginatio praesentium acerbitatum apprehensione viuida, & misera memoria praeteritarum voluptatum recordatione acerba, & intellectus totus, amissae beatitudinis angore incredibili, & deprauata voluntas perpetua maledictione & blasphemia, punietur, afficietur, torquebitur. Qui hoc rerum statu calamitosus cogitari potest?

- 7. Nunc verò & ipsam mihi ignis infernalis vim & acrimoniam considera. Neque enim ignis iste noster, quo quocidie utimur, & cuius vel minimū contactū sine gemitu ferre non possumus, vel illū vltimo vix gradu contingit. Noster ignis consolationem adfert, & iucundè aspicitur, vocatus alicubi, angelus Dei: ignis infernalis totus ad terrorem, ad tormentum, ad poenam, institutus est. Noster ignis pabulo indiget necessario, ex quo vel remissius, vel acius vrit: ignis infernalis sibi ipsi pabulum est, quum sit inextinguibilis, & à furore Dei accenditur, nutritur, augetur, iuxta illud Prophetarum: *Flatus Domini sicut torrens sulphuris succendit eum.* Noster ignis illuminat, suaque luce astantes perfundit: ille ignis tenebrosus est, & horror perpetuus. Denique noster ignis artificialis est, & extra locum elementi sui, quo semper per flammam suas tendere, quasiq; à nobis refugere nititur: hanc ob causam debilior est, quasi, si corporis membrum suo loco emotum esset: at ignis infernalis naturalem suum locum in visceribus terrae obtinet, vbi cum Deus creauit ad tormenta impiorum, vt esset *lacus ira Dei*: ideoque maximam vim habet, & perpetuò viget, absque vilo sui vel detrimento, vel refrigerio. Porro noster ignis omne sibi iniectum pabulum absorbit; ideoque longo admodum tempore non affligit, sed breui licet acti dolore afficit: infernalis autem ignis sic vrit, vt non consumat, tanto crudelior, quanto perseuerantior. Postremò, nostrum ignem multa mirigant, multa refrigerant, aquae iniectio, aer frigidus circumstant, pabuli immutatio atque subtractio: ignem infernalem nihil mirigat, nihil refrigerat, nihil immutauit. Carnifex perpetuus est, semper percutiens, & nanquam intericiens. Ex his omnibus maneri terribiliter & efficaciter possumus, quanta sit poena impiorum, maximè pseudochristianorum, & Politi

1. Iudic. 10.
2.
3.
4.
5.
6.
7. Apocal. 14.

IN DOMIN. XIX. POTS PENTEC. 431

& Politicorum, qui sine veste nuptiali in mensa Christi accumbunt.

Si amici Iob videntes cum per totum corpus vlcerè pessimo percussum, in sterquilinio sedentem, vlcera sua latere radentem, eleuantes procul oculos suos, exclamantes ploratiuani, scissisque vestibus, sparserunt pulucrem super caput suum in caelum, & sederunt cum eo in terra septem diebus, & septem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum, quia videbant dolorem esse uehementem: quid nobis animi, quis horror, quae confusio, quantus ad damnatorum commiserationem, ad nostram cautelam, stimulus esse debet, non vnum aliquem amicum nostrum, sed tot myriadas hominum damnatorum, non solo corporis vlcerè fixatum, sed toto corpore, totaque anima (vt iam dictum est) vexatos; non in sterquilinio vlcera radentem, sed in barathro stibiliter euilantes, & horrendè blasphemantes; non morbo ad tempus afflictum, cui mors finem imponeret, sed sempiternis penis addictos; non vt virtus patientiae probetur, sed vt flagitia anteaecta vitæ puniantur, non ex Dei permissione, diabolo petente, sed ex Dei voluntate & decreto, diabolo exequente; ac denique non alium sine suo periculo, sed tot alios, quibus nos ipsi, nisi nostrae melius saluti prospiciamus, sociari in penis poterimus, oculis quoq; nostris cerneremus! Sed prolectò h Christiani sumus, plus mouere debet quod oculis fidei intelligimus, quam quod oculis carnis cernimus, iuxta illud Christi: *Habent Moysen & Prophetas. Si illis non crederint, neque si tuca 16. eu mortuis quis resurgat, credent.* Daniel Propheta, audito Aliud. somnio Nabnehodonosoris, quum statim, quid illud portenderet, Deo reuelante intelligeret, aded attonitus & perterrefactus fuit, vt intra se tacitus cogitaret, quasi vna hora, Daniel. 4. & cogitationes eius conturbarent eum. Quale autem, aut quantum huius Regis supplicium fuit, si cum aeterna damnatorum poena conferatur! Quanto grauius est inter feras, quam inter daemones vitam agere! Quanto atrocius, flammis vlcricibus cruciari, quam rore caeli tingi! Quanto acerbius, in omni aeternitate, quam septem annorum spatio torqueri! Postremò, si aded formidandum est, figura hominis retenta, cor ferre gestare; quanto erit formidabilius, sub hominis figura cor daemonis habere? Illius tamen rei vel sola cogitatio, sancti Prophetae animum commiseratione proxiimi plenum, & iudicium Dei timore confixum, ita perterritific, & conturbauit, vt vna hora elinguis eoram tanto

Exemplum.
Iob 2.
1. Iob 2.
2. Iob 2.
3. Iob 2.
4. Iob 2.
5. Iob 2.
6. Iob 2.
7. Iob 2.
8. Iob 2.
9. Iob 2.
10. Iob 2.
11. Iob 2.
12. Iob 2.
13. Iob 2.
14. Iob 2.
15. Iob 2.
16. Iob 2.
17. Iob 2.
18. Iob 2.
19. Iob 2.
20. Iob 2.
21. Iob 2.
22. Iob 2.
23. Iob 2.
24. Iob 2.
25. Iob 2.
26. Iob 2.
27. Iob 2.
28. Iob 2.
29. Iob 2.
30. Iob 2.
31. Iob 2.
32. Iob 2.
33. Iob 2.
34. Iob 2.
35. Iob 2.
36. Iob 2.
37. Iob 2.
38. Iob 2.
39. Iob 2.
40. Iob 2.
41. Iob 2.
42. Iob 2.
43. Iob 2.
44. Iob 2.
45. Iob 2.
46. Iob 2.
47. Iob 2.
48. Iob 2.
49. Iob 2.
50. Iob 2.
51. Iob 2.
52. Iob 2.
53. Iob 2.
54. Iob 2.
55. Iob 2.
56. Iob 2.
57. Iob 2.
58. Iob 2.
59. Iob 2.
60. Iob 2.
61. Iob 2.
62. Iob 2.
63. Iob 2.
64. Iob 2.
65. Iob 2.
66. Iob 2.
67. Iob 2.
68. Iob 2.
69. Iob 2.
70. Iob 2.
71. Iob 2.
72. Iob 2.
73. Iob 2.
74. Iob 2.
75. Iob 2.
76. Iob 2.
77. Iob 2.
78. Iob 2.
79. Iob 2.
80. Iob 2.
81. Iob 2.
82. Iob 2.
83. Iob 2.
84. Iob 2.
85. Iob 2.
86. Iob 2.
87. Iob 2.
88. Iob 2.
89. Iob 2.
90. Iob 2.
91. Iob 2.
92. Iob 2.
93. Iob 2.
94. Iob 2.
95. Iob 2.
96. Iob 2.
97. Iob 2.
98. Iob 2.
99. Iob 2.
100. Iob 2.

Rege steterit. Si nos ad has inferni penas, sic in Scripturis reuelatas, & ex Scripturis certa connexionione deductas, minus commouemus, sit illud, quia & rarissime, & non nisi obiter in animum ista demittimus.

Simile.

Inferni pena cur nunc minus mouet. Hypotyposis.

Qui ignem istum materialem & vulgarem, vel raro adit, vel non nisi transeunter, nec nisi leuissime digitum immittit, parum aut nihil ex eo caloris attrahet. Sic inferni ignes, quia vix ambabus auribus audiuntur, sed in vnam admissi, per alteram transfulant, nihil mouent, nihil terrent, nihil ex eorum doctrina caloris aut fetoris spiritualis attrahimus. Ceterum si nunc nunc animo ingentem hominum exercitum in campo coactum, oraculo Domini certiore factum, tantam vim fulminum esse repen e super eos casuram, vt maxima eorum pars fulminibus icta occumbat. Si hoc omnes illi certa fide tenerent, quo timore non concuterentur, quas non latebras exquirerent, quid non facerent, vt tanto se ditimmini subducerent? At tale hoc fulmen non est, quale huius Euangelij. *Ligatis manibus & pedibus, procipto eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium.* Et hoc fulmen non contra alios, quam contra nos pseudochristianos, qui cum fide Christi, charitatem Christi non tenemus, intencatur. Nobis hoc dicitur, ad nos hoc pertinet. Priusquam horriffica illa gradinis plaga Egyptum vastasset, Moyses, Pharaonem & seruos eius ab hoc periculo eripere volens, his verbis praemonuit: *Mitte iam nunc, & congrega iumenta tua, & omnia quae habes in agro. Homines enim & iumenta, & quacunque fors inuenta fuerint, nec congregata de agro, ceciderint, quo super eos grandis morientur.* Sequitur deinde *Qui timuit verbum Domini de seruis Pharaonis, fecit confugere seruos suos, & iumenta in domos: qui autem neglexit sermonem Domini, dimisit seruos suos, & iumenta in agro, quae omnia in gradinis interiere.* Christus Dominus iam tertio de inferni penis praemonuit, in lauando Centurionis puero, quum Iudaeorum incredulitatem taxaret, in parabola de zizanijs, & nunc in hoc Euangelio, quae tria loca tractauimus. Sed & iterum futuri iudicij formam describens, sub illis verbis: *Ite malidisti, ignem aeternum.* Qui verba Domini negligit, cadet super eum grandis, & morietur, *Qui de velle nuptiali perpetuo gestanda sollicitus non est, qui sub nomine Christi ano vitam agit Epicuream, qui se Catholicum dicit, & Politicus est, qui Christum cum Iudaeis Pisaro tradet, ne veniant Romani, & tollant gentem suam, id est, religionis causam penitus prode-*

Exemplum.

Exod. 9.

Math. 1. & 13.

* Politicorum proprium.

& perdit

& perdit sinet, vt pax sit domi tota, alijsq; ad illam politiam, hoc est, impietatem maximam, hortabitur, ad illos omnes haec sententia pertinet: *Ligatis manibus, &c. Qui audiuit sonitum buccinae, & non se obseruauit, sanguis eius in ipso erit.*

10. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

Locus moralis de paucitate saluandorum ad timorem vtilis. Quod enim Apostolus scribit, *Cum timore & tremore salutem vestram operamini*, & alia Scriptura dicit, *Beatus homo, qui semper est pauidus*, & iterum, *De propitiato peccato noli esse sine metu*, & adhuc semel Apostolus, *Noli altum sapere, sed time*; *Si enim Deus naturalibus vasis non pepercit, ne forte nec tibi parcat*; *Si Iudaeos repulit, qui noluerunt venire, & neglexerunt, & seruos Dei ad se missos, occiderunt, vide ne & te repellat, venientem quidem, & accumbentem, & infernum oliuae, sed non habentem vestem nuptialem: totus, inquam, hic locus de assiduo timore saluberrimus, vix ex alio capite fortius deducitur & dependet, quam ex hac multitudine ingenti vocatorum Christianorum, sed ingenti paucitate electorum. Hinc enim & alius Propheta dixit: *Multiplicasti gentem, non magnificasti iustitiam: sed potius auxilli timorem & dolorem, quam in multitudine gentium, quae toto orbe terrarum Christum ore confitentur, tam pauci sint, qui corde credant, & fidem suam ex bonis operibus ostendant.* Sic alius Propheta, vocationem Gentium describens, ait: *Erunt in omni terra, dicit Dominus, partes duae disperdentur & deficiunt; & tertia pars relinquetur in ea.* Vix tertiam partem saluandam docet. Sanè in Euangelio, nisi quarta pars seminis, quod Deus seminauit in agro Ecclesiae suae, cecidit super terram bonam, vt fructum ferret cum patientia, sed aliae tres partes, vel secus viam, vel super petram, vel super spinas dum caderent, perierunt. Quare Apostolus, Gentibus vocatis in gratiam redemptionis per Christum, dicit: *Vide in te bonitatem Dei, si tamen permanseris in bonitate, alioquin & tu excideris.* Hanc paucitatem Christus prauidens, nosque eius praemonere volens, dixit: *Puerus filius hominis, quum venerit, inueniet filium in terra*. Certe hodie, nec in haereticis, nec in Politicis, nec in Impijs, anatis, adulteris, superbis, inuidis Christianis illa fides est per dilectionem operans, quae sola valet in Christo ad salutem, & de qua ibi Christus loquitur. Hanc etiã ob causam mouet nos Christus *intrare per angustam portam, quia arcta est via quae ducit ad vitam*.*

Paucitas saluandorum. Ephes. 6. Prou. 28. Eccl. 7. Rom. 11.

Rom. 10. Iacob. 2. Zachar. 13.

Lucas 1.

Rom. 11.

Lucas 18.

Math. 7.

Malach. 1.
Esai. 16. & 34. & 66.
Typus.
Ioan. 12.
Hmil. 11. in Euang.
Domin. 2. Ad uen. 10. 8.
Isra. Olla. Natiuit. Domin. 10. 1.
Domin. 3. post Epiph. 10. 9.
Domin. 7. post Epiph. 10. 4.
Domin. 5. post Pentecost. 10. 7.
Domin. 11. post Pentecost. 10. 7.
Loca contra Politicos.

vitam & pauci ambulans per eam. Non quidem via fidei, quae ab ortu solis ad occasum patet, & ob quam dilatori tentoria, & aperiri portus Propheta iubet, sed via motum, via charitatis, & obseruationis mandatorum Dei, per quam pauci ambulant, idcircoque viae terminum, caelestem beatitudinem, pauci consequuntur. Ex omnibus qui Aegypto exierunt, solus Iosue & Caleb terram promissionis ingrediuntur. Quam Christus duodecim tantum Apostolis suis diceret, *Vnus ex vobis est qui me tradet; omnes immiserunt*: nec prius animo esse peccato poterunt, quam Ioanne dilecto discipulo rogante, Christus eum demonstrasset. Si timuerunt illi omnes, cum vnus tantum euiceretur; consequens est, vt nos magis timeamus in tanta multitudine reproborum. Rectè diuus Gregorius: *Quia vocati sumus, nouimus: si sumus electi non nouimus.* Tanto ergo necesse est, vt vnusquisque nostrum in humilitate se deprimat, quanto si se electus ignorat. Hæc ille. Certè si vnus tantum reprobandus esset, salubriter cogitare vnusquisque deberet: Cauendum & prospiciendum mihi est, ne ille ego vnus sim. Quanto magis in tanta multitudine reproborum, cauendum hoc erit: Huc pertinent quæ in varijs Euangelijs iam deprompsimus. Primum ad illa verba, *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me*: vbi de vtro Christianismo disputatum est. Deinde ad illa verba, *Ecco, hic positus est in ruinam multorum in Israel*: vbi de profectu nostro in professione Christiana examinando actum est. Rursum ad illa verba, *Filij regni eiciuntur in tenebras exteriores*: vbi vocationem & professionem externam, ad pietatem & salutem non sufficere, ostensum est. Tum ad illa quoque verba, *Vnde ergo habet Izania?* vbi de abundantia iniquitatis, Christi abundantæ gratia discerptum est. Nec nõ & ad illa Christi verba, *Exi cito in plateam, & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, & cecos, & claudos intro duc hinc*; quo in loco de vocatione nostra ad salutem sollicitè cõseruanda differuimus. Ac postremò ad illa verba, *Nisi hic alienigena, & hic erat Samaritanus*: ad qua verba de inani vocationis aut status titulo, vbi res nomini non respondet, actum est. Quæ etiam omnia loca contra Politicos, & pseudochristianos faciunt: docentque cur & quomodo sit verum, quod hic dicitur: *Multis vocati, pauci electi.*

FRAT quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. Hic cum audisset, quia Iesus veniret à Iudæa in Galileam, abiit ad eum, & rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo Iesus ad eum: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Dicit ad eum regulus: Domine, descende, priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Iesus: Vade, filius tuus viuit. Credidit homo sermone quem dixit ei Iesus, & ibat. Iam autem eo descendente, serui occurrerunt ei; & nuntiauerunt, dicentes, quia filius eius viueret. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei, quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia illa hora erat in qua dixit ei Iesus, filius tuus viuit. Et credidit ipse, & domus eius tota.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Cuius filius infirmabatur. Calamitates eos ad Deum adducunt, qui absque eis venturi non erant.
2. Cum audisset, quia Iesus venit in Galileam, abiit ad eum. De occasione virtutis, aut alienius boni non prætermittenda.
3. Rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius. De cura parentum erga liberos.
4. Incipiebat enim mori. Contra perniciem aut emendationis viæ dilatores, vsque ad horam, aut periculum mortis.
5. Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. De curiositate, & incredulitate in homine iam credente acriter taxanda.
6. Domine, descende, priusquam moriatur filius meus. De perseverantia in oratione.
7. Credidit homo sermone quem dixit ei Iesus, & abiit. De gratitudine animi pro accepto à Deo beneficio.
8. Et credidit ipse, & domus eius tota. Exemplum dominorum plurimum apud subditos in vitanque partem saltem.

1. Cuius filius infirmabatur.

LOCUS moralis, quoddam calamitates ad Deum adducunt, Tribulatio ad qui absque eis venturi non erant. Hic enim regulus & Domus adducta, ut nobilis ad Christum venit, propter infirmitatem filij sui, alioqui

Exempla.

Psal. 77.

Psal. 31.

Serm. 47. in Cant.

Epist. 17.

Exemplum.

Enarrat. in Psal. 16.

Psal. 114.

Similia.

Exemplum.

Luce. 11. 7.

alioqui forte non venturus. Sic olim in deserto Iudæi. *Cum occideret eos Deus, id est, ad mortis vsque periculum affligeret, querebant eum, & reueriebantur, & diluculo veniebant ad eum, & rememorati sunt, quia Deus est adiutor eorum.* Sic & David ipse, à Deo afflictus, de se latetur: *Conuersus sum in trinita mea, dum configitur spina.* In quæ verba D. Bernardus: *Bene confixus, quia conuersus exinde est. Bene perieris, si compauseris. Multi, cum sentiant penam, corrigunt culpam. Spina culpa est, spina poena est, spina salus frater, spina vicinus malus. Sicut lilius inter spinas, sic amica mea inter spinas.* Hæc ille. Appositè hac de re D. Augustinus: *Quam multa habeant impy dona & munera gratuita ab illo quem contemnunt, enumerare quis potest. Inter quæ illud magnum, quod ex multis interpositarum tribulationum, quas huius seculi dulcedo, tanquam bonus medicus misceat, admonet eos, si attendere velint, fugere à ventura ira, & cum in via sunt, id est, in hac vita, concordare cum sermone Dei, quem sibi aduersarium habent, male viuendo. Quid ergo non misericorditer præstatur hominibus à Domino Deo, à quo etiam tribulatio beneficium est. Nam res prospera donum est consolantur, res autem aduersa donum est admonentis Dei. Hæc ille. Alibi exemplum de Davide adert. Hoc peccatum (adulterium & homicidium dicit) non fecit David, quia persecutorem Saul impateretur, quando per diuersa fugiebat ne in manus eius incideret. Erat in infirmitate tribulationis sua tanto in Deum intentior, quanto inferior videbatur. Vtile quiddam est tribulatio, vtile medici ferramentum, tanquam contra diaboli tentamentum. Factus est postea securus, demens hostibus, pressura carnis, tumor excreuit. Vade & alibi idem de seipso dicit: *Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocavi.* Nempe sicut medici amaris simpis atque pillulis morbo medentur, ita Deus labore & afflictione vitia curat. Quemadmodum equorum domitor, quum alia ratione domare & freno assuescere non potest, pascas eis dare, & pinguiori pabulo priuare, ac durius in omnibus tractare solet; sic Deus refractarios, & obedire nolentes, ea amittitibus inimicis, ad frugem reuocat. Sane sicut aqua diluuij, quo magis crelescebat, tanto magis arcam in sublime efferebat; sic tribulationum aquæ, animum subsum impellunt, Deoque approximare faciunt. Ionas, qui liber fugit à facie Dei, in mare proiectus, & in ventre ceti constitutus, Deo obediens factus est. Mox enim ve in ripam effectus est, vadit in Niniuem, & prædicat verbum Dei. Zeno*

Circus

Cittius Philosophus dicere solebat, *se nūquam commodius nauis, quàm in nauis fracta, & amphissimis opib' naufragio amissis, nauis natare.* Tunc enim philosophiæ operam dare cœpit. Sicut *4. Reg. 1. 4. Reg. 7.* Eilueus Propheta aquas Jericho pestimas & steriles immiffo sale sanauit, ollam verò palmenti iniecta farina salubrem fecit. sic Deus alios farina, alios sale, alios rebus secundis & mollibus, alios aduersis & pungentibus sanat, inegros & secundos facit. Tobias cæcus, ex felle piscis visum recepit: *Tab. 11.* Ionathas verò ex fano mellis accipiens oculos illuminatos: *1. Reg. 14.* habuit. Sic alios felle, alios melle Deus illuminat.

Cum Daniel Propheta Regi Nabuchodonosor terribile Exemplum.

illud somnium aperuit, quo de regno eiceretur, & cum fectis conuersaretur; primò quidem blandis illum verbis allocutus. *Placeat tibi o Rex consiliū meum. Peccata tua eleo-* *Daniel. 4.* *synis redime, & iniquitates tuas misericorditer pauperū, forsitan ignoscet delictis tuis.* Sed cum hoc mel, hæc farina nihil iuaret, imò Rex adhuc superior fieret, & post finem duodecim mensium, in aula Babylonis deambulans, diceret. *Nonne hæc est Babylon magna, quæ ego adificauit in domum regiam, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris meæ? Cum adhuc sermo esset in ore Regis, vox de celo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex. Regnum transibit à te, & ab hominibus eiciem te, & cum bestijs feris erit habitatio tua, & c. donec scias quod dominetur excelsus in regno hominum, & cuiuscuque voluerit, det illud. Quod totum ita factum est, Ræque post septem annorum decursum, diuinae iustitiæ sale confricatus, & felle potatus, in præclara respicientiæ & sanitatis verba prorupit, vt apud Danielè videre licet. Quare de superbis huius seculi sic alius Propheta: *Indulsi genti (peccatrici) Domine, indulsi genti. Nunquid glorificatus es? Elongasti omnes terminos terra, id est, longissimè à te recesserunt, Domino in angustia requisierant te: in tribulatione murmuris, doctrina tua in eis.* Sic Pharaon in duratus fuit, non plagis acceptis, sed indulgentia & remissione plagarū. Cū enim aliqua plaga percutiebatur, emollebatur cor eius, & aliquid semper Moyli amplius concessisset; tunc verò plagam illam obdurauit: denique tunc maxime obduratur, quum ab euenibus filijs Israël; se extra omnem plagarū periculum existimās, eos vsq; ad mare rubrum persequitur. Sic superbus ille Imperator Valens, & acerbissimus Catholicorum persecutor, eiusdemq; præfectus, Modestus nomine, non re, calamitate deiecit, D. Basilium, quem persecuebatur, adire, & opem illius in filij infirmitate, sicuti iste*

Esai. 46.

Exemplum.

f. g. regulus

In Memoriam de S. Basilio. Exempla.

regulus Christi adit, expetere coguntur. De quo sic Gregorius Nazian. *Filius Imperatoris agrotabat. Cum autē huius malo nullam medicinam inueniret, ad Basilij opem confugit: & quoniam ob contumeliam recens illatam, eum suo nomine accersere vetēbatur, alijs, quos arctissima familiaritate & beneuolentia complectēbatur, hanc legationem committit. Idem autem & eius profecto. Modesto (qui paulo antē Valentis nomine Basilio conuento, exilium ei & mortem comminatur, nisi Imperatoris voluntati se accommodet) non multo post accidit. Nam hunc quoq; morbus quispian obortus, viri sancti manibus subleuuit. Quis rei profecto cordatis hominibus in documentū cedit. Nam plerūq; prospero rerum successu melior magisq; expectanda est afflictio. Aegro corpore erat illacrymabatur, distorquēbatur, Basilium accersēbat, obsecrabat. Satisfactiōē habēs, clamabat, da salutem. Et quidē hanc consecutus est. Hęc Nazianzenus. Sed & arrogāntissimus ille atq; impiissimus Rex Antiochus, qui sibi videbatur etiā stultib; maris imperare. Et montiā altitudines in statera appendere, acerrimo morbo humiliatus, & manifestam Dei virtutem in seipso contestans, dicebat: *lūitum est subditum esse Deo, Et mortaliū non paria Deo sentire.**

Celebris est illa Philosophorum sententia, *In regno voluptatiū virtuti non esse locum.* Quemadmodum enim emortuæ carnes in aqua dulci corrumpuntur, vermib; scatece incipiunt, in falsa verō quā diuissimē conseruantur, & a nauigantibus ad extremos vsque mundi fines incorrupte deferuntur: sic humanus animus laboribus perficitur ac roboratur: delitijs autem diluit ac dissoluitur. Vnde est illud Prophetæ: *Vsq; quo delitijs dissolueris filia vaga? Antiquissimum & latissimum Assyriorum imperium vnius Sardanapali libidines & voluptates in seruitutem redegerunt. Sicut ceruum animal alioqui hominem maximē timens, vehementer tamen à canibus si vrgetur, sua sponte ad hominem fugit, sic tribulationes, quali canes, peccatorem persequentes, vt ad Deum sponte confugiat, de quo prius nec audire sustinebat, sepe compellunt. Quemadmodum rhamnus, licet arbor sit multæ amaritudinis, & in radice, & in folijs, & in tamis multum tamen est medicinalis (nam ex succo radicis medicamentū fit, oculos elatos reddens, semen etiam secundinas ex vtero trahit:) sic tribulatio, licet sit amara, & in radice cordis ad considerandum, & in verborum folijs ad audiendum, & in factorū tamis ad tolerandū, tamen medicinalis est cōtra peccata, & in primis, quia oculos cordis clarificat alicubi*

1. Machab. 6.

Apophtegma. Simile.

Ierem. 31.

Similium congeries.

Gemin. lib. 1. cap. 71.

alicubi diuus Gregorius: *Oculos quos culpa claudit, pœna aperit* quia hominem excitat, vt propter peccata sua, se huiusmodi malis affligi sentiat. Sicut sartor pannum rescindit, diuidit, destruit, sarcit, vt vestem tandem eōmodam efficiat, & in hac parte scindit, vt connectat in illa; integrum lacerat, vt coniungat: sic Deus quū per tribulationes lacerat, ab amicis separat, carnem destruit, non id lacerandi aut destruendi causa facit, sed mundi voluptates rescindit, vt cæli gaudia animo communicet; diuitias caducas auferat, vt æternas cōferat; nostrum interea animum, patientiæ, multatumque virtutum præclaram vestem efficiens. Sic *vt faciat opus suum, Esaiā 46.* quod misericordie & gloriæ est: *alienū est opus eius, leuicitatis & asperitatis opus facit.* Qui ex aduersa aliqua fortuna mox in prosperam commigrare festinant, similes vis sunt, qui odio hyberni frigoris æstiuum tempus optant. Isti enim temporū molestias non fugiunt, sed mutant: quos Propheta his verbis taxat: *Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei vrsus, & ingrediatur domum, & imitatur manu sua super parietem, & mordeat eam coluber. Aduerte res, aut æquanimitate ferende, vt Deo magis adhaereas, aut non nisi in æquabilitatem vt transeat, optandum, ne à Deo recedatur. Beatus vir qui Iacob. 1. Huius de Silla Epiph. & Alexandro. 5. 6. 7.* *suffert tentationem.* In quæ verba Eusebius Emislenus: *An tu hunc potentem & felicem vocas qui in mortem suam fortis est, cui prouentium fallax umbra, presentium æternorū congregat causas malorum? Quis beatam dixerit validam in iugulum suum dexteram? Quis probabiliter laudet velocē ad ardua precipitia festinantem? Quis eius miretur ascensum, quem de summo prospectu esse caurum? An illum felicem vocas, qui gemmato atque aurato sibi poculo venena miscet, qui infidelis, obsecratus, cupidus, & cruciatus, eo quidd Domini viam aspernatur, per suas ire permittitur? Beatus illa, qui suffert tentationem, quia eum commendat: Et probatus fuerit, accipiat coronam. Janē quemadmodum luna non patitur eclipsim, nisi cū plena est: sic homo tunc maxime solet oblectari, quum plenus diuitijs est. Et quemadmodum luna, cū plena est, longius distat à sole: sic qui opibus circumfluunt, solent plerunque se à Deo longissime separare. Hęc est igitur Dei prouidentia, cum ingenti misericordia coniuncta, vt quibus id necessarium aut vtile esse profecerit, calamitates subinde immittat. Sicut aurifex & dones Cerystomus aurum bene purgatum viderit, de constatorio non extrahit: sic Deus tribulationis nubem non abducit, donec nos, penitus emendauerit, aut sanctus Chrysothomus. Qui ex tribulatione ad Deum*

3.

4.

Ann. 4.

Iacob. 1.

Huius de Silla

Epiph. & Alex

andro.

5.

6.

7.

Cerystomus

Huius de Silla

pop. Anas.

Deum a peccatis conuersus fuerat, sic clamauit: Sagitta tua infixi sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam. Sicut enim sagitta infixi corpori dolorem adfert, & remediū quaerere compellit: sic tribulatio dolorem cordi adfert, & vt in aliis rebus, in cogitatione boni aeterni solatium quaeramus facit. Accipe huius rei exemplum. Sanctus Dnstanus, postea quidem Archiepiscopus Cantuariensis, adhuc adulescens, totus ad nuptias propendens, quum frustra ab Episcopo Vintoniensi ad exhibitum moneberetur, tertiana acri febre correptus, virginitatem vouit; erubescens, quod tertianæ febris ignis potentior in eo ad conuersionem fuerit, quam ignis amoris Dei. De hac materia iam in alijs * Dominica aliquoties diximus non pauca, quæ & huc conferri possunt.

Psalm. 37.

Exemplum.

In vita eius apud Saurium, tom. 1. p. 117. * Dom. 3. Adn. 1. post Pasch. 1. 1. Dom. 1. post Pentec. 1. 1.

Occasio boni non praetermittenda.

Matth. 24.

Rom. 4.

1. Thess. 1.

1. Cor. 6. Ioh. 11.

2. Cùm audisset quia Iesus venit in Galileam, abiit ad eum.

Leos moralis, de occasione virtutis aut alicuius boni non praetermittenda. Audito quod Iesus in illas partes venisset, ubi regulus iste, cuius natus infirmabatur, habitauit, non neglexit occasionem rei bene gerendæ: statim ad Iesum profectus est, inirmi filij sanitatem procuraturus. Tota hæc vita occasio boni est, quia Christum perpetuò nobiscum præsentem habemus, eo ipso dicitur: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi quod necessariò de fidelibus vique ad consummationem seculi duraturis intelligi debet. Est autem vobiscum perpetuò Christus, quia Spiritus Christi habitat in vobis. Si enim Christi esset (ait Apostolus) Spiritus Christi habitat in vobis. Denique vobiscum est, & nobis adest per gratiam, per Sacramenta, per verbum & doctrinam. Non est tanta & tam præsens occasio vel ad momentum differenda: quia et si per totam vitam adest, tamen nec de momento futuro certi sumus. Sic ad Thessalonenses Apostolus: Ipsi diligenter scitis, quia dies Domini sicut fur in nocte veniet. Hoc vnam considerate moneantur auditores. Si vobis in inferno constitutis penitentia præ caretur, ac diceretur: Ecce, penitentiam agite, & liberabit vos Deus: quæta alacritate, qui auidè hoc Euangelium omnes arripere? At nullum ibi penitentia tempus relinquatur. Nunc (in hac vita) est tempus acceptabile, nunc dies salutaris. Ambulare est autem Christus ipse, dum lucem habetis, ne tenebra vos comprehendant; illæ sanè tenebræ exteriores, quæ extra omnem vitam

speciem ponuntur. De die in diem viuimus. Amplos redditus ceteros non habemus, Nemo vel vnum sibi diem certo polliceri potest. Vt quid ergo sic tempus dilapidamus: ac si ad annos quam plurimos censum eius aliquem à Deo accepissent, aut nescio quos thesauros repositos haberemus?

Notandum & tremendum illud, quod ab utentibus Dei gratia, donis, oportunitate, atque emendationem insigniter differuntibus, etiam vitæ dies abbreviantur. Deus tunc Noe concesserat centum viginti annos penitentia: Non permanebit (inquit) spiritus meus in homine (id est in hac hodierna generatione hominum) in aeternum (id est, usque ad finem seculi) quia caro est, tota carnaliter viuens: et longæ dies illius centum viginti annorum. Tot videlicet annis penitentiam eorum expectabo, aut certe generale diluuiū orbis protraham. Ceterum quum per Noe iustitia præconem, de his admoniti, nihilo meliores fierent, Deusque iterum atque iterum diluuium futurum frustra prædicet, viginti annos recessit. Nam quum anno ætatis Noe 500. antedictam illam comminationem Deus enūtiasset, cepit diluuium anno ætatis Noe 600. vt Scriptura commemorat. Ezechia regi, nisi in morbo penituisset, quindecim anni vite eius decepti fuissent. Ad ea enim penitentiæ, & effusis lachrymis coram Deo, accepto mortis nūtio, ad quindecim annos vita eius propagatur. Sicut iustus rapitur, ne malitia mutet intellectum: sic impius tollitur, ne videat gloriam Dei, id est, fruatur gratia Dei: De qua vt sic apud Iob legimus: Nunquid scimitam seculorum caudæ cupis, quam calcauerunt viri iniqui, qui sublati sunt ante tempus suum, fluctus subuertit fundamentum eorum? Sic & manifestè Salomon: Timor Domini apponet dies. Et anni impiorum breuiabuntur. Denique sic Heli in penam peccati, tum sui, tum filiorum suorum dictum est: Pars magna domus tua morietur, quum ad virilam aetatem peruenerit. Et non erit fenestra in domo tua omnibus diebus. Ad cuius rei comprobationem Abimelech de stirpe Heli, cum 84. viris vestitis ephod lineo, id est, tribus sacerdotalis, vno & eodem die, iubente Saul, occisi sunt. Sed & hoc fortè sensu, confidenti in diuitijs suis, & multos sibi annos promittenti (dicebat enim sibi, Habes bona plurima reposita in annos multos) dicitur à Deo: Stulte, hac nocte tollent animam tuam à te. Rectè igitur monuit Apostolus: Sic currite, vt comprehendatis. Ceterum ad brauium oportet, non discurrere, non leuato gradu procedere. Grandis est via, breuis

Simile.

Abutentibus gratia, vita abbreviatur.

Gen. 6.

Genes. 1. Et 7.

1. Reg. 11.

Sapient. 4.

Iob 22.

Prover. 10.

1. Reg. 1.

1. Reg. 22.

Luca 11.

1. Cor. 9.

Typus, vita

462 PROMPTVARIUM MORALE

vita. Agnus Paschalis cum festinatione comedi iubetur: vnde delicta, ne exterminator Angelus veniat, ne diabolus, ne mors nos praecipitet. Si ad finem itineris, magnam pecuniam vim quis accipere deberet, quomodo eum festinaret? Qui congregat in messe, filius sapiens est; qui spernit astate, filius confusio est. Qui observat ventos, non seminat, & qui considerat nubes, non metet.

Exod. 12. Simile. Prout. 19. Eccles. 11.

Dilationis detrimenta.

- 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Astutus serpens, procrastinationis author & instigator, optime nouit, quot & quanta sunt eius detrimenta. Quod unum peccatum suo pondere in aliud trahit. Deinde, quod qui non est hodie, cras minus aptus erit. Rursum, quod consuetudo vertitur in naturam. Praeterea, quod mala inueterata difficillime curantur. Porro, quod Dei gratia tanto certius amittitur, & eius ira tanto acrius prouocatur. Tum, quod quanto serior conuersio, tanto eius impedimenta semper erunt maiora. Postea, quod nihil hora mortis incertius. Iterum, quod eius regnum magis ac magis in te confirmatur. Denique, quod animae facultates, longa peccati mora debilitantur, intellectus obscuratur, voluntas deprauatur, memoria hebetatur, in serior vero appetitus accenditur & roboratur. Postremo, quod nodos nobis nequam connectit, magno nostro dolore & labore soluendos, quodque cibos accipimus, postea reuomendos; & quod fauum mellis degustamus, multo abstinatio compendiosum. Haec ille hostis noster singula nouit, & dilationis ac praetermissae bene agendi occasionis illustra damna esse non ignorans, propterea dilationem virtutis omnibus modis suadet. Sed eius fraudibus abiuratis, imitemur naturarum morem qui, ubi secunda spirare aura coeperit, protinus e portu soluant. Quam Apostolus dixisset: Videte ne quis desit gratia Dei (quod est occasionem gratiae oblatam negligere) adiecit: Ne qua vadix amaritudinis, id est, amara radix, sursum germinans, impediatur: scilicet hanc gratiam. Haec amara radix, & multorum malorum tristis scaturigo, est ignaua dilatio & procrastinatio homini. Quot mala proferat, supra enumerauimus ex parte.

Sed penitentibus pauca.

Norandum est, speciales Christi gratias sero penitentibus datas, non nisi vni aut alteri collatas fuisse. Vni tantum triginta annos laboranti in probatica piscina sanitatem dedit. Ex omnibus adulteris vni tantum Magdalenae peccata remisit. Ex omnibus dititibus vni Zachaeo dixit: Hodie salus huius domui facta est. Ex omnibus latronibus vni tantum dictum est: Hodie

IN DOMIN. XX. POST PENTEC. 463

Hodie mecum eris in paradiso. Atqui quum vocat ad suam gratiam, omnes vocat: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. & ego reficiam vos. Omnes vocat, omnes venire iubet, neminem tardari vult. Hominem veto iam laborantem, iam oneratum, tardare & expectare, vt magis laboraret, ac magis oneretur, atque ita ad veniendum magis fiat inidoneus, quanta dementia est! De hoc argumento in aliusiam * Domini aliquoties dictum est.

Matth. 11.

Dom. Septuag. text. 4. & 1. Domin. 1. post Epiph. text. 1. & Dom. 9. post Pentec. text. 4.

3. Rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius.

Loquens moralis de cura parentum erga liberos. Re ad hic regulus fecit, factumque eius miraculo Christus comprobauit, quod de filij salute sollicitus, ad Christum venit, eam ab illo, tanquam optimo & potentissimo medico, impetraturus. Nec corporalem hanc sanitatem vel ille pater tam sollicitus a Christo petiisset, nec eam Christus tanta facilitate concessisset, nisi tum pater bene erga Christum affectus, atque ad fidem procliuis, tam suam, quam filij spirituales quoque salutem ex hac occasione speraret: tum Christus eam in hoc externo beneficio praecipue attendisset. Id quod rei exitus comprobauit. Reddita enim, iuxta Christi verbum, filio sanitate, credidit homo ille, & domus eius tota. Parentum certe est, corporalem filiorum salutem procurare. (qui enim domesticorum suorum curam non habet, infidelis est) sed spirituales & rationalem multo magis, quia non bruta, sed homines genuerunt, eodemque in spirituales Dei filios regenerari fecerunt: & quidem spirituali eorum suscepta cura, quum susceptores in baptismo, seu patris curam illam baptizati spirituales, quam ad fontem spopoderunt, in parentes mox deuoluerunt soleat. Quod si vbiq; non fiat, satis tamen iusta est ex ipsa vi naturae, atque in scripturis reuelata (quas alio in Euangelio iam protulimus) ad hanc necessariam curam obligatio. Aristoteles scripsit, filium erudire, patris esse; sicut nutrire, matris est. Quemadmodum enim viscera terrae, aurum & lapides pretiosos proferunt, sed impolitos & rudem, quos postea artifex limat, sua opera atque industria perpoliat: sic patris studio incumbit, filios a matre genitos & editos erudire. Nascuntur enim velut indigesta materia, ad virtutum tamen & scientiarum varietatem & pulchritudinem suscipiendam apta. Sicut speculum omnia repraesentat quaecumque ei obiciuntur, quia natura pellucida est & inanis: sic tenera puerorum aetas ad eas omnes formas se accommodat, eas imitatur, eas vitae actione

Parentum cura de liberis.

1. Tim. 5.

Insitum liberorum natura parent. docet. Occurrit lib. 1. c. 2.

Similia.

1.

1.

tepra

representat, quas aut videt oculo obiectas, aut intelligit, aut discipline susceptas. Arbores cum tenera sunt, ligare solemus, & aliquo fulcimento, ne vel quouis vento huc illic impulsae deiciantur tandem, vel etiam incurvae crescant, constringimus. Equis, quum adhuc pulli sunt, frena imponuntur, ne absque illis mature inieciant, penitus indomiti & effrenati. Quas aves domesticas & familiares esse volumus, adhuc implumes e nido sablatas, caueo includimus. Sic parentes a prima aetate liberos suos castitatem, pietatem, obedientiam, aliaque excellentes virtutes vt docere tenentur, ita magna cum facilitate docere poterunt, si disfluere non sinunt, sed aliquo honesto exercitio, bonisque magistris eos constringant, si freno disciplinae coercant, si adhuc nihil suum habentes, vnde auolent, e nido materni sinus, & otij puerilis abreptos, cauea aliqua scholae aut officinae bonae includant.

Institutio etiam praua corrigi ingentia. Simile.

Exempla.

Epist. ad Latam.

Boet. Epist. in Nerone.

Regul. sus. disput. in 27. Simile.

Hec enim prima cura etiam in pessimis ingeniis non parum utilitatis adfert, in bonis autem incredibilem fructum facit. Quemadmodum enim tota, si magno impetu ab aliquo moueatur, etsi postea, qui eam mouebat, cesset, mouetur tamen ad tempus ipsa per se, ab impetu momentis impulsu: sic adolescens, bonam institutionem nactus, vtiunque ea cessante, & custode remoto, per se tamen ad bonum ac virtutem mouetur, quasi vi atque impetu institutionis praeteritae. Gracchorum eloquentia (ait D. Hieronymus) multum ab infantia matris sermo contulisse scribitur. Hortensij oratio inter paternos sinus coaluit. Difficulter erantur, quod rudes animi perhiberunt. Lanarum conchyliis quis in pristinum splendorem renocet? Grata narrat historia, Alexandrum potentissimum regem, orbis quoque dominum & in moribus, & in incessu, Leonida pedagogi sui non potuisse carere vitij, quibus adhuc paruulus fuit infectus. Hec ille Nerouis pessimum ingenium eas tamen notas virtutis a Seneca pedagogo suo animo impraelas exceperat, vt tum a primo eius quinquenni procul distare ceteros Principes: Traianus optimus princeps attestatus fuerit, tum etiam mortuus, quasi aliqua adhuc scintilla honestatis relicta, dixerit: Dede corosé vixi, turpiter peream. Peccatum suum, & poenam peccati, ex prima virtutis disciplina recognouit. Annus dum tener est adhuc (ait diuus Basilus) & riuu cetera, qua ipsa impressa in se formauit, quascunque facillime recipit, molissime cedit, confestim ab ipso initio: omni verum bonarum virtutum exercitatione debet, quo videlicet vbi postea rationis usus accesserit.

accesserit, & habitum illum verum diiudicandarum aetas maior attulerit, pietati iam ab ineunte aetate assuetus, nullo impedimento cursu utatur faciliore: quum & ratio quid expediat admo-
neat, & ad id assequendum facilitatem praebet consuetudo. Hec ille. Exemplum pia & religiose ab ineunte aetate edu-
cationis filiorum, in suo Samuele ostendit pietatissima illa Anna. Cuius in hac parte virtutem ac studium magnifice commendans sanctus Chrysostomus, sic inter cetera scribit

Exemplum.

Quemadmodum industrii agricolae primum semen in terram deponunt, deinde vbi conspexerint e semine factam arborem, non relinquunt in eadem terra, sed inde reuulsam plantulam in aliud Similia.

Homil. de An-
na, & Samuele
educatione.

transferunt solum, vt terra recens gremio suo exceptam illius radicem puram & integram vim suam ad nouam educationem proferat: ita & Anna filium praeter spem profeminatum, in templum transfudit e domo, vbi sunt perpetua fontium scaturigines, & irrigationes spirituales. Hec ille. Ibi quippe erat Dei cultus ante oculos perpetuus, ibi quotidiana sacra, populi ad pietatem confluentis, optimus magister Iehi sacerdos, vt nihil sit minus in tali educatione tantum emeruisse Prophetam, quam

1.

1. Reg. 1.

tus hic Samuel erat, de quo dicitur: Non cecidit ex omnibus verbis eius in terram. Certè qualem plantula terram sortita fuerit, talem quoque fructum afferet: si arenosam & fallantem: si dulcem & pinguem, rursus consimilem. Ita fors quidam est, doctrina, institutio, educatio: qui domini paternae fete arecosus & falsus est, multis impedimentis, multis blandimentis plenus; fors autem cum bono delecto acceptus, dulcis & pinguis. Sicut enim caules, aliaque multae herbae & plantae, nisi transplantentur, steriles & exiles manent; transplantatae autem, magna cum vberitate crescunt: ita puerorum ingenia fors magis quam domi, & felicitius excoluntur. Imò arbor per se inspergita (ait Vlpianus) tamen in sterili disca ferre fructus, ita primum ingenium in institutione ad bonam frugem potest demutari. Contra vero terra ipsa quo melior est natura (ait Plutarchus) hoc magis corrumpitur si negligatur: ita ingenia nisi rectè excultantur, quo sunt feliciora, hoc pluribus vitij obducuntur. Hec omnia ad parentum obligationem, & diuinitiam & laudabilem filiorum educationem, maiorem ostendendam faciunt. Parentes stolidè indulgentes liberos, simiarum similes sate, qui catulos suos ferè complexu necant. Contra, verus quum informes gignat catulos, eos lambendo formans. Sic rudes ingenij fortus parentum cultora expolire debuit. Sed ea hominum etiam Christianorum dementia

2.

2.

3.

3.

4.

4.

5.

5.

6.

6.

7.

7.

8.

8.

9.

9.

10.

10.

11.

11.

12.

12.

13.

13.

14.

14.

15.

15.

Homil. 60.

Homil. 2. in 1. ad Tim.

Exod. 16.

3. Esdr. 13.

Domin. 7. post Epiph. 1. et 2.

Pilata poenitentia usque ad mortem.

466 PROMPTVARIVM MORALE

est, vt pecorum magis quam filiorum cura habeatur. Nam (vt scribit Chryostomus) si burdonibus atque asinis agaso nobis praeficiendus est; non parum vigilamus, vt dementem, aut remulentum, aut furem, aut eius rei imperitum praeficiamus: sed vero ad colendum filiorum ingenium pedagogus sit nobis inueniendus; qui casu oblatu fuerit, eum recipimus, nec esse deramus ullam artem sublimiorem hoc artificio inueniri. Haec ille. Rursum alibi: Vt fundus quidem sit optimus, cuncta molimur, etiam fidei viro magna cura trademus. Et agasonem, mulionem, procuratoremque atque dispensatorem, qui nobis magna benevolentia afficiatur, inquirimus. Caterum quod nobis omnium charissimum est, omnino negligimus, quo pacto filium nostrum fidei cupiam viro permittamus, qui ipse seruare pudicitiam formae mores, ingenium expulsa & exornare possit.

Sed vide quid in hoc genere & quomodo Scriptura loquatur. Populo Israelitico omnibus flagitijs concaminato, hanc pessimae educationis originem, flagitiosae vitae causam fuisse affirmat. Pater (inquit) tuus Amorrhaeus, mater tua Canthaa, id est, parentes tui erga te barbari & crudeliter exiterunt. Quando nata es, aqua non es lota, nec sale salita, nec inuoluta pannis. Non peperit super te oculus, vt sceret tibi unum de his, miseris tui, sed proietta es super faciem terra. Omnia haec spiritualiter intelligenda sunt, quod Iudaei ex parentibus idololatriae & impijs nati, qui Deum suum dereliquerant, in eisdem idololatriae sordibus liberos suos educarunt. Et, vt apud Esdram legimus, qui non ita multo post Ezechielem vixit, quum Iudaei uxores Aethiops, & Moabitidas, & Aethiops, & nesciebant loqui Iudaei: quia cum religione & lingua vernacula desierat. Sic hodie, vb patentes vel omnino, vel ex aliqua parte haeretici aut schismatici sunt, vsu venire certimus. Plura de hoc argumento vide supra in alia Dominica.

4. Incipiebat enim mori.

Locus moralis contra poenitentiae aut emendationis vitae dilatores usque ad horam aut periculum mortis. Est enim regulus iste rectissime quidem fecit, quod audiens Christum venire, confestim eum adiret, quod pro filij sui salute apud eum intercederet, malis medendi artibus non vsus, quod filij sui eam curam habuit quam oportuit: tamen in hoc peccauit, quod extremum quasi vitae periculum exspectauit.

IN DOMIN. XX. POST PENTEC. 467

Etiam, nec prius ad Christi auxilium confugit, quam puer eius inciperet iam mori, esseque morti proximus. Nam & propterea quaedam Dei tentationem ad primum petitionis suae verbum Christus ei obiecit, dicens: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. quasi diceret: Extremum expectasti filij periculum, vt a me impetres in eo sanando miraculum. Est autem huius generis tentatio ipsi tentanti longe periculiosissima, multas ob causas. Primum propter mortis incertitudinem. Ideo enim incertam esse Deus voluit mortis horam, vt in omnem essemus parati horam, nec vlla respiciendi expectaretur hora. Denique ne vel accelerata, vel nimium dilata esset nostra poenitentia. Si enim statim se mortitum quis sciret, accelerata, magisque extorta, quam voluntaria, magis confusa quam ordinata poenitentia esset. Si certum, sed adhuc prolixum moriendi tempus sciretur, eoque innumeri differrent, seseque innumeris interea peccatis obruerent. Quare iuxta doctrinam sancti Augustini: Praueniendus est dies, qui praenire consuevit. Rursum, quia poenitentia in illo articulo difficillima erit. Passiones tristes & melancholicae multo magis animum impediunt & turbant, quam delectabiles: quia tristitia cor extinguit & constringit, sicut laetitia dilatat. Nihil autem mortis imminentijs aut apprehensione, aut coniunctis doloribus tristius. Bonis enim iuxta ac malis mortis expectatio, aliquo modo tristis & metuenda est, vt non ineleganter olim respondit Aristippus clarus philosophus. Cum nauis vectus procellis imperentibus supra modum perturbaretur, quidam ex ijs qui simul nauigabant, Numme, inquit, etiam tu metu percelleris, quem admodum, vulgus? At ille: Profus, ait, neque iniuria; Vobis enim de vita scelerosa infelicitique labor est, & praesens periculum mihi vero de felicitate atque beatitudine incumbit cura. Deinde perniciose haec res est, quia Deo vehementer ingrata: iam enim te peccata dimittunt, non tu illa. Vt autem illi, qui tunc habuerunt terminum luxuria, quando vita. Semel post multa maledicta, videns cum triumpho & victoria rediitsem Dauid, reconciliari suo Regi petijt: eni etsi ad praesens tempus veniam dedisse Dauid videretur, filio tamen Salomoni in mandatis dedit, vt non deduceret canos eius pacifice ad inferos. Qui venientem Christum ad iudicium (quod cuique in morte particulare fit) expectat vt tunc ei reconcilietur, vtinam ei per clauis Ecclesiae in Christi nomine venia detur, a Christo tamen, qui cor & renes seruat, verane

Dilatio usque ad mortem, tentatio periculosa.

1. Mortis hora cur incerta.

Serm. 120. de temp. 2.

Augustinus lib. 8. var. 119.

3. Ambrosius serm. de poenit. 1. Reg. 19. 2. Reg. 2.

Sermon. 170.
de temp.

4.

Ibidem.

1.

2.

3.

Histor. lib. 2.
cap. 11.
Homil. 30. et
Homil. 50.

Psal. 67.

Hieron. Olee-
ster. ad cap.
30. Euid.

Statere men-
dae

vorant an falsa, seria an ficta respiscencia fuerit, duram sen-
tentiam accipere merito debet formidare. Apud illum enim
cordis interpretem (ait Augustinus) ars non admittetur ad sa-
lutem. Porro & rata auis in terris est, penitentiae donum in
extremis. Vni latroni in cruce Christi id datum esse Scriptu-
ra commemorat. Sed vide quid ad hoc respondeat sanctus
Augustinus: *Primum considerandum in latrone illo, non solum
credulitati, compendium, sed deuotiori, sed temporis illius, sub quo
haec agebantur, occasio, quo iustorum legitur tubasse perfectio.*
Deinde autem mihi fidem latronis ostende. Et tunc tibi latronis
beatitudinem pollicere. Inter medios Christi hostes, & ubi
Christus maxime vilipenditur, ita Christum confitese, vt
latro in cruce, inter medios militum Romanorum gladios,
& Iudaeorum blasphemias, fecit. Immittit diabolis securita-
tem, vt inerat perditionem, neque dinumerari possint, quantos
haec inanis spiritus umbra deciperit. Vide apud Venerabilem Bo-
dam terribile exemplum. Qui vsque ad morbi extremum
penitere distulerat, vrgentibus fratribus vt vel in extremo
id faceret, Non est, inquit mihi modo tempus vitam mutandi,
cum ipse videam iudicium meum esse completum. Sapientes
diuus Augustinus: Certiores sunt clauis Ecclesiae, quam corda
Regum. Et tamen nulla occasio praetermittitur, nullus labor
subterfugitur, nullis impensis parcitur, vt quod a Rege benefi-
cium expectamus, consequamur.

De istis procrastinatoribus dicit Propheta Regius: *Men-
daces filij hominum in stateris, vt decipiant ipsi de vanitate in
idipsum.* Mendaces sunt in stateris, quia alia statera, & alio
pondere temporalia mensurant, quam spiritalia, eoque le-
uiori. In veteri Lege duplex erat statera, vnus sanctuarij pro-
prios, alius communis. Ille ex auro purissimo; hic ex crassiori.
Ille duplo plus valebat quam alter. Illo taxabantur omnia
quae Deo consecrabantur in cultum, aut sacrificium; hoc
profana. Nos contra pondere sanctuarij, id est, duplo imo
centuplo maiori, temporalia & profana pensamus; circa illa
conquirenda nullum elabi tempus habemus. Pondere vulgari
& vili spiritalia, Dei cultum, & animae nostrae salutem pon-
deramus; harum rerum curam ad vltimum vsque vitae mo-
mentum protrahimus. Sed o Christiane, ubi est fides tua de
Christo, dic obsecro. Credisne Christum tibi peccatorum gra-
tiam facturum, veniam daturum? Cur ergo tam bono Re-
deptori ingratus es, vt porro offendere peigas? Credis eum
tibi non parsurum vt iustum vindicem? Quanta ergo tua
dementia

dementia est, illum Principem offendere, a quo nulla venia
speratur? Latrocinij vitam qui agunt, variisque scelere ac
maleficio eam contaminant, si pro comperto haberent, se
a iudice comprehendendos; morteque multandos absque
vlla indulgentiae spe, si in maleficio pergerent, vix eorum
quisquam suae vitae prodigus se esse vellet, vt maleficio ma-
leficio addere, & ipsam comprehensionis horam expectare
auderet, nisi qui ad impietatis forte fastigium peruenisset.
Sic qui ad vltimos vitae dies respiscenciam differunt, aut
fide in Christum prorsus carere, aut in supremo impietatis
gradu consistere conuincuntur. Plura de hoc argumento
alibi diximus, quamuis non, vt putamus, eadem.

Simila.

Dom. Septuag.
text. 4. Dom.
9. post Pentec.
text. 4. Dom.
11. post Pentec.
text. 7.

5. Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.

Locus moralis de curiositate & incredulitate acriter in
hominem iam credente reprehendenda, ac de ipsius re-
prehensionis fructu & utilitate. In hoc enim hic regulus re-
darguitur, quia cum esset nutritus inter Iudaeos, & de Lege
instructus, non per Scripturae auctoritatem, sed per signa
credere volebat, vtque signum videret, extremum tibi per-
tulum expectare. Communis ferè omnibus Iudaeis haec in-
credulitas fuit, quam & alibi Christus acerrime taxat. Ven-
ientibus enim ad eum quibusdam de Scribis ac Phariseis,
& dicentibus, *Magister, volumus a te signum videre, respondit*
ait illis: Generatio mala & adultera signum querit. Quae verba
iterum, eodem modo tentantibus eum Sadduceis, alijs re-
spondit: *Malam & adulteram generationem vocat, quae signa
querit, quia & male fecit Deum tentado, & tale hoc malum
fuit, vt animas suas non veras Dei per fidem sponsas, sed re-
rum caducarum adulteras amicas esse ostenderent. Quem-
admodum enim vxor maritum suum verè amans, nulla cupit
amoris mariti erga se extraordinaria signa videre, vt quasi in
ignem, aut aquam se in vxoris gratia conijciat maritus, sed
veto illo interno amore, quo ipsa maritum suum profecquitur,
& comunibus externis signis amoris mariti erga se contenta
est: sic anima fidelis, quae in fide & charitate Deo suo despon-
satur, si verè talis est, tot in seipsa signa videt, amorem Dei
tam sincerum & vehementem, tot quoque ipsius Dei in se
amoris amplexus, tam frequentes supernas dulcedines, tot
quotidie fauores, gratias, beneficia, pacem denique illà Dei
sui,*

Curiositas, &
incredulitas.

Math. 12.

Math. 12.

Simila.

fui, quæ exuperat omnem sensum, ut alia signa quærere, quæ vel fidem suam in Deum, vel charitatem Dei erga se confirmet, non superuacaneum tantum, sed & impium in primis esse existimet. Nam ut Deo soli adhaerere, casti amoris argumentum, ita in rebus caducis signa exteriora quærere, animæ adulterantis est. Deinde, sicut veteres & pij Iudæi maiorum suorum signis, in deserto, in mari rubro, in monte Sina, in Iordanis transitu exhibitis, contenti erant, iuxta illud, *Interroga patres tuos, & dicent tibi*: sic Iudæi, docente Christo, omnèsque hodie Christiani contenti esse debebant signis veteribus, vel ante Christi aduocum typicis, qualia Iudæos (maximè Scribas & Pharisæos, & principes populi, inter quos hic regulus fuisse videtur (non ignorare par erat) vel ab ipso Christo præstitis, qualia nostræ fidei sufficiunt. Omnis ergo hæc curiositas, & incredulitatis atque à Deo fornicationis species, merito à Christo taxatur, siue in hoc regulo, siue in assantibus, siue in vtrisque, eorum corda ille vidit.

Reprehensio
medicamentū.

Similia.

1.

2.

Christus sanatus morbum filij corporalem, voluit prius morbum patris spiritualem sanare. Præclarum enim medicamentum, oportuna & iusta reprehensio. Sicut pharmacum aliquod aut medicina ulceri adhibita, principio quidem molestiam exhibere videtur, sed postea salutem parit, sic correctio iusta, quæ grauis initio apparet, vtilis & salutaris postea inuenitur. Sicut medicus ex tactu pulsus, de ægroto iudicat, viuatne adhuc, & quam vitæ ac sanitatis recuperandæ spem gerat: sic tum alij cupiditatum pulsus, tum maximè ipsa reprehensio, mortificationis nostræ huius mundo, & vitæ in Christo signa sunt certissima. Si enim cupiditatum ac voluptatum motus, ipsæque reprehensio nullum in nobis sensum habent, nihil nos mouent, nihil perturbant, nihil pacem nostram cum Deo inquietant, certum indicium est, nos soli Christo viuere, mundo autem, eiusque honori (quem reprehensio violat) cupiditati ac voluptati mortuos esse. Heli sacerdos grauissimè per verba Dei puero Samueli reuelata, eique à Samuele communicata reprehensas, hoc solum humiliter respondit: *Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat*. Dauid à Nathan Propheta adulterij atque homicidij nomine obiurgatus, vnum verbum reuertit: *Pœccavi*. Quum Elias Propheta Ezechiam Regem de ostentis thesauris reprehenderet, Deique accusam cominationem ei declararet, respondit: *Bonus sermo Domini, quæpi*
locutus es.

Exempla.

1. Reg. 1.

2. Reg. 11.

4. Reg. 16.

locutus es. Sic & noster regulus, accepta hac Christi non beneuola responsione, sed acri reprehensione, nihil turbatus, pergit humiliter in sua petitione, dicens: *Domine, descende,* 1. Joan. 4.
priusquam moriatur filius meus. Nouerat quippe non asperitatis, sed admonitionis & doctrinæ illa verba fuisse. Fructus odoriferus, licet densis & asperis frondibus contegatur, ipse per se odorem, quem è se emittit, manifestat: sic reprehensio salutatis, etsi sub verbis aspera videatur, gratum tamen odorem spirat. Sicut caput vertigine laborans, vitta colligari expedit, sic animi in curiosum quadam vertigine laborantem, vinculo salutatis doctrinæ constringi, & ne latius diuagetur, reprimi oportet:

6. *Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.*

LOVS moralis de perseuerantia in oratione. Regulus Perseuerantia in oratione.
Lenim iste, etsi ad primam petitionem non solum non exauditus, verum etiam taxatus à Christo ac reprehensus fuerit, humiliter tamen atque constanter perseuerat pulsans, pro salute filij iterum supplicans. De perseuerantia virtute in genere, atque etiam respectu orationis ac precum iam in alijs Domineis aliquoties diximus. Hic tamen pauca addentur, prout Deus dabit. Admiranda est hæc in parte Christi parabola, qua dicit: *Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuerbatur*. 1. Luc. 11.
Vidua autem quadam erat in illa ciuitate, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de aduersario meo, & nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se: Etsi Deum non times, nec hominem reuerer, tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in nouissimo veniens, sugillet me. At autem Dominus: Audita quid iudex iniquitatis dicit. Docet hæc admirabilis parabola, in qua piissimus & clementissimus Deus se cum iniquo iudice, nec Deum nec homines timeat, comparare voluit, ut nostram tarditatem excitaret; docet, inquam, eos, qui diuinæ misericordiæ diffisi, in oratione non perseuerant, reputare Deum pro iniquissimo iudice, ac arbitro rerum humanarum, adeoque hoc iniquissimo homine deteriorem, quo blasphemum magis cogitari nihil potest. Docet ergo, insigniter eos Deum blasphemare, qui utcumque repulsam ad tempus passi, in oratione tamen non perseuerant. Mollius est, sed non minus ad persuadendum efficax, quod in alia parabola proponit Christus, dicens:

Luce 11.

Ioan. 15.

In libr. Allegor. super Luc. 11.

Similia.

Genes. 32.

Cant. 3.

4. Reg. 4.

472 PROMPTVARIVM MORALE

Quin vestram habebit amicum, & ibit ad illum media nocte id est, in quavis necessitate) & dicit illi: Amice, commoda mihi tres panes, &c. Et ille de intus respondeat: Noli mihi molestum esse. Tam pueri mei mecum sunt, & ostium clausum, non possum surgere, & dare tibi. Et si ille perseverauerit pulsans dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios. Hic amicus noster Deus est, dicente Christo: Vos amici mei estis si feceritis quae ego precipio vobis. Si per impossibile propter amicitiam Deus tuos non audiret tamen, ne quovis vulgari amico deterior videatur, perseveranti dabit, quia perseverat. Sic perseverantiae virtutem commendare Christus voluit, ut eius vim maiorem esse doceret, quam est amicitiae Dei erga dilectos & electos suos, quae tamen haud dubie est longe maxima. Sic rursus nostram tarditatem excitat, & alia quasi hyperbolica narratione ad fervorem & studium orandi pertinax adhortatur. Respondeo Petrus Rauennas super hanc parabolam: O quam dare vult, qui se inquietari taliter, taliter patitur suscitari! O quam pulsanti iste gestiuus occurrit, qui secreti sui cubile ipsam collocauit ad ianuam! O quam negare noluit, qui etiam deneganti, qualiter extorqueretur, ostendit! O quam ad ianuam Dominus tantum, sed ipsa ianua Dominus fuit, qui dormientibus seruit, pulsantis necessitate solus & primus audiuit! O quam pius, quam misericors, qui, quod mandatis docet, probat & informat exemplis. Hic ille. Quemadmodum fumus ex modica flamma suscitatus, cito languescit, cito euanescit, nec altè ascendere valet: sic oratio ex modico spiritus fervore missa quaeque semel facta statim se remittit, languida est, ad Deum non ascendit impetrandi viribus caret. Sicut stellae, quamuis circa caeli cardinem & axem moueantur, ipse tamen cado nullatenus à sua quiete perturbatur, semper immobilis persistit: sic, quamuis pars sensualis, mundus, diabolus, ut orationem abrumpant, mentem modis omnibus exagitant atque sollicitant, ipsa tamen ad finem usque immota in oratione permanebit. Luctabatur Iacob cum Angelo vsque mane: cui cum diceret, Dimitte me, respondit Iacob: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Et benedixit ei in eodem loco. Sic tu Dominum non dimittas, donec petitionem tuam adimpleat. Id fecit sponsa in Canticis, dicens: Tenui eum, nec dimittam, donec introducam eum in domum matris meae. Hoc considerans mulier illa Sanavitis, pedes Elisei Prophetae apprehen-

IN DOMI. XX. POST PENTEC. 473

apprehendit, nec dimisit eum, donec filium eius suscitauit. Ut arbores & herbae in mundo crescerent, fecit Deus primo Genes. 1. Aridam, dicens: Appareat arida. Sine siccitate aliqua patientia tua non crescet, oratio tua non fructificabit. Quanti Deus in hac siccitate perseverantiam faciat, ostendit Ierem. 3. in Ieremia, ubi ait: Recordatus sum tui, quoniam sequuta est me in deserto. Quasi diceret: Seruicabas mihi, nulla diu accepta consolatione: & in tempore siccitatis ac laboris perseverasti. Ideo in memoria mea te scripsi, & dignam tibi retributionem suo tempore rependam. Sic illos Deus sperabundantes exaudit, qui in oratione patientiam habent, ac perseverantiam tenent.

7. Credidit homo ille sermone quem dixit eis Iesus, & abiit. **L**ocus moralis de gratitudine animi pro accepto à Deo beneficio. Vbi primum Christus regulo in oratione perseveranti dixit, Pade, filius tuus vivit: absque ulla mora credidit, abiit, & (ut in sequentibus patet) totam domum suam ad Christi fidem convertit. Sic enim concludit Euangelium: Et credidit ipse, & domus eius tota. Multi vix plurimis à Deo acceptis beneficiis & gratis, ei tamen obediunt, in eum credunt, eius voluntatem faciunt. Hic unica Christi voce audita, vno accepto sanati filij beneficio, credit ipse, & suos omnes ad fidem trahit. Sic de hoc regulo Cyrillus: Christus in Iuan. lib. 2. filij sanitatem attribuens, cum uniuersa domo saluatur, feruentiorem iam fidem agendarum gratiarum afferent loco. De incredulis Iudaeis dicit Euangelista, Et cum tanta signa facisset inter eos, non credebant ei. Pharaonem quot signa flectere non potuerint, Exodi historia describit. Ieroboam à Deo rebelians, & primum altare schismaticum erigens, tria simul à Deo indignationis suae signa accepit, nec quicquam tamen emendatur. Missus vir Dei de Iuda in Bethel, Ieroboam 1. Reg. 13. stante super altare & thus iacente, exclamavit contra altare, & ait: Altare, Altare, hac dicit Dominus: Ecce filius natus est domni Dauid, Iosias nomine. & immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succendunt, & ossa hominum super te incendant. Deditque in illa die signum, dicens: Hoc erit signum quod locutus est Dominus. Altare scindetur, & effundetur cinis qui in eo est. Cumque audisset Rex sermonem hominis Dei, quem in clamauerat contra altare, extendit manum suam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus eius quae extenderat contra eum, nec valuit retrahere eam ad se. Altare quoque scissum est: & effusus est cinis de altari, iuxta signum quod

Gratitudo animi.

In Iuan. lib. 2. Cap. 23.

Ioan. 12.

Cap. 7. & 19.

1. Reg. 13.

Ieroboꝝ ingratitudo.

praedixerat vir Dei in sermone Domini. Et ait Rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, & ora pro me, ut restituatur manus mea tibi. Oravitque vir Dei faciem Domini. Et reversa est manus Regis ad eum, & facta est sicut prius fuerat. Tria hic evidenter fuerunt signa: Altare scilicet, manus regis atefactas eademque orante Propheta sanata. Nihil tamen hinc omnia impiū regem mouerunt, vt à sacrilegis altaribus abstineret. Vicit amor regni, & dominandi immensa cupido. Ne enim filij Israël in Hierosolymam ascēderent ad sacrificandum, vnde regnū Iuda robotandū, suum verò imminutū verebatur, voluit omnino in schismate sacrilego persistere. Sic hodie nihil Elisabetham haereticā Angliæ reginant mouerunt varia de caelo signa. Nobilissimæ pyramidis templi diui Pauli Londinensis, toto regno celeberrimi, è caelo media die tacta ad cineres vsq; adustio, templo ipso saluo, sola excepta mensa ministeriali, quæ altaris Catholici loco de nouo (vt suū fecit altare Ieroboam) extruxerant, in cineres quoque redacta: quod totū in ipsa vigilia Venerabilis Saceramenti (quæ illi nunc diem pro prophano habet) iteri Deus voluit. Tertæ quoque aliquot iugera loco mota, cū arboribus in diuersum actis, viaque publica adiacente ita cōuersa, vt quod orientem prius spectabat, nunc occidentē solem aspiciat, & è diuerso, vasto interitū & horrēdo hiatu relicto. Vna quoque ex pedilleguis eius nobilibus, ipsa audiente & vidente, horrendis spectris conterrita, se propter haeresim & impudicitiam certo damnatam horribiliter eiulans, & animam eiulando exhalas. Nihil quoque Henricum tertium, Francorum Regem, vt fidus Ecclesie Catholice filius permaneret, mouere potuit miraculosa planè Germanorum militum quadraginta millium, manu & copiis vix octo millium Catholicorum adepta victoria, fusis, fugatisque, & internectioni datis hostibus. nihil, inquam, commouere potuit, quo minus tanta iamque celebris & orthodoxæ religioni tam oportunæ, tam salutaris victoriæ Ducem nobilissimum, ac Principem generosissimū, Henricum Guisæ Ducem, alterum nostræ ætatis Iudam Machabæum, paruo post tempore, in suo ipsius cubiculo, penèque sua manu de repente aggressus, barbarè & crudeliter interficeret nec in eum tantum, sed in totam nobilissimam familiam atrociter seiret, Cardinalem fratrem eodem tempore sacrilegè occidens, & ad tertium fratrem Ducem Cenomanensem occidendum, percussorem mittens. Sic Pharaones & Ieroboas nouor

Anno 1587.

Anno 1588.

brc

hæc ætas vidit. Certè Nabuchodonosor, et si idolotū cultor, Danielē tamen à leonum faucibus ereptum videns, publico edicto sanxit, vt Danielis Deum omnes venerarentur. Porro Elethaan Æthiopum rex Christianus, obrenta nobilissima victoria cōtra Dunaan Iudæum, & grauissimum Christianorum persecutotem, vt se Deo gratum ostēderet, quum inquit, nihil mihi habeam, regnum hodie meum, & sceptrum propter amorē tuum depono, solitariam posthac & monasticam vitam acturus. Quo dicto, monachali habitu sumpto, in eo per totam vitam patienter & humiliter perseuerauit. De hoc argumento in aliis Dominicis plura diximus.

Daniel. 2. Nisephar. lib. 27. cap. 4.

Dom. 23. post Pentec. 2. 3. & alij illi auctores.

8. Et credidit ipse, & domus eius tota.

Locus moralis, exempla dominorum plurimum apud subditos seu in bonum, seu in malum valere. Hic regulus Christi miraculo ac beneficio sic incitatus est, vt non crederet ipse tantum, sed & domus eius tota eius profecto sanis moribus, auctoritate, exemplo cōmota. Non satis habuit animam suam saluam facere; quin & totam familiam eius beneficij participem fieri voluit. Sic dominorum exempla imitati serui ac subditi solent. In veteri Scriptura legitur: Arripuit Saul gladium suum, & irritit super eum. Quod enim vidisset armiger eius, videlicet quod mortuus esset Saul, irritit etiam ipse super gladium suum, & mortuus est cum eo. In Euāgelio, quum Herodes illudere Christo veller, totus exercitus eius eū mox imitator spreuit eum cum exercitu suo (ait diuus Lucas) & illi in duntum veste alba. Ex hac imitatione dominorū, ipsa in mundo idololatria nata est. Sic enim Sapiens: Acerbo luctu dolens pater, rapti cied sibi filij fecit imaginem, & illum qui tum quasi homo mortuus fuerat, nunc tanquam Deum colere cepit, & constituit inter seruos suos sacra & sacrificia. Deinde, interueniente tempore, conualecente iniqua consuetudine, hinc error tanquam lex custoditus est, & tyrannorū imperio colobatur firmata. Sic orta est idololatria seruorum & populorum, quum id illi colerent & venerarentur, quod à dominis suis ac principibus coli atque in veneratione haberi cernerēt. In Numerorum libro legimus: Factum est grande miraculū, vt Core peruenire filij eius non morentur. Pro magno miraculo habuit Scriptura, quod pacem impioatem ac rebellionem contra Deum filij nō essent imitati. Quorquor enim criminis participes erant, cum Core & sociis perierunt. Monet Sapiēs: Ne pecces in multitudine ciuitatis, nec te immittas in populum, id est,

Exempla maiorum.

1. Reg. 21.

Luca 23.

Sapient. 24.

Nom. 24.

Eccl. 7.

vt

vt principum ciuitatis peccata non imiteris. Sicut infirma arbores, quae per se in altu eriginequeunt, vt vitis, hiedera, & quaedam legumina, nexibus quibusdam ad hoc a natura datis finitimas arboresprehendunt, arque illarum adminiculo subleuantur, seseque in sublimem erigunt: sic homines, natura paruuli, vt serui, subditi, idiotae, quum per se nihil sciãt, aliorum in omnibus quos se sublimiores vident, quibusque inniti coguntur. ductum & exempla sequuntur. Caueant domini ac p̄lati quilibet, ne cancrorum more retrò ambulantes, paruulos suos frustra & in cassum doceant recto gressu progredi & ambulare. Quem enim illi ambulãdi cursum tenent, leuè retrò labantur, & desiciendo retrocedant, seu ea, quae retrò sunt, obliuiscẽtes, ad anteriora proficiendo se extendãt, seu ad dexteram, seu ad sinistram declinent, eundem paruuli & subditi sui tenebũt. Quod Ioab, introducta Thecuiteide, apud Regem agit de reducendo Absalom, non id alia ex causa fecit, quã vt ipsius regis voluntati suã conformaret. Ait enim Scriptura: *Intelligens Ioab, quòd cor regis versum esset ad Absalom, mittit Thecuiam, &c.* Quum diues ille epulo inhumanus & crudelis in Lazarum esset, itidem & tota familia fecit, nec secus in eum affecta fuit. *Cupiebat enim mendicis ille saturari de micis, quae cadebant de mensa diuitis, & nemo (ex tota familia) illi dabat. Bene dixit Sapiens: Quales rector ciuitatis, tales & inhabitantes eam: secundum iudicem populi, sic & ministri eius.* Albinus & Florus tyrannidem gratem in Iudeos exercebant, similes Neroni domino suo. Columba sepe visa vna auolante, statim sequuntur omnes. Fullus generosus in equorum armento exiliens, secum rapit omne armentum. Aristem grex omnis sequitur, & tam per auia ac deserta, quã per viam publicam comitatur. Sic inter homines fieri solet, animal maximè sociale, & ad morum communicationem procliuẽ. Eryngium herbam si vni capræ in os inserta, cum ipsa silitur, tum omnes consistunt, donec pastor herbam exprimat. Ita principis mores mira vi in populum transfunduntur. Quum Dionysius philosophiã operam dare Platone magistro vellet, tota regia puluere fuit reſerta præ turba geometricas pingentium figuras. Eodem ad sua pocula & voluptates redeũte, vitæ mollicies vniuersos occupauit. *Julianus imperator se cultorẽ philosophiã professus, cõrẽ id genus homines ad palatium attraxit. Sicut qui se comunt, adhibet speculum sic gesturus negotiũ, proponit sibi magnorũ virotũ exempla. Abraham hospitalis & liberalis, famulum quoque ha-*

Similia.

1. Reg. 14.
Exempla.
Luca 16.

Ecclesi. 10.

Similia.

Plutare in
Moral.

Sacret hist. Ec.
lib. 1. ca. 1.

buit, qui celeriter ad gregem curteret, & vitulum occideret, quem & Sara vxor celeriter coxit. Loth nutritus in domo Abraham, hospitalis quoque & misericors fuit, quòd eum ex incendio Sodomæ liberauit. Contra Absalom, qui erat impius, ferox, rebellis, famulos habuit similis farinae, qui ad eius nutum, Ammon, fratrem domini sui, in ipse conuiuio nefarie interficerent. Hæc res adeò valet, vt etiam corporum notas, motus ac gestus iurati in dominis subditi gestiant. Perfæ pulchrum esse existimabant nalo adunco esse, quia Cyrus, eorum Rex talem habebat. Platonis contractos humeros familiares eius exprimebant. Aristotelis gibbum, discipuli eius pulchritudinis loco ducebant. Caueant igitur in primis domini, quæ morum exempla seruis ac subditis suis præbeant. De hoc quoque argumento iam in alijs Dominicis diximus: quæ huc referri possunt.

Exempla.
Gen. 18.

1. Reg. 17.

Plutare in Pol. 4.
& in lib. de di.
form. adul. &
amic.

Dom. 17. post
Pentecost.

EVANGELIVM DOMINICÆ XXI.
POST PENTECOSTEN.

SIMILE est regnũ calorum homini regi, qui voluit rationem ponere cũ seruis suis. Et cum cepisset rationẽ ponere, oblatuẽ est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta. Cũ autem non haberet vnde redderet, iussit eum dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi. Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Misertus autem dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei. Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios: & tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Et procidens conseruus eius, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit, sed abiit, & misit eum in carcerẽ, donec redderet debitum. Videntes autem conserui eius quæ fiebant, contristati sunt valde, & venerunt, & narrauerunt domino suo omnia quæ facta fuerant. Tunc vocauit illum dominus suus, & ait illi: Serue nequam, omne debitũ dimisi tibi.

bi, quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui miserus sum? Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum. Sic & Pater meus caelestis faciet vobis, si non remisistis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

PERICOPAE moralis huius Euangelij.

- 1. Oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta. De ingenti debito peccatorum.
- 2. Iussit enim dominus eius venundari, & uxorem eius, & filios, & omnia quae habebat, & reddi. De statu hominis peccatoris longe miserimo.
- 3. Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patrimonium habeo in me, & omnia reddam tibi. De perfecta peccatoris cum Deo reconciliatione.
- 4. Misertus autem dominus seruis illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei. De misericordia Dei petentibus eum promptissima.
- 5. Egredius autem seruus ille, inuenit vnum de construis suis, qui debebat ei centum denarios, & riuus suffocabat eum, dicens: Redde quod debes, &c. Contra inhumanitatem, duriciem cordis, & rigorem erga proximos.
- 6. Videntes autem conserui eius quae fiebant, contristati sunt valde, & narauerunt domino suo quae facta sunt. De zelo iustorum contra impios.
- 7. Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum. Contra recidivantium & cetera proximoa inelentium ingratitude.
- 8. Sic & Pater meus caelestis faciet vobis, si non remisistis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. De fraternis charitate sincera & cordiali perpetuandis.

1. Oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.

Peccati debitum.

Locus moralis de ingenti debito peccatorum. Hic enim vnus qui debebat decem millia talenta, est quilibet peccator, mortalis peccati confitens. Peccata enim, debita nostra sunt, pro quibus dimittendis in oratione Dominica Deum oramus: non quidem ipsius culpa, aut neglecta, obedientiae nostrae, quae illa Deo deberetur, sed ipsius poenae, quae culpa & neglecta obedientiae debetur. Debemus certe Deo omnem obedientiam, & donorum ac gratiarum ab eo acceptarum bonum vsuum: quae duo qui non praestant, debitum contrahunt omnium poenarum, quae illi inobedientiae & negligentiae debentur. Quodmodum enim in contractibus humanis ex ratione iustitiae, qui pecuniam mutuo acceptam sua culpa non persoluit, vt corpore luat, carcerisque mancipetur, cogi potest, & debitor est illius poenae exoluendae, vt creditori iuste satisfiat, si non in pe

in pecunia: reddenda, saltem in aliqua corporis poena: eodem modo ex ratione iustitiae diuinae, qui Dei voluntatem obediendo non facit, eiusdem voluntati poenas subeundo subicitur; & qui debitum obedientiae non persoluit, debitam poenam luit. Sic in hoc Euangelio dicitur: Tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum. Et in alio Euangelio: Non exies inde, donec soluas nouissimum quadrante. Sic de illis o. d. dicitur, super quos cecidit turris Siloe, dixit Christus: Putatis quia ipsi debitores fuerint super omnes homines? Licet poenarum quas sustinuerunt. Peccata tamen ipsa debita nuncupantur per notam Synecdoches figuram, qua causa pro effectu ponitur. Causa enim huius debiti, peccata sunt. Quae sunt debita nostra? (ait Chrysostomus) Quid debemus Deo, nisi magnam & similitudinem eius seruare illam? Sunt alia debita quae debentur Deo. Peccauimus illi grauius, inuisibilem imaginem facimus. Haec ille. Duo statuit debitorum genera: similitudinem Dei violata, & peccata: id est, dona Dei male collocata, & alia a nobis male perpetrata. Duplex est iustitia: De-

Luca 18.

Luca 11.

Homil. 9. ex v. a. r. i. u. s. in Matthaeo.

Psal. 36.

Talenta Dei homini data.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

bet quippe mille talenta, qui mille Dei donis abusus est. Dedit homini Deus talenta naturalia & supernaturalia. Primum dedit se Deus homini, vt etiam in operibus naturalibus Deum cooperatore semper habeat. Dedit Deus homini mundum, constituit eum super omnia opera manuum suarum. Dedit homini, quicquid est in homine, animam, corpus, potentias, facultates, ac sensus cuiusque omnes. Dedit cuiuslibet singulares naturae doctores, quibus alij non valent, aut non ita valent, ingenij acumen, memoriae vim, prudentiae grauitatem, robur, pulchritudinem, canendi, pingendi, scalpendi artes. Dedit omnia, quae vocantur fortunae bona, sanitatem, honores, diuitias, amicos, & id genus alia. Atque haec quidem naturalia sunt talenta: maiora & excellentiora sunt supernaturalia. Dedit vocatis sanctis, renatis in Christo, populo suo electo, primum, Filium suum, cum omnibus donis, vt alibi dictum est. Dedit Ecclesiam, nouum quemdam mundum, cum suis non elementis, sed sacramentis; non animalibus, plantis, arboribus, sed Scripturis sacris, Apostolis, Prophetis, pastoribus, doctoribus, cum caeremonijs, cultu, & religione vniuersa. Dedit nouum hominem inter-

teriore

Rom. 12.
1. Cor. 13.

Psal. 124.

Matth. 23.

Sermo. 15. de verb. Dom.

Eccles. 2.
Sapient. 2.

1. Para. ult.

9. teriorem, cum gratia specialia & habituali, fide, spe, charitate, aliisque donis infusis. Dedit specialia quaedam charismata, & gratias gratis datas, quas enumerat Apostolus, secundum diuisionem ministracionum in vno spiritu cuiuslibet datas. Sed & prater hanc omnia singulares vnicuique & infusitas inspiraciones bonas, misericordias magnas, auxilia & media extraordinaria, quibus à peccato vel conseruentur, vel liberentur, & ad bonum promoueantur. His tot ac tantis talentis qui abutitur, qui ingratus est, qui ea dissipauit luxuriose, facile multorum talentorum debitor fiet. Dicit Scripturam Declinantes in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem. Dicit eos qui debitores sunt gratiarum Dei, qui male vtendo donis acceptis, obligacionem contraxerunt & debitum, patietur cum illis qui scelera perpetrarunt, à Deo puniendos. Nam & seruus inutilis, seruus piger, proicitur in tenebras exteriores. Deinde si ab altera parte numerentur non omnia bona, sed commissa mala, cupiditates, cogitaciones male, & illicita cordis desideria, oris & lingue tot delicta, mendacia, detractiones, iuramenta illicita, & temeraria, conuicia, scurrilitates, blasphemias, opera verò & masculicia innumera: impij homines mille debita facile inuenient. Si consideremus peccata nostra (ait S. Augustinus) & numeremus quid facto peccatum, quid oculis, quid auro, quid cogitatione, quid innumerabilibus motibus, nescio vtrum dormiamus sine talento. Hæc ille. Vox impiorum hæc est: Omnia qua desiderauerunt oculi mei, non negauit eis, neque prohibuit cor meum, quin omni voluptate frueretur. Et illa adhuc magis: Venite & fruamur bonis que sunt. & vtamur creatura tanquam in inueniente celeriter. Vino pretioso & unguenti nos impleamini, & non pratereat nos flos temporum. Nullum pratum sit, quod non penetrasset luxuria nostra. Vbiq; relinquamus signa latitias, & cetera que sequuntur. Huiusmodi homines decem millia talenta cito debebunt, & cum penitente Manasse dicere possunt: Peccauit super numerum arenam maris.

Quamquam & quodlibet mortale peccatum in se, si singula eius circumstantiæ expendantur, vt Dei offensi infinita maiestas, potentia, bonitas; hominis peccatis infima vilitas, ingratitude, temeritas, causa peccandi prorsus tenuissima (que alio in loco explicata sunt) in quolibet profecto multa debitorum talenta inueniuntur. Vt clarius populo aperias, quot & quantis modis quotidie in Deum peccatur, & (vt ait diuus Iacobus) in multu offendimus omnes, repete que habet

habet diuus Augustinus in suis Meditationibus, cap. 1. & 4. De ipsa peccati grauitate, enormitate, turpitudine, iam in alijs * Dominicis semel atque iterum diximus, que huc ex magna parte referri possunt, vt quantos nos Deo debitores peccatum constituat, plenius intelligatur. Sed & qui sequitur locus, hoc ipsum nonnihil illustrabit.

2. Iussit eum dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia qua habebat, & reddi.

Locus moralis de statu hominis peccatoris longè miserissimo. Quod enim hic dicitur, eum, qui tot millia talentorum domino suo debebat, venundari, nec ipsum tantum, sed & omnia que habuit, vt debitum reddatur, dominoque satisfiat, significat, hominem peccatorem, impium, scelerotum, in penam tot scelerum à Deo reprobari, sibi ipsi relinquere, tradi in reprobum sensum, venundari sub suo peccato, captiuum à diabolo teneri ad voluntatem eius, vt desideria patris sui diaboli (non enim amplius Deum patrem habet, faciat, vt eat post concupiscentias suas) quibus nupsit, sicut anima iusti Deo nubit, & sponsa Dei est, vt comedat fructus operum suorum, que sunt proles eius, & ea metat qua seminauit, vt denique omnia que habet, omnia accepta à Deo talenta, ad eo auferantur. Et ei qui plura habuit, conferantur: quia quicquid decreuit impijs, accrescit iustis; & gratia quibus impij abutuntur, alijs conferuntur, vt quia donis Dei abusus est Saul, electus est Dauid, in quem & spiritus eius & regnum transferretur: & Iudæis repellentibus, verbum Dei, conuersi sunt Apostoli ad gentes. Sunt quippe peccatorum penæ, non solum flagella in hac vita, & gehennæ tormenta in altera, verum etiam ipsa peccata, ipsa priuatio gratiar, ipsa ex citas cordis, totiusque hominis derelictio, qua nulla grauior esse pena potest. His penis, diuinæ iustitiæ satisfiat. Rursum venundatur peccator, & omnia simul que habet, non operatantum, sed & corpus & anima, quum demonibus in æternum possidendus traditur, qui de illo penas sempiternas sumant, vt hunc locum exponit * Anselmus. De statu animæ absque Dei gratia in hac vita, & de penis damnatorum in altera, iam in alijs * Dominicis tractauimus, que huc referri poterunt.

Quem ista non mouent, maximo in periculo versatur. Quemadmodum animalia, que angustas, venas habent, ex Simile. Pars Æstiuale. h veneno

4. Domin. Quinquages. 1. Domin. 9. post Pentec. text. 12. Domin. 10. post Pentec. text. 6. Domin. 11. post Pentec. 1. & 8.

Peccatoris status miserum.

Rom. 7. 1. Tim. 2. Ioan. 8. Eccl. 12. Psal. 11. Gal. 6. Matth. 19.

Exempla. 1. Reg. 16. & 17. Act. 17.

In Comment. b. Dom. 10. post Pentec. text. 4. Domin. 11. post Pentec. text. 1. Domin. 1. post Epiph. text. 9. Peccati status cur non timeatur.

veneno non facile pereunt, quoniam virtus ad cor facile fluere ac penetrare nequit; quæ autem venas amplas sortita sunt, celerius veneno extinguuntur: sic qui conscientiam angustam ex timore Dei & iustitiæ eius habent, difficulter venenum peccati in cor admittunt, aut ad voluntatis consensum penetrare sinunt; quibus verò larga conscientia est, nullo timore constricta, in omne libitum fluens, & post concupiscentias suas euriens, quolibet peccati veneno moritur, cuilibet tentationi consensum præbent, quodlibet animo scelus admittunt. Talis erat impius ille Achab, de quo dicitur: *Venundatus erat, ut faceret malum in conspectu Domini*: id est, datus est in reprobum sensum, nulla peccati conscientia tactus. *Concitant enim eum Isebel uxor sua, & abominabilis factus est*. Isebel nostra caro nostra est: cui quæ morem gerit, abominabilis sit. De hoc peccatorum genere Elqias: *Quis cecit, nisi qui venundatus est*: id est, qui à Deo delictus, & bique traditus est, ut quouis voluptatis pretio animam suam vendat Denique quod ingrata, & rebellis, & incredula, ac dura cornicis synagoga, apud eundem Prophetam dicitur, cuilibet flagitioso peccatori conuenit: *Quis est hic liber repudij matris vestrae* (id est synagoga) *quo dimisi est*. Aut quis est creditur meus cui vendidi vest? *Ece enim in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram*. Sic enim quilibet peccator mortifero quouis peccato seipsum à moni vendit, & quidem interdum manifesto intercedite pacto, ut de illo Theophilo, Antiochene ecclesie œconomus, scribitur, qui, ut ad dignitatem, vnde deiectus fuerat, restitueretur, partem cum diabolo fecit, seipsum ei totum tradens, abiurato Christo: quales desperatissimos homines hæc ætas in alios tulit. Sed omnes peccatores, etsi non expresso, verò tamen & certo pacto, ipsi peccato, & instigatori eius diabolo, se vendunt. *An nescitis* (inquit Paulus) *quod, cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis*? Omnibus peccatoribus libellum repudij dat Deus, ut alteri venundentur. *Dimisi eos secundum desideria cordis iurabunt in adinventionibus suis*. De impijs illis Iudæis, qui sub Antiocho fecerunt sibi præputia, *retulerunt à testamento sancto, & iurati sunt nationibus, addit Scriptura: Et venundati sunt ut facerent malum*. Tales sunt impij Christiani omnium temporum, sed maxime Politici & hæretici horum temporum.

Sed ad hos, sic in peccatis suis venundatos, vide quid dicat

Exemplum.
1. Reg. 21.

Allegoria.
Esai. 45.
Peccatores se ipsos vendunt diabolo.

Esai. 50.

In vita eius, apud Sursum.

Rom. 6.

Psal. 70.

Exemplum.
1. Mach. 1.

dicat Deus, sub persona regis Pharaonis: *Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Pharaon rex Egypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicit, Meus est fluvius, & ego feci memetipsum. Et ponam frenum in maxillis tuis, & agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis, & extraham te de medio fluminum tuorum, & projiciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui: bestijs terræ, & volatilibus cæli dedi te ad deuorandum. Quilibet impius, superbus, auarus, carnalis, cubans & requiescens in medio voluptatum suarum, gloriatur in illis, tanquam in summo bono suo, tanquam in delicijs & felicitate sua, quam sibi ipsi sua industria comparauit, seu honores, seu diuitias, seu ventris satiandi medijs, & eorum quæ infra ventrem sunt, iactitat. Sed vide quid huiusmodi dicat Deus: *Ponam frenum in maxillis tuis: quia ut e uis coercetur freno, ita tu eris constrictus calamitate, & in gyrum rationis ductus, ut miseriam tuam ac te ipsum cognoscas. Agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis. Quænam modum enim extracto è fluuio aliquo magno pisces, extrahuntur simul cum eo alij minores et adherentes, sic vna cum anima peccatrice, uxor, & liberi, & omnia quæ habet, ut nostrum hic dicit Euangelium, id est, corpus ipsum, opera eius, & quæcunque ad eum pertinent, extrahuntur è lumine, tolluntur ex hac vita & cursu peccati, iuxta id quod sequitur, & extraham te de medio fluminum tuorum, id est, auferam te de medio voluptatum tuarum in quibus gloriaris, & projiciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui: te, tuæque omnia in barathrum conijciam, vnde non exibis, donec solueris nouissimum quadrantem. Bestijs terræ, & volatilibus cæli dedi te ad deuorandum*. Dæmonibus tradidi terrorendum qui & crudelitate bestias terræ, & superbia atque elatione volucres cæli sperant. Tremenda, sed vera & certa est hæc Dei sententia contra impios.*

Quo in loco iterum atque iterum considera, quotiescunque letali peccato Deum offendiisti, hanc totam sententiam à iusto iudice certissime accepisti: quæ an postmodum per bonam penitentiam commutata fuerit, certum habere non potuisti. Hinc illa in Scripturis vox: *De præputio peccato noli Eccl. 1. & 3. esse sine metu*. Et iterum: *Qui diligit Dominum, id est, qui iam in statu gratiæ se esse conhdit, exorabit Dominum pro peccatis* (etiam præteritis) *& continebit se ab illis, in futurum*. Sic dicitur Augustinus, *etiam laudatos Christianos atque sacerdotum absque digna & competenti penitentia exire de corpore*.

Peccatorum obstinatorum pena.

Simile.

Timenda Dei iudicia.

Possidimus in vita sancti Augustini.

non debere, dicere consueverat: & ipse in postrema sua aegritudine, Psalmos Davidicos, qui sunt de poenitentia, iussit sibi scribi, ipsosque quaterniones, iacens in lecto, contra parietem positus, diaboli sui impietatis intruebatur & legebat, & ingreter ac vberim flebat. De Agathone inter Ag. pti Patres celeberrimo, memoriae proditum est, in extremo vitae agone constitutum, magno timore crepisse constringi, & causam à discipulis rogatum respondisse: *Longè alia sunt filij iudicia hominum, & iudicia Dei. Est enim via qua videtur homini recta, & nouissima eius ducunt in infernum. Si sic iusti & sancti timent, quanta eorum temeritas, qui vel sceleratè, vel certe dissolutè, vel omnino tepidè ac negligenter viuentes, nihil aut parum timent!*

Peccati pericula & poenitentia munda.
Simile.

1. Ioan. 3.
Ephes. 3.
Galat. 3.
1. Cor. 11.
Esai. 9.

A periculo peccati in hac vita, quando à Deo quis desertitur, & à poena peccati in altera vita, quando à Deo iudicatur, perpetuè timendum est. Sicuti virgo illa, quæ inter lasciuos & impudicos adoloscens vitâ agens, à cuius latere quidam eius frater, quem illa tenerè diligeret, nunquam discedens, eam continuè ad turpia sollicitaret, maximo haud dubiè in discrimine virginittatis amittendæ versaretur: sic omnino anima nostra, quàm diu in hoc mundo, qui totus in maligno positus est, versatur, carnemque circumuect, quam non amare non potest: (nemo enim carnem suam odio habet, sed fouet & diligit illam) quæ eum ad malum assidue sollicitat, concupiscens aduersus spiritum: & repugnans legi mentis nostræ, in maximo haud dubiè periculo versatur, ne à Christo excidat, cui desponsata est, quasi uni viro, florè inque & gratiam virginittatis subinde amittat, quo facto, vitæque extremas & æternas poenas huius, simul venundatæ, donec reddant quod debent. De qua etiam iusta Dei sententia sic alius Propheta: *Succensa est quasi igni impietas, veprem & spinas vorabit, & succendetur in densitate salus, & conuoluetur in superbia fumus. Vir fratri suo non parceret, unusquisque carnem brachij sui vorabit, Manasses Ephraim, & Ephraim Manassen. Ad summum creuit impietas, factus est amplus tomes ignis æterni, multi vepres, multæ spinæ peccatorum creuerunt, & longo peccandi vsu aruerunt ad ignem concipiendum idoneæ. Factus est quasi salus, & silua densa flagitiorum. Totum in fumum abibit. Corpus animam, anima corpus affliget, scelus sceleris poenas dabit. Corpus animæ appetitum & consensum, anima corporis ministerium acculabit, & accusando crudeliter vexabit. Superbia inuidiæ, inuidia superbix, vitæque auaritiæ,*

auaritiæ, & auaritiæ vtrisque perpetrata scelera imputabit. Sic vxor & filij, caro & opera, & omnia quæ habet miser peccator, in poenam & tormentum venundantur. Hic est peccatoris status, quàm diu in peccato manet, vel in hac vita, quoad incrementum & seruitutem peccatis, vel in altera vita, quoad æternitatem & grauitatem supplicij, & hanc Deus in suos debitores, magno iam ære grauatos, sententiam tulit.

3. *Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.*

Locus moralis de perfecta peccatoris cum Deo reconciliatione. Peccator sententia Dei territus, tempus peccandi, vitæque & mores in melius commutandi, suppliciter petit, procidens ad pedes Domini soli, simulque pollicetur, quod omnia reddet Deo, hoc est, se totum, suaque omnia, soli Deo consecrabit, nullius proflus peccati temeritate affectu, omni inordinato rerum omnium amore peccatis reiecto. Sic enim omnia nostra debita (quantum ex nobis est) Deo persoluantur, quando tota & integra est nostra ad Deum conuersio, tota & plena mandatorum eius obedientia, dilectio Dei ex toto corde, & vniuersorum diuini armorum direptio, plenumque peccati exterminium. De quibus omnibus in alijs iâ Dominicis, quæ profere potuimus, prolata sunt. Primam ad illa ^a verba: *Quodcumque dixerit vobis, facite.* Deinde ad illa ^b verba: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.* Postea ad illa ^c verba: *Ipsam audite.* Sed plenius ad illa ^d verba: *Si fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat.* Et adhuc vberius ad illa ^e verba: *Nemo potest aduersus dominum seruire, aut enim vnum odio habebit.* &c. Denique in omnibus illis locis vbi de dilectione Dei super omnia ter quater egimus, quæ in Dominica 17. post Pentecosten, textu secundo, annotata inuenies. Inde licet de promere, quæ in hunc locum dicantur.

4. *Misertus autem dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.*

Locus moralis de misericordia Dei peccatoribus eum promississima. Hæc singularis Dei misericordia est, acerbitissima comminari, sed facta hominis conuersione, celerissime

Reconciliatione peccatoris perfecta cum Deo.

^a Domin. 2. post Epiph. text. 4.
^b Dom. 1. Quinquages. text. 10.
^c Dom. 2. Quinquages. text. 7.
^d Dom. 1. Quinquages. text. 1.
^e Dom. 14. post Pentec. text. 1. & 2.

rimè ad misericordiam flecti: in quo non consilium mutat sed sententiam; imò consiliū suum & voluntatem adimplet. Idcirco enim comminatur, vt non pereat. Pulchrà Chrysostomus: *Quare, qua facturus es mala, pradicat? Vt non faciat qua pradio. Propter ea Gehennam minatus est, ne gehennam induceret.* Sic per Ionam Prophetam clamari fecit: *Adhuc quadraginta dies, & Nīnive subuertetur.* Sed vbi Rex cum populo ad pœnitentiam agendam se conuertit; videns *Deus opera ipsorum* (non fidem tantum, vt volunt heretici; nec voluntatem tantum, & quale quale sese emendandi propositum, vt tepidi Catholici) *quia conuersi sunt de uita sua mala; & ipse misericors est super malitia quam loquutus est vt faceret.* Nempe vt in hunc locum scripsit D. Hieronymus; *Deus neminem pœnitentia desiderans, quod facturus est comminatur.* Demique hanc sibi familiarem esse misericordiam, Deus his verbis aperte docet. *Repente loquar aduersus gentem, & aduersus regnum, vt eradicem, & destruiam, & disperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo quod locutus sum aduersus eam, & ego pœnitentiam super malo quod cogitavi vt facerem ei: & subito loquar de gente, & de regno, vt edificem & plantem illud.* Docet, nihil esse Dei misericordia celerius, nihil promptius, vbi primum nos ad eum conuertimur. *Quare sic per Prophetas suos clamat: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Imò, vt eleganter scripsit Augustinus, *Fugientis derisa persequitur, qui faciem redentis illuminat.* Sic enim clamat post nos; *Quare moriemini domus Israël? Non vult enim mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur ac viuat.* De quo vide quæ diximus ad illa verba: *Vadit ad quem qua perierat, donec inueniat illum, &c.* Sed qui sic aberrantes oues querit, quomodo ad se reuertentes aliquando repellit? Ad eum non repellit, vt etiam humili corde supplicantibus amplius concedat quàm postulent, quod & hinc ingenti huic debito fecit. Petenti enim patientiam, & dilationis terminum, vt omnia redderet, confessim sic miseretur, vt non solum liberum dimiserit, sed etiam omne debitum ei dimiserit, omniq; reddendi obligatione ac necessitate ad veniam consequendam, liberauit. *Persepepsi* (ait Chrysostomus) *mirabilem exaggerationem misericordiam.* Dilationem tantummodo temporis, ac quandam prorogationem seruus postulauit: ille autem multo magis quam petijt, videlicet totius mutui donationem, vltro præbuit. Non absque egregia significatione dixit Apostolus: *Deus autem, qui dilatus est in misericordia.* Est enim haud

dubiè diues in sapientia, in potentia in omni virtute. Sed cur in sola misericordia diuitem cum Paulus dicat, in promptu ratio est: quia, vt alia Scriptura dicit, *Miserationes eius super omnia opera eius:* vel quia *miseriordia miseris sapit dulcius* (vt ait D. Bernardus) vel, quia in ea eius bonitas magis elucet, cuius fons infinitus, & abyssus perennis. Deus est. Sed hæc eius misericordia, non nisi petentibus patet. *Omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me.* Si flumen abundantissimum per omnes alieius vrbs vicos praterlaberetur, ex quo omnes sitim suâ expleri possent, adeoque si per ianuam cuiusque fluere, nemo tamen ex eo biberet, nisi qui inde sitiens hauriret. Haurire de fonte misericordiarum diuinæ, est illam ardentem sitite, humiliter expetere, & expetendo accipere; iuxta illud: *Si quis sitit, veniat ad me, & iterum: Aperi o tuū, & ego implebo illud, ac rursus: Petite & accipietis.* De qua re tota & de diuinæ misericordiarum inexhausta bonitate, incredibili promptitudine, immensa liberalitate, qui (vt canit Ecclesia) *abundantia pietatis suæ, & merita supplicum excedit & vota,* iam in aliis multis * Dominicis frequenter diximus.

5. *Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios; & tenens, suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Et prociens conseruus eius, &c.*

LOcus moralis contra inhumanitatem, duritiam cordis, & rigorem erga proximos. Singulæ ferè huius inhumanitatis circumstantiæ, hominis impietatem (quæ tamen vulgaris hodie est) vehementer aggrauant. *Egressus seruus ille, vix dum ab Ecclesia, ab oratione, à peccatorum accepta remissione, egressus fuerat; quin statim recentissimi & maximi beneficii prorsus oblitus fuerit.* Si quis in palatio regio perpetrati homicidij venia accepta, vix fores palatii egressus, aliquem, qui eum verbo lælerat, offendens, fuisse statim percute ret, nonne omnium iudicio dignus conseretur, quem reuocat eum Rex ad prioris maleficii poenam deposceret? *Inuenit vnum de conseruis suis.* Si Dominus seruo pepercit, multo æquius est, vt seruus conseruo ignoscat. *Homo homini referuat iram, & à Deo querit modelam?* Et rursus: *Miseratio hominis circa proximum suum: misericordia autem Dei super omnem carnem.* Qui debebat ei centum denarios. Regula pietatis est: *Cui plus donatum est, plus diligit.* Sed iste cui plurima donata sunt, nihil diligit. Pugnât & litigat pro denariis,

Simile.

Iuan. 17.
psal. 10.
Matth. 7.* Domin. 11. post
Pente. 12. 3.
Domin. 12. post
Pente. 12. 3.
Domin. 4. post
Egyp. 1. 1. 1.
Domin. 4. 1. 1. 1.
drag. 1. 1. 1.
Inhumanitas
erga proximos.
Circumstantiæ.
1.

Simile.

Eccles. 12. & 14.

Luc. 7.

cui donata sunt talenta. Contendit de centum, cui dimissa sunt decem millia. Sic ligamus cum proximo pro terrenis, pro iuribus, pro fructibus, qui quorundam petimus à Deo ex-
 lecta peccatorum veniam, gratiarum copiam. Et tenens suffocabat eum dicens: Redde quod debes. Superbè, violentè, crudeliter suum exigit modicum, cui placidè, promptè, misericorditer Deus totum remisit. Deus homini pater est: Homo homini lupus est. Sic ipsa humanitas, qua homines sumus, exiit. Cum enim natura hominis (vt scribit Lactantius) imbecillior sit quam ceterorum animalium, qua ad perfendam vim temporum, vel ad incursiones à suis corporibus coercenda, naturalibus munimentis providentia naturalis armavit; homini autem quia nihil istorum datum est accepit pro-
 mittere omnibus miserationis affectum, qui plane vocatur humanitas, qua nosmet invicem tuemur. Et providens conseruus eum rogabat eum, dicens: Patientiam habè in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit. Roganti & petenti conseruo, nec aliam ab eo gratiam postulanti, quam qualem à Deo ipse petierat: nec alio modo supplicanti negat. Hæc est semper & in omnibus lethale peccatum, & contra charitatem proximi directè repugnans. Quod his verbis explicat sanctus Augustinus: Quoniam diligere inimicos nostros, benefacere ut qui nos oderit, & orare pro eis qui nos persequuntur (exteriora, inquam, ista charitatis officia inimicis præstare) perfectorum sunt filiorum Dei, quò quidem se debet omnis fidelis extendere. & humanum animum ad hunc affectum, orando Deum, secumque agendo, dulcilandoque perducere; tamen quia hoc tam magnum bonum tanta multitudo non est, quantum credimus exaudiri, cum in oratione Dominica dicitur, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris; proculdubio verba sponsionis huius implentur, si homo, qui nondum ita proficit ut iam diligat inimicum, tamen quòdo rogatur ab homine qui peccavit in eum, ut ei dimittat, dimittit ex corde; quia etiam sibi roganti, vult utique dimitti. Hæc ille. Docet non consilij, sed præcepti non perfectorum tantum, sed quorumlibet fidelium; nõ paucorum, sed omnium esse, ut roganti ac petenti inimico aut debitori dimittatur. Hoc qui non facit, peccat mortalitèr à Deo veniam non impetrat, sed & impetratam Deus recusat. Præcipit nobis Deus illam omnium iniuriarum oblivionem & oblivionem salutis nostræ causâ, quam apud Athenienses delectis triginta tyrannis Solon introduxit, & post C. Cæsaris mortem Cicero in urbe Roma se renouasse glo-

Lib. 1. cap. 20.

In Exhort. d. cap. 13.

Lact. lib. 4.

Philip. 1.

riatur, Reipubl. & pacis terræ causâ. Hoc enim demum modo fit, vt cor nostrum nos non reprehendat, quod his verbis explicat Augustinus: Cum dicit Ioannes, Si cor nostrum nos non reprehenderit, fiduciam habemus apud Deum, inquit. & quæcumque petierimus, ab eo accipiemus: admonisse nos videtur, ne cor nostrum in ipsa nos oratione & petitione reprehendat, hoc est, ne forte, quum experimus dicere, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, compungamur non facere quod dicimus; aut etiam non audeamus dicere quod non facimus, & fiduciam petendi amittamus. Hæc ille. Sed de hac re in alio loco mox plura. Sequitur de isto seruo nequam: Sed abijt, & misit eum in carcerem, donec solueret debitum. Hæc alia fuit & grauissima inhumanitatis circumstantia. Non solum non vult dimittere rogatus ei qui quod solueret non habebat, nec tempus ei ac spatium soluendi concedere; quod charitas negare non potest, utcumque humana iustitia, qua nihil nisi Reipubl. & suum cuiusque bonum respicit, aliter iudicat, verum etiam vim adhibet, & pro pecunia hominem libertate priuat, quæ nulla pecunia redimi potest homini libero. Hic enim non solum fraterem non diligit, sed etiam persequitur, & de eo qualem & quantum potest vindictam sumit, neque enim grauiorem leges humane ferunt. Atqui contra huiusmodi vide Scriptura quid dicat: Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam. & peccata illius seruans seruabit. Fuit ergo huius inhumanitas ex multis circumstantiis vehementer aggravata. Homini benè Christiano iniurias persequi, aut vim vi repellere quatenus liceat, iam in aliis Dominicis dictum est.

Debita pecuniaria (de quibus hæc parabola loquitur in forma, in sensu tamè & mysterio omnium debitorum) quantum pietas Christiana vel dimittere debet, vel reposcere possit, his verbis S. Augustinus docet: Qui sponte conuentus pecuniam debitam reddere noluerit, dimittenda illi est. Dicit enim ob res nollet reddere, vel quia non habet, vel quia auarus est, rei que aliena cupidus. Vtrumque autem pertinet ad inopiam. Nam illa inopia est rei familiaris, hæc animi. Quisquis itaque tali dimittit inopi debitum, inopi dimittit, opusque Christianum operatur, manente illa regula, vt in animo paratus sit amittere quod sibi debetur. Nam si modestè & leniter omnimodo egerit, vt sibi restituatur, non tam intendens fructum pecuniæ, quam vt hominem corrigat, cui sine dubio perniciosum est habere unde reddat, & non reddere, non solum non peccabit, sed proderit ei etiam

In lib. de perfect. inquit.

1. Tim. 3.

4.

Eccles. 11.

Domin. 1. post Pentecost. 4.

Pecuniaria debita quatenus reposcenda. De serm. Domi. in monte. liq. 2. cap. 13.

etiam plurimum. Ex quo intelligitur etiam in ista petitione qua dicimus, *Dimite nobis debita nostra, non de pecunia quidem dici, (sola scilicet) sed de omnibus qua in nos quisque peccat, ac per hoc etiam de pecunia. Peccat namque in te, qui tibi pecuniam debitam, cum habeat unde reddat, recusat reddere. Quod peccatum si non dimiseris, non poteris dicere, Dimitte nobis, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Hæc ille. Ratio verò huius cetta & clara est, quia nos quando peccamus, non reddimus illud obsequium Deo quod ei debemus, habentes tamen unde reddamus. Habemus enim voluntatem liberam Deum amandi, & ad Deum nos conuertendi, & obsequium ei debitum reddendi, cum eius gratia, quæ semper omnibus parata est, illo ipso nos inuitante, *Venite ad me omnes, illo ipso pulsante fores cordis nostri, illo ipso proueniente nos in misericordia & benedictione.* Si ergo proximo etiam habenti unde reddat, nec reddenti tamen (quanto magis nondum habenti ut reddat, tempusque postulanti quo reddat, ac reddere cupienti) ex animo non dimittimus: nec Deus nobis nostra peccata dimittet. de quo mox plura in postremo huius Euangelij loco, magis proprio;

Dei gratia omnibus parata.

Matth. 11. Apocal. 3. Psal. 119.

6. *Videntes autem cõserui eius quæ fiebant, contristati sunt valde, & narrauerunt domino suo quæ facta sunt.*

Zelus iustorum contra impios.

a *Quoniam. 1. p. 11*
Epiaphan. xxx. 6.

b *Quoniam. 2. p. 11*
Pentec. lxx. 1.

LOcus moralis de iusto iustorum zelo contra impios, & vel diuinæ gloriæ prophanatores, vel charitatis fraternæ violatores, ut auaros, raptos, usurarios, tyrannos, latrones, sicarios, aliosque vel pauperum oppressores, vel publicæ pacis perturbatores. Quem locum iam in alijs Euangelij tractatum vide. Frimum ad illa a verba, *Serui autem dixerunt ei, Vis imus & colligimus zizania?* Deinde in illa b verba: *Vident ciuitatem sicut super illam.* vbi de alienis peccatis descendis dictum est. Contristari enim de aliena nequitia, & narrare Deo quæ facta sunt, est aliena peccata coram Deo non tam accusare, quod diaboli est; quam plangere & lamentari, quod pium est: Quare huc etiam pertinent, quæ de zelo animarum in aliquot Euangelij dicta sunt, ut in Dominica 12. post Pentecosten, text. 1. & in alijs Dominicis eo in loco annotatis. Vide etiam Dominicam 18. post Pentecosten, textu 1. quæ omnia loca contra nostri temporis Politicos valent, qui publica peccata, Deique offensas tolerandas ac dissimulandas esse, propter pacem cõmunem, aut

7. *Et iratus Dominus eius: tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum.*

LOcus moralis contra recidiuantiũ & erga proximos in-cleminetium ingratitude. Hic enim in parabola domini ingrati-tudo. ciuilis, Deus, qui seruo nequam omne debitum dimiserat ro-ganti vniuersum iterum debitum repetit, & tortoribus tra-dit, donec vniuersum debitũ reddat, eo quod accepta totius debiti condonatione, accepta omnium peccatorum suorum remissione, statim in nouũ peccatũ recidit, statim cum proxi-mo duri è egit, & charitate mutua nõ seruauit, nec pactum le-gis Dominicæ custodiuit, quod pactum quotidie profiteremur, dicentes. *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* De qua le-gis Apostolus dixit: *Alter alterius onera portate, & sic adimple-bitis legem Christi, quæ est lex charitatis, & mandatum nouum, vt diligamus inuicem, vtcunq; improbos & malefarios, si-cut ipse dilexit nos, impios adhuc & inimicos Dei.* Vniuersum, inquit, debitum repetit, non peccata semel dimissa ad penam repositens (quanquam odium fraternum ita Deo displicere hæc parabola doceat, vt propter id dignus sit peccator, à quo omnia dimissa repetantur) sed propter odium fraternũ in recidiuante resumptum aut retentum, ea poena animaduertens, aut etiam grauiori, quàm dimissa prius peccata commue-rat id est, perinde puniatur, ac si peccata præterita dimissa nõ fuissent, idque propter ingratitude accepit beneficii, ac-cepit prius remissionis peccatorum. Hæc enim ingrati-tudo est circumstantia vehementer aggrauans peccatum recidi-uantis,

Recidiuantiũ
ingrati-tudo.

Matth. 6.
Gal. 6.
Iuan. 13.

Peccata dimis-sa quo sensu
repetantur.

Iuan. Medina,
de pauperibus.
tract. 1. q. 9.

Quemadmodum enim si quis post acceptum ab aliquo patrono beneficium, iniuriam mox illi inferat, certum est ceteris paribus huiusmodi iniuriam grauiorem esse, quàm si beneficium ab eo nullum accepisset; ita quanto peccat plu-ra aut maiora à Deo beneficia recepit, tanto grauius peccat Deum benefactorem offendendo. Quod vt in omnibus re-positis peccatis est verum, ita maxime in odio & inclementia fraterna verum esse, Christus hac parabola docere voluit. Dicitur ergo Deus à tali recidiuante, & post dimissa sua pec-cata multa & magna, in paruo fratris peccato crudeliter se agente, omnia prius cõdonata reperere: quia in hanc ingra-titudine dum animaduertit, ad beneficium remissionis prius illi

Simile.

illi collocatum respicit; & quanto plura condonauerat, tanto acerbius de illo supplicium sumet. Tantum & tam atrox est ingratiudinis erga Deum benefactorem scelus.

Ingratitudo quatum nefas.

Similia.

Ab aliis semper accipere, & nihil aliis reddere, est totius orbis compagem soluere. Semina conduntur humo, decidit imber, calorem sol immittit, vt illa postmodum plantas, leggetem & fructus proferat. Mare vapores exhalat vbertim, vt eos in nubé concretos recipiat, alatur que incessanter. In fornicibus architectura vtrunque conuexum mutuam operam praestat, quam si alterum neget, & sustentari vult, non sufficere, totum ruit aedificium. Naturae igitur bellum ingratus indicit, ac leges violat. Vult enim quati solus in orbe consistere, ab omnibus vtilitatem capere, nulli vtilis esse. Deum in se afflueret propitium sentire, ipse erga proximum nullam humanitatem exerceat. Ingrati, impio Phataoni similes sunt qui cum, vrgentibus censurae diuinae plagis, penitentia polliceretur, vbi requies data esset, rursum ad ingenium immitte & crudele redibat. Si quis seruum nauis (ait Chrysostronus) qui in multis offenderit, nec tamen flagris ceciderit, sed iterum peccatis indultis, futura vitare monuerit in posterum, ne in eadem decidat, magnis quoque muneribus praeterea illustrauerit, ac beneficium fouerit, quamam obsecro tam futura est perfida mens, tam ingrata anima, qua huiusmodi gratia non ad meliora sectanda prouocari sufficeret. Sed huius tam absurdi sceleris causa est, quod Dei beneficia in numerato non habemus: quae si semper ante oculos versarentur, omnem animo totipotem & inhumanitatem prorsus excuterent. Quo in genere saluberrimum dat S. Chrysostronus consilium. Quisque nostrum, si fieri potest, per singulos dies intra se computet, non tantum communia beneficia, verum & propria sibi collata; non tantum promulgata & omnibus manifesta, sed etiam peculiaris, multoq; latentia. Sic enim continuam gratiarum actionem Domino poterit exhibere. Qui uigilet hac in sua mente reuoluit, & propriam quidem discit vtilitatem, & ineffabilem Dei misericordiam cogitat, & quomodo non peccatorum nostrorum merita, sed propriam respiciens bonitatem, nostra disponit; hinc cogitatione contrahitur, conuertitur cor de omnium fastum & arrogantiam corrigit, modestè se gerere docet erga proximos, praesentis vitae gloriam despicere, futura bona sperare. Haec ille. Nec multum dissimuliter diuus Bernardus: Felix qui ad singula dona gratia redit ad eum, in quo est plenitudo gratiarum: cui dum pro acceptis non ingratus nos exhibemus, locum in nobis facimus gratia. Omnino enim nos sola a profectu

Exemplum.

Homil. 1. in 2. ad Timot.

Homil. 72 ad 1. Cor.

In Psal. 50. Sermo. 14.

profectu conuersationis impedit ingratiudine nostra, dum quodammodo perditum reputans, qui dedit quod ingratus accepit, cauet sibi de cetero, ne tanto plus amittat, quanto plus confert ingrato. Hinc veteri populo Prophetam sic exprobat ingratiudinem Deus: Popule meus, memento, quae so, quid cogitauerit Balac rex Moab, & quid responderit Balaam filius Beor de Sethim vsque Galgalim, vt cognosceres iustitiam Domini. Dicit per Prophetam Deus: Tu nunquam obliuisci debueras, te sic a Deo dilectum esse, vt inimicorum tuorum maledictionem tibi nocere non solum non permiserit, verum & eam in benedictionem commutauerit, idque, vt cognosceres iustitiam Domini. Aduersarij illi contra te ex parte relaxati sunt, vt agnosceres periculum: ab altera parte nocere prohibiti sunt, vt intelligeres vnum tibi esse praesidium. Tatis ergo beneficiis acceptis, hoc vnum restat, vt protectori tuo incessanter gratias agas: non verbo, sed opere misericordiae erga conferuos tuos. Non enim gratiarum dictionem, sed actionem flagitat Deus. Vide de hoc argumento plura in aliis supra Dominicis.

Mich. 6.

Dom. 11. post Pentec. 1. Cor. 13. & Gal. 6. ibi annotata.

8. Sic & Pater meus caelestis faciet vobis, si non remisistis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

Locus moralis de fraterna charitate sincera & cordiali perpetuo tenenda, & de condonandis iniuriis, non septies tantum, sed vsque septuagesies septies, id est, toties quoties te frater laedit, idque ex animo. Hoc enim tota haec tendit parabola, esse fratribus condonandum, si volumus vt nobis Deus condonet. Hunc locum de condonandis iniuriis, & de reconciliatione fraterna non differenda, in aliis tribus locis late tractauimus. De dilectione vero proximi, & misericordiae officijs, multo saepius in variis Dominicis tractatum est. Hic nihilominus loco proprio aliqua addentur, prout Deus dabit. Esti omnibus hominibus debeatur dilectio, quia proximus noster omnis homo est, nostra charitate indigens, vt alio in loco explicatum est, tamen Christianis Catholicis, & eiusdem fidei sociis ac domesticis maxime illa debetur.

Charitas fraterna cordialis.

Dom. 1. post Pentec. 1. Cor. 13. & Domin. 1. post Pentec. 1. Cor. 13. & 4.

Dom. 11. post Pentec. 1. Cor. 13.

Illi enim sunt fratres nostri veterini, tam ex parte patris, scilicet Dei, ratione creationis, quam ex parte matris, sanctae Ecclesiae, que nos per Spiritum sanctum in sacro Baptismate regenerauit. Sic Ioseph magis dilexit fratrem suum veterinum Benjamin, quam reliquos decem fratres, cum quibus solum patrem

Christiani Catholici, fratres veterini.

C. 47.

1. Cor. 3.
Rom. 3.

Ezech. 40.

Simile.

Ezech. 40.
Allegoria.Christiani populi propria dilectio.
Zachar. 12.

1. Reg. 24. & 40.

1. Reg. 9.

partem communem habebat: ideoque in conuiuio, quo omnes pariter accumbebant, maior pars venit Benjamin, ita ut quinque partibus excederet. Hinc fit, ut non reconciliari fratri Christiano, aut odium in eum gerere, sit crimen quintuplo grauius, quam alteri non Christiano irasci, & non remittere. Nos Christiani templa Dei sumus, aut certe esse debemus per inhabitatem in nobis Spiritum sanctum. Atqui templum Dei, ut illud describit Ezechiel, capacissimū & amplissimum fuit. Et ecce inquit, murus forissecus in circuitu domus undique, & in manu viri calamus mensura sex cubitorum & palmo, &c. Sic debent corda Christianorum ampla esse & dilatata amore ac dilectione, quae usque ad inimicos se extendat, & iniuriis cōdonet, quantumcunque magnis, quantumcunque frequētibz. Quemadmodum in caelo, etsi multae sint stellae & lucētia sydera, tamen qui omnes ē caelo tenebras expellat, vnicus est sol; quo vno absente, caelum micantibus stellis refertum adhuc tenebrosam est: sic etsi in orbe terrarum plurimi fuerint Philosophi ac sapientes, qui de virtute amplectenda, & fugiendis vitiis multa praeclare docuerint, vnus tamen omnis iusticie sol lucidissimus Christus fuit, qui vnuerfas mundo tenebras depulit, qui omnia penitus vitia extirpauit, qui perfectā dilectionē Dei & proximi docēs, nullum tenebris, nullum vitiis locum reliquit. Omnis Philosophorum doctrina tenebrosa est, tum quia sine fide, tum etiā quia perfectam inimicorum dilectionem non tradidit. Certē quum Ezechiel scribat, templum illud quod in visione ei monstratum est, eandem mensuram in altitudine atque in latitudine habuisse; docuit, tantam futuram esse iustorum altitudinem & gloriam in caelo, quanta fuerat illorum latitudo & charitas dilatata in terris.

Hanc futuram Christiani populi propriam dilectionem alius Propheta non obscure docuit, dicens: *In die illa proteget Dominus habitatores Ierusalem.* (id est, Ecclesie Catholicae) *Et erit qui offenderit ex eis in die illa quasi Dauid.* Et sicut Angelus Domini in conspectu eius: Sic videlicet ad Deum conuertentur, qui Christo nomen dederunt, ut sint singuli inimicos diligentes, & iniuriarum immemores: sicut Dauid erat, qui hostem suum insensissimum Saul, quum bis interficere posset, ne tangere quidem voluit, qui eadem ab aliis hostibus occiso, familiam tamen eius & posteros dilexit, dicens: *Nunquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam eum illi misericordiam Dei?* Misericordiam Dei vocat, beneficere illis

illis qui nos oderunt: vel quia tali misericordia Deus erga peccatores vritur, vel quia talem misericordiam Deus iubet atque praescribit. Sed & idem rursus Propheta de hac futura Christianorum perfectione in hac verba praedixit: *In die illa* (id est, in lege gratiae) *erunt lebetes in domo Domini* (hoc est, in Ecclesia sancta) *quasi phiala coram altari.* id est, corda naturaliter carnalia & cupiditatum vasa, in quibus igne concupiscentiae atque iracundiae multa parabantur scelera, & maxime iniuriarum acerba vindictio, ita conuertentur, ut non nisi purissimus charitatis & benevolentiae liquor, ac misericordiae oleum illa repleat, sintque veluti lampades olei semper ardentis atque lucentis in conspectu Dei. Hoc est etiam quod Esaias praedixit de noui Testamenti populo. *Habitabit* (inquit) *lupus cum agno, pardus cum haedo accubabit.* *Vitulus, & leo, & ouis simul morabuntur.* *Et puer paruulus minabit eos.* *Morabunt homines feritatem & immanitatem in temerantiam & mansuetudinem.* *Vitulus & ursus pascentur: simul requiescent catuli eorum.* *Et leo quasi bos comedit paleas.* *Homines immanitate seruientes, mores mansuetorum induent.* *Et delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis.* *Et in canerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet.* *Homines simplices, miles infantibus, iuxta illud Petri, sicut modō geniti infantes lac concupiscent,* familiariter & pacifice viuent cum eis, qui antea quasi aspides & reguli, animalia venenata, propter conuersationem crudelem esse videbantur. *Non nocentur.* *Et non occident in vniverso monte sancto meo, quia repleta est terra scientia Domini.* Simpliciter demum sermone aperte Propheta effert, quod haecenus per parabolas significauit, more Scripturarum, quae obscuris aperta subiciunt, ne totum obscurum fiat. Haec est singularis, sed ad remissionem peccatorum consequendam necessaria virtus, perfectioni Euangelicae propria, omnes etiam inimicos ex corde diligere.

Quae sanē virtus proprie Euangelica (quam si amicos diligimus, nihil amplius facimus quam quod ab omni, ut Christus nos docuit) tanto excellentior est amicorum aut bonorum dilectione, quanto in hac amicorum dilectione multae aliae possunt esse rationes, cur diligamus, praeter ipsam Dei dilectionem, in quo & propter quem pie diligimus, quicquid diligimus: illa autem inimicorum dilectione, vnica ratio esse potest, Dei amor. Non enim nisi propter Deum inimicos diligere possumus, qui nihil alioquin in se habeat dilectione dignum.

Zachar. 14.

Esai. 11.

Inimicorum dilectio pura & excellens virtus.
Matth. 7.

gnum. Ideoque inimicorum dilectio pura & perfecta virtus est. Quemadmodum enim solis radius, qui vitrum penetrat, parietem oppositum pertingit, nec tanto fulgore eum illuminat, nec tanto calore eum afficit, quam ille radius, qui aperta fenestra directe, & nulla re interposita, parietem percussit; eoque in ipso vitro radij solaris virtus retardatur, hebetatur, & debilitatur non nihil: eodem plane modo amor qui a voluntate charitate inflammata oritur, quando in amicum fertur, quia multas ibi amandi rationes inuenit, sistit in eo ali-quantulum, antequam ad Deum, qui est ultimus finis, referatur, atque adeo frequenter totaliter in eo sistit, nec ulterius pergit, sed utique ad Deum quoque fertur, & propter Deum amicus diligatur, tamen multo ille amor & lentius procedit, & impurius fertur, & tardius ac debilius in Deum tendit, at vero inimici dilectio ex eadem charitate, quasi alius radius ex eodem sole, ortum capiens, quasi per apertum diaphanum rectissime ad Deum perfertur, quia propter solum Deum, cuiusque sanctam voluntatem, quae sic iubet, inimicum diligit: ideoque purior & seruentior, Deoque gratior illa dilectio est. Cum plurimi cantores simul litauiter canunt, etsi inter eos vnus sit, qui vocis dulcedine & arte ceteros omnes longe superet, non tamen periunde plenè ac placidè illa fruenter, aliorum vocibus commixta, quam si eam solam, ceteris tacentibus, audires, quod in illo duorum tantum aut trium canentium ratione, quem vocant manifestum sit: sic puritas & perfectio amoris Dei in dilectione amici nec purè nec plenè aduerti potest, eoque aliè multae considerationes, propter quas amicus diligitur, hanc cognitionem & virtutis sensum impediunt atque conturbant, ac in dilectione inimici, quia solus ibi Dei amor conspicitur, elatior ille & purior atque illustrior multo apparet. Magnes, qui libram ferri ad se attrahit, perfectior est lapis, quam qui festucam solam aut acum attrahere potest, ut ebenus: sic amor ille qui inimicum tolerat ac diligit, quam sit onus graue & asperum, atque aculeis plenum, homo inimicus, perfectior amor est, quam ille quo amicum diligimus, qui omnino grauis nobis non est, sed multis nominibus iucundus. Hinc alia emergit huius dilectionis perfectio, quia difficilius virtus est, & magis in ea voluntas contendere ac laborare debet. *Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet, secundum laborem suum.* Et sicut maioris meriti est credere mysteria illa, in quibus rationis lumen minus suffraga-

Simile.

Simile.

Simile.

1. Cor. 3.
Simile.

suffragatur, magisque contradicit, ut trium personarum in vna substantia vnã Deitatem, & Filij Dei cum carne humana vnionem hypostaticam, quam alia h dei nostrae capita rationi consentanea; quia maior in illis difficultas inuenitur: ita maius meritum est diligere illud, quod amori nostro magis est contrarium. Nihil autem magis amori contradicit, quam odium. Deformitas, paupertas, ignobilitas, etsi non sint ex se amore digna, amari tamen facile possunt, quia amori non sunt contraria, non offendunt, non laedunt. Solum odium, quo te inimicus prosequitur, ipsi amori intrinsecè contrarium est. Inimicum ergo quem diligis, heroicam virtutem exartes, & tamen necessariam, si vis vt te inimicum & peccatorem Deus diligit, condonans tibi. Curandum porro in primis, vt ab inimico laesus, cito ignoscas, nec dicas, data tandem oportunitate reconciliatum te inimico. Vlnera receptoria facilius curantur quam inueterata. Qui vlcere laborat, non expectabit donec fiat fistula. Odium in corde si foueas, non inimicum, sed teipsum laedis, atque adeo perimis. *Dixit Sapiens: Os fatuorum ebullit stultitiam.* Sicut enim olla feruens, aquam ebullientem ex se emittens, & circumiecta comburit, & ignem extinguit, & omnem pingue dinem a se expellit, tandemque, nisi refrigeretur, tota aqua eiecta ipsa dissipatur: sic cor, ira & odio feruens, proximos suos verbis contumeliosis irritat, lumen rationis extinguit, omnem diuinae gratiae pinguedinem abiicit, tandemque, nisi seipsum tempestiue temperet, Deoque ac proximo suo reconcilietur, omni virtute vacuum, sua se maleuolentia perdit, & quasi olla confracta dissoluitur. Vnde iterum Scriptura: *Cor fatui, Eccl. 11. quasi vas confractum.*

Hæc est enim diaboli fraus & astutia, vt dum tu de inimico te vlcisci contendis, qui tibi, nisi velis, nocere non potest, ille de te seipsum vlciscatur, tuum interitum procurans. Sapienter sanctus Augustinus *Quid est timendum quando patris inimicum? Ne conturbetur in te dilectio, qua diligis inimicum.* Et enim inimicus ille homo caro & sanguis quod videt in te appetit: alius autem inimicus occultus, rector harum tenebrarum, quos tu pateris in carne & sanguine, alterum occultum tuum perit, thesauros tuos interiores depradari & vastare motitur. Duos ergo inimicos constitue tibi ante oculos, vnum apertum, & alterum occultum, hominem & diabolum. Vnum vide, alterum intellige. Vnum dilige, alterum caue. Homo hominem vincis humana aliqua felicitate, Diabolum autem vnus inimicus dilectione.

Prou. 15.

Simile.

Diabolus inf-
micitiae causa,
inimicus ipse.
Enarrat. in
Psal. 14.

dilectione. Sicut homo inimicum auferre tibi cupit aut auertere felicitatem qua vincitur; sic & diabolus hominem vult vincere, auferendo unde vincitur. Sed cura in corde seruare inimici dilectionem, qua diabolum vincit. Scilicet homo quantum potest, auferat quicquid potest. Si diligatur aperte sentiens, victus est oculis saulens. Hac ille. Hoc hodiernum Euangelium nos docet, vt inimicum diligendo, diabolum vincamus, & Deum nobis propitium sentiamus. Si amici tui famulus aliquis te grauiter offenderit, inique iam ad eum percutiendum iratus profilires; recordatus tamen singularis tui & integerrimi amici eum famulum esse, continebis te, & saltem propter amicitiam patres immerito, ne forte dum te vindicas, amicum singularem amittas. Hanc a te comitatem & modestiam Deus exigit, vt inimicum tuum, famulum eius, creaturam eius, propter eum non percutias, non laedas, sed plane diligas. Sic frater tuus germano interitum patitur, ne communis pater offenderetur. Esau homo reprobus & maleuolus, & fratrem suum iacob infesto odio prosequens, dicebat tamen: Veniam dies lactis patris mei, & occidam fratrem meum. Noluit viuere pacem in fratrem peccare, ne patrem & patrem offenderet. Quidni & Dei Patris eandem reuerentiam ac rationem habemus maxime dicente hic Christo: Sic & Pater meus caelitus faciet vobis, id est, tradet vos tortoribus, donec reddatis vniuersum debitum, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. Ad tam magnum contrarium (ait Augustinus) qui non exprobratur, non dormit sed mortuus est.

Simile,

Exemplum. Genes. 27.

Matth. 18.

Enchirid. cap. 7.

Dem. Pas. 102.

Psal. 117. Similia.

1. vitam simul cum aculeo auferunt: sic inimicus in modico laedens, vitam ipse gratis laedendo amittit. Sicut spinas exiens terram purgat, sic inimicus sua persecutione spinas peccatorum nostrorum, si patienter feramus, auerit, animamque nostram Deo chariorem reddit. Quis ab equite lancea percussus, non equo, sed equiti israeli debet, adeoque in hastiludijs,

hastiludijs, qui ex aduerso occurrit, si equum non equitem feriat, magno vicio datur: sic ab homine malo qui laeditur, fessori diabolo, qui in corde eius dominatur, non ipsi homini irasci debuit; nec de homine iniuriam retaliando, sed de diabolo iniuriam tolerando, vindicta reposcere ac reportare. Quemadmodum si quis in os suum aliquid dulce dimittat, cum amaro permixtum, dulcedo illa suum saporem non tenet, sed amittit: sic eum amaro animo erga proximum nulla virtus teneri potest. Si Rex aliquis in ciuitate sibi multum & grauiter obarrata publice ediceret, se id totum, quod sibi debetur, remissurum, modò ipsi inter se ciues sua modica remitterent mutuo debita, si quis hoc pactum recularer, à tota ciuitate merito eiusciendus censeretur: sic Chr. stianoium consorcio indignus est, qui similem Christi legem longè equissimam non obseruat. Dicit Salomon: *Omni tempore diligit qui amicus est, & frater in angustijs comprobatur.* Nempe sicut calx viua, etsi actu sit frigida, occultum tamen in se continet ignem, vnde si aqua perfundatur, mox ignescit & accenditur, sitque magnum naturæ mirabile, vt aqua, quæ omnem ignem extinguit, calcem accendat; & oleum, quo omnis ignis nutritur, calcem extinguat: sic vera charitas & dilectio Christiana, etsi actu saepenumero sit frigida, quia fesse exerendi, & opera charitatis proferendi occasio, vel oportunitas, vel facultas non datur, occultum tamen & perpetuum in se amoris ignem continet, qui aqua aliqua tribulationis iniecta, sine à Deo probante aut pudente, siue ab inimico homine infestante, statim erumpit, & per admirabilem animi patientiam, aliisque benignitatis officia foris prodit, sitque magnum gratiæ celestis miraculum, vt tribulatio, iniuria, vexatio hostilis, quæ omnem humanam benvolentiam statim extinguit, dissoluit, abruptit; charitatem Christianam, diffusam in cordibus nostris per Spiritum sanctum, vehementer accendat, illustret, roborer, toleum verò adulationis aut prosperitatis in hac vita communi, quæ humanam benvolentiam maxime solet aut conciliare aut foecere, charitatem illam diuinam; purumque Dei amorem maxime soleat aut labefactare, quia vsum & exercitium eius imminuit, vel etiam interdum corrumpere, quia humana felicitas, Dei amorem atque timorem ex hominum saepe animis eripit, aliisque defleat.

4.

5.

Pro. 17. Simile.

Matth. 22.

Abeunt Pharisæi consilium inierunt, ut caperent Iesum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces: & nō est tibi cura de aliquo. Non enim respicis personam hominum. Dic ergo nobis, quid tibi videretur? Licet censum dare Casari, an non? Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait Iesus, Cuius est imago hæc & superscriptio? Dicunt ei: Casaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Casaris, Casari; & quæ sunt Dei, Deo.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. Consilium inierunt, ut caperent Iesum in sermone. De malevolentia & hypocritæ audacitatem & persequentium illam.
2. Mittunt ei discipulos suos Pharisæum & Herodianis. De concordia impiorum unanimi, ad pietatem & veritatem impugnandam.
3. Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, usque ad illud: Quid me tentatis hypocritæ? Contra adulatores, ut etiam verba dicentes, acriter repellantur.
4. Viam Dei in veritate doces. De boni doctoris, pastoris, prædicatoris, in docendo integritate, constantia, ac fortitudine.
5. Non enim respicis personam hominum. Contra acceptationem personarum.
6. Reddite quæ sunt Casari, Casari. De obedientia Principibus debita, in ijs quæ ad Principem ac civilem potestatem pertinent.
7. Et quæ sunt Dei, Deo. De Dei honore, obsequio, cultu, in primis obseruando.

1. Consilium inierunt, ut caperent Iesum in sermone.

Locus moralis de malevolentia & hypocritæ audacitatem & persequentium illam. Isti enim Pharisæi, audita cœlesti doctrina Saluatoris, & maxime postremis illis parabolis, quibus eos vocationis suæ admonuit, ad recipiscendam hortatus est; pro eo quod peccata sua agnosceret

agnoscere & emendare debuerunt, primum quærebant ^{Matth. 22.} ^{Ioan. 7.} ^{Iuan. 8.} ^{Matth. 22.} ^{Simile.} ^{Psal. 22.} ^{Oper. Imperf.} ^{in Matth.} ^{Hamil. 42.} ^{Similia.} ^{1eb 4.} ^{Simile.} ^{Prouer. 28.} ^{Simile.}
nere eum, sed turbis timentes, abstinnerunt. Deinde ministros miserunt, qui eum apprehenderent: aliquando & lapides tulerunt, ut in eum inicerent. Quæ omnia quum non succederent, tunc demum consilium inierunt, ut caperent eum in sermone. Pessimum valetudinis signum est, quum remedia, quæ sanitatem adferre solent, morbum augeant: sic nihil illis hominibus deploratius, qui ex sanis consilijs peiores fiunt. Lex Domini cōuertens animas, ait Dauid. Qui ergo illa audita non conuertantur, sed peruertuntur, ad impietatis fastidium peruenisse putandi sunt. Consummate nequitie indicium est, facinus quod vna non successit via, alia semper atque alia pertinaciter aggredi. Appositè in hunc locum Chrysostomus: Quemadmodum si aliquis claudere voluerit aqua currentis meatum, si vna ex parte excelsa fuerit aqua, violentia aliunde semitam sibi rumpit: sic & Pharisæorum hic malignitas ex vna parte confusa, aliunde sibi aditum inuenit. Sicut enim non potest fieri, ut ligna mittendo excingant ignem: sic non potest fieri, ut rationem dicendo placeat hominem malum. Sicut enim ignis, quanto amplius ligna susceperit, in maiorem flammam erigitur: sic animus malus, quanto magis veritatem audierit, eo amplius in malitiam exciatur. Hæc ille. De huiusmodi Scriptura dicit: Cor eius indurabitur tanquam lapis, & stringetur quasi malleatoris incus. Incudis quippe hoc proprium est, ut frequentibus ictibus concussa non emolliatur, sed magis induretur. Radij solis quum vitum feriunt, ignem in eo non accendunt, quia ibi non sistunt, nec in ipso reuerberant; at verò in speculo reflectentes, statim ignem incendunt, quoniam viterius non progrediuntur, sed ibi detinentur ac reflectuntur: sic diuina eloquia, quæ per vnam ingrediuntur aurem, per aliam verò exeunt, quum nullam vel in memoria, vel in affectu faciunt reflexionem, sed protinus vel obliuioni traduntur, vel etiam reijciuntur, nullam diuini amoris ignem in animo accendunt; sed sunt velut radij solares vitrum pertranscutes. Sed vide quid huiusmodi hominibus Scriptura dicat: Viro qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus superueniet interitus, & cum sanitas non sequetur. Huius tanti mali causa, & cur ad omnia Dei verba obdurescunt homines, ac deteriores fiant, ratio est, animus retum terrerata cupiditatis totus infixus. Quemadmodum enim cementum calcem sit de lapidibus in clubano

coctis, & in pulverem redactis admixta aqua, atque, vt adhuc tenacius fiat, arena: sic cor impiorum, durum quasi lapis, in elibano curarum mundi decoctum, in pulverem cupiditatis varis atque minutissimæ dispergitur: cui aqua concupiscentiæ admixta, sit adhuc durior, magisque durable, id est, in malo obstinatum sicut cæmentum, quibus tamen si arena temporalis abundantia accedat, iam penitus tenacissimum atque impenetrabile factum est. Hinc fit, vt nec pluuia atque imbre diuini eloquij molliatur, instar cæmenti, nec vllis comminationum scilicet comminatur, sed ad omnia pertinax & obstinatum maneat. Dicit de impijs Propheta: *Omnes adulterantes, quasi elibanus succensus à coquente*. Cor impij obstinatum, dicitur elibanus à coquente succensus. Sicut enim accendens elibanum, eum non intrat, sed exterioris ignem facit & ministrat, nec ignis exit de elibano, sed gyrat interius, & elibanum ad coquendum panem calefacit: sic diabolus per suggestionem cor hominis accendit, non per essentiam ingrediens in illud; & ignis cupiditatum, à diabolo immixtus, non procedit exteriori, quousque succensum sit cor ad coquendum panem impietatis, totumque cor exustum sit. Panis impietatis est ipse homo, qui primo frangitur in farinam per diuersos circuitus & curas huius mundi. Deinde farina aqua conspergitur, & fermento fermentatur. Aqua & fermentum, sunt superbia & concupiscentia: propter quæ serpenti, qui coctor hic à Propheta vocatur, ab initio dictum est: *Super pectus tuum gradieris, & terram comedes*. Super pectus graditur, quia superbos facit, atque inflatos pectore: terram comedit, quia tetrenarum rerum amorem suis persuadet. Huiusmodi enim elibani à diabolo succensu, hæc cæmenta in elibano cocta, homines diaboli opera & studio, mundi huius cupiditatibus toti immersi atque infixi, obdurati quoque & conereti, ex verbis Dei & sermonibus Christi adeo non emolliuntur aut emendantur, vt in ipsos suos magistros insurgant, eos quum vi & facto non possunt, saltem in verbo capere, arguere, conuincere omni studio contendant. Hæc est, qua nulla sermone, malevolentia obstinata, quam horum Pharisæorum exemplo cauere & detestari docemur.

Osee 7.

Simile.

Genes. 3.

Concordia impiorum contra veritatem.

2. Mittunt ei discipulos suos cum Herodianis.

Locvs moralis de concordia impiorum vnanimi ad pietatem & veritatem impugnandam. Hic enim Pharisei & Hero

Herodiani, qui alioqui hostili se odio inuicem prosequerentur, qui libertatem & immunitatem populi Iudaici, quam isti Pharisei in primis tuebatur, Herodiani, collectores tributis à Cæsare indicti, maxime violarent, id eo que in hac ipsa causa, de qua Christum vnanimiter nunc aduent, ipsi diuersa senterunt; nunc tamen ad Christum perdendum egregie conspirant. Veniunt Phariseorum discipuli, immunitatis assertores; veniunt Herodiani, vectigalium exactores (Herodes enim à Tiberio huic tributo colligendo præfectus fuerat, vt qui eius beneficio regnum acceperat) vt Christum in causa vectigalis caperent, & aliquo reatu vinculo irretirent. Sic omnia vitia contra vnam virtutem conspirant, omnia falsa vnam veritatem impugnant. Nam vt à scopo multis modis aberratur, virtutis atque veritatis vnum est punctum, vna est modus, quem ultra citraque nequit consistere relictum: sic vnius virtutis atque veritatis multi sunt aduersarij, hostes plurimi. Contra vnum Dei populum decem circumquaque gentes vnanimiter conspiciunt, his verbis conqueritur Propheta: *Super populum tuum malignauerunt consilium, cogitauerunt aduersus sanctos tuos. Dixerunt: Venite & disperdamus eos de gente. & non memoremur nomen Israel ultra. Quoniam cogitauerunt vnanimiter: simul aduersum testamentum dispoierunt, id est pactum inierunt, Tabernacula Idumæorum & Israelitæ, Moab & Agareni, Gebal, & Ammon, & Amalec, alienigenæ cum habitantibus Tyrum, Et enim Assur venit cum illis: facti sunt in adiutorium filijs Lothi.* Omnes isti & moribus, & regno, & religione diuersi (suos enim quisque populus deos colebat) contra vnum populum Dei, filios Israël, conspirauerunt. Herodes & Pilatus, vt Christum interlitterent, amici facti sunt. Pharisei, scribæ, & seniores populi Iudaici, vt Christum in eras blasphemarent, Romanis militibus iudem blasphemantibus admixti stabant, suasque simul horrendas voces mutuo vel accipientes, vel dantes, in eum euomerunt. Sadducæi quoque & Pharisei, sectæ Iudeorum diuersæ, & sibi inuicem aduersæ, ad tentandum atque vexandum Christum optime conspirauerunt. Veniunt ad Christum discipuli Ioannis, & dicunt: *Quare nos & Pharisei ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant?* Cum discipulis Ioannis quæ societas cum Phariseis, nisi quia contra Christum iunxerat inuidia, quos distinguat disciplina? Idem fecerunt contra vnam Catholicam Ecclesiam, suo quæque tempore, hæreticorum sectæ. De Arria

Exempla.

Psal. 12.

Lucæ 22.

3.

Joan. 10.

4.

Math. 23.

5.

Math. 23.

Locus contra hæreticos.

6. nis & Meletianis sic scribit Nicephorus: *Initio quidem Meletiani ab Arriano valde dissidabant, ubi verò animaduvertebant multitudinem Episcopos Catholica Ecclesia sequi, conuenit conuulso, factus inter se pepigere, comminè que aduersus pium Alexandria clerum suscipere bellum. Et ad eò criminaciones simul & defensiones ex aquo communiter decertantes protrudere, ut tempore procedente Arriani vocarentur Meletiani, & Meletiani Arriani. Meletiani quidem de Ecclesiarum præfectoris tantum decertabant (erantque meri schismatici) Arriani autem male sentiebant de Deo. Veruntamen quòd sibi communiter inimicitias contra nos sumpserant, consensum atque concordiam dissimulabant.* Hæc ille. Idem postea fecerunt & Arriani cum Eunomianis, ut his verbis idem Author commemorat: *Quum Theodosius Catholicus Imperator hæreticos lege lata Ecclesie expulit, Arriani, verum suarum satagentes, Eunomianis (blasphemabant illi contra spiritum sanctum, sicut alij contra Filium Dei) se coniungunt. Sic in Africa contra Catholicos quum collatio ex Imperatoris mandato institueretur, omnes Donatistarum sectæ, Rogariani, Maximianistæ, & qui propriè vocabantur Donatistæ, ut maiorem Episcoporum numerum ac multitudinem facerent, conuenire voluerunt. Sic in veteri populo contra vnum Iuda, qui Deum in templo Hierosolymitano purè colebat, non Israël tantum, sed & iuuitimæ gentes copias iunxerunt, ut est apud Esaiam: *Dicit Dominus ad Esaiam: Egredere in occursum Arbaz, & dices ad eum: Vide vsu filios, & nolite timere, & cor tuum us formidet à duabus caudis titonum fumigantium istorum in ira furoris Rasim regis Syria, & filia Romelia: eo quòd consiliu meris contra te Syria in malum, Ephraim (hoc est regnum Israël) & filius Romelia (id est, Rex Damasci) dicent: Ascendamus ad Iudam, & sustinemus eum. & auellamus eum ad nos, &c. Sampson vulpium caudas vultib' auertis coniunxit, ut Philistinorum segetes succenderent. Vera & certa est impietatis nota, que sibi ipsis contraria sunt, contra vnu tertium conspirare. Talis fuit iam dudum, auctore Melancthone, Lutheranorum & Zuinglianorum, ad breue licet tempus, syncrētismus, ut vnanimiter Catholicos oppugnarent: quem ante annum aut eliceiter Saxonum Princeps renouare conatus est, suis omnibus Lutheranis interdicens, ne in Calvinistas aut verbo aut seripso amplius inuehantur, sed in solos Catholicos omnem ingenij atq; industriæ suæ vim, id est, omnem malitiam conuertere.**

Hanc

Hanc sanè prudentiam diabolicam sic suos Vicleff docuit, hæreticorum hodie alter Adam & primus patens, ut suaserit suis omnibus totam pugnam suam spiritualem contra diabolos conuerrere in Ecclesie prælatos; ut quo odio diabolum prosequi solebant, eodem clerum Catholicum prosequantur: sic enim ampliùs apud Deum eos mereri posse, quod ad vnguem hodie Calvinistæ obseruarunt. Non enim contra peccatum pugnant, ut dissoluant opera diaboli, sed toti contra fidem pugnant, ut soluant Iesum, & corpus eius, quod est Ecclesia. Sed in toto hoc genere excellunt Anglocaluinistæ, qui Puritanos, sectam maximè oppositam, tolerant, familiam amoris dissimulant, Illuminatos, qui vocantur, & Brotonæos non exagitant, externorum reformatas Ecclesias à se differentes admittunt, solos Catholicos omni crudelitatis genere persequuntur.

Contra verò pij & veri fideles hoc proprium habent, ut sit *eredentium multitudo, cuius est cor vnum, & anima vna*, non nisi in vnum bonum, atque ad vnam veritatem tuendam; omnemque impietatem & falsitatem absque vilo malorum consortio persequantur. Cum Iuda Dominum Deum coleret, Israël autem excelsa Ieroboam, voluissetque Amasias Rex Iuda contra filios Seir & Edom pugnaturus, centum millia de filiis Israël conducere, prohibuit cum vir Dei, dicens: *O Rex, ne egrediatur tecum exercitus Israël. Non est enim Dominus cum Israël, & cunctis filijs Ephraim.* Cui verbo Dei obediens Rex Amasias, & conductum exercitum domum suam remittens, etsi vehementer indignatum, etsi cum salute, pecunie iactura, victoriam ab hoste amplam & gloriosam reportauit. Sufficit sibi veritas & virtus, quæ Deum protectorem habet. Iuuant se inuicem vitia & peccatores, quia vires non habent, Desique auxilio & iustitia destituuntur.

3. Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces: utique ad illud, *Quid me tentatis hypocritæ?*

Locvs moralis contra adulatores, ut etiam vera dicentes, acriter repellantur. Multa enim Pharisaorum discipuli & Herodianii in laudem Christi hoc loco dixerunt, quæ etiam verissima erant, & celesti Magistro digna, sed animo assentandi; ideoque & hypocritas eos vocat, qui laudibus etiam veris, animo tamen ficto, & ad adulandum cõposito eum

i 5

prosequet

Thom. Vn'danf.
Dallri. fid. rom.
2. lib. 2. cap. 10.

1. Ioan. 1.
1. Ioan. 4.

Anglocalui-
nistæ.

Alter 4.

Exemplum.

1. Damasc. 22.

Contra adula-
tores.

Luc. 27.
Eccles. 10.
Similia.
Psal. 14.

Allegoria.
Leuit. 11. & 2.

Esaia 5.
Enarrat. in Psal. 89.
Simile.
Adulator speculum.

Iacob. 3.

Simile.

Apophtegma.
Luc. 11. & 12.
Sapientia.
Psal. 14.

Simile.

prosequerentur, & tentatores appellat, & ut habet D. Lucas, insidiatores, qui sub specie boni ad malum tentabant, ut aliquid prater veritatem dicerent, ac postremo aceri sermone de hoc illos arguit. *Et duplex corde (ait scriptura) labijs sceleris, manibus malefactoribus.* Ex peccatori terram ingredienti dicitur vsq; sicut scorpiones ore bladiuntur, sed cauda pungunt; sic illi loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Vno ore flare & sorbere volunt. In vna manu ferunt lapidem, in altera panem ostentant. In ore mel, in cauda aculeum, ut apes, gellant. Deus veteri populo prohibuit esum cygni, quia pennas habet niue candidiores, carnem autem nigerrimam: Prohibet etiam mel adoleri in sacrificio, quia ab omni bono opere adulationem & simulatam charitatem longissime abesse vult. Odit Deus adultores verbis dulcibus imponentes. Vnde per Esaiam sic loquitur: *Popule meus, qui te beatum praedicant, ipsi te decipiunt.* Et, ut D. Augustinus scribit, *plur nocet lingua adulatoris, quam manus persecutoris.* Quemadmodum speculum res omnes, atque ipsas adeo intuentium imagines aliter repraesentat, quam sunt a parte rei, quia dextrum repraesentat sinistram, sinistram vero dextram, & respicientem versus Orientem, refert respicientem versus Occidentem: sic adulator voce & vultu est speculum: si rides, ridet; si ploras, gemit; si ais, ait; si negas, negat; sed apud se omnia versat & demolitur, quia omnia sentit contraria & quem praesentem laudat, demulcet, palpat eundem, ubi terga veritatis, absentem rodit, irridet, mordet. De his Iacobus: *Ex ipso ore procedit benedictio & maledictio.*

Hoc hominum genere ut nihil odiosius, sic & nihil perniciosius magis. Agricola clamans post aues, quae in fundo eius ambulat, ac lapidibus petes nullam capit. Auiceps vero dulci illice & voce ficta vocans, complures capit. Interrogatus Bion philosophus, inter animalia quoddam esset perniciosius, respondit, nec te a tyrannum, tiores mansueti adulatoris esse. Sicut qui tantum virtutibus non potest, si onte molliter fiteans capie & ligati sic blandimentis captiuntur, quos nulla vi capere potuit, iuxta illud: *Mollis sunt sermones eorum, & ipsi sunt insula.* Apud Hebraeos verbum blandiendi, separare significat. *Pm*: quia, quisquis blanditur, verè hominè a seipso separare dicitur, ut seipsum nec videat, nec cognoscat, sed aliu esse putet quam est. Quemadmodum enim oleum flammantem ignem

ignem accendit; sic adulatio erroribus fomentum administrat. Quare Plato adulatoris appellat feram humano generi pestilentem, similemque esse asserit impuro daemoni, animos incautos functis epulis foueti, & sordibus noxiis conquinanti. Eum quoque praestigatori comparat ac venenico, Rursus, separator est omnis adulator, quia & seipsum quoque diuidit, aliud habens in lingua promptum, aliud in pectore clausum: ut de eodem foramine emanet dulcem aquam & amaram. Quemadmodum ligna ignem nutriunt, ignis autem ea incendio deuorat: sic adulati sustentant adulationem, adulator autem eos absumit. Sicut cicada oleo resperfa moritur, aceto autem perfusa reuiuiscit: sic multos occidit adulatio, quos iusta sanat reprehensio. Vnde Scriptura: *Corripiet me iustus in misericordia, & increpat me: oleum autem peccatoris (uax est adulario) non impinget caput meum. Meliora quippe sunt vulnura diligenti, quam oscula fraudulenti adientis.* Cum pecora exultant, & iouiscata lasciuia ludunt, oves, boues, caprae, certum est praesagium, teste Plinio, futurum tempestatis quod & experientia confirmat. Cautus quoque olentis, signum est imminenti sibi mortis. Sic omnino quem peccatores, adulatorum linguis delinit, *laudantur in desideriis suis, & benedicuntur,* ipsique propterea, quasi saltati cupidum ad primum musci instumentum sonu exultant in rebus pessimis. *Et laudantur quem malefecerint,* certum indicium est, magnum illis a Deo exitium imminere. De huiusmodi propheta dicit: *In malitia sua latificauerunt Regem, & in mendacijs suis Princes.* Alexander deueius, optimus Imperator salutabatur nomine, hoc est, *Aue Imperator.* Si quis caput flexisset, aut blandus aliquid dixisset, vel abiciebatur, si loci eius qualitas pateretur, vel ridebatur ingenti cachinno, si eius dignitas grauiori subiacere non posset iniuria, ut in eius vita scribit Aelius Lampridius. Nempe pelles sunt isti & Regu, & Rerum publicarum. Nam nec ipsa virtus, plus quam oportet, laudari debet. Sicut enim merito reprehenditur illi, qui vestem magnam ei qui corpore paullo est, conficiunt: sic iure optimo reprehensione digni sunt, qui magnas laudes ei qui parua habet merita attribuunt. Quare sumis isti adultores merito comparantur. Sicut enim sumia cum nec domum possit seruire, more canis; nec onera gerere, quemadmodum equus; nec arare, sicuti boues; parabitur ac nihil monet: sic adulator, cum in feriis ac grauibus rebus nesciat esse sui, voluptatum ac blandimentorum minister est. Qui alunt belluam, primum

In Phobis & in Menemus.

Iacob. 3.
Similia.

Psal. 140.
Prov. 27.
Similia.

Osea. 7.

Similium.
congeries.
Plutarch. in Moralib.

primùm accommodant se illius ingenio, & animaduvertunt quibus rebus offendatur aut placeat, donec assuefacta, fiat tractabilis: sic adulator omnibus amici studiis & affectibus sese accommodat. Ridiculum hoc & perniciosum hominum genus est. Sicut enim falsus Hercules in comœdiis introducitur, clauam gestas non robustam nec solidam, sed inanem ac leuem, paleisq; suffultam; sic tota adulatoris oratio ad speciem grauis & libera, reipsa mollis & blanda, inanis & fucata est. Sicut autem nihil insidiosius melle venenato, ita nihil magis cauendum quàm blandus hostis, qualis adulator est.

4. Nam vt Hyæna vocem humanam imitatur, & nomen alicuius edicit, quem euocatum laerat: ita quidam obsequio blandiuntur, donec in perniciem trahant. Quare quod oleum est mulcis, formicis, fereque reliquis insectis, hoc est adulatorio stultis mortalibus. Oleo peruncta moriantur illa, assentatione deliniti pereunt isti. Vide plura in alia Dominica.

Dom. 1. Adul.
108.7.

4. *Viam Dei in veritate doces.*

Boni prelati officium in docendo.

LOcus moralis de boni doctoris, pastoris, prædicatoris in docendo integritate, constantia, ac fortitudine. Est assentandi animo hoc Christo dixerunt Pharisei, tamen vera, iusta, & magna laus Christi fuit ab inimicorum eius ore profecta, quòd non solum *verax esset* in omnibus dictis & verbis suis, ea semper dicēs que sentierat, nihil dissimulās, nec solum *viam Dei doceret*, vñ virtutis & salutis qua ad Deum peruenitur, sed etiam *in veritate doceret*; nihil in sua doctrina ad gratiam loquens, nihil aliud, quàm quod veritas ipsa suggererat, suis enuncians. Hanc Magistri sui integritatem imitatus Paulus, dixit: *Nō possumus aliquid aduersus veritatem, sed pro veritate.* Et iterum alibi: *Non despicimus, sed abdicantes occultata dedecori, non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo.* Caupones & adulteratores sunt verbi Dei, qui non ex veritate, sed ex gratia loquuntur. Sicut enim adulter carnalis non prolem, sed voluptatem suam querit; sic qui non fructum & emendationem auditorum, sed suum honorem & commodum in verbi Dei prædicatione querunt, adulterantur verbum Dei. Ambulant in astutia, qui non morbis, sed desiderijs audientium verba sua accommodant, nec medicos, sed parasitos

Exemplum.
1. Cor. 13.
2. Cor. 4.

Simile.

agunt, quod Politici doctores & pastores faciunt. Commendant semetipsos non ad conscientiam hominum, sed ad gratiam, non coram Deo, sed coram hominibus, qui non vera, sed placentia loquuntur. Hostatit vehementer Propheta: *Quasi vulpes in deserto Propheta tui Israel erant.* Astute enim suis commodis, deserta veritate, itudebant. Vnde subiungit: *Nō ascendistis ex aduerso, nec opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prallo in die Domini.* Stationem veritatis deletit; & quod in ignauo milite grauitè punitur, isti, qui duces se proferunt, facere nō erubescunt. Viam Dei non in veritate, sed in formidine & ignauia docēt. At qui (vt scribit sanctus Chrysostomus) *non nauium gubernatorem, non ad bestias dimicantem, non ludo gladiatorio destinatum, nō alium quempiam, omnibus Pauli, nō sic ad discrimina & mortes paratum oportet habere animū, ut eum qui prædicandi officium suscipit.* Quod rectè agnoscens S. Thomas Cantuar. martyr, sanctus Thomas, Archiepiscopus Cantuariensis, quò ad eum regis iniustis legibus se opponeret, Gillebertus Londinensis Episcopus scriberet vt molliùs eum Rege ageret, sapiētè respondit: *Clauum teno, & ad somnum me vocas?* Et iterum ad omnes Episcopos Angliæ, quò in exilio esset: *Multo tēpore filii, expectamus si forte inspiraret vobis Dominus, vt resumeretis vires, qui conuersi essis vestrorum in die belli: si forte sciret aliquis ex vobis ascenderet ex aduerso, & opponeret se murum pro domo Israel. Expectamus non est qui ascendat. Sufinum non est qui se opponat. Silui non est qui loquatur.* Tales erant alij quā plurimi sancti Episcopi, vt in alio Euangelio ostensum est, ad illa verba: *Arundinem vento agitatam.* Nempe omnis pastor, sicut olim Propheta, mittitur, de quorum vno Deus dixit: *De die hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum aneum super omnem terrā.* Talem esse oportet qui pastor esse vult, vt nihil formidet, vt viam Dei in veritate doceat. Dixit Sapiens, *Noli querere fieri iudex nisi valeas virtute triumphare iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis, & po- nas scandalum in agilitate tua.* Ceteri, quamdiu carent cornibus, vel non habent illa adhuc solidata, non procedūt in publicum, nec de die, sed de nocte vadunt ad pascua; de die autem exponunt ea ad solem vt indurentur: moxque vbi indurata esse cornua cognoscunt, ad pabula in aperta procedunt. Similiter qui se carere cornibus sentiant, animi fortitudinē non habent, ad publicæ doctrinæ pabulum administrandum prodire non debent; priuatam potius & obsecratam vitam agant, donec diuini amoris feruore solidentur. De veritate docto

Eccl. 13.

Homil. 6. de lau-
dibus Pauli.

Dom. 7. Adul.
108.9.

1. Cor. 13.

Eccl. 9.

Simile.

Ahauc 3.
Ezech. 1.

Esai. 16.

Geni. lib. 1.
ca. 50.

Dani. 3. Absent.
117. 7.

doctore verificari debet, quod de doctorum omnium suprema Magistro Propheta dixit: *Splendor eius ut lux erit, cornua in manibus eius.* Sic enim eos misit, ut ipse missus fuerat. Hinc etiam quatuor illa animalia in visione Ezechielis, quae ut quatuor Evangelistas, sic omnes Ecclesiae doctores aliquatenus figurabant, inflammata describuntur quatuor modis, ad modum scinillarum, ad modum carbonum, ad modum lampadarum, & fulgurum. Scinillae sunt, subtilitate doctrinae; carbones ardentes, feruore praedicandi; lampades, luce & perspicuitate; fulgura, quia verbi veritate & fortitudine terrent, illuminant, percunt, accendunt. Denique ut ignaui doctores vocantur in Scripturis *Canes multi, non valentes latrare.* sic cordati & veri doctores sunt sicut generosi canes, qui maximas bestias audacter inuadunt; qualis ille erat, a rege Albano Alexandro missus, qui primo in eius praesentia leonem occidit; tandem elephante deducto, videns eius magnitudinem, primo obrigit, & ingenti latratu insonat, quem tamen inuasit, & tam diu affixit, ut in terram tandem prosterneret: sic sancti praedicatores maximos tyrannos exime scire non debent. Plura de hoc argumento vide supra in alia Dominica.

5. Non enim respicis personam hominum.

Accipio personarum.

Leuit. 19.

Locus moralis contra acceptionem personarum. Hic enim altera virtus est boni magistri, doctoris, pastoris, atque adeo cuiusvis iudicis, magistratus, principis, ut sine acceptione personarum vnicuique iustitia administretur. Respicere personam, est considerare externam aliquam hominum conditionem, eiusque consideratione, non autem secundum causam merita, de homine iudicare. Personae vocabulo comprehenditur omnis externa hominis qualitas, quales sunt diuitiae, potentia, forma, nobilitas, sexus, & id genus alia. Haec omnia in iustitiae administratione in nullam considerationem venire debent: ut videlicet aequè pauperi ac diuiti, priuato ac potenti, deformi ac formoso, ignobili & nobili, scilicet ac vitio profusus debetur. Hanc acceptionem personarum (vitiis tamen satis vulgare) vtrique sacra pagina disertissime condemnat.

In veteri sic legitur: *Non consideres personam pauperis, nec honores, vultum potentis, iusto iudica proximo tuo.* Ut id homini persuadeatur, Dei exemplum, cuius iustitiam imitari debemus,

benus, introducitur. Sic Moyses: *Deus Dominus vester, Deus deorum, & Dominus dominantium, Deus magnus, potens, & terribilis, qui personam non accipit, nec munera.* Sic sanctus Iob: *Deus non accipit personas principum, nec cognouit tyrannum, cum disceptaret contra pauperem.* Opus enim manuum eius sunt vniuersi. Sic denique suos indices informat bonus rex Iosaphat: *Non est, inquit, apud Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum.* Cuncta igitur cum diligentia facite. Non enim hominum iudicium exercetis, sed Domini. In noua pagina sic diuus Petrus pronunciat: *In veritate comperiquia non est, apud Deum acceptio personarum, sed in omni gente, qui faciunt iustitiam, acceptus est illi.* Sic & diuus Paulus: *Vnusquisque quod fecerit bonum, hoc recipiet à Domino sine seruitute, sine liber: personarum enim acceptio non est apud Deum.* Sed clarius & vehementius diuus Iacobus: *Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi.* Et paulo post: *Si diligis proximum tuum sicut teipsum, bene facis; si autem personam accipis, peccatum operaris, redarguitur à lege.*

Veteri Prophetae Dei in veteri populo, veteri Episcopi & pastores, in nouo, ut verbum Dei in veritate docerent, personarum acceptores esse noluerunt. Eliseus Propheta stans eoram Ioram rege Israel, idolo latria, & eoram Iosaphat rege Iudaeum colente, ut pro illis Dominum consuleret, illum constituet redarguit, hunc reuertetur. Ad Ioram eorum dicit: *Quid tibi & tibi est? vade ad Prophetas patri tui (Achab) & matri tuae (Iosabel).* Et rursum: *Vni Domini Deus Israel, in cuius conspectu sto, quod si non vultum Iosaphat regis Iudae erubescerem, non atrouissem quidem te, nec respissem Elias non accepit personam Achab, quando eo dicente ad Eliam: *Tuus es ille qui conturbas Israel?* respondit ei: *Neu ego turbavi Israel, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquisti mandatum Domini.* Propheta ille missus ad Amaliam, idola Seir colentem, quae bello ipse ceperat, non respexit personam eius, dicens: *Cur adoras deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tua?* Cum enim Rex illi iratus diceret: *Num consiliarius regis es tu?* Quiesce, ne interficiam te, adiecit tamen: *Scio quid cogitauerit Deus occidere te, quia sperasti hoc malum.* Et insuper non acquieuit consilio meo. Sic ceteri Prophetae, Elias, Ieremias, Nathan, & alij, noui respexerunt personas Regum suorum, legem Dei praeparantium, Manassu, Sedechie, Dauid; quo minus & peccata eorum*

Deut. 10.
Iob 34.

2. Paral. 17.

Actus 10.

Ephes. 6.

Iacob. 2.

Prophetae non acceperunt personarum.

Exempla sacra.

1. Reg. 17.

1. Reg. 17.

2. Paral. 17.

eorum arguerent, & Dei comminationes exponerent. Sic Ecclesie Catholice Episcopi, Athanasius, Hosius, Leontius, Hilarius, Chrysostomus, Ambrosius, Stanislaus, Thomas Cantuariensis, & alij innumeri Regum suorum, Constantij, Arcadij, Valentianij Imperatorum, Boleslai Poloniae, Henrici 2. Anglorum regis vultus aut personas non respexerunt, quominus leges Dei prænaticantes, & potestatis suae limites excedentes, liberrimè arguerent. Azarias Pontifex personam regis Osiae, sacerdotalia sibi munera arrogantis, non respexit, sed & constanter admonuit, & postea non parentem: atque à Deo peteussim, è templo eiecit. Sic diuus Ioannes Baptista Herodis personam non respexit, quo minus ei liberè diceret. *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Talis esse debet omnium sacerdotum Dei, pastorum, atque Episcoporum virtus, constantia, fortitudo, vt absque acceptione personarum, peccantes arguant, veritatem doceant, disciplinam conferant.

Sed quia hanc libertatem Politici laici non ferunt, Politici sacerdotes non exercent, si sacra illos exempla non mouent, (quae tamen in primis, & maximè mouere debeant, & certissimè condemnabunt) moueat saltem exempla politica hominum gentilium, qui hanc administrandae iustitiae, & redarguendi peccati integritatem & constantiam, ad ipsam politiam, & rectam Reipub. administrationem pertinere iudicabant. Celebre est illud Traiani Imperatoris, qui Tribuno militum renuntiato strictum enssem in manus datus, ait: *Cape ferrum hoc: Et si quidem rectè imperium gesserò, pro meo sin aliter, contra me hoc utero.* Themistocles, quum ab eo Simonides, Chijs poeta, prater aequum quiddam postulasset, Neque tu, inquit, bonus poeta esses, si modos & numeros in canendo contemneras, neque ipsa bonus prator, si gratiam cuiusquam legibus praeferrem. Cùm Aristides aliquando quempiam in iudicium vocasset, & hi qui rem illam iudicabant, post Aristidis accusationem reum causam dicentem audire nollent, quin suffragia, quibus damnaretur, ex templo postularent; assurgens Aristides, supplex apud Iudices intercessit, vt illum, quemadmodum legibus statutum erat, audirent. Papinianus iustus à Caracallo occisi fratris Getae facinus in Senatu & apud populum diluere, recusauit, dicens, non tam facile paricidium excusari posse, quam fieri. In his exemplis nec Traianus, etsi Imperator esset; nec Aristides, etsi iustissimus, suae personae aliquam rationem

haberi,

haberi, sed iustitiam & aequitatem praeponderare voluit, nec Themistocles, etsi Athenis potèntissimus, amici personam nec Papinianus, etsi Iureconsultus discretissimus, Imperator; em orbis contra iustitiam respexit. Cleones vt primum Republicam attingere destinauit, vocatis amicis omnibus, solute se velle dixit amicitiae vincula: subdit tunc rationem, solere amicitias pleraque recta & iusta subvertere; quod homines Republicam administrantes, vt pote affectu & mollicie quadam occupatos, saepe numero à via deducit recti officij. Sed multo fortius Henricus quorundam Anglorum rex, qui defuncto patre sceptro potitus, sodales & familiares suos omnes, quibuscumque viuentis patre dissolutè vixerat, ad se vocatos, & quibusdam muneribus donatos, sic à se ablegauit, vt sub pena capitis interdiceret, ne vquam, nisi morte in melius mutarent, ad aulam regiam accederent; ne videlicet eorum corrupta familiaritate vel ipse corrumpere-
tar, vel iudicium & iustitiam saepe corrumpere. Phocion, Princeps Atheniensium, ne genero quidem suo Charillo repetundarum dicturo causam adesse sustinuit, inquit: Equidem mihi generum te hominem iustum & probum opauit. *Qua cum dixisset, deserto genero, continuo inde sese prospexit. Quod, quod nec fratris personam in iustitia accipere voluerunt ethnicici, qui iustitiam coluerunt. Timoleon* Corinthius, vbi fratrem, quo tyrannide abstinere, in
atque precibus mouere ac persuadere desiquit, his subinde nauauit operam, qui illum interemerunt, non fratris odio, sed Reipubl. & iustitiae amore. Antigonus rex ad adolescentem quempiam, qui prognatus quidem ex elegante viro belli duce, sed ipse ignauus ac mollis, postulabat rami ob id caeteris anteferri, *Apud me, inquit, adolescentis, virorum, non parentum virtutibus praemia sunt.* In his exemplis videmus, nec amicorum, nec parentum, nec nobilitatis personam accipi, vbi iustitiae ratio habenda est.

At siue persona charior, aut nobilior, aut potentior respici non debet, sic nec infima aliqua persona negligi ac praeteriri. Cuius praeclarum exemplum edidit Adrianus Imperator. Transientem illum mulier quaedam rogauit, vt se audiret. Cui cum ille respondisset, Otium mihi non est; illa deinde clamans, ait: Noli ergo imperare. Tom conuersus eam audiuit. Nec minus laudabiliter Philippus Macedonum rex, qui Machetæ cuiusdam, pro tribunali sedens, causam audiuit, sed dormitabundus, nec satis attentus ad

Parr. A. stualis.

k

iuris

iuris æquitatem : itaque sententiam tulit aduersus Machetam. Vt cum is exclamasset, se ab ea sententia appellaret Rex iratus, Ad quem, inquit? Cui Machetes, Ad te ipsum, o Rex, si expergilaris, & attentius causam audias. Ac tum quidem surrexit Rex: & vbi causa attentius audita, Machete factam iniuriam intellexisset, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam qua damnatus fuerat Machetes, ipse persoluit. Zaleucus. Locrensum rex, ne personas respicere noluit, vt quum legem tulisset de adultero vtroque oculo orbando, liliūque in adulterio deprehensum vtroque privari populus non permitteret, seipsum vno, filium altero oculo priuauit, ne propter acceptationem personæ, lex ab ipso lata violaretur. Sanè vt sol non alius est pauperi, alius diuiti, sed omnibus communis ira Principes personam spectare non debent, sed rem. Sicut eadem trutina eisdemque ponderibus aurum ponderatur & plumbum, sic eadem æquitate parua & magna iustitia administranda est.

Valer. Max. lib. 5. cap. 1.

Similia.

6. Reddite que sunt Cesaris, Cesari.

Obedientia Principibus debita.

Locus moralis de obedientia Principibus debita, in ijs que ad Principum ac ciuilem potestatem pertinent. De sensu pecuniatio & tributo quærebant Pharisei, an liceat ad date Cesari. Christus autem ostenso numismate, in quo imago Cesaris inscripta fuit, ideoque ex ipso numismate Cesari se subditos esse constabat (nec enim nummus valeat solet in regno, Regis signo non percussus) respondet, quia Cesar dominus eorum erat, esse id ei reddendam, quod ad domini ac Principis ius pertinet. Ius autè Regis est, vt alatur à regno, & quidem in pompa regali, tum vt ei regnum subministrat omnia que necessaria fuerint, & ad bella gerenda & ad pacem conseruandam. Hæc à populo subsidia Regi debentur. Propter hæc necessaria Regi subsidia, census, vectigalia, tributa & legitime à Rege exiguntur, & necessario à populo fideli soluntur. Hæc iura Regum ac Principum, Christi prædicatio, lex Evangelica, obedientia Deo debita non tollit, non impouit, sed magis roborat atque confirmat. Sic alia Scripturæ dicunt. Paulus in primis studiose & copiose, Omnis, inquit, anima potestatibus submissio-ribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi

Rom. 13.

ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Et paulo post: Dei minister est (potestas publica) tibi in bonum. Si autem malum feceris, time. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui male agit. Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram (vindicantis Principis) sed etiam propter conscientiam lætæ ordinationis diuinæ. Ideo enim & tributa præstatu, id est, vt vndicandi malum media ac vires Reges habeant, vos illis vectigalia soluitis. Ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruantes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timor, timorem: cui honorem, honorem. Hæc sunt Cesaris Cesari reddenda, tributum, vectigal, timor, honor. Tributurum, vt debitum perpetuum ad regiam magnificentiam sustentandam, quod postea in certa domania conuersum est. Vectigal de nouo impostum, propter nouas occurrentes necessitates. Timor iustæ vindictæ, si malus es. Honor debite reuerentiæ, & amoris, si bonus es. His accedit obedientia iustis legibus præstanda, de qua alibi idem Apostolus: Admone illos Principibus & potestati- bus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse. Cui & subscribit sanctus Petrus: Subiecti (inquit) estote omni humane creature propter Deum: siue Regi, quasi præcellentis siue ducibus, tanquam ab eo missi, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: quia sic est voluntas Dei. Quum iure gentium & natura dubium hoc nemini esset, docent Apostoli, etiam Dei voluntatem hanc esse, vt Regibus etiam ethnicis atque infidelibus (neque enim alij tunc erant) ipsi & fideles obtemperarent. Sic Christus Cesari, Petrus Neroni obediendum docent.

Sed & malis alioqui Principibus, suæque potestate abusu- tentibus, in ijs que ad iura pertinent regalia, obediendum esse, Scriptura docet: Obedite dominis (ait Petrus) non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis, id est, duris, seueris, crudelibus. Nam & illorum quo ue potestas à Deo ordinata est: & qui illis resistit, Dei ordinationi resistit. Sic per Prophetas suos Deus loquitur: Dabo tibi Regem in furore meo, auferam in indignatione mea. Er rursum: Dabo pueros Principes eorum, & effeminati dominabuntur eis. Er iterum: Deus regnare facis hypocritam propter peccata populi. Hæc de causa iubentur filij Israël in captiuitate positi, obedire tyranno Babilonio, & orare pro illo. Sic Ieremias: Quarite pacem ciuitatis, ad quam transmigrare vos feci. Dominum,

Tit. 3.

1. Pet. 2.

Malis Principibus obediendum.

1. Pet. 2.

Os. 11.

Es. 10. 2.

Is. 14.

Ierem. 29.

Baruch. 1.

*Dominum, quia in pace illius eris pax vestra. Sic Baruch: Orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonij, & pro vita Balthasar filij eius, ut sint dies illorum sicut dies celi super terram. Hoc est enim dare gloriam Deo, sequere e, tam propter peccata nostra nobis dominantis, & dicere quod illi captivi dixerunt: Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio faciet vestra. Quod vno verbo Petrus dicit: Regem honorificate. non honorem modò, sed & obedientiam, & subsidia ac tributa soluenda significat: sicuti in illo verbo, *Honora parentes*, non honorem tantum ac reuerentia, sed etiam obedientia ac sustentatio parentum, quando ita res exigit, filijs imperatur. Officium subditorum erga Reges, apes docere possunt. Creant sibi regem ceteris magnitudine excellentem, & mansuetudine clariorem; vnde & sine aculeo est, & alas ceteris minores habet. Ex alueario non exeunt, nisi ipse egrediatur; eo exeunte, totum conglobatur examen, & regem circumdat undique, vt videri vix possit. Singula se eius obsequio offerunt, & ei proximè esse contendunt: se ipsum hauriens subleuant, aliquando & totum portant. Vbi cunque rex sederit, ibi totus exercitus castra figit. Illo viso, totus inuadit: grex eo amisso examen dilabatur. In alueario dum residet, rex solus à labore immunis est, ceteræ omnes perpetuò mel colligunt, vel collectum disponunt. Circa regem quedam semper adsunt apes, sortem aculeum habentes, & tanquam hiatores regem custodientes, quæ & offendentes, vel oriosas puniunt. mortuo rege, nisi corpus eius auferatur, ceteræ apes fame se enecari permittent potius, quam vt ab eo recedant. Sola voce, quasi imperio, ceteras in officio continet, vnde & hanc ceteris magis vocalem habet. Iuxta hæc omnia subditorum erga Regem obedientia, honor, affectio, vt non obscure delignatur, sic merito doceri & informari potest.*

Ibidem. 1. Pe. 2.

Simile.

Plinius lib. 11. cap. 17.

Geminian. lib. 4. cap. 81.

7. Et qua sunt Dei, Deo.

Dei honor, obsequium, cultus.

Locus moralis de Dei honore, obsequio, cultu in primis obseruando Christus Dominus sic Cæsaris censum approbat, sic Regibus, ea quæ regalia sunt, reddi iubet, vt simul ea quæ Dei sunt Deo reddantur, vt Deo interim debitus honor, cultus, obsequium nihil imminuat, sartus tectus conferatur. Vt illud de Cæsare libenter Herodiani Politici, mundani

mundani audiunt, sic illud de Deo quod quæque pius & fidelis libentissimè audire debet. Sic Principibus & potestati sublimiori obediendum, vt nihil tamen contra Dei honorem admittatur. Sic in huic locum Chrysostomus: *Tu quum audis reddenda esse Cæsari quæ sua sunt, illa solum dici non dubita, in Matih. quæ pietati & religioni nihil officiant. Nam quod fidei & virtuti obest, non Cæsaris, sed diabolus tributum & veltigal est. Hæc ille. Exempla. Paulus ne iniuriam à ludæis pateretur, ad Cæsarem appellans, illor. 25. reddidit Cæsari quæ erant Cæsaris, eius tribunali supremo se subiiciens. Sed idem Paulus Roma in suo conductu Euan- Allor. 11. gelium predicans, & à deorum cultu, quos Cæsar colebat, omnes, quos potuit, abducens, reddidit Deo quæ erant Dei, eius fidem & cultum quantum in ipso erat, propagans. Petrus docens, Regem honorificandum, eique tanquam præcellenti obediendum, reddidit Cæsari quæ erant Cæsaris. Sed idem Principibus ludæorum fidei prædicationem interdicensibus respondens: *Oportet obedire Deo magis quam hominibus*, reddidit Deo quæ sunt Dei. De hac re tota sapienter Augustinus: *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Quid si illud iubent potestas quod non debeat facere? Hic iam contemnis potestatem. Timendo potestatem, ipsos humanarum rerum gradus aduertit. Si quid iusserit Curator, nonne faciendum est? Tamen si contra Proconsul iubent, (erant hæc Romanarum dignitatum officia, iam exoleta) non utique contemnis potestatem, sed eligis maiori seruire. Nec hic debet minor irasci, si maior prælata est. Rursum, si aliquid Proconsul iubeat, & aliud iubeat Imperator, nunquid dubitatur, illo contempto, huic esse seruendum? Ergo si aliud Imperator, & aliud Deus, quid iudicatis? Solutæ tributum, esto mihi in obsequium. Rectè, sed non in idolio, non in hæresi, non in peccato. Prohibet maior potestas. Da veniam Imperator, tu carcerem, ille gehennam minatur. Hæc ille. Hoc est reddere Cæsari quæ sunt Cæsaris, & Deo quæ sunt Dei.**

Hanc distinctionem & alibi Christus docuerat, dicens: *Dico vobis amici mei, Nolite timere eos qui corpus occidere possunt, & possent non habere quod agant: ostendat vobis qui timeatis. Timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timeat. Vides quam feridè Dei timorem inculcet. At Apostolus dicit: Si malum feceris, time potestatem: non enim frustra gladium portat. An ergo Christo contrarius est: tubet enim timere, quia corpus occidendi potestatem habet. Nequaquam; sed loquitur Apostolus de ijs quæ sunt Cæsaris: quæ si illi non reddantur, merito timendus Cæsar,*

timenda potestas eius. Loquitur Christus de iis quæ Dei sunt: quæ si Deo reddimus, si fidem, si pietatem, si virtutem colimus, & hæc Cæsari displicent, suisque legibus hæc interdicit, hic non est timendus Cæsar, sed est timendus Deus. Hoc est quod Augustinus scripsit: *Legibus malis probantur bonis, legibus bonis emendantur mali.* Et iterum alio in loco: *Imperatores si in errore sunt, pro errore leges dant, per quas iusti probantur, & coronantur, non faciendo quod illi iubent, quia Deus prohibet. Sicut iussit Nabuchodonosor de aurea statua, in campo magno Babylonis erigenda. Quando autem veritatem tenent Reges, pro ipsa decernunt, quod qui contemnit, iudicium sibi acquirit.* Hanc distinctionem tenuerunt semper Catholici & Christiani, siue ab hæreticis, siue à paganis Imperatoribus infestati. Modestus, Valens, Arriani Imperatoris præfectus, quum ciues Edessenos cohortaretur, *ut cum Imperatore communicarent* (sic enim loquebatur) sapienter & faceret Eulogius presbyter, cæterorum nomine, ei respondit: *An iam episcopatum noster nactus est Imperator? Nos enim Episcopum habemus, cui in sacris communicare docemur.* Cæsarem enim audiebat, non ea quæ sunt Cæsaris, sed ea quæ Dei sunt, sibi arrogantem, & alius præcipientem. Hanc distinctionem Euangelicam primus Imperator Christianus Constantinus Magnus probè tenuit, quum sic ad Episcopos loqueretur: *Ego quidem communis quidam sum Episcopus, sed vos eorum quæ sunt in Ecclesia, ego eorum quæ extra sunt, à Deo constitutus Episcopus, seu speculator & superintendens, videor.* Quam etiam distinctionem in Regum coronatione ipsi Reges ab ecclesia accipiunt. Sic enim illis, quum ab Ecclesia inunguntur, dicit Pontifex: *Accipe coronam regni tui, quam sanctitatis gloriam & honorem. & opus fortitudinis intelligas significare. & per hanc te participem nostri ministerij non ignores: ut sicut nos in interioribus pastores, rectorèsq; animarum intelligimur, ita & tu contra omnes aduersitates Ecclesie Christi defensor exilis.*

Sed totam hanc hulus Euangelij distinctionem, vt olim Christianissimi persecutores ethnici, sic hodie Ecclesie persecutores hæretici, prorsus abolent & confundunt. Nam vt illi Christianos *deorum immortalium hostes* vocabant, & tanquam *reipub. perturbatores* occidebant, vt in martyrio SS. Iuuentini & Maximi sub Iuliano ostendit D. a. Crisostomus, & b. Gregorius Nazianzenus; sic hodie barbari Anglocaluinistæ Catholicos, non vt violatæ religionis, sed

vt lætæ

vt lætæ maiestatis reos, patriæque peruelles hostes persecuantur, spoliant, occidunt. Cæsari non solum quod Cæsaris est, sed etiam quod Dei maxime proprium est, impiè, sacrilegè, & barbarè tribuunt. Totam doctrinæ veritatem totum cultus ac religionis Christianæ rationem à regia auctoritate, à decretis regis dependere, fluere, & promanare docent, iurant, & omnes iurare compellunt. Sic apud eos non hæresis, non schismatis, non violatæ religionis, non cultus & obsequij diuini negati, sed rebellionis crimen est, à vera religione (quam scilicet illi veram esse volunt) recedere. Sic iuxta eos frustra adiecit Christus: *Et quæ sunt Dei, Deo.* Satis erat dixisse, *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari;* quando quidem iuxta eos omnia vni Cæsari debentur. Vnus Cæsar, vnus Rex, vel vna Regina, vnus puer, vna mulier (tales enim in Anglia vt suprema Ecclesie Anglicanæ capita regnauerunt) *Caput est, ac suprema gubernacula tenet, non secus in omnibus causis Ecclesiasticis, quam in causis civilibus.* Sic enim conceptis verbis iurauit, Et propter hoc vnum iuramentum, non inanis barbarum quàm impium, nec secus absurdum quàm sacrilegum, recusatam, omnes illic Episcopi, Pastores, Canonici, Doctores, Nobiles, ciues, qui Catholici esse & persistere voluerunt, carcerem, rapinam honorum, exilium, mortem acerbam respectuè passi sunt. Plura hæc de re in altero Promptuario, Catholico dicta sunt. Ad mores redeam.

Quæ Dei sunt, Deo reddere oportet. Et quid demum habemus, quod Dei non est? *Quid habes quod non accepisti?* vt dicitur à Deo. Proficitur David, omnes templi ædificandi impensas colligens: *Tua Domine sunt omnia: & quæ de manu tua accepimus, hæc dedimus tibi.* Quicquid ad ædificationem templi spiritualis conferimus, Dei est. Ingenij vires, corporis robur, voluntatis actio, natura nostra tota à Deo est, & Dei est. *Ipse fecit nos, non ipsi nos.* Hæc ergo omnia ei reddenda. Christus, vt censum Cæsari dandum doceret, ostendit iubet numisma census: rogat, *Cuius est hæc imago & superscriptio?* Illis respondens, Cæsaris esse, infert: *Reddite ergo quæ sunt Cæsari, videlicet hoc numisma census, Cæsari.* Similiter roget seipsum vnusquisq; de se: *Cuius tu es imago, & cuius superscriptio?* Respondet fides: *Factus sum ad imaginem & similitudinem Dei.* Redde ergo Deo quod est Dei. Da te totum Deo, quia totus, quantus quantus es, imago Dei es. Nec mundo, nec peccato, nec diabolo, nec ipsi Cæsari aliquid tuū da, quod Dei obsequio dandū est. Hæc conferri possunt, quæ

k 4 de Deo

Anglocaluinistarum barbara impietas.

Contra Cæsar. lib.
1. cap. 21.
Epi. 48. 50. &
104.

Exempla.

Theodoretus lib.
4. cap. 10.

Euseb. de vita
Constanti. lib. 4.
cap. 24.

In Pont. Rom.

Locus contra
hæreticos.

a In Sermo de
SS. Iuuentini & Maximi.
b Orat. 3. in Iulianum.

1. Cor. 4.

1. Paral. 10.

Psal. 92.

Genes. 1.

310 PROMPTVARIVM MORALE
de Deo toto corde, &c. diligendo, iam in multis Euangelis dicta sunt. Hoc est enim reddere Deo quæ sunt Dei, totam cor, totam animam, totam mentem, & quicquid pure affectionis in homine est. Alia quidem diliguntur, proximi, cognati, amici, & Cæsar ipse, sed in ordine ad Deum si supremum amoris locum Deo seruiamus, si primū querimus regnū Dei, si eius cultū, honorem, obsequiū, omnibus rebus, etiam ipsi Cæsari, anteferimus; reddimus iuxta sunt Dei. Deo. Hæc autem in multis iam Euangelis tractata & explicata sunt.

E V A N G E L I V M D O M I N I C Æ
XXIII. POST PENTECOSTEN.

Matth. 9.

ECCE Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eum, dicens: Domine, Filia mea modo defuncta est; sed veni, impone manum tuam super eam; & viuet. Et surgens Iesus, sequebatur eum, & discipuli eius. Ecce mulier, qua sanguinis fluxum patiebat, duodecim annis, accessit retrò, & tetigit simbriam vestimenti eius. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum simbriam vestimenti eius, salua ero. At Iesus conuersus, & videns eam, dixit: Confide filia. Fides tua te saluam fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora. Et cum venisset Iesus in domum Principis, & vidisset iuuenes, & turbam tumultuantem, dixit: Recedite. Non est enim mortua puella, sed dormit. Et tenuit manum eius, & surrexit puella. Et exiit sanata hæc in vniuersam terram illam.

PERICOPÆ MORALIS HUIUS EUANGELIJ.

1. Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eum. De externa corporis reuerentia Deo exhibenda, & sanctis eius.
2. Filia mea modo defuncta est. De mortis celeritate, horique incertissima perpetuè expectanda.
3. Accessit retrò, & tetigit simbriam vestimenti eius. De verecundia & timore, quo peccatores accedere ad Deum pœt est, vt sanentur.
4. Si tetigero tantum simbriam vestimenti eius, salua ero. De fiducia in Deum, eiusque bonitate.

5. K

IN DOMI. XXIII. POST PENT. 311

1. Et deridebant illum. De mundi huius ludibriis circa pietatis operum profus contemnendis.
2. Et exiit sanata hæc in vniuersam terram illam. De operibus & beneficiis Dei summa laude prædicandis.

1. Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eum.

LOcus moralis de externa corporis reuerentia Deo exhibenda, & sanctis eius. Princeps iste & archisynagogus, vtrunque apud suos honoratissimus, Christum externo habitu, & vitæ ratione satis humilem, tamen quia Prophetam, & Dei altissimi amicum (neque enim adhuc pro Deo & vero Messia cū habebat) adorat prouus in terram, & vt ait Lucas, cecidit ad pedes eius: & vt Marcus rem narrat, adorauit eum. Procidit in terram ad pedes eius, & illeprecatur eum multum. Placuit Christo hæc externa corporis humiliatio & reuerentia, ideòque, quod regulo, viro quoque nobili rem similem petenti, sed similem venerationem non adhibenti, non fecit, sed eum primò obiurgauit, & petitionem suam repetere coegit (vt in altera Dominica visum est) ad primam petitionem surgens Iesus, sequebatur eum. Sic Chananæam, diu multumque clamantem, Christus prius audire noluit, quam veniens adoraret eum. Sic Hamorrhœissam, de qua in hoc Euangelio, ad beneficij furtim accepti confessionem euocauit, donec (vt habet Marcus) venit, & prociudit ante eum, & dixit ei omnem veritatem. Sic Petrus, viso miraculo de multitudine piscium vna iactura comprehensa, prociudit ad genua Iesu, dicens: Exi à me Domine, quia homo peccator ego sum. Quod ita singulariter Christo placuit, vt itatim ei diceret, Ex hoc eris homines capiens. Quod eius factum in alio Euangelio tractauimus.

Debetur nempe Deo & sanctis eius externa hæc corporis veneratio: quasi internæ dilectionis & venerationis testimonium. Sicut enim cætera cæremonia, siue in sacramentorum vtu, siue in toto cultu externo, signa & testimonia sunt, vel gratiæ & beneficiorum Dei erga nos, vel obsequij & reuerentiæ internæ nostræ erga Deum (vt in altero Promptuario Catholico ex varia occasione docuimus) sic veneratio & honor externus interni argumentum est. Nimirum, vt scribit Reuchlinus vir doctissimus, graui nos mole corporis pressi, valde quidem egemus ad somnolenti animi exertationem commouentibus rebus; vt generosus etiam longo iam itinere fatigatus, quum classicum personuit, in robur

Extrema corporis reuerentia.

Lucæ 1.
Marc. 5.

Domin. 20. post Pentecost.

Exempla Matth. 12.

Marc. 5.

Lucæ 5.

Domin. Palma, In festo Purific. & S. Matthal. Reuchlinus de arte cabalistic.

k 5

Simile.

robust erigitur; stat loco nescit, micat auribus. In rebus spiritualibus eueruata virtus nostra externis & corporalibus incitamentis seu vocum seu figurarum indiget, vt animi nostri vigor spirituali operi robustius insitet, & contemplatio nostra tanto acruis in sublime prouehatur, quanto magis attoniti antea obitupuerimus. Et in hoc constat omnis ceremoniarum ratio, tam veteris quam noui Testamenti. Ac propterea in veteri Testamento palmas tetenderunt, brachia expandunt, genua flexerunt. In nouo Testamento manus leuamus, orantes nunc stamus, nunc in faciem procidimus, pectus tundimus, frontem cruce signamus. Hæc ille. Quare, vt Deo ac sanctis, honorat reuerentia, timor & amor animo ac mente debeat, (sic enim quoad sanctos, Aaron & filij Israël videntes splendorem faciei Moysi, timuissent propè accedere; Saul cepit timere Dauid videntes, quod prudens esset nimis; & Herodes ipse timuit Ioannem Baptistam) sic etiam externa reuerentia neganda non est. Bonus Abdias occurrens Eliæ in via, cum cognouisset eum, secutit super faciem suam. Principes quinquagenarij primus & secundus, quos ad Eliam Prophetam in monte sedentem misit Ochozias Rex, quia ad eum venientes nullo honore exhibito iubent ex Regis mandato vt de monte descendat, igne de celo consumpti sunt, dicitur Eliæ: *Si ego homo Dei sum, descendat ignis de celo, & deuoret te. & quinquaginta tuos.* Sed quum tertius quinquagenarius venisset, & curuans genua sua contra Eliam precatus esset, dicens, *Homo Dei, noli despiciere animam meam.* &c. descendit Eltas eum eo, & nihil detrimenti accepit. Leo Imperator, veniens ad Danielem Styliem, in columna perpetuò stantem, vt eum videret, in eius conspectu eadit cum equo lupinus diademate per tetram deie. to. Imperator autem hunc equi sui tam repentinum & insolitum casum sibi ipsi imputauit, quod sic ausus fuisset ante eius oculos equo vehi, & quod non pedes procul abiit à sacra columna, sanctus Nicolaus Myrensis Episcopus, tres ciues iam in patibulo positos, & velata facie statim securi feriendos, sola voce seruauit, ita terrore iudice, vt veniam ab eo iniquæ sententiæ supplicis ac prociens ante pedes eius peteret. Docere nos hæc exempla possunt, quæ etiam externa viris sanctis in hac etiam vita veneratio debeat, quantumque ea vel collata Deo placeat: vel negata displiceat. De externa corporis reuerentia circa Dei cultum iam in alia Dominica diximus.

Exod. 14.

1. Reg. 18.

Marc. 8.

Exempla.

4. Reg. 18.

4. Reg. 18.

In vita S. Dani-

el. apud Sur-

tom. 2. pag. 118.

Ibid. pag. 118.

Dem. 7. pag. 1.

Epiph. tom. 1.

2. Filia mea modò defuncta est.

Locus moralis de mortis celeritate, horaque incertissima perpetuò expectanda. Hæc enim Archisynagogi filia vnica illi erat, & annorum fere duodecim, vt scribunt Lucas & Marcus, & tamen morbo correpta moritur. Nec ætas tenera, nec parentum fortuna lauta, nec educatio mollis, nec amicorum copia, à mortis iaculo eam defendere aut liberare potuerunt. Ecce alia mulier huius Euangelij totis duodecim annis ex profluvio sanguinis laborat: hæc vix duodecim annos nata moritur. Vtraque eius nos monet, quod beatus Iob in medio dolorum suorum enunciauit: *Homo natus de muliere, breuis viuens tempore, repletur multis miserijs: qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra. & nūquam in eodem statu permanet.* In quæ verba diuus Gregorius: *Quid sunt nati homines in mundo, nisi quidam flores in campo? Homo etenim more floris procedit ex occulto, & subito apparet in publico; qui statim ex publico per mortem detrahitur ad occultum. Et nunquā in eodem statu permanet, quia dum infantia ad pueritiam, pueritia ad adolescentiam, adolescentia ad iuuentutem, iuuentus ad senectutem, senectus tendit ad mortem, in cursu vite præsentis ipsi sui augmentis ad detrimenta impellitur, & inde semper deficit, vnde se proficere in spatium vite credo. Talis igitur hæc vita prætera est, vt potius cursus ad mortem, imò & mors ipsa, quam vita dicenda sit. Quod his verbis sapienter docet Augustinus: *Ipsam diu viuere quid aliud est, quam ad finem currere? Habuisti hesternum diem, habere vis & crastinum diem. Sed cum dies iste transferri & crastinus, in inus illum habes. Ideo optas vt luceat dies, vt appropinquat tibi quò non vis peruenire. Oportet tibi amicus multos annos, vis nempe vt veniant anni & anni, & non vis vt veniat finis annorum. Studia tua contraria sunt. Ambulare vis, & peruenire non vis. Ipsi dies non sunt, & quomodo tu cum illis vis stare? Hæc ille. Morimur ergo viuendo, vt bene moriendo viuamus verè. Quare libi de hac vita dicit: *Mortalem dicam vitam, an mortem vitalem.* nescio. Sed & in ipsis Scripturis sanctis hanc vitam mortem potius quam vitam vocari, idem sapientissimus Doctor animaduertit. Nam super illa Christi verba, *Et in iudicium non venians, sed transiens de morte ad vitam, dicit: In hac vita, qua non dum est vita, hinc transimus à morte ad vitam.* Quod mox ex alijs Christi verbis probat: *Si enim vita esset ista, non diceret Dominus cuidam: Si vis venire ad vitam, serua mandata. Non enim***

Mortis expectatio.

Luca 7.
Marc. 5.

Iob 14.

Moral. lib. 11.
ca. 27.Vita, præsentis
mors quædam
perpetua.De verb. Dom.
serm. 20.Confess. lib.
1. cap. 6.1. Joan. 5.
Tract. 22. in
1. Joan.Matth. 19.
enim

Matth. 19.

1. Tim. 4.

De Civit. Dei.
lib. 12. c. 10.

524 PROMPTUARIUM MORALE
enim ait illi Si vis venire ad vitam aeternam, non addidit aeternam, sed tantum dixit vitam. Nec vita nominanda est, quae non est vera vita. Quae est vera vita, nisi quae est aeterna vita? Quod & statim ex Apostoli verbis ostendit, ubi de divitibus dicit: *Theaurizans sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.* Profecto ista, in qua erant, falsa vita est. Nam ut quid velis apprehendere veram, si iam tenes veram? Si autem apprehendenda est vera, migrandum est à falsa. Haec ibi ille.

Et ne quis existimet, vitam hanc praesentem ideo tantum à Scripturis & à sancto Augustino negari esse veram vitam, quia mala est, & peccatis facta, miserisque obnoxia, sed ut intelligamus, ideo praeterea non esse veram vitam, sed falsam, adeoque mortem potius quamdam, quam veri nominis vitam hanc quam praesentem vitam vocamus, quia momentanea est, fluxa, & perpetuus ad mortem cursus; unde & ideo aeterna opponitur, ex alia sancti Augustini disputatione ostenditur. Sic enim scribit: *Ex quo quisque in isto corpore moritur esse coeperit, nunquam in eo non agitur ut mori veniat, quoniam quicquid temporis vivitur, de spacio vivendi demitur, ut omnino nihil sit aliud tempus vitae huius, quam cursus ad mortem in quo nemo vel paululum stare, vel aliquando tardius ire permittitur, sed omnes urgentur pari motu, nec diverso impelluntur accessu. Neque enim, cui vita brevior fuit, celerius vitam ducit, quam ille cui longior, sed cum aequaliter aequalia momenta rapiuntur ambabus, alter habuit propius, alter remotius, quod non impari velocitate uterque currebat. Aliud est autem amplius vita peregrisse, aliud tardius ambulasse. Qui ergo usque ad mortem productiora spatia temporis agit non lenius pergit, sed plus uteris confecit. Porro si ex illo quisque incipit mori, hoc est, esse in morte, ex quo in illo agi coeperit ipsa mors, id est, vita detractio, quia cum detrahendo finita fuerit, post mortem iam erit non in morte, profecto ex quo esse incipit in hoc corpore, in morte est.* Haec ille, man fesse probans, vitam hanc praesentem mortem quamdam esse & vitam. In vita enim (inquit paulo post) homo est in qua vivit, donec tota detrahatur in morte autem, quia iam moritur, cui vita detrahatur. Si enim non est in vita, quid est quod detrahatur? si non est in morte, quid est ipsa vita detractio? Est ergo haec praesens vita, vita quaedam falsa, sed non vera, quia adiunctam habet, quae in omnibus apparet, perpetuam quamdam mortem, id est, sui perpetuam diminutionem absque nova reparatione. Unde apponit D. Gregorius: *Quid aliud est qua*

IN DOMIN. XXIII. POST PENTECOS. 525

quosdam nostra corruptionis defectus, quam quosdam prolixitas mortis? Si fons unde flumen scaturit, perennis non esset, flumen currendo arefceret, & quo velocius curteret, eo citius, & sic tale flumē verē diceretur fluere, vereque arefceret & exicari. Sed quia fontem perennem habet, unde quod modò fluxit, statim reparatur, nova semper fluente aqua, quod flumina verē curvant, & non arefciunt; verē vivunt, & non moriuntur, saltem stāte hoc seculo. Atqui hominis vita, quia nihil perenne habet, unde perpetuo restauratur, sed potius ex contrariis elementis & corruptilibus constans sui detrimenti perpetui in se causam habet, ideo vivit quidem, sed vita moriente, & ad vitae terminum incessanter corrente. Quare quum nemo vigilans & dormiens, laeguens & sanus, dolens & gaudens simul & semel & iuxta idem dici possit, quodam tamen naturae miraculo, homo simul & vivens & moriens rectissime dicitur. Quamvis enim, iuxta communem loquendi modum, tria haec verē dicantur, *homo vivens, homo moriens, & homo mortuus*, quasi tria distincta, quia mortēs nō dicitur nisi qui mortis proximus animā exhalat; tamen etiā ipse moriens adhuc vivens est, nisi enim adhuc viveret, iam mortuus diceretur, non moriens. Vivendo ergo per totam vitam morimur, sed quia in fine vitae id magis apparet, tunc demum mori communiter dicimur, ut quum dicimus, *Ille moriens hoc legavit*. Sed, ut eleganter dicit Seneca, *sicut clepsidram non extremum stillicidium exhaurit, sed quicquid aquae defluxit, sic ultima hora qua esse desinimus, non sola mortem facit, sed sola consummat.* Est igitur haec vita mors ponus quaedam, quam vita, & falsa vita non vera, quia nihil habet firmum ac stabile, & in eodem statu non permanet.

Sed & quasi flos egreditur. *Et fugit velut umbra*, ait sanctus Iob in ultimis verbis duo dicuntur, quod fugit, & quod in modum umbræ. Fugit propter vitae brevitate: in modum umbræ, propter umbraticas & falsas eius voluptates. Utrunque his verbis docet sanctus Chrysostomus: *Dicit aliquis, Homo in illius magna est potentia, verū duratura in posterum usque diem, & paulo post interitura: quod ita esse ex longè olim potentioribus patet, qui nusquam in praesenti apparerent. Nec secus se habet haec vita, quā somnium aliquod ac scena, qua sublata, rerum illarum omnes varietates dissoluntur. Et ut radiante sole talluntur insomnia, sic in fine vitae cuncta evanescent. Et arbor quidem plantata, domusque, adificata diutius perstant: faber autē qui adificavit, & agricola qui plantavit, cito abeunt & corrumpuntur.* Haec ille.

Simile.

August. 3. d. cap. 11.

Epist. 14. Simile.

Serm. de van. & breva. vita. tom. 1. Simile.

De merk. Dom. serm. 40.

Similia.

Psal. 2. E. Iam 20. 2. Cor. 4. Apocal. 2.

Similia. 1. 2.

3.

4.

ille. Quare vt sapienter scripsit sanctus Augustinus, *Ipsa longa hominis vita tanta breuitate constringitur, ad vniuersi seculi latitudinem, quasi si vna gutta ad vniuersum mare comparatur.* Quid, quod vt sua natura, atque in tota sua latitudine, non nisi breues dies hominis sunt, & vita breuis; ita priore ea ipsa vite breuitas, mille casibus breuior fiat, nec ad qualemcunque illam suam longirudinem pertingat, sed ea ipsa nihil sit incertius: Quemadmodum enim vasa fictilia & que sunt obnoxia periculo, siue sint noua, siue diuturna: sic homines equaliter sunt mortales, & interitus periculis expositi, siue sint adolentes, & in ætate florentes, siue sint senes, & ætate progressi. Si in figuram ingressus, videres mensam fictilibus vasis refertam, quibusdam recentibus, quibusdam vero antiquis, aliis magnis, aliis autem paruis; & à sigulo quereres, quod non ex illis est prius frangendum, certe tibi responderet, quod ali quo prius casu in terram decideret: ita ex hominibus ille prius est vita decedat, non qui fuerit antiquior, sed quem aliquis casus ad sepulchrum traxit. Nihil est aliud hoc seculum totum quam figurina quedam, nosque in ea quedam vasa sumus fictilia, vt sæpe Scriptura loquitur. Sic Propheta regius: *Tanquam vas fictile obfringes eos.* Sic Esaias: *Commuetur sicut editur lagena fictili.* Sic Apostolus: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.* Ac denique diuus Ioanes: *Tanquam vas fictile constringentur.* Nihil ergo hac vita incertius, sicut vas si fictile nihil fragilius. Quemadmodum qui iter faciunt, de solis occasu aliquando non cogitant, & eos nox opprimit incautos; sic mors multos aggreditur de illa minime cogitantes. Prudens est ille seruus, qui, quum se à domino dimittendum videt, prior ipse sponte recedit: hoc enim magis honestum, & rebus suis ita melius ac maturius consulit. Quum igitur hac vita certissime nos deseret, & forte inopinatos; satius est, vt eius amore deposito, ad eam relinquendam semper parati simus. Hoc enim & honestius nobis erit, & salutis nostre multo consultius. Si quis pecuniam creditam soluere creditori moleste ferat, eam præsertim cuius usum gratuitum acceperit, nonne vir iniustus habebitur? Dedit tibi Deus vitæ spacium, & gratuito dedit, & ad usum tuum dedit, & quidem ita, vt ea si recte caris, vitam postea æternam consequaris. Si suo iure usus, creditum, quando vult, & citius quam putabas, reposeat; nec inique ferre, nec profus mirari deberes, sed cum magna animi alacritate, natum auctori, naturæ debitum reddere. Sicut apes, quum vehemeter inter se tumultuantur, iactu pulueris componuntur: sic nos turbulentis passionibus concitati, memoria pulueris in quem sumus conuertendi, & mortis recordatione, omnes animi motus componere ac sedare poterimus. Quare sapienter diuus Basilus crucem Christi, vel crucem suam post Christum tollere, (quod omnes qui post Christum venire volunt, & ad gloriam, quam ipse intravit, intrare, facere necesse est) definiuit esse preparationem ad mortem, & ad hanc præsentem vitam affectum non esse, sed ad omne vitæ periculum pro Christi nomine, id est, pro omni iustitia suscipiendum sedato animo accedere. Sed de mortis incertitudine ac memoria, huiusque recordationis varia vtilitate, iam in alia Dominica copiose diximus, quæ & huc conferri possunt. Hoc loco etiam ista adiuere: propter huius argumenti singularitatem fructum, visum est.

ponuntur: sic nos turbulentis passionibus concitati, memoria pulueris in quem sumus conuertendi, & mortis recordatione, omnes animi motus componere ac sedare poterimus. Quare sapienter diuus Basilus crucem Christi, vel crucem suam post Christum tollere, (quod omnes qui post Christum venire volunt, & ad gloriam, quam ipse intravit, intrare, facere necesse est) definiuit esse preparationem ad mortem, & ad hanc præsentem vitam affectum non esse, sed ad omne vitæ periculum pro Christi nomine, id est, pro omni iustitia suscipiendum sedato animo accedere. Sed de mortis incertitudine ac memoria, huiusque recordationis varia vtilitate, iam in alia Dominica copiose diximus, quæ & huc conferri possunt. Hoc loco etiam ista adiuere: propter huius argumenti singularitatem fructum, visum est.

In 44. fuit. dicitur. 1. 1. ad. 9. 6.

Dom. 17. post Pentec. 2.

3. Accessit retrò, & tetigit sumbriam vestimenti eius.

Locus moralis de verecundia & timore, quo ad Deum peccatores accedere par est, vt sanentur. Hoc enim profluuium sanguinis laborans, graues peccatores denotat, & peccata peccatis addentes, iuxta illud Prophetam: *Sanguis sanguinem tetigit.* Hoc enim vt inferret, dixerat prius: *Non est veritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra. Male dixit, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inuadauerunt.* Sanguinis ergo fluxu spiritualium patitur, qui vel multis peccatis deditus est, ambulans post eodempotentias suas vel vnius peccati cuiuspiam consuetudine, vel ad sepe peccatorum repetit. Vterque enim cupiditatis fluxu patitur. De utroque verum est quod Scriptura dicit: *Transierunt in affectum cordis: quia peccatum more, non rationis duntaxat, sed cupiditatis impulsu sequuntur.* Qui cæco impetu præcipites in flagitia rapiuntur, nec vllis doctrinæ medicamentis ab hac praua consuetudine reuocantur, isti cupiditatum fluxum patiuntur. Sic affecti, & qui nullis humanis mediis, nec institutis philosophicis, nec propriis nature viribus, sanari poterunt, vt ad Christum animarum Medicum accedant, huiusmodi verecundia ac timorem in principio conuersionis imitari debent. Retrò accedere, non audacter Deum coram compellere: Non enim iustificabitur in conspectu eius omnis viuens. Vultus enim Dei est super faciem mala, vt perdat de terra memoriam eorum. At tergo vero, vt scapulis suis obumbrat nos, ut proyiciat post

Verecundè ad Deum accedendum.

Osea 4.

Psal. 72.

Psal. 142. 11. Esai. 32.

Pfal. 71. Exempla. Luca 7. Luca 11.

Pfal. 81.

Serm. 6 de verb. Domin.

Moral. in Job, lib. 2. cap. 1. 5.

Bernard. in libr. Allegor. ad Luc. cap. 1.

Job 9.

post tergum suum omnia peccata nostra. Si enim peccator viderit faciem Dei, non erit salua anima eius. Quare David sic Deum orat: *Protector noster aspice Deus, & respice in facie filij tui.* Sic Magdalena peccatrix, accessura ad Christum, retro pedes eius accersit, eos osculans, lauans, inungens. Sic publicanus non audebat ad caelum oculos leuare, stertisque à longè. Sic David peccatoras hortatur: *Effundite coram illis corda vestra.* Agnoscite vos vacuos, omnique venia ac fauore indiguos. Hoc est retro accedere. Deinde *tangere simbriam vestimenti eius.* Nec Christum comprimere cum turba rudi & in deuota, nec ipsum tãgere, nec totum vestimentũ eius, sed simbriã tantũ, & extremam atque infimam vestimenti partem. *Tangit Christum fides paucorum, premit uũ turba multorum,* ait Augustinus. Tangit fides, tangit deuotio, tãgit humilitas. *Multi Dominum comprimunt* (ait Gregorius) *& vna tangit: quia carnales quique in Ecclesia eum premunt, à quo longè sunt. & soli tangunt qui huic veraciter humiles adiunguntur.* Premitturba carnalium, & non tangit, quia *importuna est per praesentiam, & absens per vitam.* Tangit anima fidelis, humilis, & deuota, quia & praesens est pietate, & grata est praesentia. Maior tamen humilitas peccatoris, qui, vt Christum confidentius tangat, eius se primũ simbriae submittit. Quod quale sit, his verbis diuus Bernardus exponit: *Homini peccatori profluum sanguinis patienti nequaquam per seipsum conuenit ad Christum accedere, sed tangere si quam inuenit eius simbriam. hoc est, considerare hominem quem humilitatem videt in Ecclesia, qua est veſtis Christi. Eum, inquam, qui elegit abiectus esse in domo Dei, oportet considerare: quoniam is verè est simbria posita in ore vestimenti, ad quam spiritali unguenti descendens à capite copia tota decurrit. Hunc si beneficij altibus vel praes humili, aut confessione pura tetigerit, ut affectum eius erga se moueat ad copiam sibi, habeat fidem, sine dubitatione quiescat. Hæc ille. Hunc superni iudicij timore docuit sanctus Iob, dicens: *Verèbar omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquenti:* actu videlicet, & delicta non relinquenti. Debet hic timor, quasi officarius quidam, prauas cogitationes abigere, viam & aditum poenitentiae patefacere, & sicut acus filum, sic charitatem ceteraque virtutes introducere. Oprandum esset, eam nos peccatores humilitarem in peccatis nostris habere, quam sancti in suis virtutibus habent. Centurio, vir tantæ fidei quam in Israël Christus non inuenit, dixit:*

Domine,

Domine, nō sum dignus vt intres sub tectum meum. Multo magis peccator hoc dicat, & sic per simbriam vestis Christi, per iustorum intercessionem, aditum sibi ad Christum faciat.

4. Si tetigero tantũ simbriam vestimenti eius, salua ero.

LOcus moralis de fiducia in Deum, eiusque bonitatem. Singularis admodum fuit istius mulieris fiducia, spes admirabilis, fides robustissima, quæ, nulla accepta promissione, nullo inuitata precepto, nullo prouocata exemplo, ex solo simbriae Christi contactu, saluam se fore non dubitabat. Postea quidem huius mulieris exemplo & beneficio adiuuati alij, obsulerunt Christo male habentes, & rogabant eum, vt vel simbriã vestimenti eius tangerent. Sed prima quæ hæc fide ad Christum accessit, hæc mulier fuit. Vnde & eius hanc admirabilem fidem tres Euangelistæ diligenter descripserunt, alij postmodum imitati sunt, Christus non factò tantum, in momento illam sanans, ipsoque vt sperabat contactu suæ simbriae saluam faciens, verum etiam verbis misericordia plenius honorauit, dicens: *Confide filia. Fides tua te saluã fecit.* De hac fiducia in Deum virtute iam decies diximus. Tamen quia vna hæc est ex illis primarijs virtutibus, quas frequenter commendat & inculcat Redemptor noster, aliqua hic ad demus, prout Deus dabit. Scripturæ sacre omnem fiduciam extra Deum acerrimis verbis reprobando, & damnando, & in Deum fiduciam amplissimè commendando. Ne in diuitijs quisquam confidat (praeter ea quæ aliàs diximus) monet Sapiens, dicens: *Qui confidit in diuitijs suis, corruet.* Et alibi quum dixisset, non quid fieri debeat, docens, sed quid fieri soleat, narrans: *Substantia diuitijs vrbis robore eius, & quasi murus validus circumdans eum; statim subiunxit: Antequam conteratur, exaltatur cor hominis; & antequam glorificetur, humiliatur.* Stulti in diuitijs confidentes, exaltantur, vt preant; iusti & confidentes in Deo, sic se humiliant, vt à Deo exaltentur. Mulier hæc Euangelica humiliãuit se per fiduciam, vltique ad simbriam vestimenti, & sana facta est. Sed opera medicorum duodecim annis vsa, & in diuitijs suis confisa (erat enim diues & nobilis, vt ex statua aenea, quam postea in huius beneficij memoriam illustrem crexit, conijci potest) sanari tanto tempore non potuit. Alij in magnatum fauore & gratia fiduciam ponunt. Sed illis vide vt Scriptura loquitur: *Vna filij desertorum, dicit Dominus, qui ambulatis sperantes auxiliũ in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra Ægypti,*

Matth. 1.

Matth. 14. Marc. 6.

Vide Domin. 4. post Pent. text. 2. & loca illic annotata.

Fiducia falsæ.

Prou. 11.

Prou. 11.

Euseb. lib. 7. cap. 12. hist. Eccles.

Esau 30.

Parti Æthiopiæ, Ægypti,

*Ægypti, & erit vobis fortitudo Pharaonis in confusione, & fiducia Ægypti in ignominiam. Sicut licet paries nouus, & ex lapidibus politis, sibi que inuicem apte cohererentibus, hederæ, vt in altum ei adhaerens conscendat, sustentaculum non præbet, sed paries per quem hederæ crescat, rotis & inæqualis, rimis ac foraminibus plenus esse debet, vt experientia docet: sic omnino non iusti & timentes Deum, recti & simplices, sed tudes coram Deo & impoliti, scelerum rimis ac rupturis pleni sunt, per quos hederæ infractiferæ, alij homines impij fiduciam in illis habentes, ad opes, honores, & dignitates in hoc seculo conscendunt. At horum hominum lubidia, qui Deo inimici sunt, firma ac stabilia esse non possunt. Quare iterum Scriptura ad huiusmodi dicit: *Nolite considerare in principibus, nec in filijs hominum, in quibus non est salus. Rationem subiungit: Exhibet spiritus eius, & reuertitur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Solet Elephas certis arboribus ad dormiendum inniti, quas obseruant venatores, & eo absente, ita terra diuidunt, vt ad primum bestiarum nixum cadant, capto mox elephante, qui se subrigere nequit, quum neruos & iuncturas cæterorum animalium non habeat. Tales arbores sunt huius seculi potentes (vt Nabuchodonosori in visione ostensum est) quibus stulti innocentes cadunt, Deo illas succidente: & ita cadunt, vt erigere se vix queant: quia veræ in Deum fiducie neruis, veròque charitatis diuinæ nexu carent. Quare veram & solidam fiduciam Propheta regius mox in subsequentijs subnectit: *Beatus cuius Deus Iacob adiutor ipsius, spes eius in Domino Deo ipsius, qui fecit caelum & terram, & omnia quæ in eis sunt, id est, qui omnipotens est, & cuius potentia minor non potest. Qui custodit veritatem in seculum, verax & fidelis est in eo quod promittit. Facit iudicium iniuriam patientibus, ne, qui in eum confidunt, ab inimicis opprimantur. Dat escam esuriensibus, necessaria subiungit. Dominus soluit compeditos, si fortè aut carcere, aut peccati vinculo detineantur. Dominus illuminat cecos, lumine gratiæ lux. Dominus erigit elisos, in peccatum fortè prolapsos. Dominus diligit iustos, amplissima virtutis præmia retribuit. Aded nihil ei deesse potest, vt ad inopiam subueniendam, vt ad copiam suppeditandam, cuius Dominus spes ac fiducia est. Certe omnes penè hymni Davidici hanc virtutem prædicant, & vix vllus reperitur, qui non virtutis huius aut fructus, aut laudes, aut exempla contineat. Procius enim ita se res habet. Pro mensura**

Simile.

Psal. 145.

Simile.

Daniel. 1.

Vbi supra.

mensura huius fiducie, sua nobis munera Deus largiunt. *Ait Esaias: Seruabis pacem Domine, pacem, quia in te sperauimus. Sic David: Fiat misericordia tua Domine super nos, Psal. 33. & 22. quemadmodum sperauimus in te. Et alibi: In te sperauerunt Patres nostri: sperauerunt & liberaisti eos. Hinc diuus Cyprianus: Quantum vix fidei capax afferimus, tantum gratia mundantis aurimus. Huc illa promitto pertinet, (vt se credere affirmat diuus Bernardus) *Omnis locus quem calcauerit, pede vester, vester erit. Pede calcamus, quicquid firma fide ac fiducia in Deum apprehendimus. De Susanna ait Scriptura: Erat cor eius fiduciam habens in Domino. Vnde & mirabiliter liberata est.**

Ratio autem cur tantum apud Deum fiducia valeat, hæc esse videtur, quia illa maximè virtute Deum glorificamus, multoque magis, quàm vllis verborum præconijs. Qui ex fiducia in Deum ardua aggreditur, in pericula se conijcere non veretur, in rebus etiam deploratissimis optimam de eius bonitate ac potentia spem atque fiduciam concipit, ille profectò plus quam verbis vllis enarrari queat, Deum glorificat. Pharmacopola, qui theriacæ suæ virtutem & efficaciam non verbis tantum commendat, sed deoratio coram serpente, moxque accepta theriaca, venenum expellit, suam proculdubio cherracam efficacissimè commendauit: sic glorificatur à nobis Deus, quum de facto propter fiduciam eius nominis ardua aggredimur. Atqui Deus dicit: *Qui glorificauerit me, & ego glorificabo eum. Sic à contrario Moyses, etiam Dei amicissimus, tamen quia per vnam dissidentiam Deum apud aquas contradictionis inhonorauit, bis videlicet petram percotens, & prius populum obiurgans quam percutiens, quum, si verbis Dei eam quam oportuit fidem habuisset, nec populù prius obiurgasset, & vnicò icu aquam edaxisset, ab ingressu terræ promissionis excluditur, dicente statim ad illum & Aaron Deo: Quia non credidistis mihi, vt sanctificaretis me coram filijs Israël, non introducetis hos populos in terram quam dabo eis. Sicut amantem patrem grauitè offendet filius, qui tristis semper & moerens in familia incedit, de patris sui benignitate ambicens, & de rebus necessarijs dissidens: sic in Deum ille grauitè peccat, qui tristis & pusillanimis in Ecclesia Dei versatur, de eius bonitate dissidens. De huiusmodi Scriptura sic loquitur: *Et nunc quare macrore contraheris? Numquid non Rex est tibi, aut consiliarius tuus perijt, quia comprehendite dolor vt parturientem? Dei**

Simile.

1. Reg. 1.

Num. 20.

Simile.

Mich. 4.

332 PROMPTVARIUM MORALE

Ierem. 7.

Exemplum.

4. Reg. 6.

Psal. 146.

Damin. 14. post
Pent. text. vlt.
Prouer. vlt.Vera fiducia
quæ.

1. Ioan. 3.

Lib. de persell.
Iustit.

Hebr. 10.

Rom. 3.

parentia & prouidentia securos nos facere debet. Et per aliū Prophetam: *Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare ergo non est obducta cicatrix filia populi mei?* Habemus Christum Medicum, & Sacramentorum eius resinam; de cicatricibus peccatorum curandis dubitare nefas est. Ioram quidem rex Israel, dum grauitur Samaria obli-deretur, & ad eum mulier quædam clamaret, *Salua me o Rex.* respondit: *In quo te possum saluare de area, vel de torculari?* Omnia enim ei subsidia tam vini quam frumenti defecerant. Talia sunt humana auxilia. Sed area & torcularia Dei nostri non desiciunt, qui parat terra pluiam, qui producit in montibus fenum, & herbam seruituti hominum: qui dat iumentis escam ipsorum, multo enim fortius hominibus, & maxime eum colentibus, vt in alio Euangelio nos docuit, nosque explicauimus. Mulier fortis in Scripturis laudata, *misit manum suam ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fenum.* Colo implicatur stamen, quod adhuc torquendum manu seu ducendum est. Fuso circumdatur, quod iam ductum & extractum, silamque factum est. Digiti ergo eius apprehendunt fenum, qui ex bonis operibus iam factis confidit in Deo. Colum cum penso tenet, qui cum proposito bene semper operandi sperat in Deo: & ille demum mittit manum ad fortia, pietatis opera heroica atque illustria producit.

Sed hoc in loco ne veræ fiducia loco vel hæretica fides specialis, vel (quod idem ferè est) Epicurea præsumptio ir-reparat obseruandum diligenter fidem seu fiduciam, & hic à Christo, & in tot alijs Scripturis tam vehementer commen-datam, non esse fidem aliquam mortuam, informem, aut cum peccati actu coniunctam, sed viuam esse, bonis operi-bus aut fecundam, aut certe grauidam. De fiducia impe-trandi à Deo, quicquid petimus (quæ maxima pars eius est) dicit disertè diuus Ioannes: *Si cor nostrum non reprehenderit nos, id est, si secundum interiorem hominem non obedi-mus peccato & carni (vt exponit Augustinus) fiduciam habemus ad Deum: & quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata eius custodimus.* Videt huius generis fiducia conditionem bis luculenter positam. Sic Paulus postis prius He-bræorum bonis operibus, de quibus dixit, *Vinctu compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis* infert: *Nellus ergo amittere confidentiam vestram.* Rursum de fiducia salutis æternæ & gloriæ quum dixisset Apostolus: *Gloriamur in spe gloria filiorum Dei, & adiecisset, Spes autem*

IN DOMIN. XXIII. POST PENTEC. 333

non confundit; huius spei fundamentum & causam subnectit: *Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, &c.* Charitatis ergo præsentia, quæ opere probatur, (Diligere enim debe-mus non lingua & verbo tantum, sed opere & veritate) fidu-cie fundamentum est. Hac de causa diuus Iacobus homi-nem inane[m] vocat, cuius fides non habet opera. Quod ex-plicans sanctus Augustinus, scripsit: *Discerne fidem tuam à De verbis fide demonum, qui timent & spem non habent. Adde ergo fidei Ap[osto]l[ic]æ serm[onem].* Et quæ spes est, nisi de aliqua conscientia bonitate? Adde ergo spei charitatem. Hæc ille, veram spem & fiduciam do-ccens. Rursum Paulus, quum diuites iussisset non sperare in t[er]ra, in-certo diuitiarum, sed in Deo viuo, qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum; qualis hæc spes esse debeat, & in quo fundata, docet, subiungens: *diuites fieri in bonis operibus, quod postea vocat, thesaurizare sibi bonum fundamentum.* Sic & ad Titum scribit: *Vt curent bonis operibus præesse qui credunt* Tit. 3. Deo: alioqui videlicet frustra & inaniter credituri. Quare & vetus Scriptura dicit: *Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino.* Illud præcedat, vt hoc sequatur. Sic bea-tus Iob: *Quæ spes hypocritæ si auarè rapiat? Nunquid Deus iob 17. audiet clamorem eius? Quare necesse est fieri, quod scripsit iuxta tot Scripturas sanctus Augustinus: Qui vult habere bonam spem, habeat bonam conscientiam. Hanc vt habeat, credat & operetur.* Quod enim de vno virtutis ac pietatis ge-nere Paulus dixit: *Qui bene ministraverint, gradum bonum ac-quirent, & multam fiduciam in fide, quæ est in Christo* Ies[us], hoc de omni pietatis opere intelligendum est. Mulier hæc in isto Euangelio, vt Christum cum fiducia tangeret, multas adiunctas virtutes habuit. Habuit erēcundiam, timorem, humilitatē, retrò accedens. Habuit opetis laborem, vt per turbas ad sim-blicæ tactum perueniret. Habuit pudoris sui confessionem, quum procidens ad pedes Christi, omnem illi veritatem diceret, vt scribit Marcus. Habuit de potentia & bonitate Christi fi-dem & charitatem, quæ eam, vt sic accederet, comple- runt. Hæc fiducia accessit, & hæc eam fides saluam fecit. Tam hæreticorum hodie fiducia & specialis fides, seu certitudo gratiæ, quam ponunt, quam quorumlibet impiorum Epi-curea præsumptio, præmit Christum cum turbæ, & nullum ex eo fructum capit. At fiducia Catholica, & orthodoxa, & pia, cum timore & tremore, cum bonis operibus & vi-tæ innocentia coniuncta, sic tangit Christum, vt virtutem ab illo exeuntem capiat. Talem fiduciam commendant

Scripturæ: & hæc illa est, cui amplissimæ promissiones de perpetuo Dei adiutorio repositæ sunt.

5. Et deridebant illum.

Mali ludibria despicienda.

Opera proliis concernendis. Isti tibicines, & reliqua turba popularis, quæ exanime corpus circumstant, audito Christi verbo, planè diuino ac mystico, Non est puella mortua, sed dormit, & crasse rem intelligentes, quod ignorant, derident. Christus nihilominus illis loco electis, quia non erant margaritæ proiciendæ ante porcos, in pio suo opere progreditur, & puellam mortuam resuscitat. Ioseph à fratribus suis somniator, per contumeliam & irrisionem, vocatur. Is nihilominus in summa autoritate & rerum affluentiâ positus, indigentibus fratribus, diraque fame oppressis, liberaliter & amanter subuenire non desinit. Dauidem ante arcam Dei totis viribus saltantem, deridet Michol. At ille ei respondit: *Vixit Dominus, quia Iudam; & vilior sum, plus quam factus sum, & ego humilis in oculis meis.* Populus alienigena Iudæos templum reedificantes derident, & omnibus quibus possent modis impediunt. Illi tamen *unam manu opus faciebant, altera gladium tenebant.* Iusti enim vna manu operantur, altera patientiam tenent. Vox impiorum de iustis est: *Notis vitam eorum reputabamus insaniam.* Et apud Apostolum inter cæteras iustorum cruce hoc ponitur: *Alij ludibria & verbera experti.* Non est lucis viciu, quod lucifuge illam fugiunt, sed laus. Temerarium est iudicare non audita vtraque parte. Mundani voluptates & ineptias mudanas præferunt continentie & gravitati spiritali, quia nihil adhuc de Spiritu gustauerunt. Si de Spiritu gustallent, eius voces audissent, mundum certè maxime deriderent, & pro spiritu contra carnem iudicarent. Nunc verò homini carnali tota ratio iudicandi est consuetudo cernendi. Quare proprium est malorum, bonos irridere. Sic docet Scriptura: *Ambulans recto itinere, & timens Deum, despicitur ab eo qui insani graditur via.* Et iterum: *Abominantur impij eos qui in recta via sunt.* Sed totum hoc nihili pèdendum est. Nullam habet autoritatem illa celsura, vbi, qui damnatus est, damnatus. Quum mali bonos de rectè factis irrident, idem est, ac si cæci videntes, claudi rectè incedentes, & agroti sanos irrideret. Non est vituperium solis, si noctua eius lucem vel non aspiciat vel despiciat. Imò à populari turba & seculi

Exempla. 2. Reg. 6.

1. Esdr. 4.

Sapient. 1. Hebr. 11. Similia.

1. Cor. 3.

Psalm. 14.

Psalm. 15.

Similia.

amatoribus laudari, vituperij loco vit sapiens habebit. Vnde Antisthenes Philosophus, quum se à populo vehementer laudari, ab amicis intelligeret, respondit: *Quid enim mali fecit Ezechias Rex Iudæis præcepit, ne responderent Assyriis, qui iridebant Deum & populum eius, ne in graviores blasphemias prolaberetur.* Quemadmodum enim aqua frigida in ollam bullientem coniecta, eius æstus & feruorem comprimit: sic silentium & neglectus improprij irrisorum contumelias & blasphemorum maliciam intercludit. Vnde Ecclesiasticus: *Non incendas carbones peccatoris.* Et regius Prophetæ: *Cum confisteret aduersum me peccator, obmutui, & humiliatus sum, & filius à bonis.* Nec enim sic Olympicus porticus Heptaphonon dictus, suum echo septies replicat, sicut irrisor contumeliosus, nisi silentio comprinatur, maledictis maledicta congerit. Contemenda igitur impiorum hominum ludibria, non solum quia vana sunt, sed etiã vt modus illis imponatur, paxque nostra conseruetur. Certè vt scientia terminem habet inimicum, nisi ignorantes sic nec virtus, nisi vitiis indulgentem. Quum Christus de contemptu mundi & diuitiarum dissereret, *Pharisæi hæc audientes eum iridebant, quia auari erant.* Alijs quoque, quum contra hypocritam multa dixisset, & illi, *audito hoc verbo, scandalizati essent, dicit suis Christus: Simite illos. Cæci sunt, & duces cæcorum.* Rursum disserente eo de bono pastore & mercenario, ac de nouo ouili, dixerunt Iudæi: *Demonium habet, & insanit: Quid enim audit?* Quum Apostoli, accepto Spiritu sancto, loquerentur variis linguis magnalia Dei, multi iridentes, dicebant, *quia multo pleni sunt isti.* Paulo coram Festo præside de Christo mediatore, & resurrectione mortuorum disputante, *Festus magna voce dixit: Insanie Paula, multa te littera ad insaniam adduxerunt.* Sed & detota doctrina religionis Christianæ dicit Paulus: *Prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam.* Et iterum: *Verbum crucis pereuntibus quidem stultitia est.* Quare & ille Athenis in Areopago Christi fidem annuncians, & resurrectionem mortuorum docens, à plerisque irridetur, dicentibus: *Quid sibi vult sermone hic? quasi dicas, nugator, garrulus.* Denique propter superbas infidelium contumelias & irrisiones, scribens ad Romanos dixit: *Non erubescio Euangelium.* vtcumque vide licet à permultis irideatur. Quum Prophetæ à Deo missus ad Principem Iehu cum alijs magnatibus confidentem ven-

amatoribus laudari, vituperij loco vit sapiens habebit. Vnde Antisthenes Philosophus, quum se à populo vehementer laudari, ab amicis intelligeret, respondit: *Quid enim mali fecit Ezechias Rex Iudæis præcepit, ne responderent Assyriis, qui iridebant Deum & populum eius, ne in graviores blasphemias prolaberetur.* Quemadmodum enim aqua frigida in ollam bullientem coniecta, eius æstus & feruorem comprimit: sic silentium & neglectus improprij irrisorum contumelias & blasphemorum maliciam intercludit. Vnde Ecclesiasticus: *Non incendas carbones peccatoris.* Et regius Prophetæ: *Cum confisteret aduersum me peccator, obmutui, & humiliatus sum, & filius à bonis.* Nec enim sic Olympicus porticus Heptaphonon dictus, suum echo septies replicat, sicut irrisor contumeliosus, nisi silentio comprinatur, maledictis maledicta congerit. Contemenda igitur impiorum hominum ludibria, non solum quia vana sunt, sed etiã vt modus illis imponatur, paxque nostra conseruetur.

Certè vt scientia terminem habet inimicum, nisi ignorantes sic nec virtus, nisi vitiis indulgentem. Quum Christus de contemptu mundi & diuitiarum dissereret, *Pharisæi hæc audientes eum iridebant, quia auari erant.* Alijs quoque, quum contra hypocritam multa dixisset, & illi, *audito hoc verbo, scandalizati essent, dicit suis Christus: Simite illos. Cæci sunt, & duces cæcorum.* Rursum disserente eo de bono pastore & mercenario, ac de nouo ouili, dixerunt Iudæi: *Demonium habet, & insanit: Quid enim audit?* Quum Apostoli, accepto Spiritu sancto, loquerentur variis linguis magnalia Dei, multi iridentes, dicebant, *quia multo pleni sunt isti.* Paulo coram Festo præside de Christo mediatore, & resurrectione mortuorum disputante, *Festus magna voce dixit: Insanie Paula, multa te littera ad insaniam adduxerunt.* Sed & detota doctrina religionis Christianæ dicit Paulus: *Prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam.* Et iterum: *Verbum crucis pereuntibus quidem stultitia est.* Quare & ille Athenis in Areopago Christi fidem annuncians, & resurrectionem mortuorum docens, à plerisque irridetur, dicentibus: *Quid sibi vult sermone hic? quasi dicas, nugator, garrulus.* Denique propter superbas infidelium contumelias & irrisiones, scribens ad Romanos dixit: *Non erubescio Euangelium.* vtcumque vide licet à permultis irideatur. Quum Prophetæ à Deo missus ad Principem Iehu cum alijs magnatibus confidentem ven-

Laert. lib. 6. Apophthegma. Esai. 50.

Eccles. 3. Esai. 50.

Exempla. Luca 20. Matth. 15.

Iohan. 10.

Act. 2.

Act. 20.

1. Corint. 1.

Act. 17.

Roman. 1.

4. Reg. 9.

Tob. 2.

Tob. 12.

Tob. 7.

4. Domin. 3. Ad. uent. 1. 1. 1.

Domin. post. Pentecost. 1. 1. 1.

Domin. 3. post Pentecost. 1. 1. 1.

4. Domin. 1. post Pentecost. 1. 1. 1.

Domin. 16. post Pentecost. 1. 1. 1.

Dei opera lau- de prosequenda. Luca 7.

Psal. 124. 9. 1. 61.

Exod. 17.

Deuter. 9.

Tob. 17.

niret, cum in regem uicturus, dicunt ei ceteri magnates à Propheta redeunt: *Quid uenit in sanus ille ad te? Ita uiri Dei huius mundi magoariibus insanire uidentur, Parentes & cognati Tobia iridebant vitam eius, dicentes: Vbi est spes tua, quæ elemosinas & sepulturas faciobas? Ad eod verum est quod dixit sanctus Iob: Deridetur iusti simplicitas, sicut & ipse se dixit derisum ab amicis suis. Proisus igitur contemnent pijsi ab impijs deridentur, dicentes cum bono Tobia: Nos filij sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est is, qui fidei suam nunquam mutat ab eo. Ad hunc locum referri possunt, quæ de uano & temerario mundi iudicio, de contumelijs & maledictis patienter ferendis, de maleuolo impiorum iudicio, de lingua maledica & detractone, de conuiitijs proximo illatis, de hypocritica & maleuola reprehensione in varijs iam Evangelijs deprõpta sunt.*

6. Et exijt fama hac in vniuersam terram illam.

LOcus moralis de operibus & beneficijs Dei summa laude predicandis. Christus quidem (vt est apud diuum Lucam) suscitata à mortuis puella, Præcepit parentibus ne alicui dicerent quod factum erat: documentum præbens, à nobis quidem gloriam fugiendam, vanaque laudis ostentationem omnibus modis abdicandam esse. Hic tamen apud Matthæum miraculi fama percrebuit, & Christi nomen ac laudem per vniuersam regionem illam publicauit: quo doceamur, aliorum bona opera, maximè autem Dei in nos beneficia accurate laudare, & quauis data occasione passim prædicare. Sic sanctus David Dei beneficia & opera mirabilia, quæ maioribus suis in Agypto, in deserto, in terra Chanaan; quæ sibi etiam affluenter contulerat, in varijs Psalmis studiosè commemorat, copiosè prædicat, & maximis extollit laudibus. Sed & alios ad id pietatis genus cohortatur: *Narrate (inquit) omnes mirabilia eius. Et de seipso ait: Narrabo mirabilia tua. Et iterum: Narrabo nomen tuum fratribus meis. Et rursum: Venite & audite omnes qui timetis Deum, & narrabo quanta fecit anima mea.* Sic Moyses narrauit Iero cognato suo omnia quæ fecerat Deus populo Israël. Sed & Deus Iudæis in mandatis dedit, vt narrarent mirabilia Dei, & præcepta eius filiis suis ac posteris suis. Sic Angelus Raphaël ad Tobiam: *Vos autem benedicite Deum cæli, & narrate omnia mirabilia eius. Sacramentum enim Regi abscondere bonum est: opera autem Dei reuelare & confiteri, honorificum est.* Paulus & Barna-

& Barnabas in concilio Apostolorum & Seniorum narra- *Act. 13.*
bant quanta facisset Deus signa & prodigia in Gentibus per eos, *Concil. Carth. 4.*
Hinc & in Ecclesia Catholica sanctissima manauit consue- *Can. 47.*
tudo, vt passionibus martyrum, & mirabilia opera eorum, tum
in Ecclesijs publicè recitarentur, tum etiam certis ad hoc *Cyprian. lib. 5.*
constituitis notarijs in registris & scrijnijs Ecclesijs publicis *298. a.*
conseruarentur: quod Romana Ecclesia studiosissimè semper
obseruauit: quod suo tempore, & in sua diocesi negli-
gentius factum, à se correctum fuisse, scribit sanctus Augu- *De Ciuit. Dei,*
stinus: *Apud nos (inquit) hæc nunc cepit diligentia, vt libelli- lib. 22. cap. 8.*
torum qui beneficia percipiunt, recitentur in populo. Cantica
Moyses, & Mariæ sororis eius, Deborah, Elaiæ, Annæ, Iu-
dith, Tobia, Abacuc, Zacharia, Simeonis, atque ipsius
beatissimæ Virginis, nihil aliud sunt, quàm cantica lau-
dum, & enarratio mirabilium Dei, quæ ad eius amorem
nos prouocent.

EVANGELIUM DOMINICÆ
XXIIII. POST PENTECOSTEN.

CVM videritis abominationem desolationis *Matth. 24.*
quæ dicta est à Daniele Propheta, stantem
in loco sancto (qui legit intelligat) tunc qui
in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in
tecto, non descendat tollere aliquid de domo
sua: & qui in agro, non reuertatur tollere tunicam suam.
Væ autem pregnantibus & nutrientibus in illis diebus.
Orate autem vt non fiat fuga vestra in hyeme, vel sabba-
tho. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab
initio mundi vsque modo, neque fiet. Et nisi breuiati fuis-
sent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed propter ele-
ctos breuiabuntur dies illi. Tunc si quis vobis dixerit, ecce
hic est Christus, aut illic, nolite credere. Surgent enim
Pseudochristi, & pseudoprophete: & dabunt signa magna
& prodigia, ita, vt in errorem inducantur (si fieri potest)
etiam electi. Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis, ecce
in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite
credere. Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & parer vsque
in Occiden-

in Occidentem, ita erit & aduentus filij hominis. Vbi- que fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquila. Statim autem post tribulationem dierum illorum, sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stella cadent de caelo, & virtutes caelorum commouebuntur: & tunc parebit signum filij hominis in caelo: & tunc plangent omnes tribus terra; & videbunt filium hominis venientem in nubibus caeli, cum virtute multa & maiestate. Et mittet Angelos suos cum turba & voce magna: & congregabunt electos eius a quatuor ventis, a summis caelorum vsque ad terminos eorum. Ab arbore autem ficu discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis quia prope est aestas. Ita & vos, quum videritis haec omnia, scitote, quia prope est in ianuis. Amen dico vobis; quia non prateribit generatio haec, donec omnia haec fiant. Caelum & terra transibunt, verba autem mea non prateribunt.

PERICOPAE MORALIS HUIUS EUANGELIJ.

1. Tunc qui in Iudaea sunt, fugiant ad montes. De bonitate & clementia Dei erga suos, qui in tribulationibus auxilium adire opportuunt.
2. Orote ut serua velis panem fiat in hyeme, vel in subaetho. Contra fatigos & ignaros, qui persequuntur omnes aut mortis impote perenni.
3. Ecce enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modo, neque fiet. De admirabili iustitia & vindicta Dei contra peccatores ingratos.
4. Suerunt vsu deobviti & pseudoprophetae, & dabunt signa magna & prodigia, ita ut in errorem induantur, si fieri poterit, etiam ocelli. De fidelis constantia in quavis persecutione, maxime hereticorum & Antichristi retributa.
5. Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stella cadent de caelo, & virtutes caelorum commouebuntur. De Dei benignitate, quae nos in malorum cruciatus nobis impendentium admonet.
6. Et tunc parebit signum filij hominis in caelo, & tunc plangent omnes tribus terrae. De extremi iudicii apparatu, maxime in signo sanctae Crucis impii iudicandi.
7. Et videbit filium hominis venientem in nubibus caeli, cum virtute magna & maiestate. De supremi iudicii aduentu iustissimo.

1. Tunc qui in Iudaea sunt, fugiant ad montes.

Tribulationi auxilium adiungitur.

LOCVS MORALIS DE BONITATE & CLEMENTIA DEI ERGA SUOS, QUI IN TRIBULATIONIBUS AUXILIUM ADIRE OPPORTUUM. Haec enim verba Christus dixit ad consolationem & institutionem

tionem eorum, qui ex fidelibus Hierosolymis tunc, atque in Iudaea essent, quando abominatio desolationis à Daniele predicta staret in templo, id est, quando seditiosi Zelotae, duce Eleazaro, templum avari occuparent, multaque in eo indignissima ac nefanda perpetrarent, Cestio Romanorum duce cum suo exercitu Hierosolymam obsidente, et late apud Iosephum videri elicer. monet enim, ut tunc propter appropinquantem desolationem civitatis fugerent, ut ex verbis divi Lucae haec verba iuxta litteram intelligenda esse manifeste patet. At eodem apud Lucam Christus: Cum videritis circumdari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote quoniam appropinquavit desolatio eius. Cestio enim cum exercitu obsidit Ierusalem, sed in utilitatem & frustra, eo recedente, seditiosorum crevit audacia, ut templum ipsum contra suos populares quasi arcem occuparet, & Ananum summum Pontificem, inde eos cum populari manu exturbare volentem, occiderent: unde paulo post à Tito sic obsidetur, ut penitus excinderetur. Sed de hoc medio tempore dicit Christus Tunc qui in Iudaea sunt (vult enim iam illam paulo post Vespasianus vastavit) fugiant ad montes: id est, ad terram montuosam ultra Iordanem, in civitate Pella, ubi Agrippa, Iudaeorum amicus, & Romanorum socius, dominabatur. In hac enim civitate servati sunt, quotquot ex Iudaeis servabantur, seu iam Christianis, seu fortasse futuris. Docet ergo hic locus ad litteram Dei nostri bonitatem & providentiam lauditer omnia disponentem, qua sic iustos tentat, & ad tribulationes vocat, ut tamen remedia & consolationes, refugia & receptacula illis pareat. Sic quum bonus Iacob cum tota sua progenie numerosa, solus tunc Dei populus, inter a Chanaan fame periturus videretur, prospexit ei de Ioseph (quem petisse putabat) qui in universa Aegypto dominaretur, patremque suum, fratres, & parvulos eorum abunde pasceret. Hanc Dei bonitatem ipse Ioseph, à fratribus suis iniquissime venditus, illis exposuit: Præmisit me (inquit) Deus, ut reseruemini super terram, & escam ad vivendum habere possitis. Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum, qui secum me quasi patrem Pharaonis, & dominum universae domus eius, ac principem in omni terra Aegypti. Sic ipsi Ioseph, quum fratres eius Iosue cum illum vendidissent, statim paravit Pariphatem, virum nobilem, qui illum diligeret, & totam ei familiam committeret. Ionas quum in tribulationem & tempestatem incidit, paravit illi Dominus cetera grande, ut illum exciperet & custodiret.

De bello Iudaeo, lib. 2. c. 24. & lib. 3. c. 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100.

Exempla.

Genes. 45.

Gen. 17.

Ier. 1.

Elia

3. Reg. 19.

2. Reg. 20 & 21.

1. Reg. 22.

Simile.

Pfal. 38. Epsa. 1.

Rom. 2.

Socr. lib. 7. c. 18. hyst. Eccl. 1.

Paulus Diac. lib. 12.

In Quadrilego de vita eius. lib. 2. ca. 14.

Matth. 10.

340 PROMPTVARIVM MORALE

Elia Iesabelem fugiente, & in speluncis se abdente, manda-
uit Deus coruo, qui pasceret eum. Davidi potentiam Saulis
per aliquot annos fugienti, nunquam defuerunt speluncę, lo-
ca tuta, vires & auxilia, quibus se à potentissimo & acerrimo
hoste tutaretur. Sed quod illi vni dixit prudens femina Abi-
gail, de omnibus iustis afflictis verum est: *Erit anima tua en-
stoluta quasi in sacculo vinetium, apud Dominum Deum tuum:*
*porro impiorum anima rotabitur, quasi in impetu & circulo fun-
da.* Sicut enim corpora rotunda, quum sint figurę sphericę,
in omni loco sedent, & situm habent; sic iusto & forti omne
solum patria est. Deus enim manum ponit, vt sedem illi cõ-
modam faciat, iuxta illud Psalmistę: *Cum cecideris non colla-
detur, quia Dominus supponit manum suam.* Et rursum alius
Propheta ait: *Dicite iusto, quoniam bene.* Siue in exilium, siue
in carcerem eat, siue aeger, siue sanus sit; siue ab hominibus
honoratus, siue despectus; dicite illi, quoniam bene
cum eo agetur. *Diligentibus Deum omnia cooperatur in bonum,*
Quum in Perside acerbissima esset persecutio Christianorũ,
in Oriente sub Imperatoribus Christianis tutissima perurgia
habebant. Adeo sanę, vt quum fugitivos suos à Theodosio
iuniore rex Persarum repeteret, non solam eos illi negaret
Imperator Christianus, sed & bellum eam causa cõtra Per-
sas gereret, ac nobilissimas victorias reporaret. Quum in
Oriente Imperatores hæretici Catholicos suis sedibus pelle-
rent, in Occidente semper quò se tuto reciperent, habebant
adeo sanę, vt vnus Symmachus Romanus Pontifex, Episco-
pos 220. Africa pullos, in Sardinia suis sumptibus aleret. Quo
in genere etiam illustre illud est, quodd quum Hæricus 2. An-
glorum rex, in odium fortissimi pastoris sancti Thomę Can-
tuarientis Archiepiscopi, tunc in Gallia, eo quodd Regis ini-
quissimis legibus consensum negauerat, exulantis, vniuersam
cognitionem eius, etiam à paruulis vsque ad senes, in exi-
lium eiecisset, omnibus rebus nudatos, tamen præstante Do-
mino, omnibus sic prouisum est in breui, vt inter illos egerit nullus
esset plurimi etiam felicius in exilio, quàm in patria degerent, ipso
Archiepiscopo eos per diuersas provincias ac personas per literas
commendante, nemineq; commendatos respuente.

Certe quum Christus in Evangelio suis dixerit: *Si perse-
quuti vos fuerint de vna ciuitate, fugite in aliam:* prouidit haud
dubie semper ac prouidebit, ne vnquam aliqua ciuitas delicta
ad quam fugerent. Nam & ideo subiunxit: *Amen dico vobis,*
non consummabitur ciuitates Israel, donec veniat filius hominis.
Quod

IN DOMIN. XXIII. POST PENTEC. 341

Quod vt de prædicatione verbi vsque ad finem seculi dila-
tanda, atque prædicatorum persecutione intelligitur, ita de
ciuitatibus refugij illarum enim sunt verę ciuitates. Israel, nõ se-
cundum carnem, sed secudum spiritum) intelligi debet. Cer-
tè de grauissima & vltima Ecclesię Dei sub Antichristo per-
secutione, docet nos diuus Ioannes, nec tunc quidem ciui-
tates per fugij fidelibus defuturas. Ait enim: *Draco stetit ante*
mulierem, quę erat paritura, &c. Et mulier fugit in solitudinem,
vbi habebat locum paratum à Deo, vt ibi pascat eam diebus mil-
le ducentis sexaginta. quod est triennium cum dimidio perse-
cutionis Antichristianę. Sub Caio Rom. Pontifice plurimi
Christiani cum Chromatio & Tiburtio vitis petentibus se-
cedebant, persecutionem declinantes, quibus de necessariis
Deus prospexit. Gregorius Thaumaturgus, Episcopus Neo-
cesariensis, quũ graui oborta persecutione dira contra Chri-
stianos edicta emitteretur, populum suum in præaltum mon-
tem perduxit, vbi vsque ad persecutionis remissionem, diui-
na eos prouidentia aluit, & conseruauit. Idem legere licet in
vita sancti Lupi, Trecentis in Gallia Episcopi, & sancti Priua-
ti Episcopi Gabalritani. Antiocho Epiphane in Iudæa senien-
te, & gentilissimum inroducere conante, infinita Iudæorum
examina (teste diuo Hieronymo) cum Onia Pontifice in
Ægyptum se receperunt, vbi eos Deus salua religione diu
conseruauit. Certè Daniele ex fidelium communi senten-
tia sic interpretatur idem Doctor sapientissimus, quod Anti-
christus Idumæam & Moabitam, & filios Ammon, id est, Ara-
biam relinquet intacta, quia illuc sancti ad deserta confu-
gient. Sanę vna hodie Anglicana persecutio, iam per annos
triginta troiens, documento esse potest, nunquam deesse
montes, ad quos, qui in Iudæa sunt, fugiant; quum & in hoc
Belgio, & in Gallia, & in Hispania, & in ipsa vrbe Roma An-
gli pro fide exules, sedes & domicilia sua, Deo prouidente,
vtrunque posuerint.

2. Orate vt fuga vestra non fiat in hyeme vel in sab- batho.

Locus moralis contra frigidus & ignauos, qui persecutio-
nis aut mortis tempore pereunt. Eri enim Christus hæc
verba propriè de fuga Iudæorum corporali ex ipsa Iudæa,
imminente Ierosolymę obsidione loquutus est, monens
eos,

In Gestu eius.

Gregor. Nyssen. in vita eius.

Comment in Daniel. 22.

Contra ignauit & procrastina- tionem.

eos, orandum, & diligenter curandum esse, ne ad talem fugam imparati inueniantur, vel ex incredulitate quadam, vel ex ignauiâ & corpore (hyemem enim & sabbathum prouerbialiter & parabolicè Christus hic accipit, pro eo quod figuratiuè significat) tamen & ad quamcunque persecutionem, afflictionem, maximeque mortem ipsam, quæ ultimum discrimen est in hac vita (sicut Hierosolyma excidium ultimum illud fuit, à quo suos fugere Christus hic mouit) applicari illa possunt, sanctique Patres applicauerunt. Sic sanctus Hilarius, *Orandum, inquit, ne in peccatorum frigore aut in otio bonorum operum inueniamur, quia grauis vexatio conturbet.*

Sic & sanctus Augustinus: *Orare nos iubet, ne in latitia, vel tristitia rerum temporalium quis inueniatur in die illa, ne vel amore habendi, vel tristitia amittendi bona temporalia teneamur. Tales enim ad fugam expediti esse non possunt. Sanctus Cyprianus causas commemorans, cur in graui sui temporis persecutione tam multi remanentes domi suæ, nec vel ab infideli Principe fugere, vel carcerem & tormenta manentes subire volentes, lapsi fuerint, Christum abiurantes, inter alia hæc dicit: *Dissimulanda sceleris, veritas non est, nec vulneri materia & causa roticenda. Decepit multos patrium sui amor cæcus. Nec ad recedendum parati aut expediti esse potuerunt, quos facultates suæ velut compedes ligauerunt. Illa fuerunt remanentibus vincula, illa catena quibus & virtus retardata est, & fides pressa, & mens vitiosa, & anima preclusa, ut serpenti terram secundum Dei sententiam deuoranti: prada & cibus fierent, qui terrestribus inhaerent. Hæc ille. Qui ergo ad fugam persecutionis expeditus esse vult, in ipsa pace ad eam se comparare debet, ut in alia quadam Dominica latius deduximus.**

Idem iudicium est de quavis tribulatione, quæ in hac vita carere non possumus, & maxime de morte ipsa, ad quam quam imparati esse debemus: quæ & est iudicium cuiusque particulare, cuius imago excidium Hierosolymitanum, de quo Christus hic loquitur, fuit. Vnde hæc Christi verba ad mortis necessariam premeditationem sanctus Gregorius sapienter vertit. *Non inquit, hunc sollicitè cogitamus, ne nobis in vacuum tempora pereant, & tunc quaramus ad bene agendum viuere, cum iam compellimur de corpore exire. Memore quid veritas dicat: *Orate ne fiat fuga vestra hyeme vel sabbatho. Ac si aperte dicat: Videte ne tunc quaratis peccata vestra fugere, quam**

Can. 25 in
Matth.
Euang.
1. ca. 37.

Serm. 3 de
lapsis.

Preparatio ad
mortem neces-
saria.
Hos. 12 in
Euangeliâ.

do iam non licet ambulare. Per legis quippe mandatum ambulare longius sabbatho non licet. Hiems quoque ad ambulandum impedimento est, quia gressus ambulatui corporis frigoris astringit. Illud ergo tempus quo fugere non licet modo debet cogitari diligeret. Hæc ille. Et certe verbis proximè præcedentibus in nostro Euangelio, Christus idem inhuauit, dicens: *Va pregnantibus & nutrientibus in illis diebus. Non enim (ait sanctus Hilarius) de factarii onere Domini admonuisse credendum est, sed animarum peccatis repletarum ostendisse grauitatem. Illud quoque, Va illis, qui nutrietur infirmitatem animarum quæ ad cognitionem Dei, quasi lacte educantur, ostendit. Et idcirco va ipsi erit, quia ad fugiendū graues, & ad sustinendum imperita, nec peccata effugerit, nec cibum veri panis acceperunt. Hæc ille. Va igitur illis, qui instanti mortis agone, salutaris vitæ propositum concipiunt, existimantes posse se in media hyeme in deuotionis frigidissima, & in summo otio atque torpore fugere à ventura iudicis ira, fugere à peccato, fugere ex hac miseræ valle ad portum beatæ mortis. Ante oculos semper illa beati Iob sententia teneanda est: *Si repente interroget, quia respondetis ei? Repente Dominus interrogat, cum hominem in hora mortis imparatum, multisque secleribus irretitum inuenit. Deinde vide an illud tempus ad fugam peccati, ad fugam seculi, ad fugam cupiditatum tuarum idoneum esse possit, quando te tot malis habitibus præoccupatum, grauatum, acque deuictum horrore mortis inuadet, demonum vexatio torquebit, conscientiaæ apertis liber terribiliter acculabit, & ab altera parte vxor deflor, parvuli plangent, familia peritrepit, amici gemunt, medici vadunt & redeunt, ingredientur & egrediantur, alia atque alia subinde medicamenta (quibus vana vitæ spes latatur, & conuersionis necessitas retardatur) nihil profutura subministrant, corporis denique ipsius dolores, æius, cruciatus, ipsaque imbecillitas usque adeo mentem occupatam tenet, ut vix aliud cogitare possit, quam quod in presenti acriter pungit. Quisquis hoc tempore peccatum deserere vult, tæverè in sabbatho atque in hyeme, hoc est, tempore valde difficili, fugam meditatatur.**

Accedit ad hæc omnia terribile Dei iudicium, qui in tali demum articulo poenitentes plerumque iusto suo iudicio deserit, ut in aliis iam Dominicis dictum est. Sed huiusmodi rei exemplum vnum aut alterum satis illustre subiiciam. Antiochus Epiphanes, Asiæ Rex, qui tot actibus mala

Can. 25 in
Matth.

Job 6.

Impoenitentes
à Deo deserunt.

mala

mala Iudæis, Dei populo, intulerat, templum spoliauerat, religionem vniuersam, introducto Gentilismo, subuertere cōtenderat, acerbissimo tandem viscerum & interiorum dolore à Deo percussus, manifestamque Dei virtutē in seipso contestans, ita vt de miseri corpore vermes scaturirent, cum nec iam ipse furorem suum fesse posset, morti se appropinquare videns, in has penitentiæ voces erupit: *Iustum est, subditū esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* Deinde, *Ierosolymam optat liberam reddere, Iudæos a quales Atheniensibus facere pellicetur, templum sanctum optimis donis ornaturum, sancta vasa multiplicaturum, pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis se prastaturum, super hac & Iudæum se futurum, & omnem locum terra perambulaturum, & predicaturū Dei potestatem, Quid ad hulus Regis pœnitentiā adici posse videtur? Et tamen dicit sermo diuinus: Orabat scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus.* Altetum exemplum ex diuo Gregorio huic describam. *Rem (inquit) fratres charissimi, refero, quam si attentē audire vult charitas vestra, ex consideratione illius vehementer instruetur. Quidam vir nobilis in Galeria prouincia, nomine Chrysaurius, fuit, vir valdē idoneus, sed tam plenus vitijs, quam rebus, superbia tumidus, carnis sua voluptatibus subditus, in acquirendis rebus auaritia facibus accensus. Sed cum tot malis Dominus finem imponere decreuisset, corporis languore percussus est. Qui ad extremum veniens, eadem hora, quā iam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit tetros & nigerrimos spiritus coram se assistere, & vehementer immineere, vt ad inferni claustra se raperent. Cœpit tremere, pallescere, sudare, & magnis vocibus inducias petere, filiumque suum, nomine Maximum (quem ipse iam monachus monachum vidi) nimis & turbatis clamoribus vocare, Maxime curre, Maxime curre; nunquam tibi aliquid mali feci, in fidem tuam me suscipe. Turbatus mox Maximum, adfuit, lugens & perstreptens similia conuenit. Eos autem quos ille insistentes sibi grauitè tolerabat, ipsi malignos spiritus videre non poterant; sed eorum presentiam in cōfusione, in tremore ac pallore illius qui traheretur videbant. Pauore autem tetra eorum imaginē, huic illucque vertebatur in lectulo. Cūque constrictus nimis relaxari se iam posse desperaret, cepit magnis vocibus clamare, dicent: Inducias vel vsque mane; Inducias vel vsque mane. Sed quum hac clamaret, in ipsis suis vocibus de habitaculo sua carnis eunus est. De quo conflat, quia pro nobis ista, non pro se viderit, vt eius sermo nobis proficiat, quos adhuc diuina longanimitas patienter expellat.*

2. Machab. 7.

Hamil. 12. in Euang.

expellat. Hæc ille. Quemadmodum miles, qui securita is *Similia.* tempore arma sua studuit & polita semper custodire, & ad manum parata habere, vocante vel ad pugnam, vel ad inspectionem Ducis tuba latus & expeditus curret; qui vero secus facit, sonante tuba serius festinat, qui eritans vbi sit gladius, vbi lorica, vbi scutum, & tanquam inutilis à Principe exautoratur: sic omnino malus Christianus, qui sanus adhuc & vegetus, non considerat opera sua, quid facit, quid non facit, quomodo credat, quomodo ambulet, nec cogitat, quia vnturus est dominus eius, vt malus & inutilis sit, & exhortatur. Qui coram iudice causam pendentem habet, non nocte, non die, non aliquo temporis articulo aliud cogitat, loquitur, agit, eam quo modo causa proceat, & vt bonum terminum consequatur. Tota hæc vita nobis concessitur, vt de causa nostra cogitemus, quæ pender ante tribunal Christi, vbi astare oportet nos omnes. Summa dementia est, si primum de causa cogitate, quando ad iudicium mors vocat. De hac re in alijs Dominicis vide plura.

3. *Erūt enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modo, neque fiet.*

Locus moralis de admirabili iusticia & vindicta Dei contra peccatores ingratos. Christus enim hæc verba dixit de illa, post omnem hominum memoriam maxime admirabili, penèque incredibili Iudæorum strage, & interuentione per Romanos facta circa excidium vrbis Hierosolymitana, & totius gentis desolatione sempiterna consecuta, qualis & hodie toto passim orbe conspicitur. Hæc enim Iudæorum tribulatio talis ac tanta fuit, qualis in illa gentem de illa sola adhuc loquitur; nec vnquam antea fuit, nec erit postea. Et tamen fuit hic populus longè Deo dilectissimus, & qui ab eo per cunctis gentibus maxima acceperat beneficia. Quod totum ad nostram instructionem hoc loco breuiter explicandum est, tanquam diuina iusticia atque vindictæ erga Iudæos hæc ingratos peccatores documentum sempiternum. Beneficia gratiæ huic populo collata, ex his constare possunt, quod hunc locum ex omnibus alijs gratuito amore elegit, quod electum admirandis potentis conseruauit, quod læpenero delinquentem in gratiam recepit, quod diutissime terga vertentem, & horrendè peccantem sustinuit, quod amantissimis verbis suum erga eos amore expressit, quod varios subit de Prophetas ad eorum correctionem misit, quod ex ipsis

Domino. 20. post Pentec. 4. & a. 9. preced.

Vl. 10. Dei contra ingratos.

tandem nasci, & inter eos conuerfari, omnemque celestis doctine thesaurum effundere Dei Filius voluit, quod postremo post omnem impietatem eiga ipsum Messiam perpetraram, totis adhuc quadraginta annis eorum emendationem expectauit & non nisi in clementissimi, atque ad id religiosissimi Ducis manus eos incidere permisit. Quae singularia paucis explicabo. Gratuitam uocationem Moyses illis his uerbis expresse. *Te elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiari de cunctis populis qui sunt super terram.* Nam quia cunctas gentes numero uincabatur, uobis iunctus est Dominus, & elegit uos, cum omnibus sitis populi pauciores, sed quia dilexit uos Dominus, & custodiuit testamentum quod iurauit patribus uestris. Et rursum alio in loco: *En, Domini Dei tui caelum est, & caelum caeli, terra, & omnia quae in ea sunt, & tamen patribus tuis conglutimatus est Dominus, & amauit eos, elegit uos, amen eorum post eos, id est, uos de cunctis gentibus.* Haec fuit gratuita electio. Per uicinia admiranda archissima dilectionis ligna innumera fuerunt. Totae terra Chanaan fame extrema laborante: propexit eis de fratre Ioseph, qui dominaretur in Aegypto, quo solo in loco triticum inueniebatur. in Aegypto oppressos, ut ab illa seruitute eos liberaret in manu forti, & brachio extenso, uastauit uniuersam terram Aegypti, & decem plagis percussit, quarum uictima erat, & omnia eorum primogenita occideret: postea per mare rubrum sicco pede deduxit Pharaone cum toto exercitu subuerso. In ipso deserto, praecessit eos per diem in columna nubis, per noctem in columna ignis, & castrorum locum ipse metabat. Pluit illis manna de caelo, eduxit aquam de petra, nobilissimas uictorias dedit. In terram denique promissionis, spem lacte & melle, electo populo potens sumo, ut introduceret perpetem Iordanis meam in fontem tectorum muros Iericho praesidio diruit, missis de caelo grandinis lapidibus pro eis dimicauit, solem in medio caeli stare fecit immotum. Duci uictoriam concederet amplissimam. Illud denique longe maximum, & nullo satis sermone praedicandum beneficium fuit, quod ceteras gentes dimittens Deus ipse uias suas, & in corrupto penae uicinis natura lumine uoluit, huius soli populo legem suo digito scriptam dedit. *ut omnis qui faceret eam, uiuere in ea, uita uero ue sempiterna: quod caeremonias, sacrificia, uerisque Dei cognitionem tradidit.* De hoc amplissimo beneficio ad eos Moyses: *Quae est gens tam inclita, quae habeat caeremonias,*

Dicit. 7.

Dicit. 10.

In Euid. & Iosue per 19.

Dicit. 4.

monias, istaque iudicia, & uniuersam legem, quam ego proponam hodie coram oculis uestris Non enim fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestauit eis, ait Dauid. *Et quae est Psal. 147. natio tam grandis, quae habeat deos suos ita appropinquantes sibi, sicut adest Deus noster cunctis obsecrationibus uestris? Haec est enim uestra sapientia & intellectus coram populo, ut audientes uniuersi praecpta haec dicant: En populus sapiens & intelligens, gens magna.* His uerbis magnitudo & merito Moyses hoc amplissimum huius populi beneficium exornauit. Sed & de alijs supra commemoratis beneficijs diuinitus dixit: *Circumdaxit eum, & docuit, & custodiuit quasi pupillam oculi sui.* Sicut aquila prouocans ad uolandum pullos suos, & super eos uolans, expandit alas suas, & assumpsit eos, & portauit in humeris suis. Nihil significantius dici potuit.

Iam uero quoties delinquentem, in gratiam tamen penitentem recepit, uix breuiter explicari potest. Primum in ipso deserto, fabricato uitalo aureo, & turpissimè clamante populo, *Hi sunt dii tui Israel, &c.* intercedente Moysè pepercit eis Deus. Deinde tones contra Deum & Moysen murmurantem, per totos quadraginta annos Deum terentem & prouocantem, non deseruit tamen, sed in promissam terram introduxit. Introducos per fortissimum Ducem Iosue, & post eius mortem cito ad cultum idolorum relapsos, tradidit Deus in manus Regis Mesopotamiae: sed post annos octo per Othonielem eos liberant. Secundò relabentes occupat & opprimit Eglon Rex Moab annis 18. Liberantur secundò per Aod, qui transiit Eglon. Tertio peccantes Iabin Rex Chanaan sub iugo mittit annis 20. donec per Deborah & Barach eos Deus liberant Quarto idololatrantes Madianita uastant annis 7. & per Gedeon in integrum restituntur. Adhuc peccantes à Philistaeis & filiis Ammon assiduntur annis 18. & per Iophye liberantur. Re-deunt ad idololatriam Philistaeis subiciuntur annis 40. usque ad Sampsonem, qui eos in libertatem afferat. Dein cepit sacerdotum iudicio subditi, non ita multo post grauius Deum offendunt, Regem postulant. Dixit enim Samuël, qui ultimus sacerdos iudicauit Israel: *Non te prouocauerunt, sed me, ne regnem super eos: iuxta omnia opera sua, quae fecerunt à die qua eduxi eos de terra Aegypti usque ad diem hanc, sicut dereliquerunt me, & seruiuerunt dijs alienis, sic faciunt etiam tibi.* Et tamen audiuit Deus uocem eorum, & dedit illis Reges, qui postea in maxima gloria regnauerunt.

Dicit. 11.

3. Iudaei relapsi quoties reconuertuntur.

Iudic. 1.

Cap. 6.

Cap. 6.

Cap. 11.

Cap. 17.

1. Reg. 4.

Nihilominus sub tribus tantum primis Regibus in Dei cultu perstitentes, sub quarto Roboā filio Salomonis decem tribus sub Ieroboa novos sibi deos fabricauit, & in sua idololatria ita perliterunt, ut, etsi per Eliam & Elieum, aliisque Prophetas, per Baasa & Iehu ex nona stirpe Reges ad veri Dei cultum illa decem tribus subinde renocarentur, ad sanio- rem tamen mentem redire noluerint: vnde in Assyrios de- cem illa tribus sub Osee vltimo rege Israhel, translatae sunt. Lege lib. 4. Reg. cap. 17.

4. Iudaei ad pen- nentiam ex- pectati.

4. Reg. 17.

Esaia 1.

Esaia 3.

Ierem. 2.

Ierem. 3.

Sed nec duae reliquae tribus scitatum adhuc exemplo ca- nerunt. Quare hic, quod quarto loco diximus, elucet. Decem enim tribus a regno Ieroboa vsque ad regnum Osee perpetuo per annos 240. idolis seruientes tolerauit, susti- nuit, & ad penitentiam expectauit clementissimus Deus: Et testificatus est per manum omnium Prophetarum & viden- tium, dicens: Reuertimini a vris vestris peccatis, & custodite praecepta mea, &c. sicut nisi ad vos in manu seruatorum meorum Prophetarum: qui non audierunt, sed indurauerunt ceruicem suam iuxta ceruicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo. His tandem abiectis, reliquas duas tribus, adhuc annis plurimis subinde ad idola similiter colenda ro- labentes, similiter, imo magis tolerauit, nobilissimis Pro- phetis Esaia, Ieremia, Ezechiele, & alijs ad eos missis. De his illorum inovertibili duritie & pernicacia sic per suos Pro- phetae conqueritur Deus, Filios enutriti, & exaltati: ipsi au- tem spreuerunt me. Omne caput languidum, & omne cor morosum. A planta pedis vsque ad verticem capitis non est in eo sanitas. Bos cognouit possessorem suum, & asinus praesepo Do- mini sui. Populus autem meus me non cognouit. Et iterum: Quid debui facere vinea mea, & non fecit Expectaui ut faceret vinas, & fecit labruscas. Sed adhuc flebilis & acerbus apud Ieremiam: Quid inuenorunt patres vestri in me iniqui- tati, quia elongauerunt a me, & ambulauerunt post vanita- tem, & vanificati sunt? Transite ad insulas Cethim, & videte: & in Cedar mittite, & considerate vehementer, & videte si factum est huiusmodi. Si mutauit gens deos suos & certè ipsi non sunt dii. Populus vero meus mutauit gloriam suam in ido- lum. Lege sequentia. Et paulo post: Nunquid vidisti quae fecit auersatrix Israhel? Abijt sibi in super omnem montem excelsum, & sub omni ligno frondoso, & prauaricata est ibi. Et dixi quem fecisset haec omnia, Ad me reuertere, & non est reuersa, & vniu prauaricatrix soror eius Iuda, quia pro eo quod

machata

machata esset auersatrix Israhel, dimissem eam, & dedissem ei libellum repudij, & non timuit prauaricatrix Iuda soror eius, sed abiijt & fornicata est etiam ipsa: & facilitate fornicationis sua contaminauit terram, & machata est eum lapide & ligno. Et paulo post clamat per Prophetam: Conuertimini filij reuer- tentes, quia ego vir vester, & assumam vos. & post multa hu- iusmodi, subiungit: Sed quomodo si contemnat mulier amato- rem suum, sic contempsit me domus Israhel, ait Dominus. Euan- gelium Dei sustinentiam, populique durissimam extremam in- gratitudinem multis verbis describit Ezechiel sub figura duarum sororum Oolie & Oolibae. Rursus per alium Pro- phetam: Tota die expandi manus meas ad populum incredu- lum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas: Sic Deus hunc populum vsque ad tedium sustinuit, vnde ali- cubi dicit: Laboraui sustinens, & iterum: Veruntamen seruire me fecisti in peccatis tuis, praeiustisti mihi laborem in peccatis tuis. Parum tamen hoc totum erat. A capacitate Babyloica re- uocauit: templum instaurauit: nouos Duces ac Pontifices de die, sub quibus diu floruerunt. Christus tandem ad ipsos ex ipsis venit. Docet in parabolis: quam mali essent agri- colae, qui occisis seruis domini sui, etiam filium ipsum ad eos missum occiderunt. Clamat discitis verbis: Ierusalem, Ierusalem, quae occidit Prophetas qui mittuntur ad te, quoties volui te congregare, sicut congregat gallina pullos suos sub alis suis, & noluisti? Rursus flet super ciuitatem, dicens: Quia si co- gnouisset & tu, & quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & non relinquetur lapis super lapidem: eo quod non cognoueris tempus visitationis tuae. Postremo & in hoc Euangelio praedicit, quan- ta illis mala impendent. Quantum ergo & quam diu hunc populum terga semper vertentem Deus sustinuerit, ex his quae dicta sunt, aliquatenus constare potest.

Cap. 23. Esaia 62.

Esaia 1. Esaa 43.

Matth. 23.

Luce 19.

Verbis autem quam amantissimis suum erga eos amorem contestatus fuerit ista declarant. In Scripturis eos vocat po- pulum suum: Popule meus, popule meus, quid feci tibi peculium & patrem suam: Eritis in iuit, in peculium mihi de cunctis po- pulis. Et Mo- ses de illis: Pars autem Domini populus eius, Iacob genuitulus hereditatis eius. Vocat vineam suam, & germen dele- ctabile vinea Domini exercituum domus Israhel est, & vir Iuda germis eius delectabile. Vocat filium, cum me primogenitum. Sic enim ad Pharaonem Moyses loqui iubetur: Filius mentis tuae

6. Iudeos vt Deus ama- uerit.

Exod. 19.

Deut. 19.

Esaia 1.

1. cor. 12.

primogenitum Israël. Dimittit filium meum ut seruiat mihi. Et Ieremias dicit: Nunquid seruus est Israël, aut vernaculus? Imò ad Dauidem Deus dicit: Ego ero ei in patrem, & ille erit mihi in filium. Quid quòd etiam honorabilem filium, & tenerrimè dilectum vocat? Sic enim apud Elaiam loquitur: Ex quo honorabilis factus es in oculis meis & gloriosus ego dilexi te. Sed & plus quàm paterna dilectione se eos proficere. Ait enim: Nunquid potest obliuisci mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te. Sed quale illud est, quòd hunc populum ipsum animam suà dilectam vocat? Sic enim apud Ieremiam loquitur: Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manum inimicorum eius. Hæc Deus, de futura Iudeorum captiuitate loquens. Nihil huic amori addi potest. Reliqua de Prophetis ad hunc populum subinde missis, de Filio Dei ad ipsos tandem veniente, Christo Redemptore nostro, de quadraginta annorum expectatione ante extremum excidium partim ex precedentibus parent, partim ex se. Sub Tito enim & Vespasiano patre imperantibus, anno Christi 73. capta, & direpta, & vastata penitus Hierosolyma fuit. In qua tamen vastatione illud diuinæ clementiæ erga hunc populum non obsecrat adhuc argumentum fuit, quòd sub Tito clementissimo & religiofo Imperatore obfessa vrbs fuit. Ille enim ad se ex vrbe fugientes benignissimè excepit, ita vt ex populo seruarientur plus quàm quadraginta millia, & ne vrbs diriperetur, multis orationibus & legationibus apud obsecros egit, ac demum, ne templum exureretur, omnia media contulit; ac postremò, vastatione facta, reliquos toto orbe ludæos in pace viuere, & antiquis priuilegijs vt seui permisit, vt apud Antiochiam, à tota ciuitate muleum sed frustra sollicitatus, fecit. Quæ omnia vide apud Iosephum. Et sic quidem hunc populum Deus dilexit. Hæc illi beneficia contulit, de quibus adhuc lege Ezechiel. cap. 16.

Iudeorum castigatio.

Dmstr. 11.

Sic tamen dilectos, toties in gratiam receptos, tot beneficijs auctos, in sua semper impietate persistentes, acerrimè Deus castigauit. Ac primum quidem hoc ira futurum à principio per Moysen prædixit: Ignis accensus est in furorè meo, & ardebit usque ad inferni nouissimam, deuorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Foris uasabit

stabit gladius & insus pauor. Iuuenem simul, ac virginem, laudentem cum homine sene. Et dixi, Vbi nam sunt? Cessare faciò ex hominibus memoriam eorum. Expende hæc singula: Videbis tot fulmina quot verba. Atque in captiuitate quidem decem tribuum, hæc omnia ex magna parte completa sunt, sic attestante Scriptura: Quamobrem iratus uehementer Dominus Israël, abstulit eos à conspectu suo. Proiecit quoque Dominus omne semen Israël, & afflixit eos, & tradidit eos in manus deripientium, donec proyceret eos à facie sua. Multo autem adhuc acerbius ad reliquas duas tribus loquitur, primum per Ieremiam: Eijce illos à facie mea, & egrediantur. Quòd si dixerim ad te, Quòd egrediemur? dices ad eos: Qui ad gladium, ad gladium; qui ad famem, ad famem; & qui ad captiuitatem, ad captiuitatem. Et uisitato super eos quatuor species: gladium, ad occisionem, canes ad lacerandam, uolatilia cæli & bestie terra ad deuorandum & dissipandum, & dabo eos in fernorem, hoc est, in feruentem diuexationem uniuersis regnis terra. Deinde per Ezechielem semel atque iterum: In uia sororis tuæ ambulasti, & dabo calicem eius in manu tua. Calicem sororis tuæ bibes latum & profundum: eris in derisum, & in subannationem qua est capacissima. Ebrietate & dolore repleberis, calice mortis & tristitia, calice sororis tuæ Samaris. Et bibes ibidem, & epotabis usque ad facem, & fragmenta eius deuorabis, ubera tua lacerabis, quia ego locutus sum, ait Dominus. Hæc ille, uerbis opinor, latis significantibus. Nempe ita tandem, vt alia loquitur Scriptura: Ascendit furor Domini in populum eius, & nulla fuit curatio. Quod uolens per Ieremiam Prophetam significantissimè, quasi ad oculum demonstrare Deus, sic ad illum loquitur: Vade, & posside tibi lumbare lincum, & pone illud super lumbos tuos, & in aquam non inferes illud. Et posside lumbare iuxta uerbum Domini, & possi circa lumbos meos. Et factus est sermo Domini ad me secundò, dicens: Tolle lumbare quod possedisti, quod est circa lumbos tuos, & surgens uade ad Euphratem: & absconde ibi illud in foramine petra. Et abijt, & abscondi illud in Euphrate, sicut præceperat mihi Dominus. Et factum est post dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge, uade ad Euphratem, & tolle inde lumbare, quod præcepi tibi ut absconderes illud ibi. Et abijt ad Euphratem, & fodi, & tuli lumbare de loco ubi absconderam illud: & ecce cõpurrerat lumbare, ita ut nulli uisui apertum esset. Et factum est uerbum Domini ad me, dicens: Sic putrescere facià superbià Iuda, & superbià Ierusalem multum populum istum pessimum, qui

1. Reg. 19.

1. Reg. 17.

1. Reg. 17.

1. Paral. 28.

1. Reg. 17.

volunt audire verba mea, & ambulare in pravitate cordis sui, abieruntque post deos alienos, ut seruirent eis, & adorarent eos, & erunt sicut libare istud, quod nulli usui aptum est. Sicut enim adhabet lumbare ad lumbos viri, sic agglutinavi mihi omnem domum Israel, & omnem domum Iuda, ut essent mihi in populum, & in nomen, & in laudem, & gloriam, & non audierunt. Hæc ibi. Docent hæc verba, quâto populus iste Deo erat per gratiam obnoxior, tanto acerbis à Deo percussum fuisse propter incredibilem ingratitude. Hæc autem omnia à Prophetis prædicta, ut partim in captivitate illa Babylonica completa fuê, ita multo magis Iudæorum crescente contra Christum ipsum, eius doctrinâ atque personâ, varia impietate, incredulitate, invidia, blasphemia, falsâ demum accusatione & condensatione, atque in manus Gentium traditione, contumacia & afflicti, & interfectioni daci sunt, ut tanquã lumbare putridum nulli amplius essent visum nullâ Rempublice gerere aut administrare, nullum tempus, nulla sacrificia habere toto orbe poterint, illa demum à lociente tribulatio est, qualis antea nunquam fuerat, & desolatione extrema. Nam post varias elades à Romanis duobus per totâ Iudæâ acceptas, à Cæstio & Albino, à Vespasiano, multâ seque interemptis millibus, tandem à Tito Imperatore obsessa Hierosolyma fuit ipso Paschali tempore, quum velat in carcere, (ait Iosephus) tota gens satis conclusa est. Colligit autem Iosephus ex hosti, in illo festo immolatis, fuisse in civitate Vieles cetera ac septingenta milia hominum, omnes sanctos & puros, absque inquinatis, qui sacrificia participare non poterant. Ex hoc toto numero cetera ceteris Iosephus, captivorum quidem, qui toto bello comprehensi sunt, nonaginta & septem milia, mortuorum vero per omne tempus obsidionis undecies centena milia. Ad tantam hanc accessit varia & inaudita calamitas. Civitas seditionis & factionis hominibus plena, quorum gladius multo plures quam hostili adimplet: fames post hominum memoriam maxima, adeo ut matres suos liberos manducaverint: capta civitas, inuenta sunt integra mortuorum familia, & plena mortui cella, quos fames consecrat Romani milites interficendo defatigabantur. Tandem ex multitudine superstitum, latrones & seditionis occiduntur. Iuvenes læti, proceri atque formoso corpore triumpho servantur, ex vesidua multitudine septem & decem maiores annis uncti, ad Aegyptum mittuntur, operibus deputandi. Plurimos per provincias Titus distribuit, in spectaculo feræ & bestiarum consumendos. Qui infra decimâ & septimum aetatis annum age-

Iudæorum clades.

De illa Iudæa 10, lib. 7 cap. 17.

Ibid. cap. 7.

Cap. 18.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.

rent, venditi sunt. Iisdem autem diebus, quibus ita fecerant, mortui sunt fame viginti duo milia. His autem omnibus accessit via vuquam secunda calamitas. Ex transiugis in castra Romanorum, quâni plurimi scissis ventribus, aut scrutandi castra, à multibus occiduntur. Et hæc ego clade (ait Iosephus) nullum credo sanctorum contigisse Iudæis. Vna denique nocte duobus nullum patrefacta sunt viscera. Quid quod eodem ferè tempore, quasi totus orbis in Iudæorum necem conspirasset, variis quoque in locis extra Iudæâ quasi pecora occiduntur. Nam vix est apud Hægespâ, Cæsareenses repente quodam impetu viginti milia Iudæorum delatuerunt, omnes fugarunt, ut totâ urbem exinanirent. Idem per totam Syriâ, maxime Scythopoli factum est Damasceni, nulla existente castra, octo milia Iudæorum straverunt. A Scalonitâ duo milia quingentos. In orbe Prolemante, castra duo milia. In Alexandriâ inductus exercitus Romanus, sexaginta Iudæorum milia intra urbem fudit. Hæc ibi. Adde veterem tunc quod Veritas hic dixit: Erit tunc talis tribulatio (Iudæis scilicet) quâsi antea nunquam fuit, neque fiet. Porro ex sola Dei virtute ac potentia hanc tante urbis diruptioem Romanis cessisse, tum Iosephus ostendit, Iudæus ipse, tum victor Romanus factus est. Parte enim aliqua mari civitatis subrua, statim propugnatores eius diffugerunt. Et timor tyrannos necessitate maior inuasis. Unde & maxime quis virtutem Dei per se horum contra inuisset. Hæc Iosephus. Titus vero capta civitate intro ingressus, civitatis munitiones, ac turris castrorum miratus est, quos tyranni per dementia deseruerat. Conspicit siquidem earum solida altitudine, nempe magnitudine, subili quæ lapidum compagne singulorum, quântumq; patenter, vel quantum exigenter, Deo inquit, plane adiuuante, pugnavimus, & Deus erat qui detraxit ab illis munimentis Iudæos. Nam quæ hominum manus, aut quæ machina ad illas valeret? Hæc Titus imperator Romanus. Sed & ipsi Romani vix exercitui Deum à quas miraculo suppeditalle, author est Iosephus, sic eum in oratione de muto habita, Iudæos obsessos alloquitur: Tito nunc fontes uberiores profuunt, qui vobis aruerant. Nam ante eius adventum scissis & silicem, & omnes extra civitatis em fontes adeo defecisse, ut ad vtrumque aqua mercaretur, nunc autem ita hostibus nostri largi sunt, ut non modo ipsi & momentis coram, sed etiam horum sufficiant. Hæc fuit ergo populi Iudæici, populi olim ira Deo grati, totque beneficiis cumulati, propter impietatem & ingratitude acerbissima, sed iustissima vindicta, diuinitus iusticia.

11.

Lib. 8 cap. 12.

De excels. urbu Hierosolym. lib. 1. cap. 11.

Iudæorum exitium, visio diuina. Lib. 7, cap. 18.

Lib. 8 cap. 11.

Hebr. 3.

Hebr. 9.
Rom. 11.

Ierem. 23.

Ierem. 49.

Homil. 77. in
Matth.

In Orat. quodli.
4. tractat. har.
proximus esse
Antichristo.
3. Thess. 2.

2. Corint. 11.

Hæc omnia ad correptionem nostrâ facta sunt. *Propter* (ait Apostolus) *abundantiâ oportet nos ea obseruare quæ audiuius, ne forte perefluamus. Si enim qui per Angelos dictus est sermo, (in veteri videlicet tradenda Lege & pacto constituendo) factus est firmus, & omnis prauaricatio & inobediencia accepit iustam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus, si tantam negleximus salutem? Qui videlicet tanto ludæis maiora à Deo beneficia accepimus, in quanto melioribus præmissiõibus testamentum nouum, cuius nos filij sumus. sanctum est, quam illud veteris. Si naturalibus ramis non pepercit, multo minùs nobis, qui oleastro inserti sumus, similiter præuaricãtibus, patcet. Ecce in ciuitate, in qua inuocati est nomen meum (ait Deus) ego incipio affligere: & vos eritis immunes! Non eritis immunes, ait Dominus Et ierem. Ecce quibus non erat iudicium vt calicem biberent, bibentes bibent; & tu quasi innocens relinqueris! Non eris innocens, sed b. bens bibes. Hæc singuli sibi dicta putent, vt quorum ingratiitudinem & impietatem imitentur, eorum exitus perhorrescant.*

4. Surgent pseudochristi & pseudopropheta, & dabunt signa magna & prodigia; ita vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.

Locis moralis, de fidei constãtia in quaui persecutio-
ne retinenda. **L**oc. maximè hæreticorũ & Antichristi, retinenda. Deceptio enim per hæreticos, & Antichristũ, cuius illi præcursores sunt, tãta est in huiusmodi signis & portetis, vt robustissimi de fide periclitentur, nisi, quod hic prædictũ est, cauerint. Maxime quia tales ante secundum aduentũ Christi (ait D. Chry-
sostomus) erant multo prioribus amariores: sicut & hodie certamus. Tot enim ac tales horũ temporum hæretes sunt, vt Antichristo proxime meritò videri debeãt: quod & in oratione quadam de hoc argumento demonstrare conati sumus. Signa autem & prodigia quæ dabunt pseudopropheta, vt maiorem electis tẽrationem inferant, sunt quidem ex parte opera miraculosa, de quibus Apostolus dicit ipsum Antichristum venturum secundum operationem satanae, in omni virtute, & signis, & prodigijs mendacibus: vel sanè quia non vera, sed falsa erant miracula, & potius mirãda quàm miracula, ac nil nisi prestigiãt, & oculos deceptiones; vel quia, et si vera sint prodigia, quoad alius supernaturalis, nõ nisi mēdacia tamẽ erunt, quia non nisi mēdacio seruient. Certè vt maiore fidelium probationẽ (ideo enim hæreses sunt, vt, qui probati sunt, manifesti fiant) etiã vera miracula non solũ Antichristus ipse

eiusq; proximi præcursores, sed quilibet hæretici, non secus quàm Magi, Deo permittente operari poterunt. Quod super hæc Euangelij verba docet Augustinus: *Admonet* (inquit) *hic Dominus, vt intelligamus quadam miracula etiam sceleratos homines facere, qualia sancti facere non possunt, nec tamen ideo potioris loci apud Deũ putãdi sunt. Non enim acceptiores erãt Deo, quàm populus Israel Magi Ægyptiorum, quia nõ poterat ille populus facere, quod illi faciebant, quamuis Moyses in virtute Dei maiora potuerit. Sed ideo non omnibus sanctis ista attribuuntur, ne perniciosissimo errore decipiantur infirmi existimantes in talibus factis maiora dona, quàm in operibus iustitiæ, quibus vita æterna comparatur. Cũ ergo talia faciunt Magi, qualia nõnunquã faciunt sancti diuerso fine, & diuerso iure fiunt. Illi enim faciunt quærentes gloriam suam, isti quærentes gloriam Dei: illi faciunt per quadam potestatibus (sic deæmones vocat) concessa in ordine suo, quasi priuata commercia vel beneficia (dæmonibus enim diuina lege sæpè cõceditur, vt eis, quos sibi secundũ eorum merita subiugauerint, priuato illo iure etiam miraculorum aliquid præstent) isti autẽ publicã administratione iussu eius, cui cuncta creatura subiecta est. Aliter enim cogitur possessor equum dare militi, aliter enim tradit emptori, vel cuiuslibet donat aut commodat. Et quem admodum plerique mali milites, quos imperialis disciplina condemnat, signũ Imperatoris sui nonnullos possessores territant, & ab eis aliquid, quod publicè non iubetur, extorquent: ita nonnunquam mali Christiani, vel schismatici, vel hæretici, per nomen Christi, aut verba: & Sacramenta Christiana exigunt aliquid à potestatibus, quibus honori Christi cedere indictũ est. Cũ autem mali iubentibus cedunt voluntate, ad seducendos homines cedunt, quorum errore latantur. Quapropter aliter Magi faciunt miracula, aliter boni Christiani, aliter mali Christiani. Magi per priuatos cõtractus, boni Christiani per publicam iustitiam, mali Christiani per signa publicã iustitiæ. Nec mirum est quod hæc signa valent (apud multos Christianos, schismaticos, hæreticos) cũ ab eis adhibentur, quando etiam cũ vsurpantur ab extraneis, qui omnino suum nomen ad istam Christi militiam non dederunt, propter honorem tamen excellentissimi Imperatoris valent. Ex quibus fuit ille, de quo discipuli Domino nuntiant, quod in nomine eius eyceret dæmonia quamuis cum eis eum non sequeretur. Hæc hæcenus Augustinus, dilucidè explicãt, quomodo Magi, mali & boni Christiani miracula faciunt. Dant signa & prodigia pseudoprophetae per operationem diaboli (permittente Deo) cui diabolo se per superbiam &*

Lib. 83. quæst. 9. 79.

Hæreticorum miracula.

Similia.

Lucæ 9.

erro

Doct. lib. 1.
cap. 14.
Epi. 13.
cap. 7.
De unitate
Ecclesie. 10.

Matth. 24.

1. Tim. 4.

Rom. 1.

erorem subdiderunt; vel quia in hac parte diabolus illis gratificari, & in errore magis confirmare ad penam peccati permittitur; vel quia ipso nomine Iesu Christi, & Sacramentis eius quavis a transfuga sui ducis chara. terem adhuc tenente administrantur) cogitur interdum id præstare diabolus. Sic & in historia Ecclesiastica Nouatianorum miracula, & apud Petrum Damianum Simoniacos Episcopos miracula in Christi nomine fecisse legimus.

Donatix quoque sua miracula iactabant, quibus sic respondit sanctus Augustinus: Nemo dicat. Hoc ideo verum est, quia illa miracula fecit Donatus vel Pontius, vel quilibet alius, aut quia homines ad memoriam mortuorum nostrorum orant, & exaudiuntur, aut quia illa & illa ibi contingunt, aut quia ille frater noster, aut illa soror nostra tale visum vigilans vidit, aut tale visum dormiens somnauit. Remouentur ista vel signa mendacium hominum, vel portentosa fallacium spirituum. Aut enim non sunt vera quæ dicuntur, aut si hereticorum aliqua mira facta sunt, magis cauere debemus, quod cum dixisset Damianus, quosdam futuros esse fallaces, qui nonnulla signa facerent, etiam electos si fieri posset, fallerent, adiecit, vehementer commendans, & ait: Ecce prædixi vobis. Vnde & Apostolus admonet, Spiritus autem manifeste dicit, quia in nouissimis temporibus recedent quidam à fide, intendentes spiritibus seductioribus, & doctrinis demoniorum. Però si aliquis in hereticorum memorijs orans exauditur, non pro merito loci, sed pro merito desiderij sui recipit, siue malum siue bonum. Et multi Deo irato exaudiuntur, de quilibet Apostolus dicit: Tradidit illos Deus in desideria cordis ipsorum. Nomen legimus ab ipso Domino Deo nonnullos exauditores in excelsis montibus Iudææ, quæ tamen excelsa ita adspicebatur Deo, ut Reges, qui ea non euerterent, culparentur, & qui euerterent, laudarentur. Vnde intelligitur, magis valere potentis affectum, quàm petitionis locum. Audiatur etiam quæ narrent pagani de dijs suis, & templis mirabiliter vel facta, vel visa, & tamen illi Gentium hæmonia, Dominus autem calor facit. Exaudiuntur ergo multi, & multis modis, non solum Christiani Catholici, sed & pagani, & hæretici, & Iudæi varijs erroribus & superstitionibus detriti. Exaudiuntur autem vel à spiritibus seductioribus, qui iam nihil faciunt, nisi permittantur; Deo sublimiter iudicante, quid cuius, tribuendum sit, vel ab ipso Deo, aut ad penam malitiae, aut ad solatium miseris, aut ad monitionem querenda salutis eterna. Ad ipsam vero salutem ac vitam æternam nemo pertinet, nisi qui habet caput Christum. Habere autem caput Christum

suum nemo poterit, nisi qui in eius corpore fuerit, quod est Ecclesia. Et paulo post: Quæcumque miracula in Catholica sunt, ideo sunt approbata, quia in Catholica sunt, non ideo ipsa manifestatur Catholica, quia hæc in ea sunt. Monet igitur Christus hoc in loco, & vehementer monet, ne ad signa & prodigia pseudo-prophetarum animum atrendamus, sed in vna sola Catholica Ecclesia nos ipsos contineamus. Ideo adiecit, vt à partibus nos reuocaret: Si quis dixerit, Hic est Christus, aut illic, aut in penetralibus, nolite exire (ab unitate) nolite credere partiali falsitati: vt latinus in altero Promptuario Catholico hæc Christi verba tractauimus. Quod de paganorum miraculis dixit Augustinus, vbi & multa commemorati id de pseudo-prophetarum & hæreticorum signis atque prodigijs dicendum est: Piorum miracula vel maiora, certiora, clariora esse, vel ratione finitiorum discernuntur, incomparabiliter excellere. Solebāt Lutherus & Staphylus, apud priores, dicere, quia miracula edere non poterat, quæ sapilius frustra tentaret, vt & Calixtus in suo Matthæo, Genesæ verè mortuo, quum suscitandus pro mortuo viuus supponeretur; maximè suæ religionis atque doctrinæ miracula esse, quod confectatores tam breui tempore haberet. Cui & sapienter & festiuè respondit Thomas Morus: Ad propositam vix libidinosam licentiam populum ruere, id habet tantam miraculi speciem, quàm saxa deorsum cadere. Cui non abhinc est quod Calixtus meretrici Socrates respondit. Iactante enim illa ac dicente, Tu neminem ex amatoribus meis à me potes abalienare; ego, quum libicui es, tuos auditores omnes à te voco: respondit Socrates. Mirum hoc non est tu siquidem ad declinem voluptatis traherem omnes sapies; ego ad arduum virtutis callè ergo. Sed & talia miracula plerique omnes hæretici fecerunt. Ceterus maxime, Marcus Nestorius, & Eutycheus, quorum sectæ & latillimè sparsæ sunt, & aliquot seculis durauerunt, vt alio ostendimus. Sed si aliqua fortè veri nominis miracula heretici hodie proferte poterunt ab ipsis facta, fugiendi nihilominus sunt vt seductores, propter ea quæ iam dicta sunt: imò eo magis fugiendi, quo maior in eis conspicitur Satana operatio. De Ecclesiæ Catholicæ, & fidei orthodoxæ unitate tenenda in altero Promptuario latè diximus, quæ & in hunc locum salubriter conferri possant.

5. Sol obscurabitur, & luna non dabit lumē suū, & stella cadent de celo, & virtutes calorū commouebuntur.

Locus moralis de Dei benignitate, qua nos malorum adhibus moneat Deus.

De Cuius Dei, lib. 10, cap. 16.

Staphylus, apud priores.

In epist. aduers. Paterianum.

Sancti lib. 11, var. hist.

Princip. fid. lib. 12, ca.

Dom. 1. post Pascha, & Dom. 2. post Pentec. & Feria 1. post.

etibus nostris impendentium admonet. Hæc enim omnia hic commemorata sunt (vt dicitur Lucas scribit) *signa in sole, & luna, & stellis*, quibus adiciuntur, *& in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum, & crescentibus hominibus præ timore & expectatione superueniente uniuerso orbi.* In his ergo terribilibus signis extremū iudicium proximè præcedentibus admonet benignè clementissimus Dominus, futuros tunc peccatores, vt facta vitæ emendatione, mala imminencia ceruicibus suis depellant. Solennis Deo est hæc benignitas & clementia. Peccatores multis signis admonet, vt peccare desinât. Tonitru præcedit fulmen, sed nos prius fulmen quàm tonitru videmus. Prius nobis tonitrua mittit; ac si dicat: *Cave ne te fulmen interimat.* Nos tamen vt negligentes prius à fulmine diuine iustitiæ ferimur, quàm eius sententia exhortationes. Priusquam Deus mundum aquis diluuij destrueret, prædicauit Noë Gentibus, vt ad Deum conuerterentur, penitentiam agentes. Hæc fuit diuina misericordia, quæ homines tamen in peccatis obduratos nihil scelerit. Comedentes enim & bibentes diluuiū oppressit. Loth Sodomitis incendit illius ciuitatis nuntiauit. Sed ipsis videbatur quasi ludæ loqui. Vides Dei misericordiam, & hominū peccinaciā. Priusquam Pharaon cum toto suo exercitu in aquis periret, multis à Deo signis per Moysen admonitus fuit. Hanc Dei misericordiam Vates regius prædicauit: *Dedisti* (inquit) *mutuentibus significationem, vt fugiant à facie arcus.* Ac venator quidem non minatur leporem, nec terret, sed potius expectat donec quiescat, vt sic eum sagitta transfigat. Deus verò arcum manu tenens (*Arcum enim suum tetendit, & gladium vibrauit*) clamar, comminatur, priusquam feriat, quia non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur ac viuat. De hac Dei bonitate sic diuus Leo Papa: *Cum ideo denunciata sit seueritas, vt misericordia quaeretur, in diebus præsentibus cum misericordia est largitate viuendū: vt homini post periculosa negligentiam ad pietatis opera reuertenti, possibile sit, ab hac sententia liberari.* Hoc enim agit potentia Iudicij, hoc gratia Seruatoris vt relinquat impius vias suas, & iniquitatis suæ consuetudine peccator abscedat. Hæc ergo signa licet in se terrore adferant, tamen ex Dei misericordia ad fructum & salutem nostrā destinantur. Hæc de re in prima Dominica Aduentus plura diximus, ne imparati ad iudicium essemus.

Certè quem tanta & rarsa signa, tanto horrore plena, non mouent, extra omnem salutis spem & viam se esse liquidò demon-

Simile.

Gen. 4.

Genes. 19.

Exod. 4 & seq.

I s. m. il.

Serm. 4. de cella. Alii & clemos. nu.

demonstrat. Solent medici in grauioribus morbis septimum quemque diem diligenter obseruare, quem illi criticum appellant, in quo autem naturam ipsam ad vim morbi repellendam acriter incitat. Quo fit, ut si eo die, uo aliqua spē salutis concipere poterant, æger nihilo melius valeat, periculosissimè illum ægrotare dicat. Quos ergo tam terribilia extremi iudicij signa non visa modo, sed etiā audita & intellecta non mouent, vt eius penā atque sententiā euitent, illos grauissimo planeq; incurabili peccati morbo laborare dubitari non potest. Appositè hæc de re & sapienter diuus Gregorius: *Fluctus qui rumentes de super imminet, quumq; eam quæ de seruis mor- tem minatur, nulla tunc nauigantibus rerum cura temporalium, nulla carni delectatio ad mentem reducitur: ea ipsa quoq; ex nauis proiciunt, pro quibus longa nauigia sumserunt. Cuncta res in despectū mentis veniunt amore viuendi. Tempestas autem eū oritur, prius leues vnda, & postmodū maiora volumina cōcitantur (& vt nau- tarum experientia docet, ignes quidam globuli in superficie maris discurrere videntur, certa futuræ tempestati magnæ prognostica ad extremū fluctus se in alta erigunt, & nauigantes quoque ipsa sua altitudine submergunt. Sic nimirum extrema illa properat, quæ uniuersum mundū subruat tempestas animarum. Nunc enim bellis & cladibus, quasi quibusdam vnda, sua nobis exordia ostendit, & quādo ad fidē quotidiano propinquiores effici- mus, tanto grauiora irruere tribulationū volumina videmus. Ad extremū verò, commotio omnibus elementis, superueniens Iudex qui finē omnium apportat. Quam scilicet tempestatem quia viri sancti vigilanter efficiunt, quasi tumentes super se quotidie fluctus cum sarco Iob Deū expauescunt. Bene autē subditur apud Iob Et pondus eius ferre non potui. Cōsideratione namq; tanti terro- ris metu animus palpitat: & cum superna maiestatis vim ad iudicij venientis animus conatur exquirere, mox ad semetipsum resurgens, se se pauca scit inuenire. Quare veram vitam desiderans, omnia despicit, quæ hic possidendo portat. Nā velut tempe- ste ad prehesi podus nauis abicimus, quādo ab oppressa mēte desi- deria terrena remouemus, sicut vt subleuata nauis enatet, quæ mergebatur onerata. Hæc ille. Hæc vt in nobis mētē, curā, pro- uideciā, cautelam, terribilia extremi iudicij signa operaretur & excitaret, illa in hoc Euaḡelio Christus prædicere voluit.*

Simile.

Mora. in Iob. Iob. 41. c. 10.

Simile.

6. Et tunc parebit signum filij hominis in celo, & tunc plangent omnes tribus terra.

Locus moralis de extremi iudicij apparatu, maximè in s. Iudicij extre- gno mi apparatu.

gno sanctæ Crucis terribili. Nam præter personã Iudicis, de qua mox;iple aduentus eius apparatus, vt præcedens Crucis signũ in medijs mudi tenebris (sole obliuato, luna non dante lumen suum, stellis retrahentibus splendorem suum) fulgentissimum, soliq; loco mundum illustrans, ineffabile impius terrorem adiecit. Sicut enim (ait Origenes) in dispensatione Crucis sole deficiente, tenebra facta sunt super terrã, sic nũc signũ filij hominis apparente in celo, deficient lumina solis, lune, & stellarum, quasi conlumpta ex multa virtute signi illius. Signum enim Crucis hic intelligimus, vt videant, iuxta Zachariam & Ioannem, Iudæi quem compunxerant, & signum victoria. Sic & diuus Chrysostomus: Apparebit signum Crucis vt Iudæarũ inuerecundiam confuter. Adueniet enim Christus in iudicio, non vulnera solum, sed & mortẽ exprobratissimã esse deũ. Vnde sequitur: Et tunc plangens se omnes tribus terræ. Vsa enim Crucis, considerabunt quod mortuo eo nihil profecerunt, & quomã crucifixerunt eum, quem adorari oportebat. Hæc ille. Hoc igitur viso signo non solum Iudæi, et si illi maxime, sed omnes tribus terre, omnes terreni & carnales homines, omnes infideles & impij fideles. Infideles quidem, quia Crucem Domini blasphemauerunt, mali verò fideles, quia tanto hoc beneficio atque remedio vi noluerunt. Tanto enim (ait Eusebius Emisenus) erunt grauiora humana delicta, quanto magis se extenderint diuina beneficia. Vnde credendum est, illam vocem resurrectionis Dominica, pretiosa Crucis vestigia protestantem, etiam in iudicio suo Dominum ad vasa iniquitatis prolaturum, atque dicturum: Infer huc digitum tuum, & vide manus meas, & affer manum tuam & misce in latas meum, & agnosce qua parte, & à te, impietas humana, pertulerim. Illa vitique clauorum signa bonis salutaria, malis terribilia, qua vsque ad diem iudicij non videntur, sine dubio obijcienda seruantur. Hæc ille. Quid ni enim plangant inimici Crucis Christi, cum ipsa splendentis Crucis lux, impietatis impios condemnabit. Qui lucentem Crucem videbunt propriæ conscientie tenebras deplo-rabunt. Si Deus gladium flammæ ante paradysum collocauit, vt homines ab eius ingressu atceret; quid mirum, si Crucem in celo, meliori paradiso, Deus collocet, in qua illius gladij flamma extincta, & acies hebetata est: Si Duces, quum triumphant vrbe capta, victoria vexillum in summa atree con-ituunt; quid mirum, si Christus celi atree capta per Crucem, Crucem in celo collocet omnibus mortalibus conspicuam? profecto conuenit clauis ianue Quadrat Crox celo,

Joel. 2.

Tract. 10. in Matth.

Humil. 77. in Matth.

Emis. in lib. Allegor.

Paulus de Palatio in Matth. 14. Genes. 9.

celo, per quam apertum nobis celum est. Deinde restituit Christus Cruci honorem, quem mundus ei abstulerat, & vt potentem se ostendat, mundi horrorem facit beatorum lætitiã. Hoc plangent omnes impij, quum celo collocari videbunt; quod illi vnice respectu semper habuerunt. Virga Num. 17. Aaron in tabernaculo testimonij seruata est, in signum rebellionis filiorum Israël: sic Crux in iudicio appareat, in signum rebellionis peccatorum. Et sicut recta regula vertitur obliquum lapidis; sic Crucis regula omnium opera mensurabuntur: ideòq; apparebit. Inter literas Hieroglyphicas, quæ in templo Serapidis Alexandria, sub Theodotio Imperatore, plurimæ inuenta sunt, fuit etiam in quibusdam signum Crucis lapidis; & signis insculptum, quod ipsi Egyptiaci magistri interpretabatur, significare allegoricè, vitam æternam: addètes fore, vt templum illud destrueretur, quum hoc signum publicè appareret. Cuius prima in fide credentium apparitio sic præcognita fuit, postrema quoque inspectio merito gloriosa apparebit. De hac Crucis apparitione in mysterio Dauid: De celo auditum fecisti iudicium, terra tremuit & quieuit. Tremuerunt homines terrem propter peccata præterita: quieuerunt à futuris, intellecto hoc Dei iudicio, per visam in celo Crucem. Tunc plangent omnes peccatores terre, quia (vt ait Sapiens) Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traduent illos ex absurso cogitationes eorum. Nimirum, iuxta illud Apostoli, testimonium red. Rom. 2. dente illi conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum accusantium aut etiam defendentium, in die quum iudicabit Dominus occulta hominum. Tunc plangent omnes tribus terre. Plangent inereduli dementiam suam, quod toto mundo credente ipsi credere noluerint. Plangent voluptuarij, quod momentanea voluptate penas æternas mercati fuerint. Plangent auari, quod vnum nummum celo prætulerint. Plangent superbi, quod Crucis humilitatem contempserint. Plangent hoc omnes, & maxime, quod, quum plangendi tempus fructuosum fuerat, plangere noluerint.

2. Et videbunt Filium hominis venientem in nubibus caeli, cum virtute multa & maiestate.

Locus moralis amplissimus, de supremi Iudicis aduentu terribili atque tremendo. Hic est ille aduentus, hoc illud tribunal, hoc iudicium, quod & semper ante oculos habere, & nunquam absque timore & tremore cogitare, omnes

Part. A. finalis. n oportuit

Num. 17.
Iris secus, terrore plenus.

Collationes e
Scripturis.

Genes. 41.

Iudicis terror.

Psal. 17.

2. 3. 4. 5.
Hes. 14.
Dan. 9.
Math. 27.
Ioan. 11.

Exod. 19.

Genes. 3.

Allur. 1.

Apocal. 1.

oportuit, sed maximè peccatores, vt peccare desinant. Si fratres Ioseph perterriti sunt valde audientes cum dicere, & quidem in tanta potestate dicere, quum dominaretur in tota Ægypto, vbi illa verba dixerat, *Ego sum Ioseph*, memores videlicet iniquitatis præteritæ, qua cum fratrem suum, alienigenis vendiderant, et si huius eos facti iam penituisse, (*neque enim poterant respondere nimio terrare perterriti*) quid facient peccatores illi, qui toties Deum vna voluptatula, vno lucello, vna gloria vendiderunt, quum Christum videant ro: signis ac prodigijs non tam loquentem quam tonantem (scribitur enim de hoc aduentu: *Insonuit de celo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam*) nec in Ægypto, sed in toto vniuerso dominatam in tanta gloria & maiestate, quum adhuc mæneant peccatis onusti, quorum non penituerit? Si Hester corruit, & examinata est in conspectu Regis Assueri, Daniel viso angelo tremuit, custodes sepulchri in Christi resurrectione sunt territi, & facti sunt velut mortui, si Iudæi in horro venientes armati, & ad capiendum Iesum audita hac sola voce, *Ego sum*, ceciderunt terrosum: quid faciet peccator veniente Christo in nubibus cum potestate magna, vt puniat peccatores? Si data Lege in monte Sina, propter sonitum tubarum, tonitrua & fulgura in monte audita, sic territus est totus Israël. hominum trecenta millia, vt tregredi ad Moysen clamarent, *Loquere tu nobis, ne loquatur nobis Deus, ne forte moriamur*: quis in hoc iudicio sine ingenti horrore accedet ad Christum, non iam leges dantem, sed legum transgressores seuerissimè punientem? Si abscondit se Adam sub arbore, quum post primum peccatum ad iudicium à Deo vocaretur: vbi se abscondent peccatores, aut sub qua arbore, omnibus iam in mundo successis, quando ad tot peccatorum examen & iudicium venient? *Veniet cum potestate magna & maiestate*. Veniet super nubem candidam, quemadmodum Apostoli, ceterique discipuli eum viderant in caelum euntem. Veniet tota Angelorum curia comitatus, toto sanctorum agmine stipatus. Veniet cum luce immensa, & cum incredibili clangore tubarum: vt videant impij quem contempserunt. Vnde D. Ioannes: *Ecco venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terrarum. Amen*. Plangent se super Christum iudicem omnes impij, quia vitæ & doctrinæ Christi per omnia contradixerunt. Plangent se auarus, videns Iudicem, diuitiarum contemptorem. Plangent se superbus,

videns

videns Iudicem, maximum humilitatis Magistrum. Plangent se ambitiosus, videns Iudicem qui fugit honores, & quum rapiendus in Regem esset. Plangent se gelosus super Iudicem felle & aceto potatum. Plangent se maliciosus & inuidus super Iudicem maximè mortalium omnium amantem, & misericordem. Plangent se luxuriosus super Iudicem, virginitatis cultorem & hortatorem. Damnauit iam dudum Christus Iudex omni avaritiam, superbiam, ambitionem, crapulam & ebrietatem, malitiam & odium, impudicitiam & luxuriam. Quia ergo temeritate talè expectant Iudicem his vitijs cogitanti, nec ea exuere omnibus modis festinant? Nullus litigator ita demens est, vt coram eo Iudice causæ suæ decisionem expectaret, quem certo sciret in simili causa omnes semper litigantes condemnasse. Malam causam statim desereret, & alias vitæ suæ actiones institueret.

Sed vide quomodo hunc Christi in maiestate aduentum Esaias describat: *Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir praeliator suscitabit eelum, vociferabitur & clamabit, super inimicos suos confortabitur: Tacui, semper filii, patiens fui, sicut parturienti loquar: dissipabo & absorbebo simul*. Expendamus ungula. De primo Christi aduentu dixerat antè in eodem capite Propheta: *Iudicium Gentibus profere, non clamabit, nec audietur vox eius foris*. Non enim venerat tunc, vt iudicaret mundus, sed vt saluaret mundus per ipsum. Nunè autem venit vociferaturus & clamaturus: Venit vt fortis, vt praeliator. Quando Rex regnum ingreditur, veste regali indutus, vt vxorem ducat, vel ad festa celebranda, cum tota aula sua lætus ac iucundus ambulat, ciues pacificè alloquitur, omnes salutat, omnibus artidet. At verò, si ad rebellem urbem deuitandam procedit: Rex, armis stipatus incedit, vultu seuro & minaci, flamma & ferro viâ tibi facit. Sic Christus in primo aduentu Ecclesiam sibi sponsam accepturus, venit mansuetus & humilis: canunt Angeli, *In terra pax hominibus bonæ voluntatis*: pastoribus in agro fausta noua annunciat. Nunc verò in secundo aduentu venit armatus & fortis. *Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius*. Vultum eius & aspectum minacem declarant præcedentia signa in sole, & luna, & stellis in mari, & in terra; de quibus iam dictum est. Deinde dicit Propheta: *Tacui, filii, patiens fui*. Sanè sic nunc tacet, silet, ac patiens Deus est, vt multi quidem prouidentiam eius, & curam rerum humanarum impie negent, (quales erant Epicurei, omnèque stulti illi infipientes,

Simile.

Esai. 42.

Iudicium exitum terribilem.

Ioan. 2.

Simile.

Psal. 26.

Isai. 42.

Psal. 13.

psal. 117.
psal. 72.
Abacuc. 1.
Ios. 3.
Ierem. 22.
Exemplum.
Exod. 17.
1. Reg. 17.
Simile.
Exod. 17.
1. Reg. 17.
Nam. 14.

*pienter qui dixerunt in corde suo non est Deus. & iterum: Labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est) alij vero hanc eius providentiam valde dormitare conquesti sunt, etiam boni ipsi & pii. Quorum illa vox erat: Mei pendè muti sunt pedes, pendè effusi sunt gressus mei: quia zelatus super iniquos pacem peccatorum videns. Et iterum: Quare respicis contemptores, & taces concalcante impio iustiores sed sic nunc quidem, Altissimus patient est, sed sequitur, & redditor. Sic hoc in loco, Sicut parturiens loquar: hoc est silentium meum in rugitum ingentem exies. Sic enim de hoc adventu Prophetæ loquuntur: Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit vocem suam, & movebuntur caeli & terra. Et iterum: Dominus de excelso rugiet, & de sancto habitaculo suo dabit vocem suam: rugiens rugiet super decorem suum: celesma quasi calcantium concinetur aduersus omnes habitantes terra. Celestima nautarum vox est, ex longa navigatione redeuntium: vel etiam agricolarum in messe sua, aut grana triturantium. aut vna calcantium. Dei longanimitas in furorem conuertetur. Quando Isaac profectus iunt ex Aegypto per desertum in terram promissionis, exiit obviam Amalee, animo dimicandi contra Dei populum. Tacuit tunc Deus, & Amalee delere voluit, eum aliqua ex parte percussit. Atque post quadringentos annos dicit Saul per Prophetam Samuelem: *Recessit quicumque fecit Amalech Israel, quomodo respicit ei in via quando ascendebat de Aegypto. Nunc ergo vade, & percute Amalech, & demolire universa eius.* Sic parturiens loquebatur. Mulier, ubi primum se gravidam sentit, aliquos advertit capitis aut stomachi dolores, cibosque fastidit. Sed nihil hæc sunt præ illis quæ parturiens tolerat. Deus etiam in hoc inter medio cursu peccata ex parte flagellat, sicut & huc Amalech Moyses, iuvante Deo, ex parte percussit, pugnant contra eum. At illa percussio, & huius vitæ castigationes ludus & iocus sunt præ illis gemitibus quos impij patientur, parturiens iram & vindictam suam Deo sicuti parva illa erat Amalecitarum clades, præ illa quam per Saulem, regno Israelis iam constituto Deus intulit, ubi *universa eius demoliri iubet, omniaq; interfici à viro usque ad mulierem, parvulum & lactantem, bouem & ovem, camelum & asinum.* Sic in hoc adventu, eum *virtute multa & maiestate, & in regno suo veniens Christus, peccatorum universa demolitur. Omnia hæcenus occultissima, copè mundo patebunt, iuxta illud Prophetæ Reuelabo peccanda tua in facie tua. & ostendam in Gentibus nuditatem**

tuam, & regni ignominiam tuam. Quando Pharisæi mulierem adulteram in Christi conspectum afferbant, tacebat: sed interim in terra scribebat. Tacet nunc Deus, dissimulat, silet. Omnia nobis alba, omnia tuta videntur. Sed scribit in terea Deus peccata nostra, & quidem in sacculo processum nostrum instructissimum tenet, dicente sancto Iob: *Signasti Iob 14. quasi sacculo delicta mea, & gressus meos dinumerasti.* Vide plura ad hanc rem in t. Dominica Adventus.

Multa in Scripturis leguocur peccatoribus inflicta supplicia. Sed illa omnia *ad virgam Dei vigilantem, castigantem, & emendantem* pertinent, quam proximo vidit Ieremias. Quæ nunc iratus iudex inferet, *ad ollam succensam, quam*

secundo vidit Propheta, spectant. Olla succensa vas indigne calore inclusum, inferni & gehennæ ignes sempiternos significat. Tauri, antequam in arenam producantur, duobus tantum fustibus aut sudibus cædi solent, quasi ad ferocia & patientiæ probationem. Atqui in arenam producti, non fustibus modo, sed & hastis & gladijs petuntur, omnibusque

cruentis telis confodiuntur. In hac vita impij veluti tauri castigantur, ut si heri potest, emédetur. Istud quum non succedit, in die iudicii in arenam producantur omnibus supplicijs conficiendi. Sicut Noe iustus quum nudus inceret in tabernaculo, impius filius Cham verenda patris detexit & intrit, quæ boni filij texerunt, & fratris impietatem vigilanti patri narraverunt, quam ille, de somno evigilans, acerbissime vindicavit, dicens: *Maledictus Chanaan, servus servorum*

erit fratribus suis: sic Christi Redemptoris nostri crucem, patientiam paupertatem, nuditatem, humilitatem, omnes impij, omnes avari, superbi, ambitiosi, contentiosi facto irrident, & (ut Apostolus loquitur) *Filium Dei ostentus habent, cæteris pijs & timentibus Deum, hanc fratrum suorum impietatem constanter arguentibus, & apud Christum accusantibus, & iamque eradicari cupientibus, donec evigilans*

Matth. 17.
& exurgens in iudicio Deus, veniens nunc in virtute & maiestate, omnem hanc impietatem acerrime castigabit, dicens: *Itè maledicti in ignem æternum.* Hæc est enim vox vigilantis apud Daniele clamantis de celo: *Succidite arborem, & praecidite ramos eius, excutite folia eius, & dispergite fructus eius.* Tunc enim omnis impiorum fortitudo succidetur, omnis decor præcideret; omnia verba (etiam otiosa) executientur, omnia opera, ut nullius prelij, in ventum dispergentur. Huius adventus Christi virtutem, maiestatem, & terræ omnia in verbis

Psal. 96. Propheta Regius describit: *Nubes & caligo in circuitu eius: iustitia & iudicium corveticus sedis eius. Ignis autem ipsum praecedet: & inflammabit in circuitu omnes inimicos eius. Alluxerunt fulgura eius orbi terra: vidit & commota est terra. Aderunt ergo in iudicio nubes fulgura, ignes, & quicquid ad terram ac tormentum facere potest, sedebit correcturus in iustitia & iudicio, non iam amplius in misericordia & miseratione. Quare Apostolus, dixisset, Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi ut referat unusquisque propriam corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum, subiungit statim: Sciens ergo timorem Domini (id est, timorem quem veniens allaturus est) hominibus suademus, id est, bonum vitae exemplum praebere contendimus: Deo autem manifesti sumus. Ecce tantum Apostolum timor futuri iudicii, ad vitæ totius innocentiam coram Deo & hominibus integerrimè seruandam, vehementer excitauit. Quale nempe erit ab illo atrociter condemnari, quem si tibi prospexisses, & aduocatum, & amicum, & fratrem habere potueras! Quam lugubre homini erit, Deum videre & perdere, & ante præcij sui perire conspectum! Taurali tormentum fingitur, aquis ante ora fluentibus, quas attingere non potest, perpetuo assidete: at hic videbunt impij gloriam & maiestatem Christi, per quem saluari poterant; nec ea frus licebit. Parum est iri non posse, parum est audire; *Ite, discedite à me*: additur, *maledicti*. Nam si cum benedictione dimitterentur, aliqua consolatio esset. Quid quod ita maledicti abeant, ut in ignem, in supplicium acerrimum abeant; eumque non momentaneum, non breuem, non certa aliqua mensura prolixum, sed aeternum, qui nullum habiturus sit finem? Additur ad mali cumulum, execranda societas, *Cum diabolo & Angelis eius*. Hæc est virtus, hæc potestas iudicis, hæc eius maiestas & terrore plena sententia. A magnitudine tonitru huius quis non formidabit? *Aut quis poterit magnitudinem tonitru illius intueri?**

Dominicarum Partis Aestiuæ finis.

Laus Deo, qui dedit velle, &
dedit perficere.

INDEX

INDEX SCRIPTURARVM QVÆ

IN SECUNDA PARTE
huius Promptuarij moralis
aliquo modo eluciduntur.

S UPER pectus tuum gradieris, & terram comedes.	Genes. 1. 302.
6. Dolore cordis tactus intrinsecus.	241.
Agrum tuum non feret diuerso semine: veste qua ex duabus texta est non indueris.	Leuit. 19. 29.
1. Reg. 2. Deus scientiarum Dominus est, & ipsi præparantur cogitationes.	246.
2. Reg. 9. Nunquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam cum illo misericordiam Dei.	494.
3. Reg. 10. Non gloriatur accinctus aqua ut discinctus.	219.
Iob 14. Qui quasi flos egreditur, & fugit velut umbra.	523.
Ibid. Et nunquam in eodem statu permanet.	ibid.
31. Pcepigi factus cum oculo meo, ut ne cogitarem quidem de virgine.	57.
Psal. 1. Dabit fructum suum in tempore suo.	146.
4. Irascimini & nolite peccare.	208.
9. Sub lingua eius labor & dolor.	233.
10. Ecce peccatores extenderunt arcum, parauerunt sagittam suam in pharetra, ut sagittent in obscuro rector corde.	117.
13. Sepulchrum patens est guttur eorum.	ibid.
18. Venenum aspidum sub labijs eorum.	ibid.
31. Quoniam tacui, ioueterauerunt ossa mea, dum clamarem tota die.	233.
Veruntamen in diluuis aquarum multarum non approxima-	

I N D E X

bunt te.	186.
36. Noli amulari ut maligneris.	189.
68. Quoniam inueterauerunt aqua usque ad animam meam.	247.
73. Repleri sunt qui obscurati sunt terra domibus iniquitatum.	207.
77. Filij Ephraim intendentes, & mittentes arcum, conuersi sunt in die belli.	125. 126.
111. Iucundus homo qui miseretur & commodat, disponit sermos suos in iudicio.	168.
118. Adiutor meus & susceptor meus es tu, & in verbum tuum super speraui.	74.
Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.	95.
124. Declinantes in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem.	480.
138. Perfecto odio oderam illos.	108.
145. Qui custodit veritatem in seculum, facit iudicium iniuriarum patientibus; dat escam esurientibus, &c.	130.
Prverb. 5. Bibe aquam de cisterna tua, & fluente putei tui deruentur foras.	235.
9. Relinquire infantiam, & viuere.	45.
11. Qui conturbat domum suam, possidebit ventor.	406.
15. Os fatuorum ebullit stultitiam.	497.
20. Pigredo immittet soporem, & anima dissoluta esuriet.	256.
Eccles. 10. Cor sapientis in dextera eius: cor stultum sinistra illius.	436.
12. Antequam rumpatur funiculus argenteus, & recurrat vitula aurea, & conteratur hydria per fontem, & confringatur rota super cisternam, & reuertatur puluis in terram suam unde erat, &c.	368.
Cant. 7. Statura tua assimilata est palma, &c.	96.
8. Valida est sicut mors dilectio.	383.
Eccles. 2. Va duplici corde, & peccatori ingredienti duabus vijs.	207. 208.
3. Qui diligit Dominum, exorabit Dominum pro peccatis, & continebit se ab illis.	483.
Quoniam magna est potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur.	222. 223.
Qui amat periculum, peribit in illo.	477.
4. Non exasperes pauperem in inopia sua: cor inopis ne afflixeris: declina pauperi aurem tuam sine tristitia, & redde debitum.	

S C R I P T U R A R U M.

bitum tuum, & redde illi pacifice in mansuetudine.	344.
6. Non te extollas in cogitatione anima tua velut taurus.	270.
7. Ne peccet in multitudine civitatis, nec immittas te in populum.	475.
Non semines mala in sulcu in iustitia, & non metes ea in septuplum.	278.
27. Quasi in percussura cribri remanebit puluis, &c.	232.
31. Beatus vir qui post aurum non abijt, nec speravit in pecunia thesauris.	172.
Quis est hic, & laudabimus eum?	320.
14. Vir pauper, calumnians pauperes, similis est imbro vehementi, & in quo paratur fames.	30.
40. In vita sua proiecit intima sua.	43.
Esai. 1. Manus vestra sanguinea plena sunt.	363.
5. Va qui trahitis iniquitates in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustrum peccatum.	184. 303.
6. Ea qua sub ipso erant, reprobant templum.	371.
9. Succensa est quasi ignis impietas, & veprem & spinas vorabit, & succendetur in densitatem saltus, &c.	484.
10. In illa die auferetur iugum tuum, & computrescet iugum a facie olei.	169.
11. Habitat lupus cum agno, pardus cum bado accubabit. Vitulus, & leo, & ovis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos. Vitulus & ursus pascentur, simul requiescent catuli eorum: & leo quasi bos comedet paleas: & deleclabitur infans ab ubere super foramine aspidis, & in caverna reguli manum suam mittet.	495.
42. Tacui, filii, patiens fui: sicut parturiens loquar.	563.
Calamum quassatum non confringet, & limum fumigans non exstinguet.	73.
15. Omnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, properate, emite & comedite. Venite, emite absque argento.	419.
17. Redundant fluitus eius in concalcationem.	368.
Ierem. 2. Super eum rugierunt leones, & dederunt vocem filij quoque Memphis & Taphneos contumprauerunt te usque ad verticem. Nunquid non istud factum est tibi, quia dereliquisti Dominum Deum tuum eo tempore, quo ducebat te per viam?	188.
4. Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetis vadens ad praelium.	345.

I N D E X.

11. Quid est quod dilectus meus, in domo mea fecit scelera multa. 192.
Ezech. 3. Sume gladium acutum, & capillos tibi rade, & assumet stateram ponderis, & divides eos. Tertiam partem igni combures in medio civitatis, tertiam gladio concides, tertiam vero aliam disperges in ventum. 157.
2P. Ecce ego ad te Pharaon Rex Aegypti draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicit: Deus est fluvius, & ego feci memetipsum. Et ponam frenum in maxillis tuis, &c. 487.
31. Aqua nutrierunt illum, abyssus exaltauit illum. 423.
46. Princeps erit in medio aliorum, cum ingredientibus ingreditur, & cum egredientibus egreditur. 331.
Osea 6. Propter hoc dolauit in prophetia mea. 431.
7. Omnes adulantes quasi cibus succensus à coquente. 302.
9. Profunde peccauerunt sicut in diebus Gabaon. 348.
19. Ephraim vitula docta diligere tritiram. 240.
12. Canaam, in manu eius statera dolosa. 428.
14. Assur non saluabit nos, super equum non ascendemus, nec dicemus ultra, dii nostri opera manuum nostrarum. 283.
Reddemus vitulos laborum nostrorum. 431.
Amos 5. Qui conuertitis in absinthium iudicium. 489.
Mich. 2. In luce matutina faciunt illud. 493.
6. Ut cognosceres iustitiam Domini. 323.
Abacuc 1. Immolabit sagena, & sacrificabit reti suo. 494.
Saphon. 3. Non audiuit vocem, & non suscepit disciplinam, ad Deum non appropinquauit. Principes eius quasi leones rugientes, &c. 432.
Zach. 12. In die illa proteget Dominus habitatores Ierusalem: & erit, qui offenderit ex eis in die illa, quasi Dauid. & sicut Angelus Domini in conspectu eius. 495.
14. In die illa erunt lebetes in domo Domini, quasi phiala coram altari. 109.
Matth. 5. Qui irascitur fratri suo sine causa, ibid.
Reus est iudicio. 110.
Diligite inimicos vestros. 116.
Qui dixerit fratri suo, fatua. 311.
6. Ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis. Primum querite regnum Dei, & haec omnia adijciuntur vobis. 323.
7. Omnis arbor qua non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. 150.
Noli

SCRIPTURARVM.

- Noli tibi canere ante te. 207.
9. Terigit sibirum vestimenti eius. 327.
16. Generatio mala & adultera signum querit. 469.
18. Iussit eum dominus eius venundari, & uxorem, & liberos, & omnia qua habebat, & reddi. 481.
Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli. 372.
22. Hoc est maximum mandatum: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, &c. 258. & seqq. & 381. 382.
Et proximum tuum sicut teipsum. 266. 271.
Missi exercitibus suis, perdidit homicidai illos. 431.
Ligatis manibus & pedibus eius, &c. 446. 447.
Ibi erit fletus & stridor dentium. ibid.
24. Et tunc plangent omnes tribus terra. 559.
23. Ite maledicti in ignem aeternum. 565.
Luca 6. Mensuram bonam, & confortam, & coagitatam, & supereffluentem, dabunt in sinum vestrum. 17.
Hypocrita, ecce primum trabem de oculo tuo, & tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui. 28.
9. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei. 202.
16. Vi, quum defecerit, recipiant vos in aeterna tabernacula. 166.
17. Venient dies quando desiderabitis videre unum diem Filij hominis, & non videbitis. 182.
21. Qui sedent super faciem terra. 314.
Ioan. 7. Nolite iudicare secundum faciem. 7.
Act. 1. In omni tempore quo intrauit & exiit inter nos Dominus Iesus. 332.
20. Beatius est dare quam accipere. 387.
Rom. 9. Oprobrium anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem. 228.
Quia non ex fide, sed quasi ex operibus. 361.
10. Ignorantes Dei iustitiam, & suam voluntatem constituerunt, legi Dei non sunt subiecti. ibid.
Finiis Legis Christus ad iustitiam omni credenti. ibid.
12. Necessitatibus sanctorum communicantes. 194.
13. Qui diligit proximum, Legem impleuit. 88. 32.
Induimini Dominum nostrum Iesum Christum. 293.
14. Hoc indicat magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. 12.
1. Cor.

I N D E X.

1. Cor. 6. Fugite fornicationem. 49.
7. Qui videntur hoc mundo tanquam non videntes. 45.
13. Charitas patiens est, benigna, &c. vsque ad illud: Charitas nunquam excidit. 388.
14. Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus; qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. 11.
2. Cor. 5. Scientes ergo timorem Domini, hominibus suademus. 566.
7. Hoc ipsum secundum Deum contrisari vos, quantum in vobis operatur sollicitudinem, sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed emulationem, sed vindictam. 215.
10. Arma militia nostra non carnalia sunt, sed spiritualia. 425.
Ephes. 2. Deus qui diues est in misericordia. 486.
Philip. 1. Qui incepit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Iesu Christi. 292.
2. Si qua consolatio in Christo, si quod solatium, si qua societas Spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum. 223.
Coloss. 3. Induite vos sicut electi Dei, sancti & dilecti, viscera misericordiae. 343.
1. Thess. 4. Non vocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. 231.
1. Tim. 1. Finis precepti charitas. 361. 188.
6. Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli, & desideria multa, & inutilia, & nocua, qua mergunt homines in interitum. 306.
2. Tim. 2. Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus. 425.
Hebr. 3. Videte ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis. 408.
6. Terra saepe venientem super se bibens imbrem, proferet autem spinas ac tribulos, reprobata est, & maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem. 191.
9. Agnus occisus ab origine mundi. 415.
12. Contemplantes ne quis desit gratia Dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediatur. 462.
Iacob. 2. Qui offendit in vno factus est omnium reus. 388.
4. Qui iudicat fratrem, iudicat legem. 12.
1. Ioan.

SCRIPTVRARVM.

1. Ioan. 2. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est. 271.
3. Si cor nostrum nos non reprehendat, &c. 489.
Apoc. 1. Plangent se super eum omnes tribus terrae. 562.
3. Vinam esses aut frigidus, aut calidus: sed quia tepidus es, incipiam te vomere ex ore meo. 216.
9. Potestas aequorum in ore, & in caudis eorum orat. 426.

LOCORVM MORALIVM QVÆ IVXTA

TEXTVS EVANGELICOS

in hoc Promptuario Morali,
super omnes Dominicas
Partis Aestiuales, latè
tractantur & ex-
plicantur.

A.

ACCEPTOR personarum, pastor aut iudex non erit. Dominica 22. post Pentecosten, text. 5.
Adulatores. Dominica 22. post Pentecost. text. 5.
Ambitionis peccatum. Dominica 2. post Pentecosten, text. 4. Dominica 16. post Pentecosten, text. 6. Vide, Humilitatis virtus.
Amor Dei erga nos. Dom. 3. post Pentecost. text. 4.
Amor Dei super omnia. Dom. 12. post Pen. text. 3. Dom. 14. post Pen. text. 6. Dom. 17. post Pen. text. 1.
Amor sui. Dom. 10. post Pen. text. 1.
Auaritiæ idolum. Dom. 2. post Pen. text. 3. Dom. 14. post Pen. text. 3. Dom. 19. post Pen. text. 5.
Auditores verbi Dei maleuoli. Dominica 22. post Pentecosten, text. 1.
Audiendi verbi Dei feruor. Dominica 4. post Pentecosten, text. 1.
Auditus fidei, Dei gratia. Dominica 11. post Pentecosten, text. 4.

Bonorum

INDEX LOCORVM MORAL.

B.

Bonorum operum necessitas. Dom. 5. post Pent. text. 1. Dominica 7. post Pentecost. text. 3. & 5. Dominica 15. post Pentecosten, text. 7.

C.

Carnis libido. Dominica 2. post Pentecosten, textu 6.
Castitatis custodia. Dom. 2. post Pentecost. text. 6.
Charitatis perfectio & efficacia. Dom. 17. post Pen. text. 4. remuneratio. Dom. 18. post Pen. text. 2. in Deum necessitas. Dom. 19. post Pen. text. 8 & 9. fraterna cordialis. Dom. 21. post Pen. text. 8. Vide, Amor Dei super omnia, & Dilectio proximi.
Christianismi veri beneficium. Domin. 19. post Pentecosten, text. 1.
Christi amor erga nos. Dom. 3. post Pen. text. 3.
Cogitationes Deo conspicuae peccati remedium. Domin. 16. post Pentecosten, textu 3.
Cogitationis peccata. Dom. 18. post Pentecost. text. 5.
Compatendum afflictis. Dominica 15. post Pen. text. 5.
Concordia impiorum contra bonos. Dominica 21. post Pentecosten, text. 1.
Condonandæ iniuriæ. Dominica 21. post Pen. text. 5. & 7.
Consortia bonorum. Dominica 3. post Pentecosten, text. 1.
Consortia malorum. Dom. 11. post Pen. text. 3. Dom. 13. post Pen. text. 1.
Consuetudo peccati. Dom. 11. post Pen. text. 2. Domin. 15. post Pen. text. 7.
Contemptus aliorum, superbiæ species atrox. Domini. 1. post Pentecosten, text. 2. Dominica 10. post Pentecosten, text. 1.
Contritio cordis, penitenti necessaria. Dominica 9. post Pen. text. 1. Dominica 19. post Pentecosten, text. 6.
Conuersatio bonorum cum malis. Dom. 16. post Pen. text. 2.
Cooperatio nostra ad Dei beneficia accipienda. Dominica 13. post Pen. textu 4.
Corporis reuerentia externa. Dominica 23. post Pen. text. 1.
Cultus Dei preferendus aliis rebus omnibus. Domin. 14. post Pentecosten, textu 1. & 6. Dominica 22. post Pen. text. 7.
Crucis signum in celo. Dominica 24. post Pen. text. 6.
Curæ vitæ presentis abdicandæ. Dom. 14. post Pentecosten, text. 4.
Curiositas malcuola. Domin. 16. post Pen. text. 2. circa fidem. Dom. 20. post Pen. textu 5.

Deus

I N D E X

D.

Deus iustus non deest. Domin. 14. post Pent. textu 6. Vide
 Consolationes.
 Deus misericorditer castigat. Dominica 13. post Pentecosten
 text. 6.
 Deo omnia conspicua. Dominica 16. post Pentecost. text. 3.
 Dei misericordia parata. Dom. 21. post Pen. text. 4.
 Dei cultus omnibus præferendus. Dominica 22. post Pente.
 text. 7.
 Dei beneficia prædicanda. Dominica 23. post Pentecosten,
 text. 6.
 Deus adiutor in tribulationibus. Dom. 24. post Pentecosten,
 text. 1.
 Deus malorum admonet. Dom. 24. post Pen. text. 5.
 Diaboli odium necessarium. Dominica 4. post Pentecosten,
 text. 2.
 Diabolus impijs durus Dominus. Ibidem.
 Dilatio penitentiae. Dom. 7. post Pentec. text. 3. Dom. 9. post
 Pentec. text. 4. Domin. 15. post Pentec. text. 7. Dom. 20. post
 Pentecost. text. 4.
 Dilectio proximi Dom. 12. post Pentec. text. 4. Dom. 17. post
 Pentec. text. 3. cordialis Dom. 1. post Pentec. text. 1. Dom. 21.
 post Pentecost. text. 8.
 Dilectio Dei, vide, Amor Dei.
 Diligencia salutis. Dom. 13. post Pentec. text. 4.
 Doctoris boni fortitudo. Dom. 22. post Pent. text. 4.
 Doctores mali. Domin. 12. post Pente. text. 2. Domin. 17. post
 Pentecosten, text. 1.
 Doctrina cum virtute coniungenda. Ibidem.

E.

Elccmosynæ retributio. Dom. 1. post Pent. text. 4. Dom. 7.
 post Pent. text. 3.
 Exempla maiorum. Dom. 15. post Pent. text. 1. Domin. 20. post
 Pent. text. 8.
 Excusatio peccatorum. Dom. 2. post Pent. text. 3.
 Externa reuerentia. Dom. 23. post Pent. text. 1.

F.

Festorum religiosa celebratio. Dom. 16. post Pent. text. 4.
 Fidei constantia. Domin. 24. post Pent. text. 4. Domin. 8.
 post Pent. text. 2.
 Fiducia in Deum circa difficultates. Dom. 4. post Pent. text. 4.
 Dom. 6. post Pen. text. 4. circa Dei prouidentiam. Dom. 14.
 post

L O C O R U M M O R A L I.

post Pentec. text. 5. circa Dei misericordiam & bonitatem.
 Dominica 18. post Pentecosten, text. 17. Domin. 23. post Pen.
 tecosten, text. 4.
 Fiducia præpostera. Dom. 6. post Pentec. text. 4. Domin. 1. post
 Pent. text. 4.
 Fortitudo Pastoris, Doctoris, Prælati, Iudicis. Domin. 12. post
 Pent. text. 4.
 Fraternalis charitas cordialis. Dominica 21. post Pentecosten,
 text. 8.
 Fratrum necessitates Christo commendanda. Domin. 23. post
 Pentec. text. 11. Domin. 24. post Pentec. text. 10. Dom. 23. post
 Pentecost. text. 11.

Gaudia æterna. Domin. 24. post Pent. text. 11.
 Glorie fuga. Domin. 11. post Pent. text. 7. & 8. Dom. 26.
 post Pentec. text. 7.
 Gratia Dei inuocanda. Domin. 23. post Pentec. text. 11.
 Gratia vox audienda. Dom. 5. post Pent. text. 17. Non audien-
 tium pena. Domin. 19. post Pent. text. 11.
 Gratiitudo erga Dei beneficia. Domin. 22. post Pentec. text. 10.
 Dominica 23. post Pentec. text. 5.
 Gustus rerum celestium Dei dshum. Dominica 11. post Pen-
 tecosten, text. 5.

Hæreticorum fructus. Dom. 7. post Pentec. text. 11. & 2. signa
 & prodigia. Dom. 24. post Pent. text. 11.
 Humilitatis virtus, ne cessas, menses. Dom. 4. post Pentec. text. 3.
 Dominica 10. post Pentecosten, text. 8. Dom. 16. post Pen-
 tecosten, text. 7.
 Hypocritica reprehensio. Dom. 1. post Pent. text. 5.
 Hypocritis, & eius genera. Dominica 9. post Pentec. text. 1.
 Dominica 12. post Pentecosten, text. 5. Dominica 22. post
 Pentecosten, text. 12.

I.

Iactantia siue ostentatio operum suorum. Domin. 10. post
 Pent. text. 3. Vide cætera in verbo, Vanagloria.
 Ignauia circa salutem. Dominica 8. post Pentecosten, text. 1.
 Domin. 19. post Pentec. text. 4. in persequione. Domin. 24.
 post Pent. text. 2.
 Impiorum labor infructuosus. Domin. 4. post Pentecosten,
 text. 3. concordia contra bonos. Dominica 22. post Pent.
 text. 2. ludibria contemnenda. Dominica 23. post Pentec.
 text. 5.

I N D E X

- text. 5. ad 20.
Incarnationis Filij Dei beneficium. Domin. 19. post Pentec. text. 1.
Incredulitas taxanda. Domin. 20. post Pent. text. 5.
Inferni poenae. Domin. 19. post Pent. text. 9.
Ingratitudo de bonis acceptis. Domin. 17. post Pent. text. 3. circa vocationem, & de bonis oblatis. Dom. 19. post Pent. text. 4.
Inhumanitas erga proximum. Domin. 21. post Pentecosten, text. 3. & 7.
Injustia condonanda. Dom. 5. post Pent. text. 3. Dom. 21. post Pent. text. 5. & 7.
Ira. Dominica 5. post Pentecosten, textu 1.
Irrisiones impiorum despicienda. Dom. 23. post Pentecosten, text. 5.
Iudicij extremi terror. Domin. 24. post Pent. text. 6. & 7.
Iudicium temerarium de proximo. Dominica 1. post Pentecosten, text. 1.
Iustitia Dei. Dominica 7. post Pentec. text. 4. Dominica 8. post Pentecosten, text. 1. Dominica 9. post Pentecosten, text. 3. Dominica 19. post Pentecosten, text. 7. & 9. Dominica 21. post Pentecosten, text. 7. Dominica 24. post Pentecosten, text. 3. & 7.
Iustitia Dei contra peccatores. Dominica 9. post Pentecost. text. 3. Dominica 19. post Pentecosten, text. 7. Domin. 24. post Pent. text. 3.
Iustorum consolatio. Dominica 6. post Pentec. text. 3.
- L**
Lachrymarum peccatorum remedia. Dominica 9. post Pentecosten, text. 1.
Laus iustorum etiam in hac vita. Dominica 11. post Pentecosten, text. 1.
Liberalitatis erga proximum virtus. Dominica 6. post Pentecosten, text. 5.
Lingua maledica. Domin. 3. post Pentecost. text. 2. Domin. 5. post Pentec. text. 3.
- M**
Maledicti vitium. Dominica 5. post Pentec. text. 1.
Malorum Deus admonet. Dominica 24. post Pentec. text. 5.
Miracula non expetenda. Dominica 20. post Pentecosten, text. 5.

Miracula

LOCORVM MORAL.

- M**iracula haereticorum. Dom. 24. post Pent. text. 4.
Misericordia Dei. Dom. 21. post Pent. text. 4. imploranda. Dominica 23. post Pentecosten, text. 3. illi fidendum. Dominica 3. post Pentecosten, text. 3. Dominica 18. post Pentec. text. 3.
Misericordiae opera erga proximum. Dominica 1. post Pentecost. text. 1. Dominica 6. post Pentecosten, text. 1. loco 2. Dominica 11. post Pentecosten, text. 1. Dominica 12. post Pentec. text. 6. Dominica 13. post Pentec. text. 3. Domin. 16. post Pentec. text. 5.
Morborum causa peccatum. Dominica 18. post Pentecosten, text. 4.
Mortis memoria. Dominica 15. post Pentecosten, text. 1. Dominica 23. post Pentecosten, text. 2. Dominica 24. post Pentec. text. 1.
Mundi ludibria despicienda. Dominica 23. post Pentecosten, text. 5.
Mundi amor noxius. Dom. 19. post Pent. text. 5. fallax & vanus. Dom. 9. post Pentec. text. 2.

N.

- N**egligentia Christianorum circa salutem. Dominica 8. post Pentec. text. 5. Domin. 8. post Pentec. text. 1. Dom. 19. post Pentec. text. 4.
Nuptiae Filij Dei. Domin. 19. post Pent. text. 1.

O.

- O**bedientia principibus terrae praestanda. Domin. 22. post Pentecosten, text. 6.
Oblivio futurorum. Dom. 9. post Pentec. text. 2.
Observatores maluoli. Dom. 16. post Pent. text. 1.
Occasio boni non praemittenda. Dominica 20. post Pentecosten, text. 2.
Occasio peccati cauenda. Dominica 11. post Pentecosten, text. 5.
Odium proximi. Dominica 5. post Pentecosten, text. 2. Vide, Dilectio proximi.
Omissionis peccatum. Dom. 7. post Pent. text. 4.
Operum bonorum necessitas. Dom. 7. post Pentec. text. 3. & 5. Dom. 12. post Pentec. text. 7.
Oratio in templis facienda. Dominica 8. post Pentecosten, text. 6.

o 2 Orationis

LOCORVM MORAL.

Orationis perseverantia. Dom. 10. post Pentec. text. 6.
Offertorio sui. Domin. 10. post Pentec. text. 7.
Parentum de liberis cura. Dom. 10. post Pentec. text. 7.
Pauca cum constantia & fortitudo. Domin. 11. post Pen-
tecosten. text. 4.
Paucitas saluandorum. Dom. 19. post Pentec. text. 10.
Peccati recitatio. Dom. 11. post Pentec. text. 7. cupiditas & enor-
mitas. Dom. 11. post Pentec. text. 6. pena. Dom. 9. post
Pentec. text. 3. consuetudo. Dom. 11. post Pentec. text. 1.
Domin. 15. post Pentec. text. 7. pericula cauenda. Domini-
ca 11. post Pentec. text. 3. debitum ingens. Dom. 11. post
Pentec. text. 1. remedium Dei presentia credita. Dom. 17.
post Pentec. text. 3.
Peccata desenda, tum propria, tum aliena. Dominica 9. post
Pentec. text. 1.
Peccatoris miseria multiplex. Domini. 10. post Pentecosten,
text. 4. Dom. 11. post Pentec. text. 1. & 6. Dominica 11.
post Pentec. text. 1. reconciliatio perfecta. Domini. 11. post
Pentec. text. 3. refugium, Dei misericordia. Dom. 13. post
Pentec. text. 3.
Peccata morborum & calamitatum causa. Domini. 13. post
Pentec. text. 4.
Persecutorum fidei & pietatis impietas. Dom. 19. post Pentec.
text. 6. pena Ibidem. text. 7.
Perseuerantia in bono. Domini. 6. post Pentec. text. 1. Dom. 13.
post Pentec. text. 6.
Perseuerantia in oratione. Dom. 19. post Pentec. text. 6.
penitentia Deo semper gratissima. Dom. 3. post Pentec. text. 5.
eius vis & efficacia. Ibidem.
penitentis veretundia & timor. Dom. 10. post Pentec. text. 4. &
5. Dom. 13. post Pentec. text. 4.
politici huius temporis. Dom. 9. post Pentec. text. 8. eorum pe-
na. Ibidem. text. 9. Alia loca Ibidem. text. 10. notantur.
preparatio ex parte nostra. Dom. 13. post Pentec. text. 4.
preparatio ad mortem. Dom. 14. post Pentec. text. 1.
principibus obediendum. Dom. 11. post Pentec. text. 6.
proximi iuuandi. Dom. 6. post Pentec. text. 1. Dom. 11. post Pentec.
text. 1.
proximi dilectio & cura. Dominica 11. post Pentec. text. 4.
& 6. Dominica 16. post Pentec. text. 3. Dominica 17. post
pen.

LOCORVM MORAL.

Pen. textu 3. Dom. 18. post Pentec. text. 1. cordialis. Dom. 11. post
Pen. text. 8.
Proximo condonandum. Dominica 11. post Pentecosten.
text. 5. & 7.
Providentia Dei circa necessaria. Dom. 6. post Pentec. text. 1. Do-
minica 14. post Pentec. text. 3. circa salutem humanam. Dom.
19. post Pentec. text. 3.
Prudencia filiorum lucis. Dom. 8. post Pentec. text. 1.
Pseudochristiani. Dom. 19. post Pentec. textu 8. & 9. Vide, Chri-
stianismus.

R.

Ratio reddenda Deo omnium. Dominica 8. post Pente-
costen. textu 1.
Recidua peccati. Dom. 11. post Pentec. text. 7.
Reconciliatio cum Deo perfecta. Dom. 11. post Penteco-
sten. text. 5.
Reconciliatio fraterna. Dom. 1. post Pentec. text. 3. Dom. 5.
post Pentec. text. 5.
Reuerentia corporis eterna. Dom. 23. post Pentec. text. 1.

S.

Sacerdotium honorandum. Dom. 13. post Pentec. text. 4.
Domin. 18. post Pentec. text. 6.
Sacerdotis vita debet esse edificatiua. Dom. 3. post Pentec.
text. 1.
Saluandorum paucitas. Dom. 19. post Pentec. text. 10.
Scientia absque virtute. Dominica 17. post Pentec. text. 1.
Vide, Doctrina.
Sepultura piorum. Dominica 15. post Pentec. text. 4.
Sollicitudines huius vite refecanda. Dominica 14. post Pen-
tecasten. text. 4.
Spiritualis gustus Dei donum. Dominica 11. post Penteco-
sten. text. 5.
Superbia. Dom. 10. post Pentec. text. 1. 2. 3. & 7. Vide, Humilias.
Vana gloria. Ambitio.

T.

Templorum prophanatio. Dominica 9. post Pentec.
text. 5.
Templa orationis loca. Dominica 9. post Pentec. text. 6.
Temporalium amor inordinatus. Dom. 14. post Pentec. text. 4.
& 6.

I N D E X.

& 6. Dominica 19. post Pen. tex. 5.
 Timor penitentis. Dom. 13. post Pen. tex. 3.
 Torpor fidei. Dom. 11. post Pen. tex. 8.
 Tribulationum sepe causa peccatum. Dominica 18. post Pen-
 tecosten, tex. 4.
 Tribulario reuocatur à peccato. Domin. 15. post Pen. tex. 6. Ad
 Deum adducit. Dom. 20. post Pen. tex. 1. Illam Deus conso-
 latur. Dom. 24. post Pen. tex. 1.

V.

Vana gloria. Dom. 10. post Pen. tex. 1. Dom. 11. post Pen-
 tex. 7. Dom. 16. post Pen. tex. 7.
 Verbum Dei audiendum. Dominica 11. post Pen. tex. 2.
 Verecundia penitentis. Dom. 20. post Pen. tex. 5. Dom. 23. post
 Pen. tex. 3.
 Veritatis persecutores. Dom. 22. post Pen. tex. 1.
 Viduarum cura. Dom. 15. post Pen. tex. 3.
 Virtus laudata crescit. Dom. 12. post Pen. tex. 1.
 Virtus doctrinæ adiungenda. Dom. 12. post Pen. tex. 2. Dom.
 17. post Pen. tex. 2. occultanda. Vide, Gloriæ fuga.
 Vitæ caelestis fastidium. Dom. 2. post Pen. tex. 3.
 Vitæ præsentis solatia. Dom. 6. post Pen. tex. 3.
 Vocationis conseruandæ studium. Domin. 2. post Pen. tex. 7.
 Dominica 13. post Pentecosten, tex. 7. Dom. 19. post Pente-
 costen, tex. 10.
 Vocantè Deo, obediendum. Dominica 15. post Pentecosten,
 tex. 7.
 Voluntas mala, peccatorum causa. Dominica 19. post Pente-
 costen, tex. 2.
 Voluntaria deuotio. Dom. 4. post Pen. tex. 2.

Z.

Zelus animarum. Dom. 11. post Pen. tex. 1. Domin. 3. post
 Pen. tex. 3. Dom. 9. post Pen. tex. 1.
 Zelus iustorum contra peccata. Dom. 9. post Pen. tex. 1. Do-
 minica 21. post Pen. tex. 6.

F I N I S.

Om̄i Nra.

A P P R O B A T I O.

Promptuariū hoc Morale super Euan-
 gelia Dominicalia totius anni, Au-
 thore Magistro nostro THOMA
 STAPLETONO, nihil à sana doctri-
 na alienum, sed multa ad mores in
 melius formandos vtilia & accom-
 modata complectitur. Quare non
 modò tutò, ceterùm & vtiliter typis
 mandari posse iudico.

*Ego Balthasar Seulin, Ecclesie Colle-
 giatæ D. Amati Decanus, necnon
 librorum Censor ordinarius.*

Actum Duaci, Anno 1589.
 9. Septemb.

A T T R O B A T I O
 Promptuarium hoc Morale super Euan-
 gelia Dominicalia totius anni, Au-
 thore Magistro nostro THOMAS
 STATTONO, nihil aliis doctri-
 nis alienantibus in illa ad mores in-
 melius formandos utilis & accen-
 tuosa completa. Quare non
 modo in ceteris & vtiliter
 mandari posse iudico.

Ego Bartholomaeus Zimin, Episcopus Colle-
 giae D. Thomae Doctorum in
 Librum Casp. ordinatus.

Actum Duacis Anno 1580
 2 Septemb.

